

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2024 talousarvioesityksen (HE 41/2023 vp) täydentämisestä

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 (HE 41/2023 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2024 talousarvioesityksen (HE 41/2023 vp) täydentämisestä (HE 86/2023 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Valiokunta on käsitellyt esitykset yhdessä ja antaa niistä yhteisen mietinnön.

Talousarvioaloitteet

Valiokunta on käsitellyt esitysten yhteydessä aloitteet TAA 1—378/2023 vp. Aloiteluettelo on tämän asiakirjan liitteenä.

Lausunnot

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin mukaan kukin erikoisvaliokunta voi omasta aloitteestaan antaa toimialaansa koskevan lausunnon valtion talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle kolmenkymmenen päivän kuluessa siitä, kun esitys on lähetetty valtiovarainvaliokuntaan.

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- ulkoasiainvaliokunta UaVL 3/2023 vp
- hallintovaliokunta HaVL 17/2023 vp
- lakivaliokunta LaVL 14/2023 vp
- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 12/2023 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 11/2023 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 4/2023 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 6/2023 vp
- sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta StVL 2/2023 vp
- talousvaliokunta TaVL 22/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp Yleisperustelut

- tulevaisuusvaliokunta TuVL 2/2023 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 3/2023 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 14/2023 vp

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Talouden näkymät

Vuoden 2024 talousarvioesitys pohjautuu valtiovarainministeriön lokakuussa julkaistuun ennusteeseen¹. Sen perusteella Suomen talouskasvun arvioidaan olevan nollan tuntumassa vuonna 2023 ja 1,2 prosenttia vuonna 2024. Hallituskauden alussa taloustilannetta on heikentänyt hintojen ja korkotason nousu, joka on vähentänyt yksityistä kulutusta ja investointeja. Hintojen ja korkotason nousu näkyy myös julkisen talouden menoissa, samoin kuin monet jo edellisellä vaalikaudella linjatut menotasoa nostavat toimet.

Valtiovarainministeriön vuoden 2024 talousennustetta pidettiin valiokunnan asiantuntijakuulemisissa optimistisempänä kuin muita syksyllä julkistettuja talousennusteita. Yleisesti syksyn ennusteissa talouskasvun arvioitiin olevan noin 0 ja 1 prosentin välillä, esimerkiksi Suomen Pankki ennustaa 0,2 prosentin kasvua vuodelle 2024².

Syksyn aikana talouden näkymät ovat muuttuneet aiempaa heikommiksi. Esimerkiksi uudisrakentamisen taso on jopa alempana kuin vuoden 2008 finanssikriisin aikaan ja myös teollisuuden tilauskannat ovat laskeneet. Lisäksi vaihtotaseen mukainen tavaraviennin arvo laski jo vuoden 2023 toisella neljänneksellä 9 prosenttia vuodentakaisesta ja oli 3,3 mrd. euroa alijäämäinen³.

Vaikka työllisyysaste on viime vuosina noussut merkittävästi, työttömyysaste on edelleen korkea ja samanaikaisesti osaavasta työvoimasta on pulaa. Tämä kertoo työmarkkinoilla vallitsevasta rakenteellisesta haasteesta. Lokakuussa 2023 työllisyysasteen trendiluku oli 73,6 prosenttia ja työttömyysaste 7,5 prosenttia⁴. Huomiota on syytä kiinnittää myös siihen, että työttömien työnhakijoiden ja pitkäaikaistyöttömien määrät ovat nousseet vuodentakaisesta ja samanaikaisesti uusien avoimien työpaikkojen määrä on vähentynyt.⁵

Myönteistä sen sijaan on se, että yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin vuosimuutos oli lokakuussa 2,4 prosenttia ja ennakkollisen tiedon mukaan marraskuussa 0,7 prosenttia⁶, joten inflaatio on nopeasti hidastumassa. Myös korkotaso on vakiintunut.

1 Taloudellinen katsaus syksy 2023. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:65.

2 Suomen Pankin väliennuste 15.9.2023.

3 Vaihtotase 18.9.2023. Tilastokeskus.

4 Työllisyystutkimus 2023, lokakuu. Tilastokeskus.

5 Työllisyyskatsaus, lokakuu 2023. Työ- ja elinkeinoministeriö.

6 Kuluttajahintaindeksi 30.11.2023. Tilastokeskus.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp Yleisperustelut

Kotitalouksien ostovoiman vahvistumisen sekä kestäväan kasvuun liittyvien investointien ennustetaan talousarvioesityksessä nopeuttavan talouskasvua vuodesta 2024 alkaen.

Julkisen talouden näkymät. Julkisessa taloudessa on pysyvä rakenteellinen menojen ja tulojen epäsuhta. Valtiovarainministeriö arvioi lokakuussa 2023 kestävyysvajeen olevan 3 prosenttia suhteessa BKT:hen (eli noin 10 mrd. euroa) vuoden 2027 tasolla.

Saman ennusteen mukaan julkisyhteisöjen bruttovelan osuus suhteessa BKT:hen nousee jo noin 77 prosenttiin vuonna 2024. Julkisen talouden velkasuhde on näin ollen erkaantunut merkittävästi muista Pohjoismaista. Valtionhallinto on julkisen talouden alasektoreista alijäämäisin, ja sen velkaantuminen jatkuu vuonna 2024. Myös paikallishallinnon arvioidaan jäävän edelleen alijäämäiseksi — niin hyvinvointialueiden kuin kuntatalouden osalta. Työeläkelaitosten ylijäämän arvioidaan olevan noin 1 prosentti suhteessa BKT:hen ja muiden sosiaalirahastojen rahoitusaseman ennustetaan olevan lähellä tasapainoa.

Valiokunta on huolissaan suhdanteen heikkenemisestä sekä laajemmin talouskehityksestä ja siihen liittyvistä merkittävistä epävarmuuksista, joita ovat mm. maailmantalouden kehitys, Ukrainan sodan kesto ja maailman muiden konfliktien laajuus. Epävarmuuden keskellä julkisen talouden tasapainottaminen on aiempaakin tärkeämpää. Julkinen talous kohtaa myös entistä velkaantuneempana jo aiemmin olemassa olleet haasteet, kuten väestön ikääntymisen tuomat menopaineet ja verotulojen alenemisen työikäisen väestön vähentyessä.

Huomioon on näin ollen otettava, että Suomen talouden ja julkisen talouden tilanne voi kehittyä heikommin kuin valtiovarainministeriö ennusti lokakuussa 2023.

Finanssipolitiikan tavoitteet ja säännöt

Hallituksen tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta ja kääntää Suomen velkaantumiskehitys. Tavoitteena on, että julkisen talouden nimellinen rahoitusasema kohentuu siten, että alijäämä on korkeintaan 1 prosentti suhteessa BKT:hen vuonna 2027.

Tavoitteen saavuttamiseksi hallitus sitoutuu vaalikauden aikana vahvistamaan julkista taloutta pysyvästi 6 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Tarkoitus on sopeuttaa menoja hallituksen päätöksin nettomääräisesti noin 4 mrd. euroa, ja lisäksi rakennepoliittisin toimin tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista noin 2 mrd. eurolla.

Valiokunta toteaa, että Suomen talouden tilannekuva on kuitenkin niin vakava, että edellä todetuilla linjauksillakin Suomi ylittää edelleen vakaus- ja kasvusopimuksessa velalle asetetun viitearvon (60 prosenttia suhteessa BKT:hen) koko vaalikauden ajan. Myös alijäämälle asetetun viitearvon (3 prosenttia suhteessa BKT:hen) osalta Suomi on kohtaamassa ilmeisen riskin viitearvon rikkomisesta. On hyvä huomata, että EU:ssa on käynnissä finanssipoliittisten sääntöjen kehitystyö, joka jättää vielä avoimeksi sen, kuinka muuttuvassa sääntökehikossa suhtaudutaan ylityksiin. Todennäköisesti uudessakin kehikossa 3 prosentin alijäämäviitearvon ylitys olisi kuitenkin peruste liiallisen alijäämän menettelyn käynnistämiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp Yleisperustelut

Valiokunta viittaa mietintöönsä julkisen talouden suunnitelmasta (VaVM 7/2023 vp — VNS 1/2023 vp) ja ilmaisee tyytyväisyytensä siihen, että hallitus on sitoutunut valtiontalouden menoja koskevaan kehysmenettelyyn. Valtiontalouden menokehys on keskeinen hallituksen finanssipolitiikan ohjauksen väline ja uskottavan talouspolitiikan perusta.

Finanssipolitiikan linja

Valiokunta pitää velkaantumiskehityksen kääntämistä välttämättömänä ja katsoo saamansa selvityksen perusteella, että hallituksen asettamista tavoitteista on myös laaja yhteisymmärrys.

Kuten edellä on todettu, talouden näkymään liittyy kuitenkin merkittävää epävarmuutta, mikä vaikeuttaa tavoitteiden saavuttamista. Valiokunta on näin ollen tyytyväinen siihen, että hallitus on ilmoittanut seuraavansa aktiivisesti toimenpidekokonaisuuden toteutumista sekä on sitoutunut tarvittaessa reagoimaan korvaavilla toimenpiteillä.

Valiokunnan syksyllä käsittelemän julkisen talouden suunnitelman (VaVM 7/2023 vp — VNS 1/2023 vp) mukaan hallituksen työllisyys- ja kasvutoimet yhdessä suorien sopeutustoimien kanssa luovat edellytykset julkisen talouden tasapainottamiseen vuonna 2030. Valiokunta korostaa, että Suomen julkisen talouden velkaantumiskehityksen taittaminen vaatii yli vaalikauden mittaisen määrätietoisen julkista taloutta vahvistavan linjan.

Hallituksen tavoitteena on vähentää valtiontalouden menoja nimellisesti yhteensä noin 2,5 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla. Vuodelle 2024 nettomääräisiä menosäästöjä kohdistuu noin 0,7 mrd. euroa. Tulevaa talouskasvua puolestaan vauhditetaan mm. panostuksilla T&K-toimintaan ja osaamiseen. Investointiohjelmaan liittyen hallitus esittää vuodelle 2024 noin 0,7 mrd. euroa määrärahoina ja valtuuksina, joista vuodelle 2024 kohdentuvat määrärahat ovat vajaa 0,4 mrd. euroa.

Hallitus ei päätösperäisesti kiristä kokonaisveroastetta, vaan tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallitusohjelman mukaisesti tehdään indeksitarkistus ansiotuloveroperusteisiin kaikilla tulotasoilla. Lisäksi työn verotusta kevennetään painottaen pieni- ja keskituloisia. Vuonna 2024 valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 2,4 mrd. euroa (eli noin 3,7 prosenttia) vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Vallitseva suhdannetilanne puoltaa valiokunnan mielestä hallituksen finanssipoliittista viritystä, jonka valtiovarainministeriö arvioi olevan vuonna 2024 elvyttävää. Myös valiokunnan asiantuntijakuulemisissa sitä pidettiin laajasti oikeansuuntaisena.

Valiokunta viittaa lisäksi mietintöönsä julkisen talouden suunnitelmasta (VaVM 7/2023 vp — VNS 1/2023 vp) ja pitää perusteltuna, että sopeutus tapahtuu pääosin menoja hillitsemällä. Valiokunnan kuulemisissa kuitenkin tuotiin esiin se, että etenkin fossiilisten polttoaineiden ym. valmisteverotuksen toimivuudesta aiheutuva Suomen veroasteen aleneminen vaikeuttaa hallituksen asettamien finanssipoliittisten tavoitteiden saavuttamista.

Hallituksen tavoitteena on myös tehostaa julkisen hallinnon tuottavuutta ja kustannustehokkuutta. Tässä ydinkysymys liittyy hyvinvointialueisiin, joiden rahoitus kattaa yli neljänneksen val-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp Yleisperustelut

tion talousarviosta. Valiokunta tarkastelee hyvinvointialueiden näkymiä ja valtion rahoitusta yksityiskohtaisesti myöhemmin mietinnössään valtiovarainministeriön pääluokan yhteydessä (luku 28.89). Valiokunta tarkastelee samassa pääluokassa myös kuntatalouden näkymiä sekä vuoden 2024 valtionapuja kunnille ja sote-uudistukseen liittyviä siirtolaskelman viimeisimpiä tarkistuksia (ks. luku 28.90).

Taloukasvun vahvistaminen

Valiokunta yhtyy hallituksen näkemykseen siitä, että tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi on talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen.

Työllisyysasteen nosto. Hallituksen tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen 80 prosenttiin vuoteen 2031 mennessä ja 100 000 uutta työllistä vuoteen 2027 mennessä, minkä arvioidaan vahvistavan julkista taloutta yli 2 mrd. eurolla.

Tavoitetaso on korkea, joten sen toteuttaminen vaatii laajan keinovalikoiman työllisyyttä ja työkykyä parantavia toimia eri ikäryhmissä ja väestöryhmissä sekä erityisesti rakenteelliseen työttömyyteen vaikuttavia toimia. Vallitsevassa tilanteessa valiokunta korostaa myös uusien työpaikkojen luomista. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus on ryhtynyt työllisyyttä parantaviin ja työnteon kannustimia edistäviin toimiin etupainotteisesti, jotta vaikutuksia voidaan todentaa mahdollisimman nopeasti. Asiakokonaisuutta on käsitelty tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (luku 32.30) sekä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa (PL 33).

Tutkimus- ja kehittämistoiminta (T&K-toiminta). Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot (T&K-menot) 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuoteen 2030 mennessä. Yksityinen sektori kattaisi menoista kaksi kolmasosaa ja julkinen sektori yhden kolmasosan. Tavoitetta tukeva ns. T&K-rahoituslaki (1092/2022) tuli voimaan vuoden 2023 alusta, ja sen mukaan valtion talousarvion T&K-valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärä nousee vuoteen 2030 mennessä 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tämä tarkoittaisi noin 2 mrd. euron lisäystä verrattuna vuoden 2023 talousarvioon, mikä vastaa keskimäärin noin 280 milj. euron vuosittaista korotusta.

Vuoden 2024 talousarvioesitys sisältää näin ollen merkittävän lisäyksen (noin 280 milj. euroa) T&K-toiminnan rahoitukseen, joka on yhteensä noin 2,6 mrd. euroa vuonna 2024. Hallitus on esittänyt lisärahoitusta erityisesti yritysten T&K-toiminnan tukemiseen, tutkijakoulutuspilottiin, Suomen Akatemian tutkimushankevaltuuteen ja EU-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen. Näitä teemoja käsitellään tarkemmin mietinnössä opetus- ja kulttuuriministeriön (luku 29.40) sekä työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkien (momentti 32.20.40) yhteydessä, mutta myös maa- ja metsätalousministeriön (momentti 30.01.05) sekä sosiaali- ja terveysministeriön (momentti 33.60.32) pääluokissa.

Suoran rahoituksen lisäksi T&K-toimintaan kannustetaan verotuksen kautta. Vuosina 2021—2027 on voimassa tutkimusyhteistyön ylimääräinen verovähennys, minkä lisäksi vuonna 2023 otettiin käyttöön tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistelmävähennys.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että vuoden 2024 T&K-rahoitus on reaalisesti noin 4 prosenttia alemmalla tasolla kuin vuosina 2010—2011, jolloin se oli korkeimmillaan. Kehityk-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp Yleisperustelut

sessä on ollut myös erisuuntaisuutta: Tutkimuslaitosten rahoitus on reaalisesti 36 prosenttia ja Business Finlandin 33 prosenttia alemmalla tasolla. Yliopistojen rahoituksessa on reaalista kasvua noin 10 prosenttia ja Suomen Akatemialla (ml. Strategisen tutkimuksen neuvosto) 26 prosenttia.

Valiokunta pitää T&K-panostuksia keskeisenä instrumenttina tulevan kasvun tukemisessa ja painottaa rahoituksen vaikuttavuuden arviointia kohteiden valinnassa. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että tulevan T&K-toiminnan strategisten painopisteiden valinnat valmistellaan uudistetun tutkimus- ja innovaationeuvoston johdolla yhteistyössä kaikkia TKI-toimijoita edustavien tahojen kanssa⁷. Valmisteltavalla kahdeksanvuotisella T&K-rahoitussuunnitelmalla tulee rakentaa vakaata ja ennakoitavaa rahoitusnäköyhtymää ja samanaikaisesti tulee kiinnittää huomiota myös käytettävissä olevan T&K-työvoiman ja tieteellisen osaamisen lisäämiseen.

Valiokunta korostaa, että kansallisen 4 prosentin tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että julkinen rahoitus saa "vivotettua" yksityistä T&K-panostusta kasvuun. Näin ollen on tärkeää, että hallitus seuraa tarkasti yksityisen sektorin T&K-investointien kehittymistä pitkän aikavälin tavoitteen saavuttamiseksi. Valiokunta yhtyy lisäksi talousvaliokunnan näkemykseen (TaVL 22/2023 vp) siitä, että Suomen TKI-toimintaa tulee koordinoita ja seurata systemaattisesti myös parlamentaarillisella tasolla.

Investointiohjelma. Hallituksen kertaluonteisilla investointiohjelman panostuksilla rakennetaan kestävä kasvun edellytyksiä koko Suomelle vuosikymmeniksi tästä eteenpäin. Ohjelman rahoitusta kohdentuu vuonna 2024 erityisesti liikennehankkeisiin ja väylänpidon korjausvelan purkuun. Valiokunta pitää tärkeänä tätä kasvun edellytyksiä tukevaa talousarvion kokonaisuutta, jota tarkastellaan mietinnössä tarkemmin liikenne- ja viestintäministeriön pääluokan (PL 31) yhteydessä.

Lisäksi investointiohjelman määräaikaista panostuksia kohdennetaan mm. sosiaali- ja terveyspalveluiden vaikuttavuuden lisäämiseen sekä hoitojonojen purkuun. Valiokunta korostaa tiedolla johtamisen merkitystä sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavien menetelmien ja parhaiden käytäntöjen käyttöönoton tehostamisessa sekä kustannuskehityksen hillitsemisessä ja tarkastelee asiaa lähemmin mietinnössään hyvinvointialueiden rahoituksen (luku 28.89) sekä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan (PL 33) yhteydessä.

Investointien lupamenettelyt. Hallituksen tavoitteena on vauhdittaa investointeja lupakäytäntöjä sujuvoittamalla ja viranomaisuudistuksella. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että tarkoitukseen esitetään vuonna 2024 yhteensä 12,7 milj. euroa EU:n REPower-varoja valtiovarainministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä ympäristöministeriön pääluokissa. Uudistusta tukee myös oikeudenhoitoon oikeusministeriön pääluokassa (PL 25) kohdennettu lisärahoitus, joka nopeuttaa hakemuksiin usein liittyviä oikeusprosesseja.

Koulutus ja osaaminen. Korkea osaamis- ja koulutustaso vahvistaa yhteiskunnallista resilienssiä ja luo edellytyksiä talouden kasvulle. Näin ollen valiokunta on erittäin tyytyväinen siihen, että pe-

⁷ Tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskeva monivuotinen suunnitelma. Parlamentarisen TKI-työryhmän 2022 loppuraportti. Valtioneuvoston julkaisu 2023:13.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp Yleisperustelut

rustaitoihin, osaamiseen ja koulutukseen panostetaan pysyvin lisäyksin myös vaikeassa julkisen talouden kokonaistilanteessa. Valiokunta tarkastelee vuoden 2024 talousarviota koulutuksen ja osaamisen näkökulmasta erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan (PL 29) yhteydessä.

Työperäinen maahanmuutto. Talouskasvun ja työvoiman saatavuuden edellytys on niin ikään työ- ja opiskeluperäinen maahanmuutto. Eri toimijoiden Suomessa ja ulkomailla tulee myös tiivistää yhteistyötä siten, että yhä useampi kansainvälinen opiskelija jäisi Suomeen. Ilman maahanmuuton kasvua työikäinen väestö vähenee 5 000—10 000 hengellä joka vuosi koko seuraavan vuosikymmenen ajan. Valiokunta on käsitellyt asiaa myöhemmin mietinnössään ulkoministeriön (momentti 24.01.01) sekä työ- ja elinkeinoministeriön (luku 32.50) pääluokissa.

Kestävä kehitys

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastopöytäkirjaan, ja Suomen ilmastolain tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalius viimeistään vuonna 2035. Hallituksen esitys edistää hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita yhteensä noin 2,3 mrd. eurolla, joka on 20 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2023. Määrärahasoa alentavat hallituksen julkisen talouden sopeutustoimet ja vuoden 2023 lopussa päättyvät edellisen hallituksen kertaluonteiset toimet.

Suurimmat panostukset esitetään uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen (762 milj. euroa), maa- ja metsätalouteen sekä maankäyttösektoriin (637 milj. euroa) sekä tutkimukseen ja kehittämiseen (301 milj. euroa). Talousarvioesitykseen sisältyy aiempien vuosien tapaan hallinnonalakohtaiset perustelut panostuksista kestäväan kehitykseen.

Valiokunta viittaa myöhemmin ympäristöministeriön pääluokassa (PL 35) kirjattuun ja toteaa, että maankäyttösektori ei todennäköisesti saavuta sille asetettuja ilmastotavoitteita vuosina 2021—2025. Sen sijaan tulevien vuosien suunta voidaan kääntää, ja tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeää, että hallitus valmistelee hallitusohjelman mukaisesti hiilinegatiivisuutta tavoittelevan uuden energia- ja ilmastostrategian. Valiokunta korostaa, että ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi ja muilta EU-jäsenmailta ostettavien päästöyksiköiden välttämiseksi tarvitaan aktiivisia poikikihallinnollisia toimia, ja se on käsitellyt kokonaisuutta ympäristöministeriön pääluokan lisäksi mm. maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa (PL 30).

Valtion taloudelliset vastuut ja riskit

Valtion vastuiden suurimmat osa-alueet ovat valtionvelka (budjetoitu valtionvelka 163 mrd. euroa vuoden 2024 lopussa), eläkevastuut (97 mrd. euroa vuonna 2022) sekä valtiontakaukset ja -takaukset (68 mrd. euroa 30.6.2023). Valtiolla voi syntyä lisäksi vastuuta esimerkiksi yhteiskunnan toimintojen jatkuvuuden turvaamisesta.

Valiokunta on huolissaan (kuten myös VaVM 7/2023 vp — VNS 1/2023 vp) valtion taloudellisten vastuiden kasvusta ja etenkin valtion velan ja korkokulujen voimakkaasta noususta. Pelkäänsä korkokulujen arvioidaan olevan 3,2 mrd. euroa vuonna 2024. Julkisen talouden tasapainottamiseen tähtäävät toimet ovat tästäkin näkökulmasta välttämättömiä. Valtiota sitovia taloudelli-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp Pääluokka 24

sia päätöksiä, vastuiden hallinnointia sekä riskienhallintaa on tärkeää seurata ja arvioida huolellisesti.

Valiokunnan tekemät muutokset

Valtiovarainvaliokunta on lisännyt talousarvion menoja 50 milj. eurolla, joka kohdistetaan mm. liikenneväylien korjausvelan vähentämiseen, maanpuolustuksen ja ylipäätään kokonaisturvallisuuden vahvistamiseen, osaamiseen, ulkoilun ja luonnossa liikkumisen edistämiseen sekä vetaaraanien rintamalisän korotukseen. Valiokunta on myös ottanut huomioon eduskunnan tekemän muutoksen hallituksen esitykseen HE 74/2023 vp (StVM 14/2023 vp), joka lisää valtion menoja nettomääräisesti 9,5 milj. euroa. Lisäksi on tehty teknisiä muutoksia momenteilla 28.90.35, 31.01.01, 33.10.54, 33.10.57 ja 35.01.01 sekä tarvearvion muutos momentilla 33.30.60.

Tasapaino ja valtionvelka

Valtiovarainvaliokunnan esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2024 on noin 87,9 mrd. euroa, joka on noin 6,5 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua selittävät mm. vuoden 2024 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (1,7 mrd. euroa), korkomenot (1,6 mrd. euroa) sekä muutokset hyvinvointialueiden valtion rahoituksessa (3,4 mrd. euroa ilman indeksitarkistusta). Lisäksi menokasvua selittävät turvallisuusympäristön muutoksen vaatimat panostukset sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen sekä Ukrainan tukitarpeen jatkuminen. Näitä valiokunta käsittelee laajemmin mietinnössään sisäministeriön pääluokan (PL 26) ja puolustusministeriön pääluokan (PL 27) yhteydessä. Toisaalta menotasoa alentavat hallitusohjelman mukaiset uudistukset ja menosäästöt.

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan noin 76,4 mrd. euroa vuonna 2024. Tulot ilman lainanottoa kasvavat 3,3 mrd. euroa.

Valtion talousarvio on noin 11,4 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla velkaa. Vuoden 2024 lopussa talousarvion mukaisen valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan noin 163 mrd. euroa. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan 3,2 mrd. euroa, mikä on 1,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ulkoasiainhallinto

Ulkoministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä noin 1,3 mrd. euroa vuonna 2024, joka on noin 42,6 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Suurimmat

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 24

muutokset tehdään kansainvälisen kehitysyhteistyön määrärahoihin sekä lisäysten että vähennysten osalta. Päälukon rahoituksesta kansainvälisen kehitysyhteistyön osuus on suurin, 60 prosenttia, ulkoasiainhallinnon 22 prosenttia, kriisinhallinnan 6 prosenttia ja muiden menojen 12 prosenttia.

Valiokunta korostaa ulkoasiainvaliokunnan tavoit (UaVL 3/2023 vp) Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristössä tapahtunutta perustavanlaatuista muutosta Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainassa. Euroopan turvallisuuteen kohdistuu vakavin uhka vuosikymmeniin, eikä tilanteessa ole näkyvissä muutosta parempaan. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että Ukrainan tukea jatketaan ja talousarvioesityksessä otetaan huomioon myös Nato-jäsenyyden aiheuttamat kustannukset. Hallinnonalalla esitetään Nato-liitännäisiin menoihin yhteensä eri momenteilla noin 16 milj. euroa.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on jatkossakin turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen alueelliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Tärkeää on myös, että ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana säilyy oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia.

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Edustustoverkko. Momentille esitetään noin 256,1 milj. euroa, mikä on noin 2,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vähennykset aiheutuvat pääosin momenttien välisistä siirroista ja määräaikaisten lisäysten poistumisesta, kuten Team Finland -verkoston vahvistamisesta ja Virtual Finland -palvelualustan rakentamisesta. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että toimintamenoihin sisältyy Nato-jäsenyyden edustustoille tuomien lisätehtävien kustannuksia, joiden kattamiseen esitetään momentilla yhteensä noin 2 milj. euroa. Määräraha on 700 000 euroa enemmän kuin kuluvana vuonna.

Pääosa, 152 milj. euroa, momentin määrärahasta osoitetaan edustustoverkon 93 toimipisteen menojen kattamiseen. Hallitusohjelman mukaisesti kehyskaudella toteutetaan ulkoasiainhallinnon uudistus, joka tukee uutta Nato-jäsenyyden myötä alkanutta ulko- ja turvallisuuspolitiikan aikakautta ja ottaa huomioon myös jäsenyyden mukanaan tuomat lisävelvoitteet.

Valiokunta korostaa, että kattavan edustustoverkon toimintakyvyn kehittäminen ja ylläpitäminen pitkäjänteisesti, ennakoiden ja laaja-alaista kokonaisharkintaa käyttäen on nykyisessä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa tilanteessa aiempaakin tärkeämpää. Edustustoverkosta kuormittavat maailmanlaajuisesti lisääntyneet jännitteet. Venäjän aloittaman hyökkäyssodan lisäksi mm. Israelin ja Gazan tilanne vaikuttaa niin alueellisesti kuin globaalisti. Edustustoverkolla on keskeinen merkitys sekä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimeenpanossa että laajemminkin poliittisten tehtävien ja viranomaistoiminnan hoitamisessa. Verkon rahoituksesta ja riittävien resurssien turvaamisesta tulee huolehtia vallitsevassa muuttuvassa toimintaympäristössä ottaen huomioon myös kasvavat turvallisuusuhat, mikä vaatii niin ikään jatkuvaa panostusta tietoturvaan.

Työ- ja opiskeluperäinen maahanmuutto. Valiokunta nostaa esiin, että edustustoilla on merkittävä rooli hallitusohjelman mukaisen työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton lisäämistavoitteiden

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 24

toteuttamisessa sekä jopa ratkaiseva rooli mahdollisen systeemin hyväksikäytön ja laittoman maahantulon ennalta ehkäisemisessä. Sujuva ja hallittu oleskelulupaprosessi edellyttää jatkuvan kehittämisen lisäksi riittäviä henkilöstöresursseja. Etenkin kiertävien työvoimakonsulien työpanos on keskeinen tuettaessa edustustoja maahantuloasioiden ruuhkatilanteissa. Tärkeää on lisäksi, että eri toimijat Suomessa ja edustustoissa tiivistävät yhteistyötä myös siinä, että yhä useampi kansainvälinen opiskelija jäisi Suomeen töihin.

Vienninedistäminen. Edustustoverkko on edelleen keskeinen toimija myös Suomen vienninedistämisen, jolla on tärkeä merkitys Suomen vientivetoiselle taloudelle. Hallitusohjelman mukaisesti kehyskaudella uudistetaan Suomen vienninedistämiseen tähtäävän Team Finland -verkon toiminta ja johtaminen yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa tukemaan Suomen strategiaa intressejä. Selvitystyö on parhaillaan käynnissä, ja sen on tarkoitus valmistua vuoden 2023 aikana.

Valiokunta pitää tärkeänä vienninedistämistoiminnan uudistamista ja tehostamista mahdollisimman nopeasti selvityksen pohjalta. Työssä on keskeistä huomioida yritysten erilaiset tukitarpeet sekä suurten että pienten ja keskisuurten yritysten osalta. Toiminnan avoimuus ja tuloksellisuus on ensisijaisen tärkeää, kuten myös sen varmistaminen, että julkinen rahoitus kohdistuu vaikuttavimpiin hankkeisiin.

Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, että Suomi tavoittelee tärkeää YK:n turvallisuusneuvoston jäsenyyttä kaudelle 2029—2030. Pohjoismaisen rotaation mukaisesti yksi Pohjoismaa on ehdolla turvallisuusneuvoston vaaleissa joka neljäs vuosi. Varsinainen avoin kampanjointi voidaan aloittaa Tanskan kampanjan päätyttyä kesäkuussa 2024. Lisäksi Suomi jatkaa toimintaansa Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ihmisoikeusneuvostossa (vuodet 2022—2024) ja Itämeren maiden neuvoston (CBSS) puheenjohtajana (vuodet 2023—2024) sekä valmistautuu Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) puheenjohtajuuteen vuonna 2025. Valiokunta pitää tärkeänä näiden kausien hyvää valmistelua ja hoitamista sekä riittävää resursointia niiden tarjoamien vaikutusmahdollisuuksien maksimoimiseksi.

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 12,0 milj. euroa, josta 4,0 milj. euroa on varattu Suomen Nato-edustuston muuttoon Naton päämajaan. Vuosittaiset määrärahat (8,0 milj. euroa) on sidottu kiinteistöjen tasearvoon (noin 5 prosenttia tasearvosta) ja kiinteistöjen peruskorjaukset on suunniteltu sen mukaisesti.

Valiokunta nostaa esiin, että korjausten toteuttaminen on kuitenkin viivästynyt covid-19-pandemian myötä, ja painottaa, että edustustokiinteistöjen kunnossapidosta on tärkeä huolehtia oikea-aikaisesti. Kehyskaudelle arvioidaan näin ollen ajoittuvan useampia peruskorjaushankkeita, joihin jouduttaneen hakemaan erillisrahoitusta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukokka 24

10. Kriisinhallinta

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 53,1 milj. euroa. Lisäksi puolustusministeriön hallinnonalalla (mom. 27.30.20) esitetään noin 66,1 milj. euroa sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin. Operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan olevan enimmillään noin 400 henkilötyövuotta vuonna 2024. Momentin käyttöperusteissa on kuitenkin varauduttu 450 henkilötyövuoteen. Osallistuminen YK:n UNIFIL-operaatioon Libanonissa on Suomen suurin joukkokokonaisuus noin 200 sotilaalla (noin 19,0 milj. euroa). Muita suuria joukkokokonaisuuksia on Irakissa ja Kosovossa. Suomi osallistuu lisäksi merkittävällä panoksella koulutustuen antamiseen Ukrainan asevoimille (noin 5,3 milj. euroa).

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että momentilla on ns. varalla olo -rahaa vain 721 000 euroa. Mahdolliset päätökset Suomen osallistumiseksi uusiin operaatioihin tai nykyisten operaatioiden kasvattamiseen vaativat siten lisätalousarviokäsittelyn.

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 19,5 milj. euroa. Operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan olevan 140 asiantuntijaa vuonna 2024, ja suurin osa Suomen osallistumisesta suuntautuu EU:n operaatioihin. Siviilikriisinhallinnassa suurimmat yksittäiset kohteet ovat Ukrainassa, Etelä-Sudanissa, Georgiassa ja Somaliassa.

Valiokunta nostaa lisäksi esiin ja pitää myönteisenä, että lähes puolet Suomen siviilikriisinhallinta-asiantuntijoista on naisia.

66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 3,9 milj. euroa, joka on 1,4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahasta noin 75 prosenttia käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti.

Valiokunta pitää lisäystä tärkeänä ja toteaa, että se heijastaa kansainvälisten kriisien keskellä Suomen sitoutumista konfliktien ratkaisuun. Ulkoministeriön rauhanvälitystoiminta keskittyy erityisesti Länsi-Balkaniin, Lähi-idän alueelle ja Afrikan sarveen. Tavoitteena on edistää etenkin naisten ja nuorten merkityksellistä osallistumista rauhanprosesseihin ja jatkaa tukea naisrauhanvälittäjäverkostoille. Painopisteenä on niin ikään vesidiplomatia, jota on kehitetty järjestelmällisesti, ja kansainvälinen kysyntä Suomen vesiosaamiselle on kasvanut merkittävästi.

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Suomen julkisen kehitysyhteistyön määräksi esitetään yhteensä 1,2 mrd. euroa, joka vastaa noin 0,41 prosentin osuutta arvioidusta bruttokansantulosta vuonna 2024. Summa sisältää varsinaisen kehitysyhteistyön sekä laina- ja sijoitusmuotoisten momenttien lisäksi muita kehitysyhteistyöksi

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 24

raportoitavia eriä eri ministeriöistä, kuten valtiovarainministeriön EU-jäsenmaksun velvoittavien rahoitusosuuksien sekä pakolaiskuluja kehitysyhteistyökelpoiset osuudet.

Valiokunta pitää myönteisenä, että kehityspolitiikan painopisteinä on edelleen naisten ja tyttöjen aseman, itsemääräämisoikeuden sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen, joka on keskeistä myös väestönkasvun hillinnässä, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Hallitusohjelman mukaisesti kehitysyhteistyössä vahvistetaan niin ikään kaupan ja kehityksen entistä tiiviimpää yhteyttä. Suomalaisten yritysten toimintamahdollisuuksia kehitysmaissa sekä yritysten edellytyksiä hakea rahoitusta YK:lta, EU:lta ja kehitysrahoituslaitoksilta edistetään ja lisätään niiden hyödyntämistä kehitysyhteistyössä ja kehityssijoituksissa.

Valiokunta korostaa, että kehitysrahoituksen eri muodot täydentävät toisiaan. Tuloksellisen kehityspolitiikan saavuttamiseksi tarvitaan sekä lahjamuotoista että laina- ja sijoitusmuotoista kehitysrahoitusta. Julkisella rahalla voidaan rakentaa toimintaympäristöä, mutta pysyvän muutoksen aikaansaaminen vaatii yksityisiä toimijoita, investointeja ja pääomaa.

Kansainväliset suositukset ja sitoumukset. Hallitusohjelman mukaan hallitus on sitoutunut YK-suosituksen mukaiseen kehitysrahoituksen 0,7 prosentin bruttokansantulo-osuuteen. Osana julkisen talouden tasapainottamistoimia varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahaa kuitenkin joudutaan alentamaan 118—283 milj. euroa vuosina 2024—2027 ja vähentämään laina- ja sijoitusmuotoista rahoitusta 60 milj. eurolla, jolloin sen vuosittainen määrärahaso alenee 70 milj. euroon.

Valiokunta pitää hyvänä, että sopeutustoimet toteutetaan asteittain ottaen huomioon tehdyt sitoumukset, ja painottaa rahoituksen tuloksellista sekä tehokasta käyttöä. Edelleen on tarpeen tavoitella myös kansainvälisten suositusten mukaista 0,2 prosentin osuutta kehitysrahoituksesta vähiten kehittyneille ja hauraille maille (LDC) sekä EU-linjausten mukaista tavoitetta siitä, että 85 prosenttia uusista kehitysyhteistyöhankkeista sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita.

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Ulkoministeriön hallinnoimaan varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 629 milj. euroa määrärahaa ja 464 milj. euron sitoumusvaltuuksia, jotka tuovat ennustettavuutta menoihin vuoden 2024 jälkeisille vuosille.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomen kehitysyhteistyö ehdollistetaan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Suomi ei jaa kehitysapua myöskään hallinnoille tai toimijoille, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan linjaus ei kategorisesti kuitenkaan koske kyseisten maiden kansalaisjärjestöjen toimintaa. Lisäksi rahoituksen väärinkäytöksistä on linjattu aiempaa tiukemmin: ne johtavat tuen leikkaamiseen tai lakkauttamiseen sekä mahdollisuuksien mukaan takaisinperintään.

Varsinaisen kehitysyhteistyön painopiste tulee siirtymään kahdenvälisistä hallitusten välisistä maaohjelmista kotimaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön. Tämä tarkoittaa, että maa-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp **Pääluku 24**

ohjelmia tulee olemaan vähemmän kuin aiemmin. Säästöjen kohdennukset tarkentuvat talous- ja toimintasuunnitteluprosessin yhteydessä vuoden 2023 aikana.

Valiokunta pitää perusteltuna, että vähennyksiä ei esitetä suomalaisten kansalaisjärjestöjen tukeen, joka euromääräisesti pysyy ennallaan noin 88 milj. eurossa. Suhteellinen osuus momentin määrärahasta sen sijaan nousee 14 prosenttiin, kun aiemmin taso on ollut noin 11—12 prosenttia. Järjestöjen tekemää työtä on pidetty tehokkaana, tuloksellisena ja monipuolisena. Sen nähdään saavuttavan kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset ruohonjuuritasolla. Järjestöjen avun katsotaan myös usein vahvistavan kohdemaiden omia kansalaisyhteiskuntia ja tukevan demokraatiakehitystä.

Humanitaariseen apuun esitetään 83 milj. euroa, joka on 9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja Puolikuun liikkeen sekä EU:n komission sertifioimien kotimaisten humanitaaristen avustajajärjestöjen kautta. Valiokunta pitää ulkoasiainvaliokunnan (UaVL 3/2023 vp) tavoin tärkeänä, että Suomella on valmius tarvittaessa lisätä humanitaarisen avun rahoitustasoa. Myös maa- ja aluekohtaista määrärahaa (yhteensä noin 139 milj. euroa) tulee ohjata tarvittaessa humanitaariseen apuun ottaen huomioon maailman suuret humanitaariset tarpeet mm. Gazassa ja Sudanissa.

Monenkeskinen kehitysyhteistyö on edelleen momentin määrärahan suurin käyttökohde, johon esitetään noin 204 milj. euroa. Merkittävä osa siitä käytetään Suomen maksuosuuksiin Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoitukseen sekä yleisavustuksiin YK:lle. Valiokunta pitää hyvänä, että leikkaukset eivät kohdistu Suomen kannalta tärkeitä teemoja edistävälle järjestöille, kuten YK:n väestörahoitus UNFPA:an, tasa-arvojärjestö UNWomeniin eikä lastenrahoitus UNICEFiin. Tärkeää on nostaa esiin myös Suomen keskeisen kumppanin YK:n teollisen kehityksen järjestö UNIDOn rahoitus sekä ympäristöohjelma UNEP.

69. Tuki Ukrainalle (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta pitää selkeänä, että Ukrainan tuelle on avattu päälukossa oma momentti. Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Momentille esitetään yhteensä 32,8 milj. euroa. Tärkeää on, että momentilta on tarkoitus kohdistaa mm. humanitaariseen apuun noin 20 milj. euroa ja määrärahaa voi käyttää myös Ukrainan jälleenrakentamisen valmistelun ja toteuttamisen tukemiseen. Valiokunta painottaa lisäksi, että kaikessa myönnettävässä tuessa tulee ottaa huomioon oikeusvaltiotekijöiden vahvistaminen sekä korruptiontorjunta.

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 35,0 milj. euroa, josta 25 milj. euroa on tarkoitettu Ukrainaan kohdistuviin sijoituksiin ja lainoihin. Talousarvioesityksessä varataan myös valtuus Finnfundin erityisriskiluottotappioihin, jossa kyse on sijoitustoimintaan liittyvien riskien mahdollisesta realisoinnista.

Finnfundin sijoitussalkun koko oli 810 milj. euroa vuoden 2022 lopussa. Kun summaan lisätään sijoituspäätökset ja maksusitoumukset, sijoitusten määrä nousee noin 1,2 mrd. euroon. Finnfun-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 24

din toimintaan sijoitetut varat menevät kokonaisuudessaan suoraan kehitysmaihin ilman ylimääräisiä hallinnointikuluja, jotka maksetaan toiminnan tuotoista. Valtion rahoitus mahdollistaa kokoaan suuremman rahoituksen kestäväan kehitykseen, kun Finnfund on pystynyt ohjaamaan myös yksityistä pääomaa kehittyviin maihin esimerkiksi laskemalla liikkeelle yksityisiä joukko-velkakirjoja tai tarjoamalla suomalaisille sijoittajille kansasijoitusmahdollisuuksia hankkeissaan.

Valiokunta korostaa, että Finnfundin toiminnan tulee tukea Suomen kehitysyhteistyön tavoitteita Agenda 2030:n mukaisesti. Näin ollen on hyvä, että ulkoministeriö asettaa sille vuosittaiset julkiset omistaja- ja kehityspoliittiset tavoitteet. Tärkeää on myös, että toiminta on yhteiskuntavastuullista ja sitä arvioidaan avoimesti mm. ulkoministeriön teettämässä kansainvälisissä evaluaatioissa, EU:n pilariarvioinnissa ja Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuksissa.

89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 70 milj. euroa, jolla jatketaan kehittyvien maiden tukemista laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella. Määrärahaa saa käyttää finanssisijoituksiin osana Suomen kehitysyhteistyötä. Määräraha on tarkoitettu käyttäen kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote.

Valiokunta pitää määrärahaa merkittävänä ja korostaa, että yksityisten sijoitusten mukaan saaminen kehitysyhteistyön rahoitukseen on keskeistä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Näin ollen on tärkeää, että hallitusohjelman mukaisesti painotetaan kehityspoliittisia finanssisijoituksia, joilla edistetään pääomien kohdistumista yritystoimintaan.

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille esitetään noin 1,2 milj. euroa, joka on 1,0 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu kansalaisjärjestö Eurooppa-tiedotuksen siirrosta valtioneuvoston kanslian hoidettavaksi (momentille 23.01.50) ja eduskunnan tekemän kertaluonteisen lisäyksen poistamisesta. Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön hallinnonalan toimialaan. Painopisteinä ovat sääntöpohjainen kansainvälinen yhteistyö, konfliktinehkäisy, kriisinhallinta ja rauhanvälitys, ihmisoikeudet ja inhimillinen turvallisuus, Euroopan unioni globaalina toimijana, laaja-alainen transatlanttinen yhteistyö sekä ilmastomuutokseen liittyvät turvallisuusuhat.

Valiokunta pitää momentin määrärahaa tärkeänä keinona edistää etenkin kansalaisjärjestöjen tärkeää työtä. Avustuksilla on usein merkittävää vipuvaikutusta niiden toimintaan. Myönteistä on, että avustusten jakaminen perustuu edelleen erillisiin hakukierroksiin. Avustuksia myönnettäessä on tärkeä kiinnittää huomiota seuraaviin järjestöihin: Artists at Risk, Students at Risk ja Wider Security Network WISE ry.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 24

Valiokunta lisää momentille 125 000 euroa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 1 321 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeusministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä noin 1,2 mrd. euroa määrärahoja, mikä on 97 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa, kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon.

Oikeudenhoidon resurssit. Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta (VNS 13/2022 vp) käsittelee laajasti oikeudenhoidon toimintaedellytyksiä ja otti kantaa oikeudenhoidon rahoitusvajeeseen. Vajeeksi todettiin nykyisten tehtävien osalta 75 milj. euroa, josta kevään 2023 teknisessä kehyspäätyksessä katettiin jo kaksi kolmasosaa. Lisäysten kohdennuksessa on huomioitu mm. resurssitarpeiden kiireellisyys sekä toimijoiden mahdollisuudet siirtyvien määrärahojen käytölle. Merkittävä osa on kohdennettu tuomioistuinlaitokselle. Em. korotusten lisäksi lokakuun 2023 kehyspäätyös vuosille 2024—2027 sisältää hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkavan toistaiseksi momentteittain kohdentamattoman 25 milj. euron lisäyksen. Näin rahoitusvaje tulee täysimääräisesti katettua.

Julkisen talouden merkittävän sopeuttamistarpeen keskellä sisäinen ja ulkoinen turvallisuus ovat prioriteetteja. Hallitusohjelmassa todetaan, että Suomi on luottamuksen yhteiskunta, jossa toteutuvat turvallisuus ja oikeudenmukaisuus. Keskeistä on, että jokainen voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen lain edessä. Rikosprosessiketjun rahoitusta tarkastellaan kokonaisuutena, jotta pullonkauloja ei synny. Oikeudenhoidon ketjun tulee toimia tehokkaasti. Rikollisuuden torjumisessa panostetaan ennaltaehkäisyyn ja juurisyyden tunnistamiseen, mutta myös rikosvastuun toteutumiseen.

Valtiovarainvaliokunta, kuten myös lakivaliokunta, on pitänyt aiemmissa mietinnöissään esillä oikeudenhoidon rahoituksen tärkeyttä ja kiittää nyt (LaVL 14/2023 vp) näistä merkittävistä lisäpanostuksista, joilla oikeudenhoitoa saadaan turvattua ja käsittelyaikoja kohtuullistettua. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lisärahoitus mahdollistaa 1 200 lisähenkilötyövuotta kehyskaudella ja satoja henkilötyövuosia jo vuonna 2024. Lisärahoituksella saadaan vakautettua oikeudenhoidon toimijoiden rahoitus- ja henkilöstökehyksiä siten, että mm. ruuhkien purkamiseen lisättyjä määräaikaissuusia voidaan vakinaistaa, vakituista lisähenkilöstöä rekrytoida ja näiden myötä henkilöstön vaihtuvuutta sekä jatkuvaa perehdyttämisen ja kouluttamisen tarvetta hillittyä. Valiokunta toteaa, että henkilöstöresurssien tulee olla lisärahoituksen kohdennuksessa keskiössä, mutta kiinnittää huomiota henkilöstön rekrytoinnin ja saatavuuden haasteisiin myös tällä hallinnonalalla.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 25

Oikeudenhoidon lisäresursointi mahdollistaa käsittelyaikojen asteittaisen alenemisen. Valiokunta pitää tätä erittäin tärkeänä, sillä jokaisen perus- ja ihmisoikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kohtuullisessa ajassa on tärkeää turvata. Tämä lisää yhteiskunnan vakautta ja ylläpitää luottamusta. Oikeusprosessien sujuvuudella ja luotettavuudella on merkitystä myös kansainvälisessä kilpailussa investointiympäristön vetovoimatekijänä.

Harmaan talouden torjunta. Hallitusohjelman mukaisesti työtä veronkierron ja harmaan talouden torjumiseksi jatketaan. Kokonaisuudelle ei kuitenkaan osoiteta edellisen vaalikauden tapaan erillistä lisärahoitusta. Valiokunta toteaa, että on tärkeää jatkaa harmaan talouden torjuntaa. Monen viraston työssä, kuten ulosotossa, se onkin osa arkipäivää. Resurssit myös harmaan talouden torjuntaan ja talousrikosten käsittelyyn parantuvat oikeusministeriön hallinnonalalla em. oikeudenhoidon rahoitusvajeen paikkaamisen myötä. Harmaan talouden torjunnassa myös sisäministeriön, valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalojen viranomaisten toiminnalla on keskeinen rooli.

01. Ministeriö ja hallinto

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että monet avustukset, kuten ihmiskaupan uhrien auttamisen, Pakolaisneuvonta ry:n ja Naisten Linjan avustukset, on pidetty tasolla, jolle eduskunta ne korotti vuoden 2023 talousarvion käsittelyn yhteydessä. Lisäksi Rikosuhripäivystyksen (RIKU) avustustasoa on korotettu 0,1 milj. eurolla.

RIKU tarjoaa tukea ja neuvontaa rikoksen uhreille. Valiokunnan saaman tiedon mukaan RIKU:n rahoituksessa on edelleen vajetta ja ilman lisärahoitusta se ei voi jatkaa palveluitaan nykytasolla enää vuonna 2024. Taustalla on asiakasmäärän kasvu (vuosina 2018—2022 asiakasmäärä kaksinkertaistui, ja kasvu on jatkunut vuonna 2023) sekä palkka- ja kustannustason nousu. Toimintaa on pyritty tehostamaan mm. panostamalla puhelinauttamiseen. Valiokunta pitää työtä rikoksen uhrien tukemiseksi ensiarvoisen tärkeänä ja toivoo, että rahoitus saadaan vakiinnutettua riittävälle tasolle.

Valiokunta kiinnittää myös huomiota lähisuhdeväkivallan vastaisen työn tärkeyteen (ks. myös momentti 33.03.04 Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon liittyen sekä momentti 33.60.52 turvakotitoimintaan liittyen). Naisten Linjan ja Nollalinjatoiminnan rahoitus on esitetty pidettävän vuoden 2023 tasolla. Valiokunnan saaman tiedon mukaan Nollalinjan auttavan puhelimen perusrahoitus on pysynyt samana vuodesta 2020 ja chat-palvelua on rahoitettu määräaikaisin lisäyksin. Rahoituksen riittämättömyyden takia uhkana on, että toisen puhelinlinjan aukioloaikaa joudutaan entisestään supistamaan ja chat-palvelu sulkemaan.

Valiokunta pitää tärkeänä esitettyjä lisäpanostuksia rikosten ennaltaehkäisyyn. Rikostorjuntahankkeiden avustuksiin on hallitusohjelman 1 milj. euron lisäyksen ja sisäisen painopistesiiiron jälkeen käytettävissä 2 milj. euroa vuonna 2024. Valiokunta korostaa erityisesti nuorisorikollisuuden ja jengirikollisuuden ennaltaehkäisyä, joka vaatii oikein kohdennettuja, laaja-alaisia toimia sekä viranomaisten välistä yhteistyötä. Tähän liittyvät oikeusministeriön hallinnonalan ko-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 25

vat ja pehmeät keinot, moniammatillinen ankkuritoiminta sekä muutoinkin moniammatillinen tuki, jossa on keskeinen rooli myös kunnilla ja hyvinvointialueilla.

Oikeusministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan toimenpideohjelmaa nuoriso- ja jengirikollisuuden ennaltaehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että erilaiset nuoria ja nuorten hyvinvointia koskevat ohjelmat yhteensovitetaan poikkihallinnollisesti toimivaksi kokonaisuudeksi. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla on valmisteilla avustuskokonaisuus tähän samaan ilmiöön (ks. momentti 33.70.50). Valiokunta käsittelee nuorten hyvinvointia mietinnössään myös luvun 29.91 yhteydessä.

Valiokunta korostaa myös ihmiskaupan vastaisen työn tärkeyttä. Oikeusministeriöön sijoitettu ihmiskaupan vastaisen työn koordinaatio on valiokunnan saaman selvityksen mukaan mahdollistanut uusiin haasteisiin tarttumisen. Ihmiskaupan vastainen työ on sisällytetty myös talousrikollisuuden, järjestäytyneen rikollisuuden ja lähisuhdeväkivallan vastaiseen työhön. Työn vaikuttavuus on parantunut, mikä näkyy viranomaisten osaamisen kehittämisessä, tunnistettujen ihmiskauppataapausten määrän kasvuna ja tehokkaampana rikosvastuun toteutumisena. Valiokunta kiinnittää myös tässä asiassa huomiota poikkihallinnolliseen yhteistyöhön ja hyvinvointialuerajapinnan toimivuuden huomioon ottamiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tapahtuvan ihmiskaupan uhrien tunnistamis- ja auttamistyön kehittäminen on tärkeää. Myös kotoutumisella on suuri merkitys ihmiskauppaa ehkäisevänä tekijänä.

Valiokunta lisää momentille 300 000 euroa, josta osoitetaan

- 100 000 euroa Ihmisoikeusliitto ry:n toimintaan
- 200 000 euroa Rikosuhripäivystyksen toimintaan.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 15 078 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	6 125
Avustukset saamelaiden kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	5 218
Muut avustukset ja avustushankkeiden vaikutuksen arviointi (enintään)	3 735
Yhteensä	15 078

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 25

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 110 milj. euroa, joka on likimain kuluva vuoden varsinaisen talousarvion tasolla.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Ulosottolaitoksen henkilöstö on kuormittunutta ja viirastolla on rahoitusvajetta, jota paikataan edellisiltä vuosilta siirtyneillä määrärahoilla. Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan johdosta asetettujen pakotteiden täytäntöönpanon tehtävät työllistävät Ulosottolaitosta huomattavasti sen mm. tutkiessa ja selvittäessä pakotteiden kohteena olevien mahdollisia kytkentöjä Suomessa oleviin varoihin (rahat, irtain omaisuus, kiinteä omaisuus). Tähän työhön liittyviä kustannuksia ei ole huomioitu erikseen vuoden 2024 rahoitukseen.

Valiokunta pitää lakivaliokunnan (LaVL 14/2023 vp) tavoin tärkeänä, että Ulosottolaitoksen resurssitilannetta seurataan.

40. Rangaistusten täytäntöönpano

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 284 milj. euroa, joka on noin 39 milj. euroa kuluva vuoden varsinaista talousarviota enemmän. Määrärahan korotus aiheutuu mm. Vantaan vankilan rakennushankkeesta (13,1 milj. euroa), lisäyksestä vankilahankkeiden suunnitteluun ja vankiloiden turvatekniikan päivittämiseen (5 milj. euroa, josta 1,7 milj. euroa suunnitteluun), oikeudenhoidon turvaamisen lisäyksestä (3,6 milj. euroa) sekä lainsäädäntömuutoksista koskien seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta (4,15 milj. euroa) ja tupakoinnin kieltoa suljettujen vankiloiden sisätiloissa (1,1 milj. euroa).

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan määrärahat antavat hyvät lähtökohdat toiminnan nykyisen tason ylläpitämiseksi. Vuodelle 2024 osoitettu 5 milj. euron lisärahoitus uusien vankilahankkeiden suunnitteluun ja turvatekniikan päivittämiseen tulee tarpeeseen, joskin toiminnan tason nostaminen lainsäädännön vaatimusten edellyttämälle tasolle tulisi vaatimaan selvästi merkittävämpää lisäystä.

Suuri osa vankiloista on vanhoissa rakennuksissa, ja yli puolet vankiloista on vuoteen 2030 mennessä taloteknisen ikänsä puolesta peruskorjauksen tarpeessa. Suljettujen vankiloiden kapasiteetti on täysimääräisessä käytössä, ja arviona on, että vankimäärä tulee kasvamaan myös ilman uutta lainsäädäntöä. Vuoden 2022 vankilaverkkoanalyysissä arviona oli, että vuonna 2030 vankiloissa olisi keskimäärin päivittäin 3 100 vankia (vuonna 2022 oli noin 2 900 vankia). Hallitusohjelman mukaiset lainsäädäntömuutokset tulevat edelleen lisäämään Rikosseuraamuslaitoksen asiakasmääriä, mikä edellyttää vankipaikkojen ja henkilöstön lisäämistä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp

Pääloukka 25

Valiokunta nostaa esille huolen siitä, että vankipaikkojen määrän haaste tulee pian ratkaistavaksi ja vankilaitiloja koskevat ratkaisut vievät aikaa. Vankilaverkostoa ja sen kehittämistä on syytä huolella arvioida turvaten palvelun alueellinen saatavuus, mutta toisaalta optimoiden myös koko toimintoketjun kustannustehokkuutta. Huolena on myös jo pidempään jatkunut haaste koulutetun valvontahenkilöstön saatavuudessa. Alan vetovoimaan ja pitovoimaan on syytä panostaa, sillä vaikka vanginvartijoiden tutkintokoulutukseen on lisätty paikkoja, ei niitä kaikkia ole saatu täytettyä. Myös vankiloiden sijainnilla on vaikutusta vetovoimaan.

Valiokunta kiinnittää lakivaliokunnan (LaVL 14/2023 vp) tavoin huomiota palvelujatkumoihin rangaistuksen täytäntöönpanon aikana ja rangaistuksen suorittamisen jälkeen. Tässä olennaista on yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa. Mikäli palvelujatkumo ei ole toimiva, voivat rangaistuksen täytäntöönpanon aikana tehdyt kuntoutustyön, kuten päihdekuntoutuksen, vaikutukset valua hukkaan. Palvelujatkumot ovat tärkeitä rikollisuuden uusiutumisen ehkäisyssä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Rikosseuraamuslaitos sopii yhteistyöstä erikseen jokaisen hyvinvointialueen kanssa. Hyvinvointialueiden vasta aloitettua toimintansa on tämän yhteistyön laajuudessa ja toimivuudessa kuitenkin alueellisia eroja. Valtakunnallinen yhteistyö käynnistyneen hyvinvointialueiden ohjauksen jäsenydessä. Valiokunta toteaa, että uusintarikollisuuden ennaltaehkäisy on vaikuttavaa toimintaa, joka maksaa itsensä takaisin yhteiskunnalle.

Valiokunta lisää momentille 500 000 euroa vankeuden aikaisen päihdekuntoutuksen edistämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 284 542 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Pääloukka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Sisäministeriön pääloukkaan esitetään määrärahoja noin 2,6 mrd. euroa, joka on noin 85,9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunta pitää talousarvioesitystä ja sen pohjana olevaa julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2024—2027 merkittävänä panostuksena sisäisen turvallisuuden ja on tyytyväinen pysyväisluonteisiin määrärahatason korotuksiin. Määrärahan korotustarvetta ovat aiheuttaneet hallinnonalan rahoitusvaje suhteessa toiminnan nykyisen tason turvaamiseen, aiemmin myönnettyjen määrärahojen kertaluonteisuus, merkittävät ja välttämättömät investointi- ja kehittämistarpeet, toimitilojen korjausvelka sekä uudet lakisääteliset velvoitteet ja niiden pysyväisluonteiset vaikutukset.

Muuttunut turvallisuusympäristö edellyttää sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton viranomaisilta vahvaa suorituskykyä. Tästä syystä sisäministeriö on käynnistänyt useita selvityksiä ja kehittämishankkeita liittyen kyberturvallisuuden edistämiseen, varautumisen ja valmiuden paranta-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päätös 26

miseen sekä kriittisen infrastruktuurin ja väestön suojaamiseen. Hallitusohjelma luo vankan perustan valtion perustehtäviin kuuluvan sisäisen turvallisuuden palveluiden ylläpitoon ja kehittämiseen.

Sisäministeriön hallinnonala on monien muiden viranomaisten tapaan enenevässä määrin riippuvainen toimivista ICT- ja valvontajärjestelmistä, joiden ylläpito- ja kehittämiskustannuksiin kohdistuu jatkuvaa nousupainetta. ICT-järjestelmien käyttökustannusten hallintaan koko niiden elinkaaren ajan ja kehittämishankkeiden johtamiseen tulee siten kiinnittää erityistä huomiota sekä hakea kokonaisvaltaisia ratkaisuja, joissa esimerkiksi raskaita ICT-järjestelmiä korvattaisiin kevyemmällä ja joustavammilla ratkaisuilla. Hallinnonalan kustannustason nousua kiihdyttävät osaltaan myös toimitilakustannukset.

Valiokunta painottaa, että määrärahatason korotuksesta huolimatta on erittäin tärkeää jatkaa aktiivisesti kaikkien sisäisen turvallisuuden toimijoiden toiminnan kehittämistä ja synergiaetujen etsimistä kustannusten kasvun hillitsemiseksi.

Huomiota on kiinnitettävä niin ikään hallinnonalan tehtävien veto- ja pitovoimaisuuteen, kun kilpailu työvoiman saatavuudesta kasvaa. Tehtäviin tulee pystyä kouluttamaan riittävästi henkilöstöä niin, että koulutetun henkilöstön määrä vastaa kunkin toimialan ajantasaisia tarpeita. Lisäykset koulutusmäärissä näkyvät henkilöstön määrässä vasta viiveellä, joten tarpeet on ennakoitava ajoissa. Tärkeää on niin ikään turvata ruotsinkielinen koulutus.

01. Hallinto

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Hallitusohjelman mukaisesti Suomen ampumaratojen toiminta tulee turvata ja edistää uusien ampumaratojen perustamista. Valiokunta pitää siten tärkeänä, että momentilta voidaan myöntää investointiavustuksia turvallisuusviranomaisten pelastus- ja ampumarajoittelutoiminnan tukemiseen. Näin osaltaan vahvistetaan sekä sisäistä että ulkoista turvallisuutta. Valiokunta käsittelee ampumaratoihin liittyviä kysymyksiä mietinnössään myös puolustusministeriön (mom. 27.10.50) sekä maa- ja metsätalousministeriön (mom. 30.40.50) hallinnonaloilla.

Valiokunta lisää momentille 1 495 000 euroa, josta kohdistetaan

- 500 000 euroa Länsi-Suomen pelastusharjoitusalueäätiölle Porin Luotitalo -hankkeeseen
- 300 000 euroa Hälvälän ampumaradan ampumaurheilua ja maanpuolustustyötä tukeviin investointeihin
- 300 000 euroa Lappeenrannan Muikon ampumaradan ampumaurheilua ja maanpuolustustyötä tukeviin investointeihin
- 300 000 euroa Ruutikankaan ampumaurheilukeskuksen ampumaurheilua ja maanpuolustustyötä tukeviin investointeihin
- 50 000 euroa Helsingin Pelastuskoulun ruotsinkieliseen pelastajakoulutukseen
- 45 000 euroa Suomen Meripelastusseuralle.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 26

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 3 775 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 86/2023 vp)

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 946,2 milj. euroa, mikä on noin 82,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä 32 milj. euroa aiheutuu poliisin toiminnan tasoon säilyttämisestä (ml. Oulun ja Tampereen isojen toimitilahankkeiden vuokravaikutukset).

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että määrärahoihin sisältyy 17,5 milj. euron lisäys operatiivisissa poliisitehtävissä toimivien henkilöiden määrän nostamiseen asteittain 8 000 henkilötyövuoden tasolle kehyskauden loppuun mennessä. Poliisien määrän arvioidaan olevan noin 7 590 henkilötyövuotta ja koko henkilöstön määrän noin 10 300 henkilötyövuotta vuonna 2023. Määrärahan lisäys mahdollistaa operatiivisissa tehtävissä toimivien henkilöiden lisäämisen 100 henkilötyövuodella vuonna 2024.

Poliisikoulutus. Poliisien määrän nostaminen edellyttää poliisikoulutuksen kehittämistä ja lisäämistä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan koulutustilanne on parantunut vuoden takaisesta. Kurssit ovat tulleet täyteen, ja valintakelpoisia hakijoita on jopa enemmän kuin aloituspaikkoja. Tärkeää on myös tuoda esiin, että poliisissa on lisäksi työtehtäviä monenlaisen muun koulustaustan omaaville henkilöille, kuten ICT-asiantuntijoille ja rikoslaboratorion työntekijöille.

Valiokunta pitää tärkeänä, että poliisi on houkutteleva ja pitovoimainen työnantaja, jotta jatkosakin pystytään rekrytoimaan kriteerit täyttäviä eri taustaisia ja kielitaitoisia henkilöitä kansainvälisen rikollisuuden kasvaessa. Käynnissä on myös selvitys, kuinka poliisikoulutus kykenee jatkossa vastaamaan tulevaisuuden työelämän ja yhteiskunnan kehityksen tarpeisiin ja mitä rakenteellisia kehittämismahdollisuuksia koulutuksessa on. Tarpeen on myös kiinnittää huomiota poliisin ammattitaidon ylläpitämiseen mm. riittäväillä harjoitusalueilla.

Nuorisorikollisuus ja ennaltaehkäisy. Nuorisorikollisuuden ehkäisyyn ja torjuntaan panostetaan 5 milj. euroa pysyväisluonteisella lisäyksellä, mikä lisää poliisin mahdollisuuksia puuttua myös siihen linkittyvään katujengirikollisuuteen. Rikostutkinnan vahvistamisella voidaan aiempaa nopeammin reagoida ongelmiin, mikä lisää toiminnan vaikuttavuutta. Erityisen tärkeänä valiokunta pitää panostuksia ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin, kuten moniammatilliseen Ankkuri-toimintaan. Ankkuri-toiminta on valiokunnan saaman selvityksen mukaan alimitoitettua, ja myös sen toiminnan organisointia tulisi kehittää vaikuttavuuden lisäämiseksi. Ankkuri-toimintaan liittyy niin ikään väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisy ja torjunta.

Valiokunta painottaa muutoinkin, että ennalta ehkäisevät toimet ovat toimiessaan kaikkein kustannustehokkaimpia. On selvää, että mitä varhaisemmassa vaiheessa riskit tunnustetaan, sitä tehokkaammin niihin voidaan puuttua, mikä on sekä yksilön että yhteiskunnan etu. Tämä edellyt-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 26

tää laaja-alaista yhteistyötä kotien, koulujen ja viranomaisten kesken. Niin ikään onnistuneella kotouttamisella ja maahanmuuttopolitiikalla on merkitystä. Valiokunta nostaa lisäksi esiin tarpeen kiinnittää erityistä huomiota riittävään nuorten laillisuuskasvatukseen.

Näkyvyys ja yhdenvertaiset palvelut. Poliisin läsnäolo on turvattava koko maassa, ja esitetyn toimintamenojen tason noston pitää parantaa poliisin näkyvyyttä myös harva-alueilla ja maakuntakeskusten ulkopuolella. Kansalaisten tulee saada asetetun tavoitteen mukaisesti laadukkaat poliisipalvelut yhdenvertaisesti, mikä korostuu etenkin hätätilanteissa. Toimintojen kallistuminen ei saa heikentää poliisin näkyvyyttä kentällä.

Muita painopisteitä. Tärkeää on myös, että määrärahoilla pystytään vahvistamaan rikostorjuntaa ja päivittäisrikostutkintaa kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi. Lisäksi voidaan mm. lisätä ajoneuvojen hankintamäärää, turvata ei-harkinnanvaraiset ICT-menot sekä kehittää määräaikaikaisella 0,5 milj. euron lisäyksellä poliisin erityistoimintaryhmän (Karhu) toimintavalmiutta. Niin ikään harmaan talouden ja verkkorikollisuuden torjuntaa on oleellista jatkaa.

Rahoituksen riittävyys ja toiminnan kehittäminen. Valiokunta pitää kokonaisuuden kannalta poliisille esitettävää määrärahatasoa kohtuullisena. Poliisitoimen rahoitus nousee kehyskaudella pysyvästi siten, että se on noin 1,0 mrd. euroa vuonna 2027. Rahoitus saadaan näin pitkäjänteisesti kestäväälle tasolle, joka mahdollistaa toiminnan strategisen suunnittelun ja sitä kautta tuottavuuden suunnitelmallisen parantamisen. Tämä vastaa valiokunnan aiempiin huomioihin määräaikaikaiseen rahoitukseen liittyvistä ongelmista. Kokonaisuuden toimivuuden kannalta on tärkeää, että hallitus on myös lisäresursoinut oikeudenhoitoa, mikä mahdollistaa käsittelyaikojen asteittaisen alenemisen ja rangaistusten tehokkaan täytäntöönpanon.

Kustannustason nousun hillitsemiseksi tulee kuitenkin jatkaa määrätietoisesti toiminnan kehittämistä. Kuten koko hallinnonalalla, myös poliisissa menotasoa kohottavat etenkin ICT- ja toimintakustannukset sekä toimintaympäristön muutokset, jotka lisäävät tarvetta riittävään toimintavalmiuteen.

Valiokunta yhtyy hallintovaliokunnan näkemykseen (HaVL 17/2023 vp) siitä, että kustannusten vähentämiseksi tarvitaan myös muita toimia, sillä poliisin toimintaedellytykset syntyvät kokonaisuudesta (kuten resurssit, lakisääteiset tehtävät, palvelutaso, palvelutuotannon prosessit ja tuottamistavat sekä toimivaltuudet). Vain siten poliisi kykenee myös tulevaisuudessa tuottamaan turvaa, torjumaan rikoksia ja tuottamaan lupapalveluita jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Näin ollen on hyvä, että hallitusohjelma sisältää useita linjauksia, joiden avulla voidaan tehostaa esimerkiksi esitutkintaa ja viranomaisten välistä tietojen vaihtoa sekä muutoinkin ammattimaisen ja järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjuntaa. Lisäksi selvitetään ja siirretään pois poliisilta sellaiset tehtävät tai tehtäväalueet, joiden ei ole tarpeen kuulua poliisille. Valiokunta kiirehtii näihin kokonaisuuksiin liittyvien lainsäädäntömuutosten valmistelua.

Valiokunta lisää momentille 200 000 euroa päätoimisten koulupoliisien määrän nostamiseen (3 htv) Uudellamaalla, Kanta-Hämeessä ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 26

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 946 436 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 66,8 milj. euroa, joka on noin 21,3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Esitetystä lisäyksestä 15,5 milj. euroa aiheutuu uuden vuonna 2025 käyttöön otettavan toimitilan varustamisesta, johon osoitetaan yhteensä 16,5 milj. euroa. Uusi toimitilahanke on virastosta riippumattomista syistä viivästynyt aikataulustaan. Viivästymisestä aiheutuen väistiloihin osoitettu lisämääräraha ehtii päättyä ennen kuin rakennus valmistuu, ja rakennuskustannukset ovat kohonneet voimakkaasti.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuoden 2024 rahoitus tulee aiheuttamaan haasteita viraston toimintakyvyn ylläpitämiseksi. Suojelupoliisi on ollut viimeiset vuodet merkittävien muutosten kohteena tiedustelulainsäädännön voimaantumisen sekä viraston roolin muuttumisen myötä. Viimeaikaiset muutokset toimintaympäristössä sekä kansainvälisessä turvallisuustilanteessa ovat entisestään korostaneet viraston työn tärkeyttä kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus huolehtii suojelupoliisin riittävästä resursseista ja jo rakennetun toiminnallisen ja teknisen suorituskyvyn ylläpitämisestä.

20. Rajavartiolaitos

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 333,6 milj. euroa, joka on noin 28,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on nostaa rajavartijamäärä 3 100 henkilötyövuoteen. Vuonna 2024 määrä nousee nykyisestä 2 900:sta noin 3 000 henkilötyövuoteen, mihin on osoitettu noin 3,3 milj. euron rahoitus. Kehyskauden jatkovuosille rajavartijamäärän nostoon esitetään pysyvä 1,5 milj. euron lisäys.

Rajavartiolaitokselle kohdistetaan lisäksi 4 milj. euron pysyvä määrärahalisäys perusvuokrataidon nostoon, millä pyritään turvaamaan toimitilojen ylläpito ja niiden käytettävyys. Suurin yksittäinen lisäys vuodelle 2024 on palkkausmenojen tarkistukset (noin 10,5 milj. euroa). Muita lisäyksiä esitetään mm. itärajan esteen ylläpitoon (1 milj. euroa), kyberkyvykkyyksiin (0,4 milj. euroa) ja Nato-jäsenyyden aiheuttamiin kustannuksiin (0,3 milj. euroa).

Valiokunta on hallintovaliokunnan tavoin (HaVL 17/2023 vp) huolissaan siitä, että saadun selvityksen mukaan Rajavartiolaitoksen perusrahoituksessa on merkittäviä vajeita jo nykyisen toiminnan jatkamiseksi. Toimintamenojen määräraha-kehitys on kokonaisuus, joka rakentuu henkilöstömenojen ja muiden toimintamenojen välisestä tasapainosta (60/40). Hallitusohjelmaan kirjattu ta-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp

Päälukka 26

voite turvata rajavartioiden määrää edellyttää siten lisäystä myös muihin toimintamenoihin. Rahoitusvaje heikentää operatiivista suorituskykyä viimeistään vuodesta 2025 alkaen. Turvallisuustilanteen edellyttämän tavoitetilan (3 100 htv) ja kehyksen välisen eron arvioidaan olevan 150 henkilötyövuotta. Lisärahoitustarpeita on lisäksi mm. ICT-menoissa sekä investointien myötä kasvavissa toiminnan ja ylläpidon kustannuksissa sekä toimitilojen sisäilmaongelmien aiheuttamien peruskorjausten vuokra vaikutuksissa.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus huolehtii Rajavartiolaitoksen suorituskyvystä ja valmiudesta vastata yllättäviin turvallisuusympäristön muutoksiin laatiessaan seuraavaa julkisen talouden suunnitelmaa ja tarvittaessa palaa vuoden 2024 resursseihin myös lisätalousarvioesityksissä. Rajavartiolaitoksella on merkittävä rooli nykyisessä turvallisuustilanteessa, jossa rajaturvallisuutta koetellaan. Rajaturvallisuus, turvallisuus merialueilla sekä alueellinen koskemattomuus on kyettävä varmistamaan kaikissa tilanteissa myös riittävää teknistä valvontaa hyödyntäen.

70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)

Momentille esitetään 179 milj. euroa, joka on 146 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin uusien valvontalaitteiden hankintaan aiemmin myönnettyistä määrärahoista. Lisärahoitusta esitetään mm. itärajan esteen rakentamiseen 20 milj. euroa, jolloin esteen kokonaiskustannus on 159,0 milj. euroa vuonna 2024.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella EU-rahoitusta ei voida hyödyntää esteaitojen rakentamiseen. Sitä voidaan sen sijaan käyttää mm. valvontalaitteistoon ja muihin rajaturvallisuuteen liittyviin kustannuksiin. Esimerkiksi EU:n rahoituskaudella 2021—2027 rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineestä on allokoitu Suomelle noin 81 milj. euroa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen muuttunut geopoliittinen tilanne huomioidaan myös EU-rahoituksessa.

Valiokunta pitää momentille esitettyä rahoitusta perusteltuna, mutta toteaa kuitenkin saamansa selvityksen perusteella, että raskaan kaluston hankintaa ja elinkaarikustannusten hallintaa vaikeuttaa käytöstä poistunut öljynsuojarahasto, josta maksettiin öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntakaluston kustannuksia.

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 4,6 milj. euroa, jolla maksetaan pelastustoimen ohjaus ja kehittäminen. Pelastustoimen palveluiden järjestäminen siirtyi hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa.

Valiokunta painottaa, että sisäministeriön strategisella ohjauksella voidaan edistää palveluiden yhdenvertaisuutta, laatua ja kustannustehokkuutta. Tärkeää on siten huolehtia ministeriön pysyvistä rahoituksesta, jolla voidaan toteuttaa mm. valtakunnallisesti yhtenäistä onnettomuuksien ehkäisyä, sähköistä asiointia sekä tiedonhallintaa ja tiedolla johtamisen tietojärjestelmien ylläpi-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 26

to- ja kehittämistyötä. Valtakunnallista ohjausta ja kansalaisten aktivointia tarvitaan esimerkiksi tulipalojen määrän puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä hallitusohjelman mukaisesti. Lisäksi keskeistä on seurata tarkasti hyvinvointialueiden pelastustoimeen kohdistaman rahoituksen toteutumista suunnitellulla tavalla.

Sopimuspalokunnat. Valiokunta toteaa, että sopimuspalokunnilla on keskeinen merkitys pelastustoimen palvelujärjestelmän kokonaisuudessa, ja se on myös erittäin kustannustehokasta toimintaa. Sopimuspalokuntatoiminnan ja valtakunnallisesti kattavan paloasemaverkoston tulee pysyä elinvoimaisena ja pelastustoimen säilyä lähipalveluna. Uusien sopimuspalokuntalaisten vastaanottoon on siten panostettava aiempaa vahvemmin ja varmistettava se, että henkilöt pääsevät mahdollisimman nopeasti koulutusputkeen. Vapaaehtoisten määrä vaikuttaa osaltaan tulevaisuuden pelastajien saatavuuteen, koska usein reitti pelastajakurssille tapahtuu harrastustoiminnan kautta.

Valiokunta on huolestunut siitä, että saadun selvityksen mukaan sopimuspalokuntalaisten määrä on laskusuunnassa ja alueilla on yhteensä yli 800 vapaaehtoisen ja ammattilaisen vaje vuonna 2030. Päätoimisen pelastushenkilöstön saatavuudessa on jo merkittäviä haasteita etenkin syrjäseuduilla. Tilanne koskee myös sopimuspalokuntien ammattilaisia, joita tarvitaan organisoimaan paikallista toimintaa suorituskyvyn turvaamiseksi. Keinoja vajeen täyttämiseksi tulee etsiä aktiivisesti ottamalla huomioon myös parlamentaarisen komitean mietinnön mukaiset linjaukset siviilipalveluksen kehittämisestä⁸.

Pelastajien ja hätäkeskuspäivystäjien koulutusta valiokunta käsittelee momentilla 26.30.03.

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 77,1 milj. euroa, joka on noin 6,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys sisältää määrärahoja mm. henkilötöyvuositason turvaamiseen (1 milj. euroa), palkkausten tarkistuksiin (2,3 milj. euroa) sekä käynnissä oleviin tietojärjestelmähankkeisiin. Yhteensä kehittämishankkeiden rahoitukseen esitetään 5,2 milj. euroa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Hätäkeskuslaitos pystyy toteuttamaan 630 henkilötöyvuoden resurssitavoitteen. Vuonna 2023 määrän arvioidaan nousevan 610 henkilötöyvuoteen. Tulevien vuosien henkilötöytarpeen täyttäminen (mm. eläkepoistuman kasvun myötä) edellyttää hätäkeskuspäivystäjäkursion koon kasvattamista nykyisestä 24 opiskelijasta 30 opiskelijaan. Keskeistä on niin ikään huolehtia alueellisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä molempien kotimaisten kielten taitajien riittävästä määrästä.

Henkilöstön kuormittuneisuus heijastuu usein myös sairauspoissaoloihin, joiden korkeaan määrään Hätäkeskuslaitoksessa (19 päivää/htv vuonna 2022) valiokunta on viime vuosina kiinnittänyt huomiota. Henkilöstön hyvinvointiin on panostettu mm. ennakoivan työkykyjohtamisen mallin käyttöönotolla ja kehittämällä organisaatiossa avointa vuorovaikutusta. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että Hätäkeskuslaitos on pystynyt vähentämään sairauspoissaoloja vuonna 2023

⁸ Yleisen asevelvollisuuden kehittäminen ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttäminen. Parlamentaarisen komitean mietintö. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:91.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 26

arviolta kahdella työpäivällä henkilötyövuotta kohden. Tämä vastaa noin 3 500 sairauspoissaolopäivän vähenemistä. Toimenpiteitä henkilöstön työhyvinvoinnin parantamiseksi tulee edelleen jatkaa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Häätäkeskuslaitoksen, kuten muidenkin sisäisen turvallisuuden toimijoiden, resurssit varmistetaan koko kehyskauden ajan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan käytettävissä olevat varat näyttäisivät riittävän suunnittelukauden ensimmäiset vuodet aiemmilta vuosilta siirtyvien varojen turvin.

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 20,3 milj. euroa, joka on 2,3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pelastajakoulutettavien määrän lisäyksestä ja koulutuksen sisällöllisestä kehittämisestä. Valtakunnallisen pelastustoimen ja häätäkeskustoiminnan ammatillisen koulutuksen toteuttaa Kuopiossa sijaitseva Pelastusopisto.

Hallitus vastaa akuuttiin pelastajapulaan kohdentamalla pelastajakoulutuksen lisäämiseen määrärahaa (3,5 milj. euroa), joka jakaantuu Pelastusopiston (2,5 milj. euroa) ja Helsingin Pelastuskoulun kesken (1 milj. euroa momentilla 26.01.50). Pelastajakoulutettavien määrää on tarkoitus nostaa vuoteen 2032 mennessä yhteensä 1 000 henkilöllä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan tavoitteen siirtäminen kahdella vuodella eteenpäin perustuu sisäministeriön selvityksiin.

Pelastusopiston opiskelijamäärä voidaan nostaa 180 opiskelijaan vuonna 2024 ja 240 opiskelijaan vuodesta 2025 alkaen. Valmistuneiden määrä nousisi silloin 96 pelastajalla vuodesta 2027 eteenpäin. Helsingin Pelastuskoulussa on mahdollista kaksinkertaistaa kurssien määrä, jolloin syksystä 2024 lähtien voisi aloittaa kaksi 18 opiskelijan kurssia. Osana Helsingin Pelastuskoulun toimintaa lisätään ruotsinkielistä pelastajakoulusta, jota on tarkoitus toteuttaa säännöllisin väliajoin. Seuraava ruotsinkielinen kurssi tulisi valiokunnan mielestä järjestää vuoden 2025 aikana. Lopullinen rahoituksen sekä koulutettavamäärien jakautuminen toimijoiden kesken täsmentyy tarvittavien selvitysten jälkeen.

Valiokunta painottaa, että valtion taloudellisten resurssien ollessa niukat on kiinnitettävä erityistä huomiota koulutuksen kustannustehokkuuteen. Samalla on kuitenkin otettava huomioon kiristynyt kilpailu työvoiman saatavuudesta, jossa koulutuksen sijainnilla saattaa olla merkitystä. Tällöin on järkevää maksimoida jo olemassa olevien koulutuspaikkojen teho ja keskittää koulutus niihin. Näin asetettu tavoite voidaan toteuttaa mahdollisimman nopeasti. Helsingin Pelastuskoulun kustannusten alentamiseksi on tärkeää mm. yhtenäistää oppilaitosten opetussuunnitelmat ja koulutuksen kesto. Mikäli näin tehdään ja Pelastuskoulun opiskelijamäärä kaksinkertaistetaan, opiskelijakohtaiset vuosikustannukset ovat ministeriön antaman selvityksen mukaan kummassakin oppilaitoksessa samat. Valiokunta korostaa, että resurssien tehokasta hyödyntämistä on seurattava tarkasti ja arvioitava toimintaa tarvittaessa uudelleen.

Valiokunta nostaa lisäksi esiin, että valtakunnallisesti tulisi kiinnittää huomiota sortuma- ja rau-niopelastuksen suorituskykyyn. Tarpeen on myös hallitusohjelman mukaisesti arvioida häätäkeskuspäivystäjien koulutusmäärän lisäämistarvetta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 26

Valiokunta lisää momentille 100 000 euroa hätäkeskuspäivystäjien koulutukseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 445 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

40. Maahanmuutto

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 102,0 milj. euroa, joka on noin 37,1 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Yhteensä maahanmuuttohallintoon esitetään 525,6 milj. euroa, joka on samaa tasoa kuin kuluvana vuonna.

Valiokunta pitää hyvänä hallituksen tavoitetta lyhentää maahanmuuttoon liittyvien lupien käsittelyaikoja koko prosessin tehostamiseksi. Lupajärjestelmää kehitetään mm. riittäväillä henkilöstöresursseilla ja automatisaatiota lisäämällä.

Hallitusohjelman mukaisesti mm. turvapaikkahakemukset on tarkoitus käsitellä kuuden kuukauden määräajassa, mikä säästää resursseja vastaanotto toiminnassa. Myös työperäisten lupien jälkivalvontaa tehostetaan, mikä lisää määräraharavetta pysyvästi 6,8 milj. euroa. Henkilön säilöönnotto mahdollistetaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden perusteella ja säilöönnoton enimmäiskesto nostetaan nykyisestä 6 kuukaudesta 12 kuukauteen. Tarkoitukseen varataan 5,5 milj. euron pysyvä lisäys. Ulkomaalaislain muutoksella kansainvälinen suojele muuttetaan luonteeltaan väliaikaiseksi ja kansainvälisen suojele lupien pituus lyhennetään EU-oikeuden mahdollistamaan minimiin, mikä lisää määrärahan tarvetta pysyvästi 3 milj. eurolla. Lisäksi vapaaehtoisen paluun ja maasta poistumisen toimeenpanoon osoitetaan 2 milj. euron lisäys.

Hallitusohjelman mukaiset toimet vähentävät vastaanoton menoja vuosittain noin 44 milj. eurolle ja vastaanoton asiakkaille maksettavien tukien määrää noin 15 milj. eurolla. Vastaanoton piirissä olevien henkilöiden määrän arvioidaan laskevan vuosina 2024—2027 keskimäärin 40 000:sta 7 000 henkilöön. Toimiin kuuluu myös vuosittaisen kiintiöpakolaismäärän alentaminen 500 henkilöön.

Työperäisten oleskelulupahakemusten ja ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän odotetaan kasvavan hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Turvapaikanhakijoiden määrän arvioidaan kasvavan maltillisesti. Hakijoiden voimakas kasvu EU-alueella ei ole vielä kohdistunut laajassa mittakaavassa Suomeen, vaikka järjestelmää onkin jo koeteltu. Ukrainasta Suomeen arvioidaan saapuvan vuosina 2022—2024 yhteensä noin 80 000 henkilöä, joista osa tulee hakemaan perheelleen oleskelulupia sodan päättymisen jälkeen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esitetyt lisäresurssit mahdollistavat virastossa käynnissä olevan prosessimuutoksen ja niillä pystytään varmistamaan riittävät resurssit hakemusmäärien kasvaessa edellä arvioidulla tavalla. Tärkeää on, että virasto varautuu muiden sisäisen turvallisuuden

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 27

suuden toimijoiden tapaan myös turvallisuusympäristössä tapahtuviin muutoksiin, ulkovaltojen vaikuttamisyrittäisiin sekä laajamittaisen maahantulon hallintaan.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Puolustusministeriön hallinnonalalle esitetään yhteensä noin 6,0 mrd. euroa vuodelle 2024, joka on noin 173,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Kehyskaudella määrärahojen taso säilyy 6,2 mrd. eurossa vuonna 2025 ja laskee noin 5,8 mrd. euroon vuosina 2026 ja 2027. Muutos hallinnonalan määrärahatasossa aiheutuu pääosin monitoimihävittäji-en hankinnan rahoituksen vuosivaihteluista.

Puolustusmenojen osuuden bruttokansantuotteesta arvioidaan olevan 2,3 prosenttia vuonna 2024 Naton laskutavalla. Tällöin mukaan otetaan myös sotilaallinen kriisinhallinta, Rajavartiolaitoksen sotilaallisen maanpuolustuksen kulut sekä sotilas- ja siviililäkkeet. Puolustusmenojen osuus ennustetusta vuosittaisesta bruttokansantuotteesta pysyy Naton suositusten mukaisesti kahden prosentin tasolla koko kehyskauden ajan. Naton jäsenmaat ovat myös sitoutuneet käyttämään 20 prosenttia puolustusbudjetista materiaalihankintoihin. Tämän tavoitteen Suomi on perinteisesti ylittänyt reilusti.

Vuosi 2024 on Suomen ensimmäinen kokonainen vuosi Naton jäsenmaana. Suomen puolustus perustuu vahvaan kansalliseen puolustuskykyyn osana Nato-liittouman yhteistä puolustusta ja pelotetta. Suomi osallistuu täysimääräisesti Naton puolustuksen suunnitteluun ja yhteisen pelotteen toimeenpanoon. Kansallinen puolustuskyky perustuu jatkossakin yleiseen asevelvollisuuteen, koko maan puolustamiseen ja korkeaan maanpuolustustahtoon.

Valiokunta korostaa myös määrärahojen näkökulmasta Suomen yhteistoimintakykyä keskeisimpien kumppanien kanssa ja ylipäättään vahvaa puolustusyhteistyötä. Tärkeää on niin ikään varautua Suomeen kohdistuvaan laaja-alaiseen vaikuttamiseen yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa kokonaisturvallisuuden periaatteiden mukaisesti. Puolustusta ylläpidetään ja kehitetään hallitusohjelman ja puolustusselontekojen mukaisesti vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.

Nato-jäsenyyden kustannuksia

Talousarvioesitykseen sisältyy puolustusministeriön hallinnonalalla vain tunnistettuja ja välittömiä Nato-jäsenyydestä aiheutuvia kustannuksia, joiden yhteismäärä on noin 86,6 milj. euroa.

Puolustusvoimille esitetään mm. hallitusohjelmaan perustuen vuosille 2024—2027 vuosittaista 50 milj. euron lisäystä, joka kohdentuu jäsenyyden tuomiin välittömiin tarpeisiin. Se on suunniteltu kohdennettavaksi Nato-jäsenyyden edellyttämän lisähenkilöstön menoihin, harjoitusalueiden kehittämisestä ja harjoitustoiminnan lisäämisestä aiheutuviin menoihin sekä välttämättömän infrastruktuurin kehittämisen ja rakentamisen tarpeisiin. Lisäksi määrärahalisäyksiä osoitetaan puolustusministeriön ja Puolustusvoimien henkilö- ja tehtävämäärän lisäämisestä aiheutuviin

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp

Pääluku 27

muihin kustannuksiin (ml. kansalliset asiantuntijat Nato-organisaatiossa), Suomen välittömiin Nato-jäsenyyteen liittyviin maksusuuksiin (Naton sotilasbudjetti, Naton investointiohjelma ja DIANA-aloite) sekä johtamisjärjestelmän kustannuksiin.

Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että Natoon liittyvät määrärahatarpeet täsmeytyvät ja täydentyvät kaiken aikaa, jolloin hallitusohjelmaan kirjattujen määrärahojen riittävyys on haastavaa. Huomioon on otettava, että hallinnonalan rahoituskehys vuosille 2024—2027 ja talousarvioesitys eivät sisällä mm. kykyä vastaanottaa tukea kumppaneilta eli niin sanotun isäntämaatuen (RSOM) rakentamista, joka arvioidaan merkittäväksi menoksi puolustus suunnittelun suorituskykytavoitteiden ohella. Lisäksi Naton poliittisesti päätettävät rauhanajan tehtävät edellyttävät päätösten mukaista pitkäaikaista lisärahoitusta.

Valiokunta korostaa myös jäsenyyden mahdollistamaa hankintoihin liittyvää yhteistyötä. Naton jäsenten käytössä on mm. turvallisuusinvestointiohjelma, jota valiokunta kannustaa käyttämään täysimääräisesti. Vuonna 2022 siitä on ollut saatavilla rahoitusta yhteensä 790 milj. euroa, josta esimerkiksi Norja, Tanska ja Viro ovat hyötäneet merkittävästi. Meneillään tai suunnitteilla on lisäksi useita avaruuteen liittyviä suorituskyvyn kehittämiseen tähtäviä aloitteita ja hankkeita.

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään lähes 2,4 mrd. euroa, joka on noin 238,9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Toimintaympäristön muutoksesta johtuva tasokorotus on 71 milj. euroa, ja lisäksi suurin osa Nato-jäsenyyden hallinnonalalle aiheuttamista lisäkustannuksista sisältyy käsiteltävälle momentille, kuten edellä mainittu vuosittainen 50 milj. euron lisäys.

Momentille esitetään lisäksi uuden 150,2 milj. euron tilausvaltuuden hyväksymistä. Valtuudella hankitaan lähinnä järjestelmien kunnossapitoon liittyviä huolto- ja ylläpitopalveluja sekä pitkän toimitusajan varaosia vuosina 2024—2028. Valiokunta puoltaa valtuuden hyväksymistä.

Määrärahalla pystytään kouluttamaan noin 25 000 reserviläistä, jota puolustusvaliokunta (PuVL 4/2023 vp) pitää kuitenkin liian pienenä määränä ja linjaa minimitavoitteeksi 30 000 henkilöä. Talousarvioesityksen perusteella lentotuntien ja alusvuorokausien määrät sen sijaan voidaan toteuttaa vuoden 2023 tasolla, ja valiokunta on tyytyväinen myös sopimussotilasmäärän kasvattamiseen 500 henkilötyövuoden tasoon.

Valiokunta pitää niin ikään myönteisenä, että vuoden 2021 puolustuselonteon mukaisen 500 henkilötyövuoden nopeutettu lisäys on käynnistynyt hyvin. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vuosittaista rekrytointimäärää nostetaan 125—130 henkilöön. Myös Naton jäsenyys tuo merkittäviä lisähenkilötarpeita, joita on jo otettu huomioon käsiteltävässä talousarvioesityksessä. Valiokunta korostaa kuitenkin edelleen henkilöstön hyvinvoinnista huolehtimista ja pitää hyvänä, että asia on otettu huomioon hallitusohjelman linjauksissa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 27

Diabeetikoiden palvelus. Hallitusohjelma sisältää myös kirjauksen, jonka mukaan hallitus mahdollistaa palvelusturvallisuus huomioiden varusmiespalveluksen suorittamisen ja kertausharjoituksiin osallistumisen diabeetikoille. Valiokunta kiirehtii kirjauksen toteuttamista, ja tarkoitukseen tulee varata riittävät resurssit.

Siviilipalvelusjärjestelmä. Valiokunta pitää niin ikään tärkeänä, että hallitusohjelman mukaisesti kehitetään siviilipalvelusjärjestelmää tarkoituksenmukaisemmaksi parlamentaarisen työryhmän raporttia hyödyntäen ja kytkien se nykyistä selvemmin kokonaisturvallisuuden toimintamalliin. Uudistuksia toteutettaessa tulee siten ottaa huomioon myös sisäisen turvallisuuden toimijoiden, kuten pelastustoimen ml. sopimuspalokuntien, tarjoamat mahdollisuudet palveluksen suorittamiseen.

TKI-rahoitus. Maanpuolustuksen ja sotilaallisen huoltovarmuuden edellyttämän osaamisohjan säilyttäminen ja kehittäminen perustuvat pitkälti kansallisen TKI-järjestelmän tuottamaan osaamis-pääomaan. Julkisen rahoituksen rooli perustutkimuksen rahoittajana ja osaamisohjan rakentajana on maanpuolustukselle erittäin tärkeää. Suomen turvallisuuden ja kilpailukyvyn varmistamiseksi on siten ymmärrettävä osaamisen merkitys myös valtion strategisena resurssina. Teknologinen kehitys muuttaa osaltaan sodankuvaa ja vaikuttaa sotilaallisten ratkaisujen kehittämiseen, missä on huomioitava sekä uhat että mahdollisuudet.

Valiokunta pitää myönteisenä, että saadun selvityksen mukaan valtion lisäpanostukset TKI-toimintaan mahdollistavat myös Suomen puolustuksen osaamis-pääoman vahvistamisen ja hyödyntämisen puolustuksen suorituskyvyn rakentamisessa. Tämä edellyttää kuitenkin, että turvallisuuden näkökulmat otetaan huomioon pitkäjänteisessä TKI- ja teknologiapolitiikassa ja rahoituksen suuntaamisessa. Myös puolustushallinnon ja ylipäätään hallinnon sekä teollisuuden välistä yhteistyötä on tiivistettävä, jotta tarjottava rahoitus vastaa tunnistettuihin tarpeisiin.

Valiokunta nostaa esiin myös keskeisen puolustuksen TKI-välineen EU-tasolla, Euroopan puolustusrahaston (EDF), jolla voidaan kehittää Suomen ja Euroopan puolustusteollisuuden ja tutkimusyhteisön kilpailu- ja suorituskykyä pitkällä aikavälillä. Rahasto on myös edistänyt suomalaisten pk-yritysten pääsyä eurooppalaisille markkinoille. Suomen saanto rahastosta on ollut toistaiseksi merkittävästi parempi kuin yrityksille kohdennettu vastinraha. Vuosina 2021—2022 siitä on saatu vajaa 60 milj. euroa kotimaisille toimijoille 7 milj. euron panostuksella. Valiokunta pitää siten erittäin tärkeänä, että hallitus huolehtii jatkossakin kansallisen EDF-rahoituksen riittävyydestä.

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille esitetään noin 1,5 mrd. euroa, joka on 36,4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Momentille esitetään myös uutta 116,0 milj. euron tilausvaltuutta, josta aiheutuu menoja vuosille 2024—2028. Tilausvaltuudella kehitetään mm. logistiikkajärjestelmän suorituskykyä sekä merivoimien raivaamiskykyä. Valiokunta puoltaa valtuuden hyväksymistä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 27

Puolustusmateriaalimarkkinat ovat maailmanlaajuisesti ylikuumentuneet ja komponenttien saatavuus on huonontunut. Kysynnän kasvaessa toimitusajat ovat pidentyneet kaikilla tuotteilla valmistusmaasta riippumatta ja hankintaongelmat ovat muutenkin lisääntyneet.

Valtion on siten edelleen varauduttava vuoden 2024 lisätalousarvioissa kohoavaan puolustusmateriaalin kustannustasoon ja lisäksi dollareissa käytävän kaupan valuuttakurssitappioihin. Puolustusbudjetin riittävyys on kuitenkin varmistettu myös korkean inflaation ja epäedullisten valuuttakurssien tilanteessa, koska ostovoimaa turvaavat siihen vakiintuneen käytännön mukaisesti tehtävät indeksi- ja valuuttakurssikorjaukset.

Huoltovarmuus. Elinkelpoinen ja kansainvälisesti kilpailukykyinen kotimainen puolustusteollisuus, sen kansainvälinen verkottuminen ja vientitoiminta mahdollistavat sotilaallisen huoltovarmuuden ylläpitämisen ja edistävät maanpuolustuksen toimintakykyä. Kotimaisella puolustusteollisuudella on merkittävä rooli sekä ase- ja muiden järjestelmien ylläpidossa että uusien suorituskykyjen kehittämisessä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Puolustusvoimat ylläpitää ja lisää yhdessä Huoltovarmuuskeskuksen ja teollisuuden kanssa tärkeimpien sodan ajan kulutusmateriaalien, kuten ruutien ja ammusten tuotantokapasiteettia ja varmistaa, että kriittisten suorituskykyalueiden osalta Suomessa säilyy tarvittava teknologinen koulutus ja osaaminen. Valiokunta painottaa niin ikään edelleen teollisen yhteistyön keskeistä merkitystä erityisesti suurten strategisten hankintojen (F-35- ja LAI-VUE2020-hankkeet) koko elinkaaren ajan.

Vallitsevassa heikentyneessä materiaalin saatavuustilanteessa valiokunta pitää aiempaakin tärkeämpänä kotimaisia puolustusmateriaalihankintoja aina kun se on mahdollista. Kotimaisten suorahankintojen edellytyksistä säädetään EU-direktiivin edellyttämällä tavalla puolustus- ja turvallisuushankintalaissa, jonka tarjoamat mahdollisuudet tulee käyttää täysimääräisesti. Tärkeää on myös, että puolustushallinnolla on riittävästi osaavaa henkilöstöä hankintojen toteuttamiseen.

Vienninedistäminen. Suomessa toimiva puolustusteollisuus tarvitsee elinvoimaisuuden säilyttämiseksi myös vientiä. Vientimahdollisuuksien tulee olla mahdollisimman yhdenmukaiset ja johdonmukaiset muiden EU-maiden kanssa, sillä kaikkia jäsenmaita sitovat samat vientisäädökset.

Valiokunta painottaa puolustushallinnon merkittävää roolia vienninedistämisessä ja pitää tärkeänä, että se toimii tiiviissä yhteistyössä puolustus- ja ilmailuteollisuuden kanssa toimien suunnittelussa. Keskeisiä ovat myös puolustushallinnon aktiiviset toimet kahden- ja monenvälisen yhteishankkeiden edistämisessä. Puolustusteollisuuden vientiä tuetaan valtioiden välisin järjestelyin ns. hybridimallin G2G-kaupoin, joissa puolustushallinto tarjoaa teollisuuden tekemän kaupan oheen tukielementtejä kaupan toteutumisessa ja toimeenpanossa.

Valiokunta nostaa kuitenkin esiin tarpeen valtion aiempaakin suuremmalle osallistumiselle vientikauppaan ja pitää tärkeänä, että hallinnollisia prosesseja kehitetään edelleen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan osa kaupoista ja myös TKI-yhteistyön rahoituksesta edellyttää jo suoraa valtioiden välistä yhteistyötä (Government to Government), jolloin valtion osallisuus on kauppajen syntymisen ja toiminnan ehto.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 27

Ukrainan tuki. Valiokunta pitää tärkeänä, että puolustushallinto suunnittelee ja valmistautuu jatkamaan Ukrainalle annettavaa materiaali- ja koulutustukea pitkäkestoisesti. Välttämätöntä on myös korvata Puolustusvoimille Ukrainaan luovutettu materiaalituki täysimääräisesti.

Ukrainan tarve ulkomaiselle puolustusmateriaalituella on jatkuva ja kasvava. Kaikkiaan Suomen Ukrainalle toimittamien puolustustarvikepakettien korvaavien suorituskykyjen arvioitu hankinta-arvo on noin 1,5 mrd. euroa. Luovutuksissa huomioidaan lähtökohtaisesti Ukrainan viranomaisilta tulleet pyynnöt tarvittavasta materiaalista sekä Ukrainan kyky käyttää luovutettavaa materiaalia. Periaatteena on myös ollut, ettei kansalliselle puolustukselle välttämätöntä materiaalia luovuteta. Tärkeää on niin ikään se, että luovutettavalle materiaalille on suunniteltu korvaava suorituskyky jo luovutusvaiheessa ja uushankinnat toteutetaan ripeästi myös nousevien hintojen näkökulmasta.

Suomi hakee muiden EU-maiden tavoin luovutetusta materiaalista takaisinmaksuja yhdessä sovitujen kriteerien mukaisesti Euroopan rauhanrahastolta (EPF). Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan siihen, että takaisinmaksujen korvaustasot mahdollistavat myös suorituskyvyltään kriittisen materiaalin luovuttamisen Ukrainalle.

19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Monitoimihävittäjien hankintaan ehdotetaan 1 502 milj. euroa, joka on 96,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Momentin rahoitusprofiiliin on tehty lähes 140 milj. euron päivitys, joka vastaa F-35-järjestelmän hankintasopimusta. Indeksimenojen lisäys on noin 106 milj. euroa ja ostovoimatarkistus noin 23 milj. euroa, joka korjaa käyttämättömänä siirtyvän määrärahan vastaamaan sen vuoden hintatasoa, jolloin kassameno toteutuu. Ennakoitu valuuttakurssimenno on noin 132 milj. euroa (1 euron kurssi olisi noin 1,09 USD).

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hankinta sujuu suunnitelmien mukaisesti.

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille esitetään noin 8,5 milj. euroa, joka on 300 000 euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisen talousarvion tasolla. Momentin määrärahasta noin 7,6 milj. euroa on tarkoitus osoittaa Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK:lle, joka edelleen jakaa tukea jäsenjärjestöilleen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitusohjelman mukaisesti vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä parannetaan sekä selvitetään toimijoiden roolia ja asemaa. Kertausharjoitusten, Puolustusvoimien vapaaehtoisten harjoitusten ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen koulutuksen yhteensovittamista jatketaan siten sekä valtakunnallisesti että paikallisesti. Puolustusvoimien asettaman tavoitteen mukaisesti MPK:n julkisena hallintotehtävänä toimeenpantavien vuosittaisen koulutuspäivien määrä on vakiintunut 100 000 päivän tasolle. Tällä toiminnalla voidaan paikata osin myös kertausharjoitusten alentunutta määrää.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan MPK:lle esitettävä rahoitus ei mahdollista nykyisen toiminnan ja koulutuspäivien määrän tason ylläpitämistä. Kattaakseen nousseet kustannukset ja vastataksaan kansalaisten kasvaviin koulustarpeisiin MPK tarvitsee noin 1 milj. euron lisära-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 27

hoituksen. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus huolehtii MPK:n mahdollisuuksista hoitaa sille annetut tehtävät, ja korostaa, että vapaaehtoisella maanpuolustuskoulutuksella ja vapaaehtois-toimijoilla on suuri merkitys yhteiskunnan kokonaisturvallisuudelle.

Sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien tuki. Valiokunta nostaa esiin, että sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ei esitetä rahoitusta vuodelle 2024. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus huolehtii siitä, että kriisinhallintaoperaatioihin osallistuneiden kuntoutuksesta ja henkisestä tuesta huolehditaan pitkäjänteisesti hallitusohjelman kirjausten mukaisesti. Koska tuen tarve on pysyvä, sen tulee sisältyä hallituksen talousarvioesitykseen, eikä se voi perustua eduskunnan tekemiin lisäyksiin.

Lähtökohtaisesti tukitoimet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan, kuten muutkin vastaavat avustukset. Puolustusministeriö on kuitenkin pitänyt asiaa erittäin tärkeänä ja on siksi vapaaehtoisesti tukenut kuntoutustoimintaa omasta pääluokastaan vuosina 2022 ja 2023 ja on siihen valmis myös vuonna 2024. Niin ikään tarve luopua nykyisestä kuuden kuukauden aikarajasta traumaperäisissä stressihäiriöissä kriisinhallintatehtävissä palvelleiden osalta on tunnistettu, ja vertaistuki on noussut esiin voimavarana myös tutkimustiedon perusteella⁹. Valiokunta kiirehtii tarvittavien lainsäädäntömuutosten toimeenpanoa.

Ampumaradat. Valiokunta nostaa esiin myös ampumaratojen käytettävyyden ja rataverkon kattavuuden, jolla on erittäin suuri merkitys maanpuolustukselle. Radat mahdollistavat sekä ase- ja ampumakoulutuksen että ampumaharrastuksen, mikä tukee kokonaismaanpuolustusta ja reservin suorituskyvyn ylläpitoa. Puolustusvoimien ampumaratakapasiteetti on enenevässä määrin sen omassa käytössä. Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvää ampumaharjoittelua on siten pysyttävä toteuttamaan myös Puolustusvoimien ampumaratojen ulkopuolella. Näitä ratoja on 670 kappaletta, joista suurelta osalta puuttuu voimassa oleva ympäristölupa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitusohjelman mukaisesti ampumaratojen määrää lisätään 1 000 rataan. Keskeistä on myös kiirehtiä ympäristölupakäytäntöjen helpottamista ja yhdenmukaistamista lainsäädäntömuutoksin. Asiaa on käsitelty myös sisäministeriön (momentti 26.01.50) sekä maa- ja metsätalousministeriön pääluokissa (momentti 30.40.50), joista tuetaan ampumaratojen ympäristölupien hakua, kunnostusta sekä investointeja.

Valiokunta lisää momentille 1 280 000 euroa, josta kohdistetaan

- 800 000 euroa Maanpuolustuskoulutus MPK:lle
- 200 000 euroa Suomen Rauhanturvaajaliitto ry:lle
- 100 000 euroa Reserviläisliitto ry:lle
- 100 000 euroa Suomen Reserviupseeriliitto ry:lle
- 50 000 euroa Vammautuneet Kriisinhallintaveteraanit ry:lle vertaistukityöhön
- 30 000 euroa Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry:lle sankarivainajien DNA-tutkimuksiin.

⁹ Sotilaallisessa kriisinhallintatehtävissä palvelleiden kokonaisvaltaisen kuntoutuksen ja tuen tarve Suomessa. Oulunkylän kuntoutuskeskus sr:n julkaisut nro 1. 2022.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 27

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 9 795 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—4. kohta kuten HE 41/2023 vp)

(5. kohta kuten HE 86/2023 vp)

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Verotus ja tulli

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 207,7 milj. euroa, joka on noin 14,2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Suurimmat lisäykset tehdään tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkamiseen (11,2 milj. euroa), palkkausten tarkistuksiin (7,0 milj. euroa), Tullin toiminnan teknologisen kyvykkyyden turvaamiseen (4,5 milj. euroa), hiilirajamekanismin toimeenpanoon (1,9 milj. euroa) sekä Tullin tehtävien hallinnan kehittämiseen (1,6 milj. euroa). Tärkeä on niin ikään lisäys tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseen (600 000 euroa).

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Tullin toimintamenojen toteutunut käyttö on vuonna 2023 kasvanut voimakkaasti. Bruttomenot kasvoivat tammi—syyskuussa lähes 12 prosenttia vuoden 2022 vastaavaan ajanjaksoon. Kasvua oli etenkin ICT-, toimitila- ja palkkausmenoissa. Toimintamenojen kokonaissumman arvioidaan nousevan yli 220 milj. euroon vuonna 2023. Nouseviin kustannuksiin on pystytty toistaiseksi käyttämään momentin siirtyvää erää (28 milj. euroa vuodelta 2022 vuodelle 2023). Sen määrä kuitenkin pienenee siten, että vuodelle 2024 arvioidaan siirtyvän noin 11—15 milj. euroa.

Valiokunta on huolissaan Tullin toimintamenojen riittävydestä ja korostaa, että Tulli toimii kaikissa rajatoimipisteissä ja kohtaa turvallisuusympäristön muutokset muiden turvallisuusviranomaisten tavoin. Hallituksen tulee turvata kaikkien PTR (Poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos) -yhteistyötä tekevien viranomaisten toimintaedellytykset hallitusohjelman mukaisesti. Samalla valiokunta korostaa kuitenkin jatkuvaa toiminnan kehittämistä ja kustannussäästöjen hakemista.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 28

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän yleiskatteinen rahoitus

Vuoden 2023 alussa vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Poikkeuksena on Helsingin kaupunki, jolla säilyy järjestämisvastuu. Lisäksi HUS-yhtymällä on järjestämisvastuu erikoissairaanhoidon liittyvistä tehtävistä omalla alueellaan. Uudistuksen tavoitteena on mm. turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut, mutta myös hillitä kustannusten kasvua.

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on vuonna 2024 noin 24,6 mrd. euroa, mikä on noin 4 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Muutosta selittävät seuraavat tekijät:

- Noin 1,9 mrd. euroa vuoden 2023 rahoituksesta maksettiin jo joulukuussa 2022.
- Sote-siirtolaskelman tarkistus (650 milj. euroa) sekä vuoden 2023 rahoitusta korjaava kertaerä (531 milj. euroa)¹⁰.
- Rahoituksessa huomioon otettava väestön sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioitu vuosittainen kasvu, jota lisäksi korotetaan mm. siirtymävaiheen kustannusten vuoksi 0,2 prosenttiyksiköllä vuosina 2023—2029 (291 milj. euroa, kun myös vuoden 2023 kustannuspohjan korjaus otetaan huomioon).
- Indeksitarkistus (2,53 %), joka lisää valtionrahoitusta 617 milj. euroa, kun myös vuoden 2023 kustannuspohjan korjaus otetaan huomioon.
- Yliopistosairaalisä.

Yleiskatteisen rahoituksen taso tarkistetaan rahoituslain mukaan jälkikäteen kahden vuoden viiveellä vastaamaan koko maan tasolla toteutuneita kustannuksia. Ensimmäinen jälkikäteistarkistus tehdään vuoden 2023 toteutumatietojen pohjalta vuoden 2025 rahoitukseen.

Tilinpäätösennusteiden perusteella hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä olisi noin 1 mrd. euroa ja uusimpien alueiden osavuositarkistuksiin perustuvien arvioiden mukaan jopa 1,28 mrd. euroa vuonna 2023.

Valiokunta pitää vaikeana hyvinvointialueiden toimintaympäristöä, jossa on haasteena niin henkilöstön saatavuus, palkka-, ostopalvelu- ym. kustannusten nousu kuin ikääntymisen myötä kasvava palvelutarve. Lisäksi hyvinvointialueet ovat aloittaneet vuonna 2023 tilanteessa, jossa on koronan jäljiltä patoutunutta palveluiden kysyntää ja toisaalta rahoitus on ollut vajaamittaista, mikä korjataan jälkikäteen. Toimintaympäristössä on tapahtunut muutosta, johon hyvinvointialueet eivät ole voineet itse vaikuttaa.

¹⁰ Hyvinvointialueiden rahoituslain mukaisesti valtionrahoituksen pohja tarkistetaan vuodelle 2024 vastaamaan kunnilta hyvinvointialueille siirtyneitä kustannuksia vuoden 2022 toteutumatieton pohjalta. Vuoden 2023 rahoitusta korjataan kertakorvauksella (681 milj. euroa, josta 150 milj. euroa maksettiin hyvinvointialueille ennakkolisesti keväällä 2023).

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 28

Edellä kuvattujen toimintaympäristön haasteiden keskellä laadukkaiden palvelujen turvaamisen edellytys on hyvinvointialueiden tekemä uudistamistyö. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä sitä, että laadukkaat sosiaali- ja terveystalvet ovat yhdenvertaisesti saatavilla, mutta kustannusten hillintä on yhtä keskeinen ottaen huomioon Suomen julkisen talouden tilan ja näkymät. Kuten aiemmin on todettu, sote-uudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut, mutta myös hillitä kustannusten kasvua. Hallinnollisen muutoksen jälkeen keskiössä ovat uudistukset ja muutokset, jotka takaavat laadukkaat ja saavutettavat palvelut hallitulla kustannustasolla.

Valtion hyvinvointialueisiin kohdistaman ohjauksen onnistuminen on tärkeää. Ohjauksessa tulee kiinnittää huomiota pitkjänteiseen uudistamiseen lyhytnäköisten muutosten sijaan. Valtion ohjauksessa on syytä painottaa mahdollisimman vaikuttavia ja kustannustehokkaita ratkaisuja ja niiden levittämistä sekä asettaa raamit palveluvalikoimalle. Valiokunta korostaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, työ- ja toimintakyvyn edistämisen sekä ennalta ehkäisevien toimien tärkeyttä. Näissä hyvinvointialueilla on keskeinen rooli, usein osana monialaista yhteistyötä. Toimiva yhteistyö esimerkiksi kuntien, järjestöjen ja seurakuntien kanssa hyvinvoinnin edistämässä ja ongelmien ennaltaehkäisemisessä maksaa itsensä takaisin yhteiskunnan kokonaiskustannuksissa.

Valiokunta toteaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan (StVL 2/2023 vp) tavoin, että tässä on kyse mitavasta uudistuksesta ja hyvinvointialueiden toiminta on vasta alkuvaiheessa. Näin ollen esimerkiksi rahoitusmallista ja siihen liittyvistä tarkistus-, lisärahoitus- tai muista menettelyistä ei ole vielä kokemuksia. Valtiovarainvaliokunta on tyytyväinen hallituksen yleislinjaan, jonka mukaan hyvinvointialueiden rahoitusmalliin ei tehdä toiminnan ensimmäisille vuosille merkittäviä muutoksia eikä indeksikorotuksista leikata.

Hyvinvointialueilla on hyvinvointialuelain mukainen velvoite kattaa taseeseen kertyneet alijäämät enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tämä luo kannustimen valmistella muutosohjelmia toiminnan tehostamiseksi ja säästöjen hakemiseksi. Valiokunta pitää hyvinvointialueiden toiminnan tehostamista erittäin tärkeänä kustannusten kasvun hillitsemiseksi ja henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi. Valiokunnan tietoon on kuitenkin saatettu huoli siitä, että alijäämän kattamisvaatimus voi johtaa joillain hyvinvointialueilla myös lyhytnäköisiin, pidemmällä aikavälillä epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin. Valiokunta painottaa, että hyvinvointialueilla tulee ottaa käyttöön kestäviä toimintatapoja ja rakenteita, jotka edistävät sote-uudistuksen tavoitteita.

Valiokunta viittaa sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoon (StVL 2/2023 vp) sekä hallintovaliokunnan lausuntoon (HaVL 17/2023 vp), joissa korostetaan rahoituksen riittävyyden seurantaan, kuten myös rahoitusta koskevan sääntelyn toimivuuden seurantaan. Valtiovarainvaliokunta pitää myös erittäin tärkeänä, että hyvinvointialueiden rahoitus turvaa perustuslain edellyttämällä tavalla riittävien sosiaali- ja terveystalvetuiden sekä pelastustoimen tehtävien järjestämisen ja että tilannetta seurataan. On myös tärkeää, ettei budjettirajoite muodostu ns. pehmeäksi. Rahoitusmalliin tehtävät muutokset tulee laatia harkiten ja tietoon pohjaten. Hallitusohjelman mukaisesti rahoitusmallin kehitystyö on käynnistetty sosiaali- ja terveystalvetuiden rahoituspohjan turvaamiseksi, mallin kannustavuuden parantamiseksi ja kustannustenhillinnän tukemiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 28

Hyvinvointialueindeksi. Hyvinvointialueiden rahoitusta korotetaan indeksillä, jonka painosta 60 % muodostuu yleisen ansiotason muutoksesta, 30 % kuluttajahintojen muutoksesta ja 10 % työnantajan sosiaaliturvamaksun muutoksesta. Vuoden 2024 rahoitukseen käytettävä indeksi perustuu valtiovarainministeriön lokakuussa 2023 julkaisemaan ennusteeseen.

Valiokunta toteaa, että syksyllä 2023 inflaation ennustamiseen liittyy merkittävää epävarmuutta, mikä lisää riskiä sille, että edelleen vuoden 2024 rahoitus saattaa jäädä alimittaiseksi suhteessa todelliseen inflaatioon, mikä huomioidaan koko maan tasolla rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa vuoden 2026 rahoitukseen. Myös palkkatason kehitys on hyvinvointialueilla merkittävästi korkeampaa kuin yleinen ansiotason muutos. Nämä tekijät hankaloittavat hyvinvointialueiden tilannetta vuonna 2024 lisäten riskiä alijäämiin sekä tuoden haastetta alijäämien kattamisen vaatimuksen saavuttamiseen.

Tehtävät ja velvoitteet. Vuonna 2024 tehtävälainsäädännön muutokset kasvattavat hyvinvointialueiden rahoitusta nettomääräisesti noin 5 milj. euroa vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Aiemmin tehtyihin säädösmuutoksiin liittyy yhteensä noin 110 milj. euron lisäys. Pääministeri Orpon hallituksen toimet puolestaan vähentävät hyvinvointialueiden rahoitusta yhteensä noin 105 milj. euroa vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna tehtävien muutosta vastaavasti¹¹. Hallitusohjelman mukaisia toimia ovat seuraavat:

- Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) voimaantulo siirretään alkamaan 1.1.2028 (-89 milj. euroa).
- Perusterveydenhuollon hoitotakuu pidetään 14 vuorokaudessa (-5 milj. euroa).
- Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja lasketaan 23 vuoteen (-12 milj. euroa).
- Varmistetaan tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden oikeusturva (noin 0,7 milj. euroa).

Valiokunta pitää tärkeänä hallituksen linjausta siitä, että vuonna 2024 toiminnan velvoitteita ei kiristetä hoitotakuun tai hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen osalta. Tämä antaa alueille enemmän mahdollisuuksia joustavaan ja kustannustehokkaaseen toimintaan palvelutarpeeseen vastaamiseksi. Myös muita sääntelyn keventämisen mahdollisuuksia on syytä arvioida mm. teknologian ja digitalisaation hyödyntämiseksi ja tehokkaan työajan mahdollistamiseksi.

Tiedolla johtaminen. Valiokunta korostaa myös tiedolla johtamisen merkitystä ja painottaa luotettavan tietopohjan ja tilastoinnin kehittämistä niin, että alueilla ja alueista on käytettävissä ajantasainen ja vertailukelpoinen tieto mm. palveluiden tarpeesta, saatavuudesta sekä palveluiden kustannuksista ja vaikuttavuudesta. Yhtä tärkeää on se, että tietopohjaa saadaan kehitettyä sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavien menetelmien ja parhaiden käytäntöjen käyttöön-oton tehostamiseksi hyvinvointialueilla. Hallitusohjelman mukaisesti systemaattista vertailukelpoisen laatu-, vaikuttavuus- ja kustannusvaikuttavuustiedon tuotantoa, tiedon analysointia ja hyödyntämistä tehostetaan. Valiokunta tarkastelee vaikuttavuustietopohjan kehittämistä momentin 33.03.04 yhteydessä.

¹¹ Kevään 2023 teknisen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna hallituksen linjaukset keventävät hyvinvointialueiden tehtäviä noin 130 milj. eurolla.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 28

Hyvinvointialueiden muu rahoitus

Hyvinvointialueet saavat yleiskatteisen valtionrahoituksen ohella valtionavustuksia, asiakasmaksuja ja muita toimintatuloja sekä rahoitustuottoja.

Vuodelle 2024 kohdentuu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta noin 260 milj. euron valtionavustukset, joista suurimmat liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (yhteensä 108 milj. euroa), Suomen kestävän kasvun ohjelman pilariin 4 (38 milj. euroa) sekä terveydenhuollon ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (35 milj. euroa). Viimeksi mainittuun kohdistuu 5 milj. euron korotus vuonna 2024 osana T&K-rahoituksen tason nostoa.

Valiokunta on tyytyväinen esitettyihin lisäpanostuksiin terveydenhuollon ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (ns. VTR-tutkimus), jota se on pitänyt tärkeänä myös aiemmissä mietinnöissään. Asiaa tarkastellaan myös momentin 33.60.32 yhteydessä.

Henkilöstön saatavuus

Osaavien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden rekrytointi aiheuttaa haasteita käytännössä koko Suomessa. Vaikeuksia on etenkin ikääntyneiden palveluissa, mutta myös esimerkiksi mielenterveyspalveluiden ja lastensuojelun henkilöstön saatavuudessa. Vaje osaavasta henkilöstöstä haastaa lakisääteisten palveluiden saatavuutta, laatua ja kehittämistä hyvinvointialueilla.

Sote-alalla työvoiman eläköityminen on keskimääräistä suurempaa ja alalle kouluttautuvien määrä ei riitä korvaamaan eläkkeelle jäävien työntekijöiden jättämää aukkoa etenkin ikääntyneiden palveluissa. Oman haasteensa tuo se, ettei edes koulutusmäärien kasvattaminen tietyissä ammattiryhmissä toisi helpotusta tilanteeseen jo nykyiselläänkin täyttämättä jäävien aloituspaikkojen takia. Myös pelastustoimen henkilöstö ikääntyy, ja mm. työaikalain tulkinnan muutokset kasvattavat alan henkilöstö- ja koulutustarvetta.

Hallitus on linjannut sote- ja pelastusalan henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden turvaamiseksi Hyvän työn ohjelmasta, jolle osoitettaisiin yhteensä 9 milj. euroa (josta 3,5 milj. euroa vuodelle 2024 momentilla 33.03.63). Ohjelman painopisteitä ovat mm. tietopohjan parantaminen, koulutusmäärien lisääminen ja koulutusrakenteiden kehittäminen, tehtävien vähentäminen mm. kirjallisista lausunnoista ja todistuksista, henkilöstön työnjaon selkiyttäminen, veto- ja pitovoiman tukeminen sekä rekrytoinnin laajentaminen.

Valiokunta pitää tärkeänä Hyvän työn ohjelman käynnistämistä. Valiokunta korostaa, että osaavan ja riittävän sekä myös hyvinvoivan henkilöstön turvaamiseksi tarvitaan monipuolisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan henkilöstön saatavuus lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Tarvitaan mm. koulutuspaikkojen kohdentamista, eri ammattiryhmien välisen työnjaon tarkastelua, teknologian ja digitalisaation hyödyntämistä ja toimintatapojen uudistamista, johtamisen ja työhyvinvoinnin parantamista sekä kansainvälistä rekrytointia. Hyvän työn ohjelman toteutusta on myös tärkeää aktiivisesti seurata arvioiden sen puitteissa rahoitettavien toimien vaikuttavuutta. Myös sosiaali- ja terveysvaliokunta (StVL 2/2023 vp) on kiinnittänyt huomiota näihin teemoihin, kuten myös

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 28

korostanut tarvetta lisätä sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuspaikkoja työvoimapulan ammat-tiryhmiin.

Edellisellä vaalikaudella päätetyt tehtävämuutokset lisäävät merkittävästi sote-henkilöstötarvet-ta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallitusohjelman linjausten myötä henkilöstötarve pienenee jonkin verran. Esimerkiksi ikääntyneiden ympärivuotisten palvelujen henkilöstömitoi-tus 0,65 (vs. 0,7) vähentää henkilöstön lisätarvetta väliaikaisesti noin 1 000 henkilöllä. Valiokun-ta pitää hyvänä hallituksen esittämiä väljennyksiä hoitotakuun ja ikääntyneiden ympärivuorokau-tisten palveluiden kiristymiseen henkilöstön saatavuuden haasteet huomioon ottaen.

Hyvinvointialueiden lainanottovaltuudet

Valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueille laskennallisesti lainanhoitokykyyn perus-tuen valtuuden pitkäaikaisten lainojen nostamiseen investointien rahoittamiseksi (lainanottoval-tuus) hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:n mukaisesti. Valtioneuvosto päätti vuoden 2024 lai-nanottovaltuuksista kesäkuun 2023 alussa. Tuon päätöksen mukaan uutta lainanottovaltuutta on ainoastaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella. Hyvinvointialue tai HUS-yhtymä voi kuitenkin hakea muutosta lainanottovaltuuteensa, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestä-misvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edelly-tettyjen palvelujen turvaamiseksi, eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Joulukuun 2023 alkuun mennessä valtioneuvosto on päättänyt seitsemän hyvinvointialueen lainanottoval-tuuden muutoksesta. Hyvinvointialueiden pitkäaikaisten lainojen muutokseen vaikuttavat edel-leen myös vuoden 2023 lainanottovaltuudet, joista käytetään yhteensä 4,8 mrd. euroa vuoden 2023 aikana käynnissä oleviin tai käynnistettäviin investointeihin tai investointeja vastaaviin so-pimuksiin.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että olemassa on mahdollisuus lainanottovaltuuden muutoksen ha-kemiselle erityisen perustellusta syystä. Tämä on tarpeen, jotta laskennallinen lainaraami ei muo-dosta estettä keskeisille, välttämättömille investoinneille, jotka monissa tapauksissa tukevat myös alueiden muutosohjelmia. On myös tärkeää, että lainanottovaltuuksien muutospäätöksien yhteydessä alueen tilanne arvioidaan kokonaisvaltaisesti myös kustannusten kasvun hillitsemi-sen potentiaali huomioiden.

Siirtovaiheessa hyvinvointialueiden (ml. HUS-yhtymä) laina- ja rahoitussopimusten vastuukanta oli noin 5 mrd. euroa. Lainakannan ennakoidaan olevan noin 5,5 mrd. euroa vuoden 2024 alussa ja yli 11 mrd. euroa kehyskauden lopussa. Hyvinvointialueet vastaavat itse lainojen takaisinmak-susta yleiskatteisella rahoituksellaan.

32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)

Valtion talousarviossa on erillinen arviomäärärahamomentti, jonka myötä varaudutaan tilantee-seen, jossa valtio myöntäisi hyvinvointialueelle rahoituslain 11 §:n mukaista lisärahoitusta rahoi-tuslain 26 §:n mukaisen menettelyn perusteella. Tämä tulisi kyseeseen tilanteessa, jossa rahoituk-sen riittämätön taso vaarantaisi sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen palvelujen jär-jestämisen. Lisärahoitusta koskevaan päätökseen voidaan sisällyttää palvelujen vaikuttavuutta, laatua, määrää tai järjestämisen tehokkuutta koskevia ehtoja.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 28

Lisärahoituksen budjetointi tapahtuisi lisätalousarviomenettelyn kautta, mikä turvaa myös eduskunnan budjettivaltaa.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Kuntatalouden näkymät. Sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen myötä väestön ikääntymisen tuoma menojen kasvupaine väistyy kuntataloudesta. Tästä huolimatta kuntataloudessa vallitsee tulojen ja menojen epätasapaino. Vuosi 2023 on vielä melko valoisa sote-uudistukseen liittyvien ns. verohäntien takia, mutta tämä noin 1 mrd. euroa kuntataloutta vahvistava ilmiö poistuu vuodesta 2024 lukien. Kuntataloutta rasittavat mm. mittavat investoinnit ja henkilöstömenojen kasvu. Talouskasvun vaikeus ja yleinen epävarmuus näkyy myös kuntataloudessa.

Kunnilla on tehtäväkentän supistumisen myötä aiempaa vähemmän menosopeutuksen mahdollisuuksia, mikä lisää painetta veroprosenttien korotuksiin. Koko Suomessa (ml. Ahvenanmaa) kunnallisveroa korotti 202 kuntaa ja laski 97 kuntaa vuodelle 2024. Suurin osa kunnallisveroprosenttia koskevista muutoksista johtuu kuitenkin siitä, että sote-uudistuksen yhteydessä kuntien tuloveroprosentteja alennettiin vuoden 2023 alussa 12,64 prosenttiyksiköllä ja vuodesta 2024 lähtien Manner-Suomen kuntien veroprosentit pyöristetään kymmenyksen tarkkuuteen, jolloin kaikissa Manner-Suomen kunnissa veroprosentti muuttuu ainakin hieman.

Kuntatalouden eriytyminen näkyy aiempaa selkeämmin. Totutusta tilannekuvasta poiketen osin myös suuret kaupungit ovat haasteiden edessä, vaikka suurimmat haasteet vallitsevat pienimmissä kuntakokoryhmissä.

Sote-uudistukseen liittyvät siirrot. Sote-uudistuksen myötä hyvinvointialueiden rahoitukseen on siirretty 70 prosenttia kuntien peruspalvelujen valtionosuuksista. Myös verotuloja on siirretty. Oman haasteensa siirron tekemiseen on tuonut se, että lopulliset tiedot vuoden 2022 loppuun valmistuneesta verotuksesta saatiin vasta marraskuun 2023 puolivälissä. Kunnallisveroprosenttien leikkauksen seurauksena kunnilta valtiolle siirtyvä ansiotuloveron määrä on lopulta noin 13,2 mrd. euroa, mikä on noin 300 milj. euroa lokakuun talousarvioesityksen yhteydessä tehtyä arviota alempi. Voimassa olevien säädösten mukaan tämä olisi tarkoittanut merkittävää erityisesti vuoteen 2024 kohdentuvaa kuntien valtionosuuksien lisävähennystä.

Kunnat eivät ole voineet varautua näin mittavaan muutokseen, joten hallitus esitti talousarvioesitystä täydentävän esityksen yhteydessä vuoden 2024 vaikutusten lieventämistä. Kertaluonteinen, vuotta 2023 koskeva takautuva valtionosuusvähennys siirrettäisiin vuosilta 2024—2025 vuosille 2025—2027. Lisäksi vuoden 2024 valtionosuuteen tehtäisiin 192 milj. euron määräaikainen lisäys, joka vastaa lopullisten verotulotietojen huomioon ottamisen johdosta kasvanutta osuutta vuoden 2024 valtionosuusvähennyksestä. Tätä vastaavasti peruspalvelujen valtionosuuksiin tehtäisiin vuosittain 64 milj. euron vähennys vuosina 2025—2027.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 28

Vaikka edellä kuvattu vuoden 2024 vaikutuksen lieventäminen tarkoittaa valtionosuuksien merkittävää alentamista jatkuvuosina suhteessa julkisen talouden suunnitelmassa 2024—2027 arvioituun, pitää valiokunta ratkaisua hyvänä, jotta kunnilla on enemmän aikaa sopeutua tilanteeseen.

Koko maan tasolla sote-uudistuksen muutos on siirtyvien tulojen ja kustannusten suhteen neutraali, mutta yksittäisten kuntien osalta siirtyvissä tuloissa ja kustannuksissa voi olla suuria eroja. Uudistuksen jälkeinen verotulojen ja valtionosuuksien taso ei kaikissa tapauksissa ole yksittäisen kunnan näkökulmasta ymmärrettävä. Asiantuntijakuulemisissa on tullut esille, että epäoikeudenmukaisuuden kokemusta on niin suuremmilla kaupungeilla kuin pienemmillä kunnilla sekä erityisesti negatiivisen valtionosuuden kunnilla. Todettakoon kuitenkin, että negatiivinen valtionosuus on seurausta siitä, että näiltä kunnilta siirtyy enemmän kustannuksia kuin tuloja ja tassaumekanismit korjaavat sen, ettei näiden kuntien talouden tasapainotila vahvistuisi enemmän kuin sote-uudistuksen valmistelun yhteydessä on katsottu kohtuulliseksi.

Kuntien valtionavut ja kunnan peruspalvelujen valtionosuus. Kuntien käyttötalouden valtionapuihin osoitetaan kaikkiaan noin 5,1 mrd. euroa vuonna 2024. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 3,7 mrd. euroa, josta kunnan peruspalveluiden valtionosuus on noin 2,49 mrd. euroa. Lisäksi kuntien veromenetysten korvaukset ovat noin 0,8 mrd. euroa ja muut valtionavut noin 0,6 mrd. euroa.

Kunnan peruspalveluiden valtionosuus laskee vuoteen 2023 verrattuna, mikä johtuu sote-uudistuksen yhteydessä kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten ja tulojen tarkentumisesta. Valtionosuus alenee siirron tarkistusten myötä vuodesta 2024 lukien pysyvästi (437 milj. eurolla). Lisäksi valtionosuuteen kohdistuu vuosina 2025—2027 noin 167 milj. euron vuosittainen määräaikainen vähennys, mikä aiheutuu vuoden 2023 osalta kunnilta siirtyvien tulojen ja kustannusten tasauksesta. Lisäksi sote-uudistuksen yhteydessä tapahtuvaan kuntien verotuskustannusten alenemiseen liittyen valtionosuudesta vähennetään 64 milj. euroa. Peruspalveluiden valtionosuuteen vaikuttaa myös hallitusohjelman mukainen indeksijarru (vaikutus noin -24 milj. euroa).

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla kunnille osoitettavien valtionosuuksien arvioidaan olevan noin 1,2 mrd. euroa, mikä sisältää täysimääräisen indeksikorotuksen (noin 30 milj. euroa). Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan rahoitusta kunnille tarkastellaan mietinnössä laajemmin pääluokan 29 yhteydessä.

Uudet tehtävät ja velvoitteet. Hallitus ei osoita kunnille uusia tehtäviä tai velvoitteita vuodelle 2024. Valtionosuutta kasvattavat jo aiemmin päätetyt uudet ja laajenevat tehtävät, joista merkittävimmät ovat sitouttava kouluyhteistyö ja B1-kielen opetuksen lisääminen yhdellä vuosiviikkotunnilla. Hallitus on sitoutunut kompensoimaan kunnille asetettavat uudet ja laajentuvat tehtävät rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että kunnille annetaan työrauhaa eikä uusia tehtäviä ja velvoitteita ole lisätty. On myös tärkeää, että kaikki valtionosuustehtävien ja muiden tehtävien muutokset kompensoidaan täysimääräisesti. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että hallitus on linjannut kiinnittävänsä huomiota myös valtionosuustehtävien muutosten realistiseen vaikutusarviointiin ja hen-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 28

kilöstövaikutuksiin. Myös hallintovaliokunta (HaVL 17/2023 vp) on korostanut uusien tehtävien täysimääräisen kompensaaion sekä tehtävämuutosten realistisen arvioinnin tärkeyttä.

Valtion toimenpiteiden vaikutus. Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen vuonna 2024 on hieman vahvistava vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna, vaikka kuntataloutteen kohdistuu vaalikauden ajan ns. indeksijarru, jolloin valtionosuuteen tehdään indeksikoroituksen 1 prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö. Toisaalta maapohjan kiinteistöveron alarajan korotus vahvistaa kuntataloutta.

Sosiaaliturvaetuuksien indeksijäädytyksillä ja säästöillä on erisuuntaisia vaikutuksia kuntatalouteen. Ne vähentävät suoraan kuntien menoja mutta lisäävät toisaalta toimeentulotuen tarvetta ja pienentävät verokertymää. Pidemmällä aikavälillä toimien arvioidaan lisäävän työllisyyttä, mikä puolestaan lisää kuntien verotuloja ja vähentäisi sosiaaliturvamenoja, kun yhä useampi saa toimeentulonsa työstä. Kaiken kaikkiaan arvioihin liittyy merkittävää epävarmuutta. Lisäksi työttömyys- ja sairausvakuutusmaksujen alentamisen arvioidaan lisäävän kuntien verotuloja ja vähentävän kuntatyönantajien maksurasitusta vuonna 2024.

TE-palveluiden uudistus. Kuntatalouteen kohdistuu merkittävä muutos, kun TE-palvelut siirretään kuntien vastuulle ja kuntien rahoitusvastuuta työttömyysturvasta lisätään vuodesta 2025 lukien. Siirrolla kunnille, joilla on jatkossa vastuullaan niin työllisyys-, koulutus- kuin elinkeinopalvelut, tavoitellaan aiempaa nopeampaa työllistymistä. Uudistus kasvattaa kuntien valtionosuutta vuodesta 2025 lukien. Lisäksi jatkossa työllisyyskehityksellä on aiempaa suurempi vaikutus kuntien talouteen.

Valiokunta toteaa, että edellä kuvattu uudistus on todella tärkeä, mutta on haaste toteuttaa toinen merkittävä kuntiin kohdistuva muutos hyvin lyhyellä aikavälillä. Näin ollen vuosi 2024 on keskeinen uudistuksen valmistelussa hallitun toteutuksen varmistamiseksi. Vuonna 2024 TE-palvelu-uudistuksesta kunnille aiheutuviin muutuskustannuksiin on varattu 34 milj. euroa.

Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on varmistaa erikokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden demografinen kehitys sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia.

Valiokunta pitää hallintovaliokunnan (HaVL 17/2023 vp) tavoin välttämättömänä sitä, että kuntien rahoitus ja valtionosuusjärjestelmä uudistetaan. Valiokunta toteaa, että uudistuksen aikataulu on kunnianhimoinen, sillä valmistelussa tarvitaan kattavia selvityksiä, ymmärrystä ja aitoa vuoropuhelua kuntien kanssa. Uudistukseen kohdistuu suuret odotukset, ja ratkaistavana on hyvin erilaisten kuntien haasteita. Olisi hyvä, että uudistuksessa kiinnitettäisiin huomiota myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannusteisiin.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Lopuksi valiokunta korostaa sitä, kuinka tärkeä rooli kunnilla on hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Kuntien ja hyvinvointialueiden välinen yhteistyö ja selkeät rajapinnat ovat hyvinvoinnin ja terveyden sekä työllisyyden edistämässä kes-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 28

kiössä. Tämä korostuu mm. oppilas- ja opiskelijahuollon kysymyksissä sekä työkykyä ylläpitävässä toiminnassa.

Valiokunta on myös tyytyväinen siihen, että hallitus on osana investointiohjelmaa kohdentanut 2 milj. euron lisäyksen momentille 33.03.31 poikkihallinnollisen kansallisen terveys- ja hyvinvointiohjelman toimeenpanoon, jota toteutetaan yhdessä myös järjestöjen kanssa. Kolmevuotisessa ohjelmassa on tarkoitus vahvistaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuutta ottamalla käyttöön vaikuttaviksi arvioituja käytäntöjä sekä kehittämällä uusia ratkaisuja perustuen kokonaistaloudelliseen hyötyyn ja kustannusvaikuttavuuteen.

35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)

Valiokunta vähentää momentilta 13 000 000 euroa. Vähennys liittyy maatilatalouden tuloverolaskia koskevaan esitykseen (HE 78/2023 vp) lausuntopalautteen johdosta tehtyyn muutokseen, joka alentaa kunnallisveron tuottoon kohdistuvaa vaikutusta suhteessa hallituksen talousarvioesityksessä arvioituun.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 848 000 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle esitetään noin 8 mrd. euroa, joka on noin 306 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunta on erittäin tyytyväinen siihen, että hallitus on tunnistanut perustaitojen, koulutuksen ja tutkimuksen sekä myös liikunnallisen elämäntavan tärkeyden vaikeassa julkisen talouden kokonaistilanteessa eikä kohdista hallinnonalalle mittavia leikkauksia. Myös sivistysvaliokunta (Si-VL 6/2023 vp) on kiinnittänyt myönteistä huomiota siihen, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan panostetaan talouden tasapainottamistarpeesta huolimatta. Sivistysvaliokunta painottaa myös rahoituksen pitkäjänteistä kehittämistä siten, että koulutuksen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön riittävät ja laadukkaat palvelut sekä niiden edelleen kehittäminen pystytään turvaamaan. Rahoituksen tulee tukea kestävästä kehittämistyöstä lyhytkestoisia hankkeita välttämällä. Valtiovarainvaliokunta yhtyy sivistysvaliokunnan näkemykseen.

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla tapahtuu muutoksia, jotka heijastuvat myös momenttirakenteeseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukokka 29

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sen hallinnonalan virastojen toimintaedellytysten turvaamiseksi ja sivistyshallinnon vaikuttavuuden vahvistamiseksi ministeriö on käynnistänyt Sivistyshallinto 2030 -kehittämishankkeen, jonka toimeenpano ajoittuu vuosille 2023—2026. Virastorakennetta kehitetään hallitusohjelman linjausten perusteella. Sivistyshallinnon talouden kokonaisuuden hahmottamiseksi ja läpinäkyvyyden vahvistamiseksi kaikki virastojen toimintamomentit on sisällytetty samaan talousarvion lukuun 29.01.

Rahapelituotoilla rahoitettujen yleishyödyllisten toimintojen uusi rahoitusmalli otetaan käyttöön vuoden 2024 alusta alkaen. Jatkossa rahapelitoiminnan tuotot tuloutetaan valtiolle yleiskatteellisena ilman korvamerkintää käyttökohteesta. Uudistuksen vuoksi momenttirakennetta on uudistettu siten, että rahapelituottojen käyttökohteita koskevat momentit on poistettu ja määrärahat on siirretty yleiskatteellisille momenteille.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallinnonalan virastorakennetta ja kokonaisuohjausta arvioidaan toimintaedellytysten turvaamiseksi, päällekkäisyyksien karsimiseksi ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi, sillä nykyinen virastorakenne on melko sirpaleinen ja useilla virastoilla on taloudellisia haasteita. Aiemmin rahapelitoiminnan tuotoilla rahoitettujen toimintojen osalta valiokunta pitää vuoden 2024 talousarvioesitystä vaikealukuisena ja toivoo ministeriön arvioivan jatkokehittämisessä sitä, minkälainen momenttirakenne ja minkälaiset päätösosissa ohjattavat kokonaisuudet olisivat jatkossa kaikkein tarkoituksenmukaisimmat.

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Lukutaito. Hallitusohjelman mukaisesti lasten ja nuorten lukutaitoa vahvistetaan. Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa jatketaan, minkä lisäksi laajennetaan Lukuliikettä, jonka tavoitteena on kaikenikäisten lukutaidon edistäminen. Lukutaitostrategian päätavoitteena on löytää keinot erityisesti heikosti lukevien lasten, nuorten ja aikuisten lukutaidon vahvistamiseen, ja se sisältää konkreettisia toimenpiteitä kaikenikäisten monipuolisen lukutaidon vahvistamiseksi. Vuoden 2024 talousarvioesityksessä Lukuliikkeen toiminnan jatkamiseen osoitetaan 0,7 milj. euroa Opetushallituksen momentille. Myös Lukulahja lapselle -malli (ml. neuvolan kautta jaettava kirjakassi jokaiselle syntyvälle lapselle) vakinaistetaan ja siihen osoitetaan 350 000 euron rahoitus momentilla 29.80.50.

Valiokunta on hyvin tyytyväinen Lukulahja lapselle -mallin ja sen rahoituksen vakinaistamiseen. Valiokunta pitää lukutaitoa keskeisenä ydinosaamisena, ja se on osoittanut vuosien 2020—2023 talousarvioissa lisärahoitusta luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistäviin toimiin, kuten Lukutaitostrategian toimeenpanoon. Työtä lukutaidon, monilukutaidon ja kielitietoisuuden vahvistamiseksi on jatkettava kansallisen Lukutaitostrategian 2030 suuntaviivojen mukaisesti ja kokonaisuudelle on turvattava riittävä rahoitus. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää myös muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten lasten lukutaidon vahvistamiseen.

Nykyisen trendin mukaan oppimisen vaikeuksia on enenevässä määrin myös ruotsinkielisillä oppilailta. Tutkimukset osoittavat, että on tärkeää tunnistaa varhaisessa vaiheessa lapset, joilla saattaa olla riski tuleviin oppimisvaikeuksiin, ja tarjota heille ennalta ehkäisevää tukea. Niilo Mäki Instituutti on oppimisvaikeuksiin erikoistunut tutkimus- ja kehittämissyksikkö, jonka NAPP-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 29

hankkeen tavoitteena on kehittää materiaalia suomenruotsalaisten 5- ja 6-vuotiaiden lasten oppimisolosuhteiden kartoittamiseen ja seurantaan varhaiskasvatuksessa.

Valiokunta lisää momentille 100 000 euroa alle kouluikäisten ruotsinkielisten lasten luku- ja kirjoittamisvaikeuksien riskien tunnistamiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 66 334 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

(1.—3. kohta kuten HE 41/2023 vp)

(4. kohta kuten HE 86/2023 vp)

(5.—14. kohta kuten HE 41/2023 vp)

15) enintään 800 000 euroa luku- ja kirjoitustaidon parantamista edistävästä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

(16. kohta kuten HE 41/2023 vp)

(3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Valiokunta lisää momentille 30 000 euroa, josta kohdentuu 15 000 euroa Elämän marssi ry:lle ja 15 000 euroa Holokaustin uhrien muisto ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 1 577 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	773 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneyhdistys	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	OKKA-säätiö	60 000
7.	UKK-Seura	10 000
8.	<i>Elämän marssi</i>	15 000
9.	<i>Holokaustin uhrien muisto</i>	15 000
Yhteensä		1 577 000

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääloukka 29

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Valiokunta lisää momentille 1 010 000 euroa kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan osoittaen avustukset seuraavasti: Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyt ry (Hausjärvi) 400 000 euroa, Iso Kirja ry 250 000 euroa, Suomen Pelastusarmeijan säätiö sr 210 000 euroa, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ry (Helsinki) 100 000 euroa ja USKOT-foorumi ry 50 000 euroa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 4 551 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 771 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle	134 000
	— mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslaintojen hoitoon (enintään)	52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000
4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	524 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
6.	Avustus Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ry:lle	100 000
7.	Avustus Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyt ry:lle	400 000
8.	Avustus USKOT-foorumi ry:lle	50 000
9.	Avustus Suomen Pelastusarmeijan säätiö sr:lle	210 000
10.	Avustus Iso Kirja ry:lle	250 000
Yhteensä		4 551 000

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen ja vapaaseen sivistystyöhön kohdennetaan noin 818 milj. euroa, joka on noin 106 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahan alenemiseen vaikuttavat kertaluonteisten menojen poistumiset (mm. Ukrainasta saapuvien pakolaisten varhaiskasvatuksen lisämenojen -60 milj. euroa sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen lisämenojen -72 milj. euroa). Valiokunta toteaa, että Ukrainasta saapuneisiin pakolaisiin liittyviä menotarpeita on ollut vaikea ennalta arvioida, samoin kuin ukrainalaisten kotikunnan hakemisen eteneminen on ollut vaikeasti ennakoitavaa. Asiaa on syytä jatkossakin seurata.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 29

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen perusrahoituksessa keskiössä ovat valtiovarainministeriön hallinnonalan kuntien peruspalveluiden valtionosuudet. Valtionosuuksissa on huomioitu edellisen hallituksen linjaamia muutoksia, kuten B1-kielen opetuksen lisäys (johon on varattu 4,135 milj. euroa sekä valmistelutyöhön 1 milj. euroa). Valiokunta tarkastelee kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia tarkemmin momentin 28.90.30 yhteydessä.

Hallitus on linjannut perusopetuksen rahoituksen vahvistamisesta portaittain hallituskauden aikana siten, että vuonna 2027 lisärahoitus olisi 200 milj. euron tasolla. Perustaitoihin panostetaan ja perusopetuksen vähimmäistuntimäärää lisätään 2–3 vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Osana tätä 200 milj. euron tasoon nousevaa kokonaisuutta on vuodelle 2024 esitetty 50 milj. euroa esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen (momentti 29.10.20). Tällä rahoituksella varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen tasa-arvorahoitus vakiinnutetaan. Tasa-arvorahoitukseen osoitetaan kaikkiaan 65,2 milj. euroa jaettavaksi avustuksina vuonna 2024. Valiokunnan saaman tiedon mukaan rahoitus vastaisi noin 1 000 opettajan palkkaamista perusopetukseen tai 1 300 opettajan palkkaamista varhaiskasvatukseen. Rahoitus mahdollistaa tukea erityisesti alueille, joilla perheiden sosioekonominen tilanne voi altistaa heikommille oppimistuloksille.

Valiokunta on erittäin tyytyväinen siihen, että vaikeinakin taloudellisina aikoina osaamiseen ja oppimiseen panostetaan ja perusopetukseen kohdennetaan portaittain 200 milj. euron tasoon nouseva lisärahoitus. Perustaitoja ovat luku-, kirjoitus- ja matemaattiset taidot, mutta laajasti katsoen myös taidot, jotka tukevat mm. motivaatiota, opiskelutaitoa, sosiaalisia taitoja, itsestä huolehtimista ja digitaalista osaamista. Valiokunta korostaa perustaitojen ja -valmiuksien vahvistamisen tärkeyttä, ja tässä varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus ovat keskeisessä asemassa. Perusopetuksen päättyessä jokaisella tulee olla riittävät tiedot ja taidot toisen asteen opintojen suorittamiseen. Laadukas varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus ovat koulutuksellisen tasa-arvon edistämisen peruselementtejä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin myönnettävää erityisavustusta jaetaan aiempaa pitkäjänteisemmin, useaksi vuodeksi kerrallaan, minkä vuoden 2023 alusta voimaan tullut lainmuutos (489/2022) mahdollistaa. Jatkovuosien osalta on myös syytä huolehtia siitä, että rahoituksen taso pysyy mahdollisimman vakioisena eikä vaihtelee voimakkaasti vuodesta toiseen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kaiken kaikkiaan 200 milj. euron tasoon nouseva lisärahoitus kohdennetaan arjen työhön kouluissa ja päiväkodeissa mahdollisimman pitkäjänteisellä esi- ja perusopetusta ja oppimisen tukea vahvistavalla tavalla sekä mahdollisimman vähäisellä (hanke)hallinnolla. Valiokunta pitää hyvänä hallituksen suunnitelmaa nostaa vuosiviikkotuntien määrää perustaitoihin (luku-, kirjoitus-, laskutaito) panostamiseksi ilman muutoksia opetussuunnitelmaan. Lisäksi valiokunta korostaa oppimisen tuen selkeyttämisen ja riittävän resursoinnin tärkeyttä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta on myös keskeistä, että rajapinnat päiväkodeista ja kouluista hyvinvointialueille toimivat sujuvasti mm. tiedonsiirron osalta. Moniammatillisen tuen piiriin on päästävä matalalla kynnyksellä ja viiveettä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 29

Valiokunta korostaa sitä, että jokaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, ja laadukas varhaiskasvatus on myös keskeinen väline tasaamaan myöhempiä oppimisen eroja. Hallituksen tavoitteena on nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta erityisesti yli 3-vuotiaiden lasten osalta, sillä osallistumisaste on Suomessa edelleen muita Pohjoismaita jäljessä. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajataustaisiin lapsiin. Valiokunta pitää tätä hyvänä, sillä varhaiskasvatukseen osallistuminen vahvistaa suomen ja/tai ruotsin kielitaitoa ja koko perheen integroitumista yhteiskuntaan. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomioita alan vaikeaan henkilöstötilanteeseen, jota tarkastellaan erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen osalta lähemmin luvun 29.40 yhteydessä.

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vapaaseen sivistystyöhön esitetään noin 168 milj. euroa. Määrärahaan sisältyy 3 milj. euron lisäys kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutukseen sekä 1 milj. euron lisäys ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tarjonnan vahvistamiseen. Hallitusohjelmaan pohjautuen vapaan sivistystyön valtionosuuksia leikataan 20,5 milj. eurolla, josta 12,5 milj. euroa kohdentuu kansalaisopistoihin, 3,5 milj. euroa opintokeskuksiin, 2 milj. euroa kansanopistoihin ja 1 milj. euroa kesäyliopistoihin sekä 1,5 milj. euroa liikunnan koulutuskeskuksiin (momentti 29.90.30).

Vapaan sivistystyön kieli- ja kotoutumiskoulutukseen on varattu 16,8 milj. euroa vuodelle 2024. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että ruotsinkielistä kotoutumiskoulutusta vahvistetaan 1 milj. eurolla. Hallituksen on tarkoitus laatia kotoutumista ja kielitaitoa koskeva kokonaisuudistus, joka tulee jatkuvuutena vaikuttamaan myös vapaan sivistystyön oppilaitosten UMAKO-koulutukseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että uudistuksen yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota myös kotoutumisajan ylittäneiden maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaitokoulutukseen, joka parantaisi esim. pitkään kotona olleiden vanhempien ja työelämän ulkopuolella olevien työllistymistä. Kielitaito on edellytys kotoutumisen onnistumiselle ja kielitaidon kehittämisen tulee olla kotoutumisen edistämiseen tähtäävien toimenpiteiden keskiössä.

Valiokunta on tyytyväinen oppivelvollisille suunnatun koulutuksen 3 milj. euron lisäykseen, joka on tärkeä koulutuksen tasa-arvon ja oppimiserojen kaventamisen kannalta. Lisärahoitus mahdollistaa valiokunnan saaman selvityksen mukaan laskennallisesti opiskelijamäärän kasvattamisen noin 580 opiskelijalla noin 1 230 opiskelijan tasoon.

Valiokunta uskoo, että vapaan sivistystyön kentässä on mahdollisuuksia kehittää toiminnan kustannustehokkuutta ja tehdä priorisointeja, mutta on silti huolissaan siitä, kuinka vapaan sivistystyön leikkaukset vaikuttavat kaikenikäisten osaamisen ja perustaitojen parantamiseen, koulutukselliseen tasa-arvoon, elämänhallinnan taitoihin, liikkumiseen ja hyvinvointiin sekä koulutuksen alueelliseen saavutettavuuteen. Vapaalla sivistystyöllä on tärkeä rooli mm. aikuisten perustaitojen edistämässä sekä syrjäytymisen ehkäisyssä. Samaa huolta on esittänyt myös sivistysvaliokunta lausunnossaan (SiVL 6/2023 vp). Valiokunnan saamien tietojen mukaan haasteita voi syntyä erityisesti pienille paikkakunnille.

Valiokunta pitää keskeisenä, että säästöjä kohdennetaan erityisesti maksukykyisten käyttäjien suosimaan vapaan sivistystyön tarjontaan eli niille, joilla on mahdollisuus vastata omista opiske-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 29

lu- ja harrastuskustannuksistaan. Tulee myös seurata, minkälaisia yhteis- ja heijastevaikutuksia vapaan sivistystyön rahoitusleikkauksista aiheutuu.

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Etäkoulu Kulkuri ja Nomadskolan. Etäkoulu Kulkuri ja Nomadskolan ovat ulkomailla asuvien oppilaiden verkkokouluja, joiden oppilasmäärä ja toiminnan tarve ovat kasvaneet vuosittain. Kulkurin ja Nomadskolanin kehittämää perusopetusikäisten etä- ja verkko-opetusta voidaan hyödyntää myös kotimaassa järjestettävässä etäopetuksessa. Ensi vuodelle Etäkoulu Kulkurin ja Nomadskolanin rahoitukseen esitetään vain 148 000 euroa, mikä valiokunnan saaman tiedon mukaan johtaisi toiminnan alasajoon.

Valiokunta lisää momentille 300 000 euroa Etäkoulu Kulkurille.

Suomi-koulujen toiminta. Suomi-koulujen toiminnan tukemiseen on osoitettu viimeisten 10 vuoden aikana 579 000—729 000 euroa, johon sisältyy eduskunnan vuosittain tekemä 150 000—300 000 euron lisäys. Ensi vuodelle Suomi-koulujen toimintaan esitetään 429 000 euroa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että edellä todettujen toiminnan jatkuminen varmistetaan ja rahoitustaso saatetaan pitkäjänteisesti riittävälle tasolle. Maailmanlaajuisessa Suomi-koulujen verkostossa on noin 120 koulua, jotka toimivat 30 maassa, oppilaita niissä on lähes 4 000.

Valiokunta lisää momentille 350 000 euroa Suomi-koulujen toimintaan.

Lisäksi valiokunta osoittaa seuraavat lisäykset: Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto ry 250 000 euroa, Tiedeolympialaiset 50 000 euroa ja Karjalan Liitto ry 50 000 euroa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 9 123 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1. ja 2. kohta kuten HE 41/2023 vp)

3) 2 268 000 euroa avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle, Karjalan Liitto ry:lle, Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:lle, *Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto ry:lle* sekä Kriittiselle korkeakoululle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola-toimintaan sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen esitetään yhteensä noin 1,4 mrd. euroa, joka on noin 75 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp **Pääloukka 29**

Oppivelvollisuuden ja toisen asteen maksuttomuuden toimeenpanoa jatketaan, ja sen piirissä aloittaa jo neljäs ikäluokka. Tähän osoitetun määrärahakokonaisuuden taso nousee 129 milj. euroon. Oppivelvollisuus uudistuksen tavoitteena on, että kaikki nuoret suorittavat toisen asteen tutkinnon. Valiokunnan tietoon on kuulemisissa saatettu se, että samalla kun uudistus lisää koulutuksellista tasa-arvoa, niin osalla opiskelijoista valmiudet suorittaa toisen asteen opintoja ovat heikot. Oppivelvollisuus uudistuksen myötä oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien määrä on kasvanut merkittävästi toisella asteella.

Aiemmin todetut panostukset esi- ja perusopetukseen ja perustaitoihin tulevat pidemmällä aikavälillä toivottavasti osaltaan parantamaan tilannetta. Keskeistä on kuitenkin oppimisen tuen järjestelmän kehittäminen. Valiokunta onkin tyytyväinen siihen, että talousarvioesitys sisältää 10 milj. euron lisäyksen oppimisen tuen järjestelmän kehittämiseen. Tarkoituksena on tukea nivelvaiheesta toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ulottuvan selkeän ja saumattoman oppimisen tuen järjestelmän kehittämistä ja käyttöönottoa. Vuonna 2024 rahoitus jakautuu puoliksi ammatillisen ja lukiokoulutuksen kesken. Lisäksi käytettävissä ovat vuoden 2023 lopulla lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille myönnettävät yhteensä 15 milj. euron avustukset oppimisen tuen järjestelmän kehittämiseen ja käyttöönottoon.

Valiokunta pitää sivistysvaliokunnan (SiVL 6/2023 vp) tavoin erittäin tärkeänä oppimisen tuen ja opinto-ohjauksen vahvistamista. Valiokunta korostaa, että oppimisen tuella tarkoitetaan hyvin laajaa kokonaisuutta, jonka muodostavat opintojen henkilökohtaistaminen, opinto-ohjaus, erityinen tuki ja erityisopetus sekä opiskelijan opiskelunvalmiuksia ja hyvinvointia tukevat toimet. Oppimisen tuen parantaminen edellyttää alun hankerahoituksen jälkeen harkittua sääntelyä ja riittävää perusrahoitusta. Uusia toimintatapoja tarvitaan, mutta myös riittäviä henkilöstöresursseja. Tukijärjestelmän ei tule lisätä hallinnollista kuormaa, vaan resurssien tulisi kohdentua mm. (osa-aikaiseen) erityisopetukseen, lisä- ja tukiopetukseen sekä opinto-ohjaukseen. Valiokunta korostaa opetushenkilöstön, erityisopettajien ja opinto-ohjaajien riittävyttä.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen kokonaisuudesta rahoitetaan myös vuonna 2022 käynnistynyttä tutkintokoulutukseen valmentavaa TUVA-koulutusta. TUVA-koulutuksen opiskelijamäärä on ollut kasvussa, ja siihen osallistuu hyvin monenlaisia opiskelijoita, jolloin myös ryhmät ovat saattaneet muodostua suuriksi ja epäyhtenäisiksi. Valiokunta pitää hyvänä kokonais selvityksen laatimista TUVA-koulutuksen toimivuudesta (selvityksen on tarkoitus valmistua keväällä 2024 aikana). Toimiva TUVA-koulutus saattaa alentaa myös oppimisen tuen tarpeen määrää toisella asteella.

Valiokunta kiinnittää huomiota yleiseen kuntien taloustilanteeseen (josta tarkemmin momentin 28.90.30 yhteydessä) sekä ikäluokkien pienenemisestä aiheutuvaan valtionosuuksien alenemiseen. Nämä tekijät voivat jatkossa vaikeuttaa koulutuksen järjestämistä kunnissa. Lukiokoulutuksen rahoitustilannetta haastaa myös edelleen jatkuva lukiokoulutuksen yksikköhintaa koskeva rahoitusleikkaus. Lukiokoulutuksen järjestäjät joutuvat näin sopeuttamaan toimintaansa tai lisäämään omaa rahoitusosuuttaan, jolloin kuntien taloustilanteen erilaisuus voi lisätä koulutuksellista epätasa-arvoa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 29

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen osoitetaan noin 3,7 mrd. euroa, joka on noin 236 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (T&K-menot) 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Tätä kokonaisuutta kuvataan tarkemmin mietinnön yleisperusteluissa. Hallitus esittää uutta rahoitusta tutkijakoulutuspilottiin, jota kuvataan tarkemmin momentin 29.40.50 yhteydessä. Suomen Akatemian tutkimushankevaltuuksia käsitellään momentin 29.40.51 yhteydessä. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle kohdentuu myös lisäksi EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen eri toimijoille.

Tavoitteena on, että korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä nostetaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Tämän tavoitteen edistämiseksi korkeakoulujen aloituspaikkamäärien lisäämiseen esitetään 11,7 milj. euroa vuodelle 2024. Myös jatkovuosille on varattu rahoitusta kehyksiin. Lisäaloituspaikat on tarkoitettu erityisesti työvoimapolusta kärsiville aloille, ja syksyn 2023 aikana selviää tarkempi suunnitelma alakohtaisista kohdenuksista.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä sitä, että korkeakoulutukseen ja tutkimukseen panostetaan, sillä julkisen talouden suunnan kääntämisessä kasvua tukeviin toimiin on välttämätöntä panostaa. Valiokunta pitää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle osoitettuja lisäpanostuksia merkittävinä. Tulevaisuusvaliokunnan (TuVL 2/2023 vp) tavoin valiokunta korostaa inhimillisen pääoman kehittämisen tärkeyttä. Vain riittävän suuri ja riittävästi koulutettu väestöpohja mahdollistaa kilpailukykyisen tutkimuksen, kehityksen ja innovaatiot.

Valiokunnan mielestä on hyvä, että T&K-kohdennusten lisäksi korkeakoulujen perusrahoitusta turvataan eikä indeksileikkauksia uloteta korkeakoulujen valtion rahoitukseen. Myös sivistysvaliokunta (SiVL 6/2023 vp) on lausunnossaan nostanut esille korkeakoulujen riittävän perusrahoituksen turvaamisen.

Valiokunta toteaa, että tavoite 50 prosentin korkeakoulututkinnon suorittaneiden tasosta on vaativa ja sen saavuttaminen edellyttää laaja-alaisesti toimenpiteitä (mm. turvattu perusrahoitus, riittävät ja tarkoituksenmukaisesti kohdentuvat aloituspaikat, opintojen alkamisen aikaistaminen ja etenemisen vauhdittaminen, ns. tutkintojen kasautumisen vähentäminen, ulkomaalaisten opiskelijoiden maahan jäännin lisääminen). Valiokunta pitää lisäystä aloituspaikkamäärien rahoitukseen tervetulleena ja oikeansuuntaisena. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lisäpaikat eivät kuitenkaan ole ainoa ratkaisu ongelmaan, sillä suhteessa ikäluokkien kokoon aloituspaikkoja on jo nykyisellään mittavasti — haasteen tuo alueellinen ja alakohtainen kohdentuminen sekä useiden tutkintojen kerrostuminen. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että hallitus on valmistelemaan toimenpideohjelmaa koulutuspaikkakapasiteetin vapauttamiseksi nuorille, ensimmäistä tutkintoaan suorittaville hakijoille. Lisäksi korkeakoulujen uusi rahoitusmalli on valmistelussa, ja siinä tavoitteena on luoda kannustimia ensikertalaisten aseman parantamiseksi opiskelijavalinnoissa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 29

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

T&K-toiminnan kokonaisuudessa tutkimus- ja kehitysinfrastruktuureilla on tärkeä roolinsa. Hallitusohjelman mukaan T&K-rahoituksen kansantaloudellista vaikuttavuutta nostetaan mm. rahoittamalla yhteiskäyttöisiä TKI-infrastruktuureja. Lisäksi todetaan, että tutkimusinfrastruktuurien rahoitusta lisätään osana T&K--rahoituksen kasvattamista ja suurteholaskennan kapasiteetin jatkuvuuden varmistamiseen sitoudutaan (EuroHPC-super-tietokoneen hankinta).

Valiokunta pitää tulevaisuusvaliokunnan (TuVL 2/2023 vp) tavoitin TKI-politiikan laadun ja vaikuttavuuden kannalta tärkeänä yhteiskäyttöisen tutkimusinfrastruktuurin pitkäjänteistä kehittämistä, esimerkkeinä mm. LUMI-supertietokone, kvanttitietokoneiden kehitystyö sekä osaamiskeskukset (kuten syöpäkeskus ja neurokeskus).

Valiokunta lisää momentille 450 000 euroa Vaasan yliopiston VEBIC tutkimus- ja innovaatioalustan vetyinfran kehittämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 39 249 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—5. kohta kuten HE 41/2023 vp)

(6. kohta kuten HE 86/2023 vp)

(3. kappale kuten HE 86/2023 vp)

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan on noin 2,2 mrd. euroa vuonna 2024, mikä on noin 173 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Muutosta selittävät lähinnä indeksikorotukset, tutkijakoulutuspilottien rahoitus sekä EU:n rahoittamiin T&K-hankkeisiin tarkoitettu kansallisen vastinrahan osuus. Avoimen korkeakoulutuksen enimmäismaksujen nostaminen ja EU/ETA-valtion ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen täyskattelistaminen lisäävät yliopistojen tuloja, mutta toisaalta tämä tuotto leikataan yliopistojen valtionrahoituksesta.

Tutkijakoulutuspilotti. Tuhannen tohtorin koulutuksen määräaikaan pilottiin osoitetaan yliopistoille 40 milj. euroa vuodelle 2024 kokonaisrahoituksen ollessa yhteensä 262 milj. euroa vuosina 2024—2027.

Valiokunta pitää pilottia erittäin tärkeänä myös tutkijankoulutuksen uudistamisen sekä valmistuksen nopeuttamisen näkökulmasta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomessa tohtorin tutkintoon valmistuminen kestää keskimäärin selvästi pidempään kuin muualla Euroopassa ja Yhdysvalloissa. On myös hyvä, että merkittävä osa paikoista kohdentuu Suomen Akatemian lipulaiva -ohjelman aloille. Nämä kokonaisuudet on todettu kansainvälisessä vertaisarvioinnissa korkealaatuisiksi, ja niillä on merkittävää yhteiskunnallista ja taloudellista vaikuttavuutta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 29

Korkeakoulujen aloituspaikat. Valiokunta on huolissaan siitä, kuinka hyvin yliopistojen aloituspaikat kohdentuvat alueellisesti ja suhteessa työvoimapula-aloihin. Työvoimapula vallitsee lukuisilla aloilla, kuten sosiaali- ja terveyspalveluissa, joissa on pulaa esim. lääkäreistä, hammaslääkäreistä, puheterapeuteista, sairaanhoitajista, sosiaalityöntekijöistä kuin psykologeistakin.

Valiokunta on aiemmin kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, vastaako varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärä varhaiskasvatustarpeisiin (VaVM 37/2022 vp). Myös sivistysvaliokunta korostaa tarvetta huolehtia varhaiskasvatuksen osaavan henkilöstön riittävydestä (SiVL 6/2023 vp). Varhaiskasvatustarpeen (540/2018) mukaan vuonna 2030 päiväkodissa kasvatustarpeeseen ja hoitotehtävissä toimivasta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus ja tästä osuudestaan vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Erityisesti suuret kaupungit kamppailevat henkilöstön riittävyyden kanssa, mutta pula varhaiskasvatuksen opettajista koskettaa koko maata.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan viime vuosien lisääntynyt aloituspaikkarahoitus (35 milj. euron lisärahoitus vuodesta 2018 lukien) huomioon ottaen valmistuneita varhaiskasvatuksen opettajia tulee lähivuosina arviolta noin 900 vuodessa. Haasteena on ollut se, että hakijamäärät ovat vähentyneet viime vuosina.

Hallitusohjelmassa todetaan, että varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoja lisätään yliopistoissa. Joka vuosi on koulutettava vähintään 1 400 uutta varhaiskasvatuksen opettajaa molempien kansalliskielten tarpeet huomioiden. Jo alalla työskenteleville turvataan mahdollisuudet pätevyitä varhaiskasvatustarpeisiin tehtäviin muunto- ja monimuotokoulutuksella.

Valiokunta korostaa, että laadukas varhaiskasvatustarpeeseen tukee perustaitojen kehittymistä ja edellyttää osaavia varhaiskasvatustarpeeseen opettajia. Hallitusohjelmassa linjatusta koulutustavoitteesta ei tule tinkiä. Valiokunta toteaa, että 1 400 uuden varhaiskasvatustarpeeseen opettajan vuosittainen tavoitteeseen ei saavuteta ilman merkittävää lisäystä aloituspaikkarahoitukseen, joka kohdennetaan sen alueille, joilla aloituspaikoille on kysyntää. Vaikka vuodelle 2024 esitetty 1,7 milj. euron lisäys käytettäisiin yksinomaan varhaiskasvatustarpeeseen opettajien aloituspaikkoihin, ei se olisi riittävä suhteeseen tavoitteeseen. Valiokunta pitää tärkeänä mahdollisuuksia myös muunto- ja monimuotokoulutukseen.

Valiokunta lisää momentille harkinnanvaraista rahoitusta 800 000 euroa varhaiskasvatustarpeeseen opettajien (kasvatustieteen kandidaatti) koulutusmäärien kasvattamiseen. Valiokunta korostaa, että aloituspaikat tulisi kohdentaa hallitusohjelman mukaisesti erityisesti kasvukeskuksiin ja sinne, missä aloituspaikkojen määrä suhteessa nuoriin on alhainen, sekä alueille, joilla ennakoitaan merkittävää työvoimapulaa. Valiokunta esittää toiveen, että koulutusta järjestettäisiin mahdollisuuksien mukaan monimuotokoulutuksena, jotta erittäin vaikeaan osaajapulaan pystytään vastaamaan ripeästi.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 2 173 351 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistolain (558/2009) mukaisena rahoituksena:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 29

(1. ja 2. kohta kuten HE 41/2023 vp)

3) enintään 67 957 000 euroa yliopistojen harkinnanvaraiseen rahoitukseen.

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Suomen Akatemian tutkimushankevaltuudeksi (ml. strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitus, 29.40.54) osoitetaan noin 516 milj. euroa, joka on vajaat 33 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisärahoitusta suunnataan mm. lippulaivoihin (40 milj. euroa), tutkitun tiedon vaikuttavuuteen (10 milj. euroa) ja kansalliseen tutkimusinfrastruktuuriin (5 milj. euroa). Toisaalta aiempia määräaikaisia määrärahalisäyksiä (mm. RRF-rahoitusta) päättyy.

Valiokunta pitää hyvänä lippulaivahankkeiden painotusta, sillä nämä kansainvälisestikin tunnetut kokonaisuudet tuovat arvokasta korkeakoulujen ja yritysten välistä yhteistyötä, joka tuottaa myös yksityistä T&K-rahoitusta vivuttavaa vaikutusta ja laajaa taloudellista sekä yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 1,0 mrd. euroa, joka on noin 47 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Korotus aiheutuu lähinnä indeksikorotuksista sekä aloituspaikkoihin kohdennetusta noin 10 milj. euron lisäyksestä.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että uusiin aloituspaikkoihin kohdennetaan lisärahoitusta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin tuotu esille, että lisärahoitus ei välttämättä tuo uutta lisäystä aloituspaikkoihin, vaan lähinnä kannustaa ammattikorkeakoulut säilyttämään nykyisen aloituspaikkatason edellisen hallituksen määräaikaisten lisäysten poistuessa. Määräaikaista lisärahoitusta tärkeämpänä pidettiin pysyvän perusrahoituksen turvaamista. Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta vähennetään 12 milj. euroa sote-harjoittelijakorvausten siirtona. Valiokunnan saamien tietojen mukaan ammattikorkeakoulut olivat ennen muutosta maksaneet harjoittelumaksuja vain noin 8 milj. eurolla, mikä tuo heikennystä perusrahoituksen tasoon.

Ammattikorkeakoulujen T&K-toiminnalla on keskeinen rooli mm. työelämää, PK-yritystoimintaa ja alueellista elinkeinorakennetta tukevassa soveltavassa T&K-toiminnassa. Valiokunnan kuulemisissa on pidetty myönteisenä sitä, että Business Finland on velvoitettu kehittämään mekanismin, jolla varmistetaan T&K-rahoituksen kanavoitumista myös ammattikorkeakoulujen yritysryhmissä tehtävään soveltavaan tutkimukseen.

70. Opintotuki

Opintotuen (pl. asumistuki, joka on sosiaali- ja terveysministeriön päälukassa) määrärahoihin esitetään 875 milj. euroa, josta noin 532 milj. euroa aiheutuisi opintoraha- ja asumislisämenoista (momentti 29.70.55).

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp Pääluokka 29

Hallitusohjelman mukaan perusturvaetuuksien määräin ei tehdä vuosina 2024—2027 indeksitarjoustuksia, joten myös opintorahan euromäärät jäädytetään vaalikaudeksi. Opintorahan huoltajakorotukseen tehdään kuitenkin 30 euron tasokorotus 1.1.2024 lukien, minkä kustannukseksi on arvioitu 5 milj. euroa vuodessa. Lisäksi opintolainan valtiontakauksen määrää korotetaan 1.8.2024 lukien ja muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden lainojen nostokertojen määrää lisätään. Tarkoituksena on turvata päätoimisen opiskelun edellytyksiä.

Opiskelijoiden tukemisessa lainapainotteisuus on kasvanut vuoden 2017 uudistuksesta asti. Lainakanta on nykyisellään noin 6 mrd. euron tasolla. Opintolainojen valtiontakauksen menot (momentti 29.70.52) ovat 200 milj. euroa vuonna 2024, mikä on noin 67 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Tämä johtuu valtion takaajana maksettavaksi tulevien lainojen määrän, maksuvapautusten ja korkoavustusmenojen kasvusta. Taustalla vaikuttaa lainamäärien ja korkotason nousu. Opintolainahyvitysten määrä sen sijaan on melko vakioinen.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatukimenot ovat 39,5 milj. euroa (momentti 29.70.57), mikä on noin 4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Koulumatkatukimenoihin varataan noin 104 milj. euroa (momentti 29.70.59). Tämä on noin 37 milj. euroa vuoden 2023 varsinaista talousarviota enemmän ottaen huomioon mm. Waltti-lippu- ja maksujärjestelmän piirissä olevan joukkoliikenteen osuuden kasvun. Koulumatkatukimenot ovat kasvaneet merkittävästi oppivelvollisuuden laajenemisen ja maksuttoman toisen asteen myötä.

Opiskelun taloudellinen tuki on järjestetty eri maissa erilaisilla malleilla ja painotuksilla, mikä vaikeuttaa suoraa vertailua. Valiokunta toteaa, että opintotuen indeksijäädytyksestä huolimatta opiskelijoiden taloudellinen tuki on kokonaisuutena tarkastellen Suomessa edelleen muihin Pohjoismaihin verrattuna hyvällä tasolla.

Hallitus on linjannut käynnistävänsä opintotuen kokonaisuudistuksen, jossa käydään läpi opintorahan taso, opinto-lainan suuruus ja opintolainahyvityksen määrä, vapaiden tulojen rajat, perheellisten opiskelijoiden asema ja asumisen tukeminen. Tavoitteena on turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa tuen kannustin-elementtejä sekä tukea opintojen läpääsyä tavoiteajassa. Kokonaisuudistus on valiokunnan mielestä erittäin tarpeellinen, sillä nykyinen malli on muodostunut erinäisten pirstaleisten uudistusten seurauksena. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että tuen kokonaisuus mahdollistaa nyt ja tulevaisuudessa päätoimisen opiskelun ilman kohtuutonta velkarasitusta.

Valiokunta pitää tärkeänä myös opiskelijoiden yleisen hyvinvoinnin tukemista, jossa mm. korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti tuottava Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) on keskeisessä roolissa. Nuorten hyvinvoinnin kokonaisuutta käsitellään luvun 29.91 yhteydessä.

80. Taide ja kulttuuri

Taiteen ja kulttuurin määrärahat ovat vuonna 2024 noin 553 milj. euroa, joka on noin 12 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Osin aleneminen aiheutuu määräaikaisten rahoituksen päättymisestä, kuten kulttuurin ja luovien alojen yritysten RRF-rahoituksen

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 29

alenemisesta 6 milj. eurolla. Määrärahojen alenemisesta 4,2 milj. euroa aiheutuu kevään 2022 päätöksistä koskien Veikkauksen tuloutuksen alenemisen ei-täysimääräistä kompensatiota.

Hallitusohjelmassa linjatuista vuoden 2024 valtionavustussäästöistä kulttuurin ja taiteen osuus on 4 milj. euroa. Tästä 2,9 milj. euroa kohdentuu momentille 29.80.50 kuntien ja alueellisen kulttuuritoiminnan kehittämisavustusten lakkautukseen, seuraintalojen korjausavustusten ja neuvonta- ja ohjaustyön avustusten puolittamiseen sekä ns. ystävyysseuratoiminnan avustusten puolittamiseen. Myös vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki lakkautetaan (säästöä 0,86 milj. euroa momentilla 29.80.30).

Taiteen edistämiskeskuksen lakisääteisiin tukimuotoihin ei kohdistu leikkauksia. Taiteilija-apurahoihin tehdään valtion virkaehtosopimuksen mukaiset korotukset ja ylimääräisiin taiteilijaeläkkeisiin indeksikorotukset. Ylipäättänsä taiteen ja kulttuurin toimialan valtionosuuksiin sisällytetään lakisääteiset indeksikorotukset (mm. kansallisille taidelaitoksille, joita koskeva uusi rahoituslaki (942/2022) tuli voimaan 1.1.2023, sekä esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän kautta rahoitettaville teattereille ja ryhmille).

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitusohjelmaleikkauksia ei kohdennu lastenkulttuuriin, kulttuurin tekijöihin ja taiteen tekemiseen liittyviin valtionavustuksiin eikä myöskään Taiteen edistämiskeskuksen, Museoviraston, Suomen elokuvaseuratiön tai Kansallisen audiovisuaalisen instituutin myöntämiin valtionavustuksiin. Valiokunta toteaa, että ns. vapaan kentän toimijoiden ja alueellisen kulttuuritoiminnan tilanne ei ole helppo ottaa huomioon, että samanaikaisesti myös mm. harvaan asuttujen alueiden HAMA-rahoitus lakkaa alueiden kulttuuritoiminnasta ja lisäksi vapaan sivistystyön säästöt voivat tuoda kokonaistilanteeseen yhteisvaikutuksia. Valiokunta pitää tärkeänä kokonaiskuvan seuraamista ja analysointia, jotta jatkuvuuden opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionavustussäästöjen kohdennukseen saataisiin tietopohjaa. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuen lakkauttamisen vaikutuksia mm. alan kirjallisuuden tuotantoon seurataan.

Valiokunta pitää taiteen ja kulttuurin myönteisiä vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin erittäin tärkeinä ja on iloinen siitä, että taiteen ja kulttuurin tekeminen, tuotanto, kulutus ja käyttö on palautumassa ja joiltain osin hyvinkin palautunut koronapandemian ajoista. Valiokunta korostaa, että hyvinvointivaikutusten ohella taiteella ja kulttuurilla on myös selkeä taloutta ja työllisyyttä tukeva vaikutus.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus on käynnistänyt marraskuussa 2023 kulttuuripoliittisen selonteon ja että selonteko valmistellaan laajapohjaisessa vuorovaikutuksessa alan toimijoiden ja sidosryhmien kanssa. Valiokunnan saaman tiedon mukaan selonteon rinnalla valmistellaan myös luovien alojen kasvustrategia poikkihallinnollisena yhteistyönä sekä pysyvät yhteistyömenettelyt erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön välillä. Valiokunta pitää kasvustrategian valmistelua tärkeänä, sillä suomalaisella kulttuurilla ja taiteella on valtava vientipotentiaali.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että audiovisuaalisen alan tuotantokannustin on edelleen käytössä vuonna 2024 ja siihen on kohdennettu 12 milj. euroa momentilla 32.20.40, vaikkakin taso putoaa verrattuna vuoteen 2023.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 29

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Yksityisen kopioinnin hyvitys. Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuun esitetään myös ensi vuoden talousarvioon 11 milj. euroa, mikä vastaa vakiintunutta tasoa. Valiokunta pitää tätä hyvänä, sillä yksityisen kopioinnin hyvityksellä on merkittävä vaikutus luovalle alalle.

Lainauskorvaukset. Tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja e-lainauskorvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuviin menoihin esitetään 16,65 milj. euroa.

Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että hallituksen talousarvioesityksessä on huomioitu 1 milj. eurolla e-lainauskorvausten maksaminen. Valiokunta viittaa sivistysvaliokunnan mietintöön sisältyviin lausumaehdotuksiin (SiVM 3/2023 vp) ja pitää myös tärkeänä, että hallitus seuraa e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvausta koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korvausoikeuden jatkokehittämiseksi sekä selvittää mahdollisuuden sisällyttää verkkokirjahyllyjen käyttäminen korvauksen piiriin.

Kirjailijoille ja kääntäjille lainauskorvaus on olennainen osa tuloja, ja valiokunta on jo aiemmissa mietinnöissään pitänyt tärkeänä lainauskorvauksen tason korottamista vastaamaan pohjoismaista tasoa. Valiokunta haluaa edelleen korostaa asian tärkeyttä.

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta lisää momentille 3 180 000 euroa, joka kohdistetaan taiteen ja kulttuurin edistämiseen seuraavasti:

- 300 000 euroa Suomen Elokuvasäätiölle, pienten ja keskisuurten paikkakuntien elokuva-teattereiden laitehankintoihin
- 250 000 euroa Suomalaisuuden liitolle
- 200 000 euroa Valamon tuhopoltetun varastorakennuksen uudelleen rakentamiseen
- 200 000 euroa Sodan ja rauhan keskus Muistille
- 200 000 euroa Minna Canthin Talo ry:lle, Kanttilan peruskorjaukseen
- 200 000 euroa Finnish Design Info -tiedotuskeskukselle
- 200 000 euroa Lurensin kesäteatterille, katsomon rakentamiseen
- 150 000 euroa Suomen Seuratanssiliitto SUSEL ry:lle
- 150 000 euroa Parolan Panssarimuseolle
- 100 000 euroa Suomen Ilmavoimamuseolle
- 100 000 euroa Mallilaiva Jakobstads Wapen kunnostukseen
- 100 000 euroa Jyväskylän Sinfoniaorkesterille
- 95 000 euroa Klockriketeaternille, Turnénätverk för scenkonst / esittävän taiteen kiertueverkosto
- 75 000 euroa Syrjä Seura ry:lle, Aino Kallaksen talon toiminnan kehittämiseen
- 70 000 euroa Cirko - Uuden sirkuksen keskus ry:lle
- 60 000 euroa Rauhanturvaamisen ja veteraanityön perinnekeskus ry:lle
- 50 000 euroa Suomen Jääkärimuseolle
- 50 000 euroa Salpalinja-museolle
- 50 000 euroa Sallan sota- ja jälleenrakennusajan museolle
- 50 000 euroa Riuttalan talonpoikaismuseolle, katon korjaukseen

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukokka 29

- 50 000 euroa Raatteen Portin talvisotamuseolle
- 50 000 euroa Marsalkka Mannerheimin Metsästysmaja ry:lle, museotoimintaan
- 50 000 euroa Kuopion musiikinystävien yhdistys ry:lle, Kuopion viulukilpailun järjestämiseen
- 50 000 euroa Kuhmon Talvisotamuseolle
- 50 000 euroa Jokioisten Museorautatie ry:lle, LWR 6 -veturin entisöimiseen
- 50 000 euroa Jalkaväkimuseolle
- 50 000 euroa Ilmajoen Musiikkijuhlille
- 50 000 euroa Ukrainalaisten yhdistys Suomessa ry:lle
- 45 000 euroa Inkoon kulttuuriyhdistykselle, kulttuurikeskushankkeelle
- 35 000 euroa Hangon museolle
- 30 000 euroa Suomi-Israel Yhdistysten liitto ry:lle
- 20 000 euroa Hämeen Reserviläissoittokunnalle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 99 535 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

90. Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan noin 165 milj. euroa, mikä on 10,3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoilla rahoitetaan niin kuntien liikuntapalveluita ja liikuntapaikkarakentamista, kansalaistoimintaa, huippu-urheilua, liikunnan koulutusta ja tutkimusta kuin eri väestöryhmien fyysisen aktiivisuuden edistämistä ja erilaisia kehittämishankkeita.

Hallituksen tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Liikunnallisen aktiivisuuden lisäämiseen ehdotetaan varattavaksi vuosittain 20 milj. euroa vuodesta 2024 alkaen. Määrärahalla toteutetaan liikunnallisen elämäntavan ja toimintakyvyn poikkihallinnollista Suomi Liikkeelle -ohjelmaa. Hallitusohjelmassa on todettu 16 toimenpidettä, joita on tarkoitus toimeenpanna myös Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen (LIPOKO) työtä jatkaen ja LIPOKO:a hyödyntäen.

Toisaalta liikunnan perustoiminnan määrärahat alenevat vajaalla 10 milj. eurolla vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon verrattuna kohdistuen mm. liikuntapaikkarakentamiseen, seuratoimintaan, järjestöavustuksiin ja liikunnan koulutuskeskuksiin. Tämä aiheutuu hallitusohjelman mukaisten säästöpäätösten ohella aiemmista päätöksistä koskien Veikkauksen tuloutuksen alenemisen ei-täysimääräistä kompensatiota. Harrastamisen Suomen mallin valtionavustukset kunnille säilyvät 14,5 milj. euron tasolla (momentti 29.01.30).

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota liikkumattomuudesta aiheutuviin kansanterveydellisiin ja -taloudellisiin kustannuksiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lapsista ja nuorista vain noin kolmannes, aikuisista neljännes ja ikäihmisistä harvempi kuin joka viides liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Liikkumattomuudella on vahvat negatiiviset vaikutukset mm. työ-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp

Pääloukka 29

kykyyn. Koko väestön tasolla liian vähäisen liikunnan arvioidaan aiheuttavan yhteiskunnalle vuosittain vähintään 3 mrd. euron kustannukset.

Valiokunta pitää Suomi Liikkeelle -ohjelmaa erittäin tärkeänä ja on tyytyväinen sen merkittävään rahoitukseen. Ohjelman toimeenpanossa on syytä kiinnittää huomiota eri hallinnonaloihin ja toimijoihin sekä muihin hallitusohjelman mukaisiin ohjelmiin ja tavoitteisiin (mm. sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kansallinen terveyden ja hyvinvoinnin ohjelma) ja luoda mahdollisimman vaikuttava poikkihallinnollinen kokonaisuus, jolla ihmiset saadaan arjessa liikkumaan enemmän. Lasten liikkeelle saaminen on tärkeää, sillä liikkumisen ja liikunnan tottumukset kantavat läpi elämän. Esimerkiksi koulupäivien merkitys ja mahdollisuudet liikunnan edistämässä tulisi huomioida kattavasti. Erityisen tärkeää on huomioida myös ikääntyneiden toimintakyky sekä ne, jotka liikkuvat nykyisin kaikkein vähiten. Ohjelmassa tulee panostaa määrärahan käytön vaikuttavuuteen välttämällä hallinnollisia kustannuksia ja kiinnittäen erityistä huomiota rahoitettavien toimenpiteiden seurantaan.

Valiokunta painottaa, että kyse ei kuitenkaan ole vain määrärahoista, vaan ylipäättensä toimintakulttuurin muutoksesta ja asennekasvatuksesta. Tärkeää on koulujen ja oppilaitosten arki sekä positiivisia kokemuksia tuottavat liikuntatunnit, perheiden arki, autottomaan liikkumiseen kannustaminen sekä työpaikkojen liikunnallista elämäntapaa tukevat toimintamallit. On syytä vahvasti tunnistaa kuntien ja hyvinvointialueiden keskeiset roolit ja näiden väliset rajapinnat arkiliikunnan edistämässä, tukea liikkumiseensa tarvitsevien ohjaamisessa ja auttamisessa sekä elintapaohjauksessa.

Valiokunta pitää arkiliikunnan ohella tärkeänä kaikkea liikuntaa ja urheilua sen eri muodoissa, niin seuratoimintaa kuin huippu-urheilua. Liikuntaharrastukset eivät korvaa arkiliikunnan tärkeyttä, mutta ovat erittäin keskeisiä liikkumisen ja hyvinvoinnin edistämässä, myös sosiaalisten kontaktien myötä. Huippu-urheilijat tarjoavat sekä innostavia esikuvia että suuria elämyksiä, jotka vahvistavat myös yhteenkuuluvuuden tunnetta ja voivat joiltain osin kannustaa mm. lapsia ja nuoria urheilun pariin.

91. Nuorisotyö

Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan noin 74 milj. euroa, joka on 4,0 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahojen aleneminen johtuu mm. määräaikaisten korotusten päättymisestä.

Suomessa suurin osa nuorista voi hyvin, mutta on myös yhä enemmän niitä, jotka voivat todella huonosti. Polarisaatio on lisääntynyt. Niin ikään nuorten mielenterveyden ongelmat ovat lisääntyneet niin kouluterveyskyselyiden, nuorisobarometrin tietojen kuin muun tutkimus- ja seuranta-tiedon perusteella. Nuorten mielenterveyden ongelmiin liittyy usein myös vahingollista terveyskäyttäytymistä, kuten runsasta alkoholin käyttöä ja huumekokeilua. Nuorten hyvinvointivaje tunnustetaan hallitusohjelmassa ennalta ehkäisevien toimenpiteiden merkitystä korostaen sekä kiinnittäen huomiota erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 29

Nuorten hyvinvointi on poikkihallinnollinen asia. Valiokunta toteaa, että nuorten hyvinvoinnin edistäminen edellyttää vahvaa koordinaatiota ja poikkihallinnollista sekä moniammatillista otetta eri hallinnonalojen välillä sekä kuntien ja hyvinvointialueiden välillä. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on kuitenkin kokonaisvastuu nuorten hyvinvointityön johtamisesta. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus laatii laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi. Saadun selvityksen mukaan poikkihallinnollinen toimenpideohjelma nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseksi on valmistelun alla osana valtakunnallista nuorisotyön ja politiikan ohjelmaa (VANUPO).

Valiokunta toivoo, että nuorten hyvinvoinnin toimenpideohjelman valmistelussa otetaan aktiivinen ote, myös rahoituksen osalta, sirpaloituneen kokonaisuuden johtamiseen — tarvitaan selkeät tavoitteet, niiden mittarit ja toteutettavat toimenpiteet. Myös tutkimustietoa tarvitaan mm. nuorisotyöstä, jotta olemassa olevaa rahoitusta on mahdollista jatkossa suunnata mahdollisimman vaikuttavalla tavalla. Lasten ja nuorten hyvinvointiin on syytä panostaa mahdollisimman ennalta ehkäisevästi ja varhaisessa vaiheessa ongelmien ilmettyä, sillä kustannusvaikuttavuus on sitä suurempi mitä varhaisemmasta toimenpiteestä on kyse.

Nuorten hyvinvoinnin edistämisen rahoitukseen kytkeytyvät luvun 29.91 nuorisotyön määrärahojen ohella lukuisat kokonaisuudet eri hallinnonaloilta. Todettakoon lisäpanostuksina mm. opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokasta oppimisen tuen kehittämisen rahoitus, oikeusministeriön pääluokasta rikostorjuntahankkeiden avustukset sekä toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ennaltaehkäisemiseksi ja sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta 3,225 milj. euroa nuorten erityiseen huolenpitoon (tavoitteena on valmistella nuorten katuväkivallan ehkäisyn ja turvallisuuden edistämisen valtionavustuskokonaisuus). Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin panostetaan osoittamalla 20 milj. euron lisäys lasten ja nuorten neuropsykiatrisen kuntoutukseen ja 1 milj. euroa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle (YTHS) opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen. Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että lainsäädännöllä tullaan turvaamaan lasten ja nuorten pääsy perustasolla lyhytpsykoterapiaan tai muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin (ns. hallituksen mallin mukainen lasten ja nuorten terapiatakuu). Näistä lisäpanostuksista huolimatta valiokunta on huolissaan lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä palveluiden sirpaleisuudesta.

Nuorisotyö, etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyöhön kohdennetaan uusi 3 milj. euron rahoitus, jolla on tarkoitus tukea matalan kynnyksen tukea kouluissa ja oppilaitoksissa. Samanaikaisesti kuitenkin etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan rahoitus alenee vuoteen 2023 verrattuna mm. määräaikaisten lisäysten päättyessä. Valiokunta tunnistaa sivistysvaliokunnan (SiVL 6/2023 vp) tavoin rahoituksen pienenemiseen liittyvän haasteen.

Etsivä nuorisotyö vähentää syrjäytymistä löytäen niitä nuoria, jotka eivät ole muiden yhteiskunnan palveluiden piirissä, sekä antaa haastavassa elämäntilanteessa olevalle nuorelle henkilökohtaista tukea. Etsivää nuorisotyötä tehdään lähes kaikissa Suomen kunnissa, joten se on helposti saavutettava lähipalvelu nuorille. Nuorten työpajatoiminta tarjoaa puolestaan mm. työelämätaitojen ja ammatinvalinnan tukea. Työpaja löytyy lähes 90 prosentista Suomen kunnista.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 29

50. Nuorisotyön edistäminen (kiinteä määräraha)

Valiokunta lisää momentille 280 000 euroa kohdentaen sen nuorisotoimintaan, nuorisotyöhön, nuorten paikalliseen harrastustoimintaan ja yrittäjyystaitojen edistämiseen seuraavasti:

- Allianssin Nuorisodelegaattitoiminnan tapahtumakustannuksiin 100 000 euroa
- Nuorten Yrittäjyys ja Talous NYT 100 000 euroa
- Lasten ja nuorten keskus ry:n mopopajatoimintaan 50 000 euroa
- Regnbågsallians Svenskfinland rf sosiaaliseen nuorisotyöhön 30 000 euroa.

Valiokunta säilyttää momentin perustelujen päätösosan kohdan, jonka mukaan määrärahaa saa käyttää nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistämiseen (kuten momentin 29.91.52 vuoden 2023 talousarvion kohta 2).

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 35 662 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—10. kohta kuten HE 41/2023 vp)

11) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen (*poist.*)

12) nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistämiseen. (*Uusi*)

(3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Päälukka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä noin 2,7 mrd. euroa, joka on noin 13,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Päälukkan määrärahat ovat kehyskaudella keskimäärin 2,6 mrd. euroa vuosittain.

Viime vuosien kriisit ovat nostaneet keskiöön hallinnonalan perustehtävän, kestävän kotimaisen ruokajärjestelmän, osana huoltovarmuutta ja sen perustana olevan kotimaisen maataloustuotannon. Yhä merkittävämmiksi ovat nousseet myös muut hallinnonalan tehtävät, kuten ruokaturvallisuus ja puhtaan veden takaaminen, eläin- ja kasvitautien hallinta, luonnonvaratalouden kestävyiden ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukyvyyn varmistaminen sekä maaseudun elinvoimaisuuden kehittäminen.

Maatalouden kannattavuus

Valiokunta on huolestunut maatalouden jo pitkään jatkuneesta heikosta kannattavuudesta, koska ruoantuotanto on maatalouden tärkein tehtävä ja huoltovarmuuden perusta. Maataloustuotannon turvaaminen edellyttää, että se on yrittäjille taloudellisesti kannattavaa. Perusongelmaksi on kui-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 30

tenkin noussut maatilatalouden tulojen riittämättömyys suhteellisesti nopeammin kasvaneiden kustannusten kattamiseen.

Tilanne. Luonnonvarakeskuksen ennusteen mukaan maatalouden kannattavuus heikkenee kuluvana vuonna vuoteen 2022 verrattuna mm. alhaisemman sadon, alhaisempien viljan hintojen ja etenkin suurempien lannoite- ja energiakustannusten myötä. Maatalouden kokonaislaskelman mukaan yrittäjätuloa kertyy vuonna 2023 yhteensä 382 milj. euroa, mikä on noin puolet vuoden 2022 tasosta ja noin 40 prosenttia vähemmän kuin viiden edellisen vuoden keskiarvo. Maatilojen keskimääräinen yrittäjätulo jää vaatimattomaan 15 000 euroon.

Vilja- ja öljykasvitilojen kannattavuuden ennakoidaan heikkenevän tuotantokustannusten kasvun, tuottajahintojen laskun sekä heikon sadon myötä. Maidontuotannon ja muiden nautakarjatiloiden kannattavuus näyttäisi pysyvän ennallaan, ja sika- ja siipikarjatiloiden kannattavuuden enustetaan hieman parantuvan. Ennusteisiin liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta, ja tilojen väliset erot ovat suuria.

Maataloustukien rakenteessa ja kokonaistasossa ei tapahdu kehyskaudella 2024—2027 isoja muutoksia edellisiin vuosiin verrattuna. Vuosittaisia viljelijätukia on budjetoitu maksettavan keskimäärin noin 10 prosenttia vähemmän kuin vuosina 2020—2023. Vuonna 2024 viljelijätukien määrä on yhteensä 1 726 milj. euroa eli saman verran kuin vuonna 2023. Tukien reaalista arvoa heikentää kuitenkin korkealla oleva inflaatio.

Maatalouden kokonaistuotannosta tuet muodostavat edelleen keskimäärin 25—30 prosenttia, joten niiden merkitys taloudellisena tukiverkkona säilyy. Tukitoimien johdonmukaisuus ja pitkäjänteisyys on tärkeää varmistaa myös jatkossa. Maatilojen tulo- ja kannattavuuskehitys riippuu kuitenkin tukimuutoksista enemmän maataloustuote- ja panosmarkkinoista, joilla on koettu viime vuosina nopeita muutoksia.

Tukien kohdentaminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitusohjelman mukaisesti maataloustukia kohdennetaan nimenomaan ruoantuotantoon ja vaikutetaan kansainvälisissä neuvotteluissa tukipolitiikan uudistamiseen ruoantuotantoa edistäväksi ja maatalouden kannattavuutta parantavaksi. Erityisen tärkeää on vaikuttaa Euroopan parlamentin ensi vuoden vaalien jälkeiseen Euroopan komission ohjelmaan.

Tuottajan asema. Valiokunta kiirehtii toimia kannattavuuden parantamiseksi ja on tyytyväinen siihen, että hallitus on sitoutunut Maatalouden tulo- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointiryhmän loppuraporttiin. Toimenpiteet esitysten toteuttamiseksi on tarkoitus aloittaa välittömästi, jotta alkutuottajan asema ja koko elintarvikeketjun tasapaino kehittyvät nykyistä oikeudenmukaisempaan suuntaan.

Keskeisimmät toimet ovat elintarvikemarkkina-, kilpailu- ja hankintalain tarkastelu ja muuttaminen sekä elintarvikemarkkinavaltuutetun tiedon-saantioikeuksien parantaminen, joiden toteuttamista valiokunta kiirehtii. Myös alkutuottajien sopimusasemaa on tärkeää parantaa. Valiokunta nostaa lisäksi esiin aktiiviviljelyksessä olevien korvauskelvottomien peltojen saattamisen korvauskelvollisuuden piiriin hallitusohjelmassa sovitulla tavalla, mikä parantaa kyseisten tilojen asemaa ja kannattavuutta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälluokka 30

Vienninedistäminen ja arvonlisä. Tärkeää on, että elintarvikesektorin kasvua ja kilpailukykyä ja maatalouden kannattavuutta tuetaan myös lisäämällä vientiä. Tämä nostaa samalla huoltovarmuutta, koska vientiin tuotetulla raaka-aineella voidaan häiriötilanteissa kompensoida muuta tarjontaa. Hallitusohjelman mukaisesti suomalaisen puhtaan ruoan potentiaali on hyödynnettävä uuden kasvuohjelman tehokkaalla toimeenpanolla (mom. 30.20.47) ja sitä on vauhditettava riittäväällä TKI-rahoituksella, jotta elintarvikealalle syntyy arvonlisää ja työllisyyttä parantavia innovaatioita ja investointeja.

Investoinnit ja maksuvalmiuden turvaaminen. Valiokunta on saadun selvityksen perusteella huolestunut maatalouden investointitahdin hiipumisesta ja tilojen maksuvalmiudesta. Investointikustannukset ovat nousseet yli 20 prosentilla vajaan kolmen vuoden aikana, mikä yhdessä korkojen merkittävän kohoamisen kanssa tarkoittaa erityisesti kotieläintuotantoon liittyvien investointien vähentymistä. Kotieläintuotannon lopettaminen näyttää niin ikään jatkuvan. Valiokunta pitää tärkeänä, että tilanteeseen kiinnitetään huomiota. Tukiin liittyneitä maksuongelmia valiokunta käsittelee momentin 30.20.01 kohdalla.

Jaksaminen ja jatkuvuus. Vallitsevassa vaikeassa tilanteessa on huolehdittava viljelijöiden jaksamisesta. Valiokunta pitää maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin (MmVL 11/2023 vp) tärkeänä, että Väliä viljelijästä -projekti muuttuu pysyväksi ja lomituspalveluiden taso säilytetään vähintään nykyisellään. Keskeistä on myös se, että hallitusohjelman mukaisesti edistetään sukupolvenvaihdosten toteutumista. Nuorten tulee kokea maatalousala houkuttelevaksi ja taloudellisesti kestäväksi elinkeinoksi. Niin ikään koulutuksen laatuun ja sen kohdistamiseen tuotanto-osaamisen lisäksi etenkin liiketaloustaitoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Muuta. Valiokunta nostaa lisäksi esiin hevostalouden, joka tukee sekä maatalouden kannattavuutta että maaseudun elinvoimaa. Suomenhevosen asema kansallisrotuna on turvattava, mikä vaatii riittävän eläinmäärän kasvatustoimintaa varten ja riittävät kannustimet sen tukemiseksi. Talouden heikko suhdannetilanne ja korkea inflaatio ovat vaikeuttaneet tilannetta merkittävästi. Valiokunta painottaa sitä, että hallituksen tulee valmistella toimia, joilla parannetaan suomenhevosten kasvatustoiminnan edellytyksiä.

Metsätalous

Metsäpolitiikan toimeenpanoa ohjaa Kansallinen metsästrategia 2035 (KMS2035), josta valtioneuvosto teki periaatepäätöksen 19.10.2023. Strategian päämääränä on, että Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö uudistuvalla ja vastuullisella metsäalalla, metsät ovat aktiivisessa, kestävässä ja monipuolisessa käytössä ja vahvistamme metsien elinvoimaisuutta, monimuotoisuutta, sopeutumiskykyä sekä tiedolla johtamista ja osaamista metsäalalla.

Valiokunta toteaa, että kestävä metsätalous on ollut vuosikymmenten ajan Suomen hyvinvoinnin perusta, ja metsäsektorilla on suuri kansantaloudellinen vaikutus niin taloudellisten, sosiaalisten kuin ekologisten hyötyjen näkökulmasta. Hallinnonalan vuonna 2024 rahoittamat toimet liittyvät mm. metsien kestäväan kasvuun, talousmetsien monimuotoisuuteen, metsäalan uudistamiseen sekä kilpailukykyyn. Uudistumista ja kilpailukykyä edistävinä toimina parannetaan alan kasvun edellytyksiä kehittämishankkein, tietopohjaa kehittämällä sekä toteuttamalla TKI-ohjelma, jolla

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 30

voidaan osaltaan myös tukea korkean arvonlisän tuotteiden kehitystyötä ja biotalousstrategian toteutusta.

Maankäyttösektorin ilmastotavoitteet

Suomelle EU:ssa sovitut ilmastotavoitteet ja Suomen ilmastosuunnitelmat ovat perustuneet siihen, että hoidetun metsämaan hiilinielu pysyy suurena. Maankäyttösektorin nettohiilinielu on kuitenkin merkittävästi pienentynyt. Luonnonvarakeskuksen uusittujen laskentamenetelmien mukaan Suomen maankäyttösektorin muiden maankäyttöluokkien päästöt olivat vuonna 2022 lähes yhtä suuret kuin metsämaan nettonielu. Hiilinielu on vuosien 2021—2025 osalta jäämässä Suomelle sovitusta tavoitteista, jolloin uhkana on päästöyksiköiden ostaminen muilta mailta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ilmastotoimenpiteiden toteutumista pyritään edistämään valtion rahoituksen lisäksi mm. vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden kautta ja kanavoimalla niihin muuta julkista ja yksityistä rahoitusta sekä EU-rahoitusta. Keskeistä on myös jatkaa Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU) toteuttamista ja hyödyntää uuden puhtaan teknologian tuomat mahdollisuudet. Niin ikään METSO-, Helmi- ja Nousu-ohjelmia tulee jatkaa sekä edistää kosteikkoviljelyä ja kosteikkojen perustamista EU:n yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksella, vaikka sen kansallinen tuki säästösyistä poistuu (momentti 30.20.42).

Valiokunta pitää edelleen lisäksi välttämättömänä aktiivista EU-vaikuttamista, jotta Suomen erityispiirteet sekä maa- että metsätaloudessa tulevat huomioituiksi. Tärkeää on myös huolehtia siitä, että metsätalous pidetään kansallisissa käsissä.

01. Hallinto ja tutkimus

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 84,7 milj. euroa, joka on noin 4,9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vuonna 2023 palkkojen yleiskorotuksista korvattiin virastolle vain osa, ja nyt ei esitetä rahoitusta toimitilavuokrien indeksikorotuksiin. Lisäyksistä huolimatta määrärahan taso on siten noin 4 milj. euroa vähemmän kuin arvioidut nettomenot.

Luonnonvarakeskus tuottaa soveltavaa tutkimusta, kehittämistä ja innovaatioita, jotka luovat edellytyksiä hyvinvoinnille ja kasvulle. Tämä tukee erityisesti hallitusohjelman kasvun kaavan ja puhtaan energian tavoitteiden saavuttamista. Tärkeää on, että virasto voi jatkaa mm. alkutuotannon tuotantojärjestelmien digitalisointia, jonka avulla prosesseja voidaan tehostaa (esimerkiksi sääennusteiden perusteella automaattisesti säätyvät salaojat). Myös tuotantoketjua ja raaka-aineen jäljittämistä tulee edelleen kehittää kuluttajien odotuksia vastaavasti ja saattaa Jokioisten kotieläintutkimuksen tutkimusympäristön uudistaminen loppuun.

Valiokunta pitää hyvänä, että hallitus täydensi talousarvioesitystään ja lisäsi momentille noin 1,9 milj. euroa EU:n rahoittamien T&K-hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen. Luonnonvarakeskuksen ja muiden valtion tutkimuslaitosten merkittävä rooli tutkimus- ja innovaatiojärjestel-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääloukka 30

mässä on otettava huomioon julkisten T&K-panostusten lisäämisessä. Ulkopuolisen rahoituksen osuus on Luonnonvarakeskuksessa ollut noin 42 prosenttia koko budjetista.

Valiokunta lisää momentille 350 000 euroa Jokioisten tutkimusnavetan laitehankintoihin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 85 023 000 euroa.

(2.—5. kappale kuten HE 41/2023 vp)

10. Maaseudun kehittäminen

50. Valtionavustus maatalouden neuvontapalveluihin ja eräisiin muihin kehittämistoimiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 4,4 milj. euroa, joka on vajaat 1,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Pääosa vähennyksestä (1 milj. euroa) aiheutuu hallitusohjelman mukaisesta tason alentamisesta.

Valiokunta pitää momentin määrärahalla toteutettavaa suomen- ja ruotsinkielistä neuvontaa edelleen tarpeellisena pitkittyneessä maatalouden kannattavuuskriisissä. Useat maatilat tarvitsevat tuotannon ja talouden asiantuntija-apua selvitäkseen vaikeuksistaan. Neuvonnan keinoin voidaan auttaa sekä parantaa maatalouden ja maaseutuyritysten kilpailukykyä ja kannattavuutta huoltovarmuuden turvaamiseksi. Kannattavuus ei ole useinkaan riippuvainen yrityksen koosta, vaan avainasemassa on yrittäjän taloudellinen osaaminen. Tärkeää on samalla auttaa maatalousyrittäjiä jaksamaan henkisesti ja palauttamaan yrittäjien uskoa tulevaisuuteen.

Valtakunnallisella neuvonnalla on keskeinen ja kasvava tehtävä myös maatilatalouden ilmasto-vaikutusten vähentämisessä ja toimenpiteiden jalkauttamisessa. Tarpeen on siten jatkaa uusimman tutkimustiedon nopeaa siirtämistä tiloille systemaattisen toimintatavan kautta, joka on lähtenyt käyntiin tutkimustilaverkostossa vuonna 2022 eduskunnan lisäämällä rahoituksella.

Valiokunta korostaa myös luomutuotannon neuvonnan merkitystä ja pitää tärkeänä, että Luomuliiton tuki nostetaan vähintään 50 000 euroon. Yleinen markkinatilanne on vaikuttanut voimakkaasti luomutuotteiden kysyntään sekä tilojen kannattavuuteen, ja luomutuotannon lopettaneita tiloja on siten ollut viime vuosina enemmän kuin siihen siirtyneitä (MmVL 11/2023 vp). Luomualan tilanteeseen tulee näin ollen kiinnittää muutoinkin erityistä huomiota.

Valiokunta lisää momentille 870 000 euroa, josta 800 000 euroa kohdistetaan ProAgrialle kotimaista ruuantuotantoa edistäviin neuvontapalveluihin ja 70 000 euroa Suomen Hevostietokeskus ry:lle.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 5 226 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 30

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

55. Valtionavustus 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 3,8 milj. euroa, joka on 350 000 euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus täydensi esitystään ja lisäsi momentille vielä 500 000 euroa.

4H-järjestön nuorisotyötä toteuttavat 190 suomenkielistä ja 18 ruotsinkielistä paikallisyhdistystä eri puolilla maata. Toimintaan osallistui 180 000 lasta ja nuorta vuonna 2022. Järjestö luo harrastusmahdollisuuksia, edistää nuorten työelämävalmiuksia ja yrittäjyyttä Kolme askelta työelämään -toimintamallilla. Vuonna 2022 perustettiin 1 166 uutta nuorten 4H-yritystä, joiden liikevaihto oli lähes 3,3 milj. euroa.

Valiokunta pitää 4H-järjestön toimintaa tärkeänä ja toteaa, että se vastaa hyvin olemassa oleviin tarpeisiin. Valtionavulla on työhön ratkaiseva vipuvaikutus, jonka avulla voidaan organisoida 4H-nuorisojärjestön perustyötä eri puolilla Suomea siten, että järjestön rahaliikenne on kokonaisuudessaan yli 29 milj. euroa vuodessa. Palkatun työvoiman turvin järjestö voi täydentää kunnallista nuorisotyötä tai pienemmillä paikkakunnilla hoitaa sen kokonaan.

Valiokunta lisää momentille 150 000 euroa.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 3 955 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 3,0 milj. euroa, joka on 1,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu eduskunnan kertaluonteisen lisäyksen poistosta ja valtiontalouden säästötoimista. Määrärahaan sisältyy mm. 1,1 milj. euron valtionapu kylätoiminnan edistämiseen ja 1 milj. euron ns. kyläkauppatuki. Molemmat tukimuodot ovat tarpeellisia keinoja edistää kylien elinvoimaisuutta ja lisätä yhteisöllisyyttä. Samalla tuetaan myös kokonaisturvallisuutta.

Valiokunta lisää momentille 450 000 euroa, josta kohdistetaan 250 000 euroa Kyläkauppatukeen ja 200 000 euroa kylätoiminnan valtionapuun.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 3 450 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 30

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 79,6 milj. euroa, joka on noin 0,7 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Ruokaviraston toiminnan vahvistamiseen osoitetaan 5,0 milj. euroa, ja vähennykset aiheutuvat pääosin hankerahoitusten päättymisistä.

Tukimaksut ja niiden viivästyminen. Ruokaviraston keskeisenä tehtävänä on huolehtia maataloustukien maksatuksesta oikein ja ajallaan. Valiokunta nostaa esiin EU:n uuden rahoituskauden (CAP2027) myötä syksyllä 2023 osin muuttuneet maataloustukien maksuaikataulut ja teknisten ongelmien vuoksi viivästyneet tukimaksut, mikä on heikentänyt tilojen maksuvalmiutta.

Valiokunta pitää tapahtunutta maksujen viivästyä teknisten ongelmien vuoksi erittäin vakavana ja viljelijöiden kannalta kohtuuttomana. Viraston tulee toimia tehokkaasti ja huolehtia tukimaksujen toteuttamisesta asiakaskeskeisesti. Toimintaa on kehitettävä mm. siten, että virasto jatkossa viestii aiempaakin selkeämmin tapahtuvista muutoksista ja huolehtii myös siitä, etteivät viljelijät joudu kärsimään viranomaisen toiminnan viiveistä. Lisäksi poliittisesti on etsittävä mahdollisuuksia tukien maksamiseen entistä nopeammalla aikataululla. Myönteistä on, että saadun selvityksen mukaan ministeriö on vedonnut pankkeihin, jotta ne tarjoaisivat joustoja maatalousasiakkailleen tällaisessa tilanteessa. Myös mahdollisuuksia maksuvalmiuslainoille on lisätty ja viranomaistahoilla on valmius siirtää eräpäiviä viljelijän sitä pyytäessä.

Muuta. Valiokunta kiinnittää huomiota akuuttiin eläintautitilanteeseen (lintuinfluenssa), eläintautiuhkiin (mm. afrikkalainen sikarutto) sekä kasviterveyteen (mm. tomaatin ruskokurttuvirus) ja pitää tärkeänä, että Ruokaviraston torjuntavalmiudet ovat riittävät. Samalla turvataan elintarvikkeiden huoltovarmuutta ja vientiä.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että viraston rahoituksessa on huomioitu sekä elintarvikeketjun rikollisuuden torjunta ja etämyynnin valvonta. Ruokavirastolla on keskeinen tehtävä elintarvikeketjuun liittyvien rikostapausten tunnistamisessa ja selvittämisessä. Tehokkaalla valvonnalla suojataan laillisesti toimivia yrityksiä epäterveeltä kilpailulta ja kuluttajia terveysvaaroilta sekä harhaanjohtamiselta. Tähän liittyy myös lisääntyvän etäkaupan valvonnan kehittäminen, koska etäkaupassa petoksia ja rikollisuutta on helppo toteuttaa.

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 6,3 milj. euroa, joka on noin 3,6 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäystä esitetään mm. hallitusohjelman mukaisesti elintarvikemarkkinatoimiin, ja vähennykset aiheutuvat eduskunnan kertaluonteisten lisäysten poistamisesta.

Momentin määrärahalta pyritään vaikuttamaan ruokasektorin kehittämisedellytyksiin ja sitä kautta parantamaan koko ruokajärjestelmän kestävyttä ja kilpailukykyä. Samalla tuetaan hallitusohjelman tavoitteita mm. kasvuohjelman ja ruoantuotannon strategian valmistelussa ja toimeenpanossa sekä elintarvikesektorin kauppataseen parantamista mm. viennin edellytyksiä vah-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 30

vistamalla. Rahoitusta käytetään myös luomualan ja lähiruoan kehittämissuunnitelmien mukaisiin toimenpiteisiin sekä luonnontuotealan kehittämiseen.

Valiokunta korostaa etenkin hankintapäätäjien ja hankintoihin ruokaa tarjoavien tahojen osuudesta, jotta kotimainen ja paikallinen ruoka sekä kotimainen luomuruoka löytyvät julkisista keittiöistä kustannusten noususta huolimatta. Lähiruoan hankkiminen vahvistaa samalla alueellista taloutta, tukee huoltovarmuutta sekä paikallista ruokakulttuuria.

49. Ravinnekierätyksen edistäminen biokaasutuotannolla (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 5,0 milj. euroa, joka on 1,0 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Tuotantotukea myönnetään biokaasulaitoksille, jotka vastaanottavat kotieläinlanta tai vesistökasvillisuuden hoitojätteitä ja tuottavat niistä biokaasua ja markkinoille saatettavia pitkälle jalostettuja lannoitevalmisteita. Tavoitteena on lisätä lannan käyttöä raaka-aineena ja siirtää kotieläintuotantoon keskittyneiltä alueilta ylimääräisiä ravinteita alijäämälueille.

Valiokunta pitää tukimuotoa tarpeellisena ja korostaa, että sen avulla voidaan parantaa organisten lannoitteiden tuotannon kannattavuutta ja lisätä näin lannoitteiden omavaraisuusastetta, kuten myös energiaomavaraisuutta ja huoltovarmuutta. Samalla voidaan vähentää sisävesistöjen ja rannikkoalueiden kuormitusta ja edistää päästövähennystavoitteiden saavuttamista. Maatalouden biomassoissa on merkittävä potentiaali biokaasun ja kierrätyslannoitteiden raaka-aineena. Lupaavimpia kulutuskohteita ovat mm. raskas liikenne ja laivaliikenne sekä maakaasun korvaaminen erilaisissa elinkeinoelämän kohteissa.

Valiokunta korostaa, että biokaasusektorin kehittäminen ja biokaasun tuotannon edistäminen vaativat pitkäjänteistä työtä ja hallituskausien ylittäviä toimia useiden ministeriöiden toimesta. Tärkeää on niin ikään kiinnittää huomiota biokaasulaitosten hallinnollisen taakan ja maksujen minimoimiseen sekä siihen, ettei hallinnollisen vastuun jakautuminen eri hallinnonaloille vaikeuta tukien hyödyntämistä.

62. Eräät valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta nostaa esiin afrikkalaisen sikaruton, joka on vakava lakisääteisesti vastustettava eläintauti. Koti- ja villisioille tappava tauti leviää Suomen lähialueilla. Se on suuri taloudellinen uhka Suomen sikataloudelle ja lihateollisuudelle. Afrikkalaisen sikaruton torjunta vaatii pitkäjänteistä kansainvälistä ja poikkihallinnollista yhteistyötä viranomaisten, elinkeinoelämän, riista-asiantuntijoiden ja metsästäjien kesken.

Valiokunta lisää momentille 100 000 euroa villisioista aiheutuvan afrikkalaisen sikaruton riskin pienentämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 6 467 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 30

40. Luonnonvaratalous

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 4,2 milj. euroa, joka on lähes 10,8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Merkittävimmät vähennykset aiheutuvat ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelman ja maankäyttösektorin ilmastotoimiin suunnatun RRF-rahoituksen päätymisestä sekä hallitusohjelman mukaisesta säästöstä.

Valiokunta pitää momentin määrärahakehitystä valitettavana, mutta julkisen talouden sopeutustarpeet huomioon ottaen ymmärrettävänä. Momentti on antanut hyvät mahdollisuudet useita toimialoja koskevien kehittämishankkeiden toteuttamiseen liittyen mm. Kansalliseen metsästrategiaan, Suomen biotalousstrategiaan ja maankäyttösektorin ilmasto-ohjelmaan. Määrärahalla voidaan parantaa luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvan kilpailukykyisen liiketoiminnan edellytyksiä. Tärkeää on niin ikään ottaa huomioon kiertotalouden mahdollisuudet.

Valiokunta lisää momentille 100 000 euroa Vanajaveden isosorsimon torjuntaan.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 4 304 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 7,1 milj. euroa, joka on noin 1,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu lähinnä vesihuollon toimintavarmuuden parantamiseen liittyvän kertaluonteisen lisämäärärahan sekä vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelman päättymisestä.

Määrärahasta esitetään kohdennettavaksi vesitaloudellisiin riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin lähes 3,9 milj. euroa. Sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä momentille kohdistuu kasvavia rahoitustarpeita tulvariskien hallintasuunnitelmien mukaisten toimenpiteiden, kuten asutuksen tulvasuojeluhankkeiden avustamiseen. Myös vesienhallinta pelloilla on keskeisessä asemassa niin huoltovarmuuden kuin ilmasto- ja vesistövaikutusten näkökulmasta.

Vaelluskalakantojen elvytys. Valiokunta pitää tarpeellisena, että momentilta rahoitetaan myös kalataloudellisia toimenpiteitä noin 3,2 milj. eurolla, joka on lähes 2,5 milj. euroa enemmän kuin kuluvana vuonna. Hallitusohjelmaan sisältyvän kansallisen vaelluskalaohjelman Nousu:n toimeenpanoon osoitetaan 2,0 milj. euroa. Ohjelmalla parannetaan vaelluskalojen elinolosuhteita ja pyritään palauttamaan vaelluskalakantojen luontaista lisääntymistä virtavesissä.

Tärkeä on niin ikään Heinäveden Palokin koskien ennallistamista koskevan hallitusohjelmakirjauksen toimeenpanon huolellinen selvittäminen, johon kohdennetaan 450 000 euron määräraha. Selvitykseen tulee valiokunnan mielestä sisältyä myös arvio hankkeen aluetaloudellisista vaiku-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 30

tuksista. Hankkeen toteutukseen on varattu yhteensä 20 milj. euroa hallituksen investointiohjelmasta.

Saaristomeri-ohjelma

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus jatkaa vuonna 2022 käynnistettyä Saaristomeri-ohjelmaa, jonka tavoitteena on vähentää Saaristomeren valuma-alueen hajakuormitusta siten, että alue voidaan poistaa Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien ns. hot spot -listalta viimeistään vuonna 2027. Ohjelmaa toteutetaan yhdessä ympäristöministeriön kanssa.

Ohjelman toimenpiteiden valinta painottuu hallitusohjelman mukaisesti mittakaavaltaan merkittävään ravinnekierron parantamiseen, kuten eläinperäisten ravinteiden kiertoon, maaperän pidätyskykyyn ja ravinteiden poistamiseen vesistöistä. Rahoitusta toimenpiteisiin on saatavilla käsiteltävän momentin lisäksi usealta muulta momentilta (kuten momentit 30.10.40, 30.20.43, 30.20.49 ja 30.40.22), joten teknisesti sitä on riittävästi tarjolla valtakunnantasolla arvioituun 18 milj. euron vuosittaiseen tarpeeseen.

Valiokunta nostaa kuitenkin esiin, että valtakunnalliset tuet ja avustukset ovat toimijoille vapaaehtoisia, joten ei voida arvioida tarkasti rahoituksen lopullista kohdistumista Saaristomeren valuma-alueelle. Tarpeen on siten edelleen järjestää tilaisuuksia maatalousyrittäjien kanssa vauhdittamaan rahoituksen tehokasta kohdentumista. Toimenpiteiden tehokas toteuttaminen edellyttää niin ikään ministeriöiden saumatonta ja sujuvaa yhteistyötä.

Saaristomeren ohella valiokunta korostaa myös muiden merialueiden ja etenkin sisävesien tilan parantamista, mikä edellyttää mittavia toimenpiteitä ja niiden vauhdittamista riittävin resurssein sekä maa- ja metsätalousministeriön että ympäristöministeriön hallinnonaloilta.

Valiokunta lisää momentille 210 000 euroa, josta kohdistetaan 110 000 euroa Närpiön kalojen vaelluksen helpottamiseen ja 100 000 euroa Ähtävän kalat/helmet -hankkeeseen kalatien sekä lisääntymisalueiden parantamiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 7 296 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 8,85 milj. euroa, jota käytetään vuonna 2023 tapahtuneiden porovahinkojen korvaamiseen, kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkoihin (0,6 milj. euroa) sekä vahinkojen ehkäisemiseen ja valvontaan (0,75 milj. euroa).

Porovahinkojen määräksi arvioidaan noin 9,5—10 milj. euroa vuonna 2023. Ne korvataan talousarvion ja EU:n komission asettaman korvauskaton 10 milj. euroa rajoissa. Tästä syystä porova-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 30

hingot maksetaan vasta, kun koko vuoden vahingot ovat tiedossa. Muut vahingot korvataan kokonaan ja sitä mukaa, kun niitä syntyy.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että suojeltujen eläinten aiheuttamat vahingot korvataan täysimääräisesti ja että hallitus korottaa momentin määrärahaa vuoden 2024 lisätalousarvioesityksellä toteutuvien porovahinkojen mukaisesti aina komission asettamaan korvauskattoon saakka.

Valiokunta kiinnittää lisäksi vakavaa huomiota pahenevaan suurpeto-ongelmaan ja nostaa esiin eduskunnan hyväksymän maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön (MmVM 34/2022 vp — HE 288/2022 vp), jossa pidetään kannanhoidollista metsästystä välttämättömänä sosiaalisen kestävyys turvaamiseksi muiden rinnakkaiseloja parantavien toimien ohella. Suurpetojen suojelussa tulee ottaa huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset vaatimukset sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet.

Valtiovarainvaliokunta pitää valtiontalouden kannalta tärkeänä, että hallitus ryhtyy ripeästi toimenpiteisiin, jotta petokorvaukset saadaan alenevalle uralle. Kansalaisten kokemaan turvattuuteen, omaisuuden suojaan ja elinkeinon harjoittamisen edellytyksiin tulee suhtautua vakavasti ja petoeläinten aiheuttamia ongelmia pitää pystyä ratkomaan nykyistä tehokkaammin. Valiokunta kiirehtii niin ikään valkuposkivanhanien ja merimetsojen siirtämistä metsästyslakiin hallitusohjelman mukaisesti sekä EU:n tason toimia lajien siirtämiseksi lintudirektiivin liitteeseen II. Taloudellisia vahinkoja tulee näidenkin lajien osalta pystyä vähentämään kantojen kasvaessa. Samanaikaisesti myös muita tehokkaita vahinkojen torjuntakeinoja tulee etsiä ja käyttää aktiivisesti.

44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 38,4 milj. euroa, joka on noin 9,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Myöntämisvaltuudeksi esitetään 15 milj. euroa, joka on selvästi kuluva vuotta (54,5 milj. euroa) alempi. Vuonna 2023 valtuuden käytön arvioidaan olevan noin 42 milj. euroa.

Metsätalouden tukijärjestelmä muuttuu vuoden 2024 alussa, kun Kestävän metsätalouden rahoituslain (Kamera) korvaa Metsätalouden kannustejärjestelmä (Metka). Uudessa järjestelmässä siirrytään käyttämään tukimuotona de minimis -tukimenetelmää nuoren metsän työlajissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä tukimuodon muuttaminen mahdollistaa myöntämisvaltuuden tason merkittävän laskun talousarviossa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus varautuu kuitenkin metsänhoitotöiden määrien kasvuun hallitusohjelman mukaisesti. Vuonna 2023 raakapuumarkkinat ovat hidastuneet metsä- ja saha-teollisuuden suhdannenäkymien heikentyessä, mutta vuonna 2024 toiminnan odotetaan elpävän. Myös hallitusohjelman mukaisen metsävähennyksen laajentamisen arvioitiin valiokunnan asian-tuntijakuulemisessa aktivoivan metsänomistajia ja sen toteuttamista kiirehdyttiin.

Momentin määräraha on edelleen keskeinen keino turvata kestävä metsätaloutta, ja valiokunta painottaa metsäalan toimijoiden aktivointia uuden kannustejärjestelmän käyttöön. Oikea-aikaisella metsänhoidolla edistetään metsien terveyttä ja kasvua. Etenkin taimikoiden ja nuoren metsän hoito on keskeistä, koska sen laiminlyönti heikentää metsien kasvukuntoa ja sitä kautta met-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 30

sien hiilensidontaa ja nostaa tuholaisriskiä. Lisäksi valiokunnan tietoon tuotiin, että puuntuonnin loppuminen Venäjältä sen aloittaman hyökkäyssodan vuoksi on kasvattanut kilpailua puuraaka-aineesta Suomessa ja johtanut jalostuskelpoisen puun ohjautumiseen kasvavasti polttoon. Niin ikään turpeen korvaaminen energiantuotannossa lisää puun käyttöä. Myös näistä syistä valiokunta pitää tärkeänä, että nuoren metsän hoito tehdään ajallaan ja varmistetaan tältäkin osin energia-puun riittävää saantia.

Kasvu-, kuivike- ja erikoisturpeet. Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä lisäksi vakavaa huomiota turpeen käyttöön ja sen ominaisuuksiin, joita on toistaiseksi vaikea korvata. Hallitusohjelmassa kasvu- ja kuiviketurpe määritellään strategisesti tärkeäksi raaka-aineeksi ja siinä linjataan, että turpepeltoja käytetään jatkossakin huoltovarmuuden ja ruokaturvan varmistamiseksi. Valiokunta korostaa, että kasvu- ja kuiviketurpeen taloudellisesti kannattava tuotanto linkittyy energiaturpeen nostoon.

Huoltovarmuuskeskuksen mukaan turpeen ominaisuudet energiavarmuuden turvaajana ovat erittäin hyvät ja se on helposti varastoitavaa. Mikäli polttoturpeen toimitusketju menetetään nopeasti vähenevän käytön seurauksena, turveurakoitsijat häviävät alalta. Yrittäjien osaamista ja tuotantokoneita ei ole varaa menettää, jotta kotimaisen polttoainemme tuotantoedellytykset säilyvät ja tuotanto on skaalattavissa vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa.

Energiaturpeen tuotannon nopea vähentäminen päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi vaikuttaa samalla muiden turvetuotteiden raaka-aineiden saatavuuteen. Turpeella on useita ominaisuuksia, jotka ovat tehneet siitä ylivoimaisen kasvualustan ja kuivikkeen, kuten kuohkeus, hyvä kosteuden ja ravinteiden pidätyskyky, lämpimyyden ja happamuus. Bakteerien kasvua vähentävän happamuutensa myötä kuiviketurpeen käyttö on lisännyt selvästi eläinten hyvinvointia ja vähentänyt mm. antibioottien käyttötarvetta Suomessa. Lisäksi metsätaimistoilla paakkutaimia kasvatetaan pääosin turpeessa. Suomi on kehittänyt myös monia muita maita pidemmälle turvepohjaisia korkeamman jalostusasteen tuotteita, kuten turvepohjainen aktiivihäili ja biostimulantti, joilla on myönteisiä vaikutuksia stressinhallintaan, virusten torjuntaan ja immuunijärjestelmään.

Valiokunta pitää tärkeänä huolehtia siitä, ettei turpeen tuotekehityksellä vuosikymmenten aikana saavutettuja hyötyjä menetettä, ja kiirehtii samalla korvaavien, ominaisuuksiltaan vastaavien kotimaisten vaihtoehtojen kehittämistä.

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 11,0 milj. euroa, jossa on huomioitu hallitusohjelman mukainen 3 milj. euron lisäys (tähän on viitattu momentilla 30.40.46). Tästä huolimatta momentin määräraha pienenee noin 6,5 milj. eurolla, mikä johtuu vuodelle 2023 tehdyistä kertaluonteisista lisäyksistä.

METSO-ohjelman tavoitteena on suojella metsänomistajien vapaaehtoisilla päätöksillä yhteensä 82 000 hehtaaria metsää. Vuoden 2023 loppuun mennessä maa- ja metsätalousministeriön pinta-alatavoitteesta 82 000 hehtaaria on saavutettu 79 prosenttia. Vuonna 2024 momentin määrärahas-ta on tarkoitus käyttää METSO-ohjelman toteutukseen noin 9,3 milj. euroa, jolla voidaan tehdä ympäristötukisopimuksia ja luonnonhoitotöitä noin 3 900 hehtaarin alueella.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 30

Valiokunta toteaa, että nykyresursseilla maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla ei päästä asetettuun tavoitetasoon, vaan toteutustaso tulisi olemaan noin 85—90 prosenttia tavoitellusta. Ohjelmaa toteutetaan yhdessä ympäristöministeriön kanssa, joka näyttäisi saavuttavan sille asetun tavoitteen vuoteen 2025 mennessä.

Helmi-ohjelma. Momentin määrärahalla toteutetaan myös Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteitä 1,7 milj. eurolla. Määrärahalla kunnostetaan mm. lintukosteikkoja, tehdään vesien palautusta suojelusoille ja soiden ennallistamista yksityisten maanomistajien mailla. Myös tätä ohjelmaa toteutetaan yhdessä ympäristöministeriön kanssa.

Valiokunta korostaa, että METSO- ja Helmi-ohjelmat ovat keskeisiä keinoja toteuttaa EU:n biodiversiteettistrategiaa. Ohjelmien avulla lisätään luonnon monimuotoisuutta ja edistetään luontokadon pysäyttämistä asetettujen kansainvälisten sitoumusten mukaisesti. Tästä syystä valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että näiden vapaaehtoisuuteen perustuvien ohjelmien riittävästä rahoituksesta huolehditaan.

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään noin 43,0 milj. euroa, joka on noin 2,0 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksessa on huomioitu vähennyksenä yksityisteiden tietön ja siltojen parannukseen kuluvalle vuodelle osoitetun määrärahan päättyminen sekä METSO- ja Helmi-ohjelmien kertaluonteisen toimeenpanorahoituksen päättyminen. Lisäyksenä on huomioitu palkkojen tarkistus.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomen metsäkeskuksen talous on alijäämäinen. Saatua rahoitusta ei esimerkiksi ole kattanut kaikkia uuden Metka-tietojärjestelmän rakentamisen kuluja eikä lakimuutosten aiheuttamia lisätarpeita. Metka-tukijärjestelmän ohella kustannuksia aiheutuu myös väistyvän Kemera-tukijärjestelmän valvonnasta ja maksatuksista vuoden 2026 loppuun saakka. Valiokunnan huomio on kiinnitetty myös siihen, että METSO-ohjelman lisärahoituksella toteutettavien toimenpiteiden (momentilla 30.40.45) hoitamiseen ei ole esitetty tarvittavaa lisäresursseja Suomen metsäkeskukselle.

Metsäkeskuksessa on käynnissä taloudellisista ja tuotannollisista syistä muutosneuvottelut, jotka saattavat johtaa enintään 80 henkilötyövuoden irtisanomiseen. Neuvottelujen myötä tehtäviä tullaan priorisoimaan ja kaikkia nykyisiä tehtäviä ei voitane tulevaisuudessa hoitaa.

Valiokunta korostaa, että saadun selvityksen mukaan Suomessa on maailman tarkin metsävaratieto ja kattavat metsävarojen inventointimenetelmät. Suomen metsäkeskuksen rahoituksen on turvattava jatkossakin laadukkaan metsävaratiedon kehittäminen ja ylläpitäminen biotalouden edistämiseksi, mikä on keskeistä myös Suomen kansantalouden kannalta. Niin ikään neuvontapalveluiden kattavuus on varmistettava huomioiden metsätalousvaltaiset seutukunnat sekä alueellisen metsäosaamisen säilyminen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 30

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus täydensi esitystään ja lisäsi momentille 960 000 euroa ampumaratojen ympäristölupahankkeen rahoitukseen. Hallitusohjelman linjauksen mukaisesti tulee turvata Suomen ampumaratojen toiminta ja edistää uusien ampumaratojen perustamista ottaen huomioon alueelliset tarpeet ja sujuvoittaa ampumaratoja koskevia ympäristölupaprosesseja sekä lainsäädäntöä.

Ulkoilma-ampumaratojen määrän tavoite on noin 1 000 ampumarataa vuosikymmenen loppuun mennessä. Suomessa on noin 670 ampumarataa, joista vain 301 kohteella on toistaiseksi voimassa oleva ympäristölupa. Useita ratoja on suljettu tai niiden toimintaa on rajoitettu johtuen puutteellisesta ympäristövaikutusten hallinnasta. Valtaosassa tapauksista ongelmana on tiedon puute, joten ampumaradat tarvitsevat sekä opastusta ympäristölupien hakemiseen että avustusta ratojen kunnostamiseen.

Valiokunta pitää välttämättömänä ampumarataverkoston ylläpitoa ja laajentamista myös maanpuolustuksen näkökulmasta.

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 9,7 milj. euroa, joka on noin 1,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määräraha perustuu pääosin kalastuslain (379/2015) mukaisesti kalastonhoitomaksuina kertyneisiin varoihin, joiden kertymä on alentunut. Maksukertymän lisäämiseksi valiokunta on tyytyväinen siihen, että eduskunta on nostanut kalastonhoitomaksun yläikärajan 64 vuodesta 69 vuoteen.

Valiokunta pitää tärkeänä ammattikalastuksen kannattavuuden ja elinvoimaisuuden turvaamista siten, että se olisi houkutteleva myös nuorille. Keskeistä on edelleen mm. korvata pyydyksistä poistettujen hylkeiden käsittelystä aiheutuvat kustannukset ja saimaannorpan suojelusta aiheutuvat taloudelliset vahingot (rahoitetaan momentilta 30.40.62) sekä vähentää hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamia vahinkoja. Kalakantojen turvaamiseksi on niin ikään kiinnitettävä huomiota kalastusharrastuksen kannalta merkittävään neuvontaan ja kalastuksen valvontaan. Vapaa-ajan kalastajia on 1,8 miljoonaa, joten vapaa-ajankalastus on suosittu harrastus ja lisää osaltaan myös kotimaisen kalan arvostusta ja käyttöä.

Tärkeää on myös hoitokalastus, jolla on mahdollista poistaa tehokkaasti fosforia rehevöityneistä vesistöistä. Osa hoitokalastussaaliista on vielä vaikeasti hyödynnettävissä, joten kalastajille osoitettava tuki on siltä osin tarpeellista. Samoin tarpeen on edelleen edistää poistokalan elintarvike- ja rehukäyttöä.

Valiokunta lisää momentille 400 000 euroa, josta kohdistetaan 100 000 euroa Kalatalouden Keskusliitolle, 100 000 euroa Pyhäjärvi-instituutille hoitokalastustyöhön, 100 000 euroa Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:lle ja 100 000 euroa Suomen Kalankasvattajaliitto ry:lle.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 30

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 10 139 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Määrärahaa käytetään 100 000 euroa avustuksena Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry:lle. (Uusi)

(4. kappale kuten 3. kappale HE 41/2023 vp)

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 25,3 milj. euroa, joka on noin 5,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Momentin määrärahaan sisältyy Euroopan meri-, kalastus- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) Suomen ohjelman EU- (noin 12,8 milj. euroa) ja kansallinen osuus (11,6 milj. euroa). Ohjelmalla tuetaan kalatalouden elinkeinojen eli kalastuksen, vesiviljelyn, kalakaupan ja kalanjalostuksen kehittämis- ja investointihankkeita sekä kalatalouden ympäristötoimia ja valvotaan kalastuspolitiikan noudattamista. Ohjelman tavoitteena on myös lisätä kotimaisen kalan kulutusta, edistää kalavarojen kestävä ja vastuullista käyttöä sekä vauhdittaa kalataloussektorin uudistumista ja digitalisoitumista.

Valiokunta pitää hyvänä, että EMKVR-ohjelmasta voidaan rahoittaa kotimaisen kalan edistämishjelmassa linjattuja toimenpiteitä. Ohjelman toteuttaminen edellyttää myös muita toimenpiteitä. Esimerkiksi kotimaisen viljelyn kalan tuotannon kolminkertaistaminen vaarantamatta vesiympäristön hyvän tilan saavuttamista vaatii vesiviljelyn edellytyksien selvää parantamista ja ympäristölupamenettelyiden nopeuttamista hallitusohjelman mukaisesti.

Valiokunta lisää momentille 75 000 euroa Savo-Karjalan vesiensuojeluyhdistykselle Savo-Karjalan elintarvikekalastuksen edistämiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 25 357 000 euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 41/2023 vp)

64. Metsähallitus

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 7,3 milj. euroa, joka on lähes 1,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu kertaluonteisen retkeilyalueiden matkailupalveluiden kehittämisen lisäyksen poistosta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 30

Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön lisäksi ympäristöministeriön pääluokasta (momentti 35.10.52). Maa- ja metsätalousministeriön toimialan tehtäviin kuuluu Metsähallituksen hallinnassa olevien virkistyskäyttökohteiden ja valtion retkeilyalueiden hoito ja palveluiden tuottaminen, metsästys, kalastus, riista- ja kalataloudellisten hankkeiden toteuttaminen, erävalvonta sekä Pohjois-Suomen puiden siemenhuollosta vastaaminen.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että Metsähallituksen korjausvelka myös maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla (7,4 milj. euroa vuonna 2019) on pääosin purettu. Tärkeää on, että Metsähallituksen rahoituksesta huolehditaan kehyskaudella siten, että se pystyy jatkuvalla toiminnalla varmistamaan reittien, rakennusten ja rakennelmien ylläpidon sekä estämään uuden korjausvelan syntymisen. Asiakasturvallisuus ja kohteiden kestävä käyttö on varmistettava.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtion alueiden luonnon virkistyskäyttö on kasvanut ja lisännyt kysyntää nykyistä kattavammalle erävalvonnalle. Valvonnalla turvataan valtion maiden ja vesien käytön laillisuus ja luvallisuus sekä ennaltaehkäistään luonnonvararikollisuutta. Tehtäviin liittyviä kustannuksia katetaan maksullisen toiminnan tuotoilla, jotka ovat kuitenkin olleet merkittävästi ennakoitua pienemmät.

Valiokunta lisää momentille 100 000 euroa erävalvontaan.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 7 244 000 euroa.

(2.—4. kappale kuten HE 41/2023 vp)

(5. kappale kuten HE 86/2023 vp)

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallinnonalan määrärahoiksi esitetään noin 3,59 mrd. euroa, mikä on 173 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Merkittävä osa määrärahoista osoitetaan korjausvelan kasvun torjumiseen ja väyläverkon kehittämiseen.

Hallituksen vuoden 2024 talousarvioesitys noudattaa hallitusohjelman linjauksia. Kokonaisuuteen sisältyy säästöjä mm. uusiin väylähankkeisiin, avustuksiin sekä julkisen henkilöliikenteen ilmastoperusteiseen rahoitukseen. Toisaalta hallitusohjelmaan sisältyvästä investointiohjelmasta osoitetaan merkittäviä lisäyksiä perusväylänpitoon ja uusiin väylähankkeisiin jo vuodelle 2024.

Ensimmäinen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma (Liikenne 12) laadittiin vuosille 2021—2032. Hallituskauden alussa liikennejärjestelmäsuunnitelma aina tarkistetaan ja soviteetaan yhteen hallituksen julkisen talouden suunnitelman kanssa. Tämä päivitystyö on parhaillaan käynnissä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääloukka 31

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että Liikenne 12 -suunnitelma päivitetään ottaen huomioon hallitusohjelman linjaukset sekä voimassa olevan suunnitelman hyväksymisen jälkeen tapahtunut muutos; mm. turvallisuutta, huoltovarmuutta ja sotilaallisen liikkuvuuden tarpeita on aiheellista tarkastella huolella. Valiokunta pitää Liikenne 12 -suunnittelun parlamentaarista, pitkäjänteistä työtä hyvin tarpeellisena. On myös tarpeen katsoa, että suunnitelma ja sille osoitettava rahoitus ovat linjassa keskenään. Rahoitettavien liikennehankkeiden valinnassa tulee kiinnittää huomiota Liikenne 12 -suunnitteluun pohjautuvaan Väyläviraston investointiohjelmaan hankkeiden toteutusvalmiuden ja priorisointien osalta. Uusi Väyläviraston investointiohjelma on parhaillaan valmistumassa lausuntokierrokselta.

Geopoliittisen muutoksen myötä valiokunta pitää liikennevaliokunnan (LiVL 12/2023 vp) tavoin tärkeänä sitä, että liikenneinfrastruktuurin ylläpitämisessä ja kehittämisessä otetaan huomioon huoltovarmuus, ml. sotilaallinen huoltovarmuus, ja kansainvälinen saavutettavuus kaikissa oloissa. On tärkeää varmistaa hyvät tie-, rautatie- ja tietoliikenneyhteydet Ruotsiin ja Norjaan kaikissa tilanteissa. Myös merikuljetusten toimintavarmuus ja jatkuvuus ovat avainasemassa. Suomen ulkomaankaupasta yli 95 prosenttia kulkee meritse, tuonnista jopa 97,7 prosenttia. Lisäksi satama- ja lentokenttäinfrastruktuurin kehittämisestä on tärkeä huolehtia.

Valiokunta nostaa myös esiin sen, että liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan menoissa EU-rahoituksella on suuri merkitys. Valiokunta toteaa, että Suomi on onnistunut hyvin liikennehankkeiden EU-rahoituksen hauissa viime aikoina, mm. sotilaallisen liikkuvuuden ohjelman osalta. Jatkossakin on tärkeää varmistaa hankesuunnittelun ja kansallisen päätöksenteon eteneminen siten, että EU-rahoituksen hakeminen on rahoitushakujen tahdissa mahdollista.

EU-rahoitusta on saatu Suomen kestäväen kasvun ohjelman RRF-rahoituksen myötä myös laajakaistaverkon rakentamiseen. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että verkon rakentumiseen kiinnitetään jatkossakin huomiota niillä alueilla, joille edistykselliset viestintäyhteydet eivät rakennu kaupallisesti. Pääasiassa verkosto rakentuu kuitenkin markkinaehtoisesti teleyritysten toimesta.

Kyberturvallisuus on saumaton osa yhteiskunnan turvallisuutta. Kybertoimintaympäristö on viime vuosina muuttunut pysyvästi mm. geopoliittisen tilanteen ja digitaalisen toimintaympäristön murroksen myötä. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että kyberturvallisuuden resursseihin on panostettu. Myös jatkossa tulee kiinnittää huomiota kyberturvallisuuden tason ja sen riittävän rahoituksen ylläpitämiseen. Kyberturvallisuuden laiminlyönnistä aiheutuvat kustannukset voivat olla moninkertaisia suhteessa panostuksiin.

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta vähentää momentilta 320 000 euroa. Vähennys liittyy momentille 23.01.01 täydentävässä talousarvioesityksessä tehtyyn lisäykseen valtioneuvoston yhteiseen toimintaan ja hankkeisiin. Vähennys on tarpeen, jotta em. esityksen yhteydessä pois jäänyt siirron vastinpari tulee huomioituksi liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenoissa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 31

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 862 000 euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Perusväylänpitoon esitetään 1,535 mrd. euron rahoitusta, mikä ylittää Liikenne 12 -suunnitelmasa linjatun tason ja on noin 220 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määräraha sisältää 250 milj. euron lisäyksen hallituksen investointiohjelmasta. Lisäys on tarkoitettu erityisesti maantieverkolle siten, että sillä saadaan mahdollisimman paljon hyötyjä tienkäyttäjille ja elinkeinoelämälle ja vähennetään korjausvelkaa mahdollisimman tehokkaasti. Alueelliset ELY-keskukset valitsevat kohteet osana vuoden 2024 toiminnan suunnittelua.

Valiokunta on tyytyväinen perusväylänpidon lisäpanostuksiin. Vuoden 2023 alussa väyläomaisuuden korjausvelka oli noin 4 mrd. euroa (josta maanteilla 2,4 mrd. euroa, rautateilla 1,5 mrd. euroa ja vesiväylillä 35 milj. euroa). Korjausvelka on ylivaalikautinen yhteinen haaste, joka näkyy kansallisomaisuuttamme.

Viime aikoina tilannetta on vaikeuttanut merkittävä kustannusten nousu erityisesti päällysteissä, mikä näkyy maanteiden korjausvelan kasvuna. Kustannuksia yleisesti kuvaava maanrakennuskustannusindeksi aloitti nousun vuoden 2020 alussa ja on noussut kaikkiaan 28 prosenttia. Kustannusten nousu on kuitenkin merkittävästi hidastunut vuonna 2023. Päällysteiden hinnat ovat jopa hieman laskeneet kesän 2022 ennätystasosta, mutta ovat edelleen yli 50 prosenttia korkeammat kuin syksyllä 2020. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan taustalla on energian hinnan nousu, päällysteiden raaka-aineiden hinnan nousu sekä työn hinnan nousu. Yksi vaikuttava tekijä on myös Suomen markkinoiden ohuus ja kilpailun vähäisyys.

Maanteille kohdistettavan 250 milj. euron lisäyksen arvioidaan likimain pysäyttävän korjausvelan kasvun vuonna 2024 tämän yhden vuoden osalta. Tavoitteena on noin 4 000 kilometrin päällystysohjelma (vuonna 2023 taso jäi noin 1 500 kilometriin). Korjausvelka kuitenkin jatkaa edelleen vaalikauden aikana kasvuaan, vaikka investointiohjelmasta kohdennettaisiin suunnitellun mukaisesti kaikkiaan 520 milj. euroa perusväylänpidon lisäyksiin. Nykyarviona on, että korjausvelka olisi näiden lisäpanostusten jälkeen noin 4,5 mrd. euron tasolla vuonna 2027. Liikenne 12 -suunnitelmassa tavoitteena oli vähentää korjausvelka 2,2 mrd. euroon vuoteen 2032 mennessä, mikä vastaa tämänhetkisillä kustannuksilla noin 3,1 mrd. euron tasoa.

Valiokunta toteaa, että kustannukset ovat edelleen hyvin korkealla tasolla, mikä haastaa korjausvelan purkamista. Korjausvelan määrässä näkyy myös se, että tiet ovat yhä huonommassa kunnossa, jolloin korjaustyön kustannukset ovat suuremmat. Suomen ilmasto-olosuhteet rasittavat tiestöä ja painavat yhdistelmäajoneuvot kuormittavat maanteitä ja siltoja. Noin 90 prosenttia tavarakuljetuksesta tapahtuu kuorma-autoilla maanteitse.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 31

Valiokunta kiinnittää huomiota myös alemman asteisen tieverkon kuntoon, jonka korjausvelka on mittava ja jolla on myös rakenteisia haasteita. Alempi tieverkko on tärkeä mm. ruokahuollon ja metsäteollisuuden kuljetusten sekä energiaomavaraisuuden kannalta. Sorateiden ylläpitoa tulisi resursoida riittävästi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan 250 milj. euron lisäys ei tule ratkaisevasti helpottamaan alemman tieverkon tilannetta.

Valiokunnan huoli kohdistuu myös siltojen tilanteeseen. Valtion omistamilla maanteilla on noin 15 000 maantiesiltaa, joista huonokuntoisiksi Väylävirasto on luokitellut noin 800. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan siltakorjauksiin käytetään vuosittain noin 70 milj. euroa, ja Väylävirastolla on käynnissä suurten maantiesiltojen monivuotinen kunnostusohjelma, mutta tästä huolimatta korjausvelkaa ei saada purettua.

Liikennevaliokunnan (LiVL 12/2023 vp) tavoin valiokunta painottaa sitä, että korjausvelkaa tulee hillitä etupainotteisesti. Pitkällä aikavälillä oikea-aikaisilla toimenpiteillä voidaan optimoida korjauskustannukset ja saavuttaa säästöjä, kun vauriot korjataan ennen kuin ne rikkovat teiden ja rautateiden perusrakenteita, mikä johtaa raskaampiin ja kalliimpiin korjauskustannuksiin. Maanteilla huono kunto johtaa nopeus- ja painorajoituksiin, jolloin matka-ajat pitenevät, matka-aikojen ennakoitavuus heikkenee ja kuljetuskustannukset kasvavat. Myös rataverkolla riittämätön kunnossapito johtaa nopeus- ja painorajoituksiin ja häiriöherkkyyteen.

Vesiväylänpidon osuus perusväylänpidon menoista on noin 109 milj. euroa, josta jäänmurron kustannukset ovat noin 72 milj. euroa. Talvimerenkulun tason turvaamisesta on syytä pitää pitkäjänteisesti huolta mm. huoltovarmuuden turvaamiseksi.

Perusväylänpidon hankkeet ja määrärahat. Valiokunta lisää momentille 30 895 000 euroa ja osoittaa sen eri puolilla maata sijaitseviin pienehköihin mm. liikenneturvallisuutta ja elinkeinon elämän toimintaedellytyksiä edistäviin hankkeisiin seuraavasti:

- 200 000 euroa Mt 950, Sallan kansallispuiston Hautajärventien ylitys
- 190 000 euroa Kiipulantie 13837, 2 km
- 420 000 euroa Mt 4142, Urheiluopistontie, 5,3 km
- 200 000 euroa Nikkilä—Söderkulla kevyen liikenteen väylän suunnittelu
- 150 000 euroa pyöräpysäköinnin lisäkapasiteettiin pääradan juna-asemilla Helsingissä
- 500 000 euroa Valkeakoski—Kangasalan tie 310, 5 km
- 400 000 euroa Harjavallan ratapihalajennus, ratasuunnitelman laatimisen aloittaminen
- 1 000 000 euroa Vt 12, tievalaistuksen uudistaminen ja täydentäminen Rauma—Lappi- ja Huittinen—Sastamala-väleillä
- 190 000 euroa Vt 8, Älyväylä erikoiskuljetusten seurantapilotoinnin käynnistäminen
- 800 000 euroa Mt 12157, Häppiläntie asfaltointi, 8,2 km
- 800 000 euroa Mt 2555, Aurajoen matkailutien päällystys välillä Vt 9—Kt 41
- 100 000 euroa Kaukolantie 13595, soratien ojitus ja sorastus
- 550 000 euroa Vt 6, Honkavaara—Onkamo tiesuunnitelman laatiminen
- 150 000 euroa Mt 14822, Pajarilantie soratien kunnostus
- 1 150 000 euroa Vt 27, yhdistetyn kevyen liikenteen väylän rakentaminen alikulkuväyläliikenteen välille Rantakylä—Hingunniemi, Kiuruvesi
- 1 100 000 euroa Pielavedentien (Mt 564) ja Sahatien liittymän parantaminen, Iisalmi
- 800 000 euroa Kt 58, keskustan risteysshanke kaupungin kanssa yhteisenä 50 %, Keuruu

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääloukka 31

- 1 200 000 euroa Mt 11225, Siikalantie—Hunsalantie, 10,9 km asfaltointi ja Rautakosken-
tie 2832—Pilpalantie risteysalue
- 500 000 euroa Vt 4, Rovaniemen lentokentän liittymän liikennevaloratkaisut
- 600 000 euroa Mt 14133, Salonsaarentie, 5,8 km asfaltointi
- 1 000 000 euroa Lammintie 2951, 11,6 km asfaltointi
- 255 000 euroa Vojakkalantie 2824, 2,7 km Kt 54—lentokentän risteys asfaltointi
- 290 000 euroa Jokimaantie 13849, 3 km asfaltointi
- 110 000 euroa Roikola—Krekilä 18073 tien perusparannuksen jatkaminen
- 240 000 euroa Mt 17969, Holm—Sämskar, 2 km parantaminen
- 200 000 euroa Furuholmantien ja Larsmovägen 749 risteuksen liikenneympyräsuunnittelu
- 600 000 euroa Lakaniementie—Pyhälähdentie 7421 parantaminen, Vimpeli ja Alajärvi
- 220 000 euroa Yhdystie 7520 Perho—Kinnula soratien parantaminen
- 430 000 euroa Uudenkaarlepyyn Vexalantien ja Monäsintien osittainen kunnostaminen
- 500 000 euroa Kantatie 51 ja Bollstantin risteuksen parantaminen, Inkoo
- 90 000 euroa katuvalaistuksen jatkaminen Siuntion kirkonkylän ja kantatien 51 välillä
- 125 000 euroa Pernajantie 1581 välillä Mt 170 Hagabölen tienhaara ja Pernajan kirkko,
korjaaminen ja parantaminen
- 100 000 euroa Paipisvägen 11701, korjauksia
- 100 000 euroa Vaasan radan sähköistämisen esisuunnitelma välillä Vaasan keskusta—
Vaskiluodon satama
- 170 000 euroa Henriksdalsvägen 1—620, 64460
- 250 000 euroa Mt 7450 Lillby—Lappfors (Purmovägen)
- 200 000 euroa Söderfjärdintie 17663 Sundom—Sundomin saaristotien korjaukset
- 200 000 euroa Norrnäsvägen—Nixmossen lv 172239 korjaukset
- 100 000 euroa Molpehällornan ja Molpeströmmenin välisen valtiorakennuksen väyläosuuden syven-
täminen ja leventäminen, suunnittelu
- 300 000 euroa Mt 718, Vöråvägen Aitsorkullen—Karvsor korjaukset
- 400 000 euroa Mt 180, kevyen liikenteen väylän osittainen rakentaminen välillä Ernhol-
mantie—Prostvikin kylätie
- 500 000 euroa Vt 25, liikenneturvallisuuden parantaminen liittymäjärjestelyin välillä Van-
ha Rannikkotie—Tammisaarentie
- 340 000 euroa Mt 11227, Överbyntie, tieosa 2
- 100 000 euroa Mt 148 Kulloo—Box välillä Mt 170—Lähdetie rakennussuunnitelman lop-
puunsaattaminen
- 255 000 euroa Mt 1583, Atomvägen—Skärgårdsvägen tiesuunnitelma
- 175 000 euroa Voolahdentie 11859, Voolahti—Tirmontie parantaminen
- 640 000 euroa Mt 923, Sompujärvi—Lehmikumpu soratien parantaminen
- 500 000 euroa Vt 20, Taipaleenharju kevyen liikenteen väylä
- 1 000 000 euroa Mt 7702, Rinnetie—kirkko kevyen liikenteen väylän suunnittelu ja toteu-
tus
- 700 000 euroa Mt 899, Pekkiläntie—Naapurivaara kevyen liikenteen väylä
- 300 000 euroa 7 liikenneturvakohdetta ja 3 liitäntäpysäköintiä, Joutsa, Jämsä, Karstula,
Keuruu, Kivijärvi, Pihtipudas ja Saarijärvi
- 250 000 euroa Pt 17290, Luopajarven Ojarven paikallistien korjaus ja päällystäminen Vt
19—Tukevanmäentie
- 500 000 euroa Mulonsalontie 15692 parantaminen, Joensuu

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 31

- 250 000 euroa Mt 569, Juankoskentie parantaminen
- 280 000 euroa Mt 15226 Otto Mannisen tie, vanhainkoti—keskusta-välisen kevyen liikenteen väylän asfaltointi
- 400 000 euroa Vt 14, Ensolan liittymän liikenneturvallisuuden parantaminen
- 1 000 000 euroa Vt 6, Utti—Häkämäki liikenneturvallisuuden parantaminen
- 1 750 000 euroa Mt 14928, Änkiläntie—Pitkäjärventie kevyen liikenteen väylän rakentaminen
- 400 000 euroa Vt 24, Ahtialantien rampin liikennevalot ja Vt 24:n saarekkeet
- 100 000 euroa Mt 13215, Knuutilantien uudelleen päällystäminen
- 180 000 euroa Pori—Parkano—Haapamäki-junaratahankkeen tarveselvitys
- 700 000 euroa Vt 12, Teiskontie jalankulun ja pyöräilyn väylä Jaakonmäenkatu—Alasjärvi
- 200 000 euroa Mt 189, Saariston rengastie, alikulku Virventien kohdalle, Naantali
- 400 000 euroa Mt 582, Varpaisjärvi—Lapinlahti parantaminen
- 220 000 euroa tievalaistuksen uusiminen, Kaustinen, Veteli, Toholampi, Kannus ja Perho
- 100 000 euroa Mt 1835, Suomenkulmantie parantaminen
- 100 000 euroa Västerhankmovägen 17819 parantaminen
- 860 000 euroa Mt 2170, Eurajoki—Nakkila asfaltointi kuntaraja—Nakkila
- 220 000 euroa tievalaistuksen uusiminen, Kauhava, Ähtäri ja Alajärvi
- 125 000 euroa Störvikintie ja Vt 51 risteyksen suunnittelu
- 600 000 euroa Mt 18189, Savelantien korjaaminen, Ylivieska
- 100 000 euroa Labbyvägen 11915 Bäckby—Hommasby parantaminen
- 70 000 euroa Vt 4 Haurunkylän liittymän suunnittelu
- 200 000 euroa Kantatien 66 ja seututien 697 liittymän suunnittelu
- 500 000 euroa Mt 2955 Hollolan risteysjärjestely

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 565 751 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- (1. kohta kuten HE 86/2023 vp)
- (2.—5. kohta kuten HE 41/2023 vp)
- (3. ja 4. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Valtuus

(Kuten HE 41/2023 vp)

(Taulukko kuten HE 41/2023 vp)

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 12,4 milj. euroa. Määrärahaa saa käyttää kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen (3 milj. euroa), Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien ja lentopaikkojen toi-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 31

minta- ja investointimenoihin (0,9 milj. euroa), yksityistieavustuksiin ja tiekuntien neuvontaan (8,5 milj. euroa).

Momentin taso alenee noin 15 milj. euroa verrattuna vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon. Tämä johtuu pääosin siitä, että määräaikaiset yksityistieavustukset huoltovarmuuden ja kotimaisen puun saatavuuden varmistamiseksi päättyvät (10 milj. euroa), mutta myös hallitusohjelmassa linjatuista säästöistä, joista vuonna 2024 kohdentuu 0,5 milj. euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja 4,5 milj. euroa yksityistieavustuksiin. Yksityistieavustuksissa avustusprosenttia on myös korotettu 50:stä 70 prosenttiin vuosina 2023—2025, jolloin määräraha riittää aiempaa vähäisemmälle määrälle hankkeita.

Valiokunta pitää momentin määrärahakehitystä valitettavana, mutta julkisen talouden sopeutusohjelma huomioon ottaen ymmärrettävänä. Valiokunta nostaa kuitenkin esiin huolensa yksityistieverkosta ja sen merkityksestä mm. monien elinkeinojen ja huoltovarmuuden kannalta. Vuoden 2024 rahoitus on kaukana Liikenne 12 -suunnitelmassa linjatusta tasosta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Traficom valmistelee parhaillaan selvitystä yksityistieavustuksista mm. avustuksen vaikuttavan kohdentamisen tueksi. Lisäksi valiokunnan tietoon on saatettu, että kaikkia myönnettyjä avustuksia ei ole vielä käytetty ja osin hankkeet jatkuvat vuonna 2024.

Myös kävelyn ja pyöräilyn hankkeissa 3 milj. euron taso on vain 10 prosenttia Liikenne 12 -taavoitteesta ja mahdollistaa arviolta noin kymmenkunta pienehköä tai keskisuurta hanketta. Hankemäärät eivät kuitenkaan alene ns. veitsellä leikaten tälle tasolle, sillä valiokunnan saaman tiedon mukaan vuoden 2023 avustushaku on käynnissä syksyllä 2023 ja sen yhteydessä jaossa on myös mm. edellisiltä vuosilta vapautunutta rahoitusta. Säästöistä huolimatta valiokunta korostaa pyöräilyn ja kävelyn merkitystä niin arkiliikunnan ja kansanterveyden kuin ilmastonmuutoksen torjunnan näkökulmasta.

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Aiemmin päätettyjen hankkeiden rahoitus jatkuu, ja vuonna 2024 on käynnissä kaikkiaan 20 ratahanketta, 14 tiehanketta ja kaksi vesiväylähanketta. Näiden väylähankkeiden sopimusvaltuudet ovat yhteensä noin 2,33 mrd. euroa.

Talousarvioesitykseen sisältyi neljä uutta tiehanketta (valtuudet yhteensä 58,5 milj. euroa), joista suurimmat ovat vt 9 Lievestuoreen kohta (30 milj. euroa) ja vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella, Joutsa (14 milj. euroa). Lisäksi on viisi uutta ratahanketta (valtuudet yhteensä 200,5 milj. euroa), joista suurin on Tampereen henkilöratapihan hanke (163 milj. euroa) muiden ollessa suunnitteluhankkeita. Lisäksi Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen 2. vaiheen hankkeelle esitetään 110 milj. euron valtuuden korotusta 383 milj. euroon johtuen käynnissä olevan 2. vaiheen ja tulevan 3. vaiheen yhteensovittamisesta. Nämä kaikkiaan 369 milj. euron uudet hankkeet ovat osa hallituksen investointiohjelmaa.

Vuoden 2023 toisessa lisätalousarviossa korotettiin yhdentoista käynnissä olevan kehittämissuunnitelman valtuuksia yhteensä 125,2 milj. eurolla johtuen pääosin kohonneista kustannuksista. Vuoden 2024 määrärahatarpeessa nämä muutokset tarkoittavat yhteensä 47,5 milj. euron lisäystä. Lisäksi momentin määrärahatasoa alennetaan 100 milj. eurolla vuonna 2024 osana hallituksen

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 31

sopeutustoimien kokonaisuutta. Kaikkiaan momentin taso on muutosten jälkeen 333 milj. euroa eikä se sisällä enää liikkumatilaa uusille, sitomattomille hankkeille. Jatkuvuudelle 2025—2027 ns. sitomatonta hankevarausta on valiokunnan saaman tiedon mukaan noin 0,2 mrd. euroa.

Valiokunta on tyytyväinen investointiohjelman rahoituksen suuntaamiseen uusiin väylähankkeisiin. Valiokunta myös pitää tärkeänä, että uusien ja käynnissä olevien hankkeiden valtuus- ja määrärahatilannetta seurataan ja rahoituksen riittävyttä arvioidaan jatkuvasti ottaen huomioon vaalikaudelle linjattu väylähankkeiden rahoitus, johon kohdentuu portaittain kasvavat säästötoimet. Viime aikoina kustannustason nousu on tuonut haasteita hankkeiden rahoituksen riittävyteen, ja valiokunnan saaman tiedon mukaan riski hankekustannusten kohoamiselle on edelleen olemassa, vaikka kustannustason jyrkin nousu on taantunut. Lisäksi osa uusista hankkeista on sellaisia, jotka eivät ole olleet Väyläviraston väyläverkon investointiohjelmassa korkeimmissa kohteissa, jolloin niiden kustannusarvioon liittyy myös suurempaa epävarmuutta.

Valiokunta korostaa, että se pitää tärkeänä turvata väyläverkon kehittämisen riittävä rahoitus, koska se on myös tärkeä tulevaa kasvua tukeva ajuri. Toivottavaa on, että hallituksen investointiohjelmassa kehittämishankkeille varattu rahoitus saadaan täysimääräisesti käyttöön ja se huomioi koko Suomen.

Osana investointiohjelmaa olisi myös Turun tunnin juna -hankeyhtiön pääomittaminen 460 milj. eurolla rakentamisvaihetta varten. Rakentaminen käynnistyy parantamalla Salo—Kupittaa-väliä sekä rakentamalla Espoo—Lohja-rata. Rakentamisvaiheeseen siirtymisen edellytyksiä koskevat neuvottelut ovat tämän osalta parhaillaan käynnissä, mutta rakentaminen alkaisi aikaisintaan vuonna 2027. Valiokunnalla ei ole tietoa hankkeeseen kohdistuvista valtionrahoituksen tulevasta lisätarpeista. Myös lentoratahanketta edistetään ja itäradan hankeyhtiön toiminta jatkuu.

Hallituksen on tarkoitus tehdä lisäpäätöksiä investointiohjelman hankkeista kevään 2024 kehysriihessä. Kiireellisesti edistettäviä suunnittelukohteita ovat mm. vt 5 Leppävirta—Kuopio sekä Rantaradan kehittämissuunnitelma välillä Kauklahti—Karjaa.

Valiokunta toteaa tyytyväisenä, että MAL-sopimusten valtion osuuksiin varaudutaan osana investointiohjelman kokonaisuutta. Nykyiset MAL-sopimukset ovat voimassa vuoteen 2031, ja niiden päivitystyö on juuri käynnissä. MAL-sopimukset linkitetään osaksi valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa. Aiemmin sovittujen MAL-hankkeiden toteutus on edennyt pääosin hyvin.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta on aiemmissa mietinnöissään (mm. VaVM 37/2022 vp) kiinnittänyt huomiota maantielauttalaitureiden kunnostuskustannuksiin ja niiden riittävään rahoitukseen. Näin ollen valiokunta on tyytyväinen talousarvioesitykseen sisältyvään 2,5 milj. euron lisäykseen yhteysalusliikenteen laiturien korjaukseen. Yhteysalusliikenteeseen liittyy kuitenkin edelleen kehittämistarpeita mm. aluskannan uusimisen osalta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 31

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 29,3 milj. euroa, ja sen mitoituksessa on huomioitu 2 milj. euron lisäys Merenkurkun laivareittien tukemiseen merenkulun päästökaupan saaripoikkeuksen käyttöönoton johdosta, jotta kilpailuhaittaa ei synny suhteessa Ahvenanmaan matkustajaliikenteeseen. Huomioon on otettu myös 300 000 euron lisäys Ahvenanmaan huoltovarmuuskriittisen tavaraliikenteen turvaamiseksi. Valiokunta pitää näitä lisäyksiä liikennevaliokunnan (LiVL 12/2023 vp) tavoin hyvinä ja tarpeellisina.

Valiokunta lisää talousarvioaloitteen 29/2023 vp perusteella momentille 300 000 euroa Kokkola-Pietarsaaren lentokentän sähköisen lentoliikenteen infrastruktuurin kehittämiseen pilotikohteenä ja täydentää momentin päätösosaa vastaavasti.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 29 591 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—8. kohta kuten HE 41/2023 vp)

9) Naantali—Ahvenanmaa yhteysvälin tukemiseen huoltovarmuuden kannalta kriittisen tavaraliikenteen jatkumiseksi (*poist.*)

10) Kokkola-Pietarsaaren lentokentän sähköisen lentoliikenteen infrastruktuurin kehittämiseen. (*Uusi*)

(3. ja 4. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Käyttösuunnitelma (euroa)

Sanomalehtien määräaikainen jakelutuki	15 000 000
Tieliikenteen turvallisuustoiminta	9 500 000
Merenkurkun laivareittien tukeminen saaripoikkeuksen käyttöönoton johdosta	2 000 000
Rautatieliikenteen ammattikoulutus	841 000
Saimaan alueen luotsauksen hintatuki ja luotsausvalmiuden ylläpito	900 000
Kansallinen omarahoitusosuus pk-yritysten kyberkompetenssihankkeisiin	750 000
Huoltovarmuuskriittisen tavaraliikenteen turvaaminen yhteysvälinä Naantali—Ahvenanmaa	300 000
<i>Kokkola—Pietarsaaren lentokentän sähköisen lentoliikenteen infrastruktuuri</i>	<i>300 000</i>
Yhteensä	29 591 000

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 31

55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentin määräraha on noin 102,4 milj. euroa, joka on suunnilleen vuoden 2023 varsinaisen talousarvion tasolla. Kohdennuksessa tapahtuu kuitenkin muutosta. Vuonna 2024 määrärahaa käytetään junaliikenteen ostoihin (noin 34,9 milj. euroa), alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja kehittämiseen (noin 32,3 milj. euroa), suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukeen (noin 9,8 milj. euroa), keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukeen (noin 8,1 milj. euroa) sekä lentoliikenteen ostoihin (16,0 milj. euroa). Lisäksi määrärahaa käytetään liikkumisen ohjaukseen (yhteensä noin 1,4 milj. euroa).

Julkisen henkilöliikenteen tuki. Julkinen liikenne on olennainen osa kestävästä liikkumisesta. Se on keskeinen eri toimintojen ja palveluiden sekä työvoiman saatavuudelle, ilmastotavoitteille ja sosiaaliselle kestävyydelle.

Ilmastoperusteisten toimien rahoitus poistuu osana hallitusohjelman sopeutustoimien kokonaisuutta (-13,3 milj. euroa). Ilmastoperusteinen tuki on kohdentunut suurille ja keskisuurille kaupunkiseuduille. Koronavuosien jälkeen kaupunkiseutujen joukkoliikenne on toipumassa, vaikka aluekohtaisia eroja toki on. Valtion rahoitusosuus on kaikkiaan suhteellisen maltillinen erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla mutta myös keskisuurilla kaupunkiseuduilla.

Haasteena valiokunta nostaa esille ELY-keskusten kohdentaman alueellisen ja paikallisen joukkoliikenteen rahoituksen suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen ulkopuolella. Tämä pohjautuu yksinomaan valtion talousarviorahoitukseen. Tilanne on vaikea johtuen kasvaneista linja-autoliikenteen kustannuksista ja markkinaehtoisen liikenteen vähenemisestä. Toimintaa on jo sopeutettu ja tullaan myös jatkossa sopeuttamaan ja karsimaan julkisen talouden suunnitelman viitoittamalla rahoitustasolla. Valiokunta pitää tärkeänä tilanteen seuraamista ja tarvittaessa rahoituksen (uudelleen)kohdentamista tähän, koska toimiva joukkoliikenne on maaseudun elinvoimaisuuden kannalta keskeinen.

Henkilöjunaliikenne. Hallitusohjelman mukaisesti tosiasiallista kilpailua on tarkoitus lisätä raijeliikennemarkkinalla ja markkinoille pääsyä helpottaa. Toistaiseksi kilpailu on ollut vähäistä ja markkina keskittynyttä. Valiokunnan saamien selvitysten mukaan kilpailuneutraalia ja houkuttelevaa toimintaympäristöä on tarkoitus kehittää mm. järjestämällä kaluston ja varikoiden saatavuus yhdenvertaisesti, minkä lisäksi henkilöjunaliikenteen kilpailua lisättäisiin mahdollistamalla myös kunnille ja alueille ostoliikenteen järjestäminen. Julkista tukea ei kuitenkaan osoiteta markkinaehtoisesti toimiville reiteille.

Valiokunta pitää tärkeänä kilpailun lisäämistä raijeliikennemarkkinalla. Tämä vaatii kuitenkin huolellisia selvityksiä ja siten aikaa. Liikenne- ja viestintäministeriön neuvottelema sopimus VR:n kanssa on voimassa vuoteen 2030, jonka jälkeen liikenne on kilpailutettava. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että myös nykyhetkessä alueellisen lähijunaliikenteen kehittämiseen ja uusien yhteyksien avaamiseen (tai lakkautettujen uudelleen avaamiseen) löydettäisiin mahdollisuudet ja rahoitusratkaisut yhdessä kuntien ja alueiden kanssa.

Lentoliikenne. Hallitusohjelman mukaan Suomen sisäistä lentoliikennettä kehitetään ensisijaisesti markkinaehtoisesti. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjauksen mukaan

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 32

valtio voi ostaa lentoliikennettä paikkakunnille, joilta matka-aika Helsinkiin on junalla yli 3 tuntia. Tuen edellytyksenä on, että kyseisen lentoliikenneyhteyden ylläpitoa varten asetetaan julkinen palveluvelvoite sekä kuntien tai muiden alueellisten toimijoiden osallistuminen rahoitukseen.

Ennen koronavuotia lentoliikennettä hankittiin vain Savonlinnaan yhteistyössä kaupungin kanssa (valtion osuus korkeintaan 50 prosenttia kustannuksista, kuitenkin korkeintaan 1 milj. euroa). Pori on hankkinut lentoliikennettä omakustanteisesti. Koronan aiheuttaman matkustajamäärän vähenemisen vuoksi valtio on tukenut väliaikaisesti vuodesta 2020 lukien lentoyhteyksiä viidelle maakuntalentoasemalle (Jyväskylä, Joensuu, Kajaani, Kemi, Kokkola), joilla lentoliikenne ei ole toteutunut markkinaehtoisesti.

Edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna lentoliikenteen ostot kasvavat 15 milj. eurolla vuonna 2024, minkä turvin toteutetaan viimeinen em. viiden lentoyhteyden kilpailutus kaudelle 29.4.2024—28.3.2026. Tämän jälkeen valtion täysimääräisesti tukema maakuntalentojen osto päättyy.

Valiokunta toteaa, että lentoliikennettä tulee ensisijaisesti kehittää markkinaehtoisesti. Valiokunnan saaman tiedon mukaan maakuntalentojen matkustajamäärät ovat olleet nousussa ja markkinaehtoinen kannattavuus on lähestynyt. On hyvä, että uusin kilpailutus on jäämässä myös viimeiseksi. Valiokunta toteaa, että valtion osallistuminen nykyisellä tavalla ei myöskään ole eri alueiden suhteen tasapuolista, joten on hyvä, että kokonaiskuva arvioidaan ja vuodesta 2026 lukien haetaan kaupunkeja yhdenvertaisesti kohteleva malli.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle osoitetaan yhteensä noin 4,2 mrd. euroa, joka on noin 0,3 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista uudistumisen ja vähähiilisyyden osuus on noin 39 %, työllisyyden ja yrittäjyyden 24 %, hallinnon 23 % sekä kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen osuus 9 % ja yritysten erityisrahoituksen 5 %.

01. Hallinto

05. Innovaatio- ja tutkimuskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 99,3 milj. euroa, joka on noin 3,0 milj. euroa kuluvan vuoden varsinaista talousarviota vähemmän. Määrärahasta suurin osa, noin 85,5 milj. euroa, on tarkoitettu innovaatio- ja tutkimuksen edistämiseen, kansainvälistymispalveluihin, hanke- ja ohjelmatoimintaan sekä Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien ja pääomasijoitusten edistämiseen. Tähän tarkoitettujen määrärahojen kasvatusta on suunniteltu noin 5 milj. eurolla. Valiokunta pitää tärkeänä, että Business Finlandin toimintamenojen tasoa tarkasteltaessa otetaan tulevana vuosina huomioon, että Suomen tavoite T&K-toiminnan rahoituksen nostamisesta 4 prosentin tasolle vuoteen 2030 mennessä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 32

sä edellyttää aktiivisia toimenpiteitä. Business Finlandilla on oltava riittävät henkilöresurssit yritysten neuvontaan sekä niiden kyvykkyyksien ja hankesuunnitelmien arviointiin, jotta valtion T&K-rahoituksella on edellytykset luoda kilpailukykyistä ja kasvavaa liiketoimintaa.

Business Finland on myös yksi Team Finland -verkoston toimijoista. Hallitusohjelman mukaisesti käynnissä on selvitys verkoston toiminnan ja johtamisen uudistamiseksi, jonka on tarkoitus valmistua vuoden 2023 loppuun mennessä. Tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi selvittävänä on mm. Business Finlandin ulkomaantoimintojen siirtäminen osaksi ulkoministeriön edustustoverkkoa. Myös valiokunta on vuoden 2023 talousarviomietinnössään (VaVM 37/2022 vp) todennut, että erityisesti verkoston sisäisessä työnjaossa ja yhteistyössä sekä toimintojen koordinoinnissa on havaittu kehitettävää. Valiokunnan syksyn 2023 asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin tuotu esiin huolia siitä, että organisaatiomuutokseen liittyy riskejä, ja korostettu sitä, että viennin edistämiseen käytettävissä olevien resurssien niukkuuden vuoksi markkinoita pitäisi kyetä priorisoimaan. Valiokunta käsittelee viennin edistämistä myös luvussa 24.01 Ulkoasiainhallinto.

Business Finlandin Visit Finland -toiminto vastaa ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun kasvusta ja kehittämisestä. Matkailun edistämiseen kohdennettavat määrärahat supistuvat lähes kolmanneksen, 4 milj. euron verran, kun aiemmat määräaikaikaiset panostukset päättyvät. Valiokunta yhtyy talousvaliokunnan näkemykseen (TaVL 22/2023 vp) siitä, että määrärahojen vähenyksellä on väistämättä vaikutuksia Suomen matkailuelinkeinon toimintaedellytyksiin, jotka ovat jo aiemmin olennaisesti heikentyneet koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan seurauksena. Visit Finlandin kykyyn toteuttaa kansallista matkailustrategiaa tulee siten kiinnittää erityistä huomiota.

40. Valtionavustus kestäväää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 3,0 milj. euroa, joka on noin 1,5 milj. euroa kuluva vuoden varsinaisista talousarviosta vähemmän. Määrärahasta 622 000 euroa on siirtoa lopetettavalta momentilta 32.01.50, jota on kohdennettu kuluttajajärjestön avustukseen eli Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry:n toimintaan. Vuoden 2023 talousarviossa Kuluttajaliiton avustuksen taso oli 1,472 milj. euroa, ja valtionavustus muodosti 83 prosenttia Kuluttajaliiton tuloista. Määrärahatason väheneminen aiheuttanee lähikoulutusten ja kuluttajaneuvonnan supistamista. Liiton neuvontapalvelut täydentävät viranomaisten antamaa neuvontaa, joka kohdistuu kuluttajansuojalain (38/1978) piiriin kuuluviin asioihin. Valiokunta pitää avustusta tärkeänä, koska neuvonnan tarve ei ole vähentynyt, vaan pikemminkin kasvanut esimerkiksi yleistyvien digihuijausten takia.

Valiokunta lisää momentille 230 000 euroa, josta 150 000 euroa Kuluttajaliitto ry:lle ja 80 000 euroa Yrityskummit-toimintaan.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 3 183 000 euroa.

(2.—5. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 32

41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 16,0 milj. euroa, joka on noin 9,1 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vuoden 2024 valtuudeksi esitetään 10 milj. euroa.

Valiokunta pitää tärkeänä budjettiriihessä tehtyjä päätöksiä panostaa vaalikaudella kvanttitietokoneen skaalaamiseen kohti 300 kubittia sekä mikroelektroniikan ja kvanttiteknologian Kvanttinova-pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankintaan ja käyttöönottoon. Vuoden 2024 talousarviossa näihin kohdistuu yhteensä 10 milj. euroa, ja koko vaalikauden panostus on 149 milj. euroa. Näillä investoinneilla tuetaan kvanttiteknologian ekosysteemin kehittymistä Suomessa ja myös houkutellessaan investointeja Suomeen. Valiokunta painottaa kvanttiteknologian merkitystä tulevaisuuden kasvualana, johon kannattaa panostaa. Asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että Suomeen tarvittaisiin kansallinen kvanttitrattegia, jollainen jo on monessa verrokimaassa.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 543,7 milj. euroa, joka on noin 78,2 milj. euroa kuluva vuoden varsinaista talousarviota enemmän. Määrärahasta noin 125,7 milj. euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitusta kohdennetaan erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin.

Tutkimus- ja kehittämismenojen (T&K-menot) kokonaisuutta kuvataan tarkemmin mietinnön yleisperusteluissa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla T&K-toimintaa rahoitetaan pääosin momenteilta 32.20.40 Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen ja 32.20.83 Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan. Lisäksi T&K-rahoitusta kohdennetaan VTT:n valtionavustuksen ja VTT:n tutkimusinfrastruktuuriin kohdistuvan erityisavustuksen momentteille. Käsiteltävän momentin avustusten ja lainojen hallinnointimenot sisältyvät momentille 32.01.05.

Business Finlandin avustusvaltuuteen osoitetaan noin 469,8 milj. euroa. Siitä T&K-toimintaan kohdistuu noin 394 milj. euroa. Lainavaltuuksiin momentilla 32.20.83 esitetään noin 156,8 milj. euroa, josta pääosa T&K-toimintaan (149 milj. euroa). Business Finlandin T&K-rahoitus kasvaa noin 21 milj. euroa vuoden 2023 arvioituun tasoon nähden. Avustusvaltuuksiin vuodelle 2024 kohdistuu 90,5 milj. euron lisäys, mutta samaan aikaan päättyvät aiemmat määräaikaiset lisäykset. Lisäyksestä noin 60 milj. euroa kohdennetaan yrityksille ja noin 30 milj. euroa soveltavaan tutkimukseen tutkimusorganisaatioille yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Saadun selvityksen mukaan erityisen vaikuttavaa julkista tukea on yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyöhön kannustava tuki. Valiokunta pitää tärkeänä, että T&K-rahoituslisäykset kannustavat tulevina vuosina yksityisiä toimijoita lisäämään T&K-panostuksiaan ja yhteistyötä tutkimusorganisaatioiden kanssa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukokka 32

Valiokunta pitää talousvaliokunnan tavooin (TaVL 22/2023 vp) tärkeänä huolehtia siitä, että Suomi on houkutteleva investointiympäristö sekä suomalaisille että ulkomaisille yrityksille. Yritysten investointiympäristö on heikentynyt kustannusten ja korkojen nousun sekä maailmantilanteen epävarmuuden vuoksi. Käytettävissä olevan rahoituksen lisäksi lupamenettelyjen sujuvuus on yksi keskeinen edellytys investointien etenemiselle. Valiokunta pitää hyvänä, että RePowerEU-lisärahoitusta käytetään luvituksen vauhdittamiseen momentilla 32.01.02 sekä ympäristöministeriön hallinnonalalla. Elinkeinoelämä on arvioinut, että Suomessa on noin 20 mrd. euron arvosta investointihankkeita, jotka odottavat lupapäätöksiä tai ovat muuten viivästyneet luvitukseen liittyvien epävarmuuksien takia. Valiokunta ehdottaa hallitukselle harkittavaksi niin sanotun käsittelytakuun käyttöönottoa pitkien lupaprosessien kestoajan lyhentämiseksi.

Lisäksi talousvaliokunta nostaa aiheellisesti esiin pienen avoimen talouden haastavat mahdollisuudet pärjätä geopoliittisen kilpailun vuoksi eriytyvässä maailmantaloudessa ja yhä aggressiivisemmässä suurten kauppablokkien välisessä valtioneuvon kilpailussa (TaVL 22/2023 vp). Suomen kilpailukyvyyn kannalta on olennaista tehdä strategisia valintoja ja panostaa sellaisiin lupaaviin teknologiaosaamisen alueisiin, joilla Suomi pystyy parhaiten hyödyntämään omia vahvuuksiaan. Esimerkkeinä vahvuuksista mainitaan edellä käsitellyn kvanttiteknologian lisäksi mm. bioteknologia, uudet materiaalit sekä langattomat tietoverkot 5G ja 6G. Valtiovarainvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että erityisesti teknologiayritysten kannattaa ottaa huomioon geopoliittiset, erityisesti Kiinaan liittyvät, riskit.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että panostus T&K-rahoitukseen auttaa osaltaan Suomea löytämään uusia ratkaisuja puhtaan siirtymän toteuttamiseksi. TKI-toiminta on keskeinen tekijä myös yritysten kilpailukyvyyn takaamisessa. Hallitusohjelman mukaan Suomen ja EU:n TKI-rahoituksesta merkittävä osa on syytä suunnata puhtaan energian murrosta kiihdyttäviin hankkeisiin. Valiokunta toteaa, että ilmastopolitiikan sektorirajat ylittävää kustannustehokkuusarviointia on kehitettävä.

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 449,6 milj. euroa, joka on noin 85,5 milj. euroa kuluvan vuoden varsinaista talousarviota enemmän. Valtuuteen esitetään 68,6 milj. euroa, josta valtaosa (54,5 milj. euroa) kohdistuu puhtaan siirtymän investointeihin (RePowerEU). Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energiatuen kansallinen myöntövaltuus vähenee vuodesta 2024 alkaen siten, että suuria demonstraatiohankkeita ei enää rahoiteta. Määrärahataso pysyy kuitenkin vielä korkeana aiempien tukipäätösten maksatusten takia. Energiatuen vipuvaikutus arvioidaan talousarviossa merkittäväksi, 4—5-kertaiseksi. Esimerkiksi vuonna 2022 energiatukea myönnettiin 390 milj. euroa, ja sen myötävaikutuksella toteutui 1,6 mrd. euron arvosta investointeja.

Lisäksi momentilla 32.20.48 esitetään noin 309,1 milj. euroa uusiutuvan energian tuotantotukeen, pääosin tuulivoiman tukemiseen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että puhtaan energian murros edellyttää koko Suomessa toimivaa infraa, kuten riittävää kantaverkon kapasiteettia.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääloukka 32

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Hallituksen tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen 80 prosenttiin vuoteen 2031 mennessä. Työ- ja elinkeinoministeriön syksyn 2023 työmarkkinaennusteen mukaan 15—64-vuotiaiden työllisyysaste on vuonna 2023 tasolla 73,7 prosenttia ja laskee 0,2 prosenttiyksiköllä vuonna 2024. Valiokunta toteaa, että hallituksen kaavailemat työllisyyspoliittiset toimet ovat hyvä avaus työllisyyden parantamiseksi. Tavoitetaso on kuitenkin niin korkea, että lisäksi tarvitaan laaja keinovalikoima työllisyyttä, osaamista ja työkykyä parantavia toimia eri ikäryhmissä ja väestöryhmissä sekä erityisesti rakenteelliseen työttömyyteen vaikuttavia toimia.

Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on tuplata kasvuhakuisten keskisuurten yrittäjävetoisten yritysten (ns. Mittelstand) määrä vuoteen 2030 mennessä. Asiantuntijakuulemisissa on pidetty Suomen viennin edistämisen kannalta olennaisena kysymyksenä sitä, onnistutaanko yrityksiä kasvattamaan Mittelstand-luokkaan. Hallitusohjelman mukaan tarkoitus on myös laatia vaalikauden alussa teollisuuspoliittinen strategia.

Valiokunta pitää tärkeänä huomioida teollisuusstrategiassa seutukaupunkien toimintaedellytykset. Kuten hallitusohjelmassa todetaan, seutukaupungit tarjoavat osaltaan mahdollisuuksia luoda kasvua esimerkiksi teollisuuden eri sektoreilla. Seutukaupungeilla on kuitenkin maakuntakeskuksia heikommat edellytykset saada T&K-rahoitusta erityisesti, jos maakunnassa ei ole omaa yliopistoa. Ammattikorkeakoulujen T&K-rahoitus kohdistuu paremmin seutukaupunkeihin, mutta rahoituksen taso on vielä ollut melko matala. Toisaalta EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman 2021—2027 varoista voidaan rahoittaa erityisesti pienten yritysten T&K-toimia. Lähes 70 prosenttia ohjelmarahoituksesta kohdistuu Itä- ja Pohjois-Suomeen.

Edellisellä hallituskaudella valmisteltiin Itäisen Suomen kehittämissisio. Visiotyön alkusysäyksen aiheutti Venäjän hyökkäys Ukrainaan. Marraskuussa 2023 geopoliittinen tilanne on kiristynyt ja itärajan sulkemistoimenpiteet korostavat tarvetta käynnistää toimenpiteitä, joilla itäisen Suomen elinvoimaa vahvistetaan. Ukrainan sodan vaikutukset heijastuvat koko Suomeen, mutta sodan kerrannaisvaikutukset näkyvät voimakkaimmin itärajan tuntumassa. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus päivittää edellisellä hallituskaudella luodun Itäisen Suomen aluekehittämissision ja ryhtyy määrätietoisesti toimenpiteisiin, joilla vältetään maan eri alueiden välisten ja sisäisten kehityserojen polarisoituminen.

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta lisää momentille 975 000 euroa, josta kohdistetaan 350 000 euroa Räyskälän Ilmailukeskuksen matkailutoiminnan kehittämiseen, 175 000 euroa Ounasvaaran Hiihtokeskusalueen ympärivuotiseen matkailun kehittämiseen, 150 000 euroa Maasto- ja gravelpyöräilyreitistön matkailuyhteyshanke Lauhanvuori-Hämeen kangas geoparkin yhteyksien parantamiseen, 150 000 euroa Sappeen matkailualueen kehittämissyhdistykselle lähipyöräilyverkoston rakentamiseen, 100 000 euroa Joroisten lentokentän matkailutoiminnan kehittämiseen ja 50 000 euroa pienveneväylän parantamiseen matkailun edistämiseksi Eugmon alueella (Skärgårdsrådet).

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 32

Valiokunta säilyttää momentin perustelujen päätösosan kohdan, jonka mukaan määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti alueellista elinvoimaa edistävien määräaikaisten hankkeiden avustamiseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 10 807 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

(1. kohta kuten HE 41/2023 vp)

2) *alueellista elinvoimaa edistävien määräaikaisten hankkeiden avustamiseen. (Uusi)*

Valtuus

(Kuten HE 41/2023 vp)

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille kohdennetaan noin 184,0 milj. euroa, joka on noin 36,9 milj. euroa kuluvan vuoden varsinaista talousarviota vähemmän. Määrärahan muutoksia selittävät sekä hallitusohjelman mukaiset leikkaukset että tekniset siirrot ja tarkistukset. Leikkauksista huolimatta määrärahaa on työ- ja elinkeinoministeriön mukaan käytettävissä vuodelle 2024 tavanomaista enemmän. Kun työllisyyspalvelut siirtyvät vuoden 2025 alusta kunnille valtionosuuksien kautta rahoitettavaksi, ei määrärahan mitoituksessa ole enää huomioitu liikkumavaraa, jota kaksivuotiseen siirtomäärärahaan on tavanomaisesti sisällytetty. Suurin momentilta rahoitettava kokonaisuus on työvoimakoulutuksen hankinta, josta pääosa on kotoutumiskoulutusta. Toinen merkittävä kokonaisuus on palkkatuettu työ. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot rahoitetaan momentilta 32.01.03 (287,4 milj. euroa).

Kuntasektorilla on huolta siitä, siirtyvätkö työvoimapalvelut kuntiin aliresursoituina. Valiokunta toteaa pitävänsä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin tärkeänä, että kunnille aiheutuvia kustannuksia ja niiden vastaavuutta valtionosuuksiin seurataan tarkasti ja tarvittaessa tulee tehdä muutoksia valtionosuuskriteerien ja kompensatioiden toimivuuden, osuvuuden ja optimaalisten kannustinvaikutusten turvaamiseksi (TyVM 26/2022 vp).

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesipolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 644,0 milj. euroa, joka on noin 30,7 milj. euroa kuluvan vuoden varsinaista talousarviota enemmän. Valtuuteen esitetään noin 379,5 milj. euroa, josta 31 % on kansallista rahoitusosuutta. Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan sosiaalirahaston, aluekehitysrahaston ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimet on koottu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027". Ohjelmakauden julkinen kokonaisuusrahoitus jakaantuu siten, että EU-rahoitusta on noin 1,9 mrd. euroa ja kansallista julkista vastinrahoitusta noin 1,2 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 %.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääloukka 32

Määrärahaista 46 % on tarkoitus käyttää vanhan ohjelmakauden 2014—2020 maksatuksiin ja 54 % nykyisen ohjelmakauden 2021—2027 maksatuksiin. Ohjelmakauden vaihdokseen liittyvän uuden tietojärjestelmän tekninen toteutus on vienyt ennakoitua pidemmän ajan, mikä on aiheuttanut maksujen viivästymistä vuonna 2023. Asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota siihen, että tämä on aiheuttanut tuen saajille ongelmia, kun hankkeiden toteutus ei ole voinut edetä suunnitellussa aikataulussa ja osa tuen saajista on joutunut etsimään muita rahoitusratkaisuja. Valiokunta pitää tärkeänä, että maksukset saadaan toimimaan mahdollisimman nopeasti ja että varmistetaan Suomen täysimääräinen saanto.

40. Yritysten erityisrahoitus

Yritysten erityisrahoitukseen kohdennetaan yhteensä noin 211,7 milj. euroa, joka on noin 7,6 milj. euroa vähemmän kuin kuluvan vuoden varsinaisessa talousarviossa. Hallitus esittää, että työ- ja elinkeinoministeriö voi korvata Finnvera Oyj:lle valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) nojalla Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi vuonna 2024 myönnettyjen vientitakuiden luottotappioita enintään 50 milj. euroa. Valiokunta puoltaa esitettyä suostumusta, jotta sotatilän vuoksi tavanomaista suurempaan luottotappiorisktiin voidaan varautua. Hallitusohjelman mukaan Finnveran vientiä tukevaa roolia vahvistetaan. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Finnveran rooli yritysrahoituksen markkinapuutteiden korjaamisessa on korostunut yritysrahoituksen saatavuuden heikentymisen vuoksi.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Opiskelu- ja työperäisen maahanmuuton edistämiseen varatut määrärahat jakautuvat työ- ja elinkeinoministeriön pääloukassa useille momenteille. Opiskelu- ja työperäisen maahanmuuton edistämiseen on pääloukassa varattu yhteensä noin 11 milj. euroa, mikä on noin 4,7 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2023. Hallitusohjelman mukaisesti Talent Boost -ohjelmaa edistetään ja jatketaan, mutta sitä alueellisella tasolla toteuttavan Talent Hub -toiminnan rahoitus lopetetaan (1 milj. euroa). Lisäksi Talent Explorer -rahoitus lakkautetaan porrastetusti siten, että vuoden 2024 vähennys on 1,2 milj. euroa. Work in Finland -rakenne on osa Talent Boost -ohjelmaa. Work in Finlandin rahoitus vuoden 2024 talousarviossa on yhteensä 5,4 milj. euroa jakaantuen Business Finlandin, TE-toimistojen ja ELY-keskusten toimintamenoihin. Valiokunta pitää tärkeänä, että muutosten vaikutuksia seurataan huolellisesti.

Kotoutumisella ja maahanmuutolla on yhteys myös Suomen houkuttelevuuteen investointiympäristönä. Asiantuntijakuulemisissa on korostettu sitä, että ollakseen houkutteleva uusille investoinneille ja työpaikoille Suomen on oltava houkutteleva myös opiskelijoille, työntekijöille ja heidän perheilleen. OECD-maiden välillä käydään kovaa kilpailua huippuosaajista. Suomi sijoittuu OECD-vertailussa (Indicators of Talent Attractiveness) vasta sijalle 14. Ruotsi, Norja ja Tanska sijoittuvat Suomea paremmin. Hallitusohjelmassa on todettu, että tutkimus- ja innovaatorahoituksen neljän prosentin tavoitetasoa saavuttamiseksi on välttämätöntä varmistaa osaajien saatavuus ja riittävät koulutusmäärät sekä Suomen houkuttelevuus ulkomaisten osaajien näkökulmasta. Hallitusohjelmassa kiinnitetään huomiota myös työperusteisesti maahanmuuttaneiden osaaji-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 32

en pitovoimaan. Valiokunta toteaa, että tarvitaan toimenpiteitä myös kotimaisten korkeasti koulutettujen osaajien pitovoiman parantamiseksi.

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Momentille esitetään noin 384,3 milj. euroa, joka on noin 97,2 milj. euroa kuluvan vuoden varsinaista talousarviota enemmän. Määrärahojen taso määräytyy pääosin sen mukaan, kuinka paljon kuntiin arvioidaan muuttavan tilapäistä suojelua saavia henkilöitä, joille on rekisteröity kotikunta. Myös pakolaiskiintiön suuruus vaikuttaa määrärahojen tasoon. Momentilta maksetaan sekä korvauksia kunnille että korvausta Kelalle toimeentulotukimenoista. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin huoli siitä, että laskennalliset korvaukset eivät riitä kattamaan palveluiden järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia, koska kotoutumispalveluille on tarvetta myös kotoutumisajan päättymisen jälkeen. Esiin nostettiin myös ristiriita kotoutumisajan lyhenemisen ja osaamiskeskustoiminnan sekä ohjaus- ja neuvontapalveluiden vähentämisen välillä.

Valiokunta pitää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin (TyVL 3/2023 vp) perusteltuna hallituksen esitystä lisätä kotoutumisen edistämiseen kohdennettavia määrärahoja ja sitä, että saavutettu maahanmuuton taso pystytään säilyttämään myös jatkossa. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä panostaa kotoutumiseen riippumatta siitä, mistä syystä henkilö on Suomeen saapunut.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on ottaa käyttöön yhdenmukaisesti arvioituja, vaikuttavia ja kustannusvaikuttaviksi todettuja menetelmiä sosiaali- ja terveydenhuollossa panostamalla mm. tutkimukseen, kansalliseen arviointiosaamiseen, laatu- ja vaikuttavuustietotuotantoon sekä suositusten kehittämiseen ja niiden vakiinnuttamiseen palvelujärjestelmässä.

Laaturekisterit. Valtakunnalliset terveydenhuollon laaturekisterit sisältävät tietoa potilaiden saaman hoidon laadusta, tuloksista ja vaikutuksista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kansallinen laaturekisteritoiminta on tärkeä työkalu palvelujen ja hoidon vaikuttavuuden varmistamiseksi ja kehittämiseksi sekä laadun kehittämiseksi kaikkialla Suomessa. THL:n vastuulle säädettyjä laaturekistereitä on yhdeksän: Diabetesrekisteri, HIV-rekisteri, Munuaistautirekisteri, Psykoosien hoidon laaturekisteri, Selkärekisteri, Suun ja hampaiden sairauksien hoidon laaturekisteri, Sydänrekisteri, Tehohoidon laaturekisteri ja Tulehduksellisten reumasairauksien laaturekisteri. Lisäksi vuonna 2023 on käynnistynyt syövän hoidon laadun ja vaikuttavuuden seurannan kehittämisen projekti, jolle on kohdennettu lisärahoitusta 150 000 euroa/vuosi. Lähitulevaisuuden painopisteenä on laaturekisteritoiminnan vakiinnuttaminen monella osa-alueella, kuten tieto-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 33

tuotannossa sekä tulostietojen järjestelmällisen käyttämisen laajentamisessa erityisesti vertaiskehittämistoiminnassa.

Laatu-, vaikuttavuus- ja kustannusvaikuttavuustiedon tuotantoa kehitetään osana kansallista tiedontuotannon kokonaisuutta. Hallitus esittää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän vaikuttavuuden kehittämiseen kaikkiaan 8 milj. euroa (ns. vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden hanke). Täydentävässä talousarvioesityksessä tästä 2 milj. euroa kohdennetaan momentille 33.03.04 mm. hoito- ja toimenpidesuositusten kehittämiseen sekä laaturekisterien vertaiskehittämiseen ja toiminnan tehostamiseen. Vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden hankkeen rahoitus kohdistuu myös tiedonhallinnan kehittämiseen (2,5 milj. euroa, momentti 33.01.25), ministeriön toimintamenoihin (2 milj. euroa, momentti 33.01.01) sekä muihin erityishankkeen menoihin (1,5 milj. euroa, momentti 33.03.63).

Valiokunta korostaa tiedolla johtamisen keskeistä merkitystä niin sosiaali- ja terveydenhuollon laadun kuin vaikuttavuuden ja kustannusten hillinnän näkökulmasta. Kansalliset tavoitteet hoidon vaikuttavuuden parantamiseksi eivät toteudu ilman laajaa tietoa terveydenhuollon palveluista. Tässä olennaista on systemaattinen tiedon tuotanto ja analysointi, jotta tietoa voidaan päätöksenteossa hyödyntää. Valiokunta toteaa, että THL:n ylläpitämään laaturekisteritoimintaan tarvittava resurssi on pieni verrattuna rekisteritiedon tuomaan potentiaaliin hoidon laadun ja vaikuttavuuden lisäämisessä ja siten kustannusten säästämiseksi, ja siksi on keskeistä, että olemassa olevien laaturekistereiden ylläpidon vaatimasta rahoituksesta huolehditaan. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus on tähän rahoitukseen varautunut ja lisäksi päättänyt kohdentaa rahoitusta vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden tietopohjan kehittämiseen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että laaturekisteritoimintaa kehitetään ja laajennetaan myös uusiin asiakas- ja potilasryhmiin, sillä laaturekisterien tuottama tieto parantaa hoidon laatua, vaikuttavuutta ja potilasturvallisuutta. Valiokunta on aiemmin kiinnittänyt huomiota myös sosiaalipalvelujen laadun ja vertailtavuuden kehittämiseen ja pitänyt tärkeänä sosiaalihuollon laaturekistereiden kehittämistä.

Valiokunta lisää momentille 500 000 euroa kansallisen laaturekisteritoiminnan kehittämiseen ja laajentamiseen. Hoitotyön ja hoitotieteen asiantuntemusta tulee vahvistaa laaturekisteritoiminnan tietotuotannossa ja yleisessä kehittämistyössä. Laaturekistereiden laajentamisessa on tärkeää painottaa esimerkiksi leikkaushoidon kehittämistoimintaa sekä suurimpia kansansairauksia, kuten esimerkiksi syöpäsairauksia.

Hoitotyön tutkimus. Hoitotyön tutkimukselle esitetään ensi vuodelle 800 000 euron valtionavustusta, mikä on yli 200 000 euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunta on tyytyväinen tähän lisäykseen, sillä hoitotyöllä on keskeinen vaikutus sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaan, potilaiden hoidon laatuun ja sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin. Laadukkaiden palveluiden varmistamiseen tarvitaan hoitotyöhön ja sen menetelmiin kohdistuvaa korkeatasoista tutkimusta sekä tutkimusnäytön tiivistämistä ja käyttöönottoa tukevia tukirakenteita.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 33

Istanbulin sopimuksen täytäntöönpano. Tilastokeskuksen vuonna 2021 toteuttaman tutkimuksen tulokset osoittavat, että parisuhdeväkivalta on edelleen Suomessa hyvin yleistä. Kolmannes naisista on kokenut parisuhteessaan joskus fyysistä väkivaltaa tai seksuaaliväkivaltaa tai niillä uhkailua. Henkistä väkivaltaa on kokenut lähes puolet naisista. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle (NAPE) on varattu 150 000 euroa, jolla katetaan pääsihteerin palkkakustannukset ja toimintamenot. Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon ei ole pysyvää rahoitusta, ja toimeenpanosuunnitelmaa toteutetaan budjettikehysten puitteissa osana ministeriöiden ja muiden vastuutahojen muuta työtä. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti, ja parhaillaan on käynnissä väliseuranta. Istanbulin sopimuksen valvontaelin GREVIO tekee Suomeen maavierailun alkuvuodesta 2024 ja julkaisee loppuvuonna raporttinsa toimeenpanon etenemisestä antaen kehotuksia ja suosituksia Suomelle.

Valiokunta pitää keskeisenä, että Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon on käytettävissä riittävät resurssit. Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon liittyen turvakotiverkostoa tarkastellaan erikseen mietinnössä momentin 33.60.52 yhteydessä ja Nollalinja-puhelinpalvelun resurssitilannetta momentin 25.01.50 yhteydessä.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 80 853 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

25. Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)

Hallitusohjelmassa todetaan, että työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä käynnistetään terveys- ja hyvinvointialan kasvua ja uudistumista vauhdittava tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-ohjelma, joka sisältää terveys- ja teknologian käytön ja viennin edistämisen. Tämä sosiaali- ja terveysministeriön vetovastuulla oleva ohjelma on jatkoa terveysalan TKI-kasvustrategialle. Uudelle ohjelmalle esitetään 5 milj. euron rahoitusta. Valiokunnan saaman tiedon mukaan ohjelman suunnittelutyö on käynnistymässä.

Aiemmalle TKI-kasvustrategialle ei ole ollut erillistä sille osoitettua budjettia, vaan strategiaa on toteutettu ministeriöiden ja tutkimusrahoittajien olemassa olevilla rahoitusvälineillä ja resursseilla. Lähinnä kansallisten osaamiskeskusten perustamiseen ja kehittämiseen on ollut kertaluonteisia erillisrahoituksia. Kansallisia osaamiskeskustoja ovat neurokeskus, syöpäkeskus, genomikeskus ja lääkekehityskeskus, ja kokonaisuuteen luetaan myös biopankkitoiminta. Kaiken kaikkiaan terveysalan tutkimusta tehdään niin korkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa, terveydenhuollon palvelujärjestelmässä kuin yrityksissä. Julkinen tutkimusrahoitus on koostunut useista eri lähteistä, kuten kilpailusta Suomen Akatemian, EU:n ja Business Finlandin rahoituksesta ja valtion tutkimusrahoituksesta (ns. VTR-rahoitus).

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että terveys- ja hyvinvointialan kasvua tuetaan TKI-panostuksin. Valiokunta korostaa, että 5 milj. euron panostus tulisi kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti ottaen huomioon myös alan muun TKI-rahoituksen kokonaiskuva. Valiokunta jää seuraamaan ohjelman suunnittelun ja toimeenpanon etenemistä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 33

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Hyvän työn ohjelma. Sosiaali- ja terveystieteiden Hyvän työn ohjelmaan osoitetaan 3,5 milj. euroa vuodelle 2024. Valiokunta pitää Hyvän työn ohjelman käynnistämistä erittäin kannatettavana ja pitää sen teemoja tärkeinä. Sote-henkilöstön saatavuuden haasteita ja Hyvän työn ohjelmaa käsitellään mietinnössä tarkemmin momentin 28.89.31 yhteydessä.

Ruoka-apu. Hallitusohjelmassa todetaan, että järjestöjen, yhdistysten ja seurakuntien kautta tehtävän ruoka-aputyön tuki vakinaistetaan osana sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kokonaisuutta. Valiokunta on osoittanut useita kertoja lisäresursseja ruoka-aputoimintaan ja pitänyt tärkeänä, että toiminta saadaan kestäväksi, sosiaali- ja terveysministeriön koordinoimalle pohjalle siten, ettei se ole eduskunnan vuosittain myöntämän lisärahoituksen varassa. Näin ollen valiokunta on erittäin tyytyväinen ruoka-aputoiminnan vakinaistamiseen ja pysyvään 3 milj. euron vuotuisen määrärahaan. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ruoka-apun jakajina on syytä huomioida erityisesti pienet toimijat sekä kristillisen arvomaailman mukaisesti toimivat järjestöt, esimerkiksi Kotimaisen avustustyön liiton jäsenet sekä Ruoka-apu.fi alueelliset toimijat.

Sisäilmasairastuneet ja ME/CFS-potilaat. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus selvittää vuoden 2024 aikana mahdollisuuden osoittaa rahoitusta sisäilmasairastuneiden ja kroonisen väsymysoireyhtymän (ME/CFS) potilaiden tarvitsemiin kuntoutuksiin.

Valiokunta lisää momentille 80 000 euroa sisäilmasairastuneiden ja kroonisen väsymysoireyhtymän (ME/CFS) potilaiden tarvitseman tuen selvityshankkeeseen.

Kansallinen syöpästrategia. Valiokunta lisää momentille myös 80 000 euroa kansallisen syöpästrategian laadintaan. Strategian on tarkoitus vahvistaa EU:n syöväntorjuntasuunnitelman kansallista toteuttamista, parantaa kustannustehokkaiden hoitojen yhdenvertaista saatavuutta sekä yhtenäistää syövän eri vaiheiden hoidon kansallisia suosituksia sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmään.

Kriisiraskaustilanteiden hanke. Lisäksi valiokunta lisää momentille 40 000 euroa hankkeeseen, jolla tuetaan kriisiraskaustilanteessa olevia, raskauttaan vaikeassa tilanteessa jatkavia ja abortin läpikäyneitä tyttöjä ja naisia.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 8 637 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1.—8. kohta kuten HE 41/2023 vp)

(9. kohta kuten HE 86/2023 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 33

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja erät palvelut

Hallituksen esityksessä luvun 33.10 määrärahojen arvioidaan olevan noin 4,8 mrd. euroa vuonna 2024, mikä on noin 163 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Arvio talousnäkymistä vaikuttaa määrärahatarpeeseen.

Hallitusohjelman mukaisesti sosiaaliturvaa uudistetaan monin tavoin osana julkisen talouden sopeuttamista. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus toteuttaa perusturvan uudistuksen, joka parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset huomioiden. Tavoitteena on aikaan saada yksi yleistuki.

Yleistä asumistukea uudistetaan siten, että se kohdentuu jatkossa eniten tukea tarvitseville ryhmille. Asumistuesta poistetaan ansiotulovähennys 1.4.2024 lukien, minkä lisäksi asumistuen perusomavastuuta korotetaan ja tasoa tarkistetaan. Myös asumistuen kuntaryhmiä yhtenäistetään siten, että Helsinki siirretään kuntaryhmän 2 tasolle 1.4.2024. Lisäksi omistusasuntoon ei enää saisi asumistukea. Nämä muutokset alentavat yleisen asumistuen määrärahatasoa. Useat muut hallituksen sosiaaliturvauudistukset sen sijaan heijastuvat yleiseen asumistukeen tarvearviota korottavasti. Kaikkiaan asumistuen momentille 33.10.54 esitetään 1,7 mrd. euroa, mikä on noin 26 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Toimeentulotukeen hyväksyttäviä asumismenoja selkeytetään 1.4.2024 lukien, mikä alentaa toimeentulotukimenoja 10 milj. eurolla vuonna 2024. Toisaalta muut sosiaaliturvaa koskevat uudistukset sekä tarvearvion tarkistukset uusimpien talous- ym. ennusteiden mukaiseksi lisäävät toimeentulotuen tarvetta siten, että nettomääräisesti perustoimeentulotuen momentti 33.10.57 on 855 milj. euron tasolla, mikä on 152 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Eduskunta on kuitenkin hyväksynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisesti (StVM 14/2023 vp) yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 74/2023 vp) muutettuna, minkä myötä omistusasujia koskevien muutosten voimaantulo siirretään vuoden 2025 alkuun. Muutos alentaa nettomääräisesti 9,5 milj. euroa edellä mainittuja säästöjä.

Toisaalta valiokunta vähentää epähuomiossa hallituksen esitykseen jääneitä asumis- ja toimeentulotukimenoja yhteensä 7 milj. euroa.

Lapsiperheiden asemaa vahvistetaan perhepaketilla, joka sisältää 26 euron korotuksen alle 3-vuotiaiden lasten lapsilisään, lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen noston 10 eurolla sekä 4. ja 5. lapsen lapsilisän korotuksen 10 eurolla. Muutosten vaikutus perhe-etuuksien momentilla 33.10.50 on 59 milj. euroa määrärahatasoa korottava (ja yhteisvaikutus etuusmenoihin 54 milj. euroa vuonna 2024).

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi lokakuussa 2023 vuodelle 2024 ehdotettujen sosiaaliturvamutosten yhteisvaikutuksista muistion, jossa arvioidaan vaikutuksia kotitalouksien tulonmuodostukseen SISU-mikrosimulaatiomallilla. Eri perhetyypeissä suhteellinen pienituloisuus kas-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 33

vaa eniten nuorten aikuisten, yksinhuoltajien sekä vanhempien työikäisten yksin asuvien keskuudessa. Muissa perhetyypeissä muutosten arvioitiin olevan maltillisempia. Lapsiperheisiin kohdistuvat vaikutukset ovat kokonaisuudessaan pienempiä kuin työikäisiin lapsettomiin kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset. Ikäryhmittäisessä tarkastelussa suurimmat vaikutukset kohdistuvat 18—24-vuotiaisiin, ja etuudensaajaryhmien välisessä tarkastelussa suhteellisesti suurimpia häviöryhmiä ovat opiskelijat sekä työttömyyden ansioturvan saajat. Opiskelijoiden osalta käytävissä oleviin tuloihin ei laskettu opintolainaa. Ensisijaisten etuuksien sekä yleisen asumistuen pieneneminen lisäävät toimeentulotuen tarvetta, ja toimeentulotuen saanti lieventää muiden etuuksien heikennysten vaikutuksia kaikkein pienituloisimpiin kotitalouksiin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettujen muutosten vaikutus gini-kertoimeen on vuoden 2024 tasossa 0,45 prosenttiyksikköä ilman dynaamisten työllisyysvaikutusten huomioimista. Historiallisessa tarkastelussa tämä ei muuta tulonjakoa kovin dramaattisesti, esim. vuosien 2020 ja 2021 välillä gini-kerroin nousi 1,4 prosenttiyksikköä.

Valiokunta pitää ymmärrettävänä sitä, että osana julkisen talouden sopeuttamista myös etuusmenoja on syytä tarkastella kriittisesti, sillä ne muodostavat merkittävän osan julkisen talouden kokonaismenoista. Valiokunta pitää kannatettavana hallituksen tavoitetta siitä, että samalla sosiaaliturvaa uudistetaan kohti työnteekoon kannustavampaa ja yksinkertaisempaa ns. yleistuen mallia. Esimerkiksi korotusosien ja suojaosien poistaminen yhtenäistää ja yksinkertaistaa sosiaaliturvaa.

Valiokunta pitää sosiaali- ja terveysvaliokunnan (StVL 2/2023 vp) tavoin myönteisenä sitä, että lapsiperheisiin kohdistuvia vaikutuksia pyritään lieventämään, vaikka mm. lapsilisäkorotukset kompensoivat vain osan vaikutuksesta ja kohdistuvat kaikille lapsilisän saajille. Kokonaisarvioinnin perusteella lapsiperheisiin kohdistuvat vaikutukset ovatkin pienempiä kuin työikäisiin lapsettomiin kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että hallitus pyrkii kohdistamaan suurimmat vaikutukset ns. aktiiviväestöön, jolla on mahdollisuuksia vaikuttaa omaan tulonmuodostukseensa ja tulevaisuuteensa. Sosiaaliturvaetuksien muutokset lisäävät kuitenkin tarvetta turvautua viimesijaiseksi ja väliaikaiseksi etuudeksi tarkoitettuun toimeentulotukeen, kuten yllä todettu. Valiokunta nostaa esiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon (StVL 2/2023 vp), jossa todetaan, ettei sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuuden ja työnteon kannusteiden näkökulmasta ole tarkoituksenmukaista lisätä toimeentulotuen käyttöä ja että pitkäaikaisella toimeentulotukiasiakkuudella on todettu myös olevan yhteys hyvinvoinnin ja terveyden ongelmiin, lastensuojelutarpeen lisääntymiseen sekä ylisukupolvisen huono-osaisuuteen.

Valtiovarainvaliokunta kantaa huolta siitä, aiheuttavatko etuusmuutosten yhteisvaikutukset kohtuuttomia tilanteita joillekin ihmisryhmille ja yksilöille. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan tavoin valiokunta pitää tärkeänä sitä, että sosiaaliturvamutosten vaikutuksia yksilöiden ja perheiden toimeentuloon, työllistymiseen ja hyvinvointiin seurataan.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 33

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Valiokunta lisää momentille 11 000 000 euroa, sillä eduskunta on hyväksynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisesti (StVM 14/2023 vp) yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 74/2023 vp) muutettuna.

Lisäksi valiokunta vähentää momentilta 5 000 000 euroa, koska hallituksen esitys liittyen ansioidon tason porrastukseen annetaan eduskuntaan vasta kevätkaudella 2024. Muutos on jäänyt epähuomioissa tekemättä hallituksen esitykseen (HE 86/2023 vp).

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 1 738 900 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Valiokunta vähentää momentilta 1 500 000 euroa, sillä eduskunta on hyväksynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisesti (StVM 14/2023 vp) yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 74/2023 vp) muutettuna.

Lisäksi valiokunta vähentää momentilta 2 000 000 euroa, koska hallituksen esitys liittyen ansioidon tason porrastukseen annetaan eduskuntaan vasta kevätkaudella 2024. Muutos on jäänyt epähuomioissa tekemättä hallituksen esitykseen (HE 86/2023 vp).

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 851 050 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

20. Työttömyysturva

Luvun 33.20 määrärahojen arvioidaan olevan noin 2,2 mrd. euroa vuonna 2024, mikä on noin 182 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahan tarpeeseen vaikuttaa hallitusohjelman muutosten ohella talous- ja työllisyyskehitys.

Työllistymiseen kannustamiseksi ja julkisen talouden sopeuttamiseksi työttömyysturvaan kohdistuu lukuisia muutoksia vuonna 2024. Vuoden alusta työttömyysturvan omavastuupäivät palautetaan viidestä seitsemään päivään ja myös lomakorvausten jaksotus palautetaan. Työttömyysturvan suojaosista luovutaan ja työttömyysturvan lapsikorotukset lakkautetaan 1.4.2024 lukien. Työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen ja tuloperustainen työssäoloehto (euroistaminen) astuvat voimaan 1.1.2024, mutta niiden soveltaminen alkaa 1.9.2024. Lisäksi työttömyysturvan indeksikorotukset on jäädytetty.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 33

Valiokunnan saaman tiedon mukaan lisätalousarviomenettelyllä on lisäksi tarkoitus saattaa voimaan lukuisia vuoteen 2024 kohdentuvia muutoksia. Näitä ei ole huomioitu vielä vuoden 2024 talousarvioesityksessä.

Valiokunta pitää hallituksen tavoitetta työllisyyden nostamisesta vähintään 100 000 työllisellä tärkeänä ja työttömyysturvaa koskevia työllistymiseen kannustavia uudistuksia kannatettavina. On kuitenkin aloja, joilla mm. työn pätkittäisyyden takia muutokset tuovat haasteita yksilöille. Sosiaaliturvan kokonaisuutta on tarkasteltu laajemmin edellä luvun 33.10 yhteydessä.

Valiokunta toteaa myös, että merkittävä osa edellä todettujen muutosten julkisen talouden vaikutuksesta kohdistuu työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitettuun osuuteen eikä valtion budjettitalouteen.

30. Sairausvakuutus

Sairausvakuutusmenot ovat vuonna 2024 arviolta noin 2,3 mrd. euroa, mikä on 23 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Osana hallituksen investointiohjelmaa kohdennetaan 100 milj. euron lisäys (josta noin 65 milj. euroa kohdentuu valtion budjettitalouteen) lääkärin vastaanottopalkkion Kela-korvauksen korottamiseen vuonna 2024. Tavoitteena on parantaa perusterveydenhuollon saatavuutta tukemalla hoitojonojen purkua.

Kuntoutusrahan määrä lasketaan ammatillisen kuntoutuksen ajalta samalle tasolle kuin kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha. Lisäksi lasketaan nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasolle. Myös indeksijääditys vähentää valtion rahoittamia päivärahoja.

Vuoden 2024 alusta lukien lääkekustannusten vuosiomavastuuseen tehdään pysyvä tasomuutos, jolloin vuoden 2023 alussa tekemättä jätetty (noin 7,8 prosentin) vuosiomavastuun indeksikorotus jätetään pysyvästi tekemättä. Muutos lisää valtion menoja noin 11 milj. eurolla vuodesta 2024 lähtien.

Lasten ja nuorten neuropsykiatrista kuntoutusta vahvistetaan määräaikaisesti kohdentamalla lisärahoitusta Kelan harkinnanvaraiseen kuntoutukseen, kunnes uusi vammaispalvelulaki on saatu voimaan. Tarkoitukseen esitetään valtion budjettitalouden määrärahoja 16,75 milj. euroa vuonna 2024.

Mielenterveys. Hyvän mielenterveyden merkitys on kasvanut muuttuvassa yhteiskunnassa, jossa mm. teknologinen kehitys on kiihtynyt ja arvot sekä elämäntyyli monipuolistuneet. Työelämässä koulutuksen ja jatkuvan oppimisen merkitys on kasvanut, ja kognitiivinen kuormitus ja stressi kasvaneet. Muuttuvassa ympäristössä hyvä mielenterveys on yksilöille yhä tärkeämpi voimavara. Mielenterveyden häiriöt (sekä päihdehäiriöt) ovat Suomessa suuria kansanterveydellisiä haasteita. Jopa puolella väestöstä on jokin mielenterveyden häiriö jossain vaiheessa elämää.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 33

Valiokunta korostaa erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin tärkeyttä ja kiinnittää huomiota mielenterveyspalveluiden saatavuuteen. Useissa selvityksissä on nostettu esiin epäkohtia liittyen mm. palveluiden sirpaleisuuteen sekä yhteistyön ja yhdenvertaisten palveluiden saatavuuden puutteisiin. Hyvinvointialueilla on vastuu niin perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon kuin opiskelu- ja sosiaalihuollon palveluiden laadusta ja saatavuudesta. Haastetta tuovat mm. henkilöstön saatavuuden ongelmat. Valiokunta toteaa, että kyse ei kuitenkaan ole vain palveluiden saatavuudesta. Mielenterveysongelmien kasvuun puuttuminen vaatii taustalla olevien juurisyiden tunnistamista, jotta ongelmia voidaan ennaltaehkäistä. Valiokunta korostaa, että mielenterveystutkimukseen ja -työhön panostaminen maksaa itsensä takaisin ja kustannusvaikuttavuus on sitä suurempi, mitä varhaisemmassa vaiheessa ongelmiin puututaan.

Hallitusohjelmassa todetaan, että mielenterveyspalveluiden saatavuutta parannetaan pikaisesti. Perustason mielenterveyspalveluja kehitetään esim. terapiat etulinjaan -toimintamallin kokemus- ja hyödyntäen ja porrasteisella hoitomallilla. Lasten ja nuorten pääsy perustasolla lyhytpsykoterapiaan tai muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin on tarkoitus turvata (ns. hallituksen mallin mukainen lasten ja nuorten terapiatakuu). Mielenterveysalan ammattilaisten koulutusta myös kehitetään ja psykoterapeuttikoulutus uudistetaan kaksiportaiseksi (ensimmäisen portaan koulutus säädetään maksuttomaksi). Hallitus jatkaa mielenterveysstrategian keskeisiä toimenpiteitä, kuten myös itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpanoa, johon osoitetaan 0,3 milj. euroa (momentti 33.60.39).

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä panostusta lasten ja nuorten mielenterveyteen. Hallituksen esittämä 16,75 milj. euron lisäys vuodelle 2024 Kelan harkinnanvaraisen kuntoutukseen neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja heidän perheidensä sekä neuropsykiatrisesti oireilevien nuorten tukemiseen on tärkeä avaus hallitusohjelmassa linjattujen uudistusten kokonaisuudessa.

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Valiokunta vähentää momentilta 2 500 000 euroa. Momentin tarvearviota tarkistetaan alaspäin valiokunnan saaman selvityksen perusteella.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 2 303 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

(1. ja 2. kohta kuten HE 41/2023 vp)

(3. kohta kuten HE 86/2023 vp)

(3. ja 4. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 33

50. Veteraanien tukeminen

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Valiokunta lisää momentille 800 000 euroa. Lisäys aiheutuu rintamalisien korottamista koskevan eduskuntaryhmien yhteisen lakialoitteen hyväksymisestä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön (StVM 18/2023 vp — LA 21/2023 vp) mukaisesti. Rintamasotilaseläkelain mukainen rintamalisä sekä ulkomaille maksettava rintamalisä korotetaan nykyisestä 138,16 eurosta 200 euroon 1.5.2024 lukien.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)

Momentin määräraha on 35 milj. euroa, joka on 5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Tehty lisäys yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen on osa hallituksen T&K-panostusten kokonaisuutta, ja se on tarkoitus jakaa yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen sekä sosiaalityön tutkimuksen kesken.

Valiokunta on myös aiemmissa mietinnöissään korostanut yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen ja sosiaalityön yliopistotasaisen tutkimuksen tärkeyttä ja pitää tehtyä 5 milj. euron korotusta tervetulleena panostuksena. Kahden vuoden aikana valtion tutkimusrahoitusta on nyt korotettu yhteensä 10 milj. euroa.

Valiokunta toivoo, että jatkossakin T&K-rahoituksen lisäpanostukset kohdentuvat myös sosiaali- ja terveysalan tutkimukseen. Tutkimusrahoituksella on keskeinen asema sosiaali- ja terveyspalvelujen sisällöllisessä ja laadullisessa kehittämisessä, ja sillä on siten suora vaikutus lääke-, hoito- ja terveystieteiden kehitykseen. Tutkimuksen pohjalta on saatu aikaan merkittäviä edistysaskeleita mm. hoitomenetelmiin sekä hoidon laatuun ja vaikuttavuuteen.

Valiokunta on tyytyväinen myös siihen, että vuoden 2024 alusta hyvinvointialueiden rahoituksessa uutena rahoituksen määräytymistekijänä otetaan huomioon yliopistollisista sairaaloista niitä ylläpitäville hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille aiheutuvia muita alueita korkeampia kustannuksia (ns. yliopistosairaalalisä). Lisän on tarkoitus kompensoida yliopistosairaaloiden erityistehtäviä mm. valmiudessa, osaamisen ylläpidossa sekä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 33

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Turvakoti on tarkoitettu lyhytaikaiseksi turvapaikaksi silloin, kun kotiin jääminen väkivallan, uhkailun tai pelon takia on mahdotonta tai suorastaan vaarallista. Turvakodit on tarkoitettu sekä naisille että miehille ja heidän kanssaan tuleville lapsille.

Momentin määräraha on 26,55 milj. euroa. Turvakotipalvelujen tuottajien kustannusten nousun huomioimiseen on osoitettu 2 milj. euron tasokorotus vuodesta 2024 alkaen, mitä valiokunta pitää tärkeänä. Tehty 2 milj. euron korotus on edellytys sille, että nykyinen turvakotiverkosto pystytään ylläpitämään edelleen vuonna 2024.

Turvakotien rahoitusta on kasvatettu suunnitelmallisesti, ja se on noussut vuoden 2016 11,55 milj. eurosta nykyiseen 26,55 milj. euroon ja paikkamäärä vuoden 2015 114 paikasta (19 turvakodissa) nykyiseen 230 perhepaikkaan (29 turvakodissa).

Valiokunta huomauttaa, että turvakotiverkoston ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi riittävä rahoitus tulee turvata myös jatkossa, jotta Suomessa päästäisiin lähemmäs Istanbulin sopimuksen ja turvakotilainsäädännön velvoitteiden toteutumista. Turvakotiverkostoa tulisi edelleen vahvistaa alueilla, joilta palvelut puuttuvat kokonaan, sekä alueilla, joilla palvelua ei ole tarpeeseen ja asukasmäärään suhteutettuna riittävän hyvin saatavilla. THL:n selvityksen mukaan tarvetta olisi noin 262—367 perhepaikalle nykyisen 230:n sijaan.

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Sosiaalialan osaamiskeskusten tehtävänä on alueellaan kehittää sosiaalialan osaamista sekä turvata perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön työn monipuolista yhteyttä. Sote-uudistuksen myötä hyvinvointialueet ovat nyt keskeisiä toimijoita näissä osaamiskeskuksissa.

Momentin määräraha oli vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa 3,5 milj. euroa eduskunnan tekemän 0,5 milj. euron lisäyksen jälkeen. Eduskunta on usein täydentänyt sosiaalialan osaamiskeskuksille esitetyn rahoituksen tasoa siten, että rahoitus on vuosittain ollut noin 3 milj. euron tuntumassa. Nyt hallitus esittää 2,25 milj. euron rahoitusta.

Valiokunta lisää momentille 200 000 euroa.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan turvaamista riittäväällä perusrahoituksella. Sosiaalihuollon tutkimuksella tulee olla toimivat palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat rakenteet, ja hyvinvointialueiden tutkimus- ja kehittämisrakenneiden muotoutuessa sosiaalialan osaamiskeskusten rooli on tärkeä. Sosiaalialan osaamisen ja palvelulähtöisen kehittämistoiminnan turvaaminen on tärkeää myös kustannusvaikuttavan toiminnan varmistamiseksi.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 2 450 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 33

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Nuoriin kohdistuva erityinen huolenpito. Nuoriin kohdistuvaan erityiseen huolenpitoon ehdotetaan uutta noin 3,2 milj. euron rahoitusta. Valiokunnan saaman tiedon mukaan tämän valtionavustuskokonaisuuden valmistelu on alkamassa THL:n johdolla, ja teemoina on mm. nuorisoväkivallan ja jengiytymisen ehkäisy hyvinvoinnin, terveyden sekä osallisuuden näkökulmalla.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että nuorten hyvinvointiin ja nuorisoväkivallan ehkäisyyn kohdennetaan lisäpanostuksia. Ongelma ja ilmiö on poikkihallinnollinen, monialainen ja moniammatillinen, ja näin ollen valiokunta pitää erittäin tärkeänä sitä, että erilaiset nuorten hyvinvointiin liittyvät ohjelmat sovitetaan poikkihallinnollisesti yhteen toimivaksi kokonaisuudeksi (ks. myös valiokunnan näkemykset momentin 25.01.50 ja luvun 29.91 yhteydessä).

Ikäihmisten toimintakyky, kotona pärjääminen ja omaishoitajien tukeminen. Hallitus esittää osana investointiohjelmaa 6,5 milj. euron lisäystä ikäihmisten toimintakyvyn, kotona pärjäämisen ja omaishoidon tukemiseen. Valiokunnan saaman tiedon mukaan THL valmistelee tämän valtionavustuskokonaisuuden sisältöjä, rakenteita ja arviointia vuoden 2024 aikana.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan omaishoitajia on noin 48 000 ja heistä noin puolet on 75 vuotta täyttäneitä. Omaishoidettavista 57 prosenttia olisi intensiivisen kotihoidon tai ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaita, jos heillä ei olisi omaishoitajaa. Moni omainen huolehtii läheisestään ilman toimeksiantosopimusta. Useassa tutkimuksessa on todettu, että omaishoidon kustannukset ovat selvästi alemmat kuin kokonaan julkisilla palveluilla hoidettavan henkilön hoito.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että ikääntyneiden kotona pärjäämiseen ja omaishoitoon panostetaan. Hallitusohjelman mukaan tarkoituksena on myös laatia omaishoitolain kokonaisuudistus, jossa huomioidaan mm. työ- ja eläkeikäisten omaishoitajien erityistarpeet.

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta lisää momentille 20 000 euroa turkistuottajien jaksamista tukevaan hankkeeseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 15 160 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääloukka 35

Pääloukka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ympäristöministeriön pääloukkaan esitetään noin 240,7 milj. euroa, joka on lähes 115,9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Lisäksi Valtion asuntorahastosta (VAR) esitetään myönnettäväksi avustuksia yhteensä 71,3 milj. euroa, korkotukilainavaltuuksia 1,5 mrd. euroa, takauslainavaltuuksia 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainten valtiontakauksia 100 milj. euroa.

Hallinnonalalle kohdennettiin viime vaalikaudella huomattava noin 140 milj. euron lisäpanostus. Vuonna 2024 nämä määräaikaiset panostukset ml. kertaluonteinen huoltovarmuuspaketti (noin 30 milj. euroa) päättyvät. Valiokunta pitää kuitenkin myönteisenä, että kehyskauden aikana hallinnonalan vuosittaisista määrärahasoista ei ole enää tarkoitus alentaa, vaan vuosien 2025—2027 tasot nousevat hieman vuodesta 2024 ollen 244—254 milj. euroa.

Ympäristöministeriön hallinnonala on pääloukista pienin. Ohjausroolinsa myötä sillä on kuitenkin suuri merkitys ilmastotavoitteiden ja hiilineutraaliuden saavuttamisessa, luontokadon pysäyttämisessä, puhtaan teknologian kasvussa sekä kestävässä kaupunkikehityksessä. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää tiivistä poikkihallinnollista yhteistyötä ja rahoitusta myös talousarvion muista pääloukista.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että maankäyttösektori ei todennäköisesti saavuta sille asetettuja ilmastotavoitteita vuosina 2021—2025. Sen sijaan tulevien vuosien suunta voidaan valiokunnan saaman selvityksen perusteella kääntää, ja hallitus on sitoutunut ilmastolain tavoitteisiin. Tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeää, että hallitus valmistelee hallitusohjelman mukaisesti hiileneutraalisuutta tavoittelevan uuden energia- ja ilmastostrategian, jonka keskeisenä osana on teollisuuden puhtaan siirtymän ja investointien edistäminen. Päästöjen vähentämisen lisäksi on tarpeen jatkaa maankäyttösektorin hiilinielujen vahvistavia toimia. Niihin sisältyvät myös ns. tekniset nielut, joilla otetaan talteen hiilidioksidia teknisillä menetelmillä. Ilmastopaneeli kokoaa tutkimustietoa niiden tarkemmasta realistisesta käyttöönottopotentialista, aikatauluista ja kustannuksista. Valiokunta korostaa, että ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan aktiivisia toimia useilla hallinnonaloilla.

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Ympäristöhallinnon toimintamenoihin esitetään yhteensä noin 83,9 milj. euroa, joka on noin 10,9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Hallinnonalan keskeinen kehittämiskohde on luvituksen sujuvoittaminen, johon kohdistetaan rahoitusta REPowerEU-kokonaisuudesta. Tarkoituksena on ympäristöön liittyvien menettelyjen ja ns. yhden luukun periaatteen kehittäminen. Varoja käytetään aluehallintouudistuksen osana ympäristövastuun alueen lupa-, ohjaus- ja valvontaviraston valmistelun ja toimeenpanon kuluihin. Ympäristöministeriön hallinnonalan ohella kokonaisuuteen ohjataan rahoitusta muiden hallinnonalojen kautta, yhteensä 32,0 milj. euroa, vuosina 2023—2026.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 35

Valiokunta pitää ympäristövaliokunnan tavoin (YmVL 14/2023 vp) luvituksen sujuvoittamista-voitteita tärkeinä energiamurrosta edistävien tuotantoinvestointien vauhdittamiseksi. Tämä edellyttää niin ikään viranomaistehtävien riittävää resursointia sekä lupaviranomaisten osaamista ja paikallista ymmärrystä.

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta korjaa päätösoosan vastaamaan täydentävässä talousarviossa tehtyjä REPowerEU-tutkimushankkeeseen liittyviä määrärahasiirtoja momenteille 35.01.04 ja 32.01.49. Muutos on jäänyt epähuomiossa tekemättä hallituksen esitykseen (HE 86/2023 vp).

Momentti muuttuu seuraavaksi:

(1. kappale kuten HE 86/2023 vp)

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Määrärahasta on varattu 3 400 000 euroa lupamenettelyjen ja viranomaisuudistusten voimavaroihin (REPowerEU) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

(5. kappale kuten HE 41/2023 vp)

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään vajaa 2,2 milj. euroa, joka on noin 1,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa.

Valiokunta pitää esitettyä määrärahaa niukkana ja korostaa, että sen avulla voidaan tukea valtakunnallisten luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöjen sekä asunto- ja rakennusalan järjestöjen merkittävää ja arvokasta työtä sekä samalla aktivoida kansalaisten vapaaehtoista toimintaa. Avustuksella edistetään myös saaristo- ja tunturialueiden jätehuoltoa. Asumiskustannusten kohotessa valiokunta korostaa niin ikään järjestöjen tarjoaman asumiseen liittyvän neuvonnan turvaamista. Tarpeen on edelleen korostaa myös järjestöjen tekemää mittavaa luonnonsuojelutyötä sekä luonnon monimuotoisuutta turvaavaa toimintaa, kuten lintukosteikkojen perustamistyötä.

Valiokunta lisää momentille 385 000 euroa, josta kohdistetaan 235 000 euroa Pidä Saaristo Siis-tinä ry:lle (150 000 euroa kahden käymäläjätteiden imutyhjennyslaitteen ja 85 000 euroa kahden laiturimallisen septitankin hankintaan) ja 150 000 euroa Suomen Metsästäjäliitto ry:lle ympäris-töihin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 2 575 000 euroa.

(2. kappale kuten HE 41/2023 vp)

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 35

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Lukuun esitetään yhteensä noin 130,6 milj. euroa, joka on 66,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Kuten edellä on jo mainittu, vähennys aiheutuu pääosin viime vaalikaudella tehtyjen määräaikaisten panostusten päättymisestä. Vuonna 2024 määrärahat ovat kuitenkin luonnonsuojelun osalta edelleen yli 30 milj. euroa enemmän ja vesiensuojelun osalta suurin piirtein samalla tasolla kuin vuonna 2019.

Valiokunta on huolissaan etenkin vesiensuojeluun käytettävien määrärahojen alenemisesta noin 42 milj. eurolla. Myös avustus kuntien ilmastosuunnitelmien laatimiseen poistetaan. Avustusta on pidetty valiokunnan asiantuntijakuulemisessa vaikuttavana keinona edistää kuntien ilmastotoimia. Kehyskaudella 2024—2027 ei ole myöskään tarkoitus perustaa uusia luonnonsuojelualueita.

Valiokunta ymmärtää kuitenkin rahoituksen niukkuuden julkisen talouden tasapainottamiseksi ja pitää myönteisenä, että hallinnonalalla kartoitetaan myös mahdollisuuksia yksityisen rahoituksen suuntaamiseen mm. ennallistamiseen ja luonnonhoitoon. Ympäristöministeriö on jo antanut syksyllä 2023 uudella asetuksella pelisäännöt mm. vapaaehtoiselle ekologiselle kompensatiolle eli luontohyvitysten tekemiselle luonnonsuojelulain mukaisesti. Tärkeää on kuitenkin samalla turvata riittävä julkinen perusrahoitus, jotta varmistetaan asetettujen tavoitteiden ja kansainvälisten sitoumuksien saavuttaminen.

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 15,5 milj. euroa, joka on noin 2,8 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Rahoituksella jatketaan mm. luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä ja luonnon ennallistamista.

Helmi-ohjelma. Pääosa momentin rahoituksesta kohdistetaan Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteisiin, joiden päätavoitteena on vahvistaa luonnon monimuotoisuutta ja torjua luontokaatoa parantamalla elinympäristöjen tilaa. Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Toimenpiteet ovat ennen kaikkea konkreettista työtä elinympäristöjen suojelemiseksi, kunnostamiseksi ja hoitamiseksi. Helmi-ohjelmaan kohdennetaan yhteensä eri momenteilla vähintään 23,3 milj. euroa.

Valiokunta pitää Helmi-ohjelmaa keskeisenä keinona vastata elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotoimiin laajoina kokonaisuuksina ja usean toimijan yhteistyönä. Kunnostus- ja hoitotoimia keskitetään, jotta ne olisivat luonnon monimuotoisuuden kannalta mahdollisimman vaikuttavia. Merkittävää on myös, että ohjelman toimet perustuvat maanomistajien vapaaehtoisuuteen.

METSO-ohjelma. Valiokunta on tyytyväinen siihen, että määrärahaa (myös momenteilla 35.10.52 ja 35.10.63) osoitetaan edelleen METSO-ohjelman toimeenpanoon. Ohjelma edistää vapaaehtoista metsiensuojelua ja sen tavoitteena on osaltaan pysäyttää monimuotoisuuden heikentymistä metsäelinympäristössä (vuosina 2008—2025). Myös tätä ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Ympäristöministeriön hallinnonalalla on ta-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääloukka 35

voitteena suojella pysyvästi (tai pysyväisluonteisesti) yhteensä 96 000 hehtaaria vuoteen 2025 mennessä.

Valiokunta toteaa, että ohjelman toteutustilanne ympäristöministeriön hallinnonalalla on hyvä, kun ohjelmasta on toteutettu 96 prosenttia vuonna 2023. Sen sijaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla tavoitetta ei näillä näkymin saavuteta (käsitellään mietinnössä momentilla 30.40.45). Yhteensä ohjelman korvauksiin varataan talousarvioesityksessä hieman yli 20 milj. euroa eri momenteilla.

Vahingoittuneiden eläinten hoito. Momentilta myönnetään myös harkinnanvaraista valtionavustusta vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten hoidon järjestämiseen. Valiokunta pitää avustuksia tärkeinä ja nostaa esiin esitettyä laajemmankin tarpeen vahingoittuneiden eläinten hoitoon eläinsuojelulain mukaisesti.

Valiokunta lisää momentille 50 000 euroa Heinolan Lintutarhalle luonnonvaraisten eläinten hoitoon.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 15 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- (1. ja 2. kohta kuten HE 41/2023 vp)
- (3. kohta kuten HE 86/2023 vp)
- (4.—7. kohta kuten HE 41/2023 vp)
- (3. ja 4. kappale kuten HE 41/2023 vp)

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään yhteensä 7,1 milj. euroa, joka on noin 4,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahaa saa käyttää mm. kiertotalouden edistämiseen sekä ilmastohankkeisiin ja Ilmastopaneelin toimintaan. Ilmastorahoituksen taso pysyy valiokunnan saaman selvityksen perusteella hallinnonalalla suurin piirtein vuoden 2023 tasolla.

Kiertotalouden edistäminen. Ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa strategista kiertotalousohjelmaa, jonka tavoitteena on resurssituottavuuden ja kiertotalousasteen kaksinkertaistaminen ja uusiutumattomien luonnonvarojen kotimaisen kulutuksen kääntäminen laskuun vuoteen 2035 mennessä. Talousarvioesityksen mukaan toimia kiertotalouteen siirtymiseksi jatketaan, mm. kiertotalousohjelman, muovitiekartan ja valtakunnallisen jätesuunnitelman linjauksia toteuttamalla, lainsäädäntöä ja vapaaehtoisia sopimuksia kehittämällä, hyödyntämällä ja kehittämällä sähköisiä alustoja ja tietojärjestelmiä sekä toteuttamalla kokeiluja.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla ohjelman toteuttamisen rahoitus jatkuu nykytasolla (920 000 euroa), ja lisäksi jätetietojärjestelmän kehittämiseen on tarkoitus osoittaa rahoitusta (yhteensä 3 milj. euroa) vuoteen 2025 saakka. Kiertotalouden edistäminen on kaikkia hallinnonaloja

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 35

koskeva haaste, ja merkittävät innovaatio- ja investointituet kiertotalouteen ovat työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla. Asiakokonaisuuksien kohdennukset ovat eri hallinnonaloilla, joten kokonaiskuvaa rahoituksesta on vaikea muodostaa.

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että hallitus on tunnistanut kiertotalouden tarjoamat mahdollisuudet. Ympäristövaliokunnan tavoin (YmVL 14/2023 vp) valtiovarainvaliokunta korostaa kiertotalouden systemisen muutoksen merkitystä sen mahdollistaessa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen ja luonnon monimuotoisuuden ylläpidon samalla, kun se parantaa omavaraisuutta ja lisää työllisyyttä ja talouden toimeliaisuutta. Kiertotalousohjelman keskeisiä toimenpiteitä ovat Kiertotalous-Suomi (KiSu) -osaamisverkoston toiminta ja Kiertotalouden Green Dealin valmistelu.

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 11,7 milj. euroa, joka on 900 000 euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vesiensuojelua rahoitetaan käsittelyssä olevan momentin lisäksi momentilta 35.10.61, joten yhteensä siihen esitettävä rahoitus on noin 16,3 milj. euroa.

Itämeren ja vesien hyvän tilan saavuttamista tavoitellaan valtioneuvoston vuonna 2021 hyväksymien vuosia 2022—2027 koskevien vesien- ja merenhoitosuunnitelmien pohjalta. Vesien- ja merenhoidon suunnitelmat toteuttavat samalla Itämeren toimintaohjelmaa (Baltic Sea Action Plan, HELCON) ja Saaristomeri-ohjelmaa (käsitellään tarkemmin momentilla 35.10.61).

Valiokunta pitää tärkeänä, että toimenpiteitä pystytään toteuttamaan sekä sisävesillä että merialueilla. Sisävedet vaikuttavat osaltaan rannikkovesien hyvän tilan saavuttamiseen. Näin ollen on tarpeellista, että määrärahalla edistetään myös sisävesien ja merenhoidon kustannustehokasta kehittämistä ja tietojen entistä avoimempaa käyttöä jatkamalla PISARA-vesitietojärjestelmän rakentamista. Samoin tärkeää on edelleen rahoittaa ravinteiden kierrätysohjelman (RAKI) puitteissa tehtäviä selvityksiä sekä jatkaa Itämeren vedenalaisen meriluonnon kartoitusohjelman (VELMU) inventointeja ja tiedon käytettävyyden parantamista.

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 48,1 milj. euroa, joka on 2,6 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu lähinnä määrärahojen siirroista muille momenteille. Määrärahalla ylläpidetään mm. 41 kansallispuistoa (yli 1 milj. hehtaaria) sekä hoidetaan Metsähallituksen alueella olevaa suojelualueverkostoa (yli 4,5 milj. hehtaaria), joka on merkittävä hiilinielu- ja hiilivarasto Suomen ilmastotavoitteiden kannalta. Alueilla on myös merkittävä vaikutus luonnon monimuotoisuuden ylläpidossa. Näin ollen on hyvä, että momentille esitetään 4 milj. euron lisäystä Helmi-ohjelman toimeenpanon vahvistamiseen.

Valiokunta nostaa esiin Metsähallituksen työllistävän vaikutuksen, joka on sen omien tehtävien osalta yli 850 henkilötyövuotta (ml. ostopalvelut). Metsähallitus edistää kotimaisen luontomatkailun lisäksi kansainvälistä matkailua ja Suomi-brändiä. Kävijöiden rahankäytön vaikutusten luontokohteiden lähiseuduilla arvioidaan olevan yhteensä 390 milj. euroa ja tästä syntyvän laajemman työllistävän vaikutuksen arvioidaan olevan noin 2 160 henkilötyövuotta. Metsähallitus

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 35

tavoittaa myös suurimman osan suomalaisista, ja sillä on merkittävä rooli kansalaisten fyysisessä ja psyykkisessä terveydessä.

Metsähallituksen virkistys- ja matkailukäytön infran korjausvelka (39,4 milj. euroa) on pääosin purettu, mihin valiokunta on tyytyväinen. Mittavien panostusten jälkeen on siirrytty suunnitelmalliseen ylläpito-ohjelmaan, jolla pyritään estämään korjausvelan uudelleen kasvu. Samalla supistetaan ylläpidettävän infran määrää. Vuosittainen korjaustaso on noin 1,2—1,8 milj. euroa. Valiokunta korostaa, että rakenteiden kunnosta tulee huolehtia, jotta niiden turvallinen käyttö voidaan varmistaa onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi. Tärkeää on ratkaista myös kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennuskohteiden korjausvelan purkaminen.

Valiokunta korostaa lisäksi luontokohteiden saavutettavuutta ja esteettömyyttä palveluiden yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi, millä on suuri merkitys lapsiperheille, ikääntyvälle väestölle ja apuvälineillä liikkuville. Saavutettavuutta lisää myös osaltaan digipalveluiden kehittäminen.

Valiokunta lisää momentille 1 540 000 euroa, josta kohdistetaan

- 300 000 euroa Aulangon näkötorin huopakaton uudistamiseen ja ikkunoiden kunnostamiseen
- 250 000 euroa Kolin kiskohissin remontointiin
- 250 000 euroa Oulangan ja Hossan kansallispuistojen autiotupien peruskorjauksiin
- 200 000 euroa Nuuksion kansallispuiston esteettömän reitin ja taukopaikkojen rakentamiseen
- 150 000 euroa Preiviikki-Yyteri-matkailukokonaisuuden kehittämiseen
- 100 000 euroa Kankaanpään Kuninkaanlähteen Geoparkin kehittämiseen
- 100 000 euroa Raaseporin kesäteatterin kunnostamiseen
- 100 000 euroa Saaristomeren kansallispuistossa olevan Öron ravintolan korjaushankkeeseen
- 90 000 euroa Kirkkoniemen retkeilykohteeseen.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 49 640 000 euroa.

(2.—5. kappale kuten HE 41/2023 vp)

61. Vesien- ja ympäristöhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään noin 6,0 milj. euroa, joka on lähes 41,9 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2023 varsinaisessa talousarviossa. Tämä aiheutuu pääosin ravinteiden kierrätyksen huoltovarmuusrahoituksen (30 milj. euroa) ja Suomen kestävä kasvun ohjelman RRF-rahoituksen (5 milj. euroa) päättymisestä.

Momentin määräraha osoitetaan täysimääräisesti avustus- ja tukihankkeisiin. Ensisijaisesti momentilta avustettavia hankkeita ovat pinta- ja pohjavesien tilaa parantavat hankkeet vesistöissä ja valuma-alueilla. Vesien hyvän tilan saavuttaminen edellyttää useissa sadoissa järvi-, joki-, rannikko- ja pienvesikohteissa ulkoisen kuormituksen vähentämistä sekä vesien kunnostustoimia.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukokka 35

Valiokunta pitää momentin määrärahaa tärkeänä, koska sillä saadaan liikkeelle toimijoita, toimintamalleja ja yksityistä rahoitusta. Hankkeiden omarahoitusosuudet ovat noin 30—50 prosenttia, mikä lisää myönnettyjen avustusten vaikuttavuutta. Toiminnan vaikuttavuuden edelleen parantamiseksi on oleellista kehittää mm. hallinnonalan hankeosaamista ja niihin liittyvää tehokasta tiedottamista. Etenkin paikallisten toimijoiden aktivoinnilla on suuri merkitys.

Määrärahalla jatketaan myös Vesiensuojelun tehostamisohjelmaa ja Saaristomeri-ohjelmaa. Niiden mukaisiin toimenpiteisiin esitetään noin 11,8 milj. euroa (ml. momentti 35.10.23), johon sisältyy hallitusohjelman mukainen 6 milj. euron määrärahalisäys vuonna 2024. Kehyskaudella liisärahoitus on yhteensä 24 milj. euroa.

Saaristomeri-ohjelma. Saaristomeri on Suomen ainoa Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien ns. hot spot -listalla oleva kohde. Tavoitteena on saada alue pois listalta vuoteen 2027 mennessä.

Valiokunta pitää hyvänä, että hallitus jatkaa Saaristomeri-ohjelmaa painottaen mittakaavaltaan merkittäviin ravinnekierron parantamisiin johtavia toimenpiteitä, kuten eläinperäisen ravinteiden kiertoa, maaperän pidätyskyvyn parantamista oleellisilla osuuksilla ja ravinteiden poistoa vesistöistä. Ohjelmaa toteutetaan ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloilla. Toimenpiteiden tehokas toteuttaminen vaatii siten ministeriöiden saumatonta ja sujuvaa yhteistyötä, johon tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Valiokunta korostaa, että Saaristomeren tilan parantamista on mahdollista tehostaa rahoitettavien toimien harkitulla kohdentamisella ajallisesti ja maantieteellisesti sekä tehokkaalla puuttamisella rehevöitymisen juurisyihin. Saaristomeri-ohjelmaa käsitellään lisäksi maa- ja metsätalousministeriön päälukokan yhteydessä (momentilla 30.40.22).

Saaristomeren ohella valiokunta korostaa myös muiden merialueiden ja etenkin sisävesien tilan parantamista, mikä edellyttää mittavia toimenpiteitä ja niiden vauhdittamista riittävin resursein ympäristöministeriön hallinnonalan lisäksi etenkin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala-

Pilaantuneiden alueiden kunnostus. Momentilta rahoitetaan lisäksi pilaantuneiden alueiden kunnostusta (noin 1,5 milj. euroa), sekä laajempaan maaperänsuojelutyöhön ja sen kehittämiseen on varattu vajaa 1,4 milj. euroa momentilla 35.10.22. Määrärahat ovat niukat, koska Suomessa on noin 3 000 pilaantunutta kohdetta pohjavesi- tai asuinalueella tai niiden välittömässä läheisyydessä. Tärkeää on myös huolehtia poistettujen kaivannaisjätealueiden asianmukaisesta käsittelystä.

Valiokunta lisää momentille 250 000 euroa, josta kohdistetaan 200 000 euroa Loutinojan kunnostustoimenpiteisiin Tuusulanjärvellä ja 50 000 euroa Kuusinkijoki-hankkeeseen Kuusinkijoki-Piilijoki kunnostustoimenpiteisiin.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään 6 292 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukka 35

Määrärahaa saa käyttää:

- (1. ja 2. kohta kuten HE 41/2023 vp)
- (3. kohta kuten HE 86/2023 vp)
- (4. kohta kuten HE 41/2023 vp)
- (3. ja 4. kappale kuten HE 41/2023 vp)

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille esitetään 2,0 milj. euroa, mikä on puolet vuoden 2023 varsinaisen talousarvion tasosta. Määrärahasta myönnetään asumisneuvonnan tukea kunnille lain (1036/2022) mukaisiin avustuksiin vuosina 2023—2027.

Asumisneuvonta on toimiva keino ennaltaehkäistä asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen. Odotettavissa on, että neuvonnan tarve kasvaa mm. sosiaaliturvan leikkauksien myötä. Valiokunnan saaman tiedon mukaan neuvontaa kunnissa kuitenkin jatketaan leikkauksesta huolimatta ja myös uusia kuntia on tulossa neuvontapalveluiden järjestäjäksi. Määräaikaisen lain toimivuutta tarkastellaan myöhemmin erillisellä selvityksellä.

Hallitusohjelmassa todetaan, että pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi käynnistetään ohjelma. Tarkoituksena on myös rakentaa hallintorajat ylittävä asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kokonaisuus, joka mahdollistaa asunnottomuusriskin varhaisen tunnistamisen ja avun tarjoamisen asunnottomuuden torjumiseksi. Lisämäärärahoja toimiin ei kuitenkaan ole vielä hallituksen talousarvioesityksessä.

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että hallitus aikoo nostaa keskiöön toimet heikoimmassa asemassa olevien asumisen turvaamiseen ja asunnottomuuden poistamiseen. Pitkäaikaisasunnottomien ohella on hyvä kiinnittää huomiota asunnottomuuteen yleisestikin. Tilastollisesti asunnottomien ihmisten määrä on hieman laskenut, mutta valiokunnan saaman selvityksen mukaan toisaalta on selviä viitteitä katuasunnottomuuden lisääntymisestä, vieläpä aiempaa nuoremmissa ikäluokissa. Tilastollisen asunnottomuuden vähenemiseen on todennäköisesti vaikuttanut vuokratason aleneminen sekä vuokra-asuntojen saatavuus. Huolena on kuitenkin se, muuttavatko tilannetta tämänhetkinen asuntorakentamisen taso, investointiavustusten valtuuden alentaminen sekä muutokset asumistukeen ja muuhun sosiaaliturvaan.

Valiokunta korostaa, että asunnottomuustyössä on ensiarvoisen tärkeää huolehtia asuntomarkkinoiden tilanteesta. Toimivien asuntomarkkinoiden ja ennalta ehkäisevän tuen ohella asunnottomuuden vähentämisessä on tarvetta myös korjaaville sosiaalipalveluille. Näistä ovat nykyisin vastuussa hyvinvointialueet. On tärkeää huolehtia siitä, että asunnottomat tai asunnottomuuden uhkan alla olevat eivät jää sote-uudistuksen jälkeen huomiotta. Hyvinvointialueiden toiminta on vasta alkanut, joten kokonaiskuva on vielä muutoksessa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluku 35

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Korjausavustuksiin osoitetaan 9,55 milj. euroa v. 2024, mikä on merkittävästi vähemmän kuin viime vuosina on valtion talousarviosta ja Valtion asuntorahastosta tähän tarkoitukseen yhteensä osoitettu (esimerkiksi vuonna 2023 käytettävissä oli 21,45 milj. euroa).

Valiokunta tunnistaa, että tämänhetkissä rakennusalan haasteissa on kyse uudistuotannon ongelmista eikä korjausrakentamisesta, ja näin ollen korjausavustusten korottaminen ei sinällään ole keskiössä. Tästä huolimatta valiokunta nostaa esiin myös korjausavustusten mahdollisuudet alan haasteiden helpottamisessa sekä korjausavustusten keskeisen merkityksen iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamisessa, hissien jälkiasentamisessa ja liikkumisesteiden poistamisessa. Korjausten avulla mahdollistetaan henkilöiden asuminen omassa kodissaan, mikä on yhteiskunnan kokonaiskustannustenkin kannalta hyödyllistä etenkin käsillä olevaan väestön ikääntymisen haasteeseen vastaamisessa.

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Asuntomarkkinatilanne ja korkotuki- ja takauslainavaltuudet

Uudisrakentamisen ja erityisesti asuntorakentamisen volyymi vaihtelee vuosittain ja on herkkä suhdanteiden ja odotusten muutoksille. Asuntomarkkinakehitystä ovat vuonna 2023 hallinneet korkotason merkittävä nousu, asuntotuotannon selkeä vähentyminen sekä asuntokaupan hiljentyminen ja asuntojen hintojen lasku.

Asuntoaloitusten ennakoitaan olevan 16 000—23 000 asunnon tasolla (josta 7 000 ARA-tuotantoa) vuonna 2023, mikä on merkittävästi alle vuoden 2022 noin 37 000 asuntoaloituksen tason (josta 5 600 ARA-tuotantoa). Vuonna 2024 arvioidaan aloitettavan noin 19 500—26 000 asunnon rakentaminen (josta arviolta 7 000—8 000 ARA-tuotantoa).

ARA-tuotanto on viime vuosina vaihdellut noin 6 000—9 000 vuosittaisen asuntoaloituksen välillä. Matalin aloitusmäärä oli vuonna 2022, mihin vaikuttivat ennen kaikkea korkeaksi muodostuneet rakennus- ja korkokustannukset. Vuonna 2023 ARA-toimijat ovat saaneet aiempaa enemmän urakkatarjouksia ja tarjoushinnat ovat olleet selvästi alempia kuin vuosi sitten.

Vuoden 2024 korkotukilainavaltuus on 1,5 mrd. euroa, mikä on 450 milj. euroa kuluva vuotta alempi. Valiokunta pitää hyvänä hallituksen linjausta joustavoittaa lyhyen vs. pitkän korkotuen käyttämistä sekä tarkastella korkotuen ehtoja. ARA-tuotannon edellytykset ovat valiokunnan saaman tiedon mukaan tällä hetkellä hyvät, ja valiokunta katsoo ympäristövaliokunnan tavoin (YmVL 14/2023 vp), että myöntövaltuus on hyvällä tasolla, joskin huolta herättää sen riittävyys myös asumisoikeusasuntotuotannon (ASO-tuotannon) lainoitustarpeeseen (tästä tarkemmin myöhemmin mietinnössä). Korkotukivaltuuden riittävyttä on siten syytä seurata vuoden 2024 edetessä. Valiokunta toteaa kuitenkin, että rakennusalan ongelmat ovat lähtökohtaisesti markkinahintaisten asuntojen puolella ja tämän haasteen tukemisessa keskiössä ovat kysyntää tukevat toimet (mm. ostovoiman tukeminen, veronalennukset sekä työllisyyttä kohentavat toimet).

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Pääluokka 35

Valiokunta pitää tärkeänä hallitusohjelman linjausta siitä, että valtion tukeman asuntotuotannon korkotuki- ja takauslainavaltuudet mitoitetaan aiempaa paremmin rakennusalan suhdannetilanteen mukaisesti — niin suhdannehuipuissa kuin suhdannekuopissa.

Valtion asuntorahaston tulevaisuus

Valtion asuntorahastosta annetun lain (1144/1989) mukaan rahaston tehtävänä on rahoittaa asunto-olojen kehittämistoimenpiteitä. Rahaston varoja käytetään lainojen myöntämiseen ja muuhun asuntorahoituksen tukemiseen. Rahaston varat kertyvät myönnettyistä aravalainoista, korkotuotoista ja takausmaksuista.

Vuonna 2024 rahastosta tehdään ylimääräinen 500 milj. euron tuloutus valtion talousarvioon hallituksen investointiohjelman rahoittamiseksi, ja ylimääräisiä tuloutuksia on tarkoitus jatkaa kehyskaudella. Hallitusohjelman mukaan tuloutukset tulee tehdä rahaston nykytasosta toimintaa vaarantamatta. Asuntorahaston tase oli vuoden 2022 lopussa 5,6 mrd. euroa, ja se kutistuu myös ilman näitä siirtoja vuosi vuodelta.

Valiokunnan kuulemisessa tuotiin esiin, että nykyisellä korkotasolla rahaston kassa pystyy karkeasti arvioiden kattamaan sillä olevat taloudelliset sitoumukset vielä seuraavat kymmenen vuotta. Tämän jälkeen olisi varauduttava huolehtimaan tehdyistä sitoumuksista valtion budjettivaroin. Valtion asuntopoliittinen linja on muutoksessa, joten valiokunta pitää hyvänä sitä, että ympäristöministeriö on syksyllä 2023 asettanut selvitysryhmän arvioimaan 1.3.2024 mennessä valtion tukeman asuntotuotannon merkitystä ja kehittämistarpeita mm. työllisyyden, segregaaation torjunnan, asuntomarkkinan toimivuuden ja kestäväen julkisen talouden näkökulmista. Ryhmän tehtävänä on lisäksi mm. arvioida Valtion asuntorahaston käyttötarkoitusta ja roolia ja selvittää asuntorakentamisen tukemiseen liittyvät valtion rahoitus- ja takausvastuut sekä vaihtoehdot, joilla voidaan vastata nykyisistä ja tulevista takaus- ja tukisitoumuksista.

Korkomenot. Valiokunta kiinnittää huomiota korkotason nousuun, jonka myötä rahastosta maksettavien korkotukien määrä kasvaa voimakkaasti. Kun vuonna 2022 rahaston varoista maksettiin korkotukea 1,8 milj. euroa, niin vuonna 2024 korkotukimenot olisivat alustavan arvion mukaan 180 milj. euroa, mikä vaikuttaa rahaston tulokseen.

Valtion asuntorahastosta myönnettävät avustukset

Valtion asuntorahastosta esitetään myönnettäväksi avustuksia yhteensä 71,3 milj. eurolla. Nämä avustukset kuuluvat myös valtiontalouden menokehyyksen piiriin. Tämä on noin viidesosa vuoden 2023 tasosta. Aleneminen johtuu mm. asuinrakennusten energia-avustusten, kunnallistekniikka-avustusten, käynnistämisyavustusten ja rahastosta maksettavien korjausavustusten päättymisestä.

MAL-sopimukset ja segregaaation ehkäisy

Maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevat valtion kanssa tehdyt 12-vuotiset sopimukset ovat voimassa seitsemällä suurimmalla kaupunkiseudulla (Helsinki, Tampere, Turku, Oulu, Jyväskylä, Kuopio ja Lahti). Sopimusten päivittäminen on parhaillaan käynnissä. Ympäristövaliokunnan

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Päälukko 35

(YmVL 14/2023 vp) tavoin valiokunta korostaa MAL-sopimusten merkitystä keinona edistää pitempiaikaista aitoa kumppanuutta valtion ja kaupunkiseutujen välillä ja lisätä asunto- ja tonttitarjontaa sekä edistää kestävästä yhdyskuntarakenteesta ja liikennejärjestelmän rakentamista.

Vuoden 2024 talousarvio ei sisällä rahoitusta käynnistys- tai kunnallistekniikka-avustuksiin. MAL-sopimuksiin ei myöskään ole tarkoitus liittää ARA-asuntotuotannon tavoitteita.

Erilliset avustukset segregaaation ehkäisemiseen ja lähiökehittämiseen ovat päättyneet. ASO-asunnot tuovat eri kaupunginosaan asukkaita alentaen segregaaation riskiä. ASO-tuotanto ollaan kuitenkin lakkauttamassa siten, että hakemuksia otetaan vastaan enää 31.12.2023 asti. Tällä hetkellä korvaavaa segregaaatiota ehkäisevää ”tuotetta” mm. ikääntyville ja lapsiperheille ei markkinoilla ole, mutta aiemmin mainittu ympäristöministeriön asettama selvitysryhmä pohtii tätäkin näkökulmaa. Ympäristövaliokunnan (YmVL 14/2023 vp) tavoin valiokunta pitää hyvänä hallituksen päätöstä jatkaa lainoitusta vuoden 2024 loppuun asti ja kantaa huolta siitä, onko vuoden 2024 korkotukilainavaltuus riittävä nyt vireille tulevien asumisoikeusasuntohankkeiden lainottamiseen.

Edellä todetun perusteella valiokunta näkee, että MAL-sopimuksilla on aiempaa merkittävämpi rooli kaupunkien alueellisen eriytymisen hallinnassa turvaamalla monipuolista ja monimuotoista asuinrakentamista sekä segregaaation ehkäisyä mm. houkuttelevien joukkoliikenneyhteyksien muodossa. Todettakoon, että MAL-sopimukset kattavat kuitenkin vain kaikkein suurimmat kaupunkiseudut. Segregaaation ehkäiseminen vaatii pitkäjänteistä ja laaja-alaista työtä useilla hallinnonaloilla, kuten esim. opetus- ja kulttuuriministeriön ja sisäministeriön hallinnonaloilla. Merkittävä osa segregaaation torjunnan keinoista on kuntien käsissä.

Erityisryhmien asuminen

Valiokunta pitää valitettavana sitä, että erityisryhmien (ikäntyneet, kehitysvammaiset, opiskelijat, mielenterveyskuntoutujat, pitkäaikaisasunnottomat) asumisen tukemiseen tarkoitettu investointiavustus alenee ja on 63 milj. euroa vuonna 2024, mutta pitää hyvänä sitä, että avustusvaltuutta ei heti alennettu jatkovuosille (2025—2027) linjatulle 43 milj. euron tasolle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksesta (ARA) on käsiteltyssä erityisryhmien investointiavustushankkeita monin verroin enemmän verrattuna avustusvaltuuteen. Hallitusohjelman mukaisesti erityisryhmien investointiavustuksen avustusprosenttia ollaan alentamassa, mikä lisäisi avustuksen riittävyyttä useammalle hankkeelle. Lisäksi on linjattu, että avustukset kohdennetaan eniten tukea tarvitseville ryhmille.

Erityistä huomiota valiokunta kiinnittää ikääntyneiden palveluasumiseen kohdistuviin investointiavustuksiin, jotka ovat keskeisiä ikääntyvässä Suomessa. Karkeasti noin puolet erityisryhmien investointiavustuksista on kohdentunut tälle ryhmälle, ja nykyin ARA:n käsittelyjonossa on erityisesti ikäihmisten asumisen kohteita. Näissä hakemusmäärät ovat kasvaneet hyvinvointialueiden aloituksen myötä. Sama pätee myös mm. kehitysvammaisten asumisen hankkeisiin — sote-uudistus on luonut viime vuosille odotuksen vaiheen, mikä nyt purkautuu kasvavana kysyntänä. Hyvinvointialueiden palveluverkkosuunnittelu on edelleen kesken, mikä tuo myös epävarmuutta tilanteeseen ja odotettavissa oleviin hankehakemusten määriin.

**Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Osasto 15**

TULOARVIOT

Osasto 15

LAINAT

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Valiokunta ehdottaa momentille lisättäväksi 36 680 000 euroa nimellisarvoiseen nettolainanottoon, jolloin nimellisarvoinen nettolainanotto on 11 441 695 000 euroa.

Lisäys johtuu valiokunnan menomomenteille ehdottamista muutoksista.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille merkitään nettotuloa *11 441 695 000* euroa.

(2. ja 3. kappale kuten HE 41/2023 vp)

YHTEENVETO

Valiokunnan ehdotuksen mukaan sekä tuloarviot että määrärahat päätyvät 87 867 388 000 euroon.

Valiokunta on lisännyt määrärahoja 36 680 000 euroa. Vastaava lisäys on tehty tuloarvioihin momentille 15.03.01.

Tuloarvioiden eroavuudet esitysten ja mietinnön välillä ilmenevät seuraavasta taulukosta:

	Esitys €	Valiokunta €
Os. 11	66 841 653 000	66 841 653 000
Os. 12	7 274 709 000	7 274 709 000
Os. 13	2 170 008 000	2 170 008 000
Os. 15	11 544 338 000	11 581 018 000
Yhteensä	87 830 708 000	87 867 388 000

Määrärahojen eroavuudet esitysten ja mietinnön välillä ilmenevät seuraavasta taulukosta:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp

	Esitys €	Valiokunta €
Pl. 21	145 427 000	145 427 000
Pl. 22	47 381 000	47 381 000
Pl. 23	254 219 000	254 219 000
Pl. 24	1 289 672 000	1 289 797 000
Pl. 25	1 213 501 000	1 214 301 000
Pl. 26	2 577 001 000	2 578 796 000
Pl. 27	5 971 695 000	5 972 975 000
Pl. 28	38 103 632 000	38 090 632 000
Pl. 29	8 033 657 000	8 040 507 000
Pl. 30	2 651 946 000	2 654 751 000
Pl. 31	3 585 526 000	3 616 401 000
Pl. 32	4 230 636 000	4 231 841 000
Pl. 33	16 309 225 000	16 310 945 000
Pl. 35	240 680 000	242 905 000
Pl. 36	3 176 510 000	3 176 510 000
Yhteensä	87 830 708 000	87 867 388 000

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 41/2023 vp ja sitä täydentävään hallituksen esitykseen HE 86/2023 vp sisältyvän ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2024 edellä todetuin muutoksin.

Eduskunta hyväksyy talousarvioaloitteen TAA 29/2023 vp.

Eduskunta hylkää talousarvioaloitteet TAA 1—28 ja 30—378/2023 vp.

Eduskunta päättää, että vuoden 2024 talousarviota sovelletaan 1.1.2024 alkaen.

Helsingissä 12.12.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp

varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Otto Andersson r
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Timo Vornanen ps
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Pauli Aalto-Setälä kok
varajäsen Sanna Antikainen ps
varajäsen Hannu Hoskonen kesk
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Eeva Kalli kesk
varajäsen Jukka Kopra kok
varajäsen Minja Koskela vas
varajäsen Mikko Lundén ps
varajäsen Lauri Lyly sd
varajäsen Krista Mikkonen vihr
varajäsen Juha Mäenpää ps
varajäsen Riitta Mäkinen sd
varajäsen Saku Nikkanen sd
varajäsen Nasima Razmyar sd
varajäsen Jari Ronkainen ps
varajäsen Jaana Strandman ps
varajäsen Henrik Wickström r
varajäsen Ville Väyrynen kok
varajäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Jonna Berghäll
valiokuntaneuvos Tarja Järvinen
tarkastusneuvos Minna Tiili

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vastalause 1/sd

Yleisperustelut

Vaikea aika vaatii oikeudenmukaista talous- ja finanssipolitiikkaa

Talouden näkymä on haastava. Keskuspankkien toimet inflaation hillitsemiseksi ovat nostaneet korkotasoa nopeasti. Suomen kaltaiseen pieneen avoimeen talouteen vaikuttavat myös kansainväliset suhdanteet voimakkaasti. Tässä tilanteessa hidastuva kasvu uhkaa hallituksen sopeutustavoitteita lyhyellä aikavälillä. Samalla kunnianhimon talouspolitiikka uhkaa heikentää pidemmän aikavälin kasvuedellytyksiä, joiden varassa yhteinen hyvinvointi ja julkisen talouden kestävyys pitkällä tähtäimellä lopulta on.

Vaikka suhdannepoliittisesti finanssipolitiikan viritystä voidaan pitää suunnilleen oikeana, on sopeutustoimien kohdentumisella merkitystä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Jos talouspolitiikan keskeisimmäksi tavoitteeksi asetetaan kasvun luomisen sijasta julkisen talouden vahvistaminen leikkaamalla suhdanneriskeistä välittämättä, on suuri varaa, ettei saavuteta kumpaakaan. Hidastuva kasvu syö leikkausten vaikutukset, ja puuttuvat kasvupanostukset kostaavat pysyvästi hidastuvana kasvuna.

Suomen talouden vaikeuksista on käyty laajaa keskustelua. Pitkään jatkunut matala syntyvyys yhdistettynä viime vuosiin saakka matalalla tasolla olleeseen työperäiseen maahanmuuttoon on johtanut ikärakenteeseen, joka on verrokkimaitamme vaikeampi. Pienemmän työikäisen väestön on kannettava kasvavat ikäsidonnaiset menot. Keskuspankkien toimet inflaation hillitsemiseksi ovat nostaneet korkotasoa nopeasti. Myös kansainvälisistä suhdanteista tulee vastatuulta.

Työvoiman hitaan kasvun ongelmaa pahentaa matala investointiaste ja laskuun kääntynyt koulutustaso, jotka yhdessä ovat johtaneet heikkoon tuottavuuden kasvuun. Suomen talouden keskeisimmät ongelmat ovat työvoiman heikentynyt saatavuus, koulutustason lasku sekä investointien puute. Julkista taloutta on välttämätöntä tasapainottaa, mutta pitää muistaa, että tasapainottaminen ei korjaa talouden vakavimpia pitkän aikavälin haasteita. Huonosti ajoitettu ja kohdennettu sopeutus voi päinvastoin pahentaa ongelmaa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Valtiovarainvaliokunnan julkisen talouden suunnitelmaa koskevassa mietinnössä todetaan: ”Suomen talouden rakenteellisia ongelmia ovat heikko tuottavuuden kasvu ja vähäiset tuotannolliset investoinnit. Tuottavuuskasvua hidastaa mm. tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan verrattain vähäinen määrä ja muita kehittyneitä teollisuusmaita alemmalle tasolle jäänyt nuorten koulutustaso. Vaikka työllisyysaste on viime vuosina noussut merkittävästi, työttömyysaste on kuitenkin edelleen korkea ja osaavasta työvoimasta on pulaa. Valtiovarainministeriö ennustaa työllisyysasteen nousevan kehyskaudella 73,8 prosentista 75,2 prosenttiin.”

Tässä kiteytyy talousarvion ja julkisen talouden suunnitelman yksi keskeinen haaste. Hallitus sai edelliseltä kaudelta perinnöksi TKI-paketin, joka on yksi kasvun keskeisistä mahdollistajista. Hallituksen jakkarasta puuttuvat kuitenkin ne kaksi muuta jalkaa: määrätietoiset toimet koulutus-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

asteen laskun pysäyttämiseksi ja laajat toimet työvoiman saatavuuden parantamiseksi. Erityisesti työperäisen maahanmuuton edistämiseen tähtäävät toimet ovat auttamattoman kunnianhimoittomia ja riittämättömiä Suomen väestön ikääntyminen huomioiden. Hallituksen suunnitelma työvoimapulan ratkaisemiseksi sosiaaliturvaa leikkaamalla on väestörakenne ja nykyinen työllisyysaste huomioiden epärealistinen.

Ongelma näkyy jo vuoden 2024 ennusteissa. Hidastuva kasvu uhkaa hallituksen sopeutustavoitteita lyhyellä aikavälillä. Samalla kunnianhimon talouspolitiikka uhkaa heikentää pidemmän aikavälin kasvuedellytyksiä, joiden varassa yhteinen hyvinvointi ja julkisen talouden kestävyys pitkällä tähtäimellä lopulta ovat. Lyhyellä aikavälillä hallituksen tulisi reagoida tehokkaammin rakennusalan romahdukseen, joka uhkaa syventää taantumaa välittömästi ja heikentää myös pitkän aikavälin kasvua pysyvästi, jos rakentamisen kapasiteetin lasku luo pitkäkestoisia kustannuspaineita kasvukeskusten asumiskustannuksiin.

Lisäksi osa hallituksen toimenpiteistä, kuten osasaikaisen työn kannustimien heikentäminen, voi erityisesti hidastuvan kasvun oloissa osoittautua virheeksi. Hallituksen tarkoitus on ohjata mahdollisimman moni kokopäiväiseen työhön, elämäntilanteesta riippumatta. Kuitenkin tämänkin tavoitteen toteutuminen riippuu ihmisten omien valintojen lisäksi myös siitä, paljonko kokoaikaisista työtä on tarjolla, kuten monet taloustieteilijät ovat huomauttaneet.

Työmarkkinalainsäädäntöön hallitus on tuomassa ison paketin työntekijäpuolen asemaa heikentäviä uudistuksia. Näillä uudistuksilla ei valtiovarainministeriön mukaan ole kasvua tai työllisyyttä edistäviä vaikutuksia. Ainoa varma vaikutus on lisääntyvä epävakaus työmarkkinoilla, joka voi vaikuttaa negatiivisesti kasvuun sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Hallituksen veropolitiikka on häkellyttävän kunnianhimoitonta ja niukkaa. Pahinta kuitenkin on suuri ristiriita hallituksen julkilausuttujen tavoitteiden kanssa. Vaikka hallitus sanoo pitävänsä kiinni Suomen ilmastotavoitteista, ei ympäristön kolmoiskriisiä veropolitiikassa huomioida. Päinvastoin hallitus tekee aktiivisia toimenpiteitä, jotka heikentävät Suomen edellytyksiä täyttää päästövähennysvelvoitteensa taakanjakosektorilla. Omituista on myös se, miten julkisen talouden tasapainottamisen ulkopuolelle rajataan ylimmät tuloluokat, jotka päinvastoin saavat suorasti ja välillisesti veroetuja. Sopeutuksen maksavat kokonaisuudessaan pienituloisimmat ja keskituloiset.

Seuraavan neljän vuoden aikana Suomen kokonaisveroaste on laskemassa jyrkästi, ja vaalikauden lopussa veroaste painuu yhtä matalalle tasolle kuin vuonna 1987. Kokonaisveroasteen laskeva trendi pahentaa kestävyysvajeen ongelmaa, sillä vuodesta 2022 vuoteen 2027 mennessä kokonaisveroasteen arvioidaan laskevan yhteensä n. 2,9 %, mikä vastaa vuoden 2027 arvioidussa bruttokansantuotteessa noin 9,5 miljardia euroa. Vaikka hallitus ei pyrkisi nostamaan kokonaisveroastetta, tulisi kokonaisveroasteen laskua vähintään pyrkiä hidastamaan ja käyttämään sen tuomat lisätulot julkisen talouden tasapainottamiseen.

Ohjaus- ja sopeutuskeinona verotus jää kuitenkin julkisen talouden suunnitelmassa lähes kokonaan pöydälle. Hallitus tekee talousarviossaan ennennäkemättömän kovat leikkaukset palveluihin ja kaikkein pienituloisimpien toimeentuloon. Silti Orpon hallitus ottaa yli 40 miljardia velkaa - siis aivan saman verran kuin edellinen, vaalilupauksista huolimatta ja ilman koronavaikeuksia.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Julkisen talous ei siis hallituksen politiikalla vahvistu, mutta lapsiperheköyhyys kyllä lisääntyy, ihmisten arjen turvallisuus järkkyy, nuorten tulevaisuuden usko heikkenee ja työmarkkinoiden luottamus romutetaan. Ihmisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin heikentäminen ei vahvista taloutta pitkällä aikavälillä.

Tilannetta pahentaa oleellisesti, mikäli hyvinvointialueille ei anneta työrauhaa ja riittäviä resursseja käynnistää toimintaansa sekä hakea tehokkaita toimintamalleja. Hallituksen tulisi luopua terveydenhuoltoon kohdistuvista ylimitoitetuista säästötoimistaan ja myöntää hyvinvointialueille lisää aikaa alijäämän kattamiseen. SDP kiirehtii hallitusta tuomaan lainmuutoksen käsittelyyn viipymättä.

Oikeudenmukaisempia säästötoimia

Julkisen talouden tasapuolinen tasapainottaminen edellyttää kasvua vahvistavien toimien ja uudistavan veropolitiikan lisäksi myös suoria säästötoimia. Ne on kuitenkin mahdollista kohdistaa tasapuolisemmin. SDP aikaistaisi valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanoa. Tuottavuuden aikaansaamiseksi tulisi hyödyntää erityisesti digitalisaation, julkisen sektorin tilaohjelman ja julkisten hankintojen kokonaisuutta.

Myös valtion avustusten kokonaisuudesta on mahdollista hakea säästöjä laajalla uudistusohjelmalla. Valtion varoista myönnetään avustuksia arviolta 4 miljardia euroa yli 300 valtionavustushaussa. Avustuksia myöntävät ministeriöt, noin 30 keskusvirastoa sekä aluehallinnon viranomaiset. Valtionavustuksia myönnetään esimerkiksi yhdistyksille ja säätiöille, kunnille ja kuntayhtymille, yksityishenkilöille, korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille sekä yrityksille.

SDP esittää kokonaisuudistusta, jossa karsitaan päällekkäisyyksiä ja hallinnointia. Tarkistetaan avustustasoja samalla, kun vaikuttavimmat avustukset suojataan.

Työkyvyttömyyden kustannukset ovat Suomessa erittäin merkittävä kuluerä. Lisäksi yksilötasolla pitkäaikainen ulosjäänti työelämästä heikentää hyvinvointia. Kokonaisuudistuksella voitaisiin yhtä aikaa parantaa osallisuutta, hyvinvointia ja saada merkittäviä kustannussäästöjä, jos riittävillä tukitoimilla voitaisiin mahdollistaa töihin paluu omien mahdollisuuksien rajoissa. Vaikuttavista tukitoimista on hyviä kansainvälisiä kokemuksia, joita kannattaisi kokeilla myös Suomessa.

Työkyvyttömyyden kulujen arvioidaan olevan yli 10 mrd. euroa vuodessa. Sairastumisen jälkeistä työhön paluuta ja kuntoutumista on mahdollista vauhdittaa. Sairauspäivärahakauden aikainen tuki sekä velvoitteet ja kannustimet työhön palaamiseksi ja sen edistämiseksi jäävät nykyjärjestelmässä helposti kevyiksi. SDP esittää uudistusta, jossa työntajalle asetetaan velvoitteita helpottaa työhön paluuta esimerkiksi työtehtäviä tai olosuhteita mukauttamalla. Samalla työntekijän velvollisuutta osallistua työhön paluuta edistäviin toimiin tiukennetaan. Muissa Pohjoismaissa ja Hollannissa on saatu vastaavista malleista hyviä kokemuksia. Lisäksi tarkistetaan työkyvyttömyyden kriteereitä ja panostetaan työttömien terveystarkastuksien kautta työkykyyn.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vastuullisen kasvun kaava ja uudistava veropolitiikka

SDP esittää hallituksen politiikalle oikeudenmukaisemman ja vahvemmin tulevaisuuteen suunnautuvan vaihtoehdon. SDP tasapainottaa taloutta vaihtoehdossaan samassa mittaluokassa kuin hallitus mutta kuitenkin niin, ettei kenellekään aseteta kohtuutonta taakkaa. Samalla SDP pitää kiinni Suomen ilmastotavoitteista ja luontokadon selättämisestä.

Tuottavuuden kasvattamiseksi on tärkeä siirtää painopiste säilyttävistä ja ilmastolle haitallisista tuista talouttamme uudistaviin tukiin. SDP esittää muun muassa TKI-verokannustimen laajentamista useammalle yritykselle muiden TKI-panostusten lisäksi. Osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi esitämme vielä enemmän panostuksia koulutukseen. Hallituksen tulee myös luopua politiikastaan, jolla Suomen maakuvaa heikennetään kansainvälisten osaajien silmissä.

Kun samalla tukitaan verotuksen porsaanreikiä, voidaan maltillisesti laskea pieni- ja keskituloisten palkansaajien ansiotuloverotusta. Verotuksen taakan jakaantuessa tasaisemmin ei keneltäkään tarvitse vaatia kohtuuttomia.

SDP:n vaihtoehdossa veroaste laskee vuodesta 2023. Samalla taloutta tasapainotetaan tasapuolisemmin, kuten monet tutkimuslaitokset ja asiantuntijat ovat suositelleet.

Koulutustason nostaminen

Nuorten ikäluokkien korkeakoulutusasteen nostaminen 50 prosentin tasolle 2030-luvulla vaatii suuria panostuksia koulutuskapasiteettiin. Tavoitteen saavuttaminen vaatisi vuodesta 2023 alkaen vuosittain jopa 13 200 opintojen aloittajaa enemmän kuin vuonna 2019. Näin suuri nosto edellyttää korkeakouluilta investointeja opetus- ja tutkimus- sekä muuhun henkilöstöön, tiloihin ja infrastruktuuriin sekä palveluihin. Talousarvioesityksessä linjattu yliopistoille myönnettävä 1,7 miljoonaa euroa ei riitä koulutuspaikkojen lisäämiseen riittävästi. Ammattikorkeakoulut pakotetaan aloituspaikkarahoituksella pitämään aloituspaikkojen perustaso nykyisellään, vaikka leikkausten takia resurssit vähenevät ja aiemmat lisärahoituspaikat lakkautettiin. SDP ehdottaa hallitukselle opetus- ja kulttuuriministeriön 10 miljoonan euron leikkauksen perumista sekä 25 miljoonan euron lisäystä korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen. Lisäksi SDP ehdottaa AMK:n rahoitukseen 12 miljoonaa euroa sote-harjoittelukorvauksen leikkauksen perumiseksi. SDP ei hyväksy avoimen korkeakoulun 2 miljoonan euron sekä vapaan sivistystyön 19 miljoonan euron leikkausta.

Oppimisen tuen merkitys kasvaa jokaisella koulutusasteella, mutta erityisesti peruskoulussa. Talousarvioesitys ei tarpeeksi hyvin ota huomioon oppimisen tuen riittämättömiä resursseja. Päiväkotien, koulujen ja oppilaitoksien rahoituksen tulisi tähdätä oikea-aikaiseen lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen sekä mahdollistaa moniammatillinen tuki katkeamattomasti ja yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Suomella on edessään hyvä tulevaisuus, jos meillä on malttia ja rohkeutta uudistaa taloutta ja yhteiskuntaa sekä viisautta pitää kaikki mukana. Erityisesti tiukkoina aikoina ja vaikeita päätöksiä tehtäessä on oikeudenmukaisuus tärkeää. Vakavien yhteisten haasteiden taakka on jaettava tasaisesti.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus korjaa julkisen talouden suunnitelmaansa siten, että taakka julkisen talouden välttämättömästä sopeutuksesta jakaantuu tasaisemmin väestöryhmien kesken. Myös verotusta tulee käyttää yhtenä keinona sopeuttaa julkista taloutta ja pienentää valtionhallinnon alijäämiä.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hyvinvointialueille myönnetään lisäämään kattamiseen, ja kiirehtii hallitusta tuomaan lainmuutoksen käsittelyyn viipymättä.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu tavoitteestaan säästää noin 1,4 miljardia euroa sosiaali- ja terveyspalveluista.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa hyvinvointialueille työrauhan ja varaa riittävän rahoituksen sote-palveluiden järjestämiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus palaa parlamentaarisen Liikenne 12 -ryhmän linjamaan toimintamalliin liikennepolitiikassaan ja luopuu toimintamallista, jossa hallituksen suunnittelemassa mittakaavassa korvataan pysyvää rahoitusta epävarmalla kertaluontoisella rahoituksella.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että kasvun aineksia tulee vahvistaa toimenpiteillä, jotka lisäävät investointeja ja työperäistä maahanmuuttoa, sekä määrätietoisilla toimilla nuorten koulutustason laskun pysäyttämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus mitoittaa julkisen talouden niin, että ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin voidaan tehdä tarpeelliset investoinnit.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa toimenpiteitään rakennusalan romahduksen pysäyttämiseksi ja riittävän asuntotuotantokapasiteetin varmistamiseksi vauhdittamalla peruskorjauksia, panostamalla erityisryhmien asumiseen ja lähiöiden kehittämiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valtionapujen kokonaisuuden uudistamiseksi ja päällekkäisten tukien karsimiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää työkyvyttömyyden kokonaisuutta koskevan uudistuksen ja hakee toimivia malleja töihin paluun helpottamiseksi ja työkyvyn ylläpitämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus aikaistaa hallinnon uudistuksia kustannussäästöjen hakemiseksi julkisten hankintojen, tilakustannusten ja digitalisaation kautta.

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että Suomi pitää kiinni ilmastositoumuksistaan ja hillitsee luontokatoa määrätietoisella toimenpideohjelmalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu lapsiperheköyhyyttä lisäävät sosiaaliturvavaleikkaukset kohtuuttomina.

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää kokonaisvaltaisen toimintaohjelman nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Vastalauseen epäluottamusehdotus

Eduskunta toteaa, että hallituksen politiikka aiheuttaa ihmisille kohtuuttomia tilanteita, lisää eriarvoisuutta yhteiskunnassa ja jättää vastaamatta Suomen talouden keskeisimpiin haasteisiin. Hallitus leikkaa pienituloisimmilta, lapsilta ja nuorilta. Se ei meille käy. Näin ollen eduskunta katsoo, että hallitus on epäonnistunut eikä nauti eduskunnan luottamusta.

**Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd**

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Geopoliittisen kilpailun kiristyessä ja vakavien, toisiinsa limittyvien kriisien keskellä Suomen on tärkeä kantaa oma vastuunsa globaaleihin haasteisiin vastaamisesta. Ylivaalikautisessa kehitysyhteistyöselonteossa 2022 vahvistetun mukaisesti kehitysyhteistyö on oleellinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja sen avulla Suomi osallistuu kansainvälisten haasteiden ratkomi- seen osana EU:ta ja kansainvälistä yhteisöä.

Selonteon yhteydessä valmisteltiin tiekartta Suomen kehitysyhteistyömäärärahoituksen nostami- seksi YK-sitoumusten mukaiselle 0,7 prosentin tasolle vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen saa- vuttamiseksi Suomen tulee lisätä suunnitelmallisesti ja asteittain rahoitusta useamman vaalikau- den ajan. Hallituksen varsinaiseen kehitysyhteistyöhön nyt kohdistamat leikkaukset, 118 miljoonaa euroa vuonna 2024, heikentävät Suomen mahdollisuutta saavuttaa tavoite. Useiden tutkimus- ten mukaan tulokselliseksi havaittua kehitysyhteistyötä tulee jatkaa johdonmukaisesti, kumppa- neiden tarpeista lähtien ja kehitysyhteistyön rahoituksen on oltava pitkäjänteistä Suomen tekemi- en kansainvälisten sitoumusten mukaisesti. Suomen julkisen kehitysyhteistyön tulee nojata seuraaviin peruspilareihin: monenkeskiseen, kahdenväliseen ja kansalaisjärjestöjen kehitysyh- teistyöhön sekä kehityspoliittisiin finanssisijoituksiin. On tärkeää, että vähiten kehittyneille mail- le (LDC) osoitetaan kansainvälisten suositusten mukaisesti 0,2 prosenttia kehitysyhteistyörahois- ta.

Ilmastonmuutos ja kestävä kehitys ovat aikamme keskeisiä moniulotteisia turvallisuusuhkia. Ilmastonmuutos on myös humanitaarinen kriisi, josta kaikkein heikoimmassa asemassa olevat maat ja väestöryhmät kärsivät eniten. Talousarvioesityksiin aiemmin sisällytynyt Suomen ilmasto- rahoituksen osuus kehitysyhteistyömäärärahoista tulee jatkossa sisällyttää esitykseen ajantasai- sen ja vertailtavan tiedon saamiseksi asiassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.30.66 lisätään 50 000 000 euroa varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ja
että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin varsinaisen kehitysyhteis- työn määrärahan korottamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Järjestökentässä tehdään Suomen sitoumuksiin ja velvoitteisiin liittyvää pitkäjänteistä ja tärkeää tiedotustyötä, joka tukee Suomen ulkopoliittisia tavoitteita. Kansalaisjärjestöjen asiantuntemus ja kansainväliset ruohonjuuritason verkostot ovat usein myös sellaisia, jota valtionhallinnolta ei löydy. Talousarviossa esitetään momentille 24.90.50 "Eräät valtionavut" 1,64 milj. euroa vuodelle 2024. Laskua vuoden 2023 tasoon on 600 000 euroa. Ulkoministeriön hallinnonalalla muiden kuin kehitysyhteistyöjärjestöjen avustuksiin tulisi palauttaa poistettu 600 000 euron rahoitusosuus. Tällä määrärahalla voidaan tukea esimerkiksi rauhanvälitystyötä tekevää järjestöä (CMI), YK:n tunnettuutta ja hyväksyntää edistävää järjestöä (YK-liitto) ja muita Suomen kansainvälistä politiikkaa tukevia ja kehittäviä järjestöjä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.90.50 lisätään 1 000 000 euroa Suomen ulkopoliittikan keskeisten teemojen parissa toimivien järjestöjen tukemiseen mm. YK:n ja kansainvälisen sääntöpohjaisen yhteistyön tukemiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että kansalaisjärjestöjen resursseja vahvistetaan ulkopoliittikan tavoitteita tukevaan tiedotustyöhön liittyen.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeudenhoidon toimintakyky on turvattava

Suomalaisen oikeuslaitoksen toimintakyky edellyttää panostuksia. Tuomioistuinvirasto on esittänyt 90 miljoonan euron vuosittaista lisärahoitusta. On tärkeää, että tätä rahoitustasoa tavoitellaan hallituksen nykyistä aikataulua nopeammin. Riittämättömät määrärahat aiheuttavat suuria ongelmia, kuten oikeudenkäyntien ja käsittelyaikojen liian pitkiä kestoja ja henkilökunnan kuormittumista. Oikeudenhoidon toimijat huolehtivat valtion ydintehtävistä, ja tämän takia niiden voimavarat pitää turvata myös taloudellisesti vaikeina aikoina.

Oikeusavun tulorajat tulisi myös nostaa sellaiselle tasolle, jota selonteossa esitetään. Oikeusavun tulorajojen mataluus johtaa siihen, että kaikki pienituloiset eivät saa oikeusapua maksutta eivätkä kaikki keskituloiset saa oikeusapua edes omavastuuosuudella. Nostamalla tulorajoja oikeusavun saamisen mahdollisuus paranisi. Yhä useamman tulisi olla oikeutettu oikeusapuun, ja tämän takia oikeusavun tulorajoja tulisi nostaa ja sen lisäksi taloudellisia edellytyksiä koskevaa laskentatapaa tulisi yksinkertaistaa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Hallintotuomioistuinten kriittisten asiaryhmien käsittelyjä tulisi nopeuttaa. Resurssivaje aiheuttaa tällä hetkellä sen, että käsittelyajat ovat venyneet pitkiksi. Pitkät käsittelyajat heikentävät oikeuden saatavuutta. Rikosoikeusprosessia tulee sujuvoittaa jonojen kasvun ehkäisemiseksi. Oikeudenhoidon prosessiekonomiaa tulisi myös laajemmin tarkastella.

Hallitusohjelman mukaan poliisin resursseja myös lisätään niin, että poliisien määrä vaalikauden lopussa on 8 000. Rikoksentorjunnan lisääntyneitä resursseja vastaavasti pitäisi myös oikeudenhoidon resursseja lisätä, jotta oikeudenhoidon toimijoiden on mahdollista hoitaa osuutensa rikosten selvittämiseksi. Jotta rikosoikeudenhoito olisi toimivaa, vaatii se riittävää resursointia kaikille rikosprosessiketjuun kuuluville toimijoille.

Ulosottolaitoksen riittävät resurssit on turvattava

Ulosottolaitos jää myös hallituksen budjettiesityksessä ilman lisämäärärahaa vuonna 2024, vaikka Ulosottolaitos on itse tuonut esiin ulosottoimen rahoituksen riittämättömyyden. Talousarvioesitykseen ei myöskään sisälly Ulosottolaitokselle lisämäärärahaa Venäjän ja Ukrainan välisen sodan takia asetettujen pakotteiden täytäntöönpanoon. Tämä on erittäin ongelmallista, sillä pakotteiden täytäntöönpano vaatii vielä paljon resursseja Ulosottolaitokselta ja 1,1 miljoonan euron määrärahan poistuminen on huolestuttava päätös. Oikeudenhoidon selonteosta käy myös ilmi, että Ulosottolaitoksen perusrahoituksen taso itsessään on riittämättömällä tasolla. EU:n tasolta on arvioitu, että pakotteet jatkuvat vielä vuosia ja tilanteen hoitamiseen tarvittaisiin Ulosottolaitokselle riittävät resurssit. Tilanteen pitkittyessä mahdollisuudet hoitaa muita tehtäviä, kuten harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa, heikentyvät.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa oikeuslaitoksen toimintakyvyn lisäämällä resursseja nopeammin lähemmäs sitä tasoa, jota oikeudenhoidon selonteossa esitetään.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus nostaa oikeusavun tulo rajoja sille tasolle, jota oikeudenhoidon selonteossa esitetään.

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden tehokkaalla torjunnalla voidaan saada merkittäviä valtiontaloudellisia hyötyjä. Panostukset harmaan talouden torjuntaan ovat valitettavasti jääneet riittämättömiksi myös käsiteltävänä olevassa talousarvioesityksessä.

Talousrikosten käsittely vaatii resursseja myös tuomioistuimissa. Tuomioistuinten ruuhkautuminen ja käsittelyaikojen pidentyminen on tunnustettu ongelma, joka korostuu erityisesti suurem-

**Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd**

missa yleisissä tuomioistuimissa. Suuri osa tuomioistuimia ruuhkauttavista hyvin pitkistä ja laajoista oikeudenkäynneistä koskee juuri laajoja talousrikoskokonaisuuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.10.03 lisätään 3 000 000 euroa tuomioistuimille harmaan talouden torjuntaan.

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden tehokkaalla torjunnalla voidaan saada merkittäviä valtiontaloudellisia hyötyjä. Panostukset harmaan talouden torjuntaan ovat valitettavasti jääneet riittämättömiksi myös käsiteltävänä olevassa talousarvioesityksessä.

Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan tehokas ja riittävästi resursoitu toiminta ennaltaehkäisee osaltaan talousrikollisuutta ja harmaata taloutta. Talousarvioesitykseen ei myöskään sisälly Ulosottolaitokselle lisämäärärahaa Venäjän ja Ukrainan välisen sodan takia asetettujen pakotteiden täytäntöönpanoon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.20.01 lisätään 1 500 000 euroa Ulosottolaitokselle harmaan talouden torjuntaan ja Venäjän ja Ukrainan välisen sodan takia asetettujen pakotteiden täytäntöönpanoon.

30. Syyttäjät

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden tehokkaalla torjunnalla voidaan saada merkittäviä valtiontaloudellisia hyötyjä.

Harmaan talouden torjuntatyö on Syyttäjälaitoksessa ollut tuloksellista. Lisärahoitus Syyttäjälaitokselle harmaan talouden torjuntaan vahvistaisi rikosvastuun toteutumista ja toisi myös lisätuloja valtiolle konfiskoitavan rikoshyödyn muodossa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.30.01 lisätään 1 500 000 euroa Syyttäjälaitokselle harmaan talouden torjuntaan.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vahva sisäinen turvallisuus on hyvinvoivan yhteiskunnan yksi perusedellytys. Siksi sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimintaedellytyksistä ja resursseista on huolehdittava. Tehokas ja riittäväällä tavalla resursoitu viranomaistoiminta on välttämätöntä, jotta turvallisuuden tasa-arvo yhteiskunnassa voi toteutua.

Eduskunnan viime vaalikaudella hyväksymässä sisäisen turvallisuuden selonteossa on korostettu sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toimintaedellytysten ja rahoituspohjan varmistamista vaalikaudet ylittävällä tavalla. Valtion vuoden 2024 talousarvioesitys ei kuitenkaan täysimääräisesti vastaa sisäisen turvallisuuden viranomaisten rahoitus- ja resurssitarpeisiin.

Rajavartiolaitos on tuonut esiin perusrahoituksensa merkittävät vajeet nykyisen tasoisesta toiminnan ylläpitämiseksi. Rajavartiolaitos on esittänyt, että sen toimintamenojen rahoitusvaje on kehyskauden lopussa vuonna 2027 noin 25 miljoonaa euroa. Edelleen Rajavartiolaitos on tuonut esiin, että rahoitusvaje tulee vaikuttamaan Rajavartiolaitoksen operatiiviseen suorituskykyyn viimeistään vuodesta 2025 alkaen. Sosialidemokraatit pitävät muuttuneessa toimintaympäristössä välttämättömänä, että Rajavartiolaitoksen perusrahoitusta vahvistetaan kehyskauden aikana siten, että rahoitusvaje pienenee jo ensi vuodesta alkaen.

Hallitus ehdottaa 3,5 miljoonan euron lisämäärärahaa vuodelle 2024 pelastajakoulutuksen lisäämiseksi. Hallituksen tavoitteena on lisätä koulutettavien pelastajien määrää niin, että 1 000 pelastajan lisäys saavutetaan vuonna 2032. Sosialidemokraatit kiirehtivät pelastajakoulutuksen ratkaisemista jo hallituksen tavoitetta nopeammin. Sosialidemokraatit esittävät pelastajakoulutettavien määrän nostamista siten, että tavoiteltu 1 000 uutta pelastajaa saavutettaisiin vuonna 2030. Tämä edellyttää miljoonan euron määrärahalisäystä pelastajakoulutuksen lisäämiseksi, hallituksen kohdistaman määrärahan päälle.

Sosialidemokraatit lähtevät siitä, että maahanmuuttopolitiikan on oltava kaikkina aikoina hallittua ja sosiaalisesti oikeudenmukaista. Onnistunut maahanmuuttopolitiikka edellyttää riittäviä viranomaisresursseja, sujuvia lupa- ja viranomaisprosesseja sekä ajantasaista lainsäädäntöä.

Sosialidemokraatit eivät tue Orpon hallituksen tekemää linjausta alentaa pakolaiskiintiötä 500 kiintiöpakolaisen tasolle vuodesta 2024 alkaen. Kiintiöpakolaisuus on kaikkein vaikuttavin tapa toteuttaa humanitääristä maahanmuuttoa Suomeen ja kohdistaa apua sitä eniten tarvitseville ihmisille, kuten kriisialueiden naisille, lapsille ja perheille.

Sosialidemokraatit katsovat, että Suomen pakolaiskiintiön tulee olla vuoden 2024 osalta 850—1 050 pakolaisen tasolla. Koska pakolaiskiintiön tasosta päätetään vuosittain valtion talousarvion yhteydessä, tulee Suomen säilyttää mahdollisuus suhteuttaa vastaanotettavien pakolaisten määrä globaaliin pakolaistilanteeseen, kuten on toimittu koko 2000-luvun ajan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin pelastajakoulutettavien määrän lisäämiseksi siten, että 1 000 uuden pelastajan määrä saavutetaan vuonna 2030.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei laske vuodelle 2024 Suomen pakolaiskiintiötä 500 pakolaiseen. Suomen tulee kantaa vastuunsa globaalista pakolaistilanteesta. Kiintiöpakolaisten määrä on pidettävä 850—1 050:n tasolla.

20. Rajavartiolaitos

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

SDP esittää Rajavartiolaitoksen toimintaedellytysten turvaamiseksi vuoden 2024 talousarvioon 10 000 000 euron lisämäärärahan momentille 26.20.01.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että momentille 26.20.01 lisätään 10 000 000 euroa.

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

SDP esittää pelastajakoulutukseen 1 000 000 euron lisämäärärahan vuoden 2024 valtion talousarviossa momentille 26.20.01.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että momentille 26.30.03 lisätään 1 000 000 euroa.

40. Maahanmuutto

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

SDP esittää, että hallitus ei laske vuodelle 2024 Suomen pakolaiskiintiötä 500 pakolaiseen. Suomen tulee kantaa vastuunsa globaalista pakolaistilanteesta. Kiintiöpakolaisten määrä on pidettävä 850—1 050:n tasolla. Tähän hallituksen tulee osoittaa 5 000 000 euron määräraha valtion vuoden 2024 talousarvioesityksessä momentille 26.40.21.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.21 lisätään 5 000 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Erityisesti nykyisessä, vaikeasti ennakoitavassa turvallisuustilanteessa on välttämätöntä, että ylläpidämme vahvaa kansallista puolustuskykyämme kaikissa tilanteissa. Tämä edellyttää erityisesti Puolustusvoimien suorituskyvystä huolehtimista. Puolustusvoimien ja ylipäätään puolustusministeriön hallinnonalan määrärahoja on viime vuosina aiheellisesti lisätty. Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristön muutos sekä sotilaallinen liittoutuminen ovat tuoneet Puolustusvoimille merkittäviä lisämäärärahatarpeita, jotka tulee huomioida myös tulevina vuosina. Yleinen asevelvollisuus, koulutettu reservi, koko maan puolustaminen ja korkea maanpuolustustahto ovat Suomen puolustuksen perusta myös jatkossa.

Puolustusvoimien henkilöstö

Puolustusvoimien henkilöstö on keskeisessä roolissa niin Puolustusvoimien suorituskyvyn kuin koko maanpuolustuksen toteuttamisen kannalta. Viime vuosina maanpuolustuksen toimintaympäristö on ollut huomattavassa murroksessa, mikä on aiheuttanut Puolustusvoimien henkilöstölle kasvavia työpaineita. Viimeisimpänä Venäjän hyökkäyssotaa seurannut turvallisuusympäristön muutos sekä Suomen sotilaallinen liittoutuminen ovat entisestään lisänneet ja lisäävät jatkossakin työkuormaa Puolustusvoimissa. Tulevina vuosina myös esimerkiksi asevelvollisuuden kehittäminen ja kutsuntojen laajentaminen koko ikäluokkaa koskeviksi tulevat aiheuttamaan lisätyötä henkilöstölle.

Puolustusministeriön hallinnonalalle on viime vuosina saatu tarpeellista lisärahoitusta. Tämä ei kuitenkaan riittävällä tavalla näy Puolustusvoimien henkilöstöresursseissa. On hyvä, että Puolustusvoimien henkilöstötilanne on puolustushallinnon mukaan viime vuosina kehittynyt myönteiseen suuntaan. Vuonna 2021 hyväksytyt puolustuslonteon linjausten mukaisesti Puolustusvoimien henkilöstöä tullaan tulevina vuosina kasvattamaan yhteensä 500 henkilötyövuodella, ja tämän osalta ollaan hyvässä vauhdissa. Työtä on kuitenkin edelleen tehtävänä ennen kuin henkilöstömitoituksella pystytään täysin vastaamaan yhä laajenevan tehtäväkentän haasteisiin. Erityisesti Nato-jäsenyys tuo mukanaan merkittäviä lisähenkilöstötarpeita, joita ei esimerkiksi viimeisimmässä puolustuslonteossa ole voitu vielä huomioida.

On ensiarvoisen tärkeää, että henkilöstön työkyvystä ja työssäjaksamisesta pidetään huoli etenkin nyt, kun työmäärä ja paineet ovat lisääntyneet muuttuneen toimintaympäristön myötä. Työssäjaksamisen näkökulmasta henkilöstön riittävyys on avaintekijä. Riittävät henkilöstöresurssit turvaamalla voidaan parantaa henkilöstön työssäjaksamista ja ennaltaehkäistä esimerkiksi työuupumuksia tai alan vaihtoa.

Muun muassa tehtäväkentän laajenemisesta johtuvaa henkilöstövajausta on viime vuosina osaltaan paikattu sopimussotilaita palkkaamalla. On kuitenkin huomattava, ettei sopimussotilaiden

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

määrän lisääminen poissulje tarvetta ammattihenkilöstön määrän kasvattamiselle. Sopimussotilailla ei ole kaikkea ammattisotilaan osaamista, eikä heitä voida käyttää kaikkiin tehtäviin.

SDP korostaa, että henkilöstön määrää tulee kasvattaa niin sotilas- kuin siviilitehtävissä edelleen suunnitelmallisesti ja määrätietoisesti tulevina vuosina.

Asevelvollisille kuuluvat taloudelliset etuudet

Suomen puolustuksen perusta muodostuu edelleen yleisestä asevelvollisuusjärjestelmästä, laajasta ja koulutetusta reservistä sekä korkeasta maanpuolustustahdosta. Reserviläiset muodostavat noin 95 prosenttia Suomen sodan ajan vahvuudesta. Asevelvolliset ovat tulevaisuudessa osa reserviä, ja siksi heistä on syytä pitää huolta asepalveluksen aikana.

Ase- ja siviilipalvelusvelvollisuutta suorittaville maksetaan päivärahaa palveluksen aikaisten kulojen kattamiseen. On kuitenkin jo pitkään ollut tunnettu tosiasia, että varusmiesten päivärahat ovat erittäin matalalla tasolla. Päivärahat eivät nykyisellään käytännössä riitä toimeentuloon varuskunnan ulkopuolella, ja sitä täydentämään tarvitaan monesti joko omia säästöjä tai vanhempien tukea. Lisäksi inflaatio on entisestään syönyt päivärahan ostovoimaa. SDP on sitä mieltä, että asevelvolliselle kuuluvia taloudellisia etuuksia tulisikin edelleen kehittää ja tuoda ajan tasalle eduskunnan tahdon mukaisesti. Tästä syystä SDP esittää, että Orpon hallituksen Puolustusvoimien toimintaan esittämästä 50 miljoonan euron lisäyksestä varataan osa varusmiesten päivärahojen korottamiseen.

Kotimaisen puolustusteollisuuden toimintaedellytykset

Erityisesti vallitsevassa turvallisuustilanteessa on keskeistä, että turvaamme kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset sekä huoltovarmuuden. Riittävän puolustusmateriaalituotannon turvaaminen on välttämätöntä niin oman puolustuksemme uskottavuuden kannalta kuin myös siitä näkökulmasta, että meidän on myös jatkossa mahdollista tukea Ukrainaa sodassa Venäjää vastaan.

Suomen Nato-jäsenyyden myötä myös kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytykset ovat parantuneet. Kotimaisen puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä voidaan parhaalla tavalla ylläpitää varmistamalla myös teollisuuden vientiedellytyksiä. Vientimahdollisuudet ovat Nato-jäsenyyden myötä parantuneet, ja niitä tulee pystyä hyödyntämään. Kotimaisen puolustusteollisuuden kasvu vahvistaa myös Suomen taloutta laajemmin.

Puolustusvoimien toimintamenojen momentilta (27.10.01) voidaan ohjata määrärahaa kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen. Puolustushallinnon lisäksi tärkeitä toimijoita puolustusteollisuuden viennin edistämisen kannalta ovat muun muassa Suomen edustustot ja Team Finland -verkosto samoin kuin Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin uusien vakituisten virkojen lisäämiseksi Puolustusvoimissa, jotta henkilöstövaje ja kouluttajapula saadaan korjattua pysyvällä tavalla ja henkilöstömitoituksella pystytään vastaamaan laajenevan tehtäväkentän haasteisiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa asevelvollisille kuuluvien taloudellisten etuuksien kehittämistä ja varaa osan Puolustusvoimien toimintaan esitetystä lisärahoituksesta varusmiesten päivärahojen korottamiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksiä ja huoltovarmuutta sekä vauhdittaa alan vientiedellytyksiä.

50. Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanit ovat omalla ansiokkaalla toiminnallaan ansainneet arvostuksemme ja tukemme. Positiivista onkin, että pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on linjaukset kriisinhallintaveteraanien tukitoimien saattamisesta vastaamaan muiden Pohjoismaiden järjestelyjä. Osana näitä toimenpiteitä tarkoitus on vahvistaa ja koota olemassa olevat tukimuodot yhteen kansallisen kriisinhallintaveteraanikeskuksen alle.

Oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki on sotilaallisen kriisinhallinnan veteraaneille ensiarvoisen tärkeää, jotta he pystyvät kotiutumisen jälkeen mahdollisimman hyvin palaamaan takaisin arkeen. Tukea tarvitsevia veteraaneja on meillä Suomessa huomattava määrä.

Arvioiden mukaan kansallinen kriisinhallintaveteraanikeskus voitaisiin perustaa vuoteen 2026 mennessä. Tämän työn valmistelu tulee aloittaa viipymättä, jotta toiminta saadaan mahdollisimman pian käyntiin.

Vuoden 2024 talousarvioesityksessä hallitus on poistanut momentilta 27.10.50 200 000 euron rahoituksen sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin. SDP on sitä mieltä, että rahoitus kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukeen tulee turvata myös vuonna 2024.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä valmistelemaan kansallisen kriisinhallintaveteraanikeskuksen perustamista, jotta sen toiminta saadaan mahdollisimman pian

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

käyntiin ja veteraanien tukitoimet saadaan vastaamaan havaittuja tarpeita ja muiden Pohjoismaiden järjestelyjä.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa rahoituksen sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin myös vuonna 2024.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Harmaa talous, talousrikollisuus, veronkierto sekä niihin liittyvät lieveilmiöt haittaavat taloutta ja uhkaavat oikeudenmukaista yhteiskuntaa monin tavoin. Ne pienentävät verotuloja, vääristävät kilpailua, heikentävät työntekijöiden asemaa ja viime kädessä uhkaavat oikeusvaltion uskottavuutta.

Harmaan talouden ohella Suomi menettää vuosittain satoja miljoonia euroja monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun ja veronkierron vuoksi. Myös kansainväliseen sijoitustoimintaan liittyvä verovilppi aiheuttaa Suomelle satojen miljoonien eurojen veromenetykset.

SDP on ollut aktiivisessa roolissa, kun harmaaseen talouteen ja kansainväliseen veronkiertoon on puututtu viime vuosina. Aktiivisia toimia veronkierron torjumiseksi on jatkettava. Säädosmuutosten ja muiden toimenpiteiden ohella on tärkeää, että viranomaisilla on riittävät resurssit harmaan talouden vastaiseen työhön. SDP esittää, että harmaan talouden torjunnan resursseja lisätään valtionhallinnon eri aloilla yhteensä 10 miljoonaa euroa.

Toimilla kertyisi parhaimmillaan satojen miljoonien verotuotto.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin harmaan talouden kitkemiseksi ja osoittaa tähän työhön riittävät resurssit kaikille osallisille viranomaistahoille.

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskuntaan lakiesityksen, jolla energiantensiivisen teollisuuden veronpalautus poistetaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskuntaan lakiesityksen, jolla maatalouden energiaveron palautus rajataan koskemaan vain ei-fossiilisia polttoaineita.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kuntien valtionosuuksien indeksijäädytyksen osana järjestelmän kokonaisuudistusta.

10. Verotus ja tulli

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

SDP esittää, että momentille 28.10.01 lisätään 2 800 000 euroa harmaan talouden vastaisten toimien vahvistamista varten.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että momentille 28.20.01 lisätään 2 800 000 euroa.

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

SDP esittää, että momentille 28.10.02 lisätään 1 000 000 euroa harmaan talouden vastaisten toimien vahvistamista varten.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että momentille 28.10.02 lisätään 1 000 000 euroa.

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

Sosiaalidemokraatit katsovat, että hyvinvointialueiden alijäämän kattamiseksi tulisi antaa lisää-
kaa. Lisäksi vuonna 2025 maksuun tulevaa kertaerää tulee osittain aikaistaa vuoteen 2024. Tämä
mahdollistaisi kaikkein lyhytnäköisimpien säästötoimenpiteiden välttämisen. Lisäksi hyvinvoin-
tialueindeksin mahdolliset muutostarpeet tulee selvittää. Petteri Orpon hallituksen 1,4 miljardin
euron lisäsopeutus hyvinvointialueiden rahoitukseen kehyskauden aikana ja peruspalveluiden
heikennykset tulee perua.

*31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen ra-
hoitus (arviomääräraha)*

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palvelut siirtyivät kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023
alussa. Ajankohta on ollut haasteellinen, sillä hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain hy-
väksymisen jälkeen toimintaympäristössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Korkea inflaa-
tio, sote-alan palkkaratkaisu ja koronapandemian jälkeensä jättämä hoitovelka haastavat hyvin-
vointialueiden taloutta ja toimintaa merkittävästi. Tilannetta tulisi helpottaa lainsäädännöllisin
keinoin siten, että hyvinvointialueille turvataan työrauha ja mahdollisuus hallittuun palvelujen
uudistamiseen siten, että palvelut ovat paitsi laadukkaita myös pidemmällä aikavälillä kustannus-
tehokkaasti järjestetty. Hyvinvointialueita ei saa pakottaa tilanteeseen, jossa hätäiset sopeutustoim-
et osoittautuvat tulevaisuudessa huonoiksi paitsi laadun myös kustannusten näkökulmasta. So-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

sialidemokraatit korostavat hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan lainsäädännön aktiivisen seurannan tarvetta ja mahdollisten ongelmakohtien korjaamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle viipymättä esityksen, jolla vuodelle 2025 tulevasta rahoituksen jälkikäteistarkastuksesta myönnetään ennakkoerä jo vuonna 2024.

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelun, jotta hyvinvointialueindeksi vastaisi paremmin kohonneita sote-kustannuksia.

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkistaa arviointimenettelyn kriteerit ja käynnistää tarvittavat lainsäädännön muutokset.

Sote-uudistuksessa tarkoitus on ollut siirtää painopiste perustason palveluihin, mutta hallitus leikkaa hyvinvointialueilta peruspalveluiden vahvistamiseen varattua rahoitusta. Ensi töikseen hallitus toi eduskunnan käsittelyyn eduskunnan helmikuussa 2023 yksimielisesti hyväksymän vammaispalvelulain esittäen sen lykkäämistä ja uudelleen valmistelua. Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) voimaantulo lykätään yli neljällä vuodella, eli kaikkein eniten hoivan tarpeessa olevilta vanhuksilta ympärivuorokautisessa palveluasumisessa leikataan 89 miljoonaa euroa vuosittain koko hallituskauden ajan. Hallitus pysäyttää myös perustason kiireettömään hoitoon pääsyn tiukentamisen eli jättää hoitotakuun 14 vuorokauteen. Tästä arvioidaan säästöä ensi vuodelle 5 miljoonaa euroa ja jatkossa 30 miljoonaa euroa vuosittain. Hallitus leikkaa myös erityisen haavoittuvassa asemassa olevilta nuorilta laskemalla lastensuojelun jälkihuollon ikärajaa 23 vuoteen. Lastensuojelun säästökseen lasketaan ensi vuodelle 12 miljoonaa euroa ja jatkossa 24 miljoonaa. Säästötavoitteen toteutuminen on epätodennäköinen ja saattaa johtaa suurempiin kustannuksiin elämäntilanteen vaikeutuessa ja palvelutarpeen kasvaessa.

Pidämme säästöesityksiä lyhytnäköisinä ja huonosti perusteltuina. Kehitys kohti aiemmin eduskunnassa hyväksytyjä tavoitteita on sekä henkilöstömitoituksen että hoitotakuun osalta edennyt johdonmukaisesti ja odotusten mukaisesti. Nyt hallitus pysäyttää kehityksen ja vie hyvinvointialueilta rahat näiden tärkeiden peruspalveluiden vahvistamiseen. Hoitotakuun tiukennuksesta luopumisessa ja rahojen leikkaamisessa alueilta hallitus ottaa myös riskin EU:n Kestävän kasvun -ohjelmärahoituksen mahdollisesta takaisinperinnästä (hoitotakuun osalta 95 miljoonaa euroa). Katsomme, että hallituksen esittämistä leikkauksista on luovuttava ja satsattava peruspalveluiden kehittämiseen. Seitsemän päivän hoitotakuu sisältää myös mielenterveyden palveluihin pääsyn. Katsomme, että mielenterveyden palveluita pitää edelleen vahvistaa ja luoda mielenterveystakuu, jossa koko maahan luodaan terapiat etulinjaan -toimintamallin mukainen hoitopääsy mielenterveyspalveluissa. Lisäksi työttömien terveystarkastuksiin on satsattava ja otettava toimi-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

vat parhaat mallit käyttöön koko maassa niin, että terveystarkastukset myös johtavat tarpeenmukaisten palveluiden saamiseen ja uudelleen työllistymiseen, mikäli terveydelliset ongelmat ovat estäneet työllistymisen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen ja antaa viipymättä eduskunnan käsittelyyn esityksen terveydenhuollon perustason seitsemän päivän hoitotakuusta.

Vastalauseen lausumaehdotus 34

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen ja antaa viipymättä eduskunnan käsittelyyn esityksen vanhuspalveluiden ympärivuorokautisen hoidon 0,7 henkilöstömitoituksen aikaistamisesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 35

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen ja antaa viipymättä eduskunnan käsittelyyn esityksen lastensuojelun jälkihuollon ikärajan nostamisesta 25 vuoteen.

Vastalauseen lausumaehdotus 36

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävän rahoituksen ja antaa viipymättä eduskunnan käsittelyyn esityksen vammaispalvelulain lapsia koskevista parannuksista ja henkilökohtaisesta avusta, jotka jäivät tulemaan voimaan vammaispalvelulain voimaantulon lykäämisen vuoksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävät resurssit, jotta mielenterveyden palveluita voidaan vahvistaa mielenterveysstrategian mukaisesti, ja toteuttaa mielenterveystakuun, jolla koko maassa otetaan käyttöön Terapiat etulinjaan -toimintamallin mukainen hoitoonpääsy mielenterveyspalveluissa.

Vastalauseen lausumaehdotus 38

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävät resurssit, jotta kaikilla hyvinvointialueilla voidaan toteuttaa parhaiden toimintamallien mukaisesti työttömien terveystarkastukset ja tarpeen mukaiset palvelut.

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa riittävät resurssit Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden jatkolle.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Tulevaisuudesta innostuneet, tulevaisuuteen uskovat ja luottavat nuoret ovat vahva voima Suomen hyvinvoinnin, vaurauden ja menestyksen rakentamisessa.

Kuitenkin tulevaisuusbarometrin mukaan vain 34 prosenttia nuorista odottaa innolla tulevaisuuttaan ja näkee siellä paljon mahdollisuuksia. Nuorisobarometrin mukaan eniten epävarmuutta ja turvattomuutta nuorten keskuudessa aiheuttavat oma tulevaisuus, työelämä ja toimeentulo.

Tässä tilanteessa maan hallituksen olisi syytä käyttää kaikki tarmonsä ja taitonsä nuorten luottamuksen vahvistamiseen, tukea haasteellisissa elämäntilanteissa olevia nuoria ja luoda tuleville sukupolville näköaloja turvalliseen, hyvään tulevaisuuteen.

Hallitus on kuitenkin valinnut toisin. Tilanteessa, jossa lapsiin ja nuoriin olisi panostettava, se keskittyy leikkaamaan nuorten arjesta ja tulevaisuudesta.

Kyse ei ole yksittäisistä toimista, vaan koko hallituksen leikkauspolitiikan kova ydin kohdistuu nuoriin, nuorten tulevaisuuteen. Järkyttävintä on se, että iso osa heikennyksistä kasautuu samoille nuorille, jolloin leikkausten yhteisvaikutus muodostuu kestäättömäksi.

Vaikka hallituksen kaavailemat leikkaukset opetukseen ja kulttuuriin eivät ole yhtä massiivisia kuin sote-alalle, kyse on koko vaalikautta ajatellen mittavista leikkauksista. Oppimisvajeet ja parlamentaarisesti tavoitteena oleva koulutustason nosto tarvitsisivat pikemminkin lisäpanostuksia. Nyt hallitus panostaa perusopetukseen, mutta toisella kädellä vähennetään OKM:n valtioavustusten tasoa 10 miljoonaa euroa sekä kuntien VOS:n indeksijarrun kautta leikataan myös sivistyssektorin rahoitusta. Valtionavustusten vähentäminen leikkaa laajalla skaalalla tieteestä, kulttuurista, nuorisotyöstä ja liikunnasta.

Opiskelijahuolto

Opiskeluhoolto on tärkeä osa oppilaitoksen muodostamaa tukiverkkoa nuorille. Kouluterveyskyselyn (2023) mukaan opiskelijahuoltopalveluilla on kuitenkin vaikeuksia kyetä vastaamaan nuorten hyvinvoinnin kasvaneisiin haasteisiin. Opiskeluhoolto ei kykene tarjoamaan lain edellyttämiä palveluita kaikkialla Suomessa.

Opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelujen henkilöstömitoitusten tultua voimaan on keskeistä seurata mitoituksen riittävyttä ja palveluiden oikea-aikaisen saamisen kehittymistä varsinkin niillä alueilla, joilla henkilöstövajausta on eniten. Resursseja tulee kohdentaa myös yhteistyöhön ja riittävän tiedonkulun varmistamiseen koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden välille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa opiskeluhuollon riittävän resursoinnin ja tiedonkulun koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden välillä.

Oppimisen tuki

Oppimisen tuen tulee olla yhtenevä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Tämä tarkoittaa, että oppilaan oikeudesta hänen tarvitsemiinsa tukimuotoihin on säädettävä täsmällisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ottaen kuitenkin huomioon koulutusasteiden ominaispiirteet. Perusopetuksessa toimivat ja yleisimmät matalan kynnyksen tukimuodot kaikille oppilaille ovat tukiopetus sekä osa-aikainen erityisopetus. Näihin on säädettävä oikeus myös lukion sekä ammatillisen koulutuksen opiskelijoille.

Vuonna 2024 sekä ammatilliseen koulutukseen että lukiokoulutukseen ohjataan molempiin 5 miljoonan euron rahoitus oppimisen tuen kehittämiseen. Hallitusohjelman mukaan rahoituksella tulee kehittää tukiovetusta sekä erityisopetusta ja ammatillisessa koulutuksessa varmistaa riittävä lähiovetus.

Erityisen tuen toteutukseen tarvitaan uusien toimintatapojen lisäksi myös riittävät henkilöstöresurssit. On myös tärkeää, että oppimisen tuen järjestelmän kehittämisessä huomioidaan oppivelvollisten rinnalla yhdenvertaisesti aikuiset opiskelijat. Oppimisen haasteet eivät rajoitu ikään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa oppimisen tuen riittävät henkilöstöresurssit.

Ammatillinen koulutus

Vuonna 2022 ammattikorkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen hakeneista yli puolella (52 %) oli ammatillisen koulutuksen tausta. Paikan vastaanottaneista 48 prosenttia oli suorittanut ammatillisen tutkinnon. Ammatillisen tutkinnon suorittaneilla tie ammattikorkeakouluun kulkee usein työelämän kautta. Valmistuttuaan he ovat haluttuja osaajia työmarkkinoilla.

Tällä hetkellä toimivaa väylää ammatillisesta koulutuksesta yliopistoon ei käytännössä ole. Alle viidellä prosentilla yliopistosta opiskelupaikan vastaanottaneista on ammatillisen koulutuksen tausta. Mikäli halutaan, että puolet nuorista suorittaa korkeakoulututkinnon, tulee korkeakoulujen tiivistää yhteistyötä väylien kehittämisessä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa.

On keskeistä, että opiskelijavalinnoissa tunnistetaan ja tunnustetaan ammattiosaajien ja ylioppilaiden eri tavoin hankittua ja painottuvaa osaamista. Tulee myös varmistaa, että ammatillisen koulutuksen järjestäjien opintotarjonta ja koulutuksen toteutus mahdollistavat opiskelijan jatko-opintosuunnitelmia tukevat yksilölliset valinnat esimerkiksi perustaitojen vahvistamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin varmistaakseen, että ammatillisesta koulutuksesta valmistuvilla opiskelijoilla on riittävät valmiudet korkea-asteen opintoihin.

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vapaan sivistystyön sektorin leikkaukset johtavat oppilaitosverkoston kaventumiseen, ja kattavat koulutuspalvelut häviäisivät varsinkin pienistä kunnista. Rahoitusleikkaukset vaarantaisivat suomalaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen. Työikäisten opiskelu vaikeutuisi monilla paikkakunnilla. Kuntien mahdollisuudet edistää kuntalaisten hyvinvointia ja osaaamista vaikeutuisivat. Järjestötoimijoiden ja vapaaehtoisten koulutus vähenisi ja osaava kansalaisyhteiskunta rapautuisi.

Leikkaukset heikentäisivät myös opetushenkilökunnan sekä hallinto- ja tukipalveluhenkilöstön työllisyyttä koko Suomessa, sillä 19 miljoonan euron leikkaus on suunniteltu tulemaan voimaan täysimääräisesti heti 2024 vuodesta lähtien.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.31 lisätään 19 000 000 euroa vapaan sivistystyön rahoittamiseen.

40. (29.40, osa) Korkeakouluopetus ja tutkimus

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Aloituspaikat

Budjettiriihessä korkeakoulujen aloituspaikkoihin lisättiin 11,7 miljoonaa euroa. Tällä summalla olisi mahdollista toteuttaa hallitusohjelmaan kirjattu tavoite nostaa varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärä 1 400 aloituspaikan tasolle. Jotta tavoite aloituspaikkojen lisäämisestä täyttyy, vuodelle 2024 tarvitaan yliopistoihin 250—300 uutta lisäaloituspaikkaa.

Nyt talousarvioesityksessä linjattu jako korkeakoulujen välillä tarkoittaisi vain 1,7 miljoonaa euroa yliopistoille, mikä ei riitä koulutuspaikkojen lisäämiseen riittävästi.

EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksut

Julkisen talouden suunnitelmassa EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen täyskatteellistamisen (vähimmäismaksujen korotus) ennakoituja tuottoja vastaava summa 20 milj. euroa leikataan korkeakoulujen valtionrahoituksesta vuoteen 2028 mennessä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Tämä kasvattaa yliopistojen toiminnan markkinariskiä, ja leikattu summa on pois sekä koulutuksen että kansainvälisten opiskelijoiden opetuksen kehittämisestä, vaikka ennakoitujen tuotot toteutuisivatkin, mitä voi pitää epävarmana.

Avoimien yliopistojen

Talousarviossa esitetyt leikkaukset avoimien yliopistojen maksujen korottamisen sekä lukuvuosi- maksuvelvollisten opiskelijoiden lukukausimaksujen korottamisen perusteella eivät tule maksamaan itseään takaisin vuoden 2024 aikana. Lisäksi leikkaukset ovat todella huono viesti yliopistoille, joiden on käsketty alentamaan rahoituspohjaa kompensoimaan heikkoa valtion rahoitusta. Mikäli koulutuksen volyyymi ei pysy yllä, toteutuvat määrärahasäästöt puhtaina koulutusleikkauksina korkeakoulujen perusrahoituksesta.

Perustutkimuksen vahvistaminen

T&K-rahoituksen lisääminen ennustettavasti ja pitkäjänteisesti luo edellytykset TKI-järjestelmän kehittämiselle ja osaamispuheen vahvistamiselle. Rahoituksen kohdentamisessa tulee huomioida tutkimuksen yhteiskunnallisten vaikutusten monimuotoisuus, aikajänteiden vaihtelu ja myös uteliaisuustutkimuksen rooli TKI-toiminnan tukemisessä. TKI-järjestelmämme perustana tulee olla riittävän vahva ja uutta luovaa tutkimuspohjaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.50 lisätään 38 400 000 euroa. Lisäyksestä osoitetaan

— 12 500 000 euroa yliopistojen aloituspaikkamäärän lisäämiseen

— 2 000 000 euroa kompensoimaan EU/ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen korotusta vastaavaa leikkausta

— 900 000 euroa avoimien yliopistojen toimintaan ja

— 23 000 000 euroa harkinnanvaraiseen rahoitukseen yliopistojen perustutkimuksen vahvistamiseksi.

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Suomessa tehtävän tutkimuksen taso on korkea, mutta keskeiset verrokkimaat — kuten muut Pohjoismaat — ovat Suomea edellä. Suomen Akatemia arvioi, että T&K-rahoituksen vuotuisesta lisäyksestä vuosina 2025—2027 tulisi kohdentaa joka vuosi vähintään 50 miljoonaa euroa lisävaltuutusta Akatemialle kehystason (460,2 miljoonaa euroa) lisäksi.

TKI-rahoituksen painopistettä tulee siirtää enemmän korkeakoulujen perusrahoitukseen ja perustutkimukseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp Vastalause 1/sd

että momentilla 29.40.51 Suomen Akatemian tutkimushankkeiden vuoden 2024 valtuutta korotetaan 50 000 000 eurolla ja määrärahaa lisätään 16 000 000 eurolla.

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Aloituspaiikat

Vaikka korkeakouluindeksi ja vuoden 2022 indeksin korjaukset näyttävät nostavan ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen tasoa 50 miljoonaa euroa, eivät indeksikorotukset lisää korkeakoulujen käytössä olevia resursseja vaan ylläpitävät nykyisen ostovoiman palkkojen ja muiden kulujen noustessa rajusti. Aloituspaiikkojen lisäämiseen kohdennettu 10 miljoonan euron lisärahoitus ei helpota ammattikorkeakoulujen taloudellista asemaa. Aloituspaiikkarahoituksella pakotetaan ammattikorkeakoulut pitämään aloituspaiikkojen perustaso nykyisellään, vaikka leikkausten takia resurssit vähenevät ja aiemmat lisärahoituspaiikat lakkautettiin.

Avoim AMK

Leikkaukset avoimen korkeakoulujen maksujen korottamisen sekä lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden lukukausimaksujen korottamisen perusteella eivät tule maksamaan itseään takaisin vuoden 2024 aikana. Lisäksi leikkaukset ovat todella huono viesti ammattikorkeakouluille, joiden on käsketty laventamaan rahoitus pohjaa kompensoimaan heikkoa valtion rahoitusta. Mikäli koulutuksen volyymi ei pysy yllä, toteutuvat määrärahasäästöt puhtaina koulutusleikkauksina ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta.

Sote-alan harjoittelukorvaus

Aiemmin ammattikorkeakoulut maksoivat sote-alan harjoittelukorvauksia noin kahdeksan miljoonaa euroa. Uudistus toi mahdollisuuden hyödyntää säästyneet varat koulutuksen järjestämiseen ja kehittämiseen.

Nyt hallitusohjelmassa on linjattu, että ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta leikataan 12 miljoonaa euroa. Perusteluna käytetään harjoittelukorvauksien aiempaa siirtymistä valtiolle. Hallitusohjelmakirjaus uhkaa vesittää vasta puoli vuotta sitten voimaan tulleen uudistuksen ja lisätä erityisesti sote-alan ammattikorkeakoulujen taloudellista ahdinkoa entisestään.

Julkisen talouden suunnitelmassa EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen täyskateellistamisen (vähimmäismaksujen korotus) ennakoituja tuottoja vastaava summa 20 milj. euroa leikataan korkeakoulujen valtionrahoituksesta vuoteen 2028 mennessä. Tämä kasvattaa ammattikorkeakoulujen toiminnan markkinariskiä, ja leikattu summa on pois sekä koulutuksen että kansainvälisten opiskelijoiden opetuksen kehittämisestä, vaikka ennakoitujen tuotot toteutuisivatkin, mitä voi pitää epävarmana.

TKI-rahoitus

TKI-rahoitusta ei tule kohdentaa pelkästään haettaviin rahoitusinstrumentteihin. On kestävämpää, että TKI-rahoituksella ei vahvisteta korkeakoulujen perusrahoitusta. Parlamentaarisen TKI-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

työn yhtenä merkittävänä kehittämisen lähtökohtana oli ennakoituvuus ja pitkäjänteisyys, joka ei toteudu pelkästään rahoituksen vivuttamisvaatimuksella.

TKI-toiminnan vahvistamiseen eivät yksistään riitä tohtorikoulutuspilottit, joihin suunnataan vuonna 2024 rahoitusta 40 miljoonaa euroa. Kokonaisuudessaan kehyskaudella tohtorikoulutus-pilotteihin suunnataan 262 miljoonaa euroa. Ammattikorkeakoulut tulisi ottaa mukaan tohtori-koulutuspilottien toteuttamiseen.

Erityisesti ammattikorkeakoulutuksen kannalta on huolena, miten varmistetaan, että rahoitusta kanavoituu ammattikorkeakoulujen yritys yhteistyössä tehtävään soveltavaan tutkimukseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.55 lisätään 28 000 000 euroa. Lisäyksestä osoitetaan

— 12 500 000 euroa ammattikorkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisäämiseen

— 1 100 000 euroa avoimen ammattikorkeakoulun rahoittamiseen

— 12 000 000 euroa kompensoimaan sote-alan harjoittelukorvauksen leikkausta

— 3 000 000 euroa kompensoimaan EU/ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden luku-vuosimaksujen korotusta vastaavaa leikkausta ja

— 14 300 000 euroa ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaan.

56. Tiedepoliittisten tavoitteiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Tiedepolitiikalla tuetaan osaamisen kanavoitua esimerkiksi tiedoksi, ymmärrykseksi, prosesseiksi, tuotteiksi ja palveluiksi. Tiedepolitiikka kytkeytyy innovaatiopolitiikkaan tukien tiedon-tuotantoa ja edistäen kansalaisten sekä kansakunnan osaamistasoa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Suomessa tehtävän tutkimuksen näkyvyyden, kansainvälisyyden ja vaikuttavuuden pa-rantamiseksi.

Tiedepolitiikan tehtävänä on varmistaa, että tutkimusta tekevät organisaatiot pystyvät keskitty-mään tutkimuksen tekemiseen tasolla ja tavoilla, jotka ovat tyypillisiä kilpailukykyisimmille kan-sainvälisille tiedeyhteisöille. Tiedepolitiikalla tuetaan tutkitun tiedon saamista yhteiskunnassa laajasti käyttöön.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.56 lisätään 2 220 000 euroa tiedepoliittisten tavoitteiden edistämi-seen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

70. (29.70, osa) Opintotuki

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Opintorahan indeksijäädytyksellä on iso vaikutus opiskelijoiden toimeentuloon ajassa, jossa elinkustannukset jatkavat nousuaan. Hallituskauden loppupuolelle se voi tarkoittaa vuositason jopa noin 300 euron leikkausta opiskelijan opintotukeen. Samalla yleistä asumistukea leikataan opiskelijaruokakunnilta keskimäärin 912 euroa vuodessa. Vuoden 2017 jälkeen opintolainakanta on kaksinkertaistunut ja opintotuen ostovoima heikentynyt noin 100 eurolla.

Opiskelijoiden tulisi pystyä elämään pääsääntöisesti opintorahan turvin, joten indeksijäädytyksen aiheuttama ostovoiman lasku on kohtuuton opiskelijoille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa opintorahan indeksijäädytyksen.

80. (29.80, osa) Taide ja kulttuuri

Kulttuuri ja taide edistävät osallisuutta, jos ne aidosti pysyvät kaikkien yhteisinä kohtaamispaikkoina, joihin on varaa mennä ja joissa kokee olevansa tervetullut. OECD suosittelee jäsenmaitaan investoimaan kulttuuriin. Merkitsevä on OECD:n laaja näkökulma investointiin. Se ei tarkoita vain satsauksia kulttuuriin taloudellisesta näkökulmasta, vaan muistuttaa myös nuorille tarjottavan matalan kynnyksen kulttuuritoiminnan arvosta yhteiskunnalle: jos nuorilla ei ole mielekästä tekemistä toistensa kanssa, yhteisöllisyyden puutteella on myös hintansa.

Taide- ja kulttuurikenttä on moninainen ekosysteemi, jossa tasapainoillaan jatkuvasti niukkuuden ja liian pienien resurssien kanssa. Järjestöt ovat välttämätön osa verkostoa, esim. taiteilijajärjestö on usein ainoa paikka, josta kyseisen alan taiteilija voi saada neuvoja ja johon kertyy tietoa alasta. Valtion budjetissa vuodelle 2024 esitetään leikkauksia opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksiin, jotka kohdistuisivat suoraan järjestöihin ja alan erilaisiin tukitoimiin. Niistä leikkaamalla heikennetään taiteen ja kulttuurin rakenteita ja turvaverkostoja, tietopohjaa ja samalla myös taiteen ja kulttuurin ääntä yhteiskunnassa.

Teatterialan freelancerit ansaitsevat elantonsa lyhyistä työsuhteista, itsensä työllistäjänä ja apurahoilla. Alalla ei ole kokoaikatyötä, ja töiden välissä on välillä käytännössä pakko elää työttömyysturvan varassa.

21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Suomalaisen kulttuuripolitiikan pitkä linja on ollut pitää huoli kulttuurin saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Kulttuuri kuuluu kaikille ja edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhteenkuuluvuudentunnetta, jos kaikilla on tosiasiallinen mahdollisuus päästä osallistumaan yhteiseen kulttuurielämään, varallisuuden ja asuinpaikan estämättä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.21 lisätään 200 000 euroa taiteeseen ja kulttuuriin.

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki on monen pienkustantamon elinehto. Tuen leikkaaminen vaikuttaa erityisesti pienten ja keskikokoisten kaupunkien kirjastojen mahdollisuuksiin ostaa valtavirran ulkopuolista kirjallisuutta. Ostotukikirjojen listalla on paljon selkokirjoja, ruotsinkielisiä kirjoja, nuortenkirjoja ja runokirjoja. Jos kaavaillut leikkaukset toteutuvat, esimerkiksi näiden kirjojen lukumäärä kirjastoissa pienenee.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.30 lisätään 860 000 euroa vähälevikkisen kirjallisuuden ostotukeen.

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Suomalaisen kulttuuripolitiikan pitkä linja on ollut pitää huoli kulttuurin saatavuudesta ja saavutettavuudesta. Kulttuuri kuuluu kaikille ja edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhteenkuuluvuudentunnetta, jos kaikilla on tosiasiallinen mahdollisuus päästä osallistumaan yhteiseen kulttuurielämään, varallisuuden ja asuinpaikan estämättä.

Kulttuuri ja taide edistävät osallisuutta, jos ne aidosti pysyvät kaikkien yhteisinä kohtaamispaikoina, joihin on varaa mennä ja joissa kokee olevansa tervetullut. OECD suosittelee jäsenmaitaan investoimaan kulttuuriin. Merkille pantavaa on OECD:n laaja näkökulma investointiin. Se ei tarkoita vain satsauksia kulttuuriin bisneksenä, vaan muistuttaa myös nuorille tarjottavan matalan kynnyksen kulttuuritoiminnan arvosta yhteiskunnalle: jos nuorilla ei ole mielekästä tekemistä toistensa kanssa, yhteisöllisyyden puutteella on myös hintansa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.50 lisätään 2 942 000 euroa taiteen ja kulttuurin edistämiseen.

90. Liikuntatoimi

50. Liikunnan ja urheilun edistäminen (kiinteä määräraha)

UKK-instituutin tutkimusten mukaan liikkumattomuus aiheuttaa yhteiskunnalle vuosittain yli kolmen miljardin euron kustannukset. Aivan erityisen huolissaan tulee olla lasten ja nuorten vähäisestä liikkumisesta.

Vapaan sivistystyön koulutuksessa liikunnan koulutuskeskukset järjestävät mm. urheilijoiden valmennukseen liittyvää koulutusta sekä urheiluseurojen ohjaajien, valmentajien ja seurahenkilöstön koulutusta yhteistyössä liikuntajärjestöjen kanssa. Lisäksi ne toimivat koko väestölle tarjottuina kunto- ja terveysliikunnan koulutuskeskuksina.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.90.50 lisätään 2 778 000 euroa, josta osoitetaan

— 1 500 000 euroa liikunnan koulutuskeskuksille ja

— 1 278 000 euroa liikunnan ja urheilun edistämiseen.

51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa liikunnallisen elämäntavan edistäminen on nostettu ensi kertaa mittavasti Suomen tulevaisuuden kannalta ratkaistavaksi teemaksi. Urheiluun ja liikuntaan esitetyt leikkaukset eivät tue millään tavalla tätä tavoitetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.90.51 lisätään 1 500 000 euroa liikunnallisen elämäntavan edistämiseen.

91. Nuorisotyö

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy on huomioitu hallitusohjelmassa, mutta määrärahojen tasolla tavoitteiden saavuttaminen yhdessä mm. sosiaaliturvaan aiheutuvien leikkausten kanssa vaarantavat tavoitteet. Avustusten pienentyessä rahoitusvastuu siirtyy mm. kunnille. Vaarana on, että toiminta lakkaa tai supistuu kunnassa.

Etsivä nuorisotyö ja työpajat täydentävät sosiaalisesti kestäväällä tavalla kansallista pyrkimystä nostaa osaamis- ja koulutustasoa sekä lisätä jatkuvaa oppimista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.90.51 lisätään 1 000 000 euroa nuorisotyön edistämiseen.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Maatalouden kannattavuus ja ruokaturva

Maatalouden kannattavuus heikkenee kuluvana vuonna viime vuodesta mm. heikomman sadon, alhaisempien viljan hintojen ja suurempien kustannusten myötä. Maatilojen keskimääräinen yrittäjätulo jää vuonna 2023 ennusteen mukaan 15 100 euroon. Keskimääräinen kannattavuusker-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

roin laskee 0,38:ään viime vuoden 0,71:stä. Viljan sekä öljy- ja valkuaiskasvien viljelyn tuotantokustannukset kasvavat edellisvuodesta. Kannattavuus vaihtelee tuotantosuunnittain.

Ruokaketjun kehittämisen momentille (30.20.47) ehdotetaan 3,95 milj. euron lisäystä vuodelle 2024 sisältäen Orpon hallitusohjelman mukaisen 4,0 milj. euron lisämäärärahan elintarvikemarkkinatoimiin, kuten maataloustuotteiden kustannusindeksien tilastoinnin parantamiseen. Lisäksi selvitetään ruokapaneelin perustamista. Vuodesta 2025 lukien elintarvikemarkkinatoimiin on osoitettu 2,3 milj. euron suuruinen lisärahoitus.

On hyvä, että parlamentaarisen maatalouden kannattavuutta selvittäneen työryhmän esityksiä viedään käytäntöön. Koska maatalouden kannattavuuskriisi on syntynyt pitkän ajan kuluessa, vie tilanteen korjaaminen aikaa. Siksi olisikin erittäin tärkeää, että hallitus lähtisi kunnianhimoisesti ja nopeasti viemään eteenpäin kaikkia parlamentaarisen ryhmän esityksiä maataloustuotannon tilanteen parantamiseksi ja huoltovarmuuden lisäämiseksi Suomessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 44

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo pikaisella aikataululla eduskunnalle parlamentaarisen maatalouden kannattavuutta selvittäneen työryhmän työhön pohjautuvia lainsäädäntöehdotuksia.

Elintarvikeviennin kasvu turvaa huoltovarmuuden

Business Finland on edistänyt elintarvikealan vientiä pitkäjänteisesti vuosina 2014—2023 Food from Finland -ohjelmalla. Sen fokuksessa on suomalaisten elintarvikealan yritysten kansainvälistymisen ja viennin edistäminen. Ohjelman perustamissyy oli etsiä korvaavia markkinoita Venäjän pakotteiden vuoksi romahtaneelle elintarvikeviennille. Ohjelmaa rahoitetaan työ- ja elinkeinoministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloilta. Ohjelma jatkuu vuoden 2023 loppuun suunnitellusti. Elintarvikealan vienti on kasvanut 28 % vuodesta 2019 ollen vuonna 2022 2,3 mrd euroa.

Elintarvikeviennin tehostamisessa tarvittavan infrastruktuurin tulee olla toimintakykyinen yli hallituskausien ja sitä tulee tehostaa pitkäjänteisesti. Tähän kuuluvat erityisesti Ruokaviraston vientipalvelut sekä ulkoministeriön vienninedistämisen palvelut. Viennin kasvu vaatii yritysten omaa sitoutumista ja tavoitteellista toimintaa strategisen tason suunnittelun asteella. Esitetyt leikkaukset Business Finlandin toimintabudjettiin valtion talousarviossa ja talouden suunnitelmassa vähentävät resursseja asiakaspalveluun vaikuttaen osaltaan myös elintarvikesektorin viennin edistämiseen. Maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien parlamentaarisen arviointiryhmän loppuraportissa todetaan, että tämä elintarvikeviennin tehostaminen tarkoittaisi esimerkiksi markkinaehtoisten kansainvälistymisen konsulttipalveluiden palauttamista Business Finlandin palveluvalikoimaan. Vienninedistämistyö on pitkäjänteistä ja hallinnon rakenteiden muuttaminen vaalikausittain vie pohjan tehdyiltä työltä. Talousarviossa ei ole kirjauksia Ruokaviraston vientipalveluista ja Food From Finland -toiminnoista, minkä seurauksena elintarvikeyritysten saama palvelutaso sekä kansainvälinen kilpailukyky saattavat heikentyä merkittävästi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 45

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa elintarvikeviennin kasvun resursoimalla vienninedistämistoimia riittävästi ja pitkäjänteisesti ja estämällä toiminnan pirstaloitumisen.

01. Hallinto ja tutkimus

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus ei aio jatkaa määräaikaisena alun perin perustetun eläinsuojeluasiamiehen virkaa. Virka päättyy vuoden 2023 lopussa. Eläinsuojeluasiamiehen virka perustettiin vuonna 2011 SDP:n aloitteesta koordinoimaan valtakunnallista eläinsuojelupolitiikkaa. Virka on ollut katkolla mm. pääministeri Sipilän kaudella, mutta pääministeri Rinteen hallitusohjelmassa viran jatkamisesta jälleen linjattiin. Määräaikainen ja vaalikausittain katkeava virka ei edistä työn jatkuvuutta.

Viime hallituskaudella saatiin päätökseen pitkään valmisteltu eläinten hyvinvointilaki. Uudistettavaa, koordinoitavaa ja parannettavaa eläinten suojelun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi riittää tämän lain jälkeenkin. Esimerkiksi lukuisat lajikohtaiset asetukset odottavat uudistamista edelleen.

SDP esittää, että eläinsuojeluasiamiehen virka vakinaistetaan, tähän osoitetaan 180 000 euroa valtion budjetista ja viran nimi muutetaan eläinsuojeluvaltuutetun viraksi.

Suomalaisen eläintuotannon tulee olla eettistä ja kestävää. Sdp:n mielestä Suomen tulee kieltää turkistarhaus 2020-luvulla elinkeinonharjoittajien siirtymäaika huomioon ottaen. Tarhaajien mahdollisuudesta kouluttautua uuteen ammattiin tulee huolehtia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 46

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa pikaisesti eläinten hyvinvointilain mukaiset lajikohtaiset asetukset niin, että eläinten hyvinvoinnin taso nousee.

Vastalauseen lausumaehdotus 47

Eduskunta edellyttää, että hallitus kieltää turkistarhauksen lailla ja perustaa ohjelman tarhaajien kouluttautumiselle uuteen ammattiin.

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

SDP esittää, että eläinsuojeluasiamiehen virka vakinaistetaan ja se muutetaan lakisääteiseksi eläinsuojeluvaltuutetun viraksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.20.01 lisätään 180 000 euroa eläinsuojeluasiamiehen viran jatkamiseen.

(42.) Turvepeltojen ilmastotoimet (siirtomääräraha 3 v)

Turvepellot tuottavat yli puolet kaikista maatalouden päästöistä ja päästövähennyspotentiaali niillä on suuri. Tätä vasten on sääli, ettei hallitus jatka kosteikkoviljelyn tukea. SDP esittää, että tukea jatketaan ja siihen osoitetaan 10 000 0000 euroa vuodelle 2024. Tarvitaan myös uusia toimia ja SDP kannattaaakin maankäyttösektorin muutosmaksun käyttöönottoa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 48

Eduskunta edellyttää, että hallitus aloittaa lainsäädäntövalmistelun maankäytön muutosmaksusta ja tuo sen eduskunnalle vuoden 2024 aikana.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 30.20.42 palautetaan talousarvioon ja momentille lisätään 10 000 000 euroa turvepeltojen ilmastotoimiin.

40. Luonnonvaratalous

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen uhanalaisia vaelluskalakantoja tulee vahvistaa kalojen luontaista elinkiertoa ylläpitämällä ja palauttamalla. Vaelluskalojen kulku elin- ja lisääntymisalueille tulee turvata luonnonmuokautumisen ohitusuomien kautta rakennetuissa joissa. Vesilain uudistuksessa tulee lisätä velvoitteita ekologisen jatkumon aikaansaamiseksi myös rakennetuissa joissa, eikä saa tinkiä niitä koskevista velvoitteista. Useista vanhoista vesitalousluvuista puuttuvat kalatalousvelvoitteet kokonaan. Kalatalousvelvoitteet tulee lisätä niihin vesitalouslupiin, joihin niitä ei ole aikaisemmin sisällytetty, mikäli kyseisen luvan piirissä olevasta vesitaloushankkeesta aiheutuu kalakannalle ja kalastukselle vahinkoa. Myös jokien suojelu sekä esimerkiksi tierakentamisesta aiheutuneiden esteiden poistaminen ovat tärkeässä roolissa vaelluskalakantojen vahvistamisessa.

NOUSU-ohjelma on keskeinen vaelluskalojen elinympäristöjen kunnostamisen työkalu, ja ohjelmalle on varattu hallituskaudelle noin kaksi miljoonaa per vuosi eli koko hallituskaudelle 8 miljoonaa euroa. Verrattuna koko viime hallituskauden 15 miljoonan euron rahoitukseen rahoitus putoaa lähes puoleen. NOUSU-ohjelma on ollut merkittävässä roolissa erityisesti uhanalaisten ja vaarantuneiden lohikalakantojemme elvyttämisessä. Onkin sääli, että rahoitusta leikataan onnistuneesta hankkeesta. Lisäksi tulisi pikaisesti aloittaa vesilain uudistaminen, jotta vanhoihin vesitalouslupiin voidaan lisätä kalatalousvelvoitteet. SDP esittää 5 miljoonan euron määrärahalisäystä NOUSU-ohjelmaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 49

Eduskunta edellyttää, että hallitus aloittaa vesilain uudistamisen niin, että vanhoihin vesitalouslupiin voidaan lisätä kalatalousvelvoitteet.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.31 lisätään 5 000 000 euroa NOUSU-ohjelman toimeenpanoon.

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Joutoalueiden metsitystukijärjestelmä tuli voimaan vuoden 2021 alusta, ja yksityiset maanomistajat ovat voineet hakea tukea Suomen metsäkeskuksesta maaliskuusta 2021 alkaen. Tukijärjestelmä on määräaikainen eli metsitystukilaki on voimassa vuoden 2023 loppuun saakka. Hallitusohjelman liitteen kirjausten mukaisesti tukijärjestelmälle ei valmistella jatkoa vuoden 2024 alusta lähtien, vaan metsitystukijärjestelmä lakkautetaan. Metsäkeskuksesta saatujen tietojen mukaan 16.10.2023 mennessä on tehty 2 534 metsitystukipäätöstä ja hyväksytyjen metsitystukihakemusten pinta-ala on yhteensä 5 320 hehtaaria. Kustannusvaikuttavista toimista luopuminen maankäyttösektorilla antaa väärän signaalin ilmastotavoitteisiin sitoutumisesta, varsinkin kun korvaavista toimista ei ole sovittu hallitusohjelmassa. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toteuttaminen edellyttää metsitystuen jatkamista. SDP:n mielestä joutoalueiden metsitystukea on syytä jatkaa, ja SDP esittää joutoalueiden metsitystukeen 2 miljoonaa euroa vuodelle 2024.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.47 lisätään 2 000 000 euroa joutoalueiden metsitykseen.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Korjausvelan kehitys on huolestuttavaa yhdistettynä kohonneeseen kustannustasoon, ja Väyläviraston arvion mukaan se on noussut jo laskennallisesti noin neljään miljardiin euroon. Koronan jälkeisen kysynnän kasvun ja erityisesti Venäjän hyökkäyksen vuoksi energian hinnan nousu on johtanut yleiseen hintatason nousuun, ja infrarakentamisen kannalta tärkeä maarakennusindeksi on noussut jopa tätä enemmän. Korjausvelan onnistunut hallitseminen vaatii kuitenkin pitkäjänteisiä toimia ja vakaan rahoituksen.

Hallitus on varannut investointipaketissaan 520 miljoonan kertaluonteisen lisärahoituksen korjausvelan hoitoon, josta ensi vuonna otettaisiin käyttöön 250 miljoonaa. Kuitenkin julkisen talouden suunnitelman mukainen rahoitus yhdistettynä lisärahoitukseenkin jää edellisen kauden rahoitusta hieman pienemmäksi. Kustannustason nousun myötä lisärahoituksen vaikuttavuus on kuitenkin laskenut ja vaikutus jää pieneksi, ellei kustannustasossa tapahdu merkittävää muutosta. Verraten esitettyä yli 1,53 miljardin rahoitusta vuoden 2020 1,48 miljardin rahoitukseen nimelli-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

sesti esitys on ennätyskorkea, mutta se jää kustannustason nousun takia ostovoimaltaan reaalises-
ti noin 300 miljoonaa alhaisemmaksi.

Korjausvelka tulee tältä pohjalta kasvamaan jatkossakin, ja rajallisten resurssien mahdollisim-
man tehokas ja vaikuttava käyttö korostuu entisestään. Virastojen onnistuminen lakisääteisissä
rooleissaan vastuullisina asiantuntijaorganisaatioina on välttämätöntä. Valtakunnallisen parla-
mentaarisien liikennejärjestelmäsuunnitelman päivityksessä olisikin syytä keskittyä siihen, miten
korjausvelan kääntämiseksi laskuun saadaan hillittyä kustannustason kasvua ja löydetään riittävä
rahoitus jaetun tahtotilan toteuttamiseksi. Korjausvelasta keskusteltaessa laskennallinen määrä
tai päällystekilometrit antavat varsin yksiulotteisen kuvan laajasta ongelmasta, jatkossa tarvitaan
kattavampaa ja yksityiskohtaisempaa seuranta- ja korjausvelan kehityksestä.

Hallitus esittää valitettavasti ohjelmansa mukaisesti 720 miljoonan euron leikkausta hallituskau-
delle väyläverkon kehittämishankkeille portaittain, kunnes leikkaus on pysyvä 250 miljoonaa
vuodesta 2027 lähtien. Tämä tarkoittaa hallituskaudella lähes koko sitomattoman varauksen leik-
kaamista ja uusien väylähankkeiden rahoituksen puolittamista. Pysyvän rahoituksen sijaan halli-
tus korvaa omalta osaltaan puutteen kertaluonteisella rahoituksella ja listaamattomien valtionyhtiöiden tuloutuksilla, ja näin varsinaiset leikkaukset siirtyvät itse asiassa seuraaville hallituksille ja hallituksen menosopeutus on lähinnä kehystekninen.

On täysin Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteiden vastaista korvata pysyvä rahoitus epävarmalla
kertaluonteisella rahoituksella. Avoin valmistelu ja tietoon perustuva valmistelu yhdistettynä va-
kaaseen rahoitukseen antaa alueellisille toimijoille ja elinkeinoelämälle sen kauan kaivatun pit-
käjänteisen näkymän, mitä hankkeita on tulossa tukemaan erilaisia investointeja ja mihin väylä-
järjestelmä on kehittymässä. Olisi toivottavaa, että hallitus pysyisi parlamentaarisesti valmistelun
suunnitelman takana ja noudattaisi sen tavoitteiden ja priorisointien perusteella valmisteltua
Väyläviraston investointiohjelmaa vaikuttavampien hankeratkaisujen löytämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 50

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa investoinneissaan Liikenne 12 -suunnitelman
pohjalta avoimesti valmisteltua tietoperusteista Väyläviraston investointiohjelmaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii väylärahoituksen pitkäjänteisestä ja läpinäky-
västä rahoituksesta, jolla huolehditaan ennakoitavasti väyläverkon kunnosta ja kehittämi-
sestä. Suuret kertaluonteiset erät luovat markkinoille kysyntä-hintahäiriöitä, ja tehokas
suunnitelmallinen eteneminen estyy rahoituskäytön puutteen vuoksi.

10. Liikenne- ja viestintäverkot

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Venäjän tuonnin tyrehtyttyä yksityistieverkon kunnolla on merkitystä etenkin teollisuuden puuraaka-aineen saannille ja huoltovarmuudelle. Kustannustason nousu vaikuttaa myös yksityistaiden kunnostuskustannuksiin. Yksityistaiden avustusten valtionosuusprosenttia nostettiin vastikään, jotta tienhoitokuntien lykkäämiä, erityisesti suurempia ja kalliimpia uusimis- ja peruskorjaushankkeita saataisiin käyntiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 5 000 000 euroa yksityistaidavastuksiin puuraaka-aineen kuljetusten varmistamiseksi.

Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantaminen tukee hyötyliikuntaa, mahdollistaa turvallisemman liikkumisen arjessa ja vapaa-ajalla sekä parantaa yhdyskuntarakennetta. Viime kaudella kunnolla käyntiin lähtenyt avustus nautti suosiota ja sen avulla parannettiin mm. lasten koulumatkojen turvallisuutta sekä aikuisille polkupyörästä tuli houkuttelevampi liikkumismuoto joko työmatkaan tai harrastuksiin. Parantamalla pyöräparkkeja joukkoliikenteen solmukohtissa helpotettiin ihmisten arjen liikkumista. Kuntien 50/50-rahoitus kaksinkertaistaa rahoituksen vaikuttavuuden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 5 000 000 euroa yhdessä kuntien kanssa toteutettaviin kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä kehittäviin hankkeisiin.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Joukkoliikenne on murroksessa monin tavoin Suomessa, ja kaupungistumiskehitys eriyttää alueiden matkustajavirtoja samalla, kun väestö ikääntyy. Toisaalta liikenne palveluna ja digitalisaatio tuovat uusia mahdollisuuksia. Kehitystyötä tarvitaan jatkuvasti kansalaisten liikkumistarpeiden ratkaisemiseksi sekä julkisen talouden kannalta tehokkaimpien ratkaisujen löytämiseksi. Hallituksen suunnittelemat muutokset esim. arvonlisäveroihin ja työmatkavähennykseen yhdessä joukkoliikenteen järjestäjien kustannustasosta johtuvan korotuspaineen kanssa lyövät pahimmillaan sekä työllisyys- että ilmastotavoitteita vastaan tilanteessa, jossa kummassakaan ei ole varaa ottaa ylimääräisiä taka-askelia. Hallituksen esittämä leikkaus ilmastoperusteiseen lisäykseen veisi liikkumavaran mahdolliselta lisäliikenteeltä, sähköisen siirtymän nopeuttamiselta tai uusien kuljetuspilottien kehittämiseltä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.20.55 lisätään 13 000 000 euroa ilmastoperusteisiin toimiin julkisen liikenteen ostoihin ja kehittämiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Talous- ja elinkeinopolitiikka

Hallituksen talouspolitiikassa korostuvat leikkaukset ja poissaolollaan loistavat kasvupolitiikka ja kunnianhimoinen elinkeinopolitiikka. Talouskasvun ja työllisyyden edellytysten vahvistaminen on hallituksella heikkoa tilanteessa, jossa talouskasvun ennusteet heikkenevät. Suomi on taantumassa, eikä talouskasvua ole odotettavissa kuin aikaisintaan vuoden 2024 alkupuolella. Monet merkit viittaavat VM:n ennustamaa huonompaan kehitykseen. Asuinrakentamisen rinnalla myös teollisuusinvestoinnit putoavat tulevina kuukausina merkittävästi. Suomen tärkeimmän vientimarkkinan Euroopan talouskasvu on hiljentynyt ja erityisesti tärkeimmän vientimaamme Saksan teollisuus on vaikeuksissa. Epävakaa maailmanpoliittinen tilanne lisää epävarmuutta ja huolia taloudessakin.

Merkittävä ongelma hallituksen politiikassa on sen tietopohjan ohuus. Tämä näkyy jo valtion talousarviossa. Siitä puuttuvat tieto ja perusteelliset arvioinnit esitettyjen toimenpiteiden sosiaalisesta ja ekologisesta kestävydestä. Vastuullinen julkinen taloudenpito edellyttää tietopohjan ja ohjauskyvyn harppauksenomaista parantamista. Tätä vasten on erikoista, että esimerkiksi valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta lakkaa kokonaan.

Suomalainen teollisuuspolitiikka tulee päivittää vastaamaan tämän päivän haasteisiin. Elämme kompleksisten ja monimutkaisten kriisien maailmassa, jossa on tarve vauhdittaa vihreää siirtymää ja lisätä investointeja ja samaan aikaan vastata geopolitiittisiin jännitteisiin. Koordinoidulle ja valtion aktiiviselle roolille perustuvalla teollisuuspolitiikalla on tarve. Valitettavasti hallituksen suunnittelemat toimet kuitenkin lähinnä heikentävät edellytyksiä harjoittaa strategista teollisuuspolitiikkaa. Hallitus on kyvytön vastaamaan Suomen vihreän teollisuuspolitiikan tarpeisiin samalla, kun kansainvälinen kilpailu kiihtyy ja Eurooppa uhkaa jäädä jälkeen erityisesti Yhdysvaltojen vahvasta kasvusta.

Tutkimus- kehittämis- ja innovaatiopolitiikka

Hallituskaudella 2019—2023 saatiin aikaan vakaa perusta T&K-toiminnan vaikuttavuuden kasvulle. Parlamentaaraisesti sovittu T&K-rahoituksen kasvu-ura ja järjestelmän tasapainoisen kehittämisen suuntaviivat antavat vahvan pohjan pitkäjänteiselle ja ennakoitavalle politiikalle. Marinin hallitus sääti lain valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030. Lisäksi säädettiin yritysten verokannusteista T&K-toimintaan ja luotiin TKI-politiikan suunnittelun ja toimeenpanon ohjaavat periaatteet. Näitä periaatteita ovat mm. ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys, panosten vipuvaikutus, kokonaisvaltaisuus sekä tieteen vapaus sekä tutkimuksen ja koulutuksen laatu.

Hallitus on sitoutunut tavoitteeseen nostaa Suomen T&K-menot neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta (BKT) vuoteen 2030 mennessä. Laki valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 tuli voimaan 1.1.2023. Tämän nk. T&K-rahoituslain mukaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan (T&K) valtion talousarvioissa tarkoitettun rahoituksen määrä

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

nousee vuoteen 2030 mennessä 1,2 prosenttiin BKT:sta edellyttäen, että yritysten T&K-menot kasvavat 2,67 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä (yritysten osuus 4 % T&K/BKT-tavoitteesta on 2/3). Valtiovarainministeriön syyskuun 2023 talousennusteen mukaan valtion T&K-rahoituksen tulisi olla noin 4,3 miljardia euroa vuonna 2030.

Tämä tarkoittaa noin 2,0 miljardin euron lisäystä vuoden 2023 talousarvion mukaiseen T&K-rahoituksen kokonaismäärään nähden. Valtion talousarviossa T&K-rahoitusta tulee siten korottaa vuosittain noin 280 miljoonalla eurolla verrattuna vuoden 2023 lähtötasoon. Lakia on sovellettu ensimmäistä kertaa vuoden 2024 talousarvion laadinnassa. Hallitus esittää, että valtion talousarvion mukainen T&K-rahoitus on vuonna 2024 yhteensä noin 2,6 miljardia euroa, missä kasvua vuoteen 2023 verrattuna on noin 280 miljoonaa euroa. Aiemmin tehtyjen päätösten lisäksi (tekninen JTS-suunnitelma 2024—2027) T&K-rahoitusta tulisi lisätä 264 miljoonaa euroa. Hallituksen tekemien T&K-lisäysten kokoluokka on oikea.

Parlamentaarisen TKI-työryhmän työssä on linjattu TKI-järjestelmän kehittämisen kestäviä periaatteita. Järjestelmää tulee kehittää pitkäjänteisesti systeemisenä ja tasapainoisena kokonaisuutena. Julkisen TKI-rahoituksen tulisi kannustaa elinkeinoelämän ja yliopistojen yhteistyöhön sekä tutkimuksen hyödyntämiseen. T&K-rahoituksen lisääminen ennustettavasti ja pitkäjänteisesti luo edellytykset TKI-järjestelmän kehittämiseksi ja osaamis pohjan vahvistamiselle. Rahoituksen kohdentamisessa tulee huomioida tutkimuksen yhteiskunnallisten vaikutusten monimuotoisuus, aikajänteiden vaihtelu ja myös uteliaisuustutkimuksen rooli TKI-toiminnan tukemisessa.

TKI toiminta ja sen riittävä rahoitus ovat Suomen kestävä talouskasvun ytimessä. Lainsäädännössä määriteltyjen T&K-lisäysten kohdennus on yksi hallituskauden tärkeistä kysymyksistä. Hyvinvoinnin kasvu perustuu tuottavuuden kasvulle, ja tuottavuuden kasvu tulee siitä, että keksitään uusia asioita ja tapoja toimia ja saadaan nämä laajamittaisesti käyttöön. Suomen talouden tuottavuuden kannalta on keskeistä suurten yritysten aktivointi tekemään lisää ja uudistavampaa T&K-työtä. Vain muutama iso yritys käyttää merkittävän osan (yli 10 %) liikevaihdostaan T&K-toimintaan. Pienten ja keskisuurten yritysten panos on saatava kasvuun. Valtion aktiivinen rooli TKI-politiikassa on välttämätön, koska tutkimusten ja valiokunnan saamien asiantuntijalausuntojen mukaan yritysten T&K-investoinnit jäävät yksinään liian pieniksi yleisen edun ja tavoitellun tuottavuuskasvun näkökulmasta. Perustutkimus on koko järjestelmän perusta, myös osajien saatavuudelle ja yritysten toiminnalle. Kaiken ytimessä on innovaatioihin kykenevien ihmisten määrän lisääminen, ilman sitä on turha laittaa julkista rahaa myöskään yksityiseen TKI-toimintaan.

T&K-lisärahoituksen vaikuttavaan käyttöön on kiinnitettävä erityistä huomiota. Rahoituksen vaikuttava käyttö edellyttää korkeimmin koulutetun työvoiman määrän nostamista erityisesti yrityksissä. TKI-järjestelmämme perustana tulee olla riittävän vahva ja uutta luova tutkimuspohja. Suomen TKI-järjestelmän tunnistettu ongelma on, että järjestelmämme keskittyy kansainvälisessä vertailussa liikaa valmiiden tuotteiden parantamiseen eikä tuottavuutta kasvattaviin innovaatioihin (OECD 2017).

Asian korjaaminen edellyttää jatkossa kasvavaa panostusta TKI:n markkinoista kauempana olevaan tutkimuspohjaan sekä yritys-yliopistoyhteistyön intensiteetin kasvattamista. Merkittävimmät tieteelliset läpimurrot, halutuin koulutus ja mullistavimmat innovaatiot toteutuvat nykyisin

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

pitkälti korkeimman laadun kansainvälisissä verkostoissa, joihin myös merkittävä kansainvälinen TKI-rahoitus kasautuu. Suomen TKI-järjestelmää on kehitettävä niin, että suurimmat osaa-miskeskittymät saavuttavat kansainvälisen mittakaavan huomioarvon.

T&K-rahoituksen fokus tulee kohdistaa yhteistyöhön, ei toimijoiden väliseen kilpailuun. Vastakainasettelua perus- ja soveltavan tutkimuksen välillä on tärkeää purkaa ja välttää. TKI-ekosysteemin keskuksena on tyypillisesti maailmanluokan tutkimusyliopisto, joka takaa laadun ja vaikuttavuuden kriittisen massan. Tämä houkuttelee lahjakkuuksia, osaajia, yhteistyökumppaneita ja rahoitusta globaalisti. Suomessa tehtävän tutkimuksen taso on korkea, mutta keskeiset verrokki-maat — kuten muut Pohjoismaat — ovat Suomea edellä. TKI-rahoitusta tulee jakaa hallituksen esitystä tasapainoisemmin myös korkeakoulujen perusrahoitukseen ja vapaaseen perustutkimukseen. Tämä toteuttaa paremmin parlamentaarisen sovun mukaisia kokonaisvaltaisuuden, ennakoitavuuden ja pitkäjänteisyyden periaatteita. SDP esittääkin, että vähennetään 10,8 miljoonaa euroa VTT Oy:n ja 42,5 miljoonaa euroa Business Finlandin valtion rahoituksesta ja lisätään 14,3 miljoonaa euroa ammattikorkeakoulujen tutkimustoimintaan, 23 miljoonaa euroa yliopistojen tutkimustoimintaan ja 16 miljoonaa euroa Suomen Akatemian tutkimusmäärärahaan.

Energia- ja ilmastopolitiikka

Hallituksen ilmastotoimet eivät ole linjassa keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaan (KAI-SUun) kirjattujen toimenpiteiden kanssa ja hankaloittavat taakanjakosektorin eli esimerkiksi liikenteen päästövähennystoimia sekä aiheuttavat epävarmuuksia vihreään siirtymään sitoutuneiden yritysten investointinäkymiin.

Vihreän siirtymän rahoituksen jatkuvuuteen ja kustannustehokkuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja osa tuista, kuten energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki, vaatii myös kriittistä arviointia. Sähköistymisen tuki energiaintensiiviselle teollisuudelle, 150 miljoonaa euroa nyky muodossaan, ei ohjaa merkittävästi päästöjen vähentämiseen, vaan toimii ennemmin suoran tuotantotuen muodossa. Sähkön hinnan ollessa taas alhaalla energiaintensiivisellä teollisuudella on kannustin sähköistää prosessejaan. Tuen säilyttävään osaan tulee kiinnittää huomiota ja arvioida muutostarpeita niin, että tuki kokonaisuudessa kohdentuu teollisuuden uudistamiseen. Tällä hetkellä riittää, että 50 prosenttia tuesta kohdentuu kehittämistoimiin, joilla tavoitellaan päästövähennyksiä, energiatehokkuusparannuksia tai uusiutuvan energian osuuden lisäämistä energiankulutuksessa.

Uusiutuvan energiantuotannon ja ydinvoimatuotannon kasvun ansiosta päästöoikeuden vaikutus sähkön hintaan pienenee tulevina vuosina, koska ne korvaavat päästöoikeuksia ostavia voimalaitoksia. Päästöoikeuden hinnat ovat nousseet selvästi vuoden 2021 alusta lähtien. Samalla päästökaupan ohjausvaikutus energiantuotannossa on kasvanut ja on selvää, että sähkön ja kaukolämmön päästöt painuvat hyvin alas vuoteen 2030 mennessä. Markkinoiden vahva ohjaus ja teknologian kehittyminen toteuttavat sähköistämisen tuen tavoitteita, eikä julkiselle tuelle ole enää aiemman kaltaista perustetta.

Uusien teknologioiden kehittämisellä ja käyttöönotolla on keskeinen rooli fossiilisista tuontipolttoaineista irtautumisessa, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja vähähiiliseen energiantuotantoon

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

siirtymisessä. TKI-tuet johtavat tulevaisuudessa uusien puhtaiden teknologioiden tarjonnan lisääntymiseen.

Tarvittavan muutoksen nopeuttamiseksi ja tehostamiseksi on tutkimus- ja demonstraatiovaiheessa olevia uusia teknologioita syytä tukea. Kehitysvaiheen jälkeen kaikkien teknologioiden tulee pärjätä kilpailuilla markkinoilla.

Maailmalla on kova kilpailu vihreän teollisuuden investointihankkeista. Suomen investointiympäristöstä on pidettävä nyt hyvä huoli, eikä hallituksen tule omalla politiikallaan lisätä epävarmuuksia. Suomeen on tällä hetkellä suunnitteilla huomattava määrä uutta tuulivoimakapasiteettia, mutta teollisuuden näkymä on sumuinen, ja suunnitelmien realisoitumisen varmistamiseksi tulisi edesauttaa myös uuden vihreän teollisuuden muodostumista Suomeen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen energiantensiivisen teollisuuden sähköistämistuen lakkauttamisesta ja panostaa sellaisiin investointitukiin, jotka täysimääräisesti kohdistuvat vihreään siirtymään esimerkiksi energiatuen kautta.

Luvituksen sujuvoittaminen

Hallituksen suunnitelmat sujuvoittaa luvitusta ovat energiamurrosta ja vihreää siirtymää edistävälle tuotantoinvestoinneille sekä Suomen taloudelle hyväksi. Erityisesti tuulivoima ja sähkönsiirtoverkot ovat kärsineet pitkistä käsittelyajoista.

SDP pitää luvituksen sujuvoittamista yhtenä tärkeimmistä vihreää siirtymää edistävästä hankkeista. Elinkeinoelämän keskusliitto on arvioinut, että Suomessa on jopa 20 miljardin euron arvosta investointihankkeita, jotka odottavat lupapäätöksiä tai ovat muuten viivästyneet luvitukseen liittyvien epävarmuuksien takia. Viime kaudella käyttöön otettiin vihreän siirtymän kannalta tärkeiden investointihankkeiden lupahakemuksille nopeutettu käsittely vuodesta 2023 vuoteen 2026 aluehallintovirastoissa ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisessa lupakäsittelyssä.

On tärkeää varmistaa, että luvituksen keveneminen ei johda luontohaittoihin muun muassa varmistamalla ympäristöhallinnon riittävät resurssit sekä kansalaisten vaikuttamismahdollisuudet omaan elinympäristöönsä. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että lupaviranomaisilla on riittävästi osaamista, paikallista ymmärrystä sekä henkilöstöä ja muita resursseja lupaprosessin sujuvaksi toteuttamiseksi. Ekologisen kompensaation soveltaminen osana ympäristöluvitukselta hallitusohjelman mukaisesti ei saa johtaa luontoarvojen heikkenemiseen kokonaisuutena. On varmistettava, että lupaprosessissa hyväksytään vain täysimääräinen tai sitä suurempi (eli nettopositiivinen) luontoarvojen kompensaatio. Hallitusohjelmaan sisältyvä aluehallintouudistus vie aikaa ja on varmistettava, että aluehallintouudistus toteutetaan niin, ettei se viivästyä toimeenpanovaiheessa lupaprosesseja entisestään. Uudistuksen suunnitteluvaiheessa on tärkeää viedä eteenpäin esimerkiksi yhden luukun palvelun periaatetta sekä ottaa käyttöön palvelulupaus luvanhakijoille,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

jotta lupaprosessin pituus olisi paremmin ennakoitavissa. Tätä on edellyttänyt myös eduskunnan ympäristövaliokunta mm. rakentamislain uudistamisen yhteydessä (YmVM 27/2022 vp).

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa lupien sujuvoittamisen toimenpiteet ja aluehallintouudistuksen kestävästi ja tasapainoisesti sekä yritysten, luonnon että ihmisten vaikuttamismahdollisuuksien kannalta ja lupaviranomaisten resurssit ja osaamisen turvaten.

Työelämä- ja työmarkkinapolitiikka

Työllisyyteen vaikuttavat erityisen paljon talouden tilanne, investoinnit, rakentaminen ja työperäinen maahanmuutto. Viime vuosien hyvän talouskehityksen myötä työllisyys on noussut korkealle tasolle ja monet työttömät ovat löytäneet uutta työtä varsin nopeasti. Nyt työllisyys on kuitenkin kääntymässä laskusuuntaan, ja näkymät ensi vuoden osalta ovat heikentyneet. Työllisyyskeinoinaan hallitus aikoo toteuttaa poikkeuksellisen suuret sosiaaliturvaleikkaukset.

SDP painottaa, ettei työllisyyttä tule edistää sosiaaliturvaa ja toimeentuloa heikentämällä. Leikkaukset voivat hallituksen staattisista laskelmista poiketen johtaa sellaisiin käyttäytymisvaikutuksiin, joilla työllisyys heikkenee.

Työmarkkinapolitiikan osalta työmarkkinajärjestöjen vuoropuhelulla on pitkät perinteet. Osapuolilla on ollut yhteinen tavoite kehittyvästä ja hyvinvoivasta yhteiskunnasta. Yhtenä kulmakivenä on ollut Suomen työmarkkinamalli, jossa työntekijöiden työehdot määräytyvät työehtosopimusjärjestelmän kautta. Työlainsäädäntö on säädetty heikomman osapuolen turvaksi. Samalla lainsäädäntö tukee ja antaa kehykset työehtosopimusjärjestelmälle.

SDP katsoo, että hallitus on puuttumassa tähän hyvin toimivaan järjestelmään. Hallitusohjelmakirjauksien mukaan valtakunnansovittelijan sovittelumahdollisuuksia rajoitetaan lainsäädännöllä, paikallista sopimista aiotaan laajentaa myös järjestäytymättömille työnantajille ja työntekijöiden lakko-oikeutta heikennetään rajaamalla poliittisten ja tukilakkojen kestoja.

SDP esittää, että työlainsäädännöstä tulee sopia aidosti kolmikantaisesti. Nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa on syytä vaalia Suomen pitkäaikaisia vahvuuksia yhteiskunnallisesta eheydestä ja yksituumaisuudesta sekä luottamusta ja aitoa neuvotteluilmapiiriä.

Tiekartta 2022—2027 — sosiaali- ja terveysalan henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden turvaamiseksi -raportti ja Suomen suunta — tuottavuuden ja työpanoksen kasvu turvaavat tulevaisuuden hyvinvoinnin -raportti sisältävät työmarkkinajärjestöjen yhteisesti esittämiä toimenpiteitä edistää työllisyyttä ja tuottavuuden kasvua sekä taata henkilöstön riittävyys. Hallituksen tulisikin tarttua raporteissa esitettyihin toimiin parantaakseen luottamusta työmarkkinoilla ja ylläpitääkseen työmarkkinoiden toimivuutta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Työllisyys toimien vaikutusarviot

Hallitus tavoittelee työllisyyden parantamista hallituskauden aikana 100 000 työllisellä rakenteellisten työllisyys toimien avulla. Osalle toimista on pystytty esittämään niiden työllisyyttä kasvattavia vaikutuksia, mutta arvioihin liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta. Osalle toimista on taas vaikea laskea aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella työllisyyttä parantavia vaikutuksia.

Hallituksen esittämiin työllisyyslukuihin liittyy suuria epävarmuuksia. Niitä pitäisikin kohdella suuntaa antavina, sillä esimerkiksi suhdannetilanne vaikuttaa siihen, miten työvoiman kysyntä kehittyy. Jos kysyntää ei ole, yksistään työvoiman tarjonnan lisäämisellä ei saada ihmisiä työllistymään. Lisäksi monet esitykset, joiden on katsottu lisäävän työllisyyttä, kohdistuvat samaan väestöön. Siksi työllisyysvaikutuksia tulisi tarkastella kokonaisuutena eikä jokaisen esityksen kohdalla erikseen. Erikseen tarkastelun seurauksena työllisyysarviot voivat olla liian korkeat.

Hallituksen olisi arvioitava perusteellisesti esityksiensä vaikutukset tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Budjettilakiesitysten kohdalla kokonaisvaikutusarvioinnit ovat jääneet puutteellisiksi. Kohtuuttomat ja useasti samoja ihmisiä koskevat leikkaukset on jatkokäsittelyssä korjattava.

Tulevien esitysten osalta hallituksen on huolehdittava siitä, että vaikutusarvioinnit on tehty huolella jo valmisteluvaiheessa, erityisesti merkittävien rakenteellisten uudistusten osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vuosittain tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja työllisyysvaikutusten kehittymistä ja ryhtyy toimiin havaitsemistaan epäkohdista.

Aikuiskoulutustuki ja vuorotteluvapaa

Aikuiskoulutustuki aiotaan lakkauttaa 1.8.2024 alkaen. Päätös on väärä työelämän suurten murrosten keskellä. Toteutuessaan se osuu voimakkaimmin pieni- ja keskituloisiin naisiin, jotka ovat hyödyntäneet tukea useimmin työvoimapulasta kärsivän sote-alan opintoihin. Lähes puolet aikuiskoulutuksen käytöstä on liittynyt sote-alaan joko lähtö- tai kohdetutkinnoltaan. Uhattuna ovat muidenkin palkansaajien ja yrittäjien mahdollisuudet siirtyä alalta toiselle, syventää omaa osaamista tai lisätä työhyvinvointia opiskelun avulla.

Sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen on perustettu kolmikantainen työryhmä, jonka tarkoitus on laatia ehdotuksia työuran aikaisen jatkuvan oppimisen tukemiseksi. Korvaava malli on kuitenkin rakennettava ennen nykyisen aikuiskoulutustuen lakkauttamista tai uudelleen kohdentamista, mikä mahdollistaa nykyistä paremmin uudelleen- ja jatkokouluttautumisen työvoimapulaloille kustannustehokkaasti ja kohdentaen koulutusresurssit henkilöille, jotka nostavat koulutustasoaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Hallitus aikoo poistaa myös vuorotteluvapaan. Poistoa perustellaan sen käytön vähäisyydellä. Vuorotteluvapaan käyttö on pienentynyt, koska sen ehtoja on kiristetty radikaalisti viime vuosina. Vuorotteluvapaajärjestelmää tulisikin kehittää nykyistä paremmaksi lopettamisen sijaan. Se on tärkeä osa työhyvinvoinnin ja työssäjaksamisen edistämistä. Työssä uupuminen on nykytyöelämän pahimpia ongelmia, ja tällaisilla järjestelmillä on osansa sen estämiseksi.

Me allekirjoittaneet näemme, että vuorotteluvapaajärjestelmä täytyy säilyttää, sillä sen avulla työntekijät ovat voineet pitää tauon työelämästä. Tilalle on pitänyt ottaa työtön työnhakija, joten työllisyys on myös parantunut.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto säilyttää nykyisen kaltaisen aikuiskoulutustukimuodon ja kehittää sitä mahdollistaen sen nykyistä paremman käytön uudelleen- ja jatkokouluttautumiseen vahvemmin työvoimapula-aloille.

Työperäinen maahanmuutto

Työperäinen maahanmuutto on Suomen kannalta äärettömän tärkeää, ja sen edistämistä on jatkettava vahvalla tahtotilalla. Työperäisen maahanmuuton avulla voidaan helpottaa osaavien työntekijöiden tarvetta ja tukea kestävää kasvua. Myös viime vuosien kehitys osoittaa, että tarvetta työperäiselle maahanmuutolle todella on. Samalla on tärkeää huolehtia siitä, että saatavuusharkinnasta pidetään kiinni ja työehtojen noudattamista pystytään valvomaan.

Hallituksen valitsema maahanmuuttopoliittinen linja heikentää Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten osaajien silmissä. Erityisesti niin kutsuttu kolmen kuukauden sääntö on herättänyt vastustusta myös elinkeinoelämän ja kansainvälisten osaajien keskuudessa. Hallituksen pitääkin arvioida maahanmuuttopoliittisten linjaustensa, erityisesti kolmen kuukauden säännön, vaikutusta Suomen asemaan työperäisen maahanmuuton kohdemaana.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi perusteellisesti maahanmuuttopoliittisten linjaustensa vaikutuksen Suomen asemaan työperäisen maahanmuuton kohdemaana.

Harmaan talouden torjunta

Verottajan Harmaan talouden selvitysyksikön ensimmäinen harmaan talouden laaja selvityskonaisuus valmistui marraskuussa 2022. Yksikön laatimien selvitysten perusteella pimeä työ on Suomessa pienempi ongelma kuin useimmissa Euroopan maissa. Silti pimeiden palkkojen kokonaismäärän arvioidaan Suomessa olevan vuosittain noin 900—1 400 miljoonaa euroa. Veronmenetyksiä arvioidaan muodostuvan edellä mainitusta yhteensä noin 300—480 miljoonaa euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vaikka eurooppalaisessa vertailussa Suomi pärjää hyvin, niin euromääräisesti pimeä työ on Suomessakin kohtuullisen iso ilmiö. Pimeät palkat eivät aiheuta ainoastaan yhteiskunnan tulojen menetyksiä, vaan ilmiöllä on lisäksi laajempia vaikutuksia muun muassa eläkekertymiin ja mahdollisiin etuuksiin, kuten sairauspäivärahoihin ja asumistukiin. Harmaa talous vääristää merkittävästi myös yritysten välistä kilpailua. Rärkeimmissä tapauksissa yhteiskunnalliset vaikutukset kertaantuvat, jos palkkojen verot jätetään maksamatta ja samanaikaisesti nostetaan perusteettomasti sosiaalitukia.

Toimenpiteitä pimeän työn vähentämiseksi on tarpeen jatkaa. Kuten muidenkin harmaan talouden ilmiöiden kohdalla, myös pimeän työn ehkäisemisessä keskeistä on torjuntatyön systemaattinen kehittäminen. Yhtenä keinona tähän ovat harmaan talouden torjuntaohjelmat. Niiden avulla on voitu turvata tarvittavien kehitystehtävien jatkuvuus sekä erilaisten hankkeiden rahoitus.

Orpon-Purran hallitus leikkaa harmaan talouden torjunnan hallinto- ja toimintamenoja vuoden 2024 talousarvioesityksessä VM:n, TEM:n, STM:n ja OM:n pääluokissa yhteensä 2 278 000 euroa. Sisäministeriön pääluokassa ei edes mainita harmaata taloutta käsitteenä, kuten ei myöskään koko Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2024—2027.

Itäisen Suomen elinvoiman tukeminen

Venäjän hyökkäyssodan taloudelliset seuraukset ovat merkinneet itäiselle Suomelle merkittävää iskuja. Tässä ajassa koko Suomen elinvoiman turvaaminen on paitsi hyvää aluepolitiikkaa, mutta myös keskeinen turvallisuuspoliittinen kysymys. Marinin hallitus perustikin nopealla aikataululla valtiosihteeriöryhmän kartoittamaan tukitoimia koko itäisen Suomen elinvoiman vahvistamiseksi, jotka merkittävältä osin vietiinkin kuluvan vuoden budjettiin.

Valitettavasti näyttää siltä, että Orpon hallitus on nyt hukkaamassa edeltäjänsä hyvän perinnön ja sivuuttaa kaiken sen potentiaalin, jota itäisessä Suomessa on. Uuden hallitusohjelman investoinnit painottuvat merkittävästi läntiseen Suomeen, ja edellisen hallituksen hyvät linjaukset Itä-Suomen elinvoimaisuuteen panostamisesta loistavat poissaolollaan.

Jotta myös itäinen Suomi pysyy kasvussa mukana, tarvitaan panostuksia niin koulutettuun työvoimaan, investointien tukemiseen kuin myös saavutettavuuden turvaamiseen. Jotta alueelliset erot eivät pääse repeämään, on hallituksen tehtävänä turvata kasvun edellytykset koko maassa. Ehdotamme erityisesti itäiseen Suomeen kohdistettavaa elinvoimapakettia, jossa parannetaan saavutettavuutta ja hyödynnetään alueen luontaista potentiaalia ja vetovoimaa.

SDP:n itäisen Suomen elinvoimapaketti:

- Luomme itäiseen Suomeen elinvoimavision. Valtiosihteeriöryhmän suositusten perusteella itäiseen Suomeen tulee luoda yhdessä alueen ja valtiovallan sekä muiden sidosryhmien kanssa pitkän aikavälin elinvoimavision, jossa alueen omia vahvuuksia tuetaan pitkäjänteisesti ja riittävillä resursseilla. Julkisen yksityisen sektorin hyvällä yhteistyöllä varmistetaan investointien toteutuminen, työllisyyden edistäminen ja elinvoiman tukeminen.
- Palautamme aluekehitysrahoituksen. Esimerkiksi maakuntien omaehtoisen kehittämisen AKKE-rahoitus ja ulkorajayhteistyön CBC-rahoitus on Orpon budjetissa poistettu kokonaan. Rahoituksella on pystytty nopeassa tahdissa käynnistämään ja tukemaan monia hyviä elinvoimavision

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

- maisuuutta ja työllisyyttä tukevia hankkeita ympäri maan. Itäisen Suomen kehittämiseen osoitetaan 37 miljoonaa euroa osana investointipaketin rahoituskokonaisuutta.
- Suomen on oltava aktiivinen vaikuttaja Euroopan unionin aluekehitystä rakennettaessa sekä tätä kautta eri aluekehitysrahastoja hyödyntäen. EU-rahoituksella ja siihen liittyvällä kansallisella rahoituksella on ollut suuri merkitys aluekehityserojen tasaamisessa ja koko maan kehittämisessä.
 - Kehitämme itäisen Suomen saavutettavuutta:
 - a) Osana Marinin hallituksen valtiosihteerityöryhmän työtä korostettiin Karjalan ja Savon rannan investointiohjelman mukaisia hankkeita ja niiden vauhdittamista. Edellytämme hallituksen toimia viivästyneiden hankkeiden täytäntöönpanemiseksi eduskunnan talousarviossa esittämän tahtotilan mukaisesti.
 - b) Korostamme valtiosihteerityöryhmän loppuraportin mukaisesti Luumäki—Imatra-ratahankkeen 2. vaiheen käynnistämisen tärkeyttä Itä-Suomen osalta. Hanke on Väyläviraston investointiohjelmassa 1A-korissa sekä myös Orpon hallitusohjelman investointipaketissa.
 - c) Hallituksen on huolehdittava vuonna 2025 alkavien kilpailutuskausien osalta kotimaan tuetun lentoliikenteen riittävästä palvelutasosta.
 - Turvaamme koulutetun työvoiman saatavuutta koko maassa. Osaavan työvoiman puute nousee yhä useammassa yrityksessä kasvun ja uusien rekrytointien esteeksi. Tämä korostuu erityisesti suurten kaupunkiseutujen ulkopuolella. Meidän tulee jatkaa edelleen panostuksia koulutukseen kaikilla asteilla. Tulevaisuuden työelämä tulee vaatimaan yhä enemmän sekä ammattiosaajia että korkeakoulutettua työvoimaa. Osana itäisen Suomen investointipakettia turvataan Kuopion Pelastusopiston riittävä rahoitus.
 - Mahdollistamme itäisen Suomen tuulivoimarakentamisen. Tällä hetkellä vain alle neljä prosenttia Suomeen rakennetusta tuulivoimasta sijaitsee Valtatie 5:n itäpuolella. Itäisen Suomen tuulivoimarakentamisen keskeisimpänä esteenä ovat Puolustusvoimien aluevalvontajärjestelmän asettamat rajoitteet. Nyt on korkea aika tarttua toimeen ja edistää selvitysmies Arto Rädyn raportin hyviä ehdotuksia ja varmistaa tuulivoimarakentamisen mahdollisuudet myös itäisessä Suomessa. Tämä edellyttää myös, että Fingridin siirtoverkon suunnittelu ja rakentaminen etenevät mahdollisimman nopeasti myös itäisessä Suomessa.
 - Matkailu vahvistaa itäisen Suomen työllisyyttä. Koko itäisen Suomen luonto- ja retkimatkailun kehittämiseen, kansallispuistojen kunnostamiseen sekä Saimaan alueen markkinointiin ja näkyvyyteen tulee panostaa. Nämä toimet vahvistavat laajasti koko alueen näkyvyyttä ja houkuttelevuutta sekä näin matkailijoiden tuomaa talouskasvua ja työllisyyttä.

01. Hallinto

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.01.06 lisätään 112 000 euroa Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenoihin harmaan talouden torjuntaan.

07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

että momentille 32.01.07 lisätään 800 000 euroa Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenoihin harmaan talouden torjuntaan.

49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 32.01.49 vähennetään 10 800 000 euroa.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 32.20.40 vähennetään valtuutta 42 500 000 euroa.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Maakuntien omaehtoisen kehittämisen AKKE-rahoitus ja ulkorajayhteistyön CBC-rahoitus on Orpon budjetissa poistettu kokonaan. Rahoituksella on pystytty nopeassa tahdissa käynnistämään ja tukemaan monia hyviä elinvoimaisuutta ja työllisyyttä tukevia hankkeita ympäri maan. SDP esittää, että itäisen Suomen kehittämiseen osoitetaan 37 miljoonaa euroa osana investointipaketin rahoituskokonaisuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.40 lisätään vuodelle 2024 myöntämisvaltuutta 37 000 000 euroa. Valtuuden käytöstä arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 10 000 000 euroa vuonna 2024.

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus leikkaa julkisista työvoima- ja yrityspalveluista 41 miljoonalla eurolla työllisyysmäärärahoja, joista on rahoitettu muun muassa palkkatukea, starttirahaa ja työllisyyspoliittisia avustuksia. Työllisyysmäärärahoista leikkaaminen on epäloogista tilanteessa, jossa myönteinen työllisyyskehitys on heikentynyt ja työttömyys on kääntynyt nousuun.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.51 lisätään 41 000 000 euroa työllisyysmäärärahoihin.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Hallitus on leikkaamassa kuntien moniammatillisesta osaamiskeskustoiminnasta sekä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteistä. Kotoutumiseen kohdistetut leikkaukset ovat lyhytnäköisiä ja heikentävät maahan saapuneiden ihmisten mahdollisuuksia kouluttautua, työllistyä ja saada tarvitsemiaan palveluita, joiden avulla kiinnittyä suomalaiseen yhteiskuntaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.03 lisätään 2 160 000 euroa kotoutumiseen.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallitus on murtamassa suomalaisen hyvinvointivaltion perustan tekemällä mittavat leikkaukset sosiaalietuuksiin ja julkisiin hyvinvointi- ja terveyspalveluihin. Ensi vuoden talousarviossa esitetään leikattavaksi satoja miljoonia euroja mm. asumistuen, työttömyysturvan ja toimeentulotuen saajilta, ja lisää leikkauksia on suunnitteilla. Lisäksi keskeisten sosiaaliturvaetuuksien indeksijäädtykset neljälle vuodelle heikentävät satojen tuhansien pienituloisten asemaa. Leikkaukset kasaantuvat samoille ihmisille ja perheille ja kohdistuvat kovimmin kolmeen alimpaan tulodesiiliin. Hallitus kohdistaa suuret leikkaukset ja säästöpainee myös hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin sekä aikoo myöhemmin mm. nostaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja sekä lääkkeiden verotusta. Emme hyväksy hallituksen arvovalintaa, jolla puolet valtionalouden tasapainottamisen 6 miljardin tavoitteesta aiotaan toteuttaa leikkauksilla pääosin pienituloisten ihmisten terveyteen, hyvinvointiin ja toimeentuloturvaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 57

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta valtionalouden tasapainottamisen taakka jaetaan oikeudenmukaisesti eikä suunnata pienituloisille kohtuuttomia leikkauksia.

Hallitus on valmistellut eduskunnan käsiteltäväksi budjettiin liittyviä sosiaaliturvan säästölakeja poikkeuksellisen kiireisellä aikataululla, lyhyimmillään viiden arkipäivän lausuntokierroksella. Esityksiä on toimitettu eduskunnan käsittelyyn ilman riittäviä vaikutusarvioita. Sosiaali- ja terveysministeriön myöhemmin julkaisema yhteisvaikutuksien arviointi on vain osittainen, siitä puuttuu mm. indeksijäädtysten vaikutus sekä toimeentulotukilain kiristykset. Lisäksi muistiosta puuttuu perus- ja ihmisoikeuksien yhteisvaikutusten arviointi, mistä esimerkiksi lainsäädännön arviointineuvosto huomautti. Myös perustuslakivaliokunta huomautti säästölajeista antamissaan lausunnoissa esitysten yhteisvaikutusten arviointien puutteista erityisesti niiden perus- ja ihmisoikeusvaikutuksien osalta. Katsomme, että eduskunta ei ole saanut päätöksentekoa varten riittävästi, asianmukaista ja perus- ja ihmisoikeuksia huomioivaa tietoa esitysten vaikutuksista.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 58

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää pikaisesti ja toimittaa eduskunnan arvioitavaksi sosiaaliturvaetuuksiin tehtävien säästöjen kokonaisvaikutusarviot vuosina 2024—2027 sekä perus- ja ihmisoikeusarvioinnin.

Osana hallituksen pienituloisille ihmisille kohdistamista valtiontalouden tasapainottamisvaatimuksista useiden sosiaaliturvaetuuksien lakisääteiset indeksitarkistukset jäädytetään vuosille 2024—2027. Jäädytykset koskevat mm. työttömyysturvaa, yleistä asumistukea, eläkkeensaajan asumistukea, opintorahaa, opintorahan huoltajakorotusta ja oppimateriaalisää sekä vähimmäismäärisiä sairaus- ja vanhempainpäivärahoja ja Kelan kuntoutusetuuksia. Indeksitarkistusten jäädyttäminen on rajattu enintään 10,2 prosenttiin.

Valtiovarainministeriön arviointimuistion mukaan indeksijäädytysten työllisyysvaikutus on noin 18 600 työllistä. Kuitenkin ylivoimaisesti suurimmalle osalle etuuksien saajista indeksien jäädytys tarkoittaa pelkkää leikkausta arjen toimeentuloon. Hallituksen esityksen mukaan esitys lisäisi pienituloisten määrää 41 600 henkilöllä, joista lapsia on 3 900.

Perusturvan riittävyden arviointiryhmän raportin mukaan Suomen perusturvaetuudet yhdessä asumistuen kanssa eivät riitä kattamaan viitebudjettien mukaista kulutustasoa takuueläkettä lukuun ottamatta. Myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on toistuvasti arvioinut Suomen perusturvan tason liian matalaksi jo nyt täyttääkseen riittävän vähimmäisturvan tason kriteerit. Suomi on saanut asiasta komitealta useamman huomautuksen. Hallituksen esitys perusturvaetuuksien indeksien jäädyttämiseksi usean vuoden ajalta heikentää merkittävästi ja pysyvästi perusturvan tasoa ja heikentää sitä myös suhteessa viimesijaiseksi tarkoitettuun toimentulotukeen. Perusturvaetuuksien ostovoimaa turvaava indeksikorotus palautuu suoraan kulutukseen ja turvaa arjen hyvinvointia. Katsomme, että perusturvaetuuksien indeksitarkistukset tulee tehdä normaalin lainsäädännön mukaisesti.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta kansaneläkeindeksiin ja kuluttajahintaindeksiin sidottujen etuuksien ostovoima turvataan elinkustannusten kehityksen mukaisesti.

Hallituksen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmään esittämät säästötavoitteet lisäävät terveyden ja hyvinvoinnin eriarvoisuutta eivätkä toteuta sote-uudistuksen tavoitteita. Meille sote on sitä, että ihminen pääsee hoitoon ja tulee hoidetuksi entistä nopeammin. Palveluiden tulee parantua, hoidon jatkuvuus turvata. Hallitus edistää terveysbisnestä ideologisesti mallilla, joka hajottaa soten vähäisiä resursseja tehottomasti. Esitämme, että hallituksen yksityiseen terveysbisnekseen osoittamat lisäresurssit ohjataan hyvinvointialueille hoitoon pääsyyn, hyödyntäen järkevästi ja kustannustehokkaasti markkinoita apuna. Julkinen sote on isäntä, yksityinen sote renki.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Veronmaksajien rahaa ei voi sysätä markkinoille tehottomasti, vaikka se ideologisista syistä sopsisikin. On aika saada terveysbisnes kuriin ja suitsia markkinoita. Esitämme myös, että lainsäädännöllä rajataan vuokratyövoiman hankintojen käyttöä ja kestoja, rajoitetaan vuokratyön kustannuksia säättämällä enimmäiskatosta, selvitetään keinoja rajoittaa voitontavoittelua sotessa, velvoitetaan yleislääkäri- ja erikoislääkäriopiskelijat harjoitteluun julkiselle riittäväksi ajaksi ja lisätään sote-alan koulutusta, myös lääkärikoulutusta.

On myös tärkeää jatkaa sote-järjestelmää tehostavia toimia purkamalla monikanavarahoitusta asteittain, vähentämällä sote-ict-kustannuksia yhteishankinnoin ja lisäämällä datan liikkuvuutta. Hoidon vaikuttavuuden parhaat käytännöt on ulotettava kaikkialle. Asiakastyöhön tulee vapauttaa resursseja viranomaisohjauksen ja hallintotyön tarkastelun kautta. Työnjakoa tulee kehittää ja vähentää työvoimapulaa työmarkkinaosapuolten linjauksin. Julkinen talous tulee mitoittaa niin, että ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin voidaan investoida. On väärä arvovalinta, että taloudellisen kestävyysvajeen tilkitsemiseksi hallitus on valmis lisäämään sosiaalista kestävyysvajetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus rajaa lainsäädännön muutoksilla vuokratyövoiman hankintojen käyttöä ja kestoja.

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus hillitsee vuokratyön kustannuksia säättämällä enimmäiskatosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää keinoja rajoittaa voitontavoittelua sotessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kansalliset toimet, joilla joudutetaan terveysdatan liikkuvuutta ja tehdään digitaalisia yhteishankintoja.

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa monikanavarahoituksen purkamista asteittain ja hallitusti.

Vastalauseen lausumaehdotus 65

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta yleislääkäri- ja erikoislääkäriopiskelijat voidaan saada harjoitteluun julkisiin sote-palveluihin riittäväksi ajaksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Orpon-Purran hallitus on leikkaamassa 300 000 euroa Istanbulin sopimuksen toimeenpanosta eli kaikkinaisen naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntasopimuksen toimeenpanosta. Lisäksi hallitus haluaa poistaa tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen toimintaohjelman ja sen 150 000 euron määrärahan.

Kun otetaan huomioon, että naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle (NAPE) on varattu 150 000 euroa sekä tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastaiseen työhön on osoitettu 46 000 euroa, on määrärahaa siis leikattu yhteensä 254 000 euroa.

Istanbulin sopimuksen ratifioineena Suomen tulee edelleen jatkaa työtä tällä perustavanlaatuisella sukupuolisen tasa-arvotyön saralla. Molemmat määrärahat ovat olleet kuluvalle vuodelle eduskunnan lisäämiä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.03.04 lisätään 254 000 euroa Istanbulin sopimuksen eli kaikkinaisen naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntasopimuksen toimeenpanoon.

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja erät palvelut

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Hallitus toteuttaa yleiseen asumistukeen useita leikkauksia, jotka vaikeuttavat pienituloisten ihmisten arkista elämää. Lisäksi yleinen asumistuki omistusasuntoihin lakkautetaan.

Muutokset pienentävät yleistä asumistukea saavien käytettävissä olevia tuloja ja kohdistuvat pienituloisimpiin kotitalouksiin. Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia työllisyyteen eikä vaikutuksia myöskään vuokratasoon. Sen sijaan esityksen arvioidaan lisäävän toimeentulotuen saajien määrää 15 000 kotitaloudella siirtäen asumisen tuen painopistettä viimesijaiseen toimeentulotukeen, mikä ei ole järkevää sosiaalipolitiikkaa. Toimeentulotukimenot kasvavat arviolta 77 miljoonaa euroa. Esitys vaikuttaa 167 000 lapseen — joista noin 107 000 yksinhuoltajatalouksissa — pienentäen lapsiperheiden käytettävissä olevia tuloja ja lisäten lapsiperheköyhyyttä. Lisäksi yleiseen asumistukeen kohdistuvat leikkaukset yhdessä toimeentulotuen asumismenoja koskevan sääntelyn kiristämisen kanssa uhkaavat lisätä pienituloisuuden alueellista keskittymistä eli voimistaa tulotason mukaista väestörakenteen alueellista eriytymistä, erityisesti suurissa kaupungeissa.

Keskimäärin muutokset pienentävät tukea kuukaudessa työssäkävällä ruokakunnalla 133 euroa, opiskelijaruokakunnalla 76 euroa ja työttömällä ruokakunnalla 73 euroa. Kahden vanhemman lapsiperheessä tuki vähenee keskimäärin 140 euroa kuukaudessa, ja yli 23 prosenttia menettää tuen kokonaan. Lapsettomilla pariskunnilla leikkaukset ovat samankaltaisia. Yksinhuoltajilla tuki laskee keskimäärin 111 euroa ja tuelta tippuu 15 prosenttia. Suurimmillaan leikkaukset voi-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

vat olla vuokra-asunnoissa yksinasuvalla 202 euroa, lapsettomalla parilla 348 euroa, kahden huoltajan perheellä 379 euroa ja yhden huoltajan perheellä 277 euroa kuukaudessa. Omistusasumisen tuen poistuminen tarkoittaa keskimäärin 242 euron leikkausta kuukaudessa ja suurimmillaan yksinasuvalla 466 euroa, lapsettomalla parilla 674 euroa, kahden huoltajan perheellä 1 377 euroa ja yksinhuoltajalla 1 127 euroa kuukaudessa.

Leikkaukset ovat kohtuuttomia. Ne vaikeuttavat pienituloisten ihmisten ja perheiden asemaa. Esitykset tulevat lisäämään myös riskiä asukkaiden ajautumisesta maksuvaikeuksiin, vuokratelkoihin ja häätöihin. Esityksessä ei ole huomioitu lisääntyvän asumisneuvonnan tarvetta tai lisääntyvää painetta hyvinvointialueiden sosiaalityön palveluihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta asumisen tuki turvataan vuoden 2023 tasolla ajamatta asukkaita toimeentulotukiriippuvuuteen.

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Ensisijaisiin perusturvaetuuksiin tehtävät mittavat leikkaukset kasvattavat merkittävästi toimeentulotuen saajien määrää. Hallituksen esitysten mukaan toimeentulotuen menot lisääntyvät työttömyysturvaleikkauksilla noin 60 miljoonaa, porrasteisesti voimaan tulevilla asumistukileikkauksilla noin 77,2 miljoonaa ja indeksijäädetyksillä ensi vuonna 12,1 miljoonaa euroa. Soste ry on marraskuussa arvioinut, että toimeentulotuen saajien määrä nousisi ensi vuonna 64 000 henkilöllä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen joulukuun alussa julkaiseman tutkimuksen mukaan vuoteen 2027 mennessä perustoimeentulotukeen oikeutettujen määrä kasvaisi 100 000 henkilöllä.

On huomattava, että toimeentulotuki on vahvasti kontrolloitu ja tarveharkintainen viimesijainen etuus, jonka käytön lisääminen ei ole järkevää sosiaali- eikä työllisyyspolitiikkaa. Pitkäaikaisella toimeentulotukiasiakkuudella on myös yhteys hyvinvoinnin ja terveyden ongelmiin sekä ylisukupolviseen huono-osaisuuteen. Erityisesti toimeentulotuen saannin pitkittyessä lasten hyvinvointiongelmat yleistyvät.

Myös perustuslakivaliokunta on todennut pitävänsä huolestuttavana lainsäädäntöä, jonka on arvioitu ohjaavan etuudensaajia viimesijaiseksi tarkoitetun toimeentulotuen saajiksi

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin toimeentulotukimenojen kasvun hillitsemiseksi turvaamalla ensisijaisten etuuksien riittävän tason.

Hallitus esittää leikkausta myös toimeentulotukeen kiristämällä toimeentulotuessa hyväksytyjen asumismenojen huomioimista. Kaikkien toimeentulotuen saajien voi katsoa olevan pienitulo-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

suutensa takia taloudellisesti haavoittuvassa asemassa. Tukeen oikeutetuilla ei ole taloudessaan juurikaan jouston varaa, koska oikeus toimeentulotukeen edellyttää muun muassa, että muut tulonlähteet on käytettävä ensin. Esitys vaikeuttaa monen erittäin pienillä tuloilla sinnittelevän ihmisen elämää. Toimeentulotukeen ei voi tehdä harkitsemattomia muutoksia säästötavoite edellä, vaan tukea tulisi kehittää tutkimustiedon pohjalta. Hallituksen leikkaus vaikeuttaa ihmisten elämää, syventää osattomuutta, lisää häätöjen määrää ja asunnottomuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin turvatakseen toimeentulotukiasiakkaiden asumisen tuen riittävällä tasolla.

Vastalauseen lausumaehdotus 69

Eduskunta edellyttää, että hallitus teettää laajemman selvityksen toimeentulotuen saajien elämäntilanteista, jolloin erilaiset syyt toimeentulotuen tarpeeseen voitaisiin tuoda esiin tutkimustiedon avulla ja kohdistaa oikeasuhteiset ja vaikuttavat toimenpiteet toimeentulotuen tarpeen vähentämiseen.

20. Työttömyysturva

Hallitus esittää budjetissaan merkittäviä leikkauksia työttömyysturvaan vaikeuttaen lapsiperheiden, etenkin yksinhuoltajien asemaa ja heikentäen osa-aikaisen ja lyhytkestoisen työnteon kannusteita. Työttömyyspäivärahan myöntämisen edellytyksenä oleva palkansaajan työssäoloehto euroistetaan ja pidennetään noin kuudesta 12 kuukauteen. Työttömyysetuuden suojaosa poistetaan, ja etuuden alkamisen omavastuu aika pidennetään seitsemään päivään. Myös lomakorvauksen jaksotus heikentää työttömyysetuuden tasoa.

Hallituksen leikkauksilla tavoitellaan n. 20 000 työllistä, mutta toisaalta arvioidaan, että pienituloisiksi luokiteltavien määrä kasvaa noin 7 200 henkilöllä, heistä 3 700 on lasta. Toimeentulotuen menojen arvioidaan lisääntyvän noin 60 miljoonalla eurolla ja yleisen asumistuen menon noin 38 miljoonalla eurolla. Muutokset vaikuttaisivat noin 280 000 kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin. Useimmissa tapauksissa käytettävissä olevien tulojen pudotus on enimmillään muuttaman prosentin ja yli 15 prosentin pudotuksia esiintyy noin 3 000 kotitaloudella.

Hallitus aikoo myös lakkauttaa aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaajärjestelmän sekä porrastaa ansioturvan.

Emme pidä hyväksyttävänä hallituksen linjaa, jolla vaikeutetaan työttömäksi jäävien ihmisten toimeentuloa ja ohjataan heitä myös toimeentulotuen kannustinloukkuun.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Hallitus tekee mittavat leikkaukset työttömyysetuuksien ansioturvaan syksyllä 2023 annetulla esityksellä ja jatkaa työntekijöiden turvan heikennyksiä myös vuonna 2024 annettavilla esityksillä. Hallitus aikoo myös lakkauttaa vuorotteluvapaaajärjestelmän.

Leikkausten lisäksi hallitus on esittänyt etuuksien indeksijäädytyksiä neljäksi vuodeksi. Emme voi hyväksyä yksipuolisia leikkauksia vaan katsomme, että työllisyyttä tulee parantaa satsaamalla työntekijöiden osaamiseen ja työkykyyn, ratkomalla kohtaanto-ongelmia sekä varmistamalla asialliset työehdot.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 70

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta työttömyysetuuksien ansioturva ja vuorottelukorvaus eivät heikkene vuoden 2023 tasosta.

52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)

Hallitus tekee mittavat leikkaukset työttömyysetuuksien perusturvaan syksyllä 2023 annetulla esityksellä ja jatkaa työntekijöiden turvan heikennyksiä myös vuonna 2024 annettavilla esityksillä. Hallitus aikoo myös lakkauttaa vuorotteluvapaaajärjestelmän.

Leikkausten lisäksi hallitus on esittänyt etuuksien indeksijäädytyksiä neljäksi vuodeksi. Emme voi hyväksyä yksipuolisia leikkauksia vaan katsomme, että työllisyyttä tulee parantaa satsaamalla työntekijöiden osaamiseen ja työkykyyn, ratkomalla kohtaanto-ongelmia sekä varmistamalla asialliset työehdot.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 71

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin, jotta työttömyysetuuksien perusturva ja vuorottelukorvaus eivät heikkene vuoden 2023 tasosta.

55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)

Aikuiskoulutustuki rahoitetaan työntekijöiden ja työnantajien työttömyysvakuutusmaksuilla. Valtio maksaa yrittäjien aikuiskoulutustuen. Osana leikkauslistaansa hallitus aikoo lakkauttaa aikuiskoulutustuen.

Pidämme päätöstä erittäin huonona, sillä aikuiskoulutustuen turvin työntekijät ovat pystyneet syventämään osaamistaan ja koulutustaan nykyiseen ammattiin tai opiskelemaan täysin uuden ammatin. Vuonna 2022 tuen saajia oli yli 30 000. Aikuiskoulutustuen kokonaiskustannus on ollut

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

175 miljoonaa euroa. SDP on vaatinut, että hallitus peruu päätöksensä, kunnes tilalle on kehitetty vastaava järjestelmä tai nykyistä on kehitetty. Järjestelmä on toiminut suomalaisen työelämän hyväksi ja antanut mahdollisuuden työntekijöille parantaa osaamistaan. Nykyistä mallia voitaisiin kehittää esimerkiksi niin, että tuensaajissa painotettaisiin niitä työntekijöitä, joilla ei vielä ole tutkintoja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kehittääkseen aikuiskoulutustukijärjestelmää.

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Hallitus on valinnut panostaa yksityiseen terveydenhoitoon nostamalla Kela-korvausta vuonna 2024. Tällä 65 miljoonan sijoituksella lääkärikäynnistä korvattaisiin asiakkaalle jatkossa 30 euroa. Asiantuntija-arvioiden mukaan hallituksen malli ei tuo vaikuttavinta terveyshyötyä ja kohdistuu asiakkaille, jotka joka tapauksessa käyttäisivät yksityistä palvelua.

SDP:lle sote on sitä, että ihminen pääsee palvelujen piiriin ja tulee autetuksi entistä nopeammin. Palveluiden tulee parantua ja hoidon jatkuvuus turvata. Hallitus edistää terveysbisnestä ideologisesti mallilla, joka ei ole kustannustehokas eikä järkevä tässä julkisen soten työvoimapulassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy valmistelemaan mallia, jolla Kela-korvauksiin satsattava lisärahoitus ohjataan hyvinvointialueille palveluihin pääsyyn, hyödyntäen järkevästi ja kustannustehokkaasti markkinoita apuna.

Vuonna 2023 lääkkeiden vuosiomavastuuseen (lääkekatto) ei poikkeuksellisesti tehty indeksikorotusta osana toimenpiteitä kansalaisten ostovoiman tukemiseksi ja vuosiomavastuu jäädytettiin vuoden 2022 tasolle. Eduskunta hyväksyi syksyllä esityksen, jolla lääkekattoon jätetään pysyvästi tekemättä vuoden 2023 indeksikorotus ja näin vältetään lääkekaton merkittävä nousu. Vuoden 2024 osalta hallitus ei aio jäädyttää lääkekattoa, vaan se nousisi yli 30 eurolla 625,30 euroon. Hallitus leikkaa useita pienituloisten ihmisten sosiaaliturvaetuksia, ja useiden etuuksien indeksikorotukset jäädytetään koko hallituskauden ajaksi. Hallitus kohdistaa suuret säästöpainet myös hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin sekä aikoo myöhemmin nostaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja. Näiden leikkausten lisäksi hallitus aikoo jatkossa nostaa lääkkeiden alennettua arvonlisäverokantaa. Pienituloiset kotitaloudet käyttävät suhteellisesti suuremman osan tuloistaan sosiaali- ja terveyspalveluihin ja lääkkeisiin kuin suurituloiset, ja joka viides aikuinen joutuu jo nyt tinkimään ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahanpuutteen

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

vuoksi. Lääkkeiden vuosiomavastuu tulisi jäädyttää edelleen eli jättää se vuoden 2023 tasolle (592,16 euroon).

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta lääkkeiden vuosiomavastuu pysyy vuoden 2023 tasolla.

Hallitus on kohdistanut leikkauksia Kelan ammatillisessa kuntoutuksessa olevien ja nuoren kuntoutusrahan saajien etuuksiin. Käytännössä kuntoutuksen ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta leikataan yli 100 euroa kuukaudessa. Pelkästään säästösyillä perustellut leikkaukset kohdistuvat erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin kohderyhmiin, kuten vammaisiin, mielenterveysongelmista kärsiviin ja nepsy-nuoriin. Nuorilla kuntoutusrahan saajilla ei tyypillisesti ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa, ja he ovat usein muita heikommassa asemassa opiskeluvaihtoehtojensa ja -mahdollisuuksien suhteen. Eduskuntaan ei saatu asian käsittelyn aikana asianmukaista selvitystä siitä, kuinka suuret leikkaukset kuntoutusetuuksien saajiin yhteensä kohdistuvat, kun huomioidaan lisäksi etuuksien indeksijäädytykset sekä yleiseen asumistukeen ja muihin sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuvat leikkaukset. Kun kyse on erityisen vaikeassa asemassa olevasta kohderyhmästä, on kokonaisvaikutuksien arvioinnin laiminlyönti erityisen vastuutonta. Asiantuntija-arvioiden mukaan esityksellä voi olla negatiivinen vaikutus työllisyyteen ja säästötavoite jää hyvin epävarmaksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 75

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin turvatakseen ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan tason kannustavana ja kuntoutukseen sitouttavana.

40. Eläkkeet

60. Valtion osuus kansaneläkeläistä ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Toisin kuin hallitus on väittänyt, sen leikkaukset osuvat myös eläkeläisiin. Osana etuuksien indeksijäädytyksiä myös eläkkeensaajan asumistuen taso heikkenee. Noin 210 000 pienituloista eläkeläistä saa eläkkeensaajan asumistukea, jonka indeksitarkistuksen hallitus nyt jäädyttää. Samaan aikaan lääkkeiden vuosiomavastuu nousee ja tulossa on myös lääkkeiden arvonlisäveron ja sote-asiakasmaksujen korotukset. Nämä toimet yhdessä heikentävät entisestään kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten asemaa. Eläkkeensaajan asumistuella on suuri merkitys pienen eläkkeen täydentäjänä. On myös huomioitava, että eläkkeensaajien mahdollisuudet hankkia lisätuloja ovat rajalliset.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 76

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin turvatakseen eläkkeensaajan asumistuen tason kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti.

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Orpon-Purran hallitus leikkaa turvakotitoiminnan saavutettavuuden ja esteettömyyden parantamisesta 600 000 euroa. Suomessa on turvakodeissa sata perhepaikkaa, vaikka tavoitteeksi on asetettu 500 perhepaikkaa. Hallituksen määrärahamitoitus säilyttää tilanteen ennallaan, huomioiden inflaation ja palkkauskustannusten nousun, mutta se ei lisää saavutettavuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.60.52 lisätään 600 000 euroa turvakotitoiminnan saavutettavuuden ja esteettömyyden parantamiseen.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ilmastopolitiikka

Talousarvioesityksessä on monia heikennyksiä ilmastonmuutoksen hidastamisen ja sopeutumisen osalta. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan (MISU) sisällyville toimenpiteille ei ole kohdennettu riittävää määrärahaa, ja ohjelman toimeenpano ilman riittävää rahoitusta on haastavaa. Joutoalueiden metsitystukijärjestelmästä ja kosteikkoviljelyyn varatusta määrärahasta luovutaan hallitusohjelman mukaisesti valtion taloutta vahvistavana toimena. Ilmastotoimet turvella olisivat erittäin kustannustehokkaita. Mikäli maankäyttösektorin päästövähennystoimet halutaan turvata ja Suomen nielua kasvattaa, tulisi MISU päivittää pikaisesti ja osoittaa ohjelmalle rahoitus.

Hallitus aikoo muuttaa ilmastolakia ja poistaa kunnille juuri säädetyn lakisääteisen velvoitteen laatia ilmastosuunnitelmat. SDP:n mielestä ilmastopolitiikkaa täytyy tehdä juuri paikallistasolla, koska se lisää sen hyväksyttävyyttä ja kuntien toimet ovat avainasemassa päästövähennysten saavuttamiseksi. Kuntien ilmastosuunnitelmien tukemiseen myönnettyjen avustusten leikkaus on rahallisesti pieni, mutta vaikuttavuudeltaan merkittävä. Erityisesti kuntien vuosittaisten päästöarviointien resursointi olisi tärkeää turvata. SDP vastustaa kuntien lakisääteisten ilmastosuunnitelmien poistamista ja esittää rahoituksen palauttamista suunnitelmien tekoon.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Talousarvion ja julkisen talouden suunnitelman (JTS) tarjoamat raamit ilmastonmuutoksen torjumisen rahoitukselle eivät ole linjassa keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) tai ilmastolain vaateiden kanssa.

Laaja-alaisen vihreän siirtymän toteutumiseksi olisi erittäin tärkeä huolehtia siitä, että yritysten investointi- ja toimintaympäristö pysyy vakaana, ennustettavana ja mahdollisimman suotuisana. Hallituksen talousarvioesitys ei tällaiselle tielle viitoita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 77

Eduskunta edellyttää, että hallitus päivittää pikaisesti keskeiset ilmastosuunnitelmat ja päästövähennysarviot vastaamaan hallituksen ilmastopolitiikkaa ja arvioi lisäpäästövähennysten tarpeen.

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Ympäristöjärjestöt

Ympäristöjärjestöt tekevät tärkeää työtä kansalaisten luontosuhteen, luonnonsuojelun ja sen merkityksen sekä ympäristökasvatuksen parissa. Järjestöjen työtä tulee arvostaa ja kohdentaa sille riittävä rahoitus. Esitämme 1,1 miljoonaa euroa ympäristöjärjestöjen avustuksiin momentille 35.01.65.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.01.65 lisätään 1 100 000 euroa.

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Luontokadon torjunta

Vuoden 2024 talousarvioesityksessä luonnonsuojelun rahoitus on vähennemässä edelliseen hallituskautteen verrattuna. Hallinnonaloista ympäristöministeriön budjetti pienenee prosentuaalisesti eniten ja leikkaukset kohdistuvat keskeisimmin ympäristön- ja luonnonsuojeluun.

Suomi tavoittelee luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä vuoteen 2030 ja hiili-neutraaliutta vuoteen 2035 mennessä. Suomi on YK:n Kunming-Montreal-luontosopimuksen tavoitteiden mukaisesti velvoitettu suojelemaan 30 % maa- ja meripinta-alasta vuoteen 2030 mennessä. Myös EU:n biodiversiteettistrategia tähtää samaan tavoitteeseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Sitoumukset eivät voi jäädä julistusten tasolle, vaan niiden pitää heijastua myös kotimaan politiikassa ja konkretisoitua valtion talousarvioissa ja lainsäädäntösuunnitelmassa. Nyt näin ei ole. SDP esittää, että luonnon turvaksi säädetään ilmastolain kaltainen luontolaki.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että hallitus aloittaa pikaisesti ilmastolain kaltaisen puitelain, luontolain valmistelun.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSO ja ennallistamiseen keskitetty Helmi-elinympäristöohjelma ovat Suomen keskeisimpiä luonnon monimuotoisuuden tilan parantamiseen tähtäviä ohjelmia. Talousarvioesityksessä METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden sekä Pohjois-Suomen vanhojen ja luonnontilaisten metsien hankintaan ja korvauksiin varataan noin 23 miljoonaa euroa. Etenkin Etelä-Suomessa metsien suojelun lisäämiselle ja suojeluverkoston vahvistamiselle on edelleen suuri tarve. Rahoitustason aleneminen hidastaa Helmi-ohjelman tavoitteiden saavuttamista ja esimerkiksi Metsähallituksen luontopalvelut (35.10.52) ei todennäköisesti tule saavuttamaan Helmi-elinympäristöohjelman vuodelle 2030 asettuja tavoitteita nykyisellä rahoitustasolla. SDP esittää, että momentille 35.10.63 lisätään 20 000 000 euroa luonnonsuojelualueiden hankintaan ja ennallistamiseen Helmi- ja Metso-ohjelmien puitteissa.

Sisävesien ja Itämeren suojele

Vesien hyvää ekologista tilaa ei tulla saavuttamaan vuoteen 2027 mennessä resurssien nykytasolla. Viidennes kaikista sisävesien ja rantojen luontotyypeistä on uhanalaisia ja neljännes silmälläpidettäviä ja lisäksi 32 % sisävesi- ja rantaluontotyypeistä on puutteellisesti tunnettuja. Itämeren tila ei ole parantunut viime vuosikymmeninä tehdyistä päästövähennyksistä huolimatta. Toimilla on kuitenkin ollut vaikutusta, sillä ilman pitkäjänteistä työtä Itämeren tila olisi paljon huonompi.

On hyvä, että Saaristomeri-ohjelman toteuttamiseen on lisätty rahoitusta, mutta Saaristomeri-ohjelman toteuttaminen ja Saaristomerien tilan parantaminen ei voi johtaa vesiensuojelun toimenpiteiden toteuttamatta jättämiseen muilla alueilla, vaan niille tulee löytää lisärahoitusta. Huomattavaa on, että hyvää huonommassa tilassa olevat rannikko- ja sisävedet Suomessa painottuvat koko rannikon läheisyyteen, eivät ainoastaan Saaristomerien alueelle, minkä lisäksi Suomessa on huomattava määrä sisävesiä, joiden hoitoon tarvitaan taloudellista panostusta. Momentin 35.10.23 rahoituksen pieneneminen yhdessä momentin 35.10.61 vesienhoidon määrärahojen supistumisen kanssa vaarantaa vesien ja meren hyvän tilan tavoitteiden saavuttamisen. Vesienhoidon momentilla rahoitus vähenee yli 40 miljoonaa euroa vuoteen 2023 verrattuna. SDP esittää, että momentille 35.10.61 lisätään 10 000 000 euroa sisävesien, Itämeren sekä Saaristomerien suojeleluun ja ravinnekierrätyksen tehostamiseen.

(31.) Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin (siirtomääräraha 3 v)

SDP esittää, että momentti säilytetään ja sille osoitetaan 2 000 000 euron määräraha vuodelle 2024.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 35.10.31 palautetaan talousarvioon ja sille lisätään 2 000 000 euroa kuntien ilmastosuunnitelmiin.

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Metsähallituksen luontopalvelut

Metsähallituksen luonnonsuojelun rahoituksen lasku vaarantaa luonnon monimuotoisuuden suojelutavoitteiden saavuttamisen ja vaikeuttaa Helmi-elinympäristöohjelman toteuttamista. Metsähallitus vastaa Helmi-ohjelman luonnonhoito- ja ennallistamistoimien toteutuksesta ja näyttää epätodennäköiseltä, että Helmi-ohjelman tavoitteet voitaisiin saavuttaa esitetyn rahoituksen varassa.

Luontopalveluille talousarvioesityksessä osoitettu 4 miljoonan euron lisärahoitus mahdollistaa Helmi-ohjelman jatkamisen. Suojelualueiden osalta tavoitteisiin pääseminen edellyttää kuitenkin 10 miljoonan euron vuosittaista lisärahoitusta (JTS 2024—2027). Metsähallitus on esittänyt (JTS 2024—2027) pysyvää 5 miljoonan vuosittaista tasokorotusta.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen esitetään määrärahaa 7,344 milj. euroa momentille 30.64.50, missä on vähennystä 1,266 milj. euroa kuluvaan vuoteen verrattuna. Vähennys aiheutuu kuluvalle vuodelle retkeilyalueiden matkailupalvelujen kehittämiseen osoitetun kertaluonteisen 1,4 milj. euron lisärahoituksen poistumisesta. Lisäyksenä on huomioitu palkkausten tarkistukset 0,134 milj. euroa. Kehyskaudella 2025—2027 Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien vuotuinen rahoitus tulee pieneneväksi noin 0,5 milj. eurolla kehyskauden loppuun mennessä valtionhallinnon tuottavuusohjelman takia. Hallitusohjelman mukaisesti tuottavuusohjelma koskee valtion virastoja sekä muita erikseen mainittuja julkisen sektorin toimijoita ml. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien perusrahoitus on niukka lisääntyneisiin tehtäviin nähden. Metsähallitus on kertonut aloittavansa yt-neuvottelut. SDP esittää, että momentille 35.10.52 lisätään 5 000 000 euroa Metsähallituksen luontopalveluille ja erityisesti retkeilyinfran kunnossapitoon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.52 lisätään 5 000 000 euroa Metsähallituksen luontopalveluille ja erityisesti retkeilyinfran kunnossapitoon.

61. Vesien- ja ympäristöhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.61 lisätään 10 000 000 euroa sisävesien, Itämeren sekä Saaristomeren suojeluun ja ravinnekierrätyksen tehostamiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.63 lisätään 20 000 000 euroa luonnonsuojelualueiden hankintaan ja ennallistamiseen Helmi- ja Metso-ohjelmien puitteissa.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Yleistä

Ympäristöministeriön yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen -kokonaisuuteen kohdennetaan vuoden 2024 talousarvioesityksessä 26 miljoonaa euroa. Tämä on 70 % vähemmän verrattuna vuoden 2023 talousarvioon, jossa kokonaisuuteen oli kohdennettu määrärahaa noin 87 miljoonaa euroa. Kehyskaudella 2025—2027 perustoiminnan määrärahataso pysyy pääosin vuoden 2024 tasolla. Ara-avustusten määrä puolestaan vähenee 352,1 milj. eurosta 80,25 milj. euroon eli yli 77 %.

Rakennusala on syvässä suhdannekuopassa. Korkojen nousu, asuntokaupan hidastuminen ja kustannusten kasvu ovat romahduttaneet asuntoaloitukset historiallisen alas. Hallituksen toimet budjettiriihessä asuntorakentamisen vauhdittamiseksi olivat riittämättömiä. SDP:n mielestä nyt tarvitaan suhdanneluontoisia ja määräaikaista tukitoimia, joilla palautetaan rakennusalan luottamus ja autetaan alaa pahimman yli. Toimien tulisi tukea sekä kohtuuhintaista asuntotuotantoa että asuntojen korjausrakentamista. SDP:n mielestä valtion asuntotuotannon tuilla täytyy toteuttaa tuotantoa, joka on aidosti kohtuuhintaista eli asuntojen vuokrataso jää alle markkinavuokrien. Usea lausunnonantaja ennakoii edullisimpien valtion tuella rakennettavien asuntojen kysynnän entisestään kasvavan muun muassa sosiaaliturvan leikkausten ja indeksijäädysten vuoksi.

Asuntopolitiikan tulisi olla pitkäjänteistä ja ennustettavaa. Eduskunnan tarkastusvaliokunta julkaisi lokakuussa 2018 mietintönsä Asuntopolitiikan kehittämiskohteet (TrVM 3/2018 vp). Siinä asetettiin yksimielisesti tavoitteeksi, että asuntopolitiikasta laaditaan kokonaisvaltainen ja tavoitteellinen kahdeksan vuoden kehittämisohjelma. Viime vaalikaudella eduskunta käsitteli valtioneuvoston selonteon Asuntopoliittinen kehittämisohjelma vuosiksi 2021—2028 (VNS 12/2021 vp). Selonteosta ei saavutettu valitettavasti enää yksimielisyyttä.

Valitettavasti Petteri Orpon hallitus on heittänyt romukoppaan sekä pitkäjänteisyyden että kehittämisen sekä suhdannepoliittisesti tällä hetkellä järkevän vastasyklisyyden.

Vuokra-asuntojen kysyntä on vahvaa erityisesti kasvukeskuksissa. Kolmasosa suomalaisista asuu vuokra-asunnossa. Kysyntään voidaan vastata vain rakennuttamalla merkittävästi lisää uusia kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. Myös kohtuuhintaista asuntotuotantoa edustavien asumisoi-keusasuntojen kysyntä on merkittävää etenkin kasvukeskuksissa.

Asuntojen uudisrakentamisen arvioidaan vähenevän selvästi vuosina 2023 ja 2024. Kaupungistumisen jatkumisen myötä asunnoille on kuitenkin kysyntää jatkossakin. Viimeisen 10 vuoden aikana asuntorakentamista on pitänyt korkealla markkinaehtoisten vuokra-asuntojen rakentaminen

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

(sijoittajavetoinen rakentaminen). Vuosina 2011—2022 on aloitettu keskimäärin 7 200 ARA-asuntoa vuosittain. Tänä vuonna ARA-tuotanto nousee noin 8 000 asuntoon.

Hallituksen esittämät sopeutustoimet sekä hallitusohjelman kirjaukset vaikuttavat vahvasti ARA-sektoriin. ARA-tuotannolla on erityinen merkitys ns. vastasyklisessä asunnontuotannossa, kun vapaarahoitteiset projektit sakkaavat. Uusien rakennushankkeiden aloitukset ovat käytännössä pysähtyneet. ARA-toimijoiden toimintaedellytyksien heikentäminen mm. uusien takausmaksujen ja erityisryhmien investointiavustusten leikkausten muodossa näkyy myös rakennusallalla laajemmin.

Vapaarahoitteisen asuntotuotannon aloitusten voimakas pudotus lisää rakentajien kilpailua ARA-kohteiden rakennusurakoista ja mahdollistaa asumiskustannuksiltaan kohtuullisten ARA-asuntojen rakentamisen. Nyt on erittäin huono hetki leikata ja heikentää ARA-tuotantoa.

Valtion asuntorahaston varat käytettävä asumiseen

Valtion asuntorahasto (VAR) on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka varat kertyvät aiemmin myönnettyistä aravalainoista, korkotuloista ja takausmaksuista. Varat on tarkoitettu lainojen myöntämiseen ja muuhun asuntorahoituksen tukemiseen. Rahaston tase oli vuoden 2022 tilinpäätöksen mukaan 5,6 miljardia euroa ja kassan koko noin 3 miljardia euroa.

Rahastosta maksettavat avustukset eivät aiemmin ole kuuluneet valtion menokehysten piiriin, mutta Petteri Orpon hallitus aikoo tehdä tähän muutoksen. Myönnettävien avustusten määrä pienenee noin kuudesosaan vuoteen 2023 verrattuna. Talousarvioesityksen mukaan vuonna 2024 rahastosta voidaan myöntää yht. noin 51 milj. euron avustukset, jotka kuuluisivat osaksi valtiontalouden menokehystä. Vuoden 2022 lopussa VAR:n taseen loppusumma oli 5,6 miljardia euroa, josta 3,2 miljardia euroa oli jo valtion käytössä olevia kassavaroja (57 %) ja 2,4 miljardia aravalainasaamisia (43 %).

Vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon sisältyi yhteensä 317 milj. euron avustusten myöntövaltuus. Mm. asuntojen energia-avustukset ja maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimukseen liittyvät valtion sitoumukset/avustukset päättyvät. Rahastosta saa myöntää korkotukilainoja enintään 1,5 mrd. euroa. Korkotukimenojen ennakoidaan kasvavan yleisen korkotason nousun myötä yli 100 milj. euroon vuonna 2024. Uusien asumisoikeustalojen korkotukilainat päättyvät vuodesta 2025 alkaen. Lisäksi erityisryhmien asumisen investointiavustusten määrä puolittuu 43 miljoonaan euroon vuodesta 2025 alkaen. Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2024 ehdotetaan tehtävän 500 miljoonan euron ylimääräinen tuloutus VAR:sta valtion talousarvioon hallitusohjelmassa linjatun investointiohjelman rahoittamiseksi. Lisäksi julkisen talouden suunnitelmasta selviää, että VAR:sta olisi tarkoitus tulouttaa 200 miljoonaa euroa vuonna 2025 ja vielä 100 miljoonaa euroa vuonna 2026. Yhteensä tämä tekee siis 800 miljoonaa euroa.

Vaikka VAR:n tase onkin nyt noin 5,6 miljardia euroa, rahaston sitoumukset ulottuvat vuosikymmeniksi eteenpäin. Korkotukilainojen ja vanhojen aravalainojen laina-ajat ja niihin liittyvät valtion takaussitoumukset kestävät pääsääntöisesti 40 vuotta. Rahastosta on myös maksettu ja on tarkoitus maksaa jatkossakin erilaiset asuntorakentamiseen liittyvät avustukset.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Valtion asuntorahaston kassa on noin kolme miljardia euroa, ja rahaston tulovirta on ehtymässä. Rahasto tulee olemaan tappiollinen myös tulevina vuosina. Korkotason nousu ei ainakaan helpota tilannetta. Sosiaalisen asuntorahoituksen sitoumukset ovat kymmenien vuosien mittaisia, ja rahaston varojen ehtyessä näiden sitoumusten kulut joudutaan kattamaan budjettivaroista. Aravalainakantaa on jäljellä enää 2,1 miljardia euroa ja lainoja ei enää myönnetä. Aravalainat lyhentyvät noin 200—300 miljoonaa euroa vuodessa tulevina vuosina. Rahaston merkittävin kassaa keriyttävä lähde on hiipumassa. Vuonna 2032 aravalainakannan arvioidaan yltävän enää noin 220 miljoonaan euroon. Tämän jälkeen rahaston kassavirta on lähes ehtynyt.

Pidemmällä aikavälillä valtion tulee joko varautua pääomittamaan rahastoa talousarviosta tehtävällä rahastosiirrolla tai sulauttaa rahasto osaksi valtion tasetta ja varautua maksamaan ARAn VAR:n vastuut talousarviovaroista. Valtion asuntorahaston johtokunta on esittänyt vakavan huolensa asuntorahaston kyvystä huolehtia velvoitteistaan.

SDP:n mielestä VAR:n varoja tulee käyttää jatkossakin vain rahaston sääntöjen mukaisiin käyttötarkoituksiin, kuten kohtuuhintaisen asuntotuotannon edistämiseen ja asuntojen korjaamiseen ja kunnossapitoon sekä asuinalueiden kehittämiseen esimerkiksi lähiöohjelman kautta. SDP vastustaa asuntorahaston siirtämistä kehysten piiriin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 35.20.60 päätösosaa muutetaan seuraavasti:

Vuonna 2024 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 120 000 000 euroa. (Korvaa talousarvioesityksen päätösosan 13. kappaleen.)

Vuonna 2024 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää asuntojen perusparannuksen käynnistysavustuksia, korjaus- ja energia-avustuksia ja lämmitystapamuutosten avustuksia yhteensä enintään 140 000 000 euroa. (Uusi)

Vuonna 2024 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaisia käynnistysavustuksia yhteensä enintään 39 000 000 euroa. (Uusi)

Vuonna 2024 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaisia avustuksia lähiöiden elinvoiman edistämiseksi sekä segregaaation ehkäisemiseksi yhteensä enintään 5 000 000 euroa. (Uusi)

Vuonna 2024 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää avustuksia asumisneuvojatoimintaan yhteensä enintään 2 000 000 euroa. (Uusi)

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että Valtion asuntorahasto säilytetään jatkossakin budjetin ulkopuolisenä rahastona ja sen varoja voi käyttää vain asumiseen liittyviin menoihin, korjausrakentamiseen ja asuinalueiden kehittämiseen ja rahastolle on löydettävä uusia tulonlähteitä.

Korkotukivaltuudet, erityisryhmien investointiavustus ja asumisoikeusasuminen

ARA-vuokra-asuntojen ja asumisoikeusasuntojen markkinatilanne kaikilla MAL-seuduilla on pääsääntöisesti hyvä, ylitarjontaa tai tyhjiä asuntoja ei ole. Vaikka vuokratalo- ja asumisoikeusyhtiöt joutuvat korkojen ja kustannusten voimakkaasti noustua nostamaan vuokria ja käyttövastikkeita tuntuvasti, silti edes 10 %:n luokkaa oleva korotus ei vielä heikennä niiden kysyntää suurimmissa kaupungeissa, koska vapaarahoitteiset vuokrat eivät ylitarjonnasta huolimatta ole laskeneet.

Hallitus esittää asuntorakentamisen lääkkeeksi lyhyen ja pitkän korkotuen valtuuksien yhdistämistä. Tämä tuskin tulee auttamaan asuntorakentamista, sillä jo nyt ARA on joutunut hylkäämään tai lykkäämään erityisesti lyhyen korkotuen lainahakemusten käsittelyä, koska nykyisellä korkotasolla kohteiden vuokrat tulisivat olemaan vähintään markkinavuokrien tasolla ja monesti selvästi ylikin. Jotta lyhytaikainen korkotukilainapäätös voidaan nykyisellä korkotasolla tehdä, tulee hankkeen rakennuskustannusten ja/tai tontin hankintahinnan/vuokran olla merkittävästi nykyistä edullisempia. Lyhyt korkotuki tuskin kiinnostaa myöskään jatkossa rakennuttajia juuri em. syystä.

ARA-tuotannon rakennuskustannukset ovat jo laskussa, joten vastasykliselle valtion tukeman tuotannon lisäämiselle on nyt hyvät edellytykset. Aralla on tänä vuonna käytössä suuri korkotukilainavaltuus 1,95 mrd. euroa, mikä mahdollistaa uudistuotannon selvän nousun tänä vuonna verrattuna vuoden 2022 tasoon. ARAn arvion mukaan lainoituspäätöksen voisi saada tänä vuonna jopa 8 000 uutta ARA-asuntoa. ARA-rakentaminen ja erilaiset muut avustukset elvyttävät rakentamisen aloituksia vielä tämän syksyn. Ensi vuonna korkotukivaltuus ei mahdollista enää yhtä suurta tuotantomäärää ja myös korjaamisen avustusten rakentamista lisäävä vaikutus hiipuu. Vuonna 2024 on seurattava rakennusalan tilannetta ja korkotukivaltuuden riittävyyttä. Mikäli elvytystarve jatkuu pitempään, ei ole perusteltua supistaa rakentamista valtion tukemaa tuotantoa pienentävillä päätöksillä. Korkotukivaltuuden määrää on tarvittaessa lisättävä lisätalousarvioissa.

Jatketaan määräaikaista käynnistysavustuksia MAL-alueille kaupunkiseuduilla kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämiseksi kuten viime hallituskaudella ja osoitetaan tarkoitukseen 39 000 000 vuonna 2024 valtion asuntorahastosta.

Erityisryhmien vuokra-asuntoihin kohdennettava investointiavustuksen määrä pienenee kehyskaudella ollen 63 milj. euroa vuonna 2024 ja 43 milj. euroa vuodesta vuodesta 2025 eteenpäin (vrt. 90 milj. vuonna 2022 ja 120 milj. vuonna 2023). ARAssa on kuitenkin käsittelyssä monin verroin enemmän erityisryhmien investointiavustushankkeita verrattuna hallituskauden avustusvaltuuteen. Tässä tilanteessa olisi erittäin kannattavaa korottaa erityisryhmien investointiavustusten määrää, sillä hankkeita on jonossa ja myöskään vuoden 2023 valtuus (120 milj. euroa) ei tule riittämään. SDP esittääkin, että erityisryhmien investointiavustuksen määrä nostetaan vuoden

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

2023 tasolle 120 miljoonaan euroon. Näin saataisiin liikkeelle mm. ikääntyvälle Suomelle tärkeää palveluasumista.

Asumisoikeusasunnoilla on asuntopoliittinen merkitys ja tarve etenkin kasvukeskuksissa. Asumisoikeusasuntoja on viime vuosina aloitettu rakentamaan keskimäärin noin 1 700 asuntoa vuositain. Asumisoikeusasuntoja rakennetaan kysyntään pohjautuen, joten niille on edelleen olemassa asuntopoliittista tarvetta. Asumisoikeusasuntotuotannon jatkaminen ei lisää millään tavoin valtion menoja nykyisestä. SDP vastustaa ehdottomasti hallitusohjelman kirjausta lakkauttaa uusien asumisoikeusasuntojen rakentaminen.

Korjausrakentaminen

Asuinrakennusten vuosittaisen korjaustarpeen arvioitiin olevan vuoden 2021 arvion perusteella noin 8 mrd. euroa vuodessa. Tästä asunto-osakeyhtiöiden omistajat ja osakkaat korjaavat arviolta 3,5 mrd. eurolla vuodessa.

Asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustukset pienenevät 9,55 milj. euroon vuonna 2024, ja kehyskaudella 2025—2027 ne ovat 7—9,5 milj. euroa vuodessa (vrt. 21 milj. euroa vuonna 2023). Avustuksia myönnetään iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa sekä avustuksiin kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimiseen.

Edellisen hallituskauden määräaikaisten määrärahalisäysten päättyessä erilaisiin korjausrakentamisen kohteisiin osoitetut määrärahat pienenevät niin ikään 70 %:lla (v. 2023: 86,9 miljoonaa ja 2024: 26,2 miljoonaa) Esimerkiksi sähköautojen latausinfra-avustukset, öljylämmityksestä luopumisen avustukset, avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen sekä Kestävä kaupunki -ohjelma, Puurakentamisen ohjelma sekä Lähiöohjelma päättyvät.

SDP:n mielestä nyt tarvitaan energiatehokkaaseen korjausrakentamiseen suhdanneluontoinen ja määräaikainen tukiväline riittävällä rahoituksella. Suhdanneluontoisia avustuksia on myönnetty myös finanssikriisin aikaan vuosina 2009—2010, ja vuosina 2013—2015 niin ikään suhdanneluontoisia korjausavustuksia käytettiin lähtökohtien korjaamiseen, ja niiden vaikuttavuus oli hyvä. Nyt on hyvä hetki tukea asuntojen energiatehokasta korjaamista määräaikaisella avustuksella myös energiatehokkuuden lisäämiseksi ja ilmastohaasteisiin vastaamiseksi. Energiatehokas asunto on myös edullinen asua. SDP esittää, että Valtion asuntorahastosta osoitetaan 140 miljoonan euron määräaikainen valtuus vuosille 2024—2025 energiatehokkaaseen korjausrakentamiseen, perusparannuksiin ja lämmitystaparemontteihin.

Asumisen kustannukset

Asuminen on vuosia ollut perheiden suurin yksittäinen menoerä. Erityisen vaikea tilanne on yhden hengen kotitalouksissa tai niissä perheissä, joissa on vain yksi tulonsaaja. Asumisen kalleutta kuvastaa työssäkäyvienkin tarve hakea asumistukea. Viime vuosien vahva työllisyysaste on johtanut siihen, että asumistukea saavien ruokakuntien määrä kääntyi laskuun vuonna 2021. Myös asuntotarjonnan kasvu on edesauttanut asumistukimenojen kasvun taittumista. Hallitus on antanut esityksen asumistuen massiivisesta leikkaamisesta osana budjettia. SDP pitää leikkausta koh-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

tuuttomana. Hallituksen leikkaus yleiseen asumistukeen ei vaikutusarvioiden mukaan tule laskemaan vuokratasoa, sillä ei ole työllisyysvaikutuksia, mutta se pudottaa 15 000 ihmistä toimeentulotuen asiakkaiksi. On riskinä, että asumistuen ja muiden sosiaalietuuksien leikkaus yhdistettynä yleisen kustannustason nousuun, asumisneuvonnan supistamiseen ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon alasajoon johtaa maksuvaikeuksiin, vuokravelkoihin ja sitä kautta häätöjen lisääntymiseen.

Väestöltään vähenevillä alueilla taloyhtiöillä on vaikeuksia saada lainaa korjaushankkeisiin ja asuntojen kysyntä joillain alueilla on erittäin vähäistä. On tärkeää, että väestöltään vähenevien alueiden vuokrataloyhtiöitä tuetaan, jotta kiinteistökantaa voidaan sopeuttaa vähenevään kysyntään hyvissä ajoin ennen kuin ongelmat kärjistyvät. Näin myös omistusasuntojen tilanne paranee, kun tuettu vuokra-asuntokanta alueella vähenee. Purkuavustusvaltuuksien ja -akordien osalta pitää huolehtia, että ne ovat riittävällä tasolla.

Asunnottomuuden vastainen työ ja asumisneuvonta

Asunnottomuuden vähenemisen hyvä kehitys on vaakalaudalla hallituksen politiikan vuoksi.

Asumistuen leikkaukset, asumisneuvonnan tuen puolitus, vuokrien korotuspaineet ja vähäiset uusien asuntojen rakentamisen määrät vaikeuttavat asunnottomuuden vastaista työtä.

Pitkäjänteistä asuntopolitiikkaa ei edusta valtion talousarvioon sisältyvä esitys asumisneuvontaan varatun määrärahan puolittamisesta vuodelle 2024. Tämä tarkoittaisi, että toimintaa joudutaan supistamaan jo ennen kuin siitä on ehditty saada kunnollisia kokemuksia. SDP vastustaa asumisneuvonnan tuen puolittamista ja peräänkuuluttaa pitkäjänteistä ja kunnianhimoista asunnottomuuden vastaista työtä. Asumisneuvonta on todettu onnistuneeksi ennalta ehkäiseväksi palveluksi mm. vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen vähentämisessä sekä asumisen jatkumisen turvaamisessa. Palveluna asumisneuvonta on kustannustehokas ja tuo säästöjä auttamalla asukasta ennen ongelmien kärjistymistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että asunnottomuuden torjunnassa palataan viime kauden tavoitteenseen poistaa asunnottomuus vuoteen 2027 mennessä.

Lähiöiden kehittäminen luo arjen turvallisuutta

Lähiöissä asuu 1,5 miljoonaa suomalaista. Lähiöohjelman tavoitteena on ehkäistä asuinalueiden eriytymistä, edistää asuinalueiden palvelutarjontaa ja elinkeinotoimintaa, vahvistaa asukkaiden osallisuutta, terveyttä ja hyvinvointia, parantaa eri asukasryhmien vuorovaikutusta ja luoda viihtyisiä, turvallisia ja kiinnostavia asuinympäristöjä. Hankkeiden avulla ehkäistään asuinalueiden eriytymistä (segregaatiota), lisätään asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta, edistetään asuinalueiden elinvoimaisuutta ja turvataan palveluiden ja asumisen hyvä taso. Petteri Orpon hallitus ai-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

koo lakkauttaa lähiöohjelman. SDP:n mielestä ohjelmaa tulee jatkaa ja siihen osoittaa 20 miljonnaa euroa vuosina 2024—2027.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

SDP esittää hyvän verotuksen periaatteiden mukaista uudistavaa veropolitiikkaa, jolla voidaan omalta osaltaan tasapainottaa julkista taloutta. Huolehditaan tiiviistä veropohjista, jotta on varaa kohtuullisiin verokantoihin. Hankitaan verotuottoa sieltä, missä se vähiten vahingoittaa taloudellista toimintaa, ja alennetaan veroja sieltä, missä hyödyt työllisyydelle ja kasvulle ovat suurimmat. Hallitus ei ole käyttänyt verotusta työkaluna, jolla tasapainotettaisiin tai uudistettaisiin taloutta. Päinvastoin hallituksen uudistukset uhkaavat vihreää siirtymää ja Suomen ilmastotavoitteita. Hallitus on veropoliittisissa ratkaisuisaan unohtanut hyvän verojärjestelmän keskeisimmät periaatteet: oikeudenmukaisuuden ja taloudellisen tehokkuuden.

Oikeudenmukaisuus varmistetaan parhaiten huomioimalla veronmaksukyky veroratkaisuissa. Taloudellinen tehokkuus toteutuu pitämällä verotus tasapuolisena, veropohjat tiiviinä, verokannat kohtuullisina ja verolainsäädäntö täsmällisenä. Samalla kaikkein hyödyllisintä toimintaa on verotettava vähiten: tämä koskee sekä ansiotyötä yhteiskunnan perustana että ekologisesti parhaita vaihtoehtoja ihmiskunnan säilymisen edellytyksenä.

Hallituksen veropäätökset myös lisäävät tuloeroja. Veronalennuksilla on suosittu hallituspuolueiden läheisiä eturyhmiä. Sen sijaan, että veropohjaa tiivistettäisiin, siihen puhkotaan uusia aukkoja.

SDP keventäisi pieni- ja keskituloisten työn ja eläkkeiden verotusta ja siirtäisi verotuksen painopistettä omistamisen sekä ympäristöä rasittavan toiminnan verotukseen ennen kaikkea veropohjan aukkoja tiivistämällä ja veropohjaa laajentamalla. Tasapuolinen verotus tukee myös talouskasvua. Kun vapaamatkustajuus vähenee, hyvinvointivaltion oikeutus vahvistuu ja populistin käyttövoima katoaa.

SDP:n vaihtoehtobudjetissa pieni- ja keskituloisten palkansaajien ja eläkeläisten verotusta kevennetään enemmän kuin hallituksen esityksessä. Kun veropohjaa tiivistetään torjumalla harmaata taloutta ja kansainvälistä veronkiertoa, edistetään reilua kilpailua ja luodaan edellytyksiä talouskasvulle.

Harmaaseen talouteen ja aggressiiviseen verosuunnitteluun on puututtava tehokkaasti

Sosialidemokraattien aloitteesta ja johdolla harmaan talouden torjunnassa on edistytty. On tärkeää ehkäistä verovilppiä ennalta, nostaa kiinnijäämisriskiä ja nopeuttaa viranomaisten valmiuksia puuttua rikosepäilyyn. Entistä vakavimmat seuraukset ja rikoshyödyn tehokas takavarikointi lisäävät ohjelman tehoa. Tavoitteena tulee olla, että Suomi on kärkimaa harmaan talouden ja ta-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

lousrikollisuuden torjunnassa. SDP:n eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetissa harmaan talouden torjunnan resursseja lisätään 10 miljoonalla eurolla.

Harmaan talouden ja kansainvälisen verosuunnittelun vastaisten toimien vaikutuksia on vaikea ennakoida tarkasti. Aihetta koskevien tutkimusten perusteella arvioimme, että valtion verotulot kasvaisivat lyhyellä aikavälillä sadoilla miljoonilla euroilla, jos toimenpiteitä määrätietoisesti toteutettaisiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa harmaan talouden torjuntaansa ja antaa esitykset, joilla torjutaan harmaata taloutta ja näin myös lisätään verotuloja.

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viivyttämättä eduskunnalle esityksen, jolla puututaan tiukemmin monikansallisten yritysten aggressiiviseen verosuunnitteluun ja veron kiertämiseen muun muassa rajaamalla verovälttelyssä käytettyjen korkojen vähennysoikeutta sekä laajentamalla väliyhteisölain soveltumista matalan verotuksen maissa sijaitseviin yhtiöihin.

Yritystoimintaa, työllisyyttä ja vientiä edistävät veromuutokset

SDP tukisi yritystoimintaa ja työllisyyttä pitämällä julkiset palvelut kunnossa sekä panostamalla tutkimukseen, tuotekehitykseen ja koulutukseen. Osana tätä kokonaisuutta SDP laajentaisi merkittävästi TKI-vähennystä samalla kun säilyttäviä ja tehottomia verotukia karsitaan.

Osaavan ja terveen työvoiman saatavuus sekä kattava infrastruktuuri ovat myös tulevaisuudessa ratkaisevan tärkeitä tekijöitä kasvun kannalta. Uusien veroporsaanreikien sijaan SDP pitää veropohjat tiiviinä, mikä varmistaa reilun kilpailun. Kansainvälisen veronkierron suitsiminen hyödyttää eniten pieniä ja keskisuuria kotimarkkinayrityksiä.

Energiaverotuksen osalta tukien rakennetta tulee uudistaa niin, että tuet kohdistuvat energiatehokkuutta, tuottavuutta ja energiaa säästäviin investointeihin.

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Esitämme tuloveroasteikkoihin ja tuloverolakiin oikeudenmukaisia muutoksia, jotka tukevat työllisyyttä ja kasvua. SDP keventäisi pieni- ja keskituloisten palkansaajien, eläkeläisten sekä etuuksien saajien verotusta. Toisaalta yli 88 200 euroa vuodessa tienaaavien ansiotulojen verotusta kiristettäisiin kahdella prosentilla 150 000 euroon saakka.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

SDP esittää myös matkakuluvähennyksen säilyttämistä vuoden 2023 tasolla siten, että omavastuu säilyy tasolla 750 euroa vuodessa ja enimmäismäärä 8 400 eurossa vuodessa.

Valtaosa SDP:n vaihtoehtobudjetin lisäverotuloista perustuisi verokantojen korotusten sijaan veropohjan tiivistämiseen. Veropohjan tiivistämiseksi esitetään muun muassa omistamisen verotukseen liittyviä seuraavia uudistuksia.

SDP tiivistäisi veropohjaa perimällä ulkomaisien rahastojen ja muiden osinkoveroista vapautettujen yhteisöjen saamista osingoista viiden prosentin lähdeveron, jonka arvioidaan tuottavan valtiolla 80 miljoonan euron verotulot. SDP uudistaisi listaamattomien osakeyhtiöiden verotusta valtiovarainministeriön asiantuntijatyöryhmän esittämällä tavalla, jonka verotuotoksi ministeriö arvioi 430 miljoonaa euroa.

SDP verottaisi sijoitusvakuutuksiin ja vakuutuskuoriin kertyneitä tuottoja ottamalla käyttöön vakuutusten arvoon perustuvan maltillisen veron, johon pohjautuu Ruotsissa käytössä oleva veromalliin. Verotuotot kasvaisivat näin noin 100 miljoonalla eurolla. SDP verottaisi myös sijoitusten todellista tuottoa, kun niitä nostetaan tai sijoituksia luovutetaan, jotta suuria tuottoja ei verotettaisi kevyemmin kuin pieniä. Samalla varmistettaisiin, että mahdolliset vakuutusten sijoitustappiot voidaan vähentää vastaavista tuotoista. Pidemmällä aikavälillä vakuutuskuorten ja muiden vastaavien sijoitustuotteiden verokohtelu tulisi saattaa vastaavaksi kuin suorien sijoitusten. Tämä estäisi vakuutuskuorten käyttämisen veronkiertoon ja aggressiiviseen verosuunnitteluun. Samalla varmistettaisiin, että näistä sijoitustuotteista aiheutuvat tappiot olisivat vähennyskelpoisia sijoitustuotoista.

SDP myös peruuttaisi osakesäästötilien talletusrajan nostamisen 100 000 euroon hyvin pienelle ryhmälle kohdistuvana epäoikeudenmukaisena veropohjan heikennyksenä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen tuloveroasteikkojen indeksitarkistusten toteuttamisesta täysimääräisinä vuonna 2024.

Vastalauseen lausumaehdotus 84

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen matkakuluvähennyksen säilyttämisestä vuoden 2023 tasolla siten, että omavastuu säilyy tasolla 750 euroa vuodessa ja enimmäismäärä 8 400 eurossa vuodessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 85

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen osakesäästötilien talletusrajan palauttamisesta 50 000 euroon.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vastalauseen lausumaehdotus 86

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen nyt osinkoverosta vapautetuille yhteisöille suunnatusta osinkolähdeverosta, joka pohjaa Saksan malliseen ulkomaisiin ja kotimaisiin rahastoihin kohdistuvaan veroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 87

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen tuloveroasteikon muuttamisesta siten, että 88 200 euroa ylittävien tulojen osalta ansiotuloveroprosentti nousee kahdella prosenttiyksiköllä 150 000 euroon saakka.

Vastalauseen lausumaehdotus 88

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viivyttelemättä sijoitusvakuutusten sekä vakuutuskuorien verotusta koskevan lakiesityksen, jolla saatetaan niiden verokohtelu tasa-
puolisemmaksi suhteessa suoriin sijoituksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 89

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen kotitalousvähennyksen ulottamisesta kerrostalo- ja rivitaloasunto-osakeyhtiöiden osakkaiden rahoitusvastuulla yhtiöissä toteutettaviin remontteihin.

02. Yhteisövero

TKI-vähennys

Suomen parlamentaarinen TKI-työryhmä 2022—2023 vahvisti loppuraportissaan tavoitteen nostaa tutkimus- ja kehittämismenot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030. Parlamentaaristen TKI-työryhmien loppuraporttien pohjalta Suomeen on säädetty kolme erillistä verotuksellista TKI-kannustetta, jotka kannustavat yhteisöjä tekemään tutkimusyhteistyötä, tutkimusta ja kasvattamaan tutkimusmenojaan vuosittain. Kolmen erillisen kannustimen käyttö huomioi TKI-panosten moninaisuuden eri yhteisöille ja laskee niin TKI-toiminnan aloittamisen kuin myös kasvattamisen hyötyjä, jolloin TKI-kasvuun on kannusteita niin uudella kuin olemassa olevalla yritystoiminnalla.

Työryhmän tavoitteen toteutuminen vaatii runsaita yksityisiä panostuksia TKI-toimintaan. Sosialidemokraattinen puolue katsoo, että panostusten tulee olla vakaita ja nousevia koko vuosikymmenen. Kansantalouden negatiiviset odotukset vuodelle 2024 yhdistettynä kohonneeseen kustannustasoon vaikeuttavat yhteisöjen investointeja pitkän aikavälin toimintaan. Sosialidemokraattinen puolue katsoo tämän riskeeraavan neljän prosentin TKI-tavoitteen toteutumisen, joka vaatii jatkuvia ja merkittäviä panoksia. Mikäli yhteisöt leikkaavat TKI-toimiaan lyhyellä aikavälillä tavoitteen saavuttaminen muuttuu merkittävästi vaikeammaksi vuosikymmenen loppupuolella.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Sosialidemokraattinen puolue korostaa TKI-kannustimien kerrannaisvaikutuksia. Tuen kannustaessa tutkimustoimintaan sillä on suoraa verotulojen menetystä kuvaavaa kustannustaan suurempia taloudellisia vaikutuksia tuen rakenteen vuoksi. Tutkimustoiminnan kasvuun perustuvan TKI-tuen vuosittaisen maksimivähennyksen kasvattaminen on erityisen perusteltua tämän vuoksi, koska se kannustaa suuriakin toimijoita kasvattamaan tutkimustoimintaansa laajasti ja ennakoitavasti. Kolmen TKI-vähennyksen 500 000 euron vuosittainen maksimi rajoittaa vähennyksen ohjausvaikutusta suurten yhteisöjen tutkimusinvestoinneissa ja siten heikentää vähennyksen verotuksellista neutraliteettia eri suuruisien yhteisöjen kannusteissa. Tähän olennaisesti auttaisi vuosittaisten maksimivähennysten kasvattaminen.

EU:n sisällä on lähivuosina alkanut laaja trendi erilaisista TKI-kannustimista yhteismarkkinoiden sisällä. Suomen kilpailukyky pohjautuu ensisijaisesti sen osaavaan työväestöön, innovatiivisiin yrityksiin ja laajaan yhteistyöhön julkisen ja yksityisen tutkimussektorin välillä. Valtioiden välisen TKI-kilpailun roolia tulevien investointien houkuttelussa ei kuitenkaan voi sivuuttaa, ja sosialidemokraattinen puolue katsoo lisäpanostusten TKI-toimintaan olevan perusteltu vastaus kansainväliselle paineelle. Suomen talouden uudistuminen vaatii innovatiivista tutkimustoimintaa nykyistä enemmän jo lyhyellä aikavälillä, minkä vuoksi puolue esittää hallitukselle selvitystä merkittävistä TKI-kannustimien panostuksista yksityisen sektorin tutkimusinvestointien varmistamiseksi.

Hallitus ei ole hallitusohjelmassaan tai talousarvioesityksessään esittänyt TKI-verotukien muuttamista nykymuodostaan. Sosialidemokraattinen puolue katsoo tämän olevan riittämätön toimi varmistamaan TKI-investointien kasvun talouden heikon kehittymisen vaikutusten vuoksi. Toteamme myös, että hallituksen olisi hyvä alkaa valmistelemaan seuranta TKI-työryhmän ehdotusten perusteella säädettyjen verotukien kohdentumisesta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 90

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esityksen merkittävästä tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteisövähennyksen ja -lisävähennyksen kasvattamisesta.

08. Valmisteverot

04. Alkoholijuomaverot

Terveyspoliittisten vaikutusten arvioinnin tulee olla keskeisessä osassa päihteiden verotusta. Hallituksen esittämä samanaikainen muiden alkoholiverojen nosto ja oluen veron alentaminen kasvattaa markkinavääristymää oluen ja muiden alkoholijuomien välillä ja samalla laskee oluen verotusta kokonaisuudessaan. Kahden alkoholijuomien tuotekategorian sisällä kilpailevan tuotetyypin välisen verotuksen erotuksen syventäminen heikentää kulutusverotuksen neutraliteettia ja ohjailee kuluttajia oluen kulutuksen lisäämiseen muun alkoholin kustannuksella sekä yleisesti kasvattamaan oluen kulutusta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Alkoholin haitat Suomen kansanterveydelle on dokumentoitu laajasti. Alkoholia käytetään laajasti liikaa suomalaisessa yhteiskunnassa terveystieteiden näkökulmasta tarkastellen, ja alkoholinkäyttöön linkittyvät terveydelliset sekä sosiaaliset ongelmat näkyvät niin alkoholin käyttäjien kuin heidän läheistensä elämässä. Alkoholin käyttäminen korreloi sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien kanssa varsinkin pienituloisemman väestön keskuudessa. Terveysongelmat alkoholista kasautuvat suuressa osin miehille. Noin 10 % väestöstä käyttää puolet alkoholista Suomessa. Alkoholin terveys- ja sosiaalhaitat kasautuvat tälle väestölle. Alkoholin hinta ohjaa sen kulutusmääriä, ja oluen verotuksen alentaminen tällöin lisää oluen kulutusta, mikä edelleen kasaa terveyshaittoja varsinkin riskikäyttäjille. Alkoholinkäytön ongelmat liittyvät käyttömääriin, ei käytetyn alkoholin tyyppiin. Terveyspoliittisesti mihinkään alkoholiin kohdistuva veroalennus ei ole perusteltu.

Oluen alkoholiveron alentaminen laskee vuonna 2024 valtion verotuloja 15 miljoonalla eurolla, mikä sotii räikeästi Suomen taloudelle esitettyä sopeuttamistavoitetta vastaan. Oluen verotuksen alentamisen terveydelliset vaikutukset ovat negatiivisia, ja se ruokkii sosiaalisia ongelmia. Oluen veroalennuksesta tulee siten luopua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 91

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viipymättä eduskunnalle esityksen, jossa oluen alkoholi-erotus palautetaan vuoden 2023 alkoholilain mukaiseksi.

07. Energiaverot

Energiaverotuksen kokonaisuudessa SDP esittää mallia, jossa ympäristölle haitallisia ja säilyttäviä verotuksia karsitaan nopeutetusti. Tavoitteena on suunnata kannustimet mieluummin TKI-toimintaan kuin varsinkaan fossiilisen energian kulutuksen kasvattamiseen kannustaviin tukiin.

Liikenteen verotus on yksi suurimpia verotulojen lähteitä Suomen valtiolla, ja sitä tulee tarkastella kokonaisuutena, jossa verotetaan niin autojen hankintaa autoverolla, omistamista ajoneuvoverolla sekä käyttövoimaverolla kuin ajosuoritetta polttoaineiden valmisteverolla. Yksi liikenteen verotuksen keskeisistä trendeistä 2020-luvulla on liikenteen veropohjan heikentyminen sähköautoiluun siirryttäessä. Liikenteen verotulot laskevat ilman päätöksiäkin sadoilla miljoonilla euroilla vuodessa 2023—2027. Hallituksen esitykset alentaa ajoneuvoveroa ja polttoaineen valmisteveroa edelleen edistävät tätä veropohjan rapautumista, mikä sotii räikeästi hallituksen sopeuttamistavoitetta vastaan. Tutkimuskirjallisuuden perusteella vain osa polttoaineverojen alennuksesta siirtyy tuotteen loppukäyttäjän hintaan, ja esitetty 3,7—3,8 sentin alennus mahdollisesti jää tästä vajaaksi tämän vuoksi.

Sosialidemokraatit näkevät tehokkaimpana tapana tukea tarpeellista työmatkaliikennettä työssäkäyvälle väestölle suunnatun työmatkavähennyksen. Polttoaineen valmisteveron alennuksen siirtyminen polttoaineen hintoihin on tutkimuskirjallisuudessa epävarmuutta, minkä lisäksi merkittävä osa halvemman polttoaineen kulutuksesta siirtyisi muuhun kuin työmatkaliikenteeseen. Toimi ei erityisen tarkasti kohdistu työssäkäyvälle väestölle, eikä se siten ole tehokas työssäkäyntiin

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

kannustava toimi. On huomattavaa, että reaalin polttoaineverotus on laskenut jo huomattavasti, koska valmisteveroja ei ole indeksoitu.

Sosiaalidemokraattien julkinen lausuma on siirtä hiilineutraaliin Suomeen 2035 mennessä ja puolittaa liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta. Tämän tavoitteen saavuttamisessa avainasemassa on sähköautokannan kasvu. Hallituksen esitys hidastaa Suomen autokannan sähköistymistä ja olennaisesti vaikeuttaa liikenteen päästöjen alentamista, mikä tarkoittaa tulevaisuudessa sanktiota Suomelle päästövähennysten laiminlyönnin vuoksi.

Sosiaalidemokraatit kohdistavat toimensa täten työn verotuksen alentamiseen kannustaakseen työn vastaanottamiseen. Sosiaalidemokraattien esittämä liikenteen verotuksen malli laskee työssäkäynnin esteitä hallituksen valmisteveroalennusta enemmän ja pienemmillä kokonaisveromenehtyksillä. Hallituksen tulee perua esityksensä nestemäisten polttoaineiden valmisteveron laskemisesta pitämällä vero vuoden 2023 tasolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 92

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jossa polttoaineiden valmisteveroperusteet palautetaan vuonna 2023 voimassa olleelle tasolle

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jossa turpeen verotuki poistetaan verottoman käytön alarajan ylittävältä osalta.

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jossa poistetaan aikaistetusti energiaintensiivisten yritysten veronpalautus jo vuodelle 2024.

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jolla poistetaan maatalouden energiaveron palautus fossiilisilta polttoaineilta.

10. Muut verot

05. Varainsiirtovero

Sosiaalidemokraattinen puolue vastustaa ensiasunnon varainsiirtoverovapauden poistamista. Suomen asuntovarallisuus keskittyy vahvasti yli 40-vuotiaalle väestölle. Asunnon hankinnassa varallisuus lisää kulutusmahdollisuuksia ja siten asettaa vanhemman ja varakkaamman väestön parempaan asemaan. Varainsiirtoverovapaus tasaa hieman tätä asetelmaa ensiasunnon ostajan hyväksi. Tämän lisäksi ensiasunnon hankinnalle keskeinen tekijä on riittävän alkupääoman hankin-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

ta, johon kuuluu asuntolainan käsiraha, varainsiirtovero ja muuttokustannukset. Varainsiirtoveronvapautuksen poistaminen ensiasunnosta nostaa kerralla ensiasunnon hankintaan vaadittavaa säästettyä alkupääomaa tuhansilla euroilla, mikä voi hidastaa ensiasunnon hankintaa vuosilla ja siten siirtää omistusasujaksi siirtymistä myöhemmäksi. Nuorten omistusasumisen yleisyys on paikoin Suomea alentunut puoleen 2010-luvun aikana, ja esitetty verovapauden poisto heikentää edelleen tätä kehitystä. Omistusasuminen kerryttää tyypillisesti työikäiselle asukkaalle varallisuutta, ja omistusasumiseen siirtymän myöhentäminen hidastaa tämän varallisuuskertymän alkamista nuorilla. Esitetyt muutokset kokonaisuutena kasaavat varallisuutta jo ennestään sitä eniten omaaville ikäluokille.

Asumisvarallisuuteen kohdistuvalla varainsiirtoverolla on negatiivisia vaikutuksia väestön liikkuvuuteen ja maan sisäiseen työperäiseen muuttamiseen. Varainsiirtovero nostaa omistusasujan muuttamisen kitkakuluja ja siten laskee taloudellisia kannusteita työn vastaanottamiselle, jos se vaatii omistusasujalta muuttoa. Omistusasumisen ollessa yleisintä vanhemman maaseutuväestön keskuudessa asumisvarallisuuden varainsiirtoveron alentamisella voi odottaa olevan työllisyysvaikutuksia, jotka osin kompensoivat alentuneista kannoista seuraavaa veronmenetystä. Sen sijaan muuhun kuin vakituiseen omaan käyttöön tulevan asuntovarallisuuden hankinnalla ei vastaavanlaista työllisyysvaikutusta ole, koska kyse on sijoitus-, toissijaisista tai vapaa-ajan asunnoista, joiden hankinta ei edistä työvoiman liikkuvuutta. Veroalennuksen talousvaikutus on kokonaisuudessaan negatiivinen julkiselle taloudelle, mikä on Suomen talouden sopeutustavoitetta heikentävä. Sosialidemokraatit esittävät veroalennuksen rajaamista koskemaan vain omaan vakituiseen asumiseen tulevia asuntoja sen sijaan, että se ulotettaisiin koskemaan kaikkea asumisvarallisuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 96

Eduskunta edellyttää, että hallitus muuttaa lakia varainsiirtoverosta siten, että ensiasunnon ostajan varainsiirtoverovapaus säilytetään vuoden 2023 voimassa olevan lainsäädännön kaltaisena. Hallituksen esityksen mukaisia alennettuja kiinteistöveroprosentteja sovellettaisiin vuodesta 2024 alkaen omaan käyttöön hankittaviin asunto-osakkeisiin ja kiinteistöihin. Rajaus samoilla periaatteilla kuin ensiasunnon ostajien kohdalla. Muille varainsiirtoverovelvollisille pidetään voimassa vuoden 2023 veroprosentit.

07. Ajoneuvovero

Hallitus alentaa ajoneuvoveron perusveroa yhteensä 50 miljoonalla eurolla. Kevennys kohdistetaan keski- ja suuripäästöisiin henkilö- ja pakettiautoihin. Uudempien autojen verotus ei muutu. Tämä merkitsee autokannan uusitutumisen hidastumista, lisää päästöjä ja on siten ristiriidassa liikenteen päästöjen hillitsemisen kanssa. Suomen tavoitteena on puolittaa liikenteen päästöt vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä, ja liikenteellä on keskeinen merkitys myös niin sanotun taakanjakosektorin päästövähennystavoitteen saavuttamisessa.

Julkisen vallan tulee omalla politiikallaan luoda ihmisille mahdollisuuksia keventää oman liikkumisensa hiilijalanjälkeä ja osallistua liikenteen ilmastotalkoisiin. Tämä edellyttää niin päästöttö-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

mien tai vähäpäästöisten liikkumismuotojen tukemista kuin liikenteen ilmastohaittojen hinnoittelua. Verotus on tehokkaimpia keinoja liikenteen päästövähennysten vauhdittamiseksi, eikä verotuksen päästöohjausvaikutusta tule heikentää. On äärimmäisen vastuutonta tässä ajassa harjoittaa tietoisesti politiikkaa, joka vaikeuttaa niin kansallisten kuin EU-tason päästövähennystavoitteiden ja -velvoitteiden saavuttamista.

Veron kevennys vähentää verotuloja ja heikentää julkista taloutta. Kuten valiokunnan mietinnösäkkin todetaan, on ehdotettu veronalennus ”valtionalouden kannalta kallis suhteessa kotitalouksien saamaan keskimääräiseen vähäiseen hyötyyn”. Merkittävä osa veronalennuksen hyödyistä kohdistuu suurituloisille kotitalouksille. Autottomuus on huomattavasti yleisempää pienemmissä tuloluokissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 97

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jossa ajoneuvoveron alennus perutaan.

09. Kaivosmineraalivero

Viime kaudella säädetty kaivosmineraalivero jäi kansainvälisesti vertaillen huomattavan matalalle tasolle. Julkisen talouden sopeutustarpeet huomioiden ei ole perusteltua poiketa näin voimakkaasti verrokkimaiden verotuksen tasosta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 98

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jossa kaivosmineraalien rojaltilivero säädetään 2 %:n tasolle.

19. Muut veronluonteiset tulot

Terveysperusteinen vero

Haittaveroilla voidaan edistää terveyttä. Makeisveron tilalle tulee valmistella uusi terveysperusteinen vero, jolla kerättäisiin 100 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 99

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen terveysperusteisesta verosta, jossa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon terveyteen vaikuttavat osatekijät.

**Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd**

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Tuloutus Sitran taseesta

SDP esittää, että Sitran taseesta tuloutetaan 200 miljoonaa euroa talousarvioon SDP:n kertaluontoisen investointipaketin mukaisiin menoihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 12.28.99 lisätään 200 000 000 euroa.

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Tuloutus Makeran taseesta

SDP esittää, että Makeran taseesta tuloutetaan 40 miljoonaa euroa talousarvioon SDP:n kertaluontoisen investointipaketin mukaisiin menoihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 12.30.99 lisätään 40 000 000 euroa.

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

20. Siirto Valtion asuntorahastosta

Valtion asuntorahaston varat käytettävä asumiseen

Valtion asuntorahasto (VAR) on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka varat kertyvät aiemmin myönnettyistä aravalainoista, korkotuotoista ja takausmaksuista. Varat on tarkoitettu lainojen myöntämiseen ja muuhun asuntorahoituksen tukemiseen. Rahaston tase oli vuoden 2022 tilinpäätöksen mukaan 5,6 miljardia euroa ja kassan koko noin 3 miljardia euroa.

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2024 ehdotetaan tehtävän 500 miljoonan euron ylimääräinen tuloutus VAR:sta valtion talousarvioon hallitusohjelmassa linjatun investointiohjelman rahoittamiseksi. Lisäksi julkisen talouden suunnitelmasta selviää, että VAR:sta olisi tarkoitus tulouttaa 200 miljoonaa euroa vuonna 2025 ja vielä 100 miljoonaa euroa vuonna 2026. Yhteensä tämä tekee siis 800 miljoonaa euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd

Vaikka VAR:n tase onkin nyt noin 5,6 miljardia euroa, rahaston sitoumukset ulottuvat vuosikymmeniksi eteenpäin. Korkotukilainojen ja vanhojen aravalainojen laina-ajat ja niihin liittyvät valtion takaussitoumukset kestävät pääsääntöisesti 40 vuotta. Rahastosta on myös maksettu ja on tarkoitus maksaa jatkossakin erilaiset asuntorakentamiseen liittyvät avustukset.

Valtion asuntorahaston kassa on noin kolme miljardia euroa ja rahaston tulovirta on ehtymässä. Rahasto tulee olemaan tappiollinen myös tulevina vuosina. Korkotason nousu ei ainakaan helpota tilannetta. Sosiaalisen asuntorahoituksen sitoumukset ovat kymmenien vuosien mittaisia, ja rahaston varojen ehtyessä näiden sitoumusten kulut joudutaan kattamaan budjettivaroista. Aravalainakantaa on jäljellä enää 2,1 miljardia euroa, ja lainoja ei enää myönnetä. Aravalainat lyhentyvät noin 200—300 miljoonaa euroa vuodessa tulevina vuosina. Rahaston merkittävin kassaa kerryttävä lähde on hiipumassa. Vuonna 2032 aravalainakannan arvioidaan yltävän enää noin 220 miljoonaan euroon. Tämän jälkeen rahaston kassavirta on lähes ehtynyt.

Pidemmällä aikavälillä valtion tulee joko varautua pääomittamaan rahastoa talousarviosta tehtävällä rahastosiirrolla tai sulauttamalla rahasto osaksi valtion tasetta ja varautumalla maksamaan ARAn vastuut talousarviovaroista. Valtion asuntorahaston johtokunta on esittänyt vakavan huolensa asuntorahaston kyvystä huolehtia velvoitteistaan.

SDP:n mielestä VAR:n varoja tulee käyttää jatkossakin vain rahaston sääntöjen mukaisiin käyttötarkoituksiin, kuten kohtuuhintaisen asuntotuotannon edistämiseen ja asuntojen korjaamiseen ja kunnossapitoon sekä asuinalueiden kehittämiseen esimerkiksi lähiöohjelman kautta. SDP vastustaa asuntorahaston siirtämistä kehysten piiriin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 12.35.20 vähennetään 500 000 000 euroa.

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Maankäytön muutosmaksu

Hallitusohjelmasta puuttuvat kunnianhimoiset ilmastotoimet. Päinvastoin lainsäädäntöä heikennetään ilmasto- ja luontotavoitteiden vastaisesti, kun esimerkiksi ilmastolaki avataan ja liikenteen päästövähennyksistä luistetaan. SDP esittää, että säädetään pikaisesti maankäyttösektorin muutosmaksu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 100

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen maankäytön muutosmaksuverosta, jolla tavoitellaan 100 milj. euron vuotuista tuottoa.

**Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 1/sd**

Osasto 15

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

Sosiaalidemokraattien esittämien tulo- ja menoehdotusten yhteisvaikutuksena valtion nettolainanotto vähenee 430 miljoonaa euroa valiokunnan mietintöön verrattuna.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2024 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 100 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä 12.12.2023

Joona Räsänen sd
Seppo Eskelinen sd
Suna Kymäläinen sd
Aki Lindén sd
Pia Viitanen sd
Lauri Lyly sd
Riitta Mäkinen sd
Saku Nikkanen sd
Nasima Razmyar sd

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Vastalause 2/kesk

Yleisperustelut

Keskustan linja Suomelle

Eteenpäin, Suomi

Suomen talouden tilanne on vakava.

Maassa kasvavat nähtävissä olevassa tulevaisuudessa vain velka, työttömyys ja konkurssien määrä. Velkaa otetaan lähivuosina lisää lähes 50 miljardia euroa. Julkisen talouden alijäämä on vuonna 2024 ylittämässä jopa EU:n kolmen prosentin raja-arvon.

Talous on ajautumassa taantumaan, mikä voi pahimmillaan tarkoittaa yritysten konkurssiaaltoa ja kymmeniätuhansia työttömiä suomalaisia lisää. Rakentaminen on jo lamassa, mutta myös maamme teollisuus ja vienti ovat ongelmissa.

Huolestuttavaa on, että samalla vastakkainasettelu hallituksen ja ammattiyhdistysliikkeen välillä voimistuu. Työelämää pitää uudistaa, mutta kaikkein vähiten Suomi tässä tilanteessa tarvitsee reipää yhteenottoa työmarkkinoilla.

Talous- ja yhteiskuntapolitiikassa nyt tehtävillä ratkaisuilla vaikutetaan isänmaan kehitykseen pitkälle eteenpäin. Eletään sarana-aikaa. Vaihtoehdot Suomen suunnaksi ovat harvinaisen selvät.

Vasemmisto kyllä puhuu Suomen talouden kuntoon laittamisesta, mutta tosiasiallisesti vastustaa — osin vastustamisen vuoksi — jokaista päätöstä velkaantumisen hillitsemiseksi. Velka- ja alijäämäpolitiikka jatkuisi, mutta Suomen tie nousisi ennen pitkää pystyyn. Hyvinvointiyhteiskunta murtuisi, kun velaksi ei vain voi loputtomiin elää.

Hallituksella — oikeistolla — on sama päämäärä kuin Keskustalla. Suomen talous pitää laittaa kuntoon.

Hallituksen politiikka kuitenkin jakaa suomalaisia kahtia — heihin, joilla menee entistä paremmin ja heihin, joilla menee entistä huonommin — sekä elämisen edellytysten puolesta rujosti keskitettyyn Suomeen. Eikä velanotto lopu.

Parhaiten pärjäävien veroja alennetaan velaksi samalla, kun perheiltä leikataan ja terveys-, vanhus- ja muita lähipalveluja ajetaan kautta Suomen alas. Koulutusta keskitetään ja liikenne rahat laitetaan eteläiseen Suomeen muun maan jäädessä mopen osille.

Ei ole liioittelua sanoa, että Orpon-Purran linjalla Suomesta tulisi pelkistetty "yövärtijavaltio", jossa pätee vahvimman laki sen sijaan, että politiikalla tasattaisiin yhteiskunnallisia eroja. Valtio huolehtisi lähinnä turvallisuudesta ja muu jäisi markkinoiden tai ihmisten itsensä varaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Keskustan vaihtoehto lähtee siitä, että talous pitää laittaa kuntoon ja saada hyvinvointiyhteiskunta kestäväälle perustalle. Suomi kuitenkin pärjää vain kokonaisuena. Siksi politiikan pitää olla selaista, että jokainen suomalainen ja koko maa pysyvät mukana.

Keskusta tasapainottaisi taloutta alkaneella vaalikaudella 4,5—5,5 miljardilla eurolla.

Säästöjen osuus olisi yhteensä 2,5—3 miljardia euroa, työllisyyden ja talouden kasvun vahvistamisen 1,5 miljardia euroa ja verotuksen osuus 0,5—1 miljardia euroa. Valtiovarainministeriön esittämästä 9 miljardin euron tasapainotuksen tarpeesta jäljelle jäävä 3,5—4,5 miljardia euroa kalettaisiin vaalikaudella 2027—2031.

Kokonaisuudessaan Keskusta leikkaisi menoja hieman vähemmän kuin hallitus, jotta päätökset voidaan kohdistaa kohtuullisemmin ja oikeudenmukaisemmin, mutta vastaavasti käyttäisi maltillista verosopeutusta osana työkaluvalikoimaa.

Isoin ero Keskustan ja hallituksen välillä on, että Keskusta ei leikkaisi perheiltä eikä suomalaisten sosiaali- ja terveyspalveluista.

Neuvolat, perhekeskukset, terveysasemat, hoivakodit ja vuodeosastot ovat ihmisille tärkeitä arjen lähipalveluja. Niitä ollaan eri puolilla Suomea ajamassa alas hallituksen leikkauspolitiikan vuoksi ja siksi, että hyvinvointialueilla on monesta syystä valmiiksi rahasta vajetta.

Lähipalvelujen alasajo tulee sekä inhimillisesti että pidemmän päälle taloudellisesti kalliiksi. Keskusta antaisi hyvinvointialueille lisää aikaa tasapainottaa taloutensa, jotta lähi- ja peruspalvelujen karsimiselta ja keskittämislta välttyään.

Talouden kasvu ja työpaikat ovat kestävin ratkaisu Suomen velka- ja alijäämäongelmiin. Keskusta pitää oikeana hallituksen linjaa lisätä voimavaroja tutkimus- ja kehittämistoimintaan viime vaalikauden parlamentaarisen sovun mukaisesti. Myönteiset vaikutukset talouteen kuitenkin tulevat vasta joskus tulevaisuudessa.

Siksi Keskusta toteuttaisi tässä ja nyt esimerkiksi ammattidieselin, jolla helpotettaisiin raskaan liikenteen kuljetuskustannuksia ja tuettaisiin maamme vientiteollisuutta. Tämä edesauttaisi yritysten pärjäämistä eri puolilla Suomea.

Toteuttaisimme myös ihmisten työpaikkoja turvaavan rakennusalan suhdannepaketin, jolla saataisiin nopeasti liikkeelle tie-, homekoulu- ja muita korjaus- ja rakennushankkeita koko maassa, sekä toimenpidetkokonaisuuden itäisen ja Pohjois-Suomen tukemiseksi itärajan sulkeutumisen vuoksi muuttuneessa tilanteessa. Rahat saataisiin luopumalla kalliin ja kannattamattoman Turun tunnin junan 460 miljoonan euron pääomittamisesta.

Keskusta myös uudistaisi työttömyysturvaa sekä lisäisi paikallista sopimista työpaikoilla. Uudistusten tulee kuitenkin olla reiluja myös työntekijöiden kannalta. Lisäksi Suomi tarvitsee nykyistä enemmän työperäistä maahanmuuttoa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Toisin kuin hallitus, Keskusta myös käyttäisi maltillisesti verotusta talouden kuntoon laittamises-
sa. Esimerkiksi liikenteen verotusta tulee kehittää autoilijoiden kannalta nykyistä tasapuolisem-
maksi. Myös tupakkaveron kaltaisia veroja voidaan korottaa ja toisaalta jättää tekemättä esimer-
kiksi olutveron alentaminen.

Keskusta ei alentaisi veroja velaksi. Se on edesvastuutonta politiikkaa, kun talouden alijäämä on
ensi vuonna 11,5 miljardia euroa.

Tärkeintä kaikkina aikoina on huolenpito Suomen turvallisuudesta. Keskusta turvaisi Suomen
puolustuksen voimavarat ja varmistaisi arjen turvallisuuden toteutumisen koko maassa. Osoittai-
simme lisää rahaa rajaturvallisuuteen jo ensi vuonna.

Suomi tarvitsee nyt samaan aikaan talouden kuntoon laittamista, lähipalvelujen turvaamista, huo-
lenpitoa perheen pienimmistä ikäihmisiin, koko maan elinvoimaisuuden vahvistamista ja luotta-
muksen rakentamista tulevaisuuteen. Poliitiikkaa, joka pitää Suomen koossa eikä jaa suomalaisia
kahtia.

Se on Keskustan inhimillinen ja vastuullinen vaihtoehto. Vaihtoehto, joka jo ensi vuonna vähen-
tää samalla velkaantumista noin 400 miljoonalla eurolla.

Keskustan linja:

- Turvaamme lähipalvelut
- Emme leikkaa perheiltä
- Pidämme huolta liikkumisen ja elämisen edellytyksistä koko Suomessa
- Rakennamme kasvua ja työtä
- Laitamme talouden kuntoon oikeudenmukaisesti
- Emme alenna veroja velaksi
- Otamme hallitusta vähemmän velkaa

Keskustan kasvupaketti

Töitä koko maahan, tukea itäiseen ja Pohjois-Suomeen

Suomen talous luisuu taantumaan. Konkurssien määrä, lomautukset ja työttömyys kasvavat.
Etenkin rakennusalan näkymät ovat synkät. Vaikein tilanne on itäisen ja Pohjois-Suomen maa-
kunnissa, joiden elinolot ovat muuttuneet perustavanlaatuisesti rajan sotaa käyvään Venäjään
mentyä kiinni.

Hallitus on tähän asti vain seurannut toimeettomana sivusta, kun talouden tilanne huononee. Itäis-
tä- ja Pohjois-Suomea ei ole autettu mitenkään. Rahat ja muut hallituksen päätettävät voimavarat
menevät eteläiseen ja läntiseen Suomeen.

Keskustan linja on, että talouden kehitystä pitää oikaista tässä ja nyt. Katsomme myös, että
maamme alueita pitää kohdella tasapuolisesti. Yhteiskunnan pitää tulla itäistä ja Pohjois-Suomea
vastaan paitsi tasa-arvosyistä myös siksi, että niiden — ja koko maan — elinvoimaisuus on eten-
kin nykyisissä oloissa tärkeä osa Suomen turvallisuutta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Siksi Keskusta esittää 460 miljoonan euron suuruista kasvupakettia, jolla turvattaisiin etenkin rakennusalan työpaikkoja ja alan yritysten pystyessä pysymistä kautta maan sekä vahvistettaisiin itäisen ja Pohjois-Suomen tulevaisuuden näkymiä.

Rahat kasvupakettiin saataisiin ilman lisävelkaa, jos Turun ja Helsingin välisen tunnin junan pääomitukselta luovutaan.

Rakennusala Keskusta auttaisi yhteensä 300 miljoonalla eurolla. Hankkeet kohdistuisivat kaikkialle Suomeen. Rahaa osoitettaisiin teiden ja homekoulujen korjaamiseen, taloyhtiöiden perusparannuksiin ja remontteihin, laajakaistayhteyksien rakentamiseen, kotitalouksien öljylämmityksestä luopumiseen sekä äkillisen rakennemuutoksen tukeen niille paikkakunnille, joita rakennusalan vaikeudet kohtuuttomimmin koettelevat.

Keskusta helpottaisi itäisen Suomen tilannetta 130 miljoonalla eurolla ja osoittaisi 30 miljoonaa Pohjois-Suomeen. Toimenpidokokonaisuudella luotaisiin Venäjän sodankäynnin seurauksista kärsiville itärajan maakunnille kasvunäkymiä ja aloitettaisiin niin sanotun Pohjoisen ohjelman toteuttaminen.

Osana talouden huononevaan tilanteeseen vastaamista Keskusta toteuttaisi myös ammattidieselin. Se helpottaisi pitkien etäisyyksien Suomessa etenkin kuljetusyrittäjien kustannuksia ja tukisi osaltaan maamme vientiteollisuuden pärjäämistä.

Keskusta esittää myös, että maatalouden kriisituesta aiemmin säästyneet varat ohjataan maatalouden kehittämisrahastoon.

Suomalainen maatalous on edelleen vakavissa ongelmissa. Pääomittamisen avulla aloitus- ja investointitukia voidaan kohdistaa joustavasti mahdollistamaan tilojen sukupolvenvaihdoksia ja investointeja myös tulevaisuudessa. Kyse on paitsi työpaikoista myös huoltovarmuudesta. Suomella pitää olla ruokaa omasta takaa — kotimaasta.

Keskustan kasvupaketti

1. Rakennusalan tukeminen, 300 miljoonaa euroa

- Perusväylänpidon ja yksityisteiden lisärahoittaminen
- Homekoulujen ja muiden kosteusvaurioisten julkisten rakennusten korjaaminen
- Taloyhtiöiden remonttiavustukset
- Laajakaistayhteyksien rakentaminen
- Tuki öljylämmityksestä luopumiseen
- Tuki äkilliseen rakennemuutokseen

2. Itäisen Suomen kasvun ja kilpailukyvyyn parantaminen, 130 miljoonaa euroa

3. Pohjoisen ohjelman toteutuksen aloittaminen, 30 miljoonaa euroa

Rahoitus saadaan perumalla Turun tunnin junan 460 miljoonan euron pääomitus

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Valtionhallinnon tuottavuusohjelma

Hallitusohjelma sisältää tuottavuusohjelman julkisen hallinnon tehostamiseksi. Keskusta ei pidä perusteltuna, että hallinnon tuottavuusohjelman käynnistelyä vitkutellaan, vaikka muun muassa kansalaisten sosiaaliturvaa koskevia menosäästöjä ollaan toteuttamassa jo vuonna 2024 ja hyvinvointialueilta hallitus edellyttää äkkivänkiä säästöpäätöksiä, koska se ei ole osoittanut mitään merkkejä alijäämän kattamisajan pidentämiseksi.

Keskustan mielestä valtionhallinnon tulee näyttää esimerkkiä säästöpäätösten toimeenpanossa ja käynnistää tuottavuusohjelma jo vuonna 2024 eikä vasta vuonna 2025.

Keskusta esittää, että hallitus käynnistää valtionhallinnon ja muiden julkisen sektorin toimijoiden toiminnan tehostamisen tuottavuusohjelman välittömästi vuoden 2024 alusta ja jyvittää tarkemmin säästöt eri hallinnonaloille oikeudenmukaisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Ensimmäisenä vuonna eri hallinnonaloille kohdistuisi yhteensä 90 miljoonan euron säästövaade.

Harmaa talous

Harmaassa taloudessa mukaan lukien rikollinen toiminta ja rahanpesu pyörii valtavia summia. Verohallinnon arvioiden mukaan pelkästään pimeitä palkkoja maksetaan vuosittain yli miljardilla eurolla, josta koituu valtiolle ja kunnille satojen miljoonien eurojen verotulomenetykset. Veron ja kuuliaisesti maksavat ihmiset tuntevat sen nahoissaan kiristyvinä veroina, kun veronsaajalta jää tuotot saamatta. Harmaasta taloudesta kärsivät myös rehelliset yrittäjät epäreiluna kilpailuna.

Kokoomuksen ja perussuomalaisen johtama hallitus suhtautuu välinpitämättömästi harmaan talouden torjuntaan. Se on ensimmäinen hallitus 20 vuoteen, joka ei käynnistä harmaan talouden torjuntaohjelmaa, joka on vaalikausittain koonnut poikkihallinnollisesti saman pöydän ääreen harmaata taloutta torjuvat viranomaiset. Torjuntaohjelmassa on määritelty myös vastuuministeri, joka viime vaalikaudella oli työministeri.

Nyt harmaa talous on mainittu hallitusohjelmassa vain pistemäisinä esimerkkikohteina ilman, että harmaan talouden torjunnalle olisi määritelty vastuutahoa. Toisin sanoen esimerkiksi Verohallinnon uusille kehittämisohjelmille, joita se on esitellyt muun muassa eduskunnan tarkastusvaliokunnalle, ei ole nimetty hallituksen puolelta kumppania. Lisäksi hallitus tulee ohjelmassaan antaneeksi vahingollisen viestin, että se ei puutu pienempiin vilppeihin. Kaikki tämä on omiaan murentamaan viranomaisten motivaatiota torjua harmaata taloutta, lainkuuliaisuutta ja moraalialia.

Historia on osoittanut, että harmaan talouden torjunta kannattaa aina. Sillä on saatu enemmän rahaa kuin siihen on sijoitettu rahaa. Tietoisuus harmaan talouden aktiivisesta torjunnasta myös ennaltaehkäisee vilpillistä toimintaa, ja sillä on myös toimintatapoja parantava vaikutus. Löperö suhtautuminen harmaan talouden torjuntaan taas aiheuttaa moraalikatkoa ja verotulomenetyksiä valtiolta.

Keskusta esittää harmaan talouden torjuntaohjelman jatkamista. Silloin on tärkeää osoittaa vastuuviranomaisille riittävät voimavarat, jotta vilpintekijät saadaan kiinni ja heiltä perittyä takaisin rikollisella toiminnalla saatu hyöty. Keskusta esittää 20 miljoonaa euroa osoitettavaksi poliisille,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Tullille, Verohallinnolle, Ulosottolaitokselle, tuomioistuimille ja syyttäjille harmaan talouden torjuntaan. Tällä saavutetaan ennalta ehkäisevänä vaikutuksena sekä harmaan talouden toimien suoran vaikutuksen myötä 100 miljoonan euron tuotto valtiontalouteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee välittömästi suhdannepaketin tukemaan erityisesti rakennusalan työllisyyttä ja yritysten pystyessä pysymistä vaikeiden aikojen yli. Toimenpiteet kohdistuisivat kaikkialle Suomeen. Rakennusalan 300 miljoonan euron suhdannepaketti koostuisi viidestä nopeasti toteutettavasta elementistä, joita ovat perusväylänpidon ja yksityisteiden lisärahoitus, homekoulujen ja muiden kuntien kosteusvaurioisten rakennusten korjaaminen, taloyhtiöiden remonttiavustukset, laajakaistayhteyksien rakentaminen ja tuki öljylämmityksestä luopumiseen sekä äkillisen rakennemuutoksen tuen rahoituksen lisääminen, jotta tukea voidaan osoittaa muun muassa Pyhännän kaltaisille rakennusalan tilanteesta kärsiville paikkakunnille.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa itäisen Suomen kilpailukyvyyn ja kasvun edistämispakettiin 130 miljoonan euron rahoituksen Itäisen Suomen kehittämissuunnitelmaan ja 30 miljoonaa euroa Pohjoisen ohjelman aloittamiseen. Tarkempi kohdennus tulee valmistella yhdessä alueiden maakuntien sekä alueen yritysten, korkeakoulujen ja muiden toimijoiden kanssa.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa aikeensa pääomittaa kannattamatonta Turun tunnin junaa 460 miljoonalla eurolla vaalikauden aikana.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valtionhallinnon ja muiden julkisen sektorin toimijoiden toiminnan tehostamisen tuottavuusohjelman välittömästi vuoden 2024 lisätalousarviolla ja jyvittää tarkemmin säästöt eri hallinnonaloille oikeudenmukaisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla muun muassa turvallisuustilanne huomioiden siten, että vuonna 2024 eri hallinnonaloille kohdistuisi yhteensä 90 miljoonan euron säästövaade.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa harmaan talouden torjuntaohjelmaa ja osoittaa vastuuviranomaisille riittävät voimavarat, jotta vilpintekijät saadaan kiinni ja heiltä perittyä takaisin rikollisella toiminnalla saatu hyöty, sekä kohdistaa lisätalousarviossa 20 miljoonaa euroa osoitettavaksi poliisille, Tullille, Verohallinnolle, Ulosottolaitokselle, tuomioistuimille ja syyttäjille harmaan talouden torjuntaan siten, että tällä voidaan saavuttaa

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

ennalta ehkäisevänä vaikutuksena sekä harmaan talouden toimien suoran vaikutuksen myötä 100 miljoonan euron tuotto valtiontalouteen.

Vastalauseen epäluottamusehdotus

Eduskunta toteaa, että hallituksen esittämä talousarvioesitys vuodelle 2024 kasvattaa valtion velanottoa vuoteen 2023 verrattuna. Alijäämä uhkaa kasvaa entisestään sitä seuraavana vuonna, vaikka ennen eduskuntavaaleja nykyiset hallituspuolueet sanoivat, että on aika lopettaa velaksi eläminen. Suomi on rikkomassa jopa EU:n perussopimuksen mukaista kolmen prosentin alijäämä sääntöä ensi vuonna ja myös lähivuosina. Velkasuhteen ennustetaan kasvavan koko vaalikauden ajan. Hallitus on epäonnistunut kasvunäköalan luomisessa ja on lisäksi tyytynyt seuraamaan sivusta talouden ajautumista yhä pahenevaan taantumukseen. Hallituksen työllisyystoimet eivät yksinään riitä kestävä kasvun aikaansaamiseksi, kun hallitus samalla laiminlyö Suomen kestävyyskannalta keskeisen väestöpolitiikan merkityksen kohdistamalla leikkauksia lapsiperheille ja suhtautumalla nuivasti työperäiseen maahanmuutotoon. Samanaikaisesti kun hallitus kohdistaa leikkauksia lapsiperheille ja kansalaisten sosiaali- ja terveystalouteen lähialueiden vaarantaan, jakaa hallitus hyväosaisille kohdennettuja verohuojennuksia. Tämä osoittaa vakavaa oikeudentajun puutetta. Lisäksi hallitus jakaa Suomea kahtia ja toimii kylmästi itäistä Suomea kohtaan. Säästää pitää, mutta veroja ei ole pakko keventää eikä varsinkaan lisäten velanottoa, kuten vuonna 2024 on käymässä. Eduskunta toteaa, että Suomessa kasvussa ovat työttömyys, konkurssit ja julkinen velka, jonka seurauksena hallituksen talouspolitiikalta on putoamassa pohja pois, eikä hallitus siksi nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

01. Hallinto

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Valtiosihteereiden ja erityisavustajien määrärahasosta poistettava hallitusohjelman mukainen lisämeno

Hallitusohjelmaa lukiessaan moni saattoi hieraista silmiään. Hallitusohjelma sisältää yllättäen kahden miljoonan euron lisäyksen erityisavustajien ja valtiosihteereiden määrärahasoon verrattuna tekniseen kehykseen eli tasoon, jolla erityisavustajien määrärahojen oli virkakunnan toimesta suunniteltu olevan alkavalla vaalikaudella.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Erityisavustajien määrä on toki kuluvalle kaudella vähäisempi kuin viime kaudella, kun hallituspuolueitakin on yksi vähemmän.

Keskusta esittää, että hallitus näyttää esimerkkiä säästämällä hallitustoiminnan poliittisista kustannuksista.

Keskusta ei pidä perusteltuna hallitusohjelman mukaista 2 miljoonan euron lisäystä ja esittää menoja vähennettäväksi tällä summalla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 23.01.02 vähennetään 2 000 000 euroa erityisavustajien ja valtiosihteereiden palkkamenoista.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ministeriö ja hallinto

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eduskunta hyväksyi viime vaalikaudella niin sanotun oikeudenhoidon (tuomioistuimet, Syyttäjälaitos ja Rikosseuraamuslaitos) resurssiselonteon mietinnössä asetetut tavoitteet, joka edellyttää 90 miljoonan euron lisärahoitusta. Hallitus on luvannut hoitaa puutteet kyseisellä summalla. Oikeudenhoidon lisäresursointitarpeeseen on nyt laskettu sisään tuottavuustoimia, jotka haastavat rahoituksen riittävyyden vaalikauden lopulla ja uhkaavat tehdä rahoituksesta tempoilevaa.

Lisäksi oikeusministeriön hallinnon alaisuuteen perustetaan kaksi uutta tuki- ja hallintopalveluja tarjoavaa virastoa, mikä kasvattaa keskushallintoa sekä lisää hallinnollisia kuluja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus vakauttaa koko oikeudenhoidon ketjun rahoituksen ja että mahdollisten säästövelvoitteiden kattamiseksi sopeuttamistoimia ja mahdollisia säästöjä ei tule kattaa oikeudenhoidon ketjun henkilöstöresursseista.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei kasvata enää valtion keskushallintoa esimerkiksi perustamalla uusia virastoja, jos ne eivät paranna kansalaisten tarvitsemien palveluiden saatavuutta eikä niillä saada aikaan kustannustehokkuutta.

15. (25.10, osa) Oikeuspalvelut

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

50. (25.10.50) Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Pieni- ja keskituloisilla on yhä enemmän hankaluuksia saada oikeudellista asiantuntemusta vaa-
tuvia asioitaan hoidetuksi. Keskituloinen ei ole välttämättä tulojensa perusteella oikeutettu oike-
usapuun, mikäli puolisoiden yhteenlasketut nettotulot asumis- ja tiettyjen muiden menojen jäl-
keen ylittävät 2 400 euroa. Vastaava summa yhden aikuisen talouden osalta on 1 300 euroa. Oi-
keusturvavakuutus kattaa usein vain henkilön omat oikeudenkäyntikulut ja nämäkin vain tiet-
tyyn rajaan asti. Keskusta nosti asian esille vuoden 2024 talousarvion lähetekeskustelussa. Emme
ole tyytyväisiä oikeusministerin antamaan vastaukseen, jossa hän vyörytti vastuuta edelliselle
hallitukselle ja on jättämässä asian hoitamatta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii oikeusapupalveluiden paremmasta saatavuus-
desta.

40. Rangaistusten täytäntöönpano

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallitusohjelman ja julkisen keskustelun perusteella päämääränä on keskittää suomalainen van-
kilaverkosto suuriin kaupunkeihin. On jo tiedossa, että Rikosseuraamuslaitos suunnittelee uusien
vankiloiden rakentamista Turkuun, Vantaalle, Tampereelle ja Uudellemaalle. Lakkauslistalla
voivat olla Köyliö, Sukeva, Juuka, Kestilä, Sulkava, Käyrä, Vilppula, Pyhäselkä, Mikkeli ja Kyl-
mäkoski. Pidämme tällaista tietoista keskittämispolitiikkaa käsittämättömänä. Ilmeisesti Helsin-
gissä sijaitsevissa keskushallinnon virastoissa on yleinen olettaus siitä, että työntekijöiden pi-
täisi aina olla valmiita liikkumaan työn perässä pohjoisesta etelään, mutta ei milloinkaan etelästä
pohjoiseen.

Pidämme valtionhallinnon toimintojen ja työpaikkojen tietoista keskittämistä lainvastaisena.
Laissa valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista (728/2021) sääde-
tään, että valtion palveluiden saatavuus tulee järjestää sekä yksiköt ja toiminnot sijoittaa siten,
että koko maan kattavasti valtion tehtävät hoidetaan tuloksellisesti ja palvelun saatavuus vastaa
eri asioiden keinoilla asiakasryhmien palvelutarpeeseen perusoikeudet turvaavalla tavalla. Li-
säksi valtion palveluiden saatavuutta ja yksiköiden ja toimintojen sijoittamista koskevien päätös-
ten ja suunnitelmien tulee vahvistaa elinvoimaisuutta, turvallisuutta ja valtion kilpailukykyä
työnantajana maan eri osissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii, että Suomen vankilaverkosto pidetään hajautettuna myös tulevaisuudessa. Tarvittaessa oikeusministerin on käytettävä asiassa ohjausvaltaansa.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Keskusta tukee hallituksen tavoitetta jatkaa viime vaalikaudella aloitettua poliisien voimavarojen vahvistamista 8 000 henkilötyövuoteen vaalikauden loppuun mennessä. Poliisien määrää ollaan lisäämässä ensi vuonna sadalla, josta Poliisihallituksen mukaan Uudellemaalle oltaisiin perustamassa yli 60 uutta poliisin virkaa. Loppujen lisävirkojen sijoituspaikoista ei ole vielä päätöksiä.

Pidämme poliisin lisävoimavarojen voimakasta alueellista keskittämistä käsittämättömänä. Hallitus on jättämässä yhä useampia alueita Suomessa oman onnensa nojaan ymmärtämättä, että rikollisuus rehottaa kautta Suomen ja ammattimainen rikollisuus, esimerkiksi ns. liivijengit, haakeutuu alueille, joissa niillä on "työrauha" poliisin häiritsemättä. Poliisin näkymättömyys heijastuu kielteisesti myös yhteiskuntarauhan ylläpitämiseen ja kannustaa omankädenoikeuden käyttämiseen. Myös jännitteinen tilanne itärajalla on jo poikanut poliisille lisätehtäviä muun muassa Rajavartiolaitoksen virka-apupyynnöinä.

Viime vaalikaudella tehtiin perinpohjaista selvitystyötä poliisihälytysten enimmäisvasteajan määrittämiseksi tavoitteella, että kenttäpoliisin heikompia palvelualueita vahvistetaan. Sisäisen turvallisuuden nimissä kannustamme hallitusta ohjaamaan Poliisihallitusta lisävirkojen tasapuolisemmassa jakamisessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan, että poliisin lisävirkoja jaetaan Suomessa nykyistä tasaisemmin ottamalla huomioon hälytystehtävien enimmäisvasteaika sekä muiden turvallisuusviranomaisten mahdollisuudet saada virka-apua esimerkiksi itärajalla.

20. Rajavartiolaitos

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomessa Rajavartiolaitos valvoo EU:n pisintä yhtenäistä ulkorajaa, ylläpitää ja kehittää rajaturvallisuutta, meriturvallisuutta sekä kriisivalmiutta. Kokonaisturvallisuuden ylläpitämisen kannalta Rajavartiolaitoksen rooli on merkittävä. Se on osa Suomen puolustusjärjestelmää.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Tilanne Suomen rajoilla on vaikeutunut. Erityisesti turvallisuus Itämerellä sekä riski Suomeen kohdistuville ns. hybridioperaatioille on kasvanut huomattavasti. Myös Ruotsissa rehottava jengirikollisuus huumekauppoineen on ulottunut Suomeen saakka.

Haluamme muistuttaa hallitusta, että jollemme Suomessa huolehdi itse Rajavartiolaitoksen suorituskyvystä ja riittävästä voimavaroista, olemme riippuvaisia naapurimaidemme — erityisesti Venäjän, Ruotsin ja Norjan — suorituskyvystä. Venäjä on irtisanonut rajasopimuksensa Suomen kanssa lokakuussa 2023 ja aloittanut rajahäirinnän välineellistämällä maahanmuuton.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella Rajavartiolaitos on aliresursoitu jo tiedossa oleviin haasteisiin nähden. Perusrahoituksen vajeet johtuvat tarpeisiin nähden liian alhaisesta lähtötasosta aikaisempien vaalikausien sopeuttamistoimien johdosta sekä merkittävästä kustannustason noususta. Rajavartiolaitoksen toimintamenojen rahoitusvaje syvenee vaalikauden edetessä leikaten merkittävästi Rajavartiolaitoksen operatiivista suorituskykyä viimeistään vuodesta 2025 alkaen. Sopeuttamistarve on niin iso, että ilman lisärahoitusta sillä on väistämättä suuria henkilöstövaikutuksia. Turvallisuustilanteen edellyttämän tavoitetilan (3 100 htv) ja kehyksen välinen ero olisi jopa noin 150 henkilötyövuotta.

Tätä taustaa vasten Keskusta pitää yllättävänä, että hallitus ei esittänyt Rajavartiolaitokselle lisärahoitusta marraskuussa antamassaan täydentävässä talousarvioesityksessä ensi vuodelle. Tiedossa on jo, että itärajan rajanylityspaikkojen sulkemiset, esteiden rakentamiset ja lisääntyneet valvontatehtävät ovat nostaneet Rajavartiolaitoksen toimintamenoja.

Keskusta katsoo, että hallituksella on tässä turvallisuustilanteessa velvollisuus turvata Rajavartiolaitoksen akuutti ja pitkäjänteinen rahoitustarve, koska vallitsevissa epävarmoissa olosuhteissa meillä ei ole varaa tinkiä kokonaisturvallisuudesta eikä laiminlyödä omaa rajaturvallisuuksiamme. Keskusta esittääkin Rajavartiolaitoksen toimintamäärärahoihin ensi vuodelle 10 miljoonaa euroa hallitusta enemmän.

Rajavartiolaitoksen rahoitus on kytkettävä pysyvien tasokorotusten lisäksi indeksiin Puolustusvoimien rahoituksen tapaan, jotta rahoitustaso kehittyisi kustannustason nousun mukaisesti eikä vajetta perusrahoitukseen syntyisi.

Hallituksen on myös kiirehdittävä rajamenettelylain, jolla torjutaan ilmeisen perusteettomia turvapaikanhakuja Suomesta, säätämistä priorisoimalla se kiireellisesti annettavaksi lakiesitykseksi eduskunnalle. Sillä säästettäisiin turvapaikanhausta johtuvia menoja. Näillä näkymin lakiesitys rajamenettelystä annettaisiin eduskunnalle vasta ensi vuoden huhtikuussa muiden normaalia maahanmuuttoa tiukentavien lakiesitysten yhteydessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.20.01 tehdään 10 000 000 euron lisäys Rajavartiolaitoksen suorituskyvyn vahvistamiseksi ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Rajavartiolaitoksen rahoituksen pitkäjänteisesti vastaamaan ilmenneiden uusien rajaturvallisuusuhkien ennaltaehkäisyn ja torjumisen vaatimuksia seuraamalla tarkasti määrärahojen riittävyyttä ja lisää niitä tarvittaessa vuoden 2024 lisätalousarvioesityksellä.

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että Rajavartiolaitoksen rahoitus on kytkettävä indeksiin Puolustusvoimien rahoituksen tapaan, jotta rahoitustaso kehittyisi kustannustason nousun mukaisesti eikä vajetta perusrahoitukseen syntyisi.

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallituksen on kiirehdittävä rajamenettelylakiesityksen antamista eduskunnalle kustannusten säästämiseksi.

70. Rajavartiolaitoksen investoinnit (siirtomääräraha 5 v)

Viime vaalikaudella tehdyn päätöksen perusteella Rajavartiolaitos on rakentanut Imatran Pelkolaan noin kolmen kilometrin pituisen pilottiaidan vahvistamaan Suomen itärajan rajaturvallisuutta. Rajanylityspaikkojen lähialueelle on määrä rakentaa 70 kilometriä lisääitaa vuosien 2024—2025 aikana. Aiemman suunnitelman mukaan esteitä rakennetaan yhteensä 200 kilometrin matkalle vuoteen 2026 mennessä. Suomen ja Venäjän välisen rajan kokonaispituus on 1 300 kilometriä.

Keskusta kiirehtisi itärajan esteaidan rakentamista ja neuvottelisi sen rahoituksesta EU:n ja Naton kanssa, koska Suomi huolehtii sijaintinsa takia EU:n ja Naton ulkorajoista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii raja-aidan rakentamista itärajalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus neuvottelee itärajan esteaidan rakentamisen rahoituksesta EU:n ja Naton kanssa.

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Pelastustoimea koskevat hallitusohjelmavoitteet ja Kuopion Pelastusopistolle asetettavat toiminnalliset tulostavoitteet ovat selkeässä ristiriidassa talousarvioesitykseen sisältyvien resurssien kanssa. Pelastusopisto tarvitsisi pelastajalisäykseen 4,5 miljoonan euron lisäystä vuoden 2024

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

talousarvioon, jotta pelastajaopiskelijoiden aloituspaikkojen kaksinkertaistaminen Pelastusopistolla Kuopiossa voidaan aloittaa suunnitellusti syksyllä 2024.

Sen sijaan hallitus on aikeissa jakaa rahaa kuin tiskin alta Helsingin Pelastuskoululle, jossa koulutuskustannukset ovat Kuopioon verrattuna kaksinkertaiset ja voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista Helsingin Pelastuskoulun rahoittamista.

Koulutusmäärärahojen siirtäminen Kuopion Pelastusopistolta Helsingin Pelastuskoululle ei olisi kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaista eikä kasvattaisi pelastajamäärää suhteessa pelastajakoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin.

Mielestämme Kuopiossa sijaitsevan valtakunnallisen Pelastusopiston rahoitusta ei pidä hajauttaa Pelastusopiston ja Helsingin Pelastuskoulun kesken. Se ei olisi kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaista eikä kasvattaisi pelastajamäärää suhteessa pelastajakoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin.

Huomautamme myös, että sisäministeriön Helsingin kaupungin pelastuslaitokselle myöntämässä Helsingin Pelastuskoulun toimiluvassa 3.11.2021 todetaan, että hyvinvointialueita koskeva lainsäädäntö ei nykyisellään mahdollista Helsingin Pelastuskoulun rahoittamista hyvinvointialueiden valtionrahoituksesta. Hallituksen antamasta talousarvioesityksestä ei ilmene, millä perusteilla rahoitus jaettaisiin kahden oppilaitoksen välillä. Samaten epäselväksi jää mekanismi ja lakiperuste, joihin perustuen rahoituksen kanavointi tapahtuisi.

Mielestämme taloudellisesti, rahoitusteknisesti ja toiminnallisesti paras kompromissi olisi Helsingin Pelastuskoulun liittäminen osaksi valtakunnallista Pelastusopistoa, mikä noudattaisi myös hallitusohjelman kirjausta. Tätä on esittänyt aiemmin sisäministeriön pelastusjohtaja. Kahden itsenäisen koulun ylläpitäminen hallintoineen valtionrahoituksella olisi veronmaksajien rahojen tuhlaamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.30.03 tehdään 4 500 000 lisäys Kuopion Pelastusopistolle pelastajaopiskelijoiden aloituspaikkojen kaksinkertaistamiseksi suunnitellun mukaisesti syksyllä 2024 ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa täysimääräisesti valtakunnallisen Kuopion Pelastusopiston tarvitseman lisärahoituksen opiskelijapaikkojen määrän kaksinkertaistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että Helsingin Pelastuskoulu liitetään hallinnollisesti valtakunnalliseen Kuopion Pelastusopistoon, mikäli hallitus jatkaa Helsingin Pelastuskoulun rahoittamista.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

40. Maahanmuutto

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Valtiovarainministeriön 6.3.2023 julkaistussa meno- ja rakennekartoituksessa todetaan, että "pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton uudistamisen ja oleskelulupamenettelyn tehostamisen kautta voisi olla saavutettavissa noin 100 miljoonan euron säästö".

Hallitusohjelma, vuoden 2024 talousarvioesitys sekä julkisen talouden suunnitelma 2024—2027 huomioiden olemme hämmästyneitä, että hallitus ei ole tekemässä edellä mainitun säästöpotentiaalin toteutumisen kannalta mitään. Myöskään julkisen talouden suunnitelma 2024—2027 ei anna viitteitä, että vastaanottomenot alenisivat.

Ensi vuoden talousarvioesityksessä vastaanottomenoihin toki esitetään noin 50 miljoonan euron vähennystä, mutta se johtuu vain olettamasta, että Suomeen saapuisi vähemmän Ukrainan sotaa pakenevia.

Mielestämme tämä on toiveajattelua useistakin syistä: Venäjä jatkaa hyökkäyssotaansa Ukrainassa, Lähi-idässä on vaarana puhjeta laajamittainen sota ja hallitus on hyväksynyt kesäkuussa 2023 ns. EU-paktin, jonka tavoitteena on jakaa EU-jäsenmaiden kesken turvapaikanhakijoista aiheutuvaa taakkaa. Venäjä on lokakuussa 2023 käynnistänyt välineellistetyn maahanmuuton Suomeen houkuttelemalla ja avustamalla ihmisiä itärajalle jopa Afrikasta saakka. Yhteenlaskettuna kaikki tämä pitää edelleenkin yllä paineita jopa turvapaikanhakijoiden määrän kasvulle, johon hallitus ei ole varautunut lainkaan eikä se ole tehnyt mitään tehostakseen turvapaikanhakijoiden vastaanotto- ja oleskelulupaprosesseja.

Sen sijaan talousarvioesitykseen sisältyvien vastaanottomenojen yksikköhinta-arvioiden nojalla näyttäisi, että hinnat säilyvät ennallaan tai osin ovat jopa kasvussa ensi vuonna kuluvan vuoden tasoon verrattuna. Yksikköhintoja voitaisiin laskea esimerkiksi hyödyntämällä tyhjillään olevia kuntien omistamia asuntoja tai yksityismajoituksilla. Sen sijaan hallitus ei tee mitään ja on päinvastoin sijoittamassa turvapaikanhakijoita yhä enemmän suurimpiin kasvukeskuksiin, joissa kustannustaso on muuta maata korkeampi.

Mielestämme varsinkin tässä taloudellisessa tilanteessa hallituksen tulisi ottaa vakavasti valtiovarainministeriön arvio 100 miljoonan euron säästöpotentiaalista ja uudistaa vastaanottopalveluita esimerkiksi lisäämällä majoitusta kuntien vuokra-asunnoissa tai yksityismajoituksessa kallisten vastaanottokeskusten sijasta.

Keskusta esittää omassa vaihtoehdossaan pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottomentilta 50 miljoonan euron määrärahavähennystä, joka on puolet valtiovarainministeriön arvioimasta tehostamispotentiaalista. Kannustamme myös sisäministeriötä käynnistämään uudistukset tässä asiassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

että momentilta 26.40.21 vähennetään 50 000 000 euroa vastaanotto toimintaan osoitettavista varoista toiminnan tehostamiseksi ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa viipymättä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa kustannustehokkaammaksi sekä tehostaa oleskelulupamenettelyä, joilla valtiovarainministeriön tekemien arvioiden perusteella on saavutettavissa noin 100 miljoonan euron säästö.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallituksen on varmistettava Kauhavan lentokentän säilyminen Puolustusvoimien ykkösluokan tukikohtaa vastaavana alueena ja huolehdittava Kauhavan lentokentän säilyminen täysimittaisesti käyttökelpoisena ja haettava siinä tarkoituksessa jatkoa Sotilasilmailun viranomaisyksikön (SVY) lupapäätökseen, jonka mukaan Kauhavan lentokenttää voidaan käyttää Ilmavoimien kaikella kalustolla myös kevästä 2024 eteenpäin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 27.10.01 lisätään 320 000 euroa ilmavoimien lentosotaharjoitukseen Kauhavalla.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Perustuslain mukaan julkisen vallan pitää turvata jokaiselle asuinpaikasta riippumatta riittävät ja yhdenvertaiset sosiaali- ja terveystalvet sekä edistää väestön terveyttä. Hallitus pohjaan katso-matta tämän tulee olla valtiovallan tavoitteena ja velvollisuutena kaikkina aikoina.

Ihmisten lähipalveluja — neuvoloita, perhekeskuksia, hammashoitoloita, terveysasemia, vuodeosastoja ja hoivakoteja — ollaan ajamassa eri puolilla Suomea alas. Hyvinvointialueilla on rahasta vajetta, ja Orpon hallituksen linja — isot leikkaukset sosiaali- ja terveystalvetuihin — pakottaa karsimaan ja keskittämään lähipalveluja.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Suomalaisten lähipalvelut pitää pelastaa. Se on kestävä poliitiikka myös ihmisten hyvinvoinnin ja talouden kannalta.

Keskustan mielestä sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen on välttämätöntä, jotta palveluiden saatavuus paranisi ja kustannusten kasvu hidastuisi. Jaamme hallituksen näkemyksen julkisen talouden sopeuttamistarpeesta, mutta emme kaikista säästökohteista. Säästöjä on aina tehtävä huolellisesti vaikutusarvioita punnitien.

Sote-uudistuksen painopisteen tulee siis olla ihmisessä sekä hänen tarvitsemiensa sote-lähipalvelujen vahvistamisessa sekä terveyden edistämisessä. Tämä määrittää sote-uudistuksessa onnistumisen.

Työtä sote-henkilöstöpulan ratkaisemiseksi on jatkettava, koska tekemättä jättäminen lisää kustannuksia. Kannatamme hallitusohjelmaan kirjattua lupaus valmistella sosiaalialalle ammatinharjoittamislain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteisrekisteröintiä ja valvontaa koskevia säännöksiä. Nämä on saatava ripeästi voimaan ja liikkeelle kokeilujen kautta. Vielä hallitus ei ole tehnyt mitään asian edistämiseksi.

Muilta osin pidämme hallituksen näkemyksiä ratkaista sote-henkilöstöpula virheellisinä. Miksi hallitus on lakkauttamassa aikuiskoulutustuen, joka tähän asti on mahdollistanut sote-alan ammattilaisille uralla etenemisen ja koulutustason nostamisen? Miksi hallitusohjelman useat kirjaukset tiukentavat työperäistä maahanmuuttoa? Kummatkaan eivät palvele ketään, vähiten hoivaa ja hoivaa tarvitsevia ihmisiä.

Sote-uudistuksesta riippumattomista syistä tilanteissa, joissa sote-henkilöstöä ei ole ollut eikä avoinna olevia virkoja ole saatu täytettyä, sote-palveluita on jouduttu ostamaan pakkoraossa os-topalvelu yrityksiltä jopa kolminkertaiseen hintaan. Vastavalmistunut lääkäri on voinut saada keikastaan terveyskeskukseen huomattavasti enemmän palkkaa kuin tehtävää virassa hoitanut pitkän linjan ammattilainen.

Jokaisen hallituksen on elettävä ajassa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut eivät ole hallitusoppositio-kysymys. Tärkeimpänä päämääränä on huolehtia ihmisten hyvinvoinnista ja lähipalveluista. Hallituksen vastuulla on huolehtia myös siitä, että hyvinvointialueilla on työrauha sekä uudistuksista voidaan päättää ja toteuttaa niitä hallitusti.

Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on lukuisia kannatettavia kirjauksia, jotka parantavat toteutuessaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Ongelma on, että ne ovat räikeässä ristiriidassa hallitusohjelman sote-rahoituskirjausten kanssa. Myös kustannushyötyjen toteutumisen suhteen hallituksella näyttäisi olevan ylioptimistisia oletuksia, vaikka uudistusten vaikutukset alkavat näkyä vasta vuosien kuluttua.

Valtiovarainministeriö totesi aiemmin maaliskuussa 2023 julkisen talouden meno- ja rakennekar-toitusta koskevassa raportissaan seuraavaa: "Hyvinvointialueiden rahoitusta on käytännössä mahdoton vähentää ilman tehtävien tai velvoitteiden vastaavaa keventämistä, kun otetaan huomioon rahoituksen alkuvaiheen tiukkuus ja kustannuspaineet sekä perustuslakivaliokunnan kan-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

nanotot rahoitukseen riittävytyteen liittyen. Myös rahoituksen indeksitarkistusten tekemättä jättäminen tai tekeminen osittaisina voisi vaarantaa riittävät sosiaali- ja terveystalvelut."

Tiedämme tänään, että hyvinvointialueiden kustannustaso vuonna 2023 tulee olemaan merkittävästi korkeampi kuin aikaisemmin ennakoitussa menojen perusurassa. Tämä johtuu pääasiassa ennakoimattomista muutosvaiheeseen osuneista lisäkustannuksista, kuten muun muassa koronapandemiasta kertyneestä hoitovelasta sekä Venäjän Ukrainaan kohdistuneesta hyökkäyssodasta käynnistyneestä yleisestä kustannustason noususta, tietojärjestelmien muutoskustannuksista, sosiaali- ja terveydenhuollon palkankorotuksista, kohonneista vuokratkustannuksista sekä ostopalveluiden määrästä ja nousseesta hintatasosta. Siis kustannustekijöistä, jotka eivät ole olleet hyvinvointialueiden päätösvallassa tai joita kaikkia ei ole voitu ennakoida, mutta joiden seurauksena hyvinvointialueiden alijäämien ennakoidaan olevan yhteensä jopa yli miljardi euroa.

Tästä huolimatta hallitus on toimimassa tosiasioiden ja suositusten vastaisesti. Se kirjasi ohjelmansa hyvinvointialueiden rahoitukseen tuntuvat määrärahaileikkaukset. Hallitusohjelman liitteen mukaan vuosina 2025—2027 leikkuriin on menossa yhteensä 1 400 miljoonaa euroa, joka vastaa noin 27 000 sairaanhoitajan palkkauskustannuksia. Lisäksi hallitus on päättänyt lakkauttaa erikoissairaanhoidon erillismäärärahoituksen Savonlinnan ja Kemin sairaaloilta, joka entisestään korostaa sote-lähipalveluiden merkitystä alueilla, joilla etäisyydet ovat pitkiä ja palvelutarpeet kasvussa.

Hallitusohjelman laatimisen jälkeen on käynyt ilmi, että vuoden 2023 perusura kustannuksissa ei pidä enää paikkaansa vaan se on korkeampi. Edellä mainituista hallitusohjelmaan kirjatista yhteensä noin 1 400 miljoonan euron määrärahaileikkauksista vain vajaa kolmannes perustuisi tehtävien ja velvoitteiden keventämiseen, jos mukaan lasketaan asiakasmaksujen korotukset. Peräti kaksi kolmasosaa eli noin 900 miljoonaa euroa perustuisi toimintojen tehostamiseen.

Hallitus on ohjelmansa perusteella aikeissa vuodesta 2025 alkaen korottaa asiakasmaksuja. Lisäksi hallitus on yhtenäistämässä terveydenhuollon asiakasmaksut koko maassa, vaikka asiakasmaksulakia uudistettiin viime vaalikaudella. On riskinä, että kynnyks hakeutua sote-palveluihin kasvaa koko maassa.

Muuttuneesta ja ennakoimattomasta kustannusten kasvusta huolimatta hallitus ei ole pidentämässä hyvinvointialueelle säädettyä alijäämän kahden vuoden kattamisaikaa edes määrääjäksi. Uhkana on, että hyvinvointialue joutuisi yhden tilivuoden alijäämän takia niin sanottuun arviointimenettelyyn, jonka aikana siellä ei voida muun muassa tehdä uusia kauaskantoisia päätöksiä. Arviointimenettelyyn joutuminen pysäyttäisi uudistamistyön. Lyhytaikaisena ratkaisuna hyvinvointialueen päättäjät ovat joutumassa hakemaan säästöjä sote-lähipalveluista. Tällä hetkellä arviointimenettelyyn joutumisen uhka koskee jokaista hyvinvointialuetta. Arviointimenettelyyn joutuminen katkaisisi uudistustyön. Siihen meillä ei ole varaa.

Tässä tilanteessa hyvinvointialueet tarvitsevat hallitukselta joustoa. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluissa käynnissä ovat historiallisen suuren ja vaativan uudistuksen ensimetrit. Ohjaus ei voi silloin olla vain keskustelua euroista.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Nyt tarvitaan hyvinvointialueiden ja valtion välillä kiinteää vuorovaikutusta. Myös eri hallinnon alat on saatava tekemään tiiviimmin yhteistyötä. Kustannusvaikutuksen läpinäkyvyyden parantamiseksi esimerkiksi Kelan maksamat matkakorvaukset voitaisiin siirtää osaksi hyvinvointialueiden rahoitusta.

Hallituksen tuen puute ja tekemättömyys on johtamassa siihen, että arviointimenettelyyn joutumisen pelossa hyvinvointialueilla on painettu paniikinappulaa ja tehty säästöpäätöksiä hallituksen pakottamana lyhytnäköisellä tavalla. Monilla hyvinvointialueilla säästöpäätökset näyttävät jo kohdentuneen perustason lähipalveluihin — juuri siihen tärkeimpään, jonka vuoksi koko uudistus alun perin tehtiin. Lähipalveluiden hallitsematon karsiminen johtaisi siihen, että koko soteuudistuksen punainen lanka, vahvistaa perustason sote-lähipalveluja ja ehkäistä tällä erikoissairaanhoidon kustannusten jyrkkää kasvua, katkeaisi. Se kävisi inhimillisesti ja taloudellisesti hyvin kalliiksi sekä asettaisi ihmiset eriarvoiseen asemaan asuinpaikkansa perusteella.

Keskustan peruseriaatteena on, että tarkoituksenmukaiseksi arvioituja hyvinvointialueiden kustannuspainetta hillitseviä lakimuutoksia voidaan toteuttaa, mutta hyvinvointialueiden annettaiisiin pitää näihin tehtäviin ja velvoitteisiin varattu rahoitus, eikä sitä imuroitaisi valtiolle. Ensi vuonna tuo summa olisi 106 miljoonaa euroa, jonka jättäisimme hyvinvointialueille. Keskusta ottaa muihin hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavien lainsäädäntömuutosten tarkoituksenmukaisuuteen kantaa siinä vaiheessa, kun hallitus tuo niitä koskevia esityksiä eduskunnan käsiteltäväksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee hyvinvointialueiden rahoituslain muutoksen siten, että hyvinvointialueiden rahoitusta voitaisiin lisätä 106 miljoonalla eurolla vuodelle 2024 vastaten kevennettyjen tehtävien ja velvoitteiden myötä tehtävää valtionrahoituksen alentamista.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei toteuta hyvinvointialueille säästötoimina rahoitusleikkauksia, vaan turvaa kansalaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden riittävän rahoitustason.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa hyvinvointialueille lisää aikaa tasapainottaa talous pidentämällä alijäämän kattamisaikaa kahdella lisävuodella.

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus siirtää kustannusvertailtavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveyspalveluiden matkakustannusten korvausten 300 miljoonan euron kokonaisuuden Kansaneläkelaitokselta hyvinvointialueille.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa viipymättä valtakunnallisen ratkaisun vuokra-työvoiman liiallisen käytön kitkemiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa viipymättä hallitusohjelmaan kirjaamansa ammatinharjoittajamallin käyttöönoton.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa oppositiopuolueet mukaan sote-palveluiden rahoitusmallin uudistuksen valmisteluun.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Sote-uudistuksen toimeenpanon kätköihin on hautautunut kuntien valtionosuuksien ja verotulojen ensi vuonna tapahtuva romahdus sekä sumuinen kuva kuntapalveluiden rahoituksen tulevaisuudesta.

Aiemmin laaditut arviolaskelmat sote-menoista ja sote-rahoituksen siirroista kunnilta hyvinvointialueille on täsmennetty valtionosuuksien kautta toteutettavaksi toteumaa vastaaviksi. Muutoksen rajuus on yllättänyt kaikki.

Niin kuntien kuin hyvinvointialueiden rahoituksessa sote-uudistus toi esiin palveluiden järjestämisen ja rahoituksen todellisen tilan pois kuntatalouden ja kuntien laajan tehtäväkentän kätköistä. Lisähaasteita ovat tuoneet muun muassa alati kasvavat väestön ikääntymisestä johtuvat palvelutarpeet, koronapandemia ja voimakas inflaatio. Kun uudistuksia on perinteisesti toteutettu kustannusneutraalisti eli ilman palveluiden järjestämiseen kohdistuvaa lisärahoitusta, on käynyt niin, että valtion kokonaisrahoitus niin kuntapalveluiden järjestämiseen kuin hyvinvointialueille sote-palveluihin on käymässä riittämättömäksi. Toisin sanoen kustannukset ovat nousseet huomattavasti nopeammin kuin valtionosuudet ja kuntien verorahoitus ovat kasvaneet. Hallituksen tulisi kiireesti ja viimeistään kuntien valtionosuusuudistuksen yhteydessä tarkastella ns. rahoitusvastuun periaatteen toteutumista kunta—valtio-suhteessa.

Syyttelyn ja silmien ummistamisen sijasta hallitukselta olisi ensiarvoisen tärkeää tarkastella kuntien tehtäviä ja velvoitteita suhteessa kuntapalveluiden kokonaisrahoitukseen, kuinka alati syvenyviä alueellisia eroja kuntien olosuhde- ja palvelutarvetekijöissä sekä verotulopohjassa voidaan tasata oikeudenmukaisemmin ja ylipäätään millainen rooli valtiovallalla on ihmisten tarvitsemien peruspalveluiden turvaamisessa. Tässä olemme hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuden ytimessä. Jos rahoitusvaje kaadetaan yksistään kuntien vastuulle, kasvavat kuntien väliset taloudelliset erot hallitsemattomiksi, mistä viime kädessä kärsivät palveluja tarvitseva ihmiset.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Eräänä sote-uudistuksen ennakoimattomana sivuvaikutuksena peräti kymmenen kunnan valtionosuudet ovat ensi vuonna kokonaisuudessaan miinuksella eli ne ovat joutuneet ja joutumassa maksamaan ulosoton uhalla omista verotuloistaan valtiolle enemmän rahaa kuin ne saavat sitä valtionosuuksina. Toisin sanoen tällaiset kunnat joutuvat maksamaan valtiolle siitä, että ne hoitavat asukkailleen lakisääteisiä palveluja, kun muiden kuntien kohdalla ne saavat valtiolta rahaa samojen velvoitteiden hoitamiseen. Korotuksen sijasta hallitus on leikkaamassa kuntien harkinnanvaraisia korvauksia ensi vuonna. Tällainen epäoikeudenmukaisuus ja välinpitämättömyys ei Keskustalle käy.

Siksi esitämme omassa vaihtoehtobudjetissamme 30 miljoonan euron korotusta kuntien harkinnanvaraiseen rahoitusavustukseen, jolla negatiivisten valtionosuuksien kuntia voidaan auttaa. Lisäksi hallituksen on luovuttava negatiivisten valtionosuuksien pakkoperinnästä ja huolehdittava, ettei yhdellekään kunnalle koidu negatiivisia valtionosuuksia kuntien valtionosuusuudistuksen jälkeen.

Syyskuussa 2023 julkistetun kuntatalousohjelman ennusteiden mukaan alijäämäisten kuntien määrä lisääntyy voimakkaasti vuodesta 2024 alkaen. Tämän lisäksi kuntien taloustilanteissa on nähtävissä voimakasta eriytymistä tulevinä vuosina. Hallitusohjelma on liian niukka kuntien jo tiedossa olevien haasteiden ratkaisemiseen nähden. Kannustamme hallitusta reivaamaan kunta-politiikan linjaansa kuntien todellisuutta vastaavaksi.

Kuntien omien talouksien suunnittelun kannalta varsinkin vuodet 2025—2027 ovat hyvin haasteelliset ja rahoitusnäkyvät epäselvät. Tuolle ajanjaksolle on tulossa ainakin sote-siirtymästä johtuvat lopulliset kuntien valtionosuusleikkaukset, ensi vuodelle osoitetun lisäleikkaustarpeen kompensaaion takaisinmaksu valtiolle, valtionosuusuudistus sekä hyvinvointialueiden vuokraamien sote-kiinteistöjen vuokrasopimusten päättymisen. Tummiä pilviä kuntien ylle tuovat hallituksen mahdolliset lisäsäästötoimet, koska jo nyt tiedetään, että hallituksen talouspoliittisilta tavoitteilta on pudonnut pohja pois. Eduskunnassa käytyjen keskustelujen perusteella hallitus mieluummin tekee lisäleikkauksia kuin esimerkiksi tekisi talouskasvua vauhdittavia päätöksiä koko Suomen mahdollisuuksia ja voimavaroja hyödyntäen. Tässä suhteessa hallituksen harjoittama keskittämispolitiikka on tuhoisa.

Huomautamme, että kunnilla ei ole varaa sopeuttamistoimena tehdä lainkaan valtionosuuksien leikkauksia, mikäli hallitus haluaa turvata jokaiselle lakisääteiset peruspalvelut. Kysymys on arvovalinnasta.

Kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena on turvata jokaiselle oikeus asuinpaikasta riippumatta lakisääteisiin peruspalveluihin kohtuullisella vero- ja maksurasituksella. Valtiovallan vastuuta ihmisten tarvitsemista kunnallisista peruspalveluista alleviivaa perustuslaista johdettu niin sanottu rahoitusvastuun periaate, jolloin valtiovallan pitää antaa kunnille tosiasiallinen taloudellinen mahdollisuus hoitaa lakisääteiset velvoitteensa. Tarkastelua tulisi tehdä kuntakohtaisesti. Tämän pitää olla valtionosuusuudistuksen peruslähtökohta, vaikka siitä livettiin vuoden 2015 valtionosuusuudistuksessa edellisen kokoomusjohtoisen hallituksen aikana.

Lisäksi valtionosuusuudistus pitää tehdä kunnille jäljelle jääneiden tehtävien ja velvoitteiden pohjalta. Jatkossa noin 70—80 % kuntien lakisääteisistä tehtävistä liittyy perusopetukseen sekä

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

varhaiskasvatukseen. Kunnilla on myös elinvoimaan, elinkeinojen kehittämiseen, kulttuuriin ja vapaa-aikaan liittyviä tärkeitä tehtäviä. On muistettava myös kuntien syvempi merkitys toimia ihmisten yhteisönä ja kansanvaltaisen yhteiskuntajärjestyksemme kulmakivenä. Vallitseva maailmanpolitiikan epävarma tilanne korostaa oman huoltovarmuutemme, elinvoimaisuuden ja kokonaisturvallisuuden merkitystä koko Suomessa. Siksi yhtäkään kuntaa ja aluetta Suomessa ei ole varaa jättää oman onnensa nojaan.

Huomautamme myös, että vuoden 2023 alussa voimaan tullut sosiaali- ja terveystalouden uudistus toi esille kuntakentän todellisuuden ja sen, kuinka suuriksi erot kuntien meno- ja tulorakenteissa ehtivät kasvaa ennen uudistuksen toimeenpanoa. Hallituksen tulee etsiä ratkaisuja ja kaventaa eroja. Huomautamme, että valtiovallan sanelemat kuntaliitokset, mikä ei ole päähallituspuolue kokoomukselle vieras ajatus, eivät tuo haasteisiin ratkaisuja, koska haasteet ovat jopa maakunnan kokoisia. Ainoa käyttökelpoinen väline tasata olosuhde-eroja ja erilaisia taloudellisia kantokykyjä on kuntien valtionosuusjärjestelmä.

Niin ikään verotulojen ja valtionosuuksien painoarvot kuntakohtaisessa rahoituksessa muuttuivat sote-uudistuksen myötä huomattavasti. Verotulokertymän perusteella toteutettavan valtionosuuksien tasausjärjestelmän merkitys on kasvanut. Siksi tulevassa valtionosuusuudistuksessa on luovuttava nykyiseen valtionosuusjärjestelmään kuuluvista epätarkoituksenmukaisista perusteista, kuten valtionosuuksien tasausta saavien kuntien omavastuuosuudesta sekä pendelöintikertoimesta, jossa naapurikunnassa työssä käyminen vähentää kunnan valtionosuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 28.90.30 lisätään 30 000 000 euroa kohdennettavaksi kuntien harkinnanvaraiseen korotukseen ns. negatiivisten valtionosuuksien kuntien auttamiseksi ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla kunnat eivät joudu maksamaan valtiolle palveluista, joita valtio on kunnille määrännyt ja luvannut rahoittaa (ns. negatiivisten valtionosuuksien kunnat).

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu eräänntyneiden ns. negatiivisten valtionosuussääntävien takaisinperinnästä.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee vuoden 2026 alusta voimaan tulevan kuntien valtionosuusuudistuksen periaatteella, että jokaisella on oikeus lakisääteisiin kuntien peruspalveluihin asuinpaikasta riippumatta kohtuullisella vero- ja maksurasituksella.

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Eduskunta edellyttää, että kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistus perustuu kuntien nykyisiin tehtäviin ja hallitus tarkastelee valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa myös valtionosuusrahoituksen kokonaistasoa sekä kuntien verotulopohjan riittävyttä.

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan, että kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa hallitus tasaa valtionosuusjärjestelmän kautta täysimääräisesti kuntien erilaisia olosuhde- ja palvelutarvetekijöitä sekä erilaista verotulopohjaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei vuoden 2015 kuntien valtionosuusuudistuksen tavoin enää sisällytä uuteen kuntien valtionosuusjärjestelmään epätarkoituksenmukaisia valtionosuuksien jakokriteereitä (esim. pendelöintikerroin sekä kuntien omavastuuosuus vero-tulotasauksessa).

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei sopeuta valtiontaloutta leikkaamalla ihmisten tarvitsemien lakisääteisten peruspalveluiden rahoitusta (kuntien peruspalvelut ja sosiaali- ja terveyspalvelut).

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee ns. rahoitusvastuun periaatteen toteutumista yhdenvertaisten kuntapalveluiden turvaajana ja tarvittaessa kasvattaa valtion rahoitusosuutta viimeistään valtionosuusuudistuksen yhteydessä.

35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)

Kuntien verotulopohja on kapea: kunnallisvero, kiinteistövero sekä osuus yhteisöverosta. Vaalikausittain toteutetut ansiotuloverojen kevennykset on pääosin toteutettu kunnallisverotuksen kautta. Vaikka viimeisten vaalikausien aikana kuntien verotuloihin kohdistetut veroperustemuutokset on korvattu kunnille valtionosuuksien kautta täysimääräisesti, on se samalla nakertanut kuntien muutenkin kapeaa verotulopohjaa.

Kuntien verorahoituksen haavoittuvaisuus johtuen verovähennyksistä tuli karulla tavalla ilmi lopullisissa sote-siirtymäerissä marraskuussa 2023, kun ilmeni, että arviolaskelmat kuntien verotuloissa poikkesivat huomattavasti vuoden 2022 toteumasta koronapandemiarajoituksista johtuneen poikkeuksellisen vähäisen ansiotuloverovähennysten käyttämisen takia vuonna 2021. Yhden vuoden heilahdus tässä aiheutti kunnille satojen miljoonien eurojen pysyvät vuotuiset valtionosuusleikkaukset, jota pidämme kohtuuttomana. Hallituksen tulee arvioida tilanne viimeistään kuntien valtionosuusuudistuksen yhteydessä, vastaako valtion rahoitusosuus enää ns. rahoit-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

tusvastuun periaatetta ja tuleeko jokainen kuntapalveluja tarvitseva kohdelluksi yhdenvertaisesti asuinpaikasta riippumatta.

Lisäksi on syytä huomata, että sote-uudistuksen yhteydessä tehdyn rahoitussiirtymän jälkeen jokaisen kunnan tulopohjassa verorahoitus on suurin tuloerä. Valtionosuudet kattavat ensi vuonna hieman yli viidenneksen kuntien lakisääteisten tehtävien rahoituksesta ja vaalikauden loppupuolella ilman uusia päätöksiä jo alle viidenneksen. Siksi on tärkeää, että kuntien veropohjaa laajennettaisiin tai ainakin kunnallisveron kautta toteutettavia ansiotuloverovähennyksiä siirrettäisiin nykyistä enemmän valtionverotuksen kautta hoidettavaksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 34

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kuntien verotulopohjaa viimeistään kuntien valtionosuusuudistuksen yhteydessä.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Koulutus on ihmisen tärkein pääoma, varhaiskasvatuksesta aina korkeakouluihin ja elinikäiseen oppimiseen saakka. Mahdollisuus laadukkaaseen ja tasa-arvoisesti saavutettavaan koulutukseen kuuluu kaikille lapsille ja nuorille koko Suomessa perheen varallisuudesta ja sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Opetuksen ja tutkimuksen lisäksi koulutuksella ja sen saavutettavuudella on tärkeä merkitys alueiden yritystoiminnalle, työllisyydelle ja elinvoimalle koko maassamme.

Suomalainen peruskoulu on ollut menestystarina. Se on tasa-arvoistanut lasten ja nuorten lähtökohtia elämälle ja tukenut kotien kasvatustyötä. Peruskoulu on myös luonut vahvaa pohjaa Suomen menestykselle kansakuntana. Tällä hetkellä kaikki ei ole kuitenkaan kouluissa ja oppimisessa kunnossa. Oppimistulokset ovat laskeneet. Tuoreiden Pisa-tulosten mukaan oppilaiden väliset erot ovat myös kasvaneet ja oppilaiden sosioekonomisen taustan ja oppimistulosten välinen riippuvuus on vahvistunut. Koulutus periytyy varsin vahvasti 2020-luvun Suomessa. Erot koulujen välillä kasvavat. Nuorten aikuisten koulutustaso on laskenut. Osa lapsista ja nuorista voi huonosti koulussa.

On välttämätöntä arvioida, missä peruskoulu on onnistunut ja missä on parannettavaa. Tämän pohjalta on tehtävä välttämättömiä korjaavia toimia. Hyvä koulu ja koulutus voivat ratkaista oikean suunnan loppuelämälle.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Peruskouluja ja niissä annettavaa opetusta ei saa päästää eriytymään. Koulupudokkuutta pitää ehkäistä ajoissa. Kodin ja koulun yhteistyötä on kehitettävä edelleen. Lasten ja nuorten hyvinvointia pitää tukea laaja-alaisesti ja moniammatillisesti. Kasvatuksen ja opetuksen ammattilaisten osaamista tunnistaa varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten ongelmia pitää vahvistaa ja parantaa keinoja auttaa lapsia ajoissa. Opettajille on annettava mahdollisuus perustehtävänsä hyvään hoitamiseen. Kouluihin tarvitaan työrauhaa jatkuvien uudistusten sijaan.

Koulukiusaamisesta ja -väkivallasta on tehtävä loppu. Kiusaamisen ehkäisyohjelmien käyttö ja toimivuus pitää varmistaa kaikissa oppilaitoksissa. Opetuksen sisällöissä pitää vahvistaa tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimista.

Pienten koulujen tueksi lähikoululisä

Ikäluokkien pieneneminen ja alueiden eriytyminen lisäävät haasteita koulutuksen palveluverkolle. Tässäkin tilanteessa on löydettävä ratkaisuja, joilla inhimillisestä pääomasta ja tasa-arvoisista koulutusmahdollisuuksista huolehditaan koko maassa.

Keskustan tavoitteena on, että koulutuksen saavutettavuutta parannetaan ja lähikoulu on aidosti totta jokaisella lapsella. Olemme huolissamme erityisesti pienempien koululaisten pidentyneistä koulumatkoista. Päivittäisiin koulumatkoihin käytettävä aika ei saa nousta kohtuuttomaksi ja kuormittaa lasta.

Esitämme lähikoululisän käyttöönottoa osaksi perusopetuksen rahoitusta. Lähikoululisä vahvistaisi pienempien koulujen toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on, että perusopetus kyetään järjestämään kaikille lapsille yhdenvertaisena lähipalveluna ympäri Suomen. Pienessä kouluyksikössä pystytään rakentamaan yhteisöllisyyttä, pitämään ryhmäkoot pienempinä ja ottamaan jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet huomioon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.30 lisätään 3 000 000 euroa kohdistettavaksi avustuksena pienten koulujen lähikoululisäksi ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 35

Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää jokaisen lapsen mahdollisuuksia tasa-arvoiseen ja saavutettavaan peruskoulutukseen.

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Hallitus on lyhytnäköisesti leikkaamassa kansalaisopistoilta, kesäyliopistoilta, kansanopistoilta ja muilta vapaan sivistystyön toimijoilta. Samaan lyhytnäköiseen leikkauslistaan kuuluu aikuis-koulutustuki.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Työelämän muuttuessa on tärkeä antaa mahdollisuus kouluttautua uuteen työhön tai päivittää osaamistaan. Kansanopistojen ja kesäyliopistojen tarjonta on mahdollistanut monelle alan vaihdon sekä työssä tarvittavan osaamisen vahvistamisen. Opiskelusta on aina hyötyä, teki sitä sitten oman osaamisensa kehittämiseksi tai sivistääkseen itseään.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat monilla paikkakunnilla ainoita paikkoja, joissa on opintotarjontaa kohtuullisen etäisyyden päässä saavutettavissa. Leikkaukset iskevät ikävällä tavalla pienten kuntien pieniin oppilaitoksiin ja vähentävät asukkaiden mahdollisuuksia kouluttautua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.31 lisätään 25 000 000 euroa ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 36

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa vapaan sivistystyön koulutustarjonnan muutoksia ja yhdenvertaisten opiskelumahdollisuuksien toteutumista eri alueilla, eri puolilla Suomea.

70. (29.70, osa) Opintotuki

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Suomalaisten opiskelijoiden valmistuminen tapahtuu suhteessa myöhemmin kuin muiden OECD-maiden opiskelijoiden. Hallituksen suunnittelema opintorahan leikkaus indeksijäädytyksen muodossa on ristiriidassa tavoitteiden kanssa. Opintotuen lainapainotteisuuden kasvu kohonneiden korkojen aikana herättää aiempaa suurempaa huolta. Hallituksen olisi tarpeen arvioida opintotuen uudistamisen tarpeita selvittäessään myös sitä, voisiko opintolainan korkomenot huomioida myös osana opintolainahyvitystä tai voisiko opintolainaan kuulua automaattisesti ASP-lainan kaltainen valtion korkotuki.

Opintoraha on suora tuki opiskelijoille opiskelujen aikaisten elinkustannusten kattamiseksi. Sivistysvaliokunnassa kuullut asiantuntijat pitivät opintorahaa hyvänä kannustimena opiskelijoiden opintojen edistämiseksi. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus keskittyä mahdollisimman täysipainoisesti opiskeluun ja valmistua tavoiteajassa. Opintorahan korotus tukisi opiskelijoiden valmistumista ja suomalaisten osaamisen vahvistamista. Keskustan eduskuntaryhmä esittää vaihtoehtobudjetissaan opintorahaan 6 %:n suuruista tasokorotusta. Esitys lisäisi valtiontalouden menoja arviolta 20 miljoonalla eurolla.

Viime vaalikaudella opintotuen tulo-rajoihin tehdyt korotukset mahdollistavat myös opiskelijoiden työssäkäynnin opintojen ohella, jos opiskelutilanne sallii työskentelyn. Opintorahan korottaminen hieman indeksikorotusta enemmän takaa opintotuen ostovoiman säilymistä ja kompensoi Orpon hallituksen päätöstä asumistuen leikkaamisesta.

Sipilän hallitus palautti 2018 opintotukeen huoltajakorotuksen, joka oli poistettu opintotuesta vuonna 1994. Huoltajakorotus tukee perheellisiä opiskelijoita ja edistää mahdollisuutta keskittyä

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

opiskeluun päätoimisesti. Keskusta esittää myös huoltajakorotukseen 6 %:n tasokorotusta. Korotuksen jälkeen opintotuen huoltajakorotus nousisi 151,01 euroon kuukaudessa. Hallituksen esityksessä esitetään huoltajakorotukseen vajaa 10 euroa kuukaudessa pienempää korotusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteltiin viime vaalikaudella hallituksen esitys laeiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Lakiehdotuksen tavoitteena oli mahdollistaa kokeilu, jonka tarkoituksena oli saada tietoa alueellisen opintolainahyvityksen vaikutuksista esityksen mukaisen kokeilualan työvoiman saataavuuteen ja elinvoimaisuuteen. Keskustan eduskuntaryhmä esittää, että hallitus toisi eduskunnalle esityksen alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee opintotukeen 20 miljoonan euron lisäyksen kohdennettavaksi opintorahan, sen huoltajakorotuksen ja oppimateriaalilisän tasokorotukseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 38

Eduskunta edellyttää, että hallitus edistää viivytyksettä opintotuen kokonaisuudistusta ja arvioi osana uudistusta opintolainojen korkojen nousun vaikutuksia opiskelijoiden opiskelujen aikaiseen ja opintojen jälkeiseen toimeentuloon.

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta ja varaa tarkoitukseen 6 miljoonaa euroa.

90. Liikuntatoimi

Hallituksen tavoitteena on saada kaikenikäiset suomalaiset liikkeelle. Voimme varmasti kaikki yhtyä tähän tärkeään tavoitteeseen. Tästä johtuen emme voi hyväksyä vuoden 2024 talousarvioesityksessä liikuntaan kohdistettuja leikkauksia liikuntapaikkarakentamiseen (-3,3 miljoonaa euroa), seuratukeen (-1,8 miljoonaa euroa), liikunnan koulutuskeskuksiin (-1,5 miljoonaa euroa) sekä liikuntajärjestöavustusten määrärahoihin (-1,3 miljoonaa euroa). Hallitus on varannut erilliseen Suomi liikkeelle -ohjelmaan talousarviossa 20 milj. euroa. Suomi liikkeelle -ohjelman rahoituksesta on syytä paikata edellä mainitut liikuntaan esitetyt säästöt.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdentaa Suomi liikkeelle -ohjelmaan varattua rahoitusta tekemiensä liikuntaan kohdistuvien leikkausten paikkaamiseksi ja kertoo avoimesti,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

mitä liikunnan tukemiselle on tapahtumassa nettomääräisesti huomioiden määrärahamuutosten lisäksi myös valmisteilla oleva liikuntapalveluiden arvonlisäveron korotus.

91. Nuorisotyö

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Petteri Orpon hallitusohjelmassa haluttiin panostaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Tämä tavoite ei toteudu, kun haavoittuvimmassa asemassa olevien nuorten palveluista leikataan. Tämä vaarantaa laadukkaan palvelun järjestämisen ja jättäisi tuhansia nuoria palveluiden ulkopuolelle.

Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ovat tehneet hyvää työtä jo pitkään erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien tai jo syrjäytyneiden nuorten kohdalla. Hallituksen leikkaukset iskevät kipeästi hyvin toimivaan malliin ja käytäntöihin ja johtavat nuorten ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden lisääntymiseen, työllisyyden heikentymiseen, mielenterveysongelmien lisääntymiseen ja syrjäytymisen kasvuun.

Nuorten siirtyminen muiden palveluiden piiriin aiheuttaa lisäkuluja työllisyydenhoitoon sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin. Yhteiskunnalle ei koituisi tavoiteltuja säästöjä. Pahimmillaan nuori putoaa kokonaan avun ulkopuolelle ja sen hinta olisi niin inhimillisesti kuin taloudellisestikin liian kova.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.51 lisätään 4 500 000 euroa kohdennettavaksi etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa leikkaustensa vaikutuksia nuorten syrjäytymiseen ja nuorten tarvitsemien sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeen kasvua sekä tuo tarvittaessa eduskuntaan esitykset, joilla edistetään nuorten pääsyä tarpeenmukaisten palveluiden piiriin.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto ja tutkimus

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallitusohjelmaan on kirjattu sitoumus toimeenpanna edellisen vaalikauden parlamentaarisen työryhmän (Maatalouden tulos- ja kehitysnäkymät parlamentaarinen arviointiryhmä 2023) loppuraporttiin kirjatut toimet maatalouden kannattavuuden parantamiseksi. Raportin loppupäätel-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

mien toimista ei ole kuitenkaan annettu tällä vaalikaudella vielä ensimmäistäkään esitystä. Konkreettisilla toimenpiteillä on kiire. Hallituksen ja ministerin tulee jatkossa turvata tukien hakuun, valvontoihin ja maksatuksiin liittyvien ohjelmistojen toimivuus.

Keskusta muistuttaa, että maatalouden kannattavuuskriisi ei ole ohitse. Hallituksen talousarvioesityksessä ei kuitenkaan ole tarvittavia toimia maatalouden kannattavuuden vahvistamiseksi. Maatilojen kannattavuuden tukemisen sijaan hallitus on omalla toimetttömyydellään suistamassa yhä useammat maatilat akuuttiin kassakriisiin tyytymällä maataloushallinnon jäykkyyteen ja kykenemättömyyteen nopeuttaa maatilojen tukimaksatuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että ministeriöllä, Ruokavirastolla ja koko maataloushallinnolla on edellytykset toteuttaa parlamentaarisen arviointiryhmän loppuraportin toimenpidesuositukset ja että koko maataloushallinnolla on jatkossa kyky jous-toihin esimerkiksi tukimaksatusten ajankohdan osalta.

10. Maaseudun kehittäminen

55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Keskusta on erittäin huolissaan etenkin nuorten aktivoimisessa kunnostautuneen 4H-toiminnan rahoitukseen kohdistetusta leikkauksesta. Keskusta ei leikkaisi 4H-toiminnan määrärahoista, jotka on kohdennettu yrittäjyyttä ja nuorten työllisyyttä edistävään toimintaan. Tarve tällaiselle toiminnalle ei ole kadonnut vaan jopa kasvanut.

4H-toiminta edistää osaltaan maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta tarjoamalla monipuolista harrastus- ja palvelutoimintaa, työllistämällä nuoria ja tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittämiseen. Toiminnan painopisteitä ovat yritteliäisyyden ja yrittäjyyden edistäminen (mm. "Kolme askelta työelämään" -toimintamalli), ruokakasvatus sekä metsä- ja luontokasvatus. 4H on valtakunnallisesti toimiva järjestö. Toiminnan mahdollistama nuorten palkka- ja yrittäjätulo oli vuonna 2022 yhteensä 7,5 miljoonaa euroa. 4H-järjestöissä on yhteensä 213 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa suuren osan Suomen kunnista. Jäseniä yhdistyksissä on lähes 50 000.

Keskusta esitti alun perin vaihtoehtobudjetissaan 850 000 euron lisäystä 4H-toimintaan, mutta ottaen huomioon, että hallitus on tämän myötä täydentävässä talousarvioesityksessä lisännyt momentille 500 000 euroa ja valtiovarainvaliokunta mietinnössään 150 000 euroa, näiden oikeasuuntaisten, mutta riittämättömien lisäysten jälkeen tarve on 200 000 euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.10.55 lisätään 200 000 euroa maaseudun elinvoimaisuutta lisäävään 4H-toimintaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024—2027 esitetään 137,5 miljoonan euron leikkauksia maaseudun kehittämisvaroihin. Esiitetty leikkaus johtanee myös näiden rahojen EU:n vastinrahojen menetyksiin. Tällöin maaseudun elinvoimaan, mm. maaseudun yritystukiin, laajakaista-, pyörätie- ja vesihuoltohankkeisiin tulee kohdistumaan jopa 240 miljoonan euron leikkaus. Keskusta ei hyväksy hallitusohjelman liitteisiin kirjattua kansallisen rahoituksen leikkausta, ja vaadimme hallitusta perumaan kansallisen ja EU-rahoituksen rohduttamiseen johtavat esitykset.

Maaseudun kehittämisen rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset eivät näy vielä vuoden 2024 budjetissa, sillä leikkausten toteuttaminen edellyttää Suomen CAP-suunnitelman avaamista ja neuvottelemista uudelleen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus pidättäytyy avaamasta ensi vuonna Suomen CAP-suunnitelmaa maaseudun kehittämisrahojen osalta, vaan rahoitus toteutetaan kokonaisuudessaan CAP-sopimuksessa kirjatun mukaisesti.

20. Maa- ja elintarviketalous

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Keskusta ehdottaa, että maa- ja metsätalousministeriön johdolla otettaisiin entistä vahvempi rooli ja vastuu elintarvikeviennistä, etenkin viennin koordinoinnista elintarvikealan toimijoiden kesken. Maa- ja metsätalousvaliokunnassa saatujen asiantuntijakuulemisten perusteella on kuitenkin todettavissa, että hallituksen nyt esittämillä toimilla ei elintarvikeviennissä olla ottamassa askeita eteen- vaan taaksepäin.

Uusi toimintamalli on lopettamassa pitkäjänteisen toiminnan ja hajauttamassa vientitoimia. Keskusta edellyttää hallitusohjelman mukaista rahoitusta vientiponnisteluihin sekä vaatii vientitoiminnan uudelleenorganisointia ja tehostamista. Myös paremman maansisäisen koordinoinnin lisäksi maamme lähetystöt ja konsulaatit ulkomailla pitää valjastaa vientitoimiin, kuten on menestyksekkäästi toimittu esimerkiksi Irlannissa ja Tanskassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.20.47 lisätään 3 000 000 euroa Suomen elintarvikeviennin vahvistamiseen.

40. Luonnonvaratalous

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Keskusta katsoo, että suurriistan kannanhoidollista metsästystä ei tule lopettaa tällä hallituskaudella vaan sitä tulee jatkaa edellisten kausien tavoin. Tämä vähentää myös valtiontalouden kustannuksia petokorvausten pienentymisen sekä erilaisten susihankkeiden vähentyneen tarpeen myötä.

Mikäli metsästäjät luopuvat suurriistan virka-aputehtävistä kannanhoidollisen metsästyksen loputtua, tästä koituu valtiontaloudelle huomattavia seurauksia ja vakavaa haittaa yleiselle turvallisuudelle. Keskusta esittää Ruotsin mallin mukaan toimimista suden suotuisan kannan määrittelyssä sekä tarvittavia lainsäädäntötoimia, jotka turvaavat suurriistan kannanhoidollisen metsästyksen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 44

Eduskunta edellyttää, että hallitus toteuttaa tarvittavat lainsäädäntötoimet ja edistää EU-tason toimia, jotta suurriistan kannanhoidollista metsästystä on mahdollista jatkaa Suomessa ja tällä tavoin osaltaan vähentää petovahingoista valtion taloudelle aiheutuvia kustannuksia.

44. Tuki puuntuotannon kestävyden turvaamiseen (arviomääräraha)

Keskusta vaatii, että Kemera- sekä Metka-rahojen maksuaikataulu tulee turvata. Keskusta näkee, että vapaaehtoisten ja pidettyjen METSO- ja HELMI-ohjelmien rahoituksen väheneminen saattaa vaarantaa kestävä metsätalouden harjoittamisen hyväksyttävyyden. Tällä voisi olla kauaskantoisia seurauksia, tilannetta on seurattava tarkasti ja hallituksella pitää olla valmius tehdä tarvittaessa nopeasti korjaavia toimenpiteitä.

Keskusta korostaa, että Suomessa harjoitettu metsäpolitiikka on kokonaisuudessaan kestävä. Metsät ja päätösvalta niiden käytöstä tulee jatkossakin olla täysin kansallisissa käsissä. Hallituksen tulee toteuttaa hallitusohjelmaan kirjatun lupauksensa mukaisesti EU-politiikkaa siten, että Suomen kansallinen etu toteutuu täysimääräisesti. Metsäpolitiikan osalta hallituksen tulee kiinnittää erityisesti huomiota Suomen hiilinielujen oikeudenmukaiseen laskentaan. Suomelle ei saa aiheutua kustannuksia metsien sitomisesta osaksi EU:n ilmastopolitiikkaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 45

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa Kemera- ja Metka-tukien maksuaikataulun toteutumisen.

Vastalauseen lausumaehdotus 46

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kestävänsä metsätalouden harjoittamisen edellytykset ja hyväksyttävyyden vapaaehtoisuuteen perustuvien METSO- ja HELMI-ohjelmien rahoituksen vähenemisestä huolimatta.

Vastalauseen lausumaehdotus 47

Eduskunta edellyttää, että hallitus vaikuttaa Euroopan unionin päätöksentekoon siten, ettei Suomen kestäväälle metsien käytölle aseteta esteitä eikä kustannuksia lisääviä velvoitteita.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Liikenne- ja viestintäministeriön kehys on laskeva vaalikauden 2023—2027 loppua kohti mentäessä. Riittävien voimavarojen puuttuessa hallitusohjelman lukuisat kirjaukset olisivat jäämässä tyhjiksi lupauksiksi. Samalla viime vaalikaudella parlamentaarisesti neuvotellulta 12-vuotiselta valtakunnalliselta liikennejärjestelmäsuunnitelmalta (LJS12) on putoamassa rahoituspohja pois, mikä merkitsee paluuta lyhytjänteiseen, vain yhden vaalikauden mittaiseen väyläpolitiikkaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 48

Eduskunta edellyttää, että hallitus harjoittaa liikenneväyläpolitiikkaa pitkäjänteisesti huomioimalla edellisellä vaalikaudella parlamentaarisesti hyväksytyt linjaukset.

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Huonokuntoisten liikenneväylien (tiestö, radat ja satamat) korjausvelkaa hallitus on aikeissa hoitaa alentamalla perusväylänpidon menokehystä, jota se yrittää paikata valtion omaisuudesta saatavilla myyntituloilla. Kertaluonteinen panostus vaalikauden aikana olisi yhteensä 520 miljoonaa euroa. Tästä huolimatta perusväylänpidon kokonaisrahoitus on jäämässä vuosien 2019—2023 rahoitustasosta laskujemme mukaan noin 110 miljoonalla eurolla. Se on myös huomattavasti vähemmän kuin valtakunnalliseen 12-vuotiseen liikennejärjestelmäsuunnitelmaan on kirjattu. Myös kustannustason raju nousu on johtanut siihen, että samalla rahalla ei kyetä korjaamaan huonokuntoisia väyliä likimainkaan samalla määrällä kuin aikaisemmin.

Valtion ensi vuoden talousarvioesitykseen sisällytetyn vaikuttavuusarvioinnin sekä valiokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella väylien korjausvelka olisi kasvamassa jo ensi vuonna, vaikka hallitus on käyttämässä lähes puolet, 250 miljoonaa euroa, investointiohjelmaansa kirjatusta kertaluonteisesta perusväylänpidon lisärahoituksesta. Asiantuntija-arvioiden mukaan vuoden 2024 hintatasossa esimerkiksi tiestön korjausvelka olisi kasvamassa jo 2,4 miljardiin euroon rakentamiskustannusten pysyessä yhä korkealla. Ehdotettu rahoitustaso riittäisi valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan päällystämään ensi vuoden jälkeen noin 1 500 kilometriä tiestöä,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

kun tavoitetaso korjausvelan taittamiseksi olisi vähintään 4 000 kilometriä. Väylien korjausvelka tulee kasvamaan erittäin huomattavasti.

Keskusta tähdentää myös, että hallituksen investointiohjelmansa kautta päättämät ja käynnistämät väylien investointi- ja kehittämishankkeet tulevat lisäämään automaattisesti perusväylänpidon rahoitustarvetta, koska uusien huollettavien väylien määrä tulee kasvamaan. Hallitus ei ole varautunut tähän millään tavalla julkisen talouden suunnitelmassaan. Päinvastoin perusväylän rahoituskehys laskee.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 49

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii toteuttamiskelpoisen suunnitelman liikenneväylien korjausvelan taittamiseksi viimeistään 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päivityksen yhteydessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 50

Eduskunta edellyttää, että liikenneväylien korjausvelkapaineiden kasvun hillitsemiseksi hallitus lisää perusväylänpidon rahoitusta aina, kun se päättää uusista liikenneväylien rakentamis- tai kehittämishankkeista.

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Yksityisteiden rahoitustaso turvattava

Keskusta pitäisi yksityisteiden parannusten valtionavustusten rahoitustason vuoden 2023 tasolla. Esitetyllä lisäyksellä kyettäisiin perusparantamaan yksityisteitä noin 1 500 kilometrillä enemmän kuin hallitus esittää. Venäjän vastaisten pakotteiden ja vastapakotteiden vuoksi on entistäkin tärkeämpää huolehtia toimivista kuljetusyhteyksistä. Esimerkiksi maa- ja metsäteollisuuden tarvitsemat raaka-aineet sijaitsevat usein yksityisteiden varsilla. Kuluvalle vuodelle osoitettu 10 miljoonan euron korotus puuhuollon turvaamiseksi käytettiin loppuun ennätysajassa. Suomalaisen metsäteollisuuden haastava tilanne huomioiden tarve jatkuu ensi vuonna vähintään yhtä suurena.

Keskusta esittää yksityisteihin 14,5 miljoonan euron lisäystä (4,5 miljoonan euron leikkauksen peruminen ja 10 miljoonan euron huoltovarmuuskorotuksen säilyttäminen).

Kunnille on myönnetty hakemuksesta valtionavustusta kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin ja muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin. Kunnat ovat olleet aktiivisia käyttämään tukea.

Hallitus esittää ensi vuodelle 0,5 miljoonan euron rahoitusleikkausta, vaikka hallitus on ohjelmassaan sitoutunut liikkumisen edistämiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Toinen ongelma on ollut, että kevyen liikenteen väylien rakentamistukea on voitu myöntää vain kunnan omistamille liikenneväylille. Suomessa on kuitenkin paljon erityisesti maaseutumaisia kuntia, jotka sijaitsevat valtion omistaman tieverkon varrella. Tällaisille alueille ei ole voitu tukea myöntää, vaikka liikenneturvallisuuden parantaminen sekä liikkumismahdollisuuksien edistäminen sitä vaatisi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 17 500 000 euroa, josta 14 500 000 euroa kohdistetaan yksityistieavustuksiin ja 3 000 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat muutokset, joilla mahdollistetaan jatkossa kävelyä ja pyöräilyä edistävien valtion ja kuntien yhteisrahoitteisten hankkeiden joustava toteutus myös valtion tieverkolla.

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus on nimennyt hallitusohjelmassaan sekä syyskuussa käymässään budjettiriihessä uusia investointi- ja kehittämishankkeita sekä hankkeita, joiden suunnittelua on kiirehdittävä. Suurin investointihanke on tehdyssä selvityksessä kaikin puolin hukkainvestoinniksi todettu Turun tunnin juna, jota hallitus on pääomittamassa noin puolella miljardilla eurolla loppurahoituksen jäädessä täydelliseksi arvoitukseksi. Hallitus on tekemässä lisää investointipäätöksiä jo kevään 2024 kehysriihessään.

Keskustan mielestä pitkäjänteisen väyläpolitiikan kannalta on erittäin ongelmallista käynnistää laskevan rahoituskehityksen ja nousevien kustannusten olosuhteissa näin suuressa määrin uusia investointihankkeita, joiden loppurahoitusta ei voida pitää miltään osin varmistettuna. Hallitus on siten kasaamassa seuraaville hallituksille väyläverkon kehittämishankkeiden rahoitusongelman.

Tässä tilanteessa on suorastaan jopa vastuutonta laittaa huomattavia summia rahaa asiantuntija-arvioissa hukkainvestoinniksi luokiteltuun Turun tunnin junaan, kun samalla rahalla olisi ollut kansantaloudellisesti huomattavasti hyödyllisempää hoitaa väylien korjausvelkaa koko Suomessa.

Keskustan valiokuntaryhmä kiinnittää myös vakavaa huomiota uusien kehittämishankkeiden kohdentumiseen vain eteläisen Suomen suurille kaupunkialueille sekä läntiseen Suomeen. Koko laajalle ja huoltovarmuuden ja turvallisuuden kannalta entistäkin tärkeämmälle itäiselle Suomelle hallituksella on ollut osoittaa vain yksi tiehanke Pohjois-Savoon, yksi ratahanke Etelä-Karjalaan ja suunnitteluraha pitkälle Savonradalle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää liikenneväyliä koko Suomessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii huolelliset laskelmat liikenneväylien uusien kehittämishankkeiden kokonaisrahoituksesta ilman, että se sysää jo näköpiirissä olevia rahoitusongelmia seuraavan hallituksen ratkaistavaksi tilanteessa, jossa hallitus leikkaa kehysrahoitusta kompensoimalla sitä kertaluonteisella rahoituksella myymällä valtion tuottoa omaisuutta.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)

Varustamotuki kohdistettava vain varsinaiseen merenkulkuun liittyvään työhön

Keskusta esittää varustamotuen leikkaamista viihdepalveluiden osalta, koska kyseinen tuki väärin kilpailua, koska manner-Suomen hotelli- ja ravintola-ala ei vastaavaa tukea saa. Tuki säilytettäisiin varsinaiseen merenkulkuun liittyvien tehtävien osalta.

Valtiovarainministeriön menokartoituksen mukaan säästö olisi 30 miljoonaa euroa, jos tuki kohdistettaisiin vain varsinaiseen merenkulkuun liittyvään työhön.

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee 30 miljoonan euron säästöjä tavoittelevan lakiesityksen, jolla se uudistaa meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamiseen tarkoitettua tukea siten, että se kohdistetaan jatkossa vain varsinaiseen merenkulkuun liittyvään työhön, eikä tukea myönnettäisi enää viihdepalveluihin, koska niiden tukeminen väärin matkailu- ja ravintola-alan kilpailua.

(50.) Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus esittää laajakaistarakentamisen valtiontuen leikkaamista kokonaan ja kyseisen avustuksen poistamista valtion talousarvioesityksestä, jolloin määrärahoitusta on mahdotonta esittää jatkossa.

Keskusta pitää esitystä, jossa hallitus on toimimassa omaa hallitusohjelmaansa vastaan, käsittämättömänä. Hallitusohjelman mukaan julkisten palveluiden digitalisaatiota edistetään. Laajakaistatuen jatkoa on luvattu arvioida selvityksen jälkeen. Tästä huolimatta hallitus haluaa lakauttaa tuen ilman selvitystä. On selvää, että laajakaistayhteyksien rakentaminen ei ole mahdollista vain markkinaehtoisesti.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Tähän asti tuki on ollut tärkeä ja elinehto alueille, joille toimivia laajakaistayhteyksiä ei kyetä rakentamaan markkinaehtoisesti. Asian yhteiskunnallista merkittävyyttä alleviivaa se, että tuki on lakisääteinen (Laki kiinteän laajakaistan rakentamisen tuesta), jota sovelletaan Liikenne- ja viestintäviraston myöntäessä laajakaistahankkeeseen tukea valtion talousarvioon otetusta määrärahasta.

Laajakaistatuen tavoitteena on ollut rakentaa nopean kiinteän laajakaistayhteyden saatavuus 130 000 kotitaloudelle tai toimipisteelle. Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan tässä on onnistuttu jopa yli odotusten. Yhteensä on rahoitettu 182 hanketta, joiden kokonaiskustannukset vuosina 2011—2022 olivat 262,5 miljoonaa euroa. Tästä valtion osuus oli 59 miljoonaa ja kuntien 29 miljoonaa euroa. Pienelle siemenrahalle on saatu vaihtavuutta.

Keskusta muistuttaa myös, että tällä hetkellä 3G-verkkoa ajetaan alas uuden rakenteilla olevan 5G-verkon vaatimien taajuuksien tieltä. Tämän myötä ihmisten päätelaitteet ja puhelimet lakkaavat toimimasta ilman, että hallitus osoittaisi minkäänlaista kiinnostusta paitsi edistää toimivien laajakaistayhteyksien ulottamista yhä useamman saataville niin myös turvata laajakaistayhteydet heille, joiden päätelaitteet lakkaavat toimimasta 3G-verkon lakkauttamisen myötä. Näin ollen tuen jatkuminen on olennaista myös ihmisten yhdenvertaisuuden kannalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 31.20.50 (Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen, siirtomääräraha 3 v) palautetaan valtion talousarvioon ja

että momentille 31.20.50 lisätään 10 000 000 euroa laajakaistarakentamisen valtionavustukseksi alueille, joille toimivien laajakaistayhteyksien rakentaminen ei toteudu markkinaehtoisesti.

60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (kiinteä määräraha)

Keskusta ehdottaa, että julkisrahoitteisen Yleisradion tulee myös osallistua talouden tervehdyttämiseen ja tämän tulee käynnistyä jo vuonna 2024.

Keskusta ei toteuttaisi Ylen rahoitukseen indeksikorotusta. Tämä säästäisi menoja 17,85 miljoonaa euroa hallituksen talousarvioesitykseen verrattuna.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee valtion televisio- ja radiorahastosta annettuun lakiin muutoksen, jolla Yleisradio Oy:stä annettua rahoitusta ei koroteta kustannustason muutosta vastaavasti vuodelle 2024, vaan rahoitus säilytetään vuoden 2023 tasolla, ja että hallitus ottaa tämän huomioon vuoden 2024 lisätalousarviossa esittämällä Ylen rahoitusta siinä vähennettäväksi 17,85 miljoonaa euroa varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomi tarvitsee tuottavuus- ja talouskasvua

Julkisen talouden tervehdyttäminen edellyttää työmarkkinoiden uudistamisen sekä sopeuttamisen lisäksi myös talouskasvun edellytysten vahvistamista.

Keskusta tukee hallituksen linjaa kasvattaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan panostuksia määrätietoisesti edellisellä vaalikaudella parlamentaarisesti eduskuntapuolueiden kesken sovitun mukaisesti. Samoin hallituksen linja luvituksen sujuvoittamisesta on oikea. TKI-toiminnan vaikuttavuutta tulee lisätä, ja tukien on kohdistuttava laajasti koko Suomeen. Tämä edellyttää, että yritysten ja korkeakoulujen yhteistyö on tiivistä kaikkialla Suomessa. T&K-toimintaan satsaaminen yksinään ei kuitenkaan riitä, jollei hallitus samanaikaisesti varmista sitä, että osaavaa työvoimaa on saatavilla.

Työmarkkinoita on uudistettava toimivammaksi esimerkiksi paikallista sopimista lisäämällä ja työttömyysturvaa uudistamalla. Hallituksen tavoite 100 000 lisätyöllisestä on oikea, mutta sen lisäksi myös työperäistä maahanmuuttoa tarvitaan.

Useissa talousvaliokunnan asiantuntijalausunnoissa korostetaan työperäisen maahanmuuton kriittistä merkitystä kasvunäkymille. Suomen realiteetti on, että oma työikäinen väestömme on vähentymässä ja ilman uutta lisätyövoimaa kasvunäkymät jäävät vääjäämättä liian heikoiksi.

Hallituksen politiikan yksi akilleen kantapää on nuiva suhtautuminen työperäiseen maahanmuuttoon. Esimerkiksi hallituksen kaavailema ns. kolmen kuukauden sääntö työperäisten maahanmuuttajien poistamiseksi Suomesta, jollei päättävän työn tilalle löydy sinä aikana työtä, on jo nyt vaikeuttamassa ulkomaisten osaajien houkuttelua Suomeen, koska hallituksen toiminta lisää epävarmuutta.

Hallitus on unohtamassa pienempien yritysten merkityksen. Yritysten kehittämisspalveluiden lakkauttaminen on lyhytnäköistä ja sitä Keskusta ei tue. Pk-yritykset ovat käyttäneet analyysi-, konsultointi- ja koulutuspalveluja erityisesti toiminnan uudistamiseen, uusien markkinoiden kartoittamiseen ja omistajanvaihdosten suunnitteluun sekä markkinoinnin kehittämiseen.

Keskusta on huolissaan myös hallituksen passiivisuudesta talouden näkymien synkentyessä, erityisesti rakennusalan vaikeasta suhdannetilanteesta. Hallitus on ottamassa toimeettomuudellaan tietoisin riskin konkurssien määrän kasvusta sekä heikentyvästä työllisyystilanteesta, jolloin saamatta jäävät verotulot ja kasvavat sosiaaliturvamenot voivat hallituksen säästöpäätöksistä huolimatta pahentaa entisestään alijäämää.

Hallitus laiminlyö Itä- ja Pohjois-Suomen

Hallituksen politiikka on johtamassa Suomen jakamiseen kahtia. Hallitus on unohtanut itäisen Suomen ja Pohjois-Suomen tarpeet, vaikka Venäjän hyökkäyssodan seuraukset tuntuvat vahvim-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

min juuri rajamaakunnissa. Alueelliset erot Suomen sisällä ovat kärjistymässä rajusti, kun eri hallinnonalojen säästöt ovat kohdistumassa kohtuuttomasti Itä- ja Pohjois-Suomeen ja vastaavasti panokset ohjataan muualle.

Hallituksen linjavalinta itäisen Suomen jättämisestä yksin näkyy monella poliittikalohkolla, kuten muun muassa liikenneverkon kehittämisessä, aluekehitysrahoissa sekä energiaratkaisuissa. Itäinen Suomi tarvitsee ja on oikeutettu tasavertaisiin mahdollisuuksiin muun Suomen kanssa. Itäisen Suomen asia on myös mitä suurimmassa määrin turvallisuuspoliittinen kysymys. Näinä aikoina hallituksen luulisi ymmärtävän, mikä merkitys koko Suomen yhdenveroisella kehittämisellä olisi.

Keskusta ei hyväksy hallituksen toimintaa, vaan edellyttää että hallitus myös taloudellisesti resursoi Itäisen Suomen strategisen visiotyön sekä Pohjoisen ohjelman Länsi-Suomen kasvupanos-tusten kaltaisella taloudellisella tuella.

Keskusta esittää myös, että maakuntien omaehtoiseen kehittämiseen varattu ns. AKKE-rahoitus sisällytetään aiotun suuruisena edelleen ensi vuoden talousarvioesityksen. Nk. CBC-AKKE-rahoitus tulee suunnata suunnitellusti niille Suomen raja-aluemaakunnille, joille se oli myös tarkoitettu. 32 miljoonaa euroa tähän tarkoitettuja varoja on poistettu budjetista.

Biokaasutuotantoa vauhditettava ja uusiutuvaan energiantuotantoon satsattava

Hallitusohjelmassa luvataan edistää biokaasutuotannon kehittämistä ja käynnistämistä sekä biokaasun monipuolista käyttöä. Tämän toteuttamiseksi tarvitaan samanaikaisesti toimia sekä biokaasun tuotannon että käytön edistämiseen.

Hallituksen on olennaista varmistaa, että talousarvioon varatuilla määrärahoilla saadaan todella toteutettua uusia biokaasulaitos- ja kierrätyslannoitetuotantoinvestointeja Suomeen. Biokaasun tuotannon ja käytön toimenpiteitä tulee katsoa kokonaisuutena. Tämä edellyttää yhteistyötä eri ministeriöiden kesken (MMM, TEM, YM, LVM, VM). Kokonaiskoordinaatiota hallinnonalojen välillä on syytä vahvistaa. Haluamme myös tuoda esiin, että todennäköisesti uusiutuvan energian investointien luvitus ei tule nopeutumaan hallituksen tavoittelemalla tavalla, vaan toimenpiteet pikemminkin luovat epävarmuutta puhtaiden energiamuotojen investointiympäristöön. Lisäksi hallitus tuo biokaasulle uusia hallinnollisia velvotteita, jotka lisäävät hallinnollisia kustannuksia eivätkä edistä biokaasuinvestointeja.

Keskusta ei pidä viisaana hallituksen linjaa energiatuen myöntövaltuuden puolittamisesta. Uusiutuvan energian tuotanto on kriittisen tärkeä osa, jotta Suomeen saataisiin uutta puhdasta teollisuustuotantoa. Uusien energiantuotantomuotojen kaupallistaminen tarvitsee jatkossakin rahoitusta. Nyt uusien myönnettävien energiatukien määrä laskee merkittävästi, kun edellisen hallituksen kertaluonteisten tulevaisuusinvestointien ja Suomen kestävä kasvun ohjelman (RRF) uudet rahoituskierrokset päättyvät. Keskusta kiinnittää myös huomiota riittävän määrärahatason varmistamiseen METKA-tukijärjestelmän osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii toimia luvituksen sujuvoittamiseksi ja varmistaa tiiviissä yhteistyössä yritysten ja korkeakoulujen kanssa, että TKI-toiminta on vaikuttavaa ja kohdistuu laajasti koko Suomeen.

Vastalauseen lausumaehdotus 57

Eduskunta edellyttää, että hallitus tunnustaa tosiasiat Suomen väestökehityksestä ja työvoiman saatavuuden varmistamiseksi luopuu valmisteleman ns. kolmen kuukauden säännöstä työperäisten maahanmuuttajien poistamiseksi Suomesta, jollei maahanmuuttaja löydä sinä aikana päättyvän työn tilalle uutta työtä.

Vastalauseen lausumaehdotus 58

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy ohjelmansa mukaisesti edistämään biokaasutuotannon kehittämistä ja käynnistämistä sekä biokaasun monipuolista käyttöä ja tämän toteuttamiseksi vahvistaa kokonaiskoordinaatiota eri hallinnonalojen välillä sekä huolehtii toimista biokaasun tuotannon ja käytön edistämiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa kasvunäkymiä koko Suomessa ja panostaa myös Itäisen Suomen strategisen visiotyön toimien toteuttamiseen sekä Pohjoisen ohjelman käynnistämiseen vastaavalla tavalla kuin Länsi-Suomenkin kasvupanostuksiin.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Energiatuen myöntövaltuudet

Keskusta ei pidä viisaana hallituksen linjaa energiatuen myöntövaltuuden puolittamisesta. Uusiutuvan energian tuotanto on kriittisen tärkeä osa, jotta Suomeen saataisiin uutta puhdasta teollisuustuotantoa. Uusien energiantuotantomuotojen kaupallistaminen tarvitsee jatkossakin rahoitusta. Nyt uusien myönnettävien energiatukien määrä laskee merkittävästi, kun edellisen hallituksen kertaluonteisten tulevaisuusinvestointien ja Suomen kestävä kasvun ohjelman (RRF) uudet rahoituskierrokset päättyvät.

Energiatuen myöntövaltuuden säilyttämiseksi Keskusta esittää 1,4 miljoonan euron lisäystä vuonna 2024 ja vaikutus nousee 14 miljoonaan euroon vuoteen 2027 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.20.41 lisätään 14 000 000 euron vuotuinen lisävaltuus energiatukien rahoitukseen. Valtuuden lisäyksestä arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 1 400 000 euroa

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

vuonna 2024, 7 000 000 euroa vuonna 2025, 13 000 000 euroa vuonna 2026 ja 14 000 000 euroa vuodesta 2027 eteenpäin.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Aluekehitys

Maakuntien omaehtoisen kehittämisen rahoitus (AKKE) tulee sisällyttää valtion budjettiin jatkossakin. Venäjän hyökkäyssodasta kärsineille ulkorajamaakunnille tulee lisätä aluekehitysrahoitusta alueille annetun lupauksen mukaisesti.

Keskusta esittää ensi vuodelle 10 miljoonan euron lisäystä aluekehitykseen Suomen raja-aluemaakunnille ja koko nelivuotiskaudelle yhteensä 32 miljoonaa euroa valtuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.40 lisätään 32 000 000 euron valtuus maakuntien omaehtoiseen kehittämisen rahoitukseen ulkorajamaakunnille. Valtuuden lisäyksestä arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 10 000 000 euroa vuonna 2024, 10 000 000 euroa vuonna 2025 ja 12 000 000 euroa vuonna 2026.

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Yritysten kehittämisspalvelut

Hallitus on unohtamassa pienempien yritysten merkityksen Suomen talouskasvulle. Yritysten kehittämisspalveluiden lakkauttaminen on lyhytnäköistä ja sitä Keskusta ei tue. Pk-yritykset ovat käyttäneet analyysi-, konsultointi- ja koulutuspalveluja erityisesti toiminnan uudistamiseen, uusien markkinoiden kartoittamiseen ja omistajanvaihdosten suunnitteluun sekä markkinoinnin kehittämiseen.

Keskusta jatkaisi yritysten kehittämisspalveluiden rahoittamista ja osoittaisi tähän 13 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.51 lisätään 13 000 000 euroa yritystoiminnan kehittämisspalveluihin.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Keskusta jakaa hallituksen tavoin näkemyksen siitä, että asumistuesta tulee etsiä säästöjä osana julkisen talouden vahvistamista. Keskusta hyväksyy hallituksen esittämistä muutoksista korvausprosentin laskemisen (tuki pienentyy useimmissa tapauksissa 12,5 prosenttia), perusomavastuun korottamisen, 300 euron ansiotulovähennyksen poiston asumistuesta sekä Helsingin siirtämisen Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kanssa samalle tukitasolle.

Hallitus esittää, että yleinen asumistuki poistettaisiin 1.9.2024 lähtien kokonaan kaikilta omistusasunnossa asuvilta kotitalouksilta. Tämä leikkaus kohdistuu myös merkittävästi lapsiperheisiin ja lisää lapsiperheköyhyyttä. Hallitus ei näytä tunnistavan, että kaikki omistusasunnoissa asuvat eivät ole hyvätuloisia. Osalla heistä oma koti on ainut varallisuuden muoto.

Suomessa on tällä hetkellä alueita, joilla on tarjolla hyvin vähän vuokra-asuntoja. Omistusasunnon myyminen on ollut samoilla alueilla jo pidempään hidasta, mutta erityisesti tämänhetkisessä asuntomarkkinatilanteessa se voi olla lähes mahdotonta. Osa omistusasujista joutuu myymään pakkoraossa kotinsa tappiolla ja muuttamaan vuokralle, jolloin heidän saamansa asumistuki voi jopa kasvaa nykyisestä.

Erityisen vaikeassa tilanteessa tulevat olemaan ne omistusasunnossa asuvat, tällä hetkellä asumistukea saavat pienituloiset perheet, joiden asumisen tarpeet poikkeavat tavanomaisesta joko suuren perheeseen tai esimerkiksi jonkun perheenjäsenen vamman tai sairauden vuoksi, jota varten nykyiseen kotiin on tehty merkittävästi kotona asumisen mahdollistavia muutostöitä. Heidän voi olla hyvin vaikea löytää perheen tarpeisiin sopivaa vuokra-asuntoa.

Hallitus tiukentaa myös toimeentulotuen saamisen ehtoja asumisen kustannusten osalta. Koska kohtuuhintaisten asuntojen määrä ei ole kaikilla alueilla Suomessa lainkaan riittävää niiden kysyntään nähden, kaikille ei riitä sopivia ja riittävän edullisia asuntoja. Tuenhakijan voi olla erittäin vaikea löytää toimeentulolaissa tarkoitettua asumisnormin mukainen edullisempi asunto. Toimeentulotuki kuitenkin leikkaantuisi, jos hakija ei muuta edullisempaan asuntoon. Samaan aikaan toteutettavat leikkaukset asumistukeen ja toimeentulotukeen voivat johtaa yksittäisen henkilön kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin.

Hallituksesta poiketen Keskusta ei kuitenkaan hyväksy lapsiperheille kohdistettuja leikkauksia eikä asumistuen lakkauttamista omistusasujilta. Keskusta vähentäisi asumistukien leikkausta näillä kahdella toimenpiteellä noin 85 miljoonaa euroa vuonna 2024, josta 25 miljoonaa euroa kohdistuu omistusasuntojen asumistuen säilyttämiseen ja 60 miljoonaa euroa lapsiperheiden asumistukeen.

Asumistukisäästöjen ja opintotuen indeksijäädytyksen kompensationsa Keskusta tekisi 20 miljoonan euron korotuksen opintotukeen.

Lasten vuoroasumisen huomioiminen asumistuessa

Asumistuen laskenta- ja määräytymistapa on todettu laajasti ongelmalliseksi ero- ja muuten erillään asuvien huoltajien perheiden kannalta, sillä asumistuessa lapsi lasketaan ruokakunnan jäse-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

neksi vain siinä osoitteessa, jossa hän virallisesti on kirjoilla. Tästä syystä vuoroasumisperheissä ja vastaavissa tilanteissa nykymuotoinen asumistuki ei huomioi lapsiperheen tosiasiallisia asuinolosuhteita tai perheen tilannetta. Kansaneläkelaitoksen selvityksen mukaan erityisesti pienituloisissa eroperheissä vuoroasuminen ei aina ole mahdollista tuen ehtojen ja huoltajien taloudellisen tilanteen heikkouden vuoksi.

Lapsella on oikeus kaikkiin vanhempiinsa. Vuoroviikkoasuminen on yhä useamman lapsen ja perheen arkea. Keskusta pitää tärkeänä, että vanhempien tulotaso, asuminen tai muu ulkoinen tekijä ei muodosta estettä vanhemmuuden toteuttamiselle ja lapsen oikeuksien toteutumiseksi. Vanhempien mahdollisuutta osallistua lapsen arkeen ja elämään on tuettava. Lapsen asumista kaikilla vanhemmillaan heidän sopimallaan tavalla pitää tukea tasa-arvoisesti, ja asumistuen tulisi huomioida nämä moninaiset asumistilanteet yhdenvertaisesti. Keskusta edellyttää, että hallitus selvittää vuoroasumisen huomioimista asumistuessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee asumistukeen uudistukseen, jolla se kohdentaa asumistukileikkausta siten, että leikkausta ei kohdisteta lapsiperheille, ja luopuu samalla omistusasuntojen asumistuen lakkauttamisesta sekä selvittää vuoroasumisen huomioimista asumistuessa.

20. Työttömyysturva

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Keskusta kannattaa työttömyysturvan uudistamista. Työttömyysturvan muuttaminen vahvemmin työhön kannustavaksi säästää paitsi välittömästi työttömyysturvamenoja niin vahvistaa julkista taloutta myös välillisten työllisyysvaikutusten kautta.

Keskusta hyväksyy työttömyysturvan uudistamista koskevat esitykset muutoin, mutta työttömyysturvan lapsivähennyksen Keskusta haluaa säilyttää ja toteuttaisi sen sijaan tasoleikkauksen ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Samoin Keskusta säilyttäisi myös työttömyysturvan suojaosan.

Keskusta ei hyväksy työttömyysturvan lapsikorotusten poistamista

Pidämme todella huolestuttavana hallituksen aikeita kohdistaa merkittävästi säästöjä erityisesti lapsiin ja perheisiin. Syntyvyys on Suomessa historiallisen matalalla tasolla ja hallituksen pitäisi päinvastoin luoda perheille toivoa ja uskoa tulevaisuuteen sekä turvata jo syntyneiden lasten hyvän elämän edellytyksiä.

Hallituksen aikomus poistaa työttömyysturvasta lapsikorotukset koskee merkittävää osaa työttömiä. Viime vuonna kolmasosa työttömyysturvan saajista sai myös lapsikorotusta. Lapsikorotus-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

ten poisto kohdistuu erityisesti jo valmiiksi pienituloisiin lapsiperheisiin, ja se lisää merkittävästi lapsiperheiden pienituloisuutta.

Lapsikorotusten poistaminen nostaa myös merkittävästi perustoimeentulotuen tarvetta ja siten kuntien menoja. Toimeentulokiriippuvuus heikentää työnteon kannusteita. Työttömyysturvan lapsikorotusten on aiemmin arvioitu olevan kustannustehokas tapa vähentää lapsiköyhyyttä, ja siksi esitämme, että ne säilytetään nykyisellään.

Hallituksen esittämä leikkaus on erittäin haitallinen ja vaikuttaa merkittävästi lasten ja nuorten tulevaisuuteen sekä lisää korvaavien palveluiden tarvetta.

Keskusta ei hyväksy työttömyysturvan suojaosien poistamista

Hallitus on poistamassa työttömyysturvasta 300 euron suojaosan, joka on parantanut työnteon kannusteita suojaosan alittavilla tuloilla. Koronaepidemian aikana suojaosaa päinvastoin korotettiin 500 euroon.

Viime vuonna lähes 40 % työttömyysetuuden saajista sai työttömyyspäivärahaa osa-aikaisen työskentelyn ohella. Hallituksen tavoite kokopäivätyöhön kannustamisesta on sinänsä kannatettava, mutta suojaosan poistaminen voi heikentää merkittävästi osa-aikaisen työn vastaanottamisen kannusteita.

Pidämme tärkeänä, että jokainen ihminen pystyisi osallistumaan työelämään mahdollisuuksien ja kykyjensä mukaan. Osa-aikainen työntekeä on huomattavasti parempi vaihtoehto kuin syrjäytyminen kokonaan työelämän ulkopuolelle. Hallituksen tulisi päinvastoin tehdä toimia, jotka kannustaisivat työhön ja madaltavat kynnystä työllistymiseen myös osa-aikatyön kautta. Hallituksen olisi lisättävä työllisyyden edistämisen resursseja, jotta erityisesti vaikeammin työllistyvillä ihmisillä olisi paremmat edellytykset työllistymiseen. Pidämme välttämättömänä, että työttömyysturvan suojaosa säilytetään.

Ansiosidonnaisen tasoleikkaus ja laskentakaavan muutos korvaavina toimenpiteinä

Keskusta esittää lapsikorotuksen ja suojaosan poistamiselle vaihtoehdoksi ansiosidonnaisen 9,7 %:n tasoleikkausta sekä ansiosidonnaisen työttömyysturvan laskentakaavan muutosta siten, että ansiosidonnaisen taso leikkaantuisi nykyistä nopeammin työttömyyttä edeltävien tulojen kasvaessa. Nykyisellään ansiopäiväraha muodostuu peruspäivärahasta sekä palkkatuloihin perustuvasta ansio-osasta. Ansio-osa on 45 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta, mutta 3 534,95 € kuukaudessa ylittävän tulon osalta ansio-osa on 20 prosenttia. Keskusta muuttaisi kaavaa siten, että yli 3 000 euroa kuukaudessa ylittävän tulon osalta ansio-osa on 15 prosenttia.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvaan porrastus työssäolon pituuden mukaan

Keskusta tulee esittämään omaa hallituksesta poikkeavaa porrastusmallia ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan ja työssäoloehdon pidentämiseen hyödyntäen viime vaalikaudella toimineen Työttömyysturvan kehittämistyöryhmän valmistelua.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Hallituksen mallissa työttömyysturva porrastetaan työttömyyden keston mukaan. Keskusta sen sijaan porrastaisi työttömyysturvan työttömyyttä edeltävän työssäolon keston mukaan. Ajatuksena on, että työttömyyttä edeltävä pidempi työssäolo oikeuttaisi pidempään työttömyysturvaan kuin lyhyt työhistoria. Nykyisellään ja myös hallituksen kaavaileman uudistuksen jälkeen ansioidonnoisen työttömyysturvan kesto on sama riippumatta siitä, miten pitkään henkilö on ollut työelämässä ennen työttömyyttä.

Keskustan tavoitteena on saavuttaa uudistuksella samaa suuruusluokkaa olevat vaikutukset julkiseen talouteen kuin hallituksen mallissakin. Työttömyysturvan kehittämistyöryhmän mukaan porrastus työssäolon keston mukaan voisi vahvistaa julkista taloutta noin 200 miljoonalla eurolla mallilla, jossa työttömyysturvaa kertyisi kutakin viiden kuukauden työssäoloa kohden 100 päivää ja enimmäismäärä olisi 400 päivää.

Keskustan tavoitteena on malli, jossa ansiosidonnaista työttömyysturvaa kertyisi jo lyhyistäkin työpätkistä ja ensimmäisen kertymän voisi saada esimerkiksi jo 3—6 kuukauden työssäolon kohdalla siten, että kertymä olisi kymmenen päivää työssäolokuukautta kohden. Enimmäismääräinen työttömyysturva edellyttäisi tällöin 40 kuukauden työssäoloa, jos enimmäismäärä olisi 400 päivää.

Koska hallituksen esitystä työttömyysturvan porrastamisesta ei kuitenkaan ole vielä eduskunnan käsiteltävänä, Keskusta voi ottaa lopullisen ja tarkemman kannan työttömyysturvan porrastamisen yksityiskohtiin myöhemmin.

Keskusta laajentaisi oikeuden ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan yhdenvertaisilla ehdoilla kaikille työllisille. Käytännössä tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi siten, että kaikkien työllisten olisi kuuluttava johonkin työttömyyskassaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee pikaisesti uudistuksen, jolla se palauttaa työttömyysturvan lapsikorotuksen ja suojaosan sekä toteuttaa niitä korvaavina toimenpiteinä tasoleikkauksen ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan ja muuttaa työttömyysturvan laskentakaavaa siten, että ansiosidonnaisen taso leikkaantuisi nykyistä nopeammin työttömyyttä edeltävien tulojen kasvaessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus korvaa valmistelussa olevan työttömyysturvan porrastamisen työttömyyden keston mukaan sillä, että työttömyysturva porrastettaisiin työttömyyttä edeltävän työssäolon keston mukaisesti siten, että jo muutaman kuukauden työssäoloehdolla voisi saada oikeuden lyhyeen ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, mutta pidempi oikeus edellyttäisi pidempää työssäolon kestoja ennen työttömyyttä, ja että hallitus valmistelee tähän yksityiskohtaisen mallin siten, että vaikutus julkiseen talouteen olisi samaa suuruusluokkaa kuin hallitusohjelman mukaisessa työttömyysturvan porrastamisessa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee pikaisesti kaikki työlliset kattavan työttömyysturvan vakuutusperiaatetta kunnioittavan uudistuksen, jossa kaikki työttömyysvakuutusmaksuja maksavat ovat yhtäläisin ehdoin oikeutettuja ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, ja rahoittaa uudistuksen siten, ettei se lisää julkisen talouden alijäämää esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksujen avulla.

55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)

Aikuiskoulutustuki

Hallitus on lyhytnäköisesti poistamassa aikuiskoulutustuen 1.8.2024 lähtien. Noin kolmannes aikuiskoulutustuen käyttäjistä on saanut tukea sosiaali- tai terveydenhuollon koulutukseen. Tuen avulla moni lähihoitaja on voinut opiskella sairaanhoitajaksi ja sairaanhoitaja, terveydenhoitaja tai kätilö suorittaa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tai terveystieteiden maisterin tutkinnon, minkä jälkeen he ovat voineet toimia terveydenhuollon kehittämis-, asiantuntija- ja johtamistehtävissä. Opetustoimen puolella aikuiskoulutustuki on mahdollistanut esimerkiksi opiskelun erityisopettajaksi tai ammatilliseksi erityisopettajaksi henkilölle, jolla on taustalla opettajan tutkinto.

Myös Keskusta näkee perusteet rajata ja kohdentaa aikuiskoulutustukea uudestaan. Tuen lakkautuksen sijaan tuen saamisen ehtoja tulee määritellä uudelleen esimerkiksi asettamalla tuensaajille yläikäraja ja säästämällä keskimääräisistä tukitasoista. Keskustan tavoitteena on, että aikuiskoulutuksen tukitarve puolittuisi, mutta tukea ei kokonaan lakkautettaisi.

Keskusta ottaa yksityiskohtaisemmin kantaa aikuiskoulutustuen uuteen malliin sitten, kun hallituksen esitys aikuiskoulutustuen lakkauttamiseksi tulee eduskunnan käsiteltäväksi.

Keskusta vähentää säästötasoa aikuiskoulutustuesta 22,5 miljoonaa euroa vuonna 2024 ja 87,5 miljoonaa euroa vuoteen 2027 mennessä hallitusohjelmaan verrattuna.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa aikuiskoulutustukea rajaamalla sen saamisen ehtoja nykyistä tarkemmin työurien pidentämistä ja työvoiman saatavuutta vahvistaviksi tavoitteenaan puolittaa julkisen sektorin tukimenot. Samalla hallitus luopuu aikeestaan lakkauttaa kokonaan mahdollisuus aikuiskoulutustukeen.

30. Sairausrakuutus

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Lääkekustannusten vuosiomavastuu, eli lääkekatto, on nousemassa ensi vuonna 592,16 eurosta lähes 35 eurolla 626,94 euroon. Emme hyväksy korotusta lääkekattoon vaan esitämme, että se säilytetään tämän vuoden tasolla.

Useimmat korkeita lääkekustannuksia maksavat ja lääkekaton saavuttavat henkilöt joutuvat käyttämään runsaasti myös erilaisia terveyspalveluja. Siten hallituksen päätös korottaa terveydenhuollon asiakasmaksuja osuu samoihin ihmisiin. Moni pienituloisen pitkäaikaissairas ihminen on joutunut tinkimään jo nyt kustannusten noustessa lääkkeiden ostamisesta. Osa paljon lääkkeitä käyttävistä voi joutua valitsemaan lääkkeiden ostamisen ja muiden välttämättömien hankintojen tai laskujen maksun välillä lääkekaton noustessa.

Vuosiomavastuun säilyttäminen nykytasolla tarkoittaa 9 miljoonan euron lisäystä lääkekustannusten korvaamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 65

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä esityksen, jolla lääkekustannusten vuosikaton omavastuu pidetään 592,16 eurossa myös vuonna 2024, ja varautuu kohdentamaan tarkoitukseen 9 miljoonaa euroa.

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen lääkkeiden alkuomavastuun jakamisesta useampaan erään valtiontalouden kannalta kustannusneutraalisti ja siten, että se helpottaa erityisesti paljon lääkkeitä käyttävien pienituloisten mahdollisuutta hankkia tarvitsemansa välttämättömät lääkkeet.

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

36. Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Syntyvyys on Suomessa historiallisen matalalla tasolla. Monella pariskunnalla ja yksinelävällä on toive lapsesta, mutta eri syistä lapsen saanti on vaikeaa. Lapsettomuushoitoihin pääsyn kriteerit ovat melko tiukat ja hoitoa tarvitsevien ja toivovien määrät ovat kasvaneet. Hedelmöityshoidot tulevat omalla rahalla yksityisillä klinikoilla toteutettuna yleensä kustannuksiltaan varsin kalliiksi. Keskusta haluaa edistää ihmisten mahdollisuutta toteuttaa toivomansa lapsiluku sekä myönteisellä lapsi- ja perhepolitiikalla että lisäämällä lapsettomuushoitojen rahoitusta.

Osa toivotuista ja odotetuista raskauksista päättyy myös keskenmenoon. Keskenmenon kokeneet kokevat jääneensä vaille riittävää hoitoa ja psyykkistä tukea. Moni kokee jääneensä jopa kokonaan vaille hoitoa ja olleensa kokemuksensa kanssa aivan yksin. Keskenmenojen hyvä hoito on

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

välttämätöntä keskenmenon kokeneen ja hänen puolisonsa toipumisen kannalta. Huono hoito voi johtaa jopa lapsitoiveesta luopumiseen.

Keskenmenojen hoidon parantamiseksi on aloitettu Käypä hoito -suosituksen valmistelu. Esitämme lisärahoitusta keskenmenoja hoitavien terveydenhuollon ammattilaisten saatavuuden parantamiseksi, lisäkoulutuksen turvaamiseksi ja keskenmenon kokeneiden tarvitseman psyykkisen tuen varmistamiseen ja parantamiseen.

Keskusta osoittaa lapsettomuushoitoihin ja keskenmenojen hoitojen kehittämiseen 5 milj. euron lisäystä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.60.36 lisätään 5 000 000 euroa kohdistettavaksi lapsettomuushoitojen saatavuuden ja keskenmenojen hoidon kehittämiseen.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Sisävesien suojeluun rahoitusta

Keskusta pitää tärkeänä, että Suomi on tuhansien järvien maana tunnettu myös vesistöjen puhtautesta. On välttämätöntä, että vesistöjen kuntoon kiinnitetään huomiota koko maassa eikä vain esimerkiksi rannikkoseuduilla. Suomessa on huomattava määrä sisävesiä, joiden hyvään kuntoon saattaminen edellyttää taloudellisia panostuksia.

Vesien hyvää ekologista tilaa ei tulla saavuttamaan vuoteen 2027 mennessä resurssien nykytasolla. Viidennes kaikista sisävesien ja rantojen luontotyypeistä on uhanalaisia ja neljännes silmälläpidettäviä ja lisäksi 32 % sisävesi- ja rantaluontotyypeistä on puutteellisesti tunnettuja.

Suomen sisävesien hyvästä kunnosta huolehtiminen on välttämätöntä myös matkailun edistämisen näkökulmasta. Järvi-Suomi on yksi maamme neljästä matkailullisesta suuralueesta. Puhdas luonto on suurimpia syitä, miksi kansainväliset matkailijat haluavat Suomeen tulla. Panostukset sisävesien suojeluun ovat osaltaan panostuksia maamme matkailuun.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.23 lisätään 3 000 000 euroa sisävesien suojeluun.

TULOARVIOT

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Maltillista verosopeutusta tarvitaan osana talouden tasapainotusta. Keskusta käyttäisi maltillista verosopeutusta yhtenä työkaluna kroonisesti alijäämäisen julkisen talouden tasapainottamisessa.

Julkisessa keskustelussa on jäänyt vähäiselle huomiolle, että hallituksen kieltäytyminen veroilla sopeuttamisesta on johtamassa siihen, että Suomen kokonaisveroaste laskee merkittävästi vaalikauden aikana.

Veroaste oli 43 prosenttia vuonna 2022, ja valtiovarainministeriö arvioi sen laskevan noin 40 prosenttiin vuoteen 2027 mennessä. Veroasteen aleneminen johtuu mm. fossiilisten polttoaineiden verokertymän supistumisesta. Vuoden 2027 tasolla veroasteen lasku tarkoittaa jo noin 9 miljardia euroa pienempää verokertymää kuin mikä se laskennallisesti olisi vuoden 2022 veroasteella.

Suomen verotus on kuitenkin verrattain kireää, ja sen vuoksi veroja ei voi määräänsä enempää korottaa hallituksen päätöksin ilman talouskasvun edellytysten menettämistä. Veropolitiikan on oltava vakaata ja ennakoitavaa.

Keskustan näkemys poikkeaa niin oppositiossa olevista punavihreistä puolueista, jotka näkevät ideologista verojenkorotusvaraa kaikkialla, kuin myös hallituksesta, joka kategorisesti torjuu esitykset veroasteen päätöspäisestä korottamisesta.

Keskusta suhtautuu asiaan käytännönläheisemmin. Kukapa verojen maksamisesta erityisesti pitäisi, mutta toisaalta jollakin muun muassa terveyspalvelut, sosiaaliturva, koulutus, turvallisuus ja tiet on rahoitettava. Yksinomaan menoja säästämällä taloutta ei saada tasapainoon, eikä taloudenpitoa voida laskea myöskään lisävelkaantumisen varaan.

Keskustan näkemyksen mukaan kokonaisveroasteen lasku tuo pientä liikkumatilaa verosopeutuksen käyttämiseen. Vaalikauden aikana veroja voitaisiin korottaa 0,5—1 miljardilla eurolla. Hallituksen linjaa alentaa veroja vuonna 2024 velaksi voi pitää fiskaalisesti ryhdittömänä ja vastuuttomana, kun valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan 11,5 miljardia euroa. Hallituksen arvovalinta jättää verosopeutus kokonaan käyttämättä tarkoittaa sitä, että sopeutuspainetta on rajua monissa sosiaaliturvaetuksissa.

Kaiken lisäksi hallitus on samanaikaisesti leikkausten kanssa antamassa tuntuvan täsmäkohdenetun veronalennuksen suurituloisimmille huojentamalla solidaarisuusveroa. Tämä osoittaa, että hallituksella ei ole oikeudentuntoa toiminnassaan.

Keskustan veroesitysten kokonaisuus on vuonna 2024 noin 500 miljoonaa euroa julkista taloutta vahvistava suhteessa hallituksen esitykseen. Hallituksen esityksen myötä kokonaisveroaste suhteessa BKT:hen on laskemassa 40,8 prosenttiin vuonna 2024 vuodelle 2023 ennakoitusta 41,7 prosentista. Keskustan vaihtoehdossa veroaste laskisi ensi vuonna noin 41 prosenttiin.

Maatalouden tuotantorakennusten veron poistaminen

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Maatalous on kärsinyt heikosta kannattavuudesta jo pitkään. Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota ovat entisestään heikentäneet maatalouden kannattavuutta, kun tuotantopanosten hinnat ovat nousseet. Hinnat näyttävät jääneen pysyvästi korkeammalle tasolle. Lisäksi korkojen nousu vaikuttaa tilojen taloutta heikentävästi. Erityisesti ongelmassa ovat investoineet tilat, jotka muodostavat suomalaisen maatalouden ja sitä kautta koko ruokaketjun selkärangan. Kyse on myös mitä suurimmassa määrin koko Suomen huoltovarmuudesta.

Maatalouden kannattavuuskriisiä helpotettiin valtion toimesta vuonna 2022 määräaikaisella tuotantorakennusten kiinteistöverotuella, mikä osaltaan kertoo kyseisen veron olevan tilojen taloutta rasittava kuluerä. Kiinteistövero on mittava rasite etenkin viime vuosina tuotantorakennuksiin investoineille maatalousyrittäjille. Keskusta poistaisi maatalouden tuotantorakennusten kiinteistöveron. Verokertymä kunnissa vähentyisi 15 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus lopettaa velkaantumista kiihdyttävien ja hyvätuloisille kohdennettujen veronalennusten antamisen ja sen sijaan ottaa maltillisen verosopeutuksen työkalupakkiinsa, koska kokonaisveroaste on laskemassa niin merkittäväällä tavalla, että talouden tasapainottaminen edellyttää myös verotuksen käyttämistä työkaluna kuitenkin siten, ettei työn ja yrittäjyyden verotusta kiristetä.

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen maatalouden tuotantorakennusten kiinteistöveron poistamiseksi.

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Tuloverotukseen indeksitarkistus, mutta ei veronalennusta

Keskusta toteuttaisi verotuksen indeksitarkistukset hallituksen esittämällä tavalla, jotta työn verotus ei nykyisestä kiristy. Valtiontalouden mittava alijäämä ei kuitenkaan mahdollista tuloverotuksen keventämistä hallituksen esittämällä tavalla. Näin veroja kertyisi julkiseen talouteen 103 miljoonaa euroa enemmän kuin hallituksen esityksessä.

Suurituloisten veroalea ei toteutettaisi

Keskusta jatkaisi solidaarisuusveroa nykytasoisella tulorajalla huomioiden verotaulukkoon tehtävä pieni indeksitarkistus. Hyväosaisille kohdistettu täsmäveroale repii yhteiskuntaa tilanteessa, jossa moniin menoihin tehdään kovia säästöjä, ja osoittaa hallitukselta vakavaa oikeudentajun puutetta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Kahden prosentin lisäveroa perittäisiin ensi vuonna 88 200 euron rajan ylittävistä tuloista. Verotus kasvaisi 80 miljoonalla eurolla.

Työmatkakulujen kasvattaminen virheliike hallitukselta

Keskusta ei hyväksy hallituksen päätöstä korottaa asunnon ja työpaikan välisiä matkakuluja heikentämällä niiden verovähennysoikeutta. Hallitus kiristää työmatkojen verotusta tilanteessa, jossa bensan ja dieselin hintataso on yhä korkealla sekä elämisen kustannukset ovat kauttaaltaan kallistuneet. Tämä heikentää työntekemisen kannusteita ja ajaa varsinkin pienituloisia entistä tiukemmalle taloudellisesti.

Keskusta säilyttäisi työmatkojen omavastuun ennallaan nykyisessä 750 eurossa hallituksen esittämän 900 euron sijaan. Tämä keventäisi työmatkojen verotusta 40 miljoonalla eurolla hallituksen esitykseen verrattuna. Lisäksi myös vähennysoikeuden enimmäismäärä on perusteltua säilyttää vuosina 2022 ja 2023 käytössä olleessa 8 400 eurossa sen sijaan, että enimmäismäärän annettaisiin alentua 7 000 euroon. Tämä tarkkavaikutteisesti kohdentuva toimenpide on auttanut sellaisia työssäkäyviä, joilla on erityisen pitkä kodin ja työpaikan välinen matka ja jotka ovat näin eniten kärsineet polttoaineiden korkeasta hinnasta. Enimmäismäärän säilyttäminen 8 400 eurossa keventäisi pitkää työmatkaa tekevien verotusta 27 miljoonaa euroa hallituksen esitykseen verrattuna.

Sinkuille ja yksinhuoltajille korotus kotitalousvähennyksen enimmäismäärään

Keskustan ei pidä perusteltuna sitä, että yksinhuoltajat ja yksinasuvat ovat kahden tai useamman aikuisen kotitalouksiin verrattuna heikommassa asemassa. Sinkkotaloudessa asuvalla kotitalousvähennyksen enimmäismäärä voi tulla vastaan esimerkiksi isompaa keittiö- tai kylpyhuoneremonttia tehtäessä, kun sen sijaan kahden veronmaksajan taloudessa vähennysoikeuden katto tulee vastaan vasta suuremmalla euromäärällä. Keskusta esittää, että yksinasuvien ja yksinhuoltajien kotitalousvähennyksen enimmäismäärä olisi kaksinkertainen, ja varaa tähän 12 miljoonaa euroa vaihtoehdossaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 69

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uuden esityksen, jolla se peruu työtulovähennyksen korottamisen, koska valtiontalouden mittava alijäämä ei mahdollista tuloverotuksen yleistä keventämistä ja kasvattaisi näin julkisen talouden verotuloja 103 miljoonalla eurolla.

Vastalauseen lausumaehdotus 70

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uuden esityksen siitä, että solidaarisuusveroa jatketaan aiemmalla tulorajalla huomioiden verotaulukkoon tehtävä indeksitarkistus ja tavoitellen tällä 80 miljoonaa euroa lisää verotuloja.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Vastalauseen lausumaehdotus 71

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uuden esityksen, jolla työmatkojen omavastuu pidetään ennallaan nykyisessä 750 eurossa ja vähennysoikeuden enimmäismäärä säilytetään korotetussa 8 400 eurossa ja estetään tällä tavalla suomalaisten työmatkakustannusten kasvaminen lähes 70 miljoonalla eurolla verrattuna siihen, että vähennysoikeutta heikennetään.

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jolla yksinasuvien ja yksinhuoltajien kotitalousvähennyksen enimmäismäärä kaksinkertaistetaan, ja varaa tähän 12 miljoonaa euroa verotulojen vähentymisenä.

04. Perintö- ja lahjaverot

Keskusta esittää, että hallitus valmistelee viipymättä perintö- ja lahjaveron maksuajan korjaussarjan siten, että perintö- ja lahjaverolle saisi kohtuukorkoista maksuaikaa kymmenen vuotta ja samalla maksuja lyhennettäisiin vuosittain.

Valiokunnan kuulemisissa on käynyt ilmi, että hallituksen nyt esittelemä lakimuutos on toimimaton ja ainoastaan perintöverotusta koskevana voi johtaa jopa siihen, että omistajapolven sukupolvenvaihdokset viivästyvät.

Lisäksi hallitus on viitekoron päälle tulevalla merkittävällä lisäkorolla vesittänyt koko maksuajan saamisen merkityksen. Keskusta esittää korkoa kohtuullistettavaksi siten, että se olisi viitekorko lisättynä 2,0 prosenttiyksiköllä hallituksen esittämän 3,5 prosenttiyksikön sijaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä perintö- ja lahjaveron maksuajan korjaussarjan siten, että perintö- ja lahjaverolle saisi kohtuukorkoista maksuaikaa kymmenen vuotta ja samalla maksuja lyhennettäisiin vuosittain.

08. Valmisteverot

01. Tupakkaverot

Tupakkaveron korotus

Keskusta esittää tupakkaveron korotettavaksi 200 miljoonalla eurolla jo vuonna 2024. Keskustan esitys tukisi tupakkalain tavoitteen toteutumista. Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Keskustan esitystä voi pitää realistisena kompromissitasona Kokoomuksen aiemmin oppositiossa esittämän 400 miljoonan euron ja hallituksen nollalinjan välillä vuodelle 2024. Myöhemmin vaalikauden aikana hallituksen on tarkoitus korottaa tupakkaveroa 100 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä esityksen, jolla se korottaa tupakkaveroa 200 miljoonalla eurolla.

04. Alkoholijuomaverot

Taloutta on pakko sopeuttaa, mutta olutveron laskeminen sen sijaan on hallituspuolueiden kokoomuksen, perussuomalaisten, RKP:n ja Kristillisdemokraattien yhdessä tekemä poliittinen arvovallinta, joka kiihdyttää valtion velkaannuttamista.

On hyvin vaikea ymmärtää, miten hallitus on ylipäätänsä päätenyt ohjelmassaan johtopäätökseen, että oluen hinta on niin polttava yhteiskunnallinen epäkohta, että veroa on laskettava, kun toisaalta vaikkapa liikuntapalveluiden arvonlisäveroa aiotaan korottaa myöhemmin vaalikaudella.

Hintavaikutukseltaan olutveron lasku on vähäinen. Tavanomaisen keski- tai nelosoluttölkin hintaa alentuisi laskennallisesti pienissä tölkeissä noin 4 senttiä ja isommissa tölkeissä 6 senttiä. Osa hintavaikutuksesta päättynee katteisiin, joten kuluttajahinnoissa muutos voi olla vielä pienempi.

Hallituksen päättämä olutveron laskeminen ei toisaalta koske lainkaan alkoholittomia oluita eikä matalan alkoholipitoisuuden ykkösolutta, joten veromuutos heikentää niiden suhteellista asemaa oluiden joukossa ja ohjaa kulutusta keski- ja vahvempiin oluisiin.

Valtiolle veromenetys olutveron laskusta on kuitenkin 25 miljoonaa euroa. Tämä vastaa mitta- luokaltaan esimerkiksi leikkausta, jonka hallitus on tekemässä vapaaseen sivistystyöhön kansalaisopistoille, opintokeskuksille, kesäyliopistoille, kansanopistoille ja liikunnan koulutuskeskuksille, tai puolta siitä määrästä, jolla hallitus myöhemmin aikoo korottaa terveydenhuollon asiakasmaksuja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 75

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä esityksen, jolla se korottaa olutveroa 25 milj. eurolla.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

05. Virvoitusjuomavero

Hallitus on korottamassa virvoitusjuomaveroa ohjelmansa mukaan 30 miljoonalla eurolla vaalikauden aikana. Julkisen talouden suunnitelman 2024—2027 mukaan korotus ajoitetaan vuosille 2025 ja 2026.

Valtiontalouden kasvavan alijäämän vuoksi Keskusta katsoo, että korotus on syytä tehdä viipymättä ja kokonaisuudessaan jo vuonna 2024. Tämän suuruusluokan korotus on maltillinen, kuten hallitusohjelmassakin todetaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 76

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä esityksen, jolla se korottaa virvoitusjuomaveroa 30 milj. eurolla.

07. Energiaverot

Ammattidiesel käyttöön ja ulkomaiselle liikenteelle maksu teiden käytöstä

Keskusta esittää teollisuuden kustannuskilpailukyyn parantamiseksi ja elinkeinoelämän kuljetuskustannusten helpottamiseksi ammattidieselin käyttöönottamista. Keskustan lakialoite perustuu valtiovarainministeriön viime vaalikauden lopulla tekemään valmisteluun, jossa palautuksen suuruus raskaalle liikenteelle olisi 9,5 senttiä litraa kohden. Palautusjärjestelmä vähentäisi vero-tuottoa 151 miljoonaa euroa. Ammattidieselin käyttöönoton myötä Suomessa tulisi ottaa käyttöön vinjettimaksu, jotta myös ulkomaiset rekat osallistuisivat tiestön käyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Vinjettijärjestelmällä voitaisiin kerätä esimerkiksi noin 15 miljoonaa euroa vero-tuottoa.

Turpeen energiaveron laskeminen nolnaan

Täysin kotimaisena energianlähteenä polttoturpeella on käyttömääräänsä suurempi merkitys energiahuoltovarmuuden turvaamisessa. Turpeen merkitys osana huoltovarmuutta on vahvistunut entisestään Venäjän aloittaman hyökkäyssodan jälkeen. Huomionarvoista on, että polttoturpeen tuotannosta ovat riippuvaisia myös muut turvejakeet, etenkin huoltovarmuuden kannalta tärkeät kasvu- ja kuiviketurve. Turpeen energiakäytöllä on merkitystä myös sille, ettei teollisuuden tarvitsemaa kuitu- ja tukkipuuta päätyisi poltettavaksi.

Polttoturpeen toimitus- ja huoltovarmuus voidaan turvata käytännössä ainoastaan siten, että se on normaalioloissa kilpailukykyinen energiantuotannon polttoaineena. Samalla turvataan kasvu- ja kuiviketurpeen saatavuus.

Keskusta katsoo, että huoltovarmuuden varmistamisen kannalta on perusteltua poistaa turpeelta energiaverot. Verokertymän väheneminen olisi 16 miljoonaa euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 77

Eduskunta edellyttää, että hallitus laittaa välittömästi lausuntokierrokselle ammattidieseliä koskevan jo valmistellun hallituksen esityksen ja tuo sen lausuntokierroksen jälkeen viipymättä eduskunnan käsiteltäväksi sekä käynnistää samalla valmistelun vinjettijärjestelmän käyttöönottamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa polttoturpeen toimitus- ja huoltovarmuuden ja samalla myös kasvu- ja kuiviketurpeen saatavuuden ja valmistelee viipymättä esityksen, jolla poistetaan energiavero turpeelta.

10. Muut verot

05. Varainsiirtovero

Varainsiirtoverotuksen tuottoneutraaliuudistus

Keskusta ei hyväksy hallituksen esitystä ensiasunnon ostajien verovapauden poistamiseksi. Nuorilla on jatkossakin oltava oikeus haaveilla ja tavoitella omistusasunnon ostamista. Tällä tavoin edistetään kotitalouksien pitkäjänteistä vaurastumista.

Hallituksen esittämä varainsiirtoveron alentaminen hyödyttää eniten runsaasti asuntokauppaa käyviä asuntosijoittajia. Samanaikaisesti puolet varainsiirtoveron noin 140 miljoonan euron kevennyksestä aiotaan rahoittaa keräämällä veroja tuntuvasti lisää ensiasuntoaan ostavilta nuorilta. Loppuosa pysyvästä veronalennuksesta kuitataan lisävelalla, vaikka hallitusohjelmassa hallitus aikoi selvittää julkisen talouden kannalta neutraalia tapaa.

Keskustan mielestä varainsiirtoveroa tulee uudistaa siten, että asunto-osakeyhtiöiden ja kiinteistöyhtiöiden sekä kiinteistöjen varainsiirtoveroprosentit yhdistettäisiin kustannusneutraalilla tavalla, jolloin asuntokauppoja verotettaisiin jatkossa ostettavasta asunnosta riippumatta samalla veroprosentilla. Tuottoneutraali veroprosentti olisi 2,74 prosenttia. Ensiasuntojen verotuksen Keskusta säilyttäisi ennallaan. Keskustan esityksellä kerättäisiin verotuloja 70 miljoonaa euroa enemmän kuin hallituksen esityksessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uuden esityksen varainsiirtoverosta siten, että ensiasunnon ostajien verovapaus palautetaan ja lisäksi asunto-osakeyhtiöiden ja kiinteistöyhtiöiden sekä kiinteistöjen varainsiirtoveroprosentit yhdistetään kustannusneutraa-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

lilla tavalla 2,74 prosenttiin siten, että muutoksella tavoiteltaisiin 70 milj. euron verotuoton lisäystä hallituksen esittämään vuoden 2024 talousarvioon verrattuna.

07. Ajoneuvovero

Keskusta haluaa kehittää liikenteen verotusta oikeudenmukaisemmaksi siten, että autoilu on suhteellisesti edullisempaa siellä, missä ei ole toimivaa joukkoliikennettä, henkilöauton käyttö on välttämätöntä ja etäisyydet pitkiä.

Polttoaineverotuksen pienen alennuksen Keskusta toteuttaisi hallituksen linjan mukaisesti, mutta ei pidä tarkoituksenmukaisena ajoneuvoveron alentamista, koska tämän vaikuttavuus on vähäinen kotitalouksille, mutta vaikutus julkiseen talouteen kuitenkin merkittävä. Ajoneuvoveron pittäminen nykyisellään vahvistaisi verotusta 50 miljoonaa euroa veronalennukseen verrattuna.

Autokannan nopean sähköistymisen johdosta harkitsisimme täyssähköautoille kilometriveroa, joka ei perustu paikannukseen. Myös täyssähköautojen omistajat ja käyttäjät on saatava mukaan tieinfran ja yhteiskunnan muiden tarpeiden rahoitukseen. Vero olisi suuruudeltaan 0,04 euroa kilometriä kohden. 100 kilometriä kohden tuleva 4 euron maksu vastaisi suunnilleen kahden bensa- tai diesellitran tankkauksesta aiheutuvaa kustannusta. Maksu olisi arvioperusteinen eikä perustuisi paikannukseen, ja sitä voisi tarvittaessa oikaista vastaamaan toteutuneita kilometrejä. Keskustan käyttämänä arviona on, että vuonna 2024 on 100 000 täyssähköautoa ja yhdellä autolla ajetaan keskimäärin 23 000 kilometriä.

Tulevaisuudessa tämän veron tuotto kasvaisi nopeasti sähköautojen yleistyessä, kun samanaikaisesti muusta liikenteestä kertyy yhä vähemmän verotuottoja jatkossa. Täyssähköautojen kilometrivero olisi ensiaskel kohti yleisempää kilometriveroa, jossa tankilla tapahtuvaa bensen ja dieselin verotusta korvattaisiin käyttöön perustuvalla kilometriverolla. Kilometrivero tulee toteuttaa oikeudenmukaisella ja tietosuojaa kunnioittavalla tavalla. Yleisempään kilometriveroon siirtymisen myötä verotus voisi vaihdella tietyyppien mukaan siten, että vero olisi korkeampi moottoreilla kuin pienillä paikallisteilla. Vero voisi vaihdella ajoneuvotyypeittäin.

Hallituksen tulisi käynnistää liikenteen verotuksen laajempi uudistaminen siten, että kilometriverotus on käyttöönotettavissa vaalikaudella 2027—2031.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ripeästi uuden esityksen, jolla se peruu 50 milj. euron alennuksen ajoneuvoveroon, koska tällaiseen veronalennukseen ei ole varaa alijäämän ollessa noin 11,5 mrd. euroa.

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ripeästi täyssähköautoille kilometriveron ottamalla soveltaen mallia Islannin valmistelemasta vastaavanlaisesta verosta siten, että vero

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

olisi paikannukseen perustumaton ja verolla tavoiteltaisiin ensimmäisenä vuonna noin 92 milj. euron verotuottoa.

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää liikenteen verotuksen laajemman uudistamisen siten, että oikeudenmukainen ja tietosuoja kunnioittava kilometriverotus olisi käytönotettavissa vaalikaudella 2027—2031.

09. Muut verotulot

Terveysveron käyttöönotto

Keskusta on pettynyt siihen, että Kokoomuksen ennen eduskuntavaaleja lupaama terveysvero osoittautui juhlapuheeksi, jota ei ollut edes tarkoitus toteuttaa. Kokoomuksen vaihtoehtobudjetissa terveysperusteisella verolla tavoiteltiin 300 miljoonan euron verokertymän kasvua.

Ennen vaaleja Kokoomus kertoi, että tullinimikkeiden perusteella vero voidaan kohdentaa tehokkaasti tuotteisiin, jotka sisältävät merkittävän määrän epäterveellisiksi määritellyjä ainesosia. Vero voitaisiin porrastaa virvoitusjuomaveron tavoin, jolloin vero sisältäisi myös selkeän insenttiivin kehittää tuotteita terveellisempään suuntaan.

Verokertymänä 300 miljoonaa euroa on epärealistinen, mutta vero on silti syytä valmistella viipymättä käyttöönotettavaksi. Keskusta esittää terveysveron verotuotoksi 100 miljoonaa euroa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä terveysperusteisen veron käyttöönotettavaksi siten, että verolla tavoitellaan 100 milj. euron verotuottoa, jotta vero ei jäisi juhlapuheeksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2024 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 83 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 2/kesk

Helsingissä 12.12.2023

Markus Lohi kesk
Mika Lintilä kesk
Hannu Hoskonen kesk
Eeva Kalli kesk

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalause 3/vihr

Yleisperustelut

Vihreät rakentaa Suomea, joka kantaa vastuuta ympäristöstä, ihmisistä ja taloudesta. Haluamme Suomen, joka arvostaa luontoa ja ympäristöä, panostaa koulutukseen, puolustaa ihmisoikeuksia ja huolehtii, että työn tekeminen ja yrittäminen kannattaa. Se vaatii rohkeutta uudistaa rahavirtoja ja rakenteita sekä rohkeutta puolustaa kaikkein tärkeintä. Reilusti uudistuvassa Suomessa luonto kukoistaa, talous on tasapainossa ja kenestä tahansa voi tulla mitä tahansa.

Ilmastokriisi ja luontokato ovat aikamme suurimpia turvallisuusuuhkia. Julkisen talouden kestävyys vaatii, että kaikki taloudellinen toiminta tapahtuu ympäristön kantokyvyn rajoissa. Vihreät tuplaisi luonnonsuojelun rahoituksen, rakentaisi uskottavan hiilinielujen pelastuspaketin ja uudistaisi taloutta rohkeasti yhden planeetan rajoihin.

Tiukassakaan taloudellisessa tilanteessa emme saa tinkiä turvallisen lapsuuden ja ehjän nuoruuden puolustamisesta. Vihreät ei leikkaisi lapsilta tai nuorilta. Lasten oikeuksiin, koulutukseen ja sivistykseen panostamalla Suomella on mahdollisuus olla myös tulevaisuudessa vahva ja kestävä yhteiskunta. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus tavoitella unelmiaan riippumatta siitä, mihin perheeseen tai mille alueelle sattuu syntymään.

Suomen taloutta on vahvistettava. Se edellyttää, että yrityksillä on mahdollisuuksia kasvaa ja kansainvälistyä. Osajapulaan on vastattava jämäkästi, koulutustasoa tulee nostaa ja työhön joltavaa maahanmuuttoa tulee kasvattaa. Vihreiden tavoitteena on tehdä Suomesta maailman paras maa rakentaa elämää, kouluttautua, tehdä työtä ja kasvattaa kestävä ja vastuullista yritystoimintaa. Vain reilusti uudistamalla voimme rakentaa Suomen, joka on aidosti vahva ja välittävä nyt ja tulevaisuudessa.

Taloutta tulee uudistaa reilusti

Suomen talous on haasteiden edessä ja vaatii siksi uudistamista. Väestö ikääntyy ja julkinen velka kasvaa. Ilmastokriisi ja luontokato yhdessä Venäjän hyökkäyssodan kanssa luovat arvaamattomuutta talouden kehitykseen.

Samalla vihreä siirtymä ja teollinen rakennemuutos tarjoaa ennennäkemättömän taloudellisen mahdollisuuden. Elinkeinoelämä onkin jo vahvasti vihreän siirtymän mahdollisuuksiin herännyt.

Orpon hallituksen talouspolitiikka ei kuitenkaan vastaa muuttuvan maailman haasteisiin, vaan painaa uudistusten edessä jarrua.

Suomessa voidaan tehdä politiikkaa, joka kääntää kehityksen kestävämpään ja oikeudenmukaisempaan suuntaan. Me Vihreät valitsisimme kestävä kasvun ja reilujen uudistusten tien. Haluamme tuoda hyvinvointivaltion uudelle vuosikymmenelle ja lunastaa Suomelle aseman globaalin kestävyysmurroksen suunnannäyttäjänä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Toisenlaiset valinnat ovat täysin mahdollisia

Vihreät on sitoutunut taittamaan julkisen talouden velkaantumista ja tekemään tämän vaalikauden aikana päätökset talouden vahvistamiseksi 6 miljardin euron edestä. Ohjenuoramme tämän toteuttamiselle vastuullisesti on 1+2+3-malli, jossa menoja sopeutetaan yhteensä miljardin euron edestä, veropohjaa vahvistetaan kahdella miljardilla ja työllisyyttä, kasvua ja tuottavuutta vauhdittavat rakenteelliset uudistukset tuottavat kolmen miljardin vaikutuksen 2030-luvulle tultaessa. Orpon hallitus sen sijaan aikoo leikata menoja 4 miljardilla ja toteuttaa 2 miljardilla rakenteellisia uudistuksia. Vihreät ottaisi vuonna 2024 Orpon hallitukseen verrattuna noin 600 miljoonaa euroa vähemmän velkaa.

Päivitämme talouspoliittisia valintojamme tarvittaessa suhdannetilanne huomioiden. Tällaisina aikoina on varauduttava myös arvaamattomiin kriiseihin, jotka voivat hidastaa velkaantumisen taittamista, mutta toisaalta tarjota sysäyksen tarvittaville rakennemuutoksille, kuten irtautumiselle fossiiliriippuvuudesta.

Orpon hallituksen talouspolitiikka on sekä eriarvoistavaa että epäjohdonmukaista. Samalla kun leikkauksia kohdistetaan kaikkein heikompiosaisille, hallitus jakaa veronkevennyksiä kaikkein varakkaimmille. Hallituksen politiikka kasvattaa tuloeroja eikä myöskään onnistu vähentämään valtion velkataakkaa.

Orpon hallituksen tulopolitiikka on keskeinen syy siihen, että velkaantuminen jatkuu isoista leikkauksista huolimatta entistä kovempaan. Veropohja hapertuu miljardeilla, kun hallitus antaa kokonaisveroasteen laskea.

Mikäli hallitus ei suostu ottamaan verotusta työkalupakkiin tulevien vuosien aikana, tulemme näkemään entistä rajumpia menoleikkauksia. Vähemmän uppiniskainen suhtautuminen verotukseen parantaisi hallituksen uskottavuutta julkisen talouden vahvistamisessa.

Verotus on keino turvata ja kehittää hyvinvointivaltion tuiki tärkeitä palveluita ja toisaalta ohjata ihmisten ja yritysten toimintaa niin ympäristön kuin kansanterveydenkin kannalta kestävämpään suuntaan. Siksi hallituksen ponnettomasta veropolitiikasta ja kyvyttömyydestä uudistaa verotusta kärsivät niin ympäristö kuin talouskin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin valtiontalouden tulojen vahvistamiseksi ja talouden huolestuttavan velkakehityksen hillitsemiseksi.

Kestävä elämä planeetan rajoissa

Ympäristö asettaa rajat kaikelle ihmisen toiminnalle, ja se on siksi otettava huomioon kaikessa päätöksenteossa. Talous ei ole itseisarvo vaan väline, jonka voimme valjastaa sekä turvaamaan

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

hyvän elämän perusedellytyksiä jokaiselle että hillitsemään ilmastokriisiä, torjumaan luontokatoa ja suitsimaan luonnonvarojen ylikulutusta.

Kansalliseen ilmastolakiin on kirjattu Suomen tavoite olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen. Suomi tarvitsee merkittävästi uusia toimia tavoitteen saavuttamiseksi. Nyt Orpon hallitus toimii päinvastoin, kun liikenteen päästöjä lisätään, romahtaneille hiilinieluilille ei osoiteta korjaustoimenpiteitä ja maatalouden päästöjen vähentämisessä otetaan takapakia. Pelkästään hallituksen päätös lieventää jakeluvaikeuksia lisää päästöjä 1,6 megatonnilla.

Samalla Orpon hallitus peruuttaa luontotoimissa. Luontokato heikentää maa- ja metsätalouden, kalastuksen ja monien muiden elinkeinojen edellytyksiä Suomessa. On muistettava, että suomalaista luontoa ja sen monimuotoisuutta voidaan suojella ainoastaan Suomessa. Hallituksen toimilla Suomi ei tule pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä vuoteen 2030 mennessä.

Vihreät haluaa varmistaa, että tulevaisuudenkin lapsilla on elinkelpoinen maapallo, jossa luonto täydessä monimuotoisuudessaan ja ihminen sen osana kykenevät elämään hyvää elämää rinnakkain. Se edellyttää rohkeita ja paikoin vaikeitakin uudistuksia kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Lopputuloksena on kuitenkin kaikille parempi maailma.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset toimista, joilla Suomi saavuttaa uskottavasti vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen sekä tavoitteen pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee hiilinielujen pelastuspaketin, jolla turvataan ilmastolain ja kansainvälisten sitoumusten mukaiset nielutavoitteet.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee biodiversiteettistrategian, jossa huomioidaan niin suojeltavien kohteiden laatu kuin tieteen ja Suomen kansainvälisten sitoumusten mukaiset määrälliset pinta-alatavoitteet.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ympäristölle haitallisten suorien tukien sekä verotukien karsimiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset vihreän verouudistuksen toteuttamisesta siten, että verotuksen painopistettä siirretään työn ja toimeliaisuuden verottamisesta ympäristöhaittojen verottamiseen. Ansiotuloverotukseen suunnattavat verokevennykset kohdennetaan lapsiperheköyhyyttä vähentävällä sekä pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työllisyyttä edistävällä tavalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin pakolaiskiintiön korottamiseksi ja muiden turvallisten väylien mahdollistamiseksi turvaa tarvitseville, jotta yhä harvemmalla olisi tarve hakeutua vaarallisia reittejä pitkin turvapaikanhakijaksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset, joilla Suomi voi uskottavasti saavuttaa taakanjakosektorin 50 prosentin päästövähennysveloitteen vuoteen 2030 mennessä sekä puolittaa kotimaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon.

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin oikeudenmukaisen vihreän siirtymän varmistamiseksi.

Kaikille reilu Suomi

Vihreät haluaa rakentaa yhteiskuntaa, jossa jokainen lapsi voi tavoitella unelmiaan ja kenestä tahansa voi tulla mitä tahansa. Meille vahva ja välittävä Suomi tarkoittaa reilua yhteiskuntaa. Sel-laista, jossa jokainen saa avun, hoivan ja turvan, kun sitä tarvitsee. Reilussa yhteiskunnassa ketään ei jätetä yksin silloinkaan, kun on vaikeaa.

Suomen väestöpyramidi on kääntynyt ylösalaisin, ja aiempaa pienemmät ikäluokat joutuvat kantamaan vastuun niin ikääntyvän väestön hoivasta, eläkkeistä kuin julkisesta velasta. Työikäisen palkkamenoista jo neljänneksen nielaisee kasvavien eläkemenojen kattaminen. Samalla pitäisi kyetä turvaamaan hyvinvointivaltion palvelut myös tuleville sukupolville.

Me emme leikkaisi niiltä, joilla on valmiiksi vaikeinta, emmekä rakentaisi uusia tulonsiirtoja niille, joilla on valmiiksi eniten. Orpon hallituksen talouden sopeutuksen raskaimmat vaikutukset tulevat kohdistumaan lapsiin ja nuoriin. Ei ole reilua, että kovimman hinnan joutuvat maksamaan ne, jotka ovat vähiten voineet omaan tilanteeseensa vaikuttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu lapsiin ja nuoriin kohdistuvat epäoikeudenmukaiset leikkaukset ja ryhtyy toimiin lapsiperheköyhyyden ja nuorten pahoinvoinnin vähentämiseksi sekä sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi talouden tasapainotuksessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin mielenterveyskriisin ratkaisemiseksi ja mielenterveysongelmien juurisyihin puuttumiseksi sekä laatii ja toimeenpanee laaja-alaisen ja kunnianhimoisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin opiskelijoiden toimeentulon kohentamiseksi opiskelijoiden lainataakkaa kasvattamatta.

Uudistuva talous

Hyvinvointivaltion rahoittaminen ja vihreiden investointien vauhdittaminen edellyttävät vahvaa julkista taloutta. Työikäisen väestön vähentyminen aiheuttaa paineita julkiselle taloudelle, ja pula osaavasta työvoimasta näkyy lähes kaikilla aloilla. Vihreät toteuttaa politiikkaa, joka edistää uusia investointeja, yritystoimintaa ja työllisyyden kasvua.

Valtion tulee luoda edellytykset Suomen talouden uudistumiselle ja reilulle kilpailulle, jotta suomalaiset ihmiset ja yritykset pystyvät tarttumaan muun muassa vihreän siirtymän, teknologian kehityksen ja luovan talouden tuomiin mahdollisuuksiin.

Suomeen pitää päästä myös nykyistä helpommin tekemään töitä. Yrittäjistä ja työntekijöistä, jotka ovat jo maassa, tulee pitää nykyistä parempaa huolta. Meillä ei ole varaa menettää yritteliäitä ihmisiä. Orpon hallituksen nuiva maahanmuuttopolitiikka on elinkeinoelämän ja siten koko Suomen talouden kehityksen kannalta kohtalokasta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu työhön johtavaa maahanmuuttoa jarruttavista hankkeistaan ja ryhtyy toimiin työhön johtavan maahanmuuton vauhdittamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin talouden uudistumista hidastavien, tehottomien, valtiontaloutta kuormittavien ja ympäristölle haitallisten yritystukien karsimiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää korkeakoulujen aloituspaikkoja erityisesti niillä aloilla ja alueilla, joilla tarve on suurin.

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus suuntaa TKI-panostuksista nykyistä suuremman osan perustutkimuksen vahvistamiseen ja tiedeperustaisen innovaatiotoiminnan ja ekosysteemien tukemiseen.

Investoinneista kasvua ja elinvoimaa

Hallitus toteuttaa 4 miljardin euron investointiohjelman, joka kohdentuu pääasiassa liikenteeseen. Myös Vihreät hakisi investoinneista kasvua ja elinvoimaa, mutta kohdentaisimme ne toisin. Monet hallituksen ehdotukset nimittäin pikemminkin kasvattavat syömävelkaa kuin ovat varsinaisia investointeja. Meidän pakettimme olisi kooltaan maltillisempi. Me emme myöskään luopuisi ilmastorahastosta tai ottaisi tuloutuksia Valtion asuntorahastosta, mutta yleislinjana voimme tukea sitä, että valtion tarpeettoman suuria yritysomistuksia puretaan.

Liikenneinvestoinneissa painopisteenämme on vahvan raideverkoston kehittäminen ja rakentaminen. Siirtäisimme liikennettä kumipyöriltä ja lentokoneen siiviltä mahdollisimman paljon raitteille. Tavoitteenamme on entistä nopeampi ja sujuvampi junaliikenne kaupunkiseutujen välillä, toimiva ja laaja lähijunaliikenne uusilla alueilla, kuten Tampereella, Turussa, Oulussa, Lahdessa ja Kouvolassa. Haluamme yöjunan Kajaaniin, raideyhteyden Ruotsiin ja nopeammat raideyhteydet myös itään ja pohjoiseen, millä vähennetään Suomen sisäistä lentoliikennettä.

Venäjänsä hyökättyä Ukrainaankin myös Suomen toimintaympäristö muuttui. Kanssakäyminen Venäjän kanssa on loppunut miltei kokonaan. Tällä on ollut iso merkitys erityisesti itäisen Suomen elinkeinoelämälle ja elinvoimalle. Muuttunut tilanne vaatii valtiolta erityishuomiota alueelle. Tämän vuoksi toteuttaisimme itäistä Suomea vahvistavan paketin. Sen avulla vahvistetaan alueen saavutettavuutta nopeuttamalla raideyhteyksiä sekä parantamalla laajakaistainfraa. Lisäksi vahvistetaan alueen matkailun edellytyksiä, vauhditetaan alueen pk-yritysten TKI-panostuksia ja kantaverkon rakentamista alueelle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Ilmastorahasto Oy:n mahdollisuuden vauhdittaa vihreän siirtymän investointien sijoittumista Suomeen.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat esitykset raideliikenteen kehittämiseksi siten, että lopputuloksena on entistä nopeampi ja sujuvampi junaliikenne kaupunkiseutujen välillä, toimiva ja laaja lähijunaliikenne uusilla alueilla, kuten Tampereella, Turussa, Oulussa, Lahdessa ja Kouvolassa, sekä yöjunayhteydet Helsingistä Kajaaniin ja Pohjois-Suomesta Tukholmaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa itäisen Suomen elinvoimaisuutta muuttuneessa tilanteessa Itä-Suomi-paketilla, jossa vahvistetaan alueen saavutettavuutta nopeuttamalla raideyhteyksiä sekä parantamalla laajakaistainfraa, vahvistetaan alueen matkailun edellytyksiä sekä vauhditetaan alueen pk-yritysten TKI-panostuksia ja kantaverkon rakentamista alueelle.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus painottaa tulevissa liikenneinvestoinneissaan vähäpäästöisiä liikennemuotoja, erityisesti raideliikennettä sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämistä.

Investoinneista tukea rakentamiseen

Suomen talous on taantumassa, ja erityisesti rakennusalan tilanne tuo synkkiä pilviä horisonttiin. Siksi osana investointipakettia vauhdittaisimme vihreää siirtymää panostuksilla latausinfraan ja energiaremontteihin. Lyhentäisimme homekoulujen ja -päiväkotien korjausvelkaa ja käynnistäisimme kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden korjauksia.

Hallituksen valinnat leikata ARA-tuista on kestäväntöntä suhteessa talouden näkyymiin. Erityisryhmien asumisen investointiavustuksista leikkaaminen tulee lisäksi käytännössä tarkoittamaan, että entistä useampi vanhus tarvitsee tulevana vuosina ympärivuorokautista palveluasumista, kun omaan kotiin ei pysty tarvittavia korjauksia tekemään.

Sen sijaan eduskunnan päätös alentaa varainsiirtoveroa on tarpeellinen. Sen rahoittaminen poistamalla nuorilta ensiasunnon ostajilta mahdollisuuden verovapaisiin kaappoihin on kuitenkin lyhytnäköistä ja heikentää entisestään nuorten ihmisten mahdollisuuksia vaurastua.

Helpottaisimme konkurssiin joutuneiden yrittäjien tilannetta mm. muuttamalla ulosoton kohdentamisjärjestystä ja helpottamalla uuden yrityksen perustamista konkurssin jälkeen. On koko yhteiskunnan etu, että konkurssin tai ylivelkaantumisen jälkeen yrittäjä pääsisi helpommin jaloilleen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus vauhdittaa vihreää siirtymää panostuksilla latausinfraan ja energiaremontteihin, lyhentää homekoulujen ja -päiväkotien korjausvelkaa sekä käynnistää kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden korjauksia.

Työllisyys ja kasvu

Orpon hallitus on toistuvasti todennut valinneensa työn linjan. Hallituksen toimista tätä ei kuitenkaan ole nähtävissä, vaan hallitus omilla toimillaan pahimmillaan heikentää työllisyystilannetta. Vihreiden tavoitteena on lisätä työllisten määrää 150 000:lla ja saavuttaa 80 prosentin työllisyysaste vuoden 2030 loppuun mennessä.

Työllisten määrän kasvattamiseksi tarvitaan uusia osaajia. Ottaisimme käyttöön työnhakuviisumin, luopuisimme saatavuusharkinnasta, puolittaisimme perheenyhdistämisen tulorajat ja lisäisimme lähtömaakoulutusta. Tekisimme kansainvälisten osaajien työnantajien maksamista muutto- ja matkakuluista verottomia, nopeuttaisimme lupien saamista, maahan pääsyä ja asettautumista mm. automatisaatiota lisäämällä. Lisäisimme englanninkielisiä varhaiskasvatus- ja koulutuspaikkoja.

Myös verotusta tulee uudistaa. Keventäisimme ansiotuloverotusta hallituskauden aikana selvästi, kuitenkin suhdannetilanteet huomioon ottaen. Lisäksi ottaisimme käyttöön lapsikorotukset työtulovähennykseen painottuen erityisesti pienituloisille lapsiperheille. Toteuttaisimme myös korotetun työtulovähennyksen nuorille ja työllistyville pitkäaikaistyöttömille ja lisäisimme yli 65-vuotiaille kannustimia työntekoon.

Uudistaisimme ansioturvaa porrastamalla ansioturvan tason. Toteuttaisimme työssäoloehdon euroistamisen ja seuraisimme aktiivisesti sen sukupuolivaikutuksia. Luopuisimme myös työttömyys- turvan ikäsidonnoisista poikkeussäännöistä, lisäisimme omavastuupäiviä ja palauttaisimme lomakorvausten jaksotukset. Työssäoloehdon porrastaisimme siten, että jo viiden kuukauden työssäololla voi ansaita hieman lyhyemmän ansioturvan. Esitämme myös suhdanneperustaisen ansioturvan käyttöönottoa.

Lisäisimme oppisopimuskoulutuksen käyttöä kotoutumisen ja kielenoppimisen edistämässä. Muuttaisimme julkisella sektorilla kielitaitovaatimukset tehtäväkohtaisiksi ja satsaisimme työn ohessa suoritettaviin pätevyitysmiskoulutuksiin. Parantaisimme mahdollisuuksia suorittaa suomen ja ruotsin kielen opintoja työn ohella. Lisäisimme kaikkiin oleskelulupiin automaattisesti oikeuden työntekoon oleskeluluvan voimassaoloaikana ja mahdollistaisimme Suomeen kotoutuneille ja työllistyneille maahanmuuttajille työluvun saamisen maahantulon syystä riippumatta.

Suomi tarvitsee lisää osaavaa ja korkeakoulutettua työvoimaa, joten koulutukseen tarvitaan lisäpanostuksia. Lisäisimme korkeakoulujen aloituspaikkoja ja myöntäisimme opintosetelin avoimeen korkeakoulutukseen vailla opiskelupaikkaa jääneille ja näin nopeuttaisimme opintojen aloittamista ja työuran alkuun pääsyä. Uudistaisimme aikuiskoulutustukea siten, että se kohdis-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

tuisi vahvemmin työn ohella tapahtuvaan opiskeluun, työn ulkopuolella olevien työllistymisdennäköisyyksien kasvattamiseen sekä työttömyysriskien pienentämiseen. Lisäisimme merkittävästi oppisopimuskoulutuksen käyttöä ja kohdentaisimme koulutuspaikkoja vailla toisen asteen tutkintoa oleville nuorille aikuisille.

Myös työmarkkinat kaipaavat uudistusta. Niitä tulisi uudistaa reilusti ja tasapainoisesti, ei luottamuksen ja yhteiskuntarauhan kustannuksella. Vihreät toteuttaisi työmarkkinoiden joustavuutta lisääviä uudistuksia ja helpottaisimme pienten yritysten mahdollisuuksia palkata työntekijöitä. Puuttuisimme työn psykososiaaliseen kuormitukseen ja vahvistaisimme työssäjaksamista. Uudistaisimme kotihoidon tuen joustavaksi lastenhoidon tueksi, joka mahdollistaa lapsen hoitamisen kotona 1—2-vuotiaaksi, nostaa varhaiskasvatukseen osallistumisastetta ja parantaa erityisesti äitien työllisyyttä. Uudistaisimme siviilipalvelusta tukemaan kokonaisturvallisuutta ja lyhentäisimme sen kestoja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen avoimen korkeakoulun opintoseletin tarjoamisesta niille toisen asteen koulutuksesta valmistuville nuorille, jotka jäävät ilman jatko-opiskelupaikkaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu suunnitelmasta lakkauttaa aikuiskoulutustuki ja sen sijaan uudistaa aikuiskoulutustukea siten, että se kohdistuu vahvemmin työn ohella tapahtuvaan opiskeluun, työn ulkopuolella olevien työllistymisdennäköisyyksien kasvattamiseen sekä työttömyysriskien pienentämiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelun yleisen ansioturvan käyttöön-otosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin työlupien kehittämiseksi niin, että oleskelulupiin sisältyy automaattisesti oikeus työntekoon oleskeluluvan voimassaoloaikana ja että Suomeen kotoutuneille maahanmuuttajille mahdollistetaan työlupa maahantulon syystä riippumatta.

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin siviilipalveluksen uudistamiseksi siten, että se palvelee paremmin kokonaisturvallisuutta ja että sen kesto lyhenee.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen epäluottamuslause

Eduskunta toteaa, että hallituksen talouspolitiikka kasaa Suomen ja suomalaisten harteille kohtuuttomia ja tarpeettomia riskejä. Hallituksen valinnat jarruttavat Suomen kehitystä, kasvattavat eriarvoisuutta ja osoittavat piittaamattomuutta ilmastokriisin ja luontokadon torjuntaa kohtaan.

Hallituksen epäuskottava ja riittämätön ilmasto- ja luontopolitiikka kasvattaa päästöjä, heikentää luonnonsuojelun edellytyksiä ja luo epävarmuutta Suomeen investointiympäristönä. Samalla aiheutuu merkittäviä taloudellisia riskejä, joilta hallitus sulkee silmänsä.

Talouden tasapainotuksen taakka kasautuu epäoikeudenmukaisesti erityisesti lasten, nuorten ja valmiiksi vaikeassa asemassa olevien harteille. Hallitus ottaa tietoisesti riskin kasvatessaan lapsiperheköyhyyttä, jolla tiedetään olevan kauaskantoisia vaikutuksia lasten tulevaisuuteen.

Hallitus ei onnistu vahvistamaan taloutta ja taittamaan valtion velkaantumista. Asiantuntijoiden suositusten vastaisesti hallitus harjoittaa höveliä tulopolitiikkaa eikä esitä riittäviä tai uskottavia ratkaisuja työvoimapulaan.

Eduskunta katsoo, että hallitus on epäonnistunut talouden uudistamisessa ja vahvistamisessa, ympäristökriisien ratkomisessa sekä kansakunnan kriisinkestävyuden turvaamisessa eikä nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

01. Hallinto

(22.) Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan avulla on tuotettu asiantuntijatietoa päätöksentekoa varten poikkihallinnollisesti eri ministeriöiden tarpeisiin. Nykymaailman haasteet ovat ilmiölähtöisiä, eivätkä ne noudattele sektoreiden välisiä tiukkoja rajoja. Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnalla on ollut tärkeä rooli siinä, että tietoa tuotetaan usein ministeriöiden yhdessä haastavaksi koettuihin ongelmiin.

Kun yhteistyötä tehdään poikkihallinnollisesti, on mahdollista hyödyntää resursseja ja osaamista tehokkaasti ja joustavasti. Tämä todetaan myös Orpon hallituksen hallitusohjelmassa. Vastavaas-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

ti hallitusohjelmassa todetaan, että hallituksen tavoitteena on valmistella politiikkatoimia poikkihallinnollisesti tiedeyhteisön asiantuntemusta noudattaen.

Hallituksen päätös lakkauttaa valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta on siis täysin näiden tavoitteiden vastainen. Päätös tulee todennäköisesti vähentämään poikkihallinnollista yhteistyötä eikä paranna edellytyksiä tutkittuun tietoon pohjautuvaan päätöksentekoon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 23.01.22 palautetaan talousarvioon ja momentille lisätään 7 000 000 euroa valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaan ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan kehittämiseksi tehtyjen selvitysten vaikuttavuuden vahvistamiseksi sekä tutkijoiden ja päätöksentekijöiden vuorovaikutuksen sujuvoittamiseksi.

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Suomi tunnetaan maailmalla luotettavana kumppanina tasa-arvon, demokratian, rauhan ja kestävä kehityksen kysymyksissä. Tätä luottamusta kannattaa vaalia. Erityisesti aikana, jolloin geopolitiittisesti jännitteinen tilanne heijastuu myös kehittyviin maihin, Suomen ja Euroopan kannattaa osoittaa pitkäjänteistä solidaarisuutta ja sitoutumista globaalin etelän kehitykseen.

Hallituksen tulee sitoutua YK:n kestävä kehityksen ohjelman Agenda 2030:n tavoitteisiin, Pariisin ilmastopöytäkirjaan sekä Montreal-Kunmingin luontosopimukseen. Sitoutumisen lisäksi hallituksen tulee tehdä oikeita toimia sopimusten tavoitteiden saavuttamiseksi. Hallituksen tulee myös sitoutua kehityspolitiikan ylivaalikautisiin periaatteisiin. Globaalikasvatusta ja erilaisia maailmankatsomuksia koskevaa koulutusta tulee lisätä ja vahvistaa.

Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että kolmansille maille annettava kahdenvälinen taloudellinen apu tehdään ehdolliseksi sille, että maa ottaa vastaan palautettavia kansalaisiaan. Vihreiden mielestä maahanmuuttopolitiikan lähtökohtana tulee olla ihmisoikeudet. Kehitysyhteistyön rahoitus ei saa riippua siitä, onko mailla keskenään palautussopimusta.

Suomi on sitoutunut nostamaan kehitysyhteistyömäärärahat YK:n tavoitteeseen eli 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta. Leikkaukset kehitysyhteistyömäärärahoista ovat askelia väärään suuntaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.30.66 lisätään 130 000 000 euroa varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu kehityspolitiikan ylivaalikautiseen selontekoon ja vahvistaa Suomen kehitysyhteistyötä etenkin naisten ja tyttöjen oikeuksien, koulutuksen, kestävän talouden ja ihmisarvoisen työn, rauhanomaisten ja demokraattisten yhteiskuntien sekä ilmastonmuutoksen torjunnan, luonnon monimuotoisuuden vahvistamisen ja luonnonvarojen kestävän hallinnan ja käytön edistämisessä.

89. Kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Kehityspoliittisten lainojen ja sijoitusten tavoitteena ovat Suomen kehityspolitiikan mukaiset kehitysvaikutukset kumppanimaissa. Kehityspolitiikka on tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja sen pitkäjänteisestä rahoituksesta on huolehdittava.

Laina- ja sijoitusmuotoinen kehitysyhteistyö on tärkeää muun muassa globaalien ilmasto- ja tasa-arvotyön näkökulmasta. Sen avulla voidaan vauhdittaa tehokkaasti yksityisen sektorin ilmasto- ja tasa-arvotyötä. Yritysten ja julkisen puolen yhteistyö on avainasemassa siinä, että ilmastonmuutoksen ja luontokadon kaltaisten haasteiden ratkaisuun ohjautuu riittävästi resursseja.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.30.89 lisätään 60 000 000 euroa laina- ja sijoitusmuotoiseen kehitysyhteistyöhön ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sijoitus- ja lainamuotoisen ilmastorahoituksen strategian luomiseksi ja rahoituksen lisäämiseksi.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ministeriö ja hallinto

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaalla taloudella viitataan lailliseen yritystoimintaan, jossa kuitenkin laiminlyödään lakisääteisiä maksuja ja veroja. Arviot harmaan talouden osuudesta Suomen bruttokansantuotteesta vaihtelevat vajaasta miljardista eurosta jopa 14 miljardiin euroon. Harmaa talous aiheuttaa taloudellisia menetyksiä yhteiskunnalle, kun veroja ja veroluonteisia maksuja jää saamatta. Arviot

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

näistä menetyksistä vaihtelevat muutamasta sadasta miljoonasta eurosta viiteen miljardiin euroon vuodessa. Verotulojen menetyksen lisäksi harmaa talous aiheuttaa merkittäviä vahinkoja laillisesti toimiville yrittäjille, koska se heikentää heidän kilpailuedellytyksiään. Samalla se tarjoaa myös kotimaiselle ja ulkomaiselle järjestäytyneelle rikollisuudelle väylän levittäytyä talouselämään ja yhteiskunnan muihin rakenteisiin.

Harmaan talouden torjumiseksi tulisi laajentaa veronumeron käyttöä kiinteistö- ja ravintolapalvelualoille, ottaa käyttöön fiskaalinen kassajärjestelmä ja tehostaa harmaan talouden torjuntaa muun muassa lisäämällä resursseja harmaan talouden selvitysyksikön toimintaan. Tuloksellisen toiminnan kannalta olennaista on turvata kaikkien harmaan talouden torjuntaan osallistuvien tahojen, kuten Tullin, Verohallinnon, poliisin ja Ulosottolaitoksen, resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.01.01 lisätään 10 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Hallitusohjelman tavoitteena on, että Suomi edistää kaikessa toiminnassaan demokratian, kansalaisyhteiskunnan, perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion periaatteita. Hallitusohjelmassa sitoudutaan edistämään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittämistä.

Hallituksen talousarvioesitykseen sisältyy 150 000 euron leikkaus Ihmisoikeusliiton avustuspäämäärärahoihin, jota valiokunta esittää pienennettäväksi 50 000 euroon, sekä yhteensä 525 000 euron leikkaus rauhantyötä tekevien järjestöjen avustuspäämäärärahoihin.

Rauhantyöllä edistetään kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen ja kansainvälisen oikeuden tunnettavuutta, aseidenriisuntaa ja luottamusta lisääviä keinoja sekä ennen kaikkea koulutetaan suomalaisia osaksi laajan ja inhimillisen turvallisuuden toimintaa. Merkittävin osa suomalaisten rauhanjärjestöjen rahoituksesta on tullut valtion rauhanrahoista. Ensi vuoden budjetissa näitä rahoja ollaan leikkaamassa, mikä tarkoittaa erittäin vaikeita aikoja suomalaiselle rauhantyölle.

Tänä vuonna valtio on tukenut erilaisia rauhantoimijoita 850 000 eurolla. Potti jaettiin vuonna 2023 yhteensä 19 rauhantoimijalle. Budjettiesityksen mukaan ensi vuonna rauhanrahoja jaetaan toimijoille vain 325 000 euroa. Pudotus verrattuna tähän vuoteen tulisi olemaan jopa 61 prosenttia.

Näin raju pudotus tarkoittaa suurella todennäköisyydellä sitä, että monet järjestöt joutuvat lomauttamaan henkilökuntaansa ja karsimaan jo ennestään pientä toimintaansa. Aikana, jolloin Euroopassa käydään sotaa ja useat aseelliset konfliktit riehuvat maailmalla, työtä rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi tarvitaan kenties enemmän kuin koskaan.

Ihmisoikeusliitto vaikuttaa pitkäjänteisesti ja ammattimaisesti sen puolesta, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat Suomessa. Valtionavustuksen tason ennakoimattomuus on aiheuttanut merkittäviä haasteita Ihmisoikeusliiton toiminnalle. Eduskunnan valtiovarainvaliokunta totesi mietinnössään VaVM 36/2020 vp seuraavasti: "Valiokunta toteaa, että rauhantyön, ihmisoikeuksien

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

ja ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla toimivien järjestöjen avustukset ovat olleet vuosien ajan ennallaan tai osin vähentyneet, minkä lisäksi tukimuodot ovat pirstaleiset ja myöntökriteerit osin erilaisia myöntäjätahon mukaan. Tämä heikentää järjestötyön vaikuttavuutta ja kaventaa järjestöjen toimintamahdollisuuksia."

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.01.50 lisätään 575 000 euroa Ihmisoikeusliiton ja rauhantyön järjestöjen avustusrahoihin.

10. (25.10, osa) Tuomioistuimet

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomen menestyksen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että Suomeen investoidaan. Suomi tarvitsee kaiken kokoisia yrityksiä. Tavoitteena on kuitenkin oltava yrityskentän vahvistuminen niin, että yhä useampi yritys kasvaa, työllistää ja kansainvälistyy.

Luvituksen sujuvuus on edellytys investointien syntymiselle ja erityisesti vihreän talouden murrokselle. Suomessa on kansainvälisesti katsoen hyvät ja ennakoitavat lupakäytännöt, mutta pullokauloiksi on tunnistettu hallintotuomioistuinten puutteelliset resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 25.10.03 lisätään 2 000 000 euroa lupaprosessien sujuvoittamiseen ympäristöarvoista tinkimättä.

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eläinsuojelulain ja eläinten kaltoinkohtelun valvontaan liittyy merkittäviä puutteita. Tarkastuksia tiloilla tekevien valvontaeläinlääkärien resurssit ovat puutteelliset ja eläinlääkäreiden työkuorma valtava.

Eläimillä on oikeus hyvinvointiin ja arvokkaaseen kohteluun. Eläinsuojelupoliisin toiminnan laajentaminen olisi askel oikeaan suuntaan. Poliisin resurssien ohjaaminen eläinsuojelupoliisitoiminnan kehittämiseen ja laajentamiseen on ensiarvoisen tärkeään sujuvan ja tuloksellisen eläinsuojelun turvaamiseksi ja eläinten kärsimyksen vähentämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin eläinsuojeluun ja eläinoikeusrikoksiin keskittyvän poliisitoiminnan laajentamiseksi koko valtakunnan tasolle.

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 26.10.20 vähennetään 2 000 000 euroa vapaaehtoisen paluun ja maasta poistamisen paketin toimeenpanosta.

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomea vaivaa pelastajapula, ja se näkyy jo pelastustoimen arjessa. Pelastuslaitoksilla on haasteita uuden henkilöstön rekrytoinnissa, ja paikoin palvelutaso ei ole enää lain edellyttämällä tasolla.

Pelastajapula voidaan ratkaista ainoastaan pelastajien koulutusmäärän kasvattamisella. Pelastuslaitokset ovat todenneet, että Suomi tarvitsee vuoteen 2030 mennessä yli 1 000 pelastajaa enemmän kuin nykyisellä tahdilla koulutetaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.30.03 lisätään 4 500 000 euroa pelastajakoulutettavien määrän kasvattamiseen tarvetta vastaavalle tasolle.

40. Maahanmuutto

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomi tarvitsee maahanmuuttoa. Suomen väestö ikääntyy ja työvoimapula kasvaa. Pula työvoimasta uhkaa niin yritystoiminnan edellytyksiä kuin hyvinvointipalveluiden turvaamista Suomessa.

Kasvavalla työhön johtavalla maahanmuutolla olisi merkittävä vaikutus niin talouden suotuisalle kehitykselle kuin julkisen talouden kestävyydelle. Työhön johtava maahanmuutto ei kuitenkaan tapahdu itsestään, vaan se vaatii aktiivisia toimia. Nyt Orpon hallitus liikkuu täysin päinvastaiseen suuntaan.

Maahanmuuttajien kotoutumista on tuettava ja paperittomuuden aiheuttamaa osattomuutta on vähennettävä. On tärkeää, että täällä asuvat ovat aidosti osa yhteiskuntaa, voivat opiskella, työllistyä ja kokea olevansa tervetulleita.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Samalla on luotava enemmän laillisia reittejä hakea turvaa. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on yksi tärkeimmistä ja tehokkaimmista tavoista auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä, esimerkiksi lapsia, nuoria ja vähemmistöön kuuluvia henkilöitä. Samalla se on tehokas keino auttaa maita, joihin kohdistuu suurin tulijoiden paine.

Työhön johtavaa maahanmuuttoa jarruttavista hankkeista ja pakolaiskiintiön laskemisesta historiallisen alas tulee luopua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.01 lisätään 650 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseen ja 1 000 000 euroa työhön johtavan maahanmuuton vauhdittamiseen ja

että momentilta 26.40.01 vähennetään 3 000 000 euroa kansainvälisen suojelun väliaikais-
tamiseen ja lupien pituuden lyhentämiseen sekä 6 800 000 euroa työperäisten lupien jälki-
valvontaan maahanmuuttoa kiristävästä toimista.

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Aseelliset konfliktit, väkivaltaisuuudet ja ympäristökriisit pakottavat ihmiset hakemaan turvaa muualta. Pakolaisten määrä on tällä hetkellä maailmassa korkeampi kuin kertaakaan toisen maailmansodan jälkeen.

Laillisia maahantuloreittejä, kuten pakolaiskiintiötä, tulisikin vahvistaa. Laillisia maahantuloreittejä vahvistamalla voidaan samalla torjua rikollisuutta, kuten ihmiskauppaa ja salakuljetusta.

Hallitusohjelman mukaan Orpon hallituksen turvapaikkapolitiikka perustuu hädänalaisimpien auttamiseen. Hallitus kuitenkin toimii käytännössä päinvastoin, sillä pakolaiskiintiö laskee koko vuosituhaten alhaisemmalle tasolle. Suomi on kiintiöpakolaisten vastaanottamisessa painottanut nimenomaan haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten uudelleensijoitusta.

Pakolaiskiintiö on tehokas keino suojella kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia, ja sen määrää tulisi kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.21 lisätään 1 900 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseen ja

että momentilta 26.40.21 vähennetään 5 509 000 euroa säilöönnoton pidentämiseen varastusta määrärahadista.

63. Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Orpon hallitus aikoo leikata turvapaikanhakijoiden ja kansainvälistä suojelua saavien vastaanottorahaa. Vastaanottoraha turvaa välttämättömän toimeentulon, jos turvapaikanhakija on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloaan ansiotyöllään, muista tuloista tai varoista.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastaanottoraha on jo ennestään matala, ja sen leikkaus ennestään ei ole kestävä. Leikkaus noudattaa Orpon hallituksen maahanmuuttolinjaa, jonka pääasiallinen viesti on, että Suomeen ei olla tervetulleita. Vastaanottorahan leikkaus tulisi perua.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin vastaanottorahan säilyttämiseksi nykytasolla.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

70. Valtionhallinnon kehittäminen

02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)

Suomessa on hälyttävän vähän kilpailua hankinnoissa, vaikka julkinen sektori hankkii tavaroita ja palveluja vuosittain noin 47 miljardilla eurolla. Vuonna 2021 saatiin 22 prosenttiin hankinnoista vain yksi tai ei yhtään tarjousta. Hankinnoista tulisi hakea kustannustehokkuutta siten, että se hyödyttää myös pieniä yrityksiä. Hankintoja kannattaa jakaa pienempiin kokonaisuuksiin sekä lisätä ns. innovatiivisia hankintoja, joissa esimerkiksi hankitaan tietyn toiminnan tai tavaran sijasta tiettyjä tuloksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin julkisten hankintojen kustannustehokkuuden parantamiseksi lisäämällä kilpailua, kehittämällä julkisia hankintoja tietopohjaisesti sekä edistämällä hankintoihin liittyvää osaamista.

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Sosiaali- ja terveyspalveluissa on kyse ihmisistä, hyvinvoinnista ja pahoinvoinnista, elämästä ja kuolemasta. Siitä, autetaanko ihmisiä ajoissa vai annetaanko ongelmien kasautua. Panostaminen hyvinvoinnin edistämiseen, ongelmien ennaltaehkäisyyn ja tuottavuuden parantamiseen tuo säästöjä, purkaa hoitonoja ja pitää kustannukset hallinnassa pidemmällä aikavälillä.

Hyvinvointialueet ovat aloittaneet työnsä vaikeassa tilanteessa koronakriisin jälkimainingeissa. Henkilöstöpula, väestön ikääntyminen ja kustannusten kasvu rasittavat alueiden arkea ja vaikeut-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

tavat toiminnan kehittämistä. Äkkijyrkät leikkaukset hyvinvointialueilla voivat johtaa tilanteeseen, jossa kustannukset pikemminkin kasvavat, kun kalliiden korjaavien palveluiden tarve kasvaa.

Hyvinvointialueuudistuksen tavoitteena oli turvata yhdenvertaiset palvelut, parantaa hoitoon pääsyä sekä hillitä kustannusten kasvua. Jotta nämä tärkeät tavoitteet voidaan saavuttaa, hyvinvointialueiden talouteen on luotava liikkumavaraa.

Orpon hallituksen leikkaukset kohdistuvat hallituksen omienkin vaikutusarvioiden mukaan erityisesti nuoriin. Tämä johtaa nuorten ulkopuolisuuden lisääntymiseen, työllisyyden heikentymiseen ja syrjäytymisen kasvuun. Mielenterveyden häiriöt ovat jo nyt nuorten yleisimpiä terveysongelmia. Nuorten syrjäytyminen on inhimillisesti murheellista, minkä lisäksi siitä koituu myös valtiontaloudelle merkittäviä kustannuksia. Nuoriin kohdistuvat leikkaukset on peruttava, ja sen sijaan panostettava nuorten syrjäytymisen ja mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee toimenpideohjelman sosiaali- ja terveyspalveluiden painopisteen siirtämiseksi korjaavista palveluista ennaltaehkäisyyn sekä varaa sen toteuttamiseen tarvittavat määrärahat.

Vastalauseen lausumaehdotus 34

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne ei johda lyhytnäköisiin leikkauksiin, jotka kasvattavat kustannuksia pitkällä aikavälillä.

Vastalauseen lausumaehdotus 35

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstöpulan ratkaisemista.

Vastalauseen lausumaehdotus 36

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen hyvinvointialueiden alijäämien kattamiseen varatun ajan väliaikaisesta pidentämisestä.

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen hyvinvointialueiden verotusoikeudesta, joka kannustaisi kustannustehokkuuteen ja vahvistaisi alueiden autonomiaa vaikuttavimpien hoitomuotojen hyödyntämisessä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 38

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset, joilla helpotetaan hyvinvointialueiden kykyä hillitä vuokralääkärikustannusten jyrkkää kasvua.

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä esityksen lastensuojelun jälkihuollon ikärajan palauttamisesta 25 ikävuoteen ja varaa sen toteuttamiseen 12 000 000 euroa.

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen terapiatakuusta kaikenikäisille ja varaa sen toteuttamiseen 35 000 000 euroa.

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä esityksen vammaispalvelulain uudistamiseksi siten, että nykylainsäädännön huomautuksia saaneet ihmisoikeusloukkaukset korjataan.

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa vammaispalvelulain lykkäyksestä johtuvan viiveen aikana erityisesti lasten ja nuorten vammaispalveluiden laadun ja saatavuuden sekä varaa siihen 25 000 000 euroa.

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat esitykset seitsemän päivän hoitotakuusta ja kohdentaa sen voimaantumisen lykkäyksestä säästyneen 5 000 000 euron rahoituksen hyvinvointialueille hoitojonojen purkamiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 44

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdentaa Kela-korvauksiin varaamasta 65 300 000 euron rahoituksesta 60 000 000 euroa hyvinvointialueille hoitojonojen purkamiseen sekä vanhuspalveluiden vahvistamiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 45

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jolla tuloksellinen toimintamalli lasten ja nuorten pitkittyneen kivun hoitoon ja kuntoutukseen jalkautetaan kaikkiin yliopistosairaaloihin, ja varaa sen toteuttamiseen 1 000 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 46

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen murrosikäisten vanhempien tukemiseksi tarkoitetun teineuvolan pilotoinnista.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Kuntien peruspalveluiden valtionosuus koostuu pääasiassa varhaiskasvatus- ja perusopetusmenoista. Valtionosuuksien indeksikorotusten leikkaaminen on käytännössä siis leikkaus opetuksesta ja varhaiskasvatuksesta, mikä vaikuttaa henkilöstön palkkaamiseen ja näin ryhmäkokojen suuruuteen. Kunnissa on jo nyt pula varhaiskasvatuksen ammattilaisista, ja indeksijäädetykset vievät tilannetta ainoastaan huonompaan suuntaan.

Päiväkodit ja koulut ovat hyvinvointivaltion peruspilareita. Niissä jokainen lapsi ja nuori saa tarvittavat välineet kasvaa omaksi itsekseen, oppia uutta ja tavoitella unelmiaan. Jos lasten koulutuspolun alkuun ei panosteta, on sillä merkittävät ja kauaskantoiset vaikutukset tulevaisuuteen. Vihreät haluaa varmistaa jokaiselle lapselle laadukkaan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, mahdollisuuden opiskella niin pitkälle kuin rahkeet riittävät ja tarvittavan tuen koko koulutuspolun ajalle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 47

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen, jolla turvataan lasten yhdenvertainen oikeus koulutukseen, erilaisten kuntien mahdollisuus vahvistaa elinvoimaisuuttaan sekä kasvavien kaupunkien kyky toteuttaa tarvittavia investointeja.

Vastalauseen lausumaehdotus 48

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kuntien valtionosuuksien indeksikorotusten leikkaamisen ja lisää 23 983 000 euroa kuntien peruspalveluiden järjestämiseen.

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Maatalouden energiaveron palautus on energiaverotuki, jolla pyritään parantamaan maatalouden kannattavuutta. Vaikka tavoite on hyvä, on tuki tunnistettu useissa suomalaisissa selvityksissä ympäristölle haitalliseksi. Maatalouden päästöjä ja ympäristöhaittoja tulisi vähentää ripeästi, jotta Suomi voi saavuttaa ilmasto- ja luontotavoitteensa. Tästä syystä ehdotamme, että maatalouden energiaverotuki poistetaan, kohdentaen vähennys erityisesti fossiilisten polttoaineiden tukemiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 49

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin maatalouden energiaverotuen poistamiseksi kohdentuen erityisesti fossiilisten polttoaineiden tukemiseen.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

01.(29.01, 29.40 osa, 29.70 osa ja 29.80, osa) Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Valiokunta on päättänyt lisätä momentille määrärahoja ja kohdentaa avustuksia muun muassa Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys ry:lle 400 000 euroa, Iso Kirja ry:lle 250 000 euroa ja Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ry:lle 100 000 euroa.

Edellä mainituilla tahoilla on kytkentöjä kielteiseen suhtautumiseen naispappeutta, sateenkaari-ihmisten oikeuksia sekä aborttioikeutta kohtaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 29.01.51 vähennetään 750 000 euroa Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys ry:n, Iso Kirja ry:n ja Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ry:n avustuksista ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 50

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia rikkovien eheytyshoitojen kieltämiseksi.

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vihreät haluaa varmistaa jokaiselle lapselle laadukkaan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, mahdollisuuden opiskella niin pitkälle kuin rahkeet riittävät ja tarvittavan tuen koko koulutuspolun ajan. Nuorten elämässä on oltava tilaa ja tukea erilaisille elämänpoluille, etsimiselle ja suunnan muuttamiselle. Haluamme, että jokainen koulu on hyvä ja että asuinalueet eivät pääse eriytymään. Jokaiselle nuorelle on turvattava tulevaisuuden mahdollisuuksia lain tällä puolen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Päiväkodissa tai kouluissa muurataan joka päivä hyvinvointivaltion peruskiveä, jonka kautta jokainen lapsi ja nuori on saanut tarvittavat välineet tavoitella unelmiaan yhdessä muiden kanssa. On pettymys, ettei Orpon hallitus panosta lasten koulutuspolun alkuun ja esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuuteen. Juuri päiväkoti ja koulu voivat suojata ja kannatella lasta silloin, kun kotona on vaikeaa.

Ehdotamme, että hallituksen koulutusleikkaukset perutaan ja että opettajia ja ohjaajia lisätään niihin kouluihin ja päiväkoteihin, joissa oppilaiden lähtökohdat ovat kaikkein vaikeimmat. Lisäksi ehdotamme, että koulutuspolun alkua vahvistetaan turvaamalla kaksivuotisen esiopetuksen jatko ja kehittämällä 5—8-vuotiaiden esi- ja alkuopetusta kokonaisuutena.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.30 lisätään 32 000 000 euroa, josta kohdennetaan 30 000 000 euroa tasa-arvon edistämiseen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa sekä 2 000 000 euroa kotoutumisen edistämiseen, ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin sen varmistamiseksi, että ukrainalaiset lapset ja paperittomat lapset pääsevät varhaiskasvatukseen kaikissa kunnissa Suomessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kaksivuotisen esiopetuksen jatkon varmistamiseksi sekä joustavan esi- ja alkuopetuksen kehittämiseksi ja varaa tämän toteuttamiseen 30 000 000 euroa.

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Hallituksen esityksessä yksi prosenttiosuudeltaan suurimmista leikkauksista kohdentuu vapaaseen sivistystyöhön. Vihreät ei hyväksy tätäkään koulutusleikkausta.

Esityksessä kohdennetaan 20,5 miljoonan euron leikkaus vapaan sivistystyön oppilaitoksiin, jotka järjestävät koulutusta kaikille suomalaisille. Rahoituksen vähennys olisi noin 12 % vapaan sivistystyön kokonaisrahoituksesta. Vapaan sivistystyön rahoitusta on vähennetty jo kolmeen otteeseen viimeisen 15 vuoden aikana. Näiden aiempina vuosina tehtyjen leikkausten heikentävä vaikutus rahoitukseen on ollut jo noin 18 %. Aiemmista leikkauksista tehtiin aikanaan pysyviä. Nyt esitetyt leikkaukset johtaisivat koulutusten määrän vähenemiseen, osallistumismaksujen korotuksiin sekä muihin toiminnan sopeutuksiin.

Leikkausten rinnalla talousarviossa ehdotetaan lisärahoitusta kansanopistojen oppivelvollisuus- koulutukseen, mikä on hyvä linjaus. Kansanopistoilla on hyvä mahdollisuus vahvistaa kotoutumista, ja koulutuksen resurssit myös kotouttamisajan ylittäneiden osalta pitäisi turvata. Kannatettavaa olisi myös työ- ja elinkeinoministeriön alaisuuteen harkitun kotiäitien kotoutuskoulutuk-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

sen siirto opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen ja osaksi vapaan sivistystyön jo olemassa olevaa, osaavaa ja jatkuvuuden turvaavaa koulutussisältöä.

Vapaa sivistystyö myös mahdollistaa avointen korkeakouluopintojen aloittamista usealla paikkakunnalla, missä korkeakoulutarjontaa ei muuten olisi. Se vahvistaa esimerkiksi ikäihmisten liikumista, torjuu yksinäisyyttä ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. Esitetyt leikkaukset on kumottava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.31 lisätään 19 000 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille.

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Lähiopetuksen riittävä määrä ammatillisessa tutkintokoulutuksessa tulee turvata opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Lukion opetusryhmien koolle tulisi asettaa katto ja lukioiden rahoitusmallia korjata. Sivistysvaliokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota siihen, että lukiokoulutuksen rahoitukseen kohdistettujen leikkausten jatkuminen vaarantaa laadukkaan, monipuolisen ja saavutettavan lukiokoulutuksen turvaamisen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee lukiorahoituksen uudistuksen siten, että niin kutsutusta rahoitusleikkurista luovutaan.

40. (29.40, osa) Korkeakouluopetus ja tutkimus

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Osaajapula ei ratkea ilman panostuksia koulutukseen. Olemme jäljessä niin pohjoismaisista verrokeistamme kuin kansallisista tavoitteistamme nostaa koulutustasoa. Koulutus on myös tärkeä työkalu tuottavuuden kasvattamisessa. Orpon hallituksen koulutusleikkaukset vievät Suomea väärään suuntaan, eikä niitä siksi tule hyväksyä. Lisäykset uusiin aloituspaikkoihin jäävät vaatimattomiksi ja ohittavat yliopistot lähes täysin. Tämä siitäkkin huolimatta, että Suomessa on valtava pula myös esimerkiksi lääkäreistä, tekoälyosaajista, vihreän siirtymän vauhdittajista ja varhaiskasvatuksen opettajista. Vihreät esittää tuntuva lisäystä aloituspaikkoihin sekä opintotieteilijöiden avoimeen korkeakouluun niille toiselta asteelta valmistuville, jotka jäävät ilman jatko-opiskelupaikkaa.

Avoimen korkeakoulun koulutustarjonnan säädelyjä enimmäismaksuja ollaan korottamassa ja vastaavasti korkeakoulujen valtionrahoitusta ollaan leikkaamassa viisi miljoonaa euroa. Avoin korkeakoulu on kuitenkin yksi keino koulutuksen tarjoamiseen eri kohderyhmille, ei ensisijaisesti korkeakoulujen tulojenhankintakeino.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Maksujen korottamisella ei pystytä kompensoimaan rahoitukseen kohdistuvaa leikkausta vuoden 2024 aikana. Lisäksi leikkaukset ovat todella huono viesti korkeakouluille, joita on ohjattu laventamaan rahoituspohjaansa kompensoidakseen heikkoa valtion rahoitusta. Mikäli koulutuksen volyyymi ei pysy yllä, toteutuvat määrärahasäästöt puhtaina koulutusleikkauksina korkeakoulujen perusrahoituksesta.

Julkisen talouden suunnitelman mukaan EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen täyskatteellistamisen eli vähimmäismaksujen korotuksen ennakoitua tuottoa vastaava summa 20 miljoonaa euroa leikataan korkeakoulujen valtionrahoituksesta vuoteen 2028 mennessä. Vuonna 2024 leikkaus on viisi miljoonaa euroa. Tämä kasvattaa korkeakoulujen toiminnan markkinariskiä. Leikattu summa on pois sekä koulutuksen että kansainvälisten opiskelijoiden opetuksen kehittämisestä, vaikka ennakoitujen tuotot toteutuisivatkin, mitä voi pitää epävarmana.

Täyskatteellinen EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksu tulee korkeakoulujen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön omien arvioiden mukaan vaikuttamaan negatiivisesti kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Toivottua tulovirtaa tai riittävää osajien määrän kasvua ei ole realistisesti odotettavissa. Maksuista ennakoitujen tuotot ovat spekulatiivisia ja johtavat todennäköisesti rahoituksen ja siten myös toiminnan vähenemiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.50 lisätään 12 900 000 euroa, josta kohdistetaan 10 000 000 euroa yliopistojen aloituspaikkojen lisäämiseen, 900 000 euroa avoimen korkeakoulutuksen toimintamenoihin ja 2 000 000 euroa yliopistojen harkinnanvaraiseen rahoitukseen, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin avoimen korkeakoulutuksen maksujen tason pienentämiseksi ja EU/ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukukausimaksujen poistamiseksi.

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Viittaamme kohdassa 50 esitettyihin perusteluihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.55 lisätään yhteensä 21 600 000, josta osoitetaan 5 500 000 euroa ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen, 1 100 000 euroa avoimen korkeakoulutuksen toimintamenoihin, 3 000 000 euroa ammattikorkeakoulujen harkinnanvaraiseen rahoitukseen ja 12 000 000 euroa SOTE-harjoittelukorvausten poistumisen takia tehdyn leikkauksen kompensoimiseksi.

70. (29.70, osa) Opintotuki

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Opintotuen tarkoituksena on turvata opintojen aikainen toimeentulo. Tavoitteena on, että opiskelijat voisivat keskittyä täysipainoisesti ja täysipäiväisesti opiskeluun. Leikkaukset opintotukeen heikentävät erittäin pienituloisen ihmisryhmän toimeentuloa, nakertavat koulutuksellista tasa-arvoa ja pidentävät opintoaikoja.

Hallitus aikoo jäädyttää opintotuen indeksikorotukset. Nousevien elinkustannusten keskellä opintotuen indeksijäädytys on tosiasiallisesti leikkaus opintotukeen. Jo valmiiksi erittäin matalan opintotuen taso laahaa perässä, kun elinkustannukset nousevat.

Hallitus aikoo entisestään lisätä opintotuen lainapainotteisuutta. Lainapainotteisuuden kasvu eriarvoistaa koulutusta. Kynnys nostaa opintolainaa on korkeampi heikommin toimeentulevien perheiden lapsille. Lisäksi opiskelijoiden velkataakka on jo nyt tuplaantunut lyhyessä ajassa. Korkeiden korkojen ja epävarmojen työllistymisnäköymien maailmassa tämä kehitys on huolestuttavaa.

On kestävämpää, että hallitus siirtää valtion velkataakkaa opiskelijoiden kannettavaksi. Opiskelijat ovat muutenkin ainoa ihmisryhmä, jonka odotetaan ottavan velkaa elääkseen.

Opiskelijoiden heikko toimeentulo lisää riskiä mielenterveysongelmille ja hidastaa opintoja. Kun opiskelijat joutuvat entistä useammin ja entistä enemmän työskentelemään opintojen ohessa tulakseen toimeen, mahdollisuus keskittyä opintoihin heikkenee. Opintotukea koskevissa päätöksissä tulee muistaa erilaisissa elämäntilanteissa olevat opiskelijat: niin korkeakoulu- kuin toisen asteen opiskelijat, niin alaikäiset kuin täysi-ikäiset, niin itsenäisesti kuin vanhempiensa luona asuvat opiskelijat.

Vihreät esittää opintotuen indeksikorotusten toteuttamista, opintotuen lainapainotteisuuden vähentämistä ja opintorahan korottamista 50 eurolla kuukaudessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin opintorahan korottamiseksi, opintotuen lainapainotteisuuden vähentämiseksi ja opintotuen kehittämiseksi siten, että se mahdollistaa täysipäiväisen opiskelun.

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää opiskelijoiden toimeentulon vaikutuksia ja yhteyttä kansainvälisten vaihto-opintojaksojen määrän vähenemiseen.

80. (29.80, osa) Taide ja kulttuuri

Taide ja kulttuuri ovat keskeinen osa suomalaista yhteiskuntaa. Taiteen ja kulttuurin ilmiselvän ja kiistämättömän itseisarvon lisäksi niillä on myös mittavia positiivisia kerrannaisvaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin, talouteen, työllisyyteen ja verotuloihin sekä yhteiskunnalliseen vakau-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

teen ja osallisuuteen. Taiteeseen ja kulttuuriin investoiminen kannattaa ja tuottaa moninkertaisesti hyötyä suhteessa siihen sijoitettuihin varoihin.

Orpon hallituksen leikkaukset kulttuurilta ovat euromääräisesti pieniä, mutta niiden vaikutus kulttuurialan toimintaedellytyksiin ovat suuret. Taiteen ja kulttuurin elinvoimaa ei turvata tai säävutettavuutta paranneta ilman riittäviä määrärahoja. Ehdotamme, että taiteeseen ja kulttuuriin kohdistuvat leikkaukset perutaan ja että taiteen ja kulttuurin määrärahoja kasvatetaan.

Kulttuurin toimintaedellytykset turvataan huolehtimalla pitkäjänteisesti ja ennakoitavalla tavalla toiminta-avustuksista ja kansallisten kulttuuritoimijoiden määrärahoista. Osana rahoituksen vahvistamista tulisi perustaa taide- ja kulttuurifestivaaleille erillinen riskirahasto, jonka avulla mahdollistetaan uusien teosten tilaukset, erilaiset kokeilut ja kulttuuri-innovaatioiden edistäminen. Tuottavista produktioista saatu rahoitus maksettaisiin valtiolle takaisin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 57

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin riskirahaston perustamiseksi taide- ja kulttuurifestivaaleille.

Vastalauseen lausumaehdotus 58

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kirjallisuuden toimintaedellytysten parantamiseksi.

21. Taiteen ja kulttuurin yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Orpon hallituksen leikkaukset kulttuurilta ovat euromääräisesti pieniä, mutta niiden vaikutus kulttuurialan toimintaedellytyksiin ovat suuret. Taiteen ja kulttuurin elinvoimaa ei turvata tai säävutettavuutta paranneta ilman riittäviä määrärahoja.

Palkaton työ on taidealoilla edelleen ongelma, ja yksittäisten taiteilijoiden neuvotteluasema suhteessa taidelaitoksiin on monin paikoin heikko. Julkisen vallan tulee edistää ja parantaa taiteen tekemisen mahdollisuuksia ja taiteilijoiden työllisyyttä tukevia ratkaisuja. Allianssimalli ja taiteilijapalkkamalli tarjoavat työsuhteen, joka lisää freelance-taiteilijoiden mahdollisuuksia jatkuvaan ammattimaiseen työskentelyyn, parantaa työttömyysturvan edellytyksiä ja poistaa taiteilijoiden sosiaali- ja eläketurvan aukkoja.

Taiteilijapalkan toimivuutta on syytä tutkia kokeilulla. Taiteilijapalkkakokeilussa taiteilijat olisivat apurahakauden sijaan työsuhteessa ja heillä olisi työsuhteeseen liittyvät edut. Taiteilijapalkkakokeilussa tulee huomioida eri taiteenaloille tyypilliset rakenteet.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

että momentille 29.80.21 lisätään yhteensä 1 200 000 euroa, josta 1 000 000 euroa taiteilijapalkkakokeilun käynnistämiseen ja 200 000 euroa valtionavustussäästön peruuttamiseksi.

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuella kirjastot ovat voineet tilata esimerkiksi lapsille ja erityisryhmille tarkoitettuja laadukkaita kotimaisia ja käännettyjä kirjoja. Näillä teoksilla on vähälevikkisyydestään huolimatta suuri merkitys suomalaiselle kulttuurille, kotimaisille kielille sekä niiden kehittymiselle. Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki tulee säilyttää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.30 lisätään 860 000 euroa vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuen säilyttämiseen.

31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Esittävä taide tarjoaa elinkeinon ja työtä lukuisille ammattilaisille. Vapaa kenttä on erityisen tärkeä työnantaja freelancereille, joiden tulot riippuvat toteutuvista esityksistä. Korona-aika oli erityisesti esittävän taiteen vapaalle kentälle hyvin vaikea, ja vapaalla kentällä on muutenkin ollut pitkään pulaa rahoituksesta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.31 lisätään harkinnanvaraisiin avustuksiin 2 000 000 euroa esittävän taiteen vapaan ammattilaiskentän kehittämiseen.

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Taiteen perusopetus antaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden opiskella taidetta pitkäjänteisesti koko nuoruusiän ajan. Taiteen perusopetusta annetaan yhdeksällä eri taiteenalalla (arkkitehtuuri, kuvataide, käsityö, mediataiteet, musiikki, sanataide, sirkustaide, teatteritaide ja tanssi). Laadukkaan perusopetuksen turvaaminen edistää taidekasvatuksen saavutettavuutta, luo edellytyksiä koulujen ja päiväkotien kanssa tehtävälle yhteistyölle sekä heijastuu myönteisesti kuntien kasvatus- ja hyvinvointipalveluihin.

Taiteen perusopetuksen laadusta ja saavutettavuudesta tulee huolehtia niin, etteivät maksut muodostu esteeksi kenenkään taideharrastukselle. Suomalaisen musiikin ja elokuvan kansainvälinen menestys ovat hyviä esimerkkejä siitä, että määrätietoinen ja pitkäjänteinen satsaus koulutukseen kannattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

että momentille 29.80.34 lisätään 2 000 000 euroa taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantamiseen.

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Tekijänoikeuslakiin kirjattavan korvusoikeuden on oltava oikeudenmukainen ja pitävästi perusteltavissa. Uudelle edunsaajaryhmälle eli äänikirjan lukijoille esitetty korvusoikeus poikkeaa kirjastokäytön korvaamisen aiemmasta käytännöstä.

Lainauskorvauksen tarkoitus on korvata teosten vastikkeettomasta kirjastokäytöstä aiheutuvaa tulonmenetystä tekijälle. Lisäksi lainauskorvaus on perinteisesti ollut kirjallisuuden tekijöille tärkeä toimeentulon lähde, joka mahdollistaa sen, että kirjallisuuden tekijät voivat elättää itsensä luovalla työllään ja kirjoittaa yhä uusia teoksia. Kirjailija käyttää kirjan kirjoittamiseen keskimäärin yhdestä kolmeen vuotta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa e-kirjojen ja e-äänikirjojen kirjastokäytön korvauksista koskevien säännösten toimivuutta korvusoikeuden piirissä olevien eri oikeudenhaltijoiden kannalta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin korvusoikeuden jatkokehittämiseksi.

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Visuaalisten alojen taiteilijoiden ansiotaso on kaikista ammattitaiteilijoista kehnoin. Alan työllistävät rakenteet ovat muihin taiteenaloihin verrattuna heikot, ja taiteilijat tekevät paljon ilmaista työtä. Visuaalisten alojen taiteilijat rahoittavat paitsi oman työskentelynsä myös teostensa esittämisen maksamalla galleriavuokraa. Taidemuseot eivät työllistä taiteilijoita, ja taiteilijoiden neuvotteluasema suhteessa näyttelyiden järjestäjiin on epätasa-arvoinen. Visuaalisen taiteen rahoitus on pientä suhteessa taiteilijakunnan kokoon, ja alalla on liian heikot välittäjärakenteet. Rahoitus ja rakenteet tuleekin saattaa ajan tasalle kehittämällä taiteenalalle uusia rahoitusinstrumentteja.

Näyttelypalkkiomalli on parantanut reiluja käytäntöjä ja parantanut taiteilijoiden edellytyksiä saada korvaus työstään.

Momentille kohdistuu myös hallitusohjelman mukainen valtionavustussäästö, joka johtaisi kuntien ja alueellisen kulttuuritoiminnan kehittämisavustusten lakkautukseen sekä seuraintalojen korjausavustusten ja neuvonta- ja ohjaustyön avustusten puolittumiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.50 lisätään yhteensä 4 942 000 euroa, josta 2 000 000 euroa kohdennetaan näyttelypalkkiomallin laajentamiseen yksityisiin gallerioihin ja 2 942 000 euroa

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

kohdennetaan valtionavustussäästön perumiseksi ja kohdennettavaksi kuntien ja alueellisen kulttuuritoiminnan kehittämisavustuksiin, seuraintalojen korjausavustuksiin sekä neuvonta- ja ohjaustyöhön.

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Ilman taiteilijan työtä ei ole myöskään taidetta: taiteellinen työskentely on kaiken taiteen, kulttuurin ja luovien alojen perusta. Valtion tärkeimpiä tapoja tukea taidetta on mahdollistaa taiteilijoiden kokopäiväinen taiteellinen työskentely. Taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämisen kannalta valtion taiteilija-apuraha on keskeisin tukimuoto, ja sen taiteilijaa työllistävä vaikutus on välitön. Taideneuvosto on ehdottanut, että valtion taiteilija-apurahojen määrää nostettaisiin sadalla. Tämä vahvistaisi erityisesti nuorten taiteilijoiden toimintamahdollisuuksia sekä varmistaisi taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta myös tulevaisuudessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.51 lisätään 2 500 000 euroa taiteilija-apurahojen määrän lisäämiseen sadalla.

91. Nuorisotyö

50. Nuorisotyön edistäminen (kiinteä määräraha)

Suomessa on lapsiasiavaltuutettu ja vanhusiasiavaltuutettu, mutta ei nuoriasiavaltuutettua. Nuoret itse ovat peräänkuuluttaneet tarvetta omalle valtuutetulle ja olleet aktiivisia asian edistämisesä. Nuoret aikuiset putoavat monesti palveluiden ulkopuolelle, sillä lasten palvelut loppuvat 18 vuoden iässä ja aikuisten palvelut eivät välttämättä saavuta nuoria aikuisia tai ne eivät vastaa heidän tarpeisiinsa. Nuoriasiavaltuutetun tehtävänä olisi valvoa 18—29-vuotiaiden nuorten aikuisuuden oikeuksien toteutumisesta. Nuorisolain mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin nuoriasiavaltuutetun tehtävän perustamiseksi tai vastaavan toimen sisällyttämiseksi osaksi lapsiasiavaltuutetun toimistoa.

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Nuorisotyössä tehdään korvaamattoman tärkeää työtä hyvin pienillä resursseilla. Juuri nuorisotyöntekijä voi olla monelle se ensimmäinen turvallinen ja luotettava aikuinen. Erityisesti etsivä nuorisotyö tavoittaa nuoria, joita ei välttämättä muilla keinoin tavoiteta.

Nuorten hyvinvointi ei ole koronan jäljiltä palautunut. Tarve etsivälle nuorisotyölle ja nuorten syrjäytymisen ehkäisylle ei suinkaan ole vähentynyt. Ehdotamme, että hallituksen leikkaukset

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

nuorilta perutaan ja että etsivää nuorisotyötä ja nuorten syrjäytymisen vastaista työtä pikemminkin vahvistetaan. Tämä pitää sisällään myös esimerkiksi kulttuurikasvatustyötä segregatiosta kärsivillä alueilla sekä kotoutumista ja osallisuutta tukevan nuorisotyön vahvistamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.51 lisätään 8 500 000 euroa etsivään nuorisotyöhön ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn.

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Maataloutta on uudistettava, jotta se olisi kestävää niin ympäristön kuin tuottajankin kannalta. Maataloudella on keskeinen rooli Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Ekologisesti kestävä ruoantuotanto on avain myös ruokaturvan parantamiseen.

Suomen tulee tehdä vaikuttavaa työtä ja vaikuttamista ekologisen maatalouden puolesta niin Suomessa kuin myös EU-tasolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus vaikuttaa EU:ssa sen puolesta, että niin kutsuttu koulu-maitotuki lakkautetaan ja tilalle perustetaan koulusärkituki, jolla kannustetaan korvaamaan punaista lihaa, siipikarjaa ja kaukaa tuotua kalaa Itämeren suojelua edistävillä, kestävästi pyydytyillä kalatuotteilla.

10. Maaseudun kehittäminen

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Turkistarhaus aiheuttaa turkiseläimille laajaa, tarpeetonta kärsimystä. Turkistarhoilla eläimet elävät pienissä häkeissä vailla mahdollisuutta lajityypilliseen käyttäytymiseen. Tarhauksen seurauksena eläimille kehittyy sairauksia ja käyttäytymisen häiriöitä.

Terveyturvallisuuden kannalta turkistarhoihin liittyvät riskit ovat tulleet ilmeisiksi viimeistään syksyn lintuinfluenssakeskustelun myötä. Asiantuntijat ovat toistuvasti varoittaneet, että turkistarhat aiheuttavat merkittävän riskin uusien epidemioiden ja pandemioiden syntymiselle.

Tämän lisäksi turkistarhaus on suurissa ongelmissa kannattavuuden kanssa. Turkisalan loppuminen Suomessa on turkisten laskevan kysynnän ja eläinten oikeuksien kannatuksen vuoksi joka tapauksessa edessä tulevaisuudessa. Turkistarhauksen hallittu alasajo tulisikin aloittaa mahdollisimman pian.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee turkistarhaajille luopumistuen ja varaa sen toteuttamiseen 10 000 000 euroa.

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä eduskunnalle esityksen turkistarhauksen kieltämisestä ja hallitusta alasajosta sekä turkistarhaajille suunnatusta luopumistuesta.

54. Hevostalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen talous on haastavassa tilanteessa, jossa valtion menoja tulee tarkastella harkiten. Hallitus on päättänyt kohdistaa leikkauksia aiemmin rahapelituotoilla rahoitettuihin kulttuurin ja nuorisotyön muotoihin. Sen sijaan hevosurheilun tukiin hallitus ei esitä leikkauksia. Vihreiden mielestä näitä tukia tulisi arvioida kriittisesti, jotta nuorilta ja kulttuurilta leikkaamiselta voitaisiin välttyä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 30.10.54 vähennetään 20 000 000 euroa hevostalouden edistämisestä.

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Kulttuuri on kuntien ja erilaisten alueiden keskeinen vetovoimatekijä. Virkeä ja omaleimainen kulttuuritoiminta tekee kunnista houkuttelevia asukkaille ja matkailijoille. Kulttuurimatkailuun panostamalla vahvistetaan alueiden elinvoimaisuutta ja elinkeinoelämää. Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen ryhmä on tukenut HAMA-alueiden kulttuuritoimintaa erillisillä avustuksilla. Niiden merkitys harvaan asutun maaseudun kulttuuritoiminnalle on ollut suuri.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa harvaan asutun maaseudun kulttuuritoimintaan tarkoitetut avustukset ja varaa niihin 500 000 euroa.

20. Maa- ja elintarviketalous

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eläimet eivät voi osallistua itse suoraan niiden hyvinvointiin vaikuttavien päätösten tekemiseen ja siitä käytävään keskusteluun. Siksi tarvitaan eläinsuojeluvaltuutettua, joka tarkastelee yhteis-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

kuntaa eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta ja ottaa siihen tästä näkökulmasta kantaa. Eläinten suojelun ja hyvinvoinnin edistämisen jatkuvuus ja ennakoitavuus edellyttävät, että eläinsuojeluvaltuutetun virka on pysyvä ja että toiminnalle varataan vuosittain riittävät resurssit.

Eläinsuojeluvaltuutetun tehtävänä olisi edistää ja parantaa eläinten hyvinvointia seurannan, aloitteiden, ehdotusten, lausuntojen ja muun vaikuttamisen keinoin. Tehtävään kuuluisi myös tukea ja edistää eläinten hyvinvointiin liittyvien eri toimijoiden välistä yhteistyötä eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi sekä osallistua tehtävään liittyvien eri neuvottelukuntien ja työryhmien työskentelyyn.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 65

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa eläinsuojeluvaltuutetun viran, tekee siitä pysyvän ja varaa eläinsuojeluvaltuutetun toimiston toimintamenoihin 300 000 euroa.

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Maatalouden uudistaminen edellyttää merkittäviä muutoksia maataloustukiin. Tukijärjestelmää on uudistettava siten, että tuet ohjaavat ja kannustavat ruoan tuotannon ohella ilmasto- ja ravinnepäästöjen vähentämiseen, hiilen sidontaan sekä luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen.

Keskeinen keino maatalouden ekologisen kestävyuden parantamiseen on siirtyminen entistä enemmän kasvipohjaiseen ruoantuotantoon. Tavoitteeksi on asetettava eläinperäisten tuotteiden kulutuksen vähintään puolittaminen vuoteen 2030 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin siipikarja- ja sikatilojen tukien, yleisen pinta-alatuen sekä muiden eläintuotannon tukien karsimiseksi ja vähentää niihin varattua rahoitusta säästötoimena 40 000 000 euroa.

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kasvuohjelman suomalaisen puhtaan kasvipohjaisen ruuan potentiaalin hyödyntämiseksi sekä pitkän aikavälin strategian kotimaisen ruoantuotannon uudistamiseksi ympäristön ja tuottajien kannalta kestäväksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että maatalouden kestävyysmurrosta vauhditetaan investoimalla kotimaiseen kasvipohjaiseen ruoantuotantoon koko arvoketjun osalta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

(42.) Turvepeltojen ilmastotoimet (siirtomääräraha 3 v)

Turvepeltojen ilmastotoimet ovat yksi kaikkein tehokkaimmista ilmastotoimista. Turvepeltojen kosteutta lisäämällä saavutetut päästövähennykset maksavat monin verroin vähemmän kuin vaikkapa tekninen hiilensidonta. Suomessa on myös käyttämättömiä turvepeltoja, joiden päästöjä saataisiin laskettua vettämällä pellot.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 30.20.42 palautetaan talousarvioon ja momentille lisätään 30 000 000 euroa turvepeltojen ilmastotoimiin ja kosteikkoviljelyyn.

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Luonnonhaittakorvaus on ympäristölle haitallinen tuki, sillä se ylläpitää tehottomassa käytössä olevaa peltoalaa ja täten lisää ilmastopäästöjä. Luonnonhaittakorvauksia tulisi vähentää ja säästytävä raha kohdentaa esimerkiksi kosteikkoviljelyyn.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 69

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin tehottomassa käytössä olevaa peltoalaa ylläpitävien ja ilmastopäästöjä lisäävien luonnonhaittakorvausten karsimiseksi ja vähentää niihin varattua rahoitusta säästötoimena 30 000 000 euroa.

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Tulevaisuuden ravinnon tulee olla nykyistä kasvipainotteisempaa. Tätä puoltavat sekä eläinten että ihmisten hyvinvointi sekä ympäristölliset näkökohdat. Etenkin taloudellisesti tiukkoina aikoina lihan- ja maidontuotannon tukia on perusteltua karsia. Samalla on ensiarvoisen tärkeää huolehtia, että maatalouden kestävyysmurros toteutuu sosiaalisesti kestäväällä tavalla ja ruokaturvasta tinkimättä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 30.20.47 vähennetään 2 000 000 euroa ruokaketjun edistämiseen varattuja määrärahoja lihan- ja maidontuotantoon liittyvien toimien osalta.

40. Luonnonvaratalous

44. Tuki puuntuotannon kestävyys- ja turvaamiseen (arviomääräraha)

Suomen hiilinielujen taso on romahtanut ja metsäluonnon tila on heikentynyt. Molempien ilmiöiden taustalla on ihmisen toiminta ja liian suuri metsien käyttö eli hakkuut. Jotta hiilinieluja ja metsäluontoa voitaisiin elvyttää, tarvitaan sekä lisäpanostuksia metsien suojeluun että hakkuuta-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

son laskua. Metsien suojelussa Metso-ohjelma on tuottanut hyviä tuloksia. Yksi toimiva tapa puolestaan laskea hakkuita ja vähentää metsien ylikäyttöä on vähentää puuntuotannon tukia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 30.40.44 vähennetään yhteensä 12 300 000 euroa siten, että Metso-ohjelmaan lisätään 5 000 000 euroa ja puuntuotannon kestävyys tukia vähennetään 17 300 000 euroa, ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 70

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin liian suurien hakkuitten ylläpitävien puuntuotannon tukien karsimiseksi.

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomalaisen luonnon tila on heikentynyt. Tämä näkyy kaikkialla, mutta voimakkaasti myös suomalaisissa metsissä. Suomen metsäluonnon luontotyypeistä uhanalaisia on hälyttävät 76 %. Ilman merkittäviä lisäpanostuksia Suomi ei tule saavuttamaan tavoitteitaan pysäyttää luonnon monimuotoisuuden hupeneminen vuoteen 2030 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.45 lisätään 19 773 000 euroa Metso- ja Helmi-ohjelmiin.

46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Kun Metka-rahoja vähennetään, kevenee myös Metsäkeskuksen hallinnollinen taakka. Tästä syystä Metsäkeskuksen toiminnan avustuksia voidaan vähentää säästötoimenpiteinä. Vastaavasti Metso- ja Helmi-ohjelmiin tarvittavat lisäpanostukset edellyttävät lisää resurssia myös Metsäkeskuksen osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 30.40.46 vähennetään yhteensä 1 720 000 euroa siten, että lisätään 2 280 000 euroa Metso- ja Helmi-ohjelmiin ja että vähennetään 4 000 000 euroa Metsäkeskuksen muusta toiminnasta.

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen romahtaneen hiilinielun elvyttämiseksi tarvitaan nopeita toimenpiteitä. Yksi toimenpide on lisätä metsien kasvua joutomailla, mitä on tuettu edellisinä vuosina. Joutomaiden metsän kasvua tukemalla saadaan hiiltä sidottua metsissä, joissa sitä ei muuten tapahtuisi samalla tasolla. Nyt hallitus aikoo lakkauttaa joutoalueiden metsityksen tukijärjestelmän.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

että momentille 30.40.47 lisätään 4 300 000 euroa joutomaiden metsitykseen.

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen riistakeskuksen toimintaan kohdennettujen varojen määrä on ollut laskussa useamman vuoden ajan. Riistakeskuksen toimintaan on kohdistunut myös paljon kritiikkiä lainvastaiseksi todettujen suurpetojen kaatolupien vuoksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 30.40.50 vähennetään 2 000 000 euroa riistatalouden edistämisestä.

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Tulevaisuuden ravinnon tulee olla nykyistä kasvipainotteisempaa. Tätä puoltavat sekä eläinten että ihmisten hyvinvointi sekä ympäristölliset näkökohdat. Etenkin taloudellisesti tiukkoina aikoina eläintuotannon tukia on perusteltua karsia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 30.40.62 vähennetään 2 000 000 euroa kalatalouden edistämisestä.

64. Metsähallitus

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus on leikkaamassa voimakkaasti retkeilyn rahoituksesta. Ulkoilu ja retkeily ovat lisänneet voimakkaasti suosiotaan viime vuosina, ja siksi retkeilyalueiden palveluiden kehittäminen on tarpeen. Laskeva rahoitus heikentää retkeilyn mahdollisuuksia ja lisää kulutusta niillä alueilla, joissa palveluita voidaan ylläpitää.

Suomen luonnon tilan heikkenemisen ehkäisyn kannalta yksi erittäin tärkeä toimi olisi tunnistaa ja suojella kaikki valtion maiden arvokkaat ja vanhat metsät. Luontopaneelin arvioiden mukaan vanhoja metsiä täytyisi luonnon monimuotoisuuden nimissä suojella satojatuhansia hehtaareja. Vapaaehtoisten metsäkartoittajien työryhmät ovat tunnistaneet Suomen metsistä jo lähes 400 000 hehtaaria vanhaa ja arvokasta metsää, joka tulisi suojella.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.64.50 lisätään 1 400 000 euroa retkeilyalueiden matkailupalvelujen kehittämiseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 71

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee viipymättä päätökset valtion vanhojen ja luonnon-tilaisten metsien suojelemisesta tieteellisten kriteerien perusteella ja vapaaehtoisten metsäkartoittajien työtä hyödyntäen.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Suomen talous on suurten haasteiden edessä. Lukuisista lupauksista huolimatta Orpon hallitus lisää Suomen velkaa huomattavasti seuraavien vuosien aikana. Samalla se kohdistaa erityisesti nuorille, lapsille ja heikommassa asemassa oleville merkittäviä sopeutustoimenpiteitä.

Valtiontaloutta tulee tasapainottaa, mutta se tulee tehdä sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla niin, että kenellekään ei koidu kohtuutonta taakkaa. Vakaa julkinen talous varmistaa, että ihmisille tärkeät palvelut pystytään turvaamaan ja ihmiset voivat hyvin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 31.10.20 vähennetään 90 000 000 euroa tienpidon määrärahoista säästötoimenpiteenä.

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Sujuva mahdollisuus liikkua arjessa on edellytys hyvälle elämälle. Se on turvattava kaikkialla Suomessa. Samalla liikenne on irrotettava vauhdikkaasti ja tehokkaasti fossiiliriippuvuudesta ilmastopäästöjen vähentämiseksi ja huoltovarmuuden turvaamiseksi.

Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman rahoituksen leikkaaminen 3 miljoonaan euroon vaikuttaa merkittävästi kuntien kykyyn toteuttaa kävelyn ja pyöräilyn investointeja tiukkenevassa taloustilanteessa. Kävely ja pyöräily ovat paitsi ilmastolle ja ympäristölle hyvä tapa liikkua, ne myös parantavat kansanterveyttä. Siksi leikkaukset ovat ristiriidassa myös hallitusohjelman Suomi Liikkeelle -tavoitteiden kanssa. Kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä tulee parantaa.

Lentoliikenne on saastuttavin liikennemuoto ja lentoliikenteen tuet ympäristölle kaikkein haitallisimpia tukia. Lentoliikennettä ei ole perusteltua tukea niin talouden kuin ympäristön kannalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään nettona 17 100 000 euroa, josta kohdennetaan lisäyksenä 18 000 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja vähennyksenä 900 000 euroa

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

avustuksia Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisilta lentoasemilta ja lentopaikoilta ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että pyöräilyn edellytyksiä parannetaan kasvattamalla kunnille osoitettavaa investointitukea pyöräteiden rakentamiseen.

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen talouden tilanne on haastava. Väestö ikääntyy, ekologiset kriisit kasautuvat, valtiontalouden velka kasvaa ja geopoliittinen tilanne lisää epävarmuutta. Hallitus on huolestuttavasta velkakehityksestä huolimatta kasvattamassa Suomen velkataakkaa huomattavasti seuraavien vuosien aikana.

Vihreiden mielestä menoja tulee asettaa tärkeysjärjestykseen ja on löydettävä sosiaalisesti oikeudenmukaisia säästökohteita. Vihreät ei leikkaisi esimerkiksi luonnonsuojelusta, ilmastotoimista, lapsilta ja nuorilta sekä kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta, vaan etsisi säästökohteita muualta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 31.10.77 vähennetään 58 000 000 euroa uusien tiehankkeiden valtuuksista säästötoimenpiteenä.

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyyn parantaminen (arviomääräraha)

Työvoimakustannustuen tavoitteena on parantaa huoltovarmuutta ja tukea suomalaisten alusten kilpailukykyä ulkomaanliikenteessä miehistökustannuksia alentamalla. Merenkulun rahtiliikenteen huoltovarmuutta tukeva määräraha on perusteltu, mutta suuri osa tuesta kohdistuu nykyään niin sanottuun viihdemerenkulkuun.

Viihdemerenkulkuun kohdistuva tuki ei ole perustelua niin vapaan kilpailun kuin valtiontalouden näkökulmasta. Lisäksi tukea voi pitää potentiaalisesti ympäristölle haitallisena.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin viihdemerenkulun tuen poistamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Lentäminen on liikennemuodoista ilmastolle ja ympäristölle kaikkein haitallisin. Silti sitä tuetaan valtion toimesta suurilla summilla.

Kotimaan lentoliikenteen tuet ovat ympäristölle haitallisia tukia ja kustannustehotonta liikenne- ja elinkeinopolitiikkaa. Lentäminen on liikennemuodoista ilmastolle ja ympäristölle kaikkein haitallisin. Silti sitä tuetaan valtion toimesta suurilla summilla.

Alueellinen saavutettavuus tulisikin varmistaa ensisijaisesti raideyhteyksin, mikä edellyttää painopisteen siirtoa lentoliikenteen julkisesta tukemisesta kohti raideliikenteen kehittämistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 31.20.55 vähennetään 16 000 000 euron lentoliikenteen ostoihin käytettävää määrärahaa ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lentoasemien markkinaehtoisuuden vahvistamiseksi ja tappiollisten lentoasemien tukien karsimiseksi.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin on tehokas ja riskitön tapa luoda kasvua ja auttaa suomalaisia pk-yrityksiä luomaan laadukasta kotimaista sisältöä. Av-tuotannoilla on lisäksi myönteisiä vaikutuksia laajaan alihankintapalveluita tarjoavaan kenttään, majoitus- ja matkailupalveluihin sekä Suomen maakuvaan. Tuotannot edistävät myös musiikin ja kirjallisuuden vientiä sekä peliteollisuuden osaamista.

Av-kannustimelle vuodelle 2023 myönnetty rahoitus loppui jo kesäkuun alussa. Työ- ja elinkeinoministeriö esitti 20 miljoonan euron panostusta vuodelle 2024. Nyt esitetty 12 000 000 euron määräraha vaikuttaa riittämättömältä suhteessa tarpeeseen ja potentiaaliin. Kannustimen heikentäminen tarkoittaa leikkausta kasvusta, verotuloista ja työllisyydestä.

Maatalouden kannattavuutta tulee parantaa sekä tukiriippuvuutta vähentää. Samalla tulee edistää maatalouden ekologista murrosta. Biokaasuun panostaminen on yksi keino parantaa maatalojen omavaraisuutta sekä edistää ympäristötavoitteita. Biokaasuinvestoinnit voivat myös parantaa maatalouden kannattavuutta sekä vähentää tukiriippuvuutta. Biokaasulaitokset voivat olla tulevaisuudessa hyödyllinen osa Suomen energiantuotantoa, mutta ne vaativat alkuun isoja investointeja. Vihreät ehdottaakin biokaasuun kohdistuvaa investointipakettia maataloille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 75

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdentaa työ- ja elinkeinoministeriön sisältä vähintään 8 000 000 euroa lisävaltuutta audiovisuaalisen alan tuotantokannustimeen sekä selvittää audiovisuaalisen alan tuotantokannustimen laajentamista musiikkialalle.

Vastalauseen lausumaehdotus 76

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdistaa työ- ja elinkeinoministeriön sisältä 30 000 000 euroa biokaasun edistämiseen maatalouden omavaraisuuden parantamiseksi.

01. Hallinto

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Yritysten ja toimialajärjestöjen toimintaa koskettava kilpailuoikeus on monisyistä ja joissakin tapauksissa kilpailulain tulkinta on haasteellista.

Pientenkin yritysten pitäisi olla mahdollista saada riittävää neuvontaa ja varmuutta toimintansa kilpailulainmukaisuudesta. Nykyisin kilpailuviranomaisten neuvonta ei riittävällä tavalla tue yritysten oikeusvarmuutta. Yritykset eivät voi saada sitovaa näkemystä kilpailulainsäädännön soveltuvuudesta, eikä yritys voi myöhemmin pätevästi vedota käytyihin keskusteluihin.

Kilpailuviranomaisen ei pitäisi ainoastaan valvoa kiellettyä toimintaa vaan sen tulee aktiivisesti neuvonnallaan pyrkiä ehkäisemään kilpailurikkomusten syntymistä. Tehokas ennakollinen viranomaisneuvonta edesauttaisi markkinoita hyödyttävän yritysyhteistyön ja tehokkuusetujen syntymistä ja poistaisi vallitsevia epävarmuuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.01.06 lisätään 1 000 000 euroa Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenoihin kilpailuneuvonnan ja reilun kilpailun edistämiseksi.

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Sähköistämistuki astui voimaan 2022, ja sen tarkoituksena on korvata osa päästökaupan aiheuttamasta lisäkustannuksesta sähkön hinnassa tietyille hiilivuotoriskin alla oleville teollisuudenaloille. Vähintään 50 % tuesta on käytettävä kehittämistoimiin, joilla edistetään kasvihuonekaasupäästöjen vähentymistä, energiankäytön tehostamista, uusiutuvan energian kulutusta tai sähköistämistä. Jäljelle jäävää osaa tuesta voi pitää selkeästi ympäristölle haitallisena, sillä sitä ei tarvitse hyödyntää hiilineutraaliuden edistämiseen.

Vihreiden alkuperäinen ajatus oli ajaa tuki alas porrastetusti siten, että 50 % hiilineutraaliuden edistämiseen korvamerkitystä osasta olisi ollut voimassa vielä vuoden ajan. Vapaasti käytettävän

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

tuen osuus on kuitenkin kirjattu lakiin, jota ei ole tässä yhteydessä mahdollista muuttaa. Erityisesti taloudellisesti tiukkoina aikoina ei ole perusteltua käyttää valtion rahaa ympäristön kannalta haitallisiin tukiin, joten esitämme säästötoimenpiteenä koko tuen lakkauttamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 77

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuen lakkauttamisesta ja että siihen varattu 150 000 000 euroa vähennetään säästötoimenä.

46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)

Julkisen talouden tilanne on huolestuttava. Valtion menoja on laitettava tärkeysjärjestykseen ja on löydettävä sosiaalisesti oikeudenmukaisia säästökohteita. Vihreät katsovat, että laivanrakennuksen innovaatiotukea ei ole haastavassa taloustilanteessa perusteltua säilyttää nykyisellä tasolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin laivanrakennuksen innovaatiotuen vähentämiseksi 10 000 000 euron edestä.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Suomella ei ole varaa polttaa ihmisiä loppuun ennenaikaisesti tai jättää hyödyntämättä sitä kaikkea potentiaalia, jota työmarkkinoille olisi saatavilla riittävällä tuella työllistymiseen. Siksi huolestisimme tehokkaista työllisyyttä vahvistavista palveluista. Joustavat työmarkkinat tarvitsevat rinnalleen ponnahduslaudan, joka auttaa pysymään työn syrjässä kiinni ja nousemaan köyhyydestä silloinkin, kun elämä ei kulje suunniteltuja reittejä.

Nykyistä useamman ihmisen tulisi lähtökohdistaan riippumatta pystyä löytämään työtä ja toimeentuloa avoimilta työmarkkinoilta. Siksi panostaisimme palkkatukeen, jonka avulla voi esimerkiksi opetella suomea tai suorittaa ammatilliset opinnot oppisopimustyöpaikalla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.51 lisätään yhteensä 49 304 450 euroa, josta kohdistuu 41 000 000 euroa työvoimapalveluiden vahvistamiseen, 6 000 000 euroa työllisyyttä edistävään palkkatukeen, 1 304 450 euroa pakolaiskiintiön korottamiseen ja 1 000 000 euroa re-start up -tukeen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Orpon hallituksen yksi suurimmista työllisyyteen liittyvistä kompastuskivistä on maahanmuutto. Kasvavalla työperäisellä maahanmuutolla olisi Suomen taloudelle merkittävä positiivinen vaikutus. Suomi ei pysty ratkaisemaan julkiseen talouteen, ikääntyvään väestöön ja työvoimapulaan liittyviä haasteita ilman merkittävästi lisääntyvää työperäistä maahanmuuttoa.

Työperäinen maahanmuutto ei kuitenkaan tapahdu itsestään, vaan se vaatii aktiivisia toimia ja ponnistuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.03 lisätään 10 000 000 euroa työhön johtavan maahanmuuton vauhdittamiseen, kansainvälisten osaajien houkutteluun ja kotoutumisen tehostamiseen.

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Orpon hallituksen pakolaiskiintiö on vuodelle 2024 500 henkilöä. Se on aivan liian pieni tilanteessa, jossa maailmalla on enemmän pakolaisia kuin koskaan toisen maailmansodan jälkeen. Pakolaiskiintiö on tehokas keino auttaa niitä, jotka ovat kaikkein haavoittuvimmassa asemassa.

Pakolaiskiintiö varmistaa, että pakolaisilla on turvallinen reitti saada kansainvälistä suojelua. Pakolaiskiintiötä ei pitäisi laskea, vaan päinvastoin kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.30 lisätään 5 500 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseen.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Hallituksen esittämät indeksijäädytykset sysäisivät suuren joukon ihmisiä köyhyyteen. Hallituksen esityksen vaikutusarvion mukaan pienituloisten määrä lisääntyisi hallituskauden aikana 41 600 henkilöllä, joista 3 900 on lapsia. SOSTE:n arvion mukaan hallituksen toimet kokonaisuudessaan lisäävät ensi vuonna köyhien määrää 68 000 henkilöllä, joista lapsia on lähes 17 000. Hallituksen leikkaukset kohdistuvatkin kohtuuttomasti nuoriin ja lapsiin. Samalla hallitus heikentää opiskelijoiden tilannetta. Moni opiskelija kamppailee jo nyt jaksamisen, toimeentulon ja mielenterveyden haasteiden kanssa. Opiskelijat ovat Suomessa ainoa ryhmä, jonka oletetaan velkaantuvan selviytyäkseen tavallisista arjen menoista. Opintorahan indeksikorotusten jäädyttäminen sysää velkataakkaa entisestään opiskelijoille.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Myös asumistuen leikkauksilla on suuret vaikutukset opiskelijoiden arkeen. Muutokset syökseivät opiskelijat entistä suurempaan taloudelliseen ahdinkoon. Taloudellisen tilanteen epävarmuus hidastaa opintoja ja lisää mielenterveysongelmia.

Työmarkkinat kaipaavat uudistamista. Uudistamisen pitää kuitenkin tapahtua oikeudenmukaisesti ja reilusti. Vihreät kannattaa työllisyyspolitiikkaa, jossa työttömyys ei merkitse koko talouden romahtamista, vaan sellaista, jossa on aito mahdollisuus etsiä uutta työtä ja kouluttautua uudelleen. Suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää on syytä yksinkertaistaa ja työikäisen väestön määrän vähentyessä ja huoltosuhteen heikentyessä myös pyrittävä varmistamaan, että kannusteet työllistyä ja ottaa työtä vastaan ovat oikeasuhtaiset. Nyt Orpon hallitus uudistaa kuitenkin työmarkkinoita rikkovalla ja epäoikeudenmukaisella tavalla. Hallituksen leikkaukset osuvat niihin, jotka ovat jo ennestään vaikeimmassa asemassa. Lapsikorotuksen poistaminen ajaa entistä suuremman joukon jo valmiiksi heikossa asemassa olevia lapsiperheitä, yksinasuvia ja pienituloisia ahtaalle. Samalla ansioturvan suojaosien poisto heikentää työn vastaanottamisen kannustimia.

Noin 120 000 lasta elää Suomessa köyhydessä. Jos perheen aikuinen tai aikuiset kamppailevat toimeentulovaikeuksien keskellä, heijastuu köyhyys lapsuuteen ja nuoruuteen. Orpon hallitus leikkaa perheiden toimeentulosta ja asumistuesta. vaikka tiedämme, että tuo raha on pois lasten arjen turvasta, ruoasta ja vaatteista. Kaikkein vaikein tilanne on yksin asuvilla alle 35-vuotiailla nuorilla.

Vihreiden tavoitteena on turvata nopea hoitoon pääsy ja yhdenvertaiset palvelut. Ehdotamme, että hallituksen Kela-korvauksiin syyttämät rahat kohdennetaan hyvinvointialueille hoitojonojen purkuun ja vanhuspalveluiden vahvistamiseen.

Nyt hallituksen esitys, jonka mukaan Kela-korvausten korottamisella pyritään keventämään hyvinvointialueiden taakkaa ja purkamaan perusterveydenhuollon hoitojonoja kohdentamalla hallituskauden aikana kertaluonteista rahoitusta perusterveydenhuollon hoitojonojen purkuun hallituksen kehittämän uuden Kela-korvausmallin avulla, käytännössä ohjaa jo hyväosaisia ihmisiä yksityisten palveluiden piiriin, eivätkä korotuksesta hyödy eniten apua tarvitsevat.

Osan rahoituksesta Vihreät korvamerkitsisi hedelmöityshoitojen Kela-korvauksiin niin, että kaikkien lapsitoiveet voisivat toteutua. Kela-korvauksen on ehdottomasti kohdeltava kaikkia yhdenvertaisesti perhemuodosta riippumatta.

Hallitus ei kehitä kotihoidon tukea, vaikka se jakautuu huomattavan epätasaisesti vanhempien kesken sekä vaikuttaa heikentävästi lapsiperheiden toimeentuloon ja erityisesti äitien urakehitykseen. Lastenhoidon tukiin tulisi tehdä pitkäjänteinen, kustannusneutraali uudistus, jossa kotihoidon tuki muutetaan joustavaksi lastenhoidon tueksi. Tavoitteena tulee olla mahdollistaa nykyistä paremmin lapsen hoitaminen kotona 1—2-vuotiaaksi, nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisasetta 2-vuotiailla ja sitä vanhemmillä lapsilla sekä parantaa erityisesti äitien työllisyyttä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

**Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr**

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin työttömyysturvan uudistamiseksi siten, että lyhyelläkin työssäololla voisi ansaita lyhytkestoisen ansioturvan ja että lapsikorotukset ja suojaosat työttömyysturvaan palautetaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelun suhdanneperustaisen ansioturvan käyttöönotosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistusten jäädyttämisen perumiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin asumistuen säilyttämiseksi vuoden 2023 tasoa vastaavalla tasolla sekä toimeentulotuen asumisnormin kehittämiseksi köyhyyttä vähentävällä ja ihmisten hyvinvointia edistävällä tavalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Kela-korvausten korotuksen peruuttamiseksi siten, että se laatisi tarvittavat esitykset kohdentaen Kela-korvauksiin varaa-
mastaan 65 300 000 euron rahoituksesta 5 300 000 euroa lapsettomuushoitojen, hedelmöityshoitojen ja gynekologisten palveluiden saatavuuden parantamiseen ja 60 000 000 hyvinvointialueille hoitojonojen purkamiseen ja ikäihmisten palveluiden turvaamiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 84

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kotihoidon tuen muuttamiseksi joustavaksi lastenhoidon tueksi.

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

04. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Suomi on kansainvälisesti vertaillen erittäin väkivaltainen maa naisille. Sukupuolittuneen väkivallan torjuntaan tarvitaan välittömästi lisää resursseja.

Suomi on sitoutunut Istanbulin sopimukseen eli Euroopan neuvoston yleissopimukseen naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Sopimus velvoittaa sen ratifioineita maita toimimaan pitkäjänteisesti ja koordinoitusti naiseen kohdistuvan väkival-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

lan ja sukupuolistuneen väkivallan vähentämiseksi. Sopimus velvoittaa Suomea toimimaan myös sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi yhteiskunnan eri sektoreilla. Naisiin kohdistuva väkivalta on sopimuksessa määritelty naisiin kohdistuvaksi rakenteelliseksi syrjinnäksi. Nykyisellään Suomi jää kuitenkin kauas Istanbulin sopimuksessa määritellyistä velvoitteista. Hallitus esittää Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon varatun määrärahan pienentämistä vuoteen 2023 verrattuna.

Nykyisellään Suomi jää kuitenkin kauas Istanbulin sopimuksessa määritellyistä velvoitteista. Eriytyisen hälyttävä tilanne on turvakotipaikkojen osalta, joita Suomen väkimäärän perusteella tulisi olla yli kaksinkertainen määrä nykyiseen verrattuna. Alueellinen eriarvoisuus on suurta, ja erityisesti Pohjois-Suomessa ja haja-asutusalueilla matkat lähimpään turvakotiin ovat kohtuuttoman pitkiä.

Tyttöjen sukuelinten silpominen on yksi sukupuolistuneen väkivallan muoto, joka loukkaa kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. THL:n mukaan Suomessa elää noin 10 000 tyttöä ja naista, jotka ovat läpikäyneet sukuelinten silpomisen. Tämän lisäksi 650—3 080 tyttöä on riskissä joutua läpikäymään silpomisen. Silpominen loukkaa ihmisoikeuksia, ja se voidaan katsoa Suomen rikoslain perusteella törkeäksi pahoinpitelyksi. Perinne heikentää naisten tasa-arvoa ja itsemääräämisoikeuksia sekä aiheuttaa terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja.

Tavoitteena tulee olla, että Suomessa asuvia ja oleskelevia tyttöjä ei silvota eikä lähetetä Suomesta ulkomaille silvottavaksi. Tavoitteeseen pääsemiseksi tulee kouluttaa ammattilaiset ottamaan asia puheeksi ja parantaa yhteistyötä kaikkien asian kanssa tekemisissä olevien toimijoiden ja perinnettä harjoittavien yhteisöjen jäsenten kesken. Hallitus esittää tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastaiseen työhön varatun määrärahan pienentämistä vuoteen 2023 verrattuna.

Hallitus esittää leikkausta myös väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisyyn. Vihreiden mielestä tämän toiminnan rahoitusta ei tule vähentää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.03.04 lisätään 700 000 euroa, josta 300 000 euroa kohdistetaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon, 150 000 euroa silpomisen vastaiseen työhön ja 250 000 euroa väkivaltaisen radikalisaation ja ekstremismin ehkäisyyn.

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

THL:n mukaan arviolta noin 6 prosenttia raskaana olevista käyttää päihteitä, mutta monien kohdalla päihteiden käyttöä ei tunnisteta, eikä äiti tai perhe saa tarvitsemiaan palveluita. Päihteitä käyttävien raskaana olevien äitien ja vauvaperheiden hoidon jatkuvuuteen on panostettava. Siksi esitämme raskaana olevien päihteitä käyttävien hoitojärjestelmän vakinaistamiseen tarvittavia määrärahoja.

Valiokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomiota siihen, että ruoka-avun jakajina on syytä huomioida erityisesti pienet toimijat sekä kristillisen arvomaailman mukaisesti toimivat järjestöt. On epäselvää, mitä kristillisen arvomaailman mukaisesti toimivien järjestöjen erityinen huomiointi

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

tässä yhteydessä tarkoittaa. Ehdotamme, että ruoka-avun jakajia ei suosita, mutta ei myöskään syrjitä aatteellisen perustan perusteella.

Valiokunta on lisännyt momentille 40 000 euroa hankkeeseen, jolla tuetaan kriisiraskaustilanteessa olevia, raskauttaan vaikeassa tilanteessa jatkavia ja abortin läpikäyneitä tyttöjä ja naisia. Valiokunnan käsittelyssä ei ole selvinnyt, minkä tyyppisestä hankkeesta tarkalleen olisi kyse. Yhdysvalloissa ns. kriisiraskauskeskukset (Crisis Pregnancy Center) tunnetaan kyseenalaisista toimintatavoista, joissa raskaudenkeskeytystä harkitsevia tyttöjä ja naisia pyritään aktiivisesti taivuttelemaan jatkamaan raskautta. Tämänkaltaista toimintaa ei tietenkään tule Suomessa valtion toimesta rahoittaa. Kyseinen hanke tulee kytkeä seksuaalioikeuksien ja seksuaalikasvatuksen vahvistamiseen itsemääräämisoikeutta toteuttavalla tavalla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.03.63 lisätään 3 000 000 euroa raskaana olevien päihteitä käyttävien hoitojärjestelmään ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 85

Eduskunta edellyttää, että ruoka-aputoimijoita ei suosita eikä syrjitä aatteellisen perustan perusteella.

Vastalauseen lausumaehdotus 86

Eduskunta edellyttää, että kriisiraskaushankkeen rahoituksen ehtona on seksuaalioikeuksien ja itsemääräämisoikeuden toteutuminen ja että ketään ei pyritä aktiivisesti taivuttelemaan jatkamaan epätoivottua raskautta.

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Hallitus esittää lapsilisien korottamista tilanteessa, jossa työttömyysturvan ja asumistuen lapsikorotukset leikataan. Lapsilisien korottaminen siten, että korotusten kulut katetaan viemällä rahat kaikkein köyhimmiltä perheiltä, ei ole oikein. Samalla on huomionarvoista, että toteuttaessaan etuuteen indeksileikkaukset hallituksen esitys laskee todella monen lapsiperheen tuloja.

Lapsilisien uudistaminen siten, että sillä pystytään nykyistä tehokkaammin edistämään lapsiperheiden hyvinvointia ja vähentämään lapsiperheköyhyyttä, on sinällään kannatettavaa. Lapsilisien tulisi myös huomioida nykyistä paremmin eri perhemuodot kuten kahden kodin perheet.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 87

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset lapsilisien säilyttämisestä vuoden 2023 tasoa vastaavalla tasolla ja tehokkaista keinoista vähentää lapsiperheköyhyyttä.

20. Työttömyysturva

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Vuorotteluvapaan tavoitteena on yhtäältä edistää työntekijöiden työssä jaksamista ja toisaalta parantaa työttömien työllistymisedellytyksiä. Vuorotteluvapaalle jääneet ovat tutkimuksen mukaan kokeneet henkisen ja fyysisen hyvinvointinsa parantuneen vapaan ansiosta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 88

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu suunnitelmasta lakkauttaa vuorotteluvapaajärjestelmä.

55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)

Vihreät ei kannata aikuiskoulutustuen lakkauttamista. Aikuiskoulutustukea tulisi kuitenkin uudistaa vastaamaan paremmin työelämän osaamistarpeisiin. Vihreiden mallissa aikuiskoulutustuki mahdollistaisi nykyistä paremmin tutkinnon osien ja täydennyskoulutusten suorittamisen työn ohella. Lisäksi suuntaisimme tukea heille, joiden työhistoria tai koulutustausta on puutteellinen tai työmarkkina-asema muuten hauras.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 89

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uuden aikuiskoulutustuen mallin aikuisväestön kouluttautumisen ja jatkuvan oppimisen edistämiseksi siten, että kouluttautuminen on nykyistä paremmin mahdollista työn ohella ja tuki kohdentuu myös vailla toisen asteen tutkintoa oleville, ja varaa tähän riittävät resurssit.

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Orpon hallitus heikentää työllisyyttä leikkaamalla tehokkaasta ammatillisesta kuntoutuksesta. Nuorten kuntoutustuella vahvistetaan nuorten sitoutumista kuntoutukseen ja vähennetään työkyvyttömyyseläkkeelle jäämistä, joka heijastuu myös työllisyyteen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Orpon hallitus kasaa taakkaa erityisesti nuorten niskaan ja leikkaa niiltä, jotka kipeästi tarvitsisivat näköaloja tulevaisuuteen. Nuorten kuntoutustuesta leikkaaminen on myös ristiriidassa hallituksen työllisyystavoitteiden kanssa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 90

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin nuorten ammatillisen kuntoutuksen rahoituksen palauttamisesta vuoden 2023 tasoa vastaavalle tasolle ja varaa tähän 20 000 000 euroa.

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Suomessa toimii tällä hetkellä 29 turvakotia, joissa on perhepaikkoja yhteensä 228 perheelle tai yksin tulevalle asiakkaalle. Suomi on kuitenkin jo vuonna 2015 sitoutunut Istanbulin sopimukseen, jonka mukaan turvakotipaikkoja pitäisi olla 500. Alueellinen eriarvoisuus on suurta, ja erityisesti Pohjois-Suomessa ja haja-asutusalueilla matkat lähimpään turvakotiin ovat kohtuuttoman pitkiä. Hallitus on osoittanut budjetissaan turvakotitoimintaan lisäresursseja, mutta aivan liian vähän. Korotuksella katetaan ainoastaan turvakotipalvelujen tuottajien palkka- ja muiden kustannusten nousu.

Vihreät ehdottaa turvakotitoimintaan riittäviä resursseja, jotta Istanbulin sopimuksen velvoitteet voidaan saavuttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.60.52 lisätään 5 000 000 euroa turvakotipaikkojen määrän lisäämiseen Istanbulin sopimuksen velvoitteita vastaavalle tasolle.

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Vihreiden mielestä maatalouden tulisi ekologisen kestävyuden parantamiseksi siirtyä entistä enemmän kasvipohjaiseen ruoantuotantoon. Tavoitteeksi on asetettava eläinperäisten tuotteiden kulutuksen vähintään puolittaminen vuoteen 2030 mennessä. Vähentyneen eläintilamäärän sekä tehostuneen tuotannon takia maatalousyrittäjien lomituspalveluiden kustannuksia voidaan karsia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 91

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin maatalousyrittäjien lomituspalveluiden kustannusten alentamiseksi vaikuttamalla eläinperäisten tuotteiden kulutuksen puollittamisen ja sen myötä eläintilojen määrän vähentymisen puolesta.

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Vihreät esittää, että turkisalasta luovutaan hallitusti, sillä turkisalalan loppuminen Suomessa on turkisten laskevan kysynnän ja eläinten oikeuksien kannatuksen vuoksi joka tapauksessa edessä tulevaisuudessa. Turkistuottajille tulee tarjota reilu luopumiskorvaus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 33.80.41 vähennetään 1 700 000 euroa turkistuottajien lomituspalveluiden kustannuksista.

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Valiokunta on päättänyt lisätä momentille 20 000 euroa turkistuottajien jaksamista tukevaan hankkeeseen. Aihe on tärkeä, mutta hanke tulisi kytkeä nimenomaan turkistuotannon hallittuun alasajoon ja tarhaajille maksettavaan luopumistukeen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 92

Eduskunta edellyttää, että turkistarhaajien jaksamista tukeva hanke kytketään osaksi turkistuotannon hallittua alasajoa ja tarhaajille maksettavaa luopumistukea.

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

50. Avustukset yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arvionmääräraha)

Sosiaali- ja terveysalan järjestöillä on merkittävä rooli ihmisten hyvinvoinnin ja työkyvyn edistämässä ennaltaehkäisevästi ja kuntouttavasti. Järjestöjen osaaminen tulisi Vihreiden mielestä paremmin hyödyntää täsmätyökykyisiä tukevassa työssä siten, että entistä useampi kykenisi työllistymään itsenäisesti avoimille työmarkkinoille. Kun työn tekemisestä saa kiinni, parantaa se elämänlaatua ja vähentää syrjäytymistä. Vihreiden tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä, ja täsmätyökykyisten työllisyyden vahvistaminen on siihen yksi väylä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

että momentille 33.90.50 lisätään 5 000 000 euroa järjestöavustuksiin täsmätökykyisten työllisyyden edistämistä tukeviin hankkeisiin.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Suomi on sitoutunut pysäyttämään luontokadon vuoteen 2030 mennessä sekä olemaan hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen.

Työnsarkaa riittää: Suomen tunnetuista lajeista 11,9 prosenttia on arvioitu uhanalaisiksi. Suomen luontotyypeistä puolet, 48 prosenttia, on uhanalaisia ja keskimäärin 60 prosenttia luonnon tilasta on menetetty. Erityisen huolestuttavaa on tahti, jolla Suomen luonnon lajit ja elinympäristöt ovat monin paikoin taantuneet. Suomi on sitoutunut kääntämään kehityksen suunnan sekä kunnioittamaan YK:n luontosopimusta että EU:n biodiversiteettitavoitteita.

Suomi on myös jäämässä jälkeen hiilineutraaliustavoitteesta. Ilmastopolitiikan suunnittelussa on oletettu, että maankäyttösektorin nettonielujen taso on -21 Mt CO₂-ekv. vuonna 2035. Maankäyttösektori muuttui vuonna 2021 ensimmäisen kerran hiilinielusta nettopäästölähteeksi. Vuonna 2022 maankäyttösektorin nettonielu oli ennakkotiedon mukaan -1,0 Mt CO₂-ekv. Liian suuret hakkuumäärät ovat aiheuttaneet hiilinielujen romahtamisen. Ilmastolain velvoittama hiilineutraalisuustavoite ei toteudu ilman ripeitä toimia hiilinielujen kasvattamiseksi.

Hallituksen talousarvioesityksen viitoittamalla tiellä kehitystä ei saada käännettyä — päinvastoin.

Hallituksen talousarvioesityksessä vähennetään ympäristö- ja ilmastotoimien rahoitusta merkittävästi. Esimerkiksi luonnonsuojelun rahoitus putoaa kolmanneksella vuoteen 2023 verrattuna ja romahtaneille hiilinieluille hallitus ei esitä riittäviä ratkaisuja. Säästötoimenpiteet ja tarvittavan rahoituksen puuttuminen uhkaavat vaarantaa sekä suomalaisen luonnon tilan että Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisen. Vaikka hallitus sitoutuu tavoitteisiin muodollisesti, todellisuudessa keinot jäävät kauas tarvittavasta.

Hallitus mainostaa olevansa vesistöjen suojelun puolella, mutta todellisuudessa vesiensuojelu on hallituksen ympäristöpolitiikan murheenkryyni. Hallituksen talousarvioesitys tarkoittaa jopa yli 40 miljoonan leikkauksia vesien suojeluun. Hallitus ei myöskään puutu metsäojituksiin tai maatalouden ravinnepäästöihin.

Vihreät tekisi asiat toisin. Esitämme luonnonsuojelun rahoituksen tuplaamista, valtion vanhojen metsien suojelua sekä panostuksia ravinteiden kierrätykseen ja vesistöjen suojeluun. Karsimme ympäristölle haitallisia tukia, pidämme kiinni ilmastolaista ja turvaamme ympäristöjärjestöjen rahoituksen. Esitämme lisäksi hiilinielujen pelastuspakettia. Vähennetään hakkuita valtion mailla, metsitetään joutomaita ja panostetaan kosteikkoviljelyyn.

Hallitus ei myöskään ole puuttumassa ympäristölle haitallisiin suoriin tukiin tai ympäristölle haitallisiin verotukiin tai asettamalla ympäristölle haitalliselle toiminnalle, kuten päästöille tai luon-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

nonvarojen ylikulutukselle, veroja. Poistamalla ympäristölle haitallisia tukia sekä asettamalla ympäristöveroja voitaisiin parantaa samaan aikaan sekä talouden että ympäristön tilaa. Nykyiset tuet hidastavat luontopositiivisen Suomen rakentamista, vääristävät kilpailua ja ovat merkittävä kuluerä valtion taloudessa.

Luonnonvarojen suora hyödyntäminen ja niihin liittyvät maankäytön muutokset ovat luontokadon suurimpia ajureita ja merkittävä ilmastopäästöjen lähde. Maankäytön muutosmaksu on ohjauskeino, jolla voidaan vähentää metsäkatoa ja ilmastopäästöjä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset lainsäädäntömuutoksista, joilla otetaan käyttöön maankäytön muutosmaksu.

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset toimista, joilla taakanjakosektorin päästöt vähenevät Suomen päästövähennysvelvoitteen mukaisesti 50 % vuoteen 2030 mennessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle tarvittavat esitykset toimista, joilla maankäyttösektorin hiilinielu on vähintään -17,8 miljoonaa tonnia CO₂-ekvivalenttia vuonna 2030.

Vastalauseen lausumaehdotus 96

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen ekosysteemitilipidon käyttöönotosta perinteisten kansantalouden tilipidon mittareiden rinnalle, jotta luontopääoma huomioidaan taloudellisessa päätöksenteossa paremmin.

Vastalauseen lausumaehdotus 97

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin asuinrakennusten latausinfra ja energiaremonttien tukemiseksi, homekoulujen ja -päiväkotien korjausvelan lyhentämiseksi sekä kulttuurihistoriallisesti tärkeiden kohteiden korjaamiseksi.

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Ympäristöjärjestöillä on tärkeä tehtävä luontokadon sekä ilmastonmuutoksen torjunnassa. Niillä on merkittävä rooli lainvalmistelun tukemisessa sekä asiantuntevan tiedon jakamisessa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Suomi on sitoutunut torjumaan luontokadon vuoteen 2030 mennessä ja saavuttamaan hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä. Järjestöjen avustuksien rahoituksen vähentäminen ei edistä näiden tavoitteiden saavuttamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.01.65 lisätään 950 000 euroa järjestöjen tukiin.

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)

Ympäristövahingolla tarkoitetaan äkillistä tapahtumaa, jossa ympäristölle haitallista ainetta pääsee tai uhkaa päästä ympäristöön siten, että siitä aiheutuu vaaraa tai haittaa ympäristölle tai ihmisten terveydelle. Ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja jälkihoidon riittävä rahoitus on tärkeää turvata, jotta resurssit riittävät vakavien ympäristövahinkojen torjumiseen.

Suomen luonnon tila on huolestuttava. Ympäristövahinkoja tulee ehkäistä määrätietoisesti, ja ympäristövahingon jälkeen jälkihoito tulee hoitaa huolellisesti.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.20 lisätään 1 300 000 euroa ympäristövahinkojen ehkäisyyn.

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Metsien suojelun laskeva rahoitus vaikeuttaa Suomen harvojen jäljellä olevien luonnontilaisten ja luonnontilaisen kaltaisten metsien suojelua. Suomen metsäluonnon lajeista joka yhdeksäs on uhanalainen ja metsäluontotyypeistä 76 % on uhanalaisia. Uhanalaisten metsäluontotyyppien uhanalaisuus on suurin Etelä-Suomessa.

Metsät ovat tärkeitä myös ilmastokriisin torjunnan näkökulmasta. Metsien suojelu on ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi tärkeää, sillä esimerkiksi Ilmastopaneeli on esittänyt hiilinielujen romahtamisen keskeisimmäksi syyksi liian suuria hakkuumääriä. Ilmastolain velvoittaman hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi metsien hiilinielujen kasvattamiseksi tarvitaankin ripeitä toimia.

Metsien suojelun rahoitusta tulisi kasvattaa, jotta Suomi voi saavuttaa luontokadon pysäyttämiseen ja hiilineutraaliuteen liittyvät tavoitteensa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.21 lisätään 4 750 000 euroa metsien suojelun lisärahoitukseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen vesien tilanne on huolestuttava. Itämeren luontotyypeistä uhanalaisia on 24 % ja Itämeren rannikon luontotyypeistä uhanalaisia puolestaan 58 %. Sisävesien tilanne ei ole paljon parempi, sillä sisävesien ja rantojen luontotyypeistä uhanalaisia on neljännes.

Yksi keskeisimmistä syistä vesiluontotyyppien uhanalaisuuteen on ravinnekuormitus. Ravinteiden kierrätystä tulisi kehittää, jotta ravinnekuormitus laskisi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.23 lisätään 1 000 000 euroa ravinteiden kierrätyksen kehittämiseen ja vesiensuojelun tehostamisohjelmaan.

(31.) Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin (siirtomääräraha 3 v)

Arjen ilmasto- ja ympäristötoimet tehdään Suomen kunnissa, kaupungeissa ja kylissä. Kunnat ovat Suomen päästövähennysten kannalta avainasemassa, ja ilman kuntien panosta Suomen 2035 hiilineutraaliustavoite ei ole saavutettavissa.

Kuntien keskeisin tehtävä on tarjota asukkailleen turvallinen ja terveellinen asuinympäristö. Tärkeä osa tätä tehtävää on varmistaa, että kunnat ovat sopeutuneet riittävällä tavalla ilmastonmuutoksen seurauksiin. Ilmaston kuumeneminen tulee lisäämään Suomessa esimerkiksi vaarallisia helteitä, kuivuutta ja metsäpaloja. Ilmastosuunnitelmassa kunnilla olisi mahdollisuus tehdä tarvittavat suunnitelmat ilmastokriisiin sopeutumisen kannalta.

Hallituksen päätös poistaa kunnille asetettu velvoite laatia ilmastosuunnitelma on lyhytnäköinen toimi ja se ei edistä Suomen ilmastotavoitteita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 35.10.31 palautetaan talousarvioon ja lisätään momentille 2 631 000 euroa kuntien ilmastosuunnitelmiin.

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Kansallispuistot ovat suuria luonnonsuojelualueita, joiden tärkeänä tehtävänä on turvata luonnon monimuotoisuus sekä antaa ihmisille mahdollisuus nauttia ja rentoutua luonnossa. Luonnonsuojelualueilla turvataan lajiston ja luontotyyppien monimuotoisuutta, jonka lisäksi niillä huolehditaan kansallismaiseman, kulttuuriperinnön ja virkistys- ja retkeilyalueiden säilymisestä.

Hallituksen leikkaukset ovat vaarassa vähentää tuntuvasti retkeilyn mahdollisuuksia Suomessa. Luonnossa liikkumisella on lukuisia positiivisia terveysvaikutuksia. Palveluiden vähentäminen tarkoittaa sitä, että moni ei pääse luontoon ja kosketuksiin ympäristön kanssa, mikä vaikeuttaa monen suomalaisen luontosuhteen rakentumista.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.52 lisätään 15 650 000 euroa Helmi-ohjelmaan sekä kansallispuistojen ja luonnonsuojelualueiden kunnostamiseen ja kehittämiseen.

61. Vesien- ja ympäristöhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Kosteikkojen ja vesien tila on Suomessa huono. Tästä huolimatta hallituksen talousarvioesityksessä heikennetään erityisesti vesiensuojelun rahoitusta.

Vesiensuojelun rahoituksen laskiessa luontokatoa vesiluonnon osalta ei pystytä pysäyttämään. Sen sijaan rahoituksen tuntuva väheneminen on vaarassa heikentää vesiluonnon tilaa. Jotta Suomi voi saavuttaa luonnonsuojeluun liittyvät tavoitteensa, kosteikkojen ja vesistöjen suojelun rahoitusta tulisi kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.61 lisätään euroa 34 850 000 euroa kosteikkojen ja vesistöjen suojeluun.

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Kansalliseen ilmastolakiin on kirjattu Suomen tavoite olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiiliegatiivinen pian sen jälkeen. Suomen hiilineutraaliustavoitteen kannalta on tärkeää, että hiilinielut pysyvät korkealla tasolla. Nyt niiden taso on kuitenkin romahtanut.

Suomi tarvitsee merkittävästi uusia toimia tavoitteen saavuttamiseksi. Yksi tehokkaimmista toimista hiilinielujen kasvattamiseksi on metsien suojelu. Esimerkiksi Ilmastopaneeli on todennut, että hakkuiden vähentäminen on keskeisin toimi hiilinielujen kasvattamiseksi.

Samalla metsiä tulee suojella luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Suomen metsäluonnon lajeista joka yhdeksäs on uhanalainen ja metsäluontotyypeistä 76 % on uhanalaisia. Suomen tavoitteena on pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.63 lisätään 54 000 000 euroa metsien suojeluun.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Asumisneuvonta on tutkitusti toimiva keino ehkäistä asunnottomuutta. Asumisneuvonta on todettu onnistuneeksi ennaltaehkäiseväksi palveluksi esimerkiksi vuokravelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen vähentämisessä sekä asumisen jatkumisen turvaamisessa. Asumisneuvonta on

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

kustannustehokasta palvelua, joka tuo säästöjä niin kunnille, vuokrataloyhtiöille kuin valtiolle ja auttaa asukasta ennen kuin ongelmat kärjistyvät.

Asumisneuvonnan määrärahan vähentäminen on ristiriidassa hallituksen keskeisen tavoitteen kanssa poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2027 mennessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.31 lisätään 2 000 000 euroa asumisneuvontaan.

(52.) Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Tukemalla sähköautojen latausmahdollisuuksia asuinrakennusten yhteydessä edistetään sähköautokannan kasvua kansallisen ilmasto- ja energiastrategian tavoitteiden mukaisesti.

Ladattavien sähköautojen määrä on kasvussa. Sähköinen liikenne ry:n tilastojen mukaan vuonna 2022 Suomessa liikenteeseen tuli 49 018 ladattavaa autoa lisää, joista 21 968 oli täyssähköautoja. Vuoden 2022 lopussa ladattavia autoja oli liikenteessä yhteensä lähes 150 000. Useissa taloyhtiöissä suunnitellaan latauspisteiden toteuttamista lähivuosien aikana.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 35.20.52 palautetaan talousarvioon ja momentille lisätään 9 000 000 euroa asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen.

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Korjausavustuksen tavoitteena on muun muassa parantaa iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia asua kotona. Leikkaukset korjausavustuksista tarkoittaisivat käytännössä esimerkiksi sitä, että entistä useampi vanhus tarvitsee tulevana vuosina ympärivuorokautista palveluasumista, kun omaan kotiin ei pysty tarvittavia muutostöitä tekemään.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.55 lisätään 15 000 000 euroa korjausavustuksiin.

(56.) Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Rakennukset ja rakentaminen tuottavat kolmasosan Suomen ilmastopäästöistä. Vaihdaminen fossiilisesta öljystä kestävämpiin lämmitysmuotoihin on tapa vähentää päästöjä ja edesauttaa Suomen hiilineutraaliustavoitetta 2035.

Avustus öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi on ollut suosittu. Se myös edistää vihreän siirtymän oikeudenmukaisuutta, kun fossiilisista polttoaineista luopumista tuetaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Öljyyn ja kaasuun perustuva lämmitys lisää myös Suomen riippuvuutta fossiilisia polttoaineita tuottavista valtioista. Fossiilisista polttoaineista olisi siis luovuttava myös Suomen kokonaisturvallisuuteen liittyvistä syistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 35.20.56 palautetaan talousarvioon ja momentille lisätään 40 600 000 euroa asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumisen tukiin.

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Suomen talous on taantumassa, ja erityisesti rakennusalan tilanne tuo synkkiä pilviä horisonttiin. Erityisryhmien asumisen investointiavustuksista leikkaaminen heikentää kohtuuhintaisen asumisen saatavuutta ja rakennusalan tilannetta entisestään. Kyse on ikääntyneiden, kehitysvammaisten, opiskelijoiden, mielenterveyskuntoutujien ja pitkäaikaisasunnottomien asumisen tukemiseen tarkoitetuista avustuksista, joiden tarve ei ole suinkaan vähentynyt.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilla 35.20.60 olevaa erityisryhmien investointiavustusten valtuutta lisätään 57 000 000 euroa ja

että momentin 35.20.60 päätösosaa muutetaan seuraavasti:

Vuonna 2024 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 120 000 000 euroa. (korvaa talousarvioesityksen päätösosan 13. kappaleen).

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VEROLUONTEISET TULOT

Vihreät katsoo, että Suomessa tulee toteuttaa vihreä verouudistus, joka parantaisi työnteon kannattavuutta ja asettaisi oikean hinnan luonto- ja ilmastohaitoille. Osana vihreää verouudistusta Vihreät keventäisi ansiotuloverotusta 200 miljoonalla eurolla enemmän kuin hallituksen esityksessä esitetään, painottaen erityisesti pienituloisia lapsiperheitä sekä työllistyviä pitkäaikaistyöttömiä ja nuoria.

Samalla huolehtisimme, että Suomen kokonaisveroaste ei laske, vaikka työn verotusta kevennetään. Haastavassa taloudellisessa tilanteessa kaikkein rikkaimmille suunnatut veronkevennykset eivät ole perusteltuja. Talouden tasapainottamisessa ja huolestuttavan velkakehityksen kääntämisessä on asiantuntijoidenkin mukaan tärkeää huolehtia myös tulopuolesta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Tällä hetkellä luonnonvarojen käyttöä ei veroteta Suomessa juuri lainkaan. Luonnonvarojen suora hyödyntäminen ja niihin liittyvät maankäytön muutokset ovat kuitenkin luontokadon suurimpia ajureita ja merkittävä ilmastopäästöjen lähde.

Maa-ainesvero parantaisi kierrätysmateriaalien kilpailukykyä suhteessa neitseellisiin maa-aineksiin ja kannustaisi siten materiaalien pitämiseen kierrossa pidempään. Maa-ainesverolla voitaisiin kerätä valtiolle verotuloja arviolta 30 miljoonaa euroa vuodessa.

Lisäksi vihreät esittää vuotuisten matkojen mukaan porrastettavaa lentoveroa, jossa huomioitaisiin myös matkan pituus ja mahdollisesti matkustusluokka. Asettamalla vero vuoden ensimmäistä lentomatkaa seuraaville matkoille porrastetusti voitaisiin saavuttaa arviolta 100 miljoonan euron verotuotot.

Erilaisilla veroratkaisuilla voidaan vauhdittaa myös kiertotaloutta. Kiertotalouden kannalta on tärkeää, että vanhat tuotteet ohjataan uusiokäyttöön sen sijaan, että ne päätyisivät jätteeksi. Tätä voidaan tukea erilaisilla ohjaukeinoilla. Laajennetulla ja kehitetyllä jäteverolla voidaan edistää jätteen hyötykäyttöä ja ehkäistä jätteen syntymistä. Käytössä olevan juomapakkausten pakkausveron laajentaminen muihin pakkausmateriaaleihin vauhdittaa kiertotaloutta tukevia pakkausratkaisuja. Jätteenpolttovero yhdistettynä muihin kiertotalouden ohjaukeinoihin puolestaan vauhdittaa jätteen synnyn ehkäisyä ja kierrätystä jätteen polton sijaan.

Verotus voi olla myös keino vaikuttaa kansanterveyteen. Esimerkiksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL on yhdessä Kansaneläkelaitoksen kanssa esittänyt terveysverojen käyttöönottoa. Esimerkiksi sokerin ylikulutus on tällä hetkellä yksi merkittävistä syistä ylipainolle, diabetekselle ja suunterveyden ongelmille. Terveysperusteisen veron valmistelu kannattaisi aloittaa lisätystä sokerista ja laajentaa myöhemmin esimerkiksi suolaan ja koviin rasvoihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 98

Eduskunta edellyttää, että luodaan uusi terveysperusteinen vero, jolla tavoitellaan 100 miljoonan euron verotuloa.

Vastalauseen lausumaehdotus 99

Eduskunta edellyttää, että luodaan uusi maa-ainesvero, jolla tavoitellaan 30 milj. euron verotuloa.

Vastalauseen lausumaehdotus 100

Eduskunta edellyttää, että luodaan uusi reilu lentovero, jolla tavoitellaan 100 milj. euron verotuloa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 101

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin laajennetun jäteveron, jätteenpolttoveron sekä pakkausveron luomiseksi kiertotalouden vauhdittamiseksi.

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Ansiotuloverotus ja vihreä verouudistus. Suomessa tulee toteuttaa vihreä verouudistus, jossa työn verotusta kevennetään ja ympäristölle haitallisen toiminnan verotusta kiristetään. Siksi Vihreät keventäisi ansiotuloverotusta hallituksen esittämän 97 miljoonan euron lisäksi siten, että tässä vastalauseessa esitetyt muutokset huomioiden ansiotuloverotus kevenisi 200 miljoonaa euroa enemmän kuin hallituksen esityksessä esitetään. Veronkevennys suunnattaisiin erityisesti lapsiperheköyhyyttä vähentävällä ja työllisyyttä edistävällä tavalla.

Käytännössä toteuttaisimme ylimääräisen lapsikorotuksen työtulovähennykseen, josta osa kohdentuisi kaikille ja osa ainoastaan pienituloisille lapsiperheille, sekä ylimääräisen korotuksen työtulovähennykseen suunnattuna työllistyville pitkäaikaistyöttömille ja nuorille. Aikuiskoulutustuen säilyttämisen myötä hallituksen esittämä tuloveroasteikon indeksitarkistuksen yhteydessä toteutettava, kaikkiin tuloluokkiin kohdennettu veronkiristys jäisi tekemättä.

Vihreiden mielestä solidaarisuusveron alarajaa ei tule nostaa. Haastavassa taloudellisessa tilanteessa se ei ole perusteltua, etenkin kun samanaikaisesti hallitus kohdistaa menoleikkauksia erityisesti lapsiin ja nuoriin sekä valmiiksi heikommassa asemassa oleviin. Solidaarisuusverosta tulisi tehdä pysyvä.

Yritysten verotus. Yritysten verotuksessa taas on syytä pyrkiä selkeyteen ja neutraaliin otteeseen suhteessa toimialoihin ja yritysten rakenteeseen. Näin kilpailu markkinoilla on tehokasta ja toimivaa, ja pääomat ohjautuvat tuottavaan käyttöön samalla, kun verokertymä on ennakoitava ja riittävä valtion fiskaalisiin tarpeisiin.

Suomen nykyinen yritysverotuksen rakenne ei kaikilta osin vastaa näitä pyrkimyksiä. Yksi ilmeinen puute on listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen huojennus. Nykyinen huojennusmalli suosii aineellista varallisuutta aineettoman varallisuuden kustannuksella ja kohtelee näin yrityksiä keskenään eriarvoisesti. Investointihalukkuus vähenee, kun nettovarallisuuden haalimista suositaan. Osinkotulojen alhainen verotus kannustaa myös muuntamaan ansiotuloja pääomatu-loiksi ja kannustaa käyttämään yhtiöitä henkilökohtaisen varallisuuden hallinnointiin. Huojennus muodostaa myös kynnyksen yhtiöiden listautumiselle ja siten kasvulle.

Käytännössä listaamattomien osinkojen verohuojennus on valtiolle kallis verotuki, josta hyötyvät painotetusti varsin hyvätuloiset. Tällainen malli onkin ainut laatuaan Euroopassa ja selittänee osaltaan Suomen verrattain heikkoa tuottavuuskehitystä.

Vihreät esittääkin, että listaamattomien yhtiöiden osinkoveron laskennassa tulisi siirtyä nettovarallisuuteen perustuvasta mallista selkeisiin euromääräisiin rajoihin ja asettaa ne tasolle, jolla pie-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

nen nettovarallisuuden yhtiöstä maksettujen pienten osinkojen verotus kevenee ja suuren nettovarallisuuden yhtiöistä maksettujen suurten osinkojen verotus kiristyy nykyisestä.

Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus. Suomen velkaantuminen edellyttää merkittäviä julkista taloutta sopeuttavia ja vahvistavia toimia. Talouden tasapainottaminen vaatii valitettavasti myös etuuksiin puuttumista. Sopeuttamisen taloudellista taakkaa on tärkeää jakaa oikeudenmukaisesti, jotta yhteiskunnallinen koheesio ja keskinäinen luottamus säilyy.

Yksi keskeinen oikeudenmukaisuuden näkökulma on sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus. Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2024 talouden sopeutuksen raskaimmat vaikutukset kohdistuvat sosiaali- ja terveysministeriön vaikutusarvion mukaan 18—24-vuotiaisiin.

Eläkeläiset ovat talousarvioesityksessä jäämässä lähes täysin sopeuttamistoimien ulkopuolelle, vaikka suuri osa eläkeläisistä on hyvätuloisia ja Suomen mittakaavalla kohtalaisen varakkaita.

Eläkettä nauttii Suomessa 1,4 miljoonaa ihmistä. Suomen eläkejärjestelmä on vain osittain rahoitettava, ja eläkkeet kaventavat siten julkisen talouden liikkumatilaa. Tänä vuonna työeläkkeet nousivat 3 prosenttiyksikköä enemmän palkkoihin verrattuna. Erotus vastaa noin miljardia euroa. Vihreät esittääkin työeläkejärjestelmän kestävyden turvaamiseksi sekä sukupolvien välisen solidaarisuuden lisäämiseksi yhden prosentin indeksijarrua vastaavaa veronkorotusta työeläkkeisiin. Uudistus tulee toteuttaa eläkeläisköyhyyttä syventämättä.

Osakesäästötili. Orpon hallitus aikoo myös nostaa osakesäästötilin ylärajaa. Osakesäästötilin ylärajan nostaminen lisäisi kannustimia sijoitustoimintaan varsin pienelle joukolle, jolla on varsin merkittävä sijoitusvarallisuus. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, 50 000 euron ylärajan saavuttaneita osakesäästötiliä on ainoastaan noin 6 000 kappaletta. Lisäksi osakesäästötilille sijoitetaan ainoastaan osakkeita, joten esimerkiksi rahastosijoittajat suljetaan uudistuksen ulkopuolelle. Hallituksen esityksen vaikutusarvioiden mukaan veroedun piirissä olisi alle 5 prosenttia kaikista pörssiosakkeisiin sijoittavista ja alle prosentti kaikista Suomessa asuvista.

Vihreät kannattaa suomalaisten talousosaamisen vahvistamista sekä eri elämäntilanteissa olevien ihmisten säästämisen ja sijoittamisen mahdollisuuksien parantamista. Piensijoittamisen tulisi olla mahdollista yhä useammalle. Osakesäästötilin ylärajan nostaminen ei kuitenkaan edistä näitä tavoitteita.

Kotitalousvähennys. Hallitus myös esittää, että kotitalousvähennyksen määräaikaista korotusta pidennetään vuodella ja kotitalousvähennys laajennetaan koskemaan fysioterapiaa ja toimintaterapiaa. Laajennuksen tavoitteet ovat kannatettavia: tukea ikääntyvien ihmisten toimintakykyä ja itsenäistä kotona asumista. Määräaikainen laajennus voi lisäksi tarjota mahdollisuuden seurata ja arvioida kotitalousvähennyksen vaikutuksia.

Kotitalousvähennyksen kotitalous-, hoiva- ja hoitotyötä koskevan korotuksen jatkamista ei voi kuitenkaan pitää perusteltuna tässä taloudellisessa tilanteessa. Yleisesti ottaen kotitalousvähennyksellä saavutetaan tutkimusten perusteella vain vähäistä palveluiden kulutusta ja palvelualojen työllisyyttä lisäävää vaikutusta, vaikka sillä kokonaisuudessaan on merkittävä, peräti 420—500 miljoonan euron verotuloja pienentävä vaikutus.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Kotitalousvähennyksen tarkoituksenmukaisuutta tulisikin arvioida kokonaisuutena ja samalla selvittää, olisivatko muun muassa harmaan talouden torjuntaan liittyvät hyödyt saavutettavissa nykyistä pienemmän veromenetyksen kautta.

Työmatkakulut. Työmatkakulujen vähennysten osalta tavoitteena tulisi olla siirtymä vähemmän byrokraattiseen ja paremmin ilmastopolitiikkaa tukevaan kilometripohjaiseen järjestelmään. Vähennyksen perusteena olisi etäisyys työpaikasta. Vähennyksen suuruudessa tulisi ottaa myös huomioon alueelliset erot sekä julkisen liikenteen tilanne.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 102

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ansiotuloverotuksen keventämiseksi 200 milj. eurolla kohdentaen veronkevennykset lapsiperheköyhyyttä vähentävällä ja työllisyyttä edistävällä tavalla erityisesti lapsiperheille sekä työllistyville pitkäaikaistyötömille ja nuorille.

Vastalauseen lausumaehdotus 103

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin solidaarisuusveron säätämisestä osaksi pysyvää lainsäädäntöä.

Vastalauseen lausumaehdotus 104

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksen uudistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 105

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin työeläkejärjestelmän kestävyys turvaamiseksi sekä sukupolvien välistä solidaarisuutta lisäävän yhden prosentin indeksijarrua vastaavan veronkorotuksen toteuttamiseksi työeläkkeisiin eläkeläisköyhyyttä syventämättä.

Vastalauseen lausumaehdotus 106

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin osakesäästötilin ylärajan säilyttämiseksi vuoden 2023 tasoa vastaavalla tasolla.

Vastalauseen lausumaehdotus 107

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kotitalousvähennyksen laajennuksen vaikutuksia sekä arvioi kotitalousvähennyksen tarkoituksenmukaisuutta ja sitä, olisivatko harmaan talouden torjuntaan liittyvät hyödyt saavutettavissa nykyistä pienemmän veromenetyksen kautta.

**Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr**

Vastalauseen lausumaehdotus 108

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin työmatkakuluvähennyksen uudistamiseksi kilometripohjaiseksi.

02. Yhteisövero

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on avainasemassa niin suurten kestävyysaasteiden kuin globaalien kriisienkin ratkaisemisessa. Suomen tulee panostaa sekä puhtaasti uteliaisuuteen perustuvaan tutkimukseen että sellaiseen, joka etsii vastauksia yhteiskunnan ongelmiin.

Vihreiden tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä Suomen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiojärjestelmän vetovoima ja kilpailukyky nousevat niin vahvoiksi, että Suomessa toimivien yritysten ja julkisen sektorin tutkimus- ja kehittämispanostusten osuus on 4 % bruttokansantuotteesta. Oikeanlaiset verokannustimet vievät kohti tätä tavoitetta. Julkisten TKI-menoja lisäävien panostusten lisäksi suuntaisimme yrityksille nykyistä vahvemman verokannustimen, joka houkuttelee myös suuria yrityksiä investoimaan Suomeen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 109

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennyksen kasvattamiseksi 60 milj. eurolla.

04. Perintö- ja lahjavero

Suomen veropohja on hapertumassa, kun hallitus antaa Suomen kokonaisveroasteen laskea. Kokonaisveroasteen lasku tarkoittaa sitä, että julkisen talouden velkaantumisen taittamisesta tulee entistä haastavampaa. Talouden tasapainottamisessa tulee keskittyä myös tulopuoleen.

Pääomatuloerotuksen veropohjaa tulee tiivistää puuttamalla erilaisiin keinokeinoisiin järjestelyihin. Yksi keino tähän on metsälahjavähennyksen lakkauttaminen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 110

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin metsälahjavähennyksen lakkauttamiseksi.

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

01. Arvonlisävero

Pienten yritysten arkea voidaan helpottaa nostamalla arvonlisäverosta vapaan vähäisen liiketoiminnan alarajaa nykyisestä 15 000 eurosta 20 000 euroon. Alarajan nostaminen vähentäisi yritystoiminnan aloittamisen esteitä sekä keventäisi pienten yritysten hallinnollista taakkaa.

Kestävä liikennepolitiikka edellyttää joukkoliikenteeseen panostamista. Vihreiden tavoite on, että joukkoliikenne on edullinen ja saavutettava vaihtoehto autoilulle. Hyvinvointivaltion tehtäviin kuuluu tukea pienituloisten liikkumista riittävän edullisella joukkoliikenteellä. Yksi keino tähän on joukkoliikenteen arvonlisäverokannan laskeminen nolnaan.

Kiertotaloutta voidaan edistää erilaisten veroratkaisujen avulla, joista yksi on korjauspalveluiden arvonlisäverokannan lasku. Kiertotalouden kannalta on ensisijaista, että tuotteet tehdään pitkäikäisiksi ja mahdollisimman helposti korjattaviksi. Näin varmistetaan, että tuotteet säilyvät käytössä mahdollisimman pitkään. Kun tarve uusille tuotteille vähenee, luonnosta ammennetaan vähemmän neitseellisiä resursseja.

Kuluttajalle vanhan tuotteen korjauttaminen on kuitenkin usein kalliimpaa ja hankalampaa kuin uuden ostaminen. Siksi korjauspalveluiden arvonlisäveroprosentti tulisi laskea nykyisestä 24 prosentista 14 prosenttiin. Muutos kattaisi esimerkiksi suutarit, korjausompelimoit ja pyörähuollot.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 111

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin arvonlisäverosta vapaan vähäisen liiketoiminnan alarajan nostamiseksi 20 000 euroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 112

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin korjauspalveluiden arvonlisäverokannan laskemiseksi 14 prosenttiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 113

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kotimaan henkilökuljetusten arvonlisäveron laskemiseksi 0 prosenttiin, pois lukien taksit ja lentoliikenne.

08. Valmisteverot

04. Alkoholijuomaverot

Orpon hallitus kaavailee oluen verotuksen laskemista. Alkoholit heikentää suomalaisten terveyttä, synnyttää sosiaalisia ongelmia, aiheuttaa ennalta-arvaattavia kuolemia sekä alentaa väestön toimintakykyä. Alkoholien vaikutukset ovat suomalaiselle yhteiskunnalle merkittävät.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Tämän lisäksi oluen valmisteveron alennuksella on fiskaalisia vaikutuksia. Vaikeassa taloustilanteessa 25 miljoonan euron veronalennus ei ole vastuullista talouspolitiikkaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 114

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin oluen verotuksen säilyttämiseksi vuoden 2023 tasoa vastaavalla tasolla.

07. Energiaverot

Suomen hiilineutraaliustavoitteen velvoittama tavoite metsien hiilinieluille on vuoden 2035 osalta 21 megatonnia hiilidioksidiekvivalenttia. Vielä vuonna 2009 maankäyttösektorin hiilinielun taso oli noin 40 megatonnia, mutta vuonna 2021 maankäyttösektorin hiilinielu oli kääntynyt päästölähteeksi. Vuonna 2022 maankäyttösektori oli jälleen hiilinielu, mutta ainoastaan niukasti.

Ilmastopaneeli on esittänyt hiilinielujen romahtamisen keskeisimmäksi syyksi liian suuria hakkuumääriä. Ilmastolain velvoittaman hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi metsien hiilinielujen kasvattamiseksi tarvitaan ripeitä toimia.

Suomen ympäristökeskuksen vuoden 2023 raportissa "Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa" todetaan, että puupohjaisten polttoaineiden verotuki on keskeinen ympäristölle haitallinen verotuki. Lisäksi raportissa arvioidaan, että puunpolton tuen verotuki johtaa todennäköisesti suurempaan hakkuumäärään. Verotuki tulisi poistaa erityisesti aines- ja runkopuun polttamisesta.

Vihreät myös ehdottaa energiaveron sitomista indeksiin. Energiaverot on määritetty verolaeissa kiinteähintaisina. Tämän seurauksena ne menettävät jatkuvasti tehoaan inflaation myötä, ellei tehdä erillisiä päätöksiä verojen korottamisesta. Erityisen suuri menetys on ollut viime aikoina, kun inflaatio on ollut poikkeuksellisen korkealla.

Energiaverojen ympäristöohjaavuuden ja tuoton varmistamiseksi ne tulisivat sijoittaa indeksiin. Indeksissä sitomisessa ei ole kyse veronkorotuksesta, vaan vain verojen tosiasiallisen tason pitämisestä ennallaan. Lisää tuloja energiaverojen sitominen indeksiin tuottaisi vuoden 2027 tasossa arviolta noin 300–500 miljoonaa euroa, mikä parantaisi valtiontalouden tasapainoa oleellisesti.

Vihreiden mielestä ympäristölle haitallisesta toiminnasta tulee maksaa oikea hinta. Ympäristölle haitalliset verotuet kannustavat toimintaa ympäristölle haitalliseen suuntaan. Verotuissa on kyse keinotekoisesta alhaisista verotasoista suhteessa vallitsevaan vertailutasoon.

Verotukien vähentämiseksi Vihreät esittää, että työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn normaalia alemmaa verokantaa ja polttoturpeen alennettua verokantaa nostetaan vaiheittaisesti. Verotukien vaiheittainen vähentäminen ohjaa yrityksiä siirtymään työkoneissa ja energiantuotannossa vähäpäästöisempiin, esimerkiksi sähköistämiseen perustuviin ratkaisuihin.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Orpon hallitus aikoo laskea liikennepolttoaineiden verotusta. Energiaverotus on tehokkaimpia ja keskeisimpiä päästöohjauskeinoja liikennesektorilla. Hallituksen veronalennus kohdistuu CO₂-veroon, mikä vähentää ilmasto-ohjausta ja samalla lisää fossiilisten polttoaineiden kilpailukykyä. Esityksen mukainen veronalennus ei ole siis linjassa Suomen päästövähennystavoitteiden kanssa, sillä se tulee toteutuessaan kasvattamaan polttoaineiden kulutusta ja lisäämään tieliikenteen päästöjä. Samalla se lisää Suomen riippuvuutta epävakasta ja epädemokraattisista fossiilisten polttoaineiden tuottajavaltiosta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 115

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esitykset tarvittavista lainsäädäntömuutoksista, joilla luovutaan teollisen mittakaavan aines- ja runkopuupohjaisten polttoaineiden verottomuudesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 116

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin energiaverojen sitomiseksi indeksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 117

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin polttoturpeen alennetun verokannan nostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 118

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn alennetun verokannan nostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 119

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin liikenteen polttoaineen verotuksen säilyttämiseksi vuoden 2023 tasolla.

10. Muut verot

05. Varainsiirtovero

Varainsiirtoveron alentaminen on myös hyvä täsmätoimi rakennusalan heikkoon suhdannetilanteeseen, sillä sen alentaminen piristää asunto- ja kiinteistökauppaa. Varainsiirtoveron verokertymä olisikin mahdollista korvata veroilla, jotka aiheuttavat vähemmän haittaa.

Sen sijaan varainsiirtoverovapauden poistaminen ensiasunnon ostajilta ei ole perusteltua. Tutkimusten mukaan nuoret haluaisivat asua omistusasunnoissa vuokra-asumisen sijaan. Ensiasunnon

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

ostaminen on kuitenkin nuorille yhä vaikeampaa. Kun nuorilla ei ole mahdollisuutta ostaa asuntoa, varallisuus kertyy vanhemmille sukupolville.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 120

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla turvataan ensiasunnon ostajien varainsiirtoverovapaus.

07. Ajoneuvovero

Orpon hallitus on keventämässä ajoneuvoveroa. Veronkevennys on ristiriidassa liikenteen päästövähennystavoitteiden kanssa. Veronkevennykset painottuisivat vanhoihin keski- ja suuripäästöisiin autoihin - eli juuri niihin, jotka tulisi saada pois liikenteestä nopealla aikataululla. Veronalennus hidastaa ajoneuvokannan uusiutumista ja lisää tätä kautta liikenteen päästöjä.

Ajoneuvoveron kevennys ei myöskään kohdistu tehokkaasti pieni- ja keskituloisille. Samalla veronkevennysten vaikutus yritysten toimintaedellytyksiin jää pieneksi. Liikkumisen kustannusten keventämiseen löytyy tehokkaampia ja ympäristön kannalta perusteltuja keinoja.

Ajoneuvoveron kevennyksellä on myös julkisen talouden kannalta kielteinen vaikutus. Haastavassa taloudellisessa tilanteessa 50 miljoonan euron vuosittaisiin, heikosti kohdentuviin ja kielteisiä kannustinvaikutuksia luoviin veronkevennyksiin ei kertakaikkiaan ole varaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 121

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ajoneuvoveron säilyttämiseksi vuoden 2023 tasolla.

09. Kaivosmineraalivero

Vuonna 2024 otetaan käyttöön Suomessa louhittuihin kaivosmineraaleihin kohdistuva vero. Kaivosvero jää kuitenkin useita verrokkimaita alhaisemmalle tasolle, eikä sillä tavoitella ympäristövaikutuksia.

Kaivosalan vaikutukset luonnolle ovat kuitenkin suuret. Vihreät esittää, että vuodelle 2024 säädettyä kaivosveroa korotettaisiin ympäristöohjaavuuden vahvistamiseksi ja luontoarvojen suojaamiseksi. Nykyistä lainsäädäntöä korkeampi kaivosvero voisi tuottaa lisää verotuloja 75 miljoonaa euroa vuodessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr

Vastalauseen lausumaehdotus 122

Eduskunta edellyttää, että kaivosvero asetetaan tasolle, jolla tavoitellaan vähintään 75 milj. euron vuosittaista verotuottoa.

19. Muut veronluonteiset tulot

06. Väylämaksut

Valtionvarainministeriö on lausunnossaan liikenne- ja viestintävaliokunnalle todennut, ettei väylämaksun puolittamisella käytännössä vaikuteta logistiikkakustannuksiin tai kansalliseen kilpailukykyyn kuin marginaalisesti.

Liikenne- ja viestintäministeriön arvion mukaan hallituksen esityksestä aiheutuu valtiolle 36 miljoonan euron vuotuinen tulojen vaje verrattuna siihen, että väylämaksun puolitus päättyisi.

Suomen haastavassa julkisen talouden tilanteessa kaikkia yritystukia tulisi arvioida erittäin kriittisesti niiden kustannustehokkuuden ja vaikuttavuuden osalta ja aivan erityisesti silloin, kun niillä on haitallisia ympäristövaikutuksia.

Esitetyn tiedon valossa väylämaksujen puolittamisesta on syytä luopua. Toimintaympäristön ennakoitavuuden nimissä muutos olisi perusteltua toteuttaa asteittain seuraavien vuosien aikana.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 123

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja tuo eduskunnalle esitykset, joilla väylämaksujen puolituksesta luovutaan vuoteen 2027 mennessä.

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

20. Siirto Valtion asuntorahastosta

Hallitus aikoo rahoittaa niin kutsutun investointipaketinsa kohteita tulouttamalla Valtion asuntorahaston pääomia valtiolle. Valtion asuntorahaston kautta edistetään kohtuuhintaista asuntotuotantoa, erityisryhmien asuntotuotantoa sekä korjaus- ja energiaremontteja. Valtion asuntorahaston johtokunta on todennut, että nykyisen korkotason vallitessa rahaston tulevaisuus näyttää epävarmalta. Hallituksen kaavailema pitkäjänteisen asuntopolitiikan toteuttamiseen tarkoitettun rahan siirto valtion budjettiin heikentää entisestään tilannetta. Hallitus ei ole esittänyt minkäänlaista pitkän tähtäimen suunnitelmaa tai ratkaisua siihen, miten sosiaalista asuntotuotantoa on tarkoitus tulevaisuudessa rahoittaa.

**Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 3/vihr**

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 124

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu suunnitelmistaan tulouttaa Valtion asuntorahaston pääomia investointipaketin rahoittamista varten.

Osasto 13

KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Suomen hiilinielut ovat romahtaneet: vuonna 2022 maankäyttösektorin nettonielu oli ennakkotiedon mukaan -1,0 Mt CO₂-ekv.

Ilmastopaneeli on esittänyt hiilinielujen romahtamisen keskeisimmäksi syyksi liian suuria hakkuumääriä. Jotta Suomen ilmastotavoitteiden kannalta elintärkeät hiilinielut saadaan pelastettua, hakkuumääriä tulee rajoittaa ja metsäteollisuuden arvonlisää nostaa. Vihreät esittää, että hakkuumääriin vaikutetaan laskemalla Metsähallituksen tuottotavoitetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 13.05.01 vähennetään 15 000 000 eurolla Metsähallituksen tuottotavoitetta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2024 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 124 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä 12.12.2023

Saara Hyrkkö vihr
Krista Mikkonen vihr

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalause 4/vas

Yleisperustelut

Suomen on jatkossakin oltava maa, jossa kaikilla perhetaustaan ja yhteiskuntaluokkaan katsomatta on mahdollisuus hyvään elämään.

Kattavat ja laadukkaat julkiset palvelut, reilut työelämän pelisäännöt sekä oikeudenmukainen verotus ja suhteellisen tasainen tulonjako takaavat, että ketään ei jätetä heitteille ja että yhteiskunnan voimavarat saadaan valjastettua kaikkia hyödyttävällä tavalla. Kaiken ihmisen toiminnan tulee tapahtua luonnon kantokyvyn rajoissa.

Petteri Orpon oikeistohallitus vie Suomea väärään suuntaan. Hallituksen budjetti vuodelle 2024 lisää eriarvoisuutta, heikentää hyvinvointivaltiota ja osoittaa piittaamattomuutta ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjuntaa kohtaan. Hallituksen rajusta leikkauspolitiikasta huolimatta julkistalouden alijäämä kasvaa ja valtion velkaantuminen lisääntyy.

Vasemmistoliiton vaihtoehto on oikeudenmukainen ja hyvinvointia lisäävä. Tunnistamme Suomen talouden haasteet ja tasapainotamme julkistaloutta tavalla, joka on myös sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä. Vaihtoehdossamme valtio ottaa 375 miljoonaa euroa vähemmän velkaa kuin hallituksen budjetissa, ja pieni- ja keskituloisille suomalaisille jää enemmän rahaa käteen. Perumme hallituksen julmat sosiaaliturvaleikkaukset, pienennämme tuloeroja ja vähennämme köyhyyttä. Vahvistamme julkisia hyvinvointipalveluita.

Eduskunnan tietopalvelun tekemien simulaatiolaskelmien mukaan vasemmistoliiton vaihtoehto lisää merkittävästi tasa-arvoa ja vähentää köyhyyttä: Tuloeroja kuvaava suhteellinen gini-kerroin pienenee 0,8 prosenttiyksiköä. Köyhyysaste laskee 1,3 prosenttiyksiköllä ja noin 73 000 ihmistä nousee köyhyysrajan yläpuolelle. Lapsiköyhyys vähenee yli 11 000:lla. Toimeentulotuen tarve vähenee 355 miljoonalla eurolla.

Uudistustemme keskimääräinen vaikutus käteen jääviin kuukausituloihin esimerkkikotitalouksissa on seuraava:

- Pienituloisen palkansaajaperhe: +361 euroa / kk
- Keskituloisen palkansaajaperhe: +20 euroa / kk
- Opintorahaa ja asumistukea saava opiskelija: +117 euroa / kk
- Keskimääräinen ansiosidonnaisen päivärahan saaja: +176 euroa / kk
- Työmarkkinatukea saava yksinhuoltaja: +78 euroa / kk
- Pienituloisen eläkeläinen: + 14 euroa /kk (luvussa ei huomioida esim. sote-asiakasmaksujen ja lääkeomavastuun alennusta)

Suomi horjuu taantumana partaalla. Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama epävakaus ja hintojen nousu sekä Euroopan keskuspankin kireä korkopolitiikka ovat hyydyttäneet Suomen ja Euroopan talouden. Tässä tilanteessa finanssipolitiikkaa ei voi liiaksi kiristää, sillä se pahentaisi vaikeaa taloustilannetta entisestään ja kasvattaisi työttömyyttä. Julkisen talouden tasapainottamisessa on huomioitava valittujen toimien laajemmat taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vasemmiston vaihtoehtobudjetti on elvyttävä. Julkinen kysyntä ja kansalaisten enemmistön ostovoima vahvistuvat. Pieni- ja keskituloisten kohdalla ero hallituksen esitykseen on merkittävä. Julkisia menoja kasvatetaan tehokkaasti kohdentaen. Julkisten menojen kasvattaminen on suhdannepoliittisesti veronkevennyksiä vaikuttavampaa, ja sen hyödyt jakautuvat oikeudenmukaisemmin. Mikäli näyttää, että Suomen talous olisi ajautumassa syvempään taantumaan vuoden 2024 aikana, tulee tilanteeseen reagoida finanssipoliittisin keinoin.

Hallituksen ei tule myydä tuottavaa valtionomaisuutta, eikä varsinkaan normaalien budjettitalouden menojen kattamiseksi. Tämä on lyhytnäköistä ja pitkällä aikavälillä julkisen talouden kestävyyttä heikentävää.

Vaihtoehtomme vahvistaa kriisissä olevien sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitusta, ja parannamme palveluiden laatua. Hillitsemme asumisen kallistumista lisäämällä julkista asuntotuotantoa ja perumalla asumistuen leikkaukset. Vahvistamme sosiaaliturvaa.

Vaihtoehtomme mahdollistaa myös sosiaaliturvan ja työn nykyistä sujuvamman yhteensovittamisen ja purkaa byrokratialoukkuja. Pienituloisten palkansaajien asema helpottuu ja työssäkäyvien köyhyys vähenee. Perumme niin sanotun kiky-sopimuksen epäoikeudenmukaiset sosiaalivakuutusmaksujen muutokset, jotka olivat valtava tulonsiirto työntekijöiltä ja julkiselta sektorilta yrityksille. Vahvistaisimme työllisyyttä aktiivisella työvoimapolitiikalla ja poistamalla ihmisten kokemia työllistymisen esteitä ja tekemällä oikein mitoitettua suhdannepolitiikkaa.

Valtiontalouden rahoitusasemaan vaikuttavat menojen lisäksi tulot. Vasemmiston vaihtoehdossa taloutta tasapainotetaan ennen kaikkea verotuksen keinoin. Veroasteen lasku on julkistalouden epätasapainon merkittävä syy. Sitä hillitsemällä voidaan valtion velkaantumista vähentää oikeudenmukaisesti. Mikäli veroaste pidettäisiin nykytasolla, kattaisi se oikeistohallituksen tavoitteleman valtiontalouden sopeutuksen lähes kokonaan. Hallitus kuitenkin laskee veroastetta ja kasvat-
taa alijäämää.

Vaihtoehdossamme vahvistamme veropohjaa, korjaamme verotuksen epäkohtia, teemme verojärjestelmästä oikeudenmukaisemman ja parannamme verotuksen ympäristöohjaavuutta. Uudistamme suurten tulojen ja omaisuuksien verotusta julkistalouden vahvistamiseksi. Emme kasvata pieni- ja keskituloisten kokonaisverorasitusta vaan vahvistamme veropohjaa oikeudenmukaisesti.

Uudistamme myös valtiontalouden kehysmenettelyä niin, että se huomioi menojen lisäksi myös tulot ja mahdollistaa nykyistä paremmin suhdannepoliittisen reagoinnin sekä ekologisen jälleerakennuksen edellyttämät investoinnit.

Suomen väestön ikääntyminen ja siitä seuraava ikäsidonnaisten menojen kasvu ja huoltosuhteen heikkeneminen heikentävät julkista taloutta. Suomi tarvitsee lisää työhön johtavaa maahanmuuttoa. Maahanmuutto onkin vahvasti myös taloudellinen kysymys. Orpon oikeistohallituksen nuiva suhtautuminen kansainväliseen liikkuvuuteen on moraalisesti väärin, mutta se on myös huonoa talouspolitiikkaa. Vasemmiston vaihtoehdossa maahanmuuton kiristykset perutaan ja kotoutumispalveluita parannetaan, jotta maahanmuuttajien hyvin kehittynyt työllisyys voisi edelleen parantua ja sosiaaliset ongelmat vähenisivät.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Suomen taloutta on pitkään vaivannut heikko tuottavuuskehitys. Suomi tarvitsee lisää satsauksia inhimilliseen pääomaan. Koulutus ja tutkimus vahvistavat kansakunnan hyvinvointia, työllisyyttä ja tuottavuutta. Osaavat ja hyvinvoivat ihmiset ovat talouden tärkein tuotannontekijä. Vasemmiston vaihtoehdossa koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen panostetaan selvästi hallituksen budjettia enemmän.

Perumme paljolti koulutukseen kohdistuvat kuntien valtionosuuksien leikkaukset, aikuiskoulutustuen lakkauttamisen ja vapaan sivistystyön alasajon. Lisäämme peruskoulujen ja korkeakoulujen rahoitusta merkittävästi.

Jos ympäristön kantokyky pettää, pettää myös talouden pohja. Valitettavasti Orpon hallitus ei tätä ymmärrä. Hallitus leikkaa rajusti luonnonsuojelun rahoitusta, keventää ympäristöhaittojen verotusta ja peruu edellisen hallituksen rahoitus- ja lainsäädäntöpäätöksiä. Tällä reseptillä päästöt kasvavat ja luontokato pahenee. Tulevaisuuden ainoa kestävä vaihtoehto on hiilineutraali ja resursiivias kiertotalous. Vasemmistoliiton vaihtoehtobudjetti palauttaa Suomen hiilineutraaliuspolulle, vie meitä kohti kiertotaloutta ja auttaa pysäyttämään luontokadon.

Epäoikeudenmukaisten leikkausten perumisen, julkistalouden vahvistamisen ja Suomen talouden rakennehaasteisiin vastaamisen lisäksi tarjoamme ratkaisuja käsillä oleviin haasteisiin.

Vahvistamme nuorten hyvinvointia ja toimeentuloa ja etsimme kestäviä ratkaisuja nuorisorikollisuuteen.

Autamme vaikeuksissa olevaa rakennusalaa kuilun yli ja tuemme alan työllisyyttä.

Tuemme hyvinvointialueita niiden akuuteissa talousongelmissa, lyhennämme sosiaali- ja terveyspalveluiden jonoja ja alennamme sairastamisen kustannuksia.

Vahvistamme Suomen metsien ja maaperän hiilinieluja ja luonnon monimuotoisuutta.

Parannamme Suomen edellytyksiä edistää kansainvälistä vakautta, kestäväää kehitystä, ihmisoi-keuksia ja rauhaa.

Politiikan ytimessä on valintojen tekeminen. Poliitiikka on vaihtoehtojen taidetta. Vasemmistoliiton vaihtoehto on reilun ja kestäväen talouden Suomi.

Julkisen talouden tulopohja on turvattava

Huolimatta siitä, että Orpon hallitus leikkaa rajusti pienituloisilta, lisääntyy valtion velkaantumisen ensi vuonna ja läpi koko hallituskauden.

Mikäli haluamme rakentaa kestäväää taloutta ja taittaa valtion velkaantumisen, pitää meidän tehdä politiikkaa, joka estää veroasteen laskun, vastaa väestörakenteen muutokseen ja parantaa tuottavuutta ja työelämään osallistumisen mahdollisuuksia. Leikkaamalla julkinen talous ei tule kuntoon, kuten eurokriisin aikaan harjoitettu epäonnistunut talouspolitiikka hyvin konkreettisesti osoitti.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Talouspolitiikan on oltava kestävää myös ympäristön näkökulmasta. Me emme voi jättää kasvavaa ilmastovelkaa ja luontokatoa lastemme taakaksi. Vasemmistoliiton vaihtoehto on myös ympäristöllisesti kestävä.

Verotuksen tehtävä on turvata hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus, tasata varallisuus- ja tuloeroja ja ohjata käyttäytymistä pois haitallisista ja kestäättömistä toimintatavoista. Peruslähtökohta on, että veroa tulee maksaa maksukyvyn mukaan.

Valtiontalous tai julkinen talous kokonaisuutena eivät kokoomuksen ja perussuomalaisten johtaman oikeistohallituksen kaudella vahvistu valtavista leikkauksista huolimatta — toisin kuin hallituspuolueet ennen vaaleja lupasivat. Päinvastoin alijäämä kasvaa vuodesta 2024 alkaen ja on hallituskauden lopussa suurempi kuin hallituksen aloittaessa. Julkinen velkasuhde kasvaa läpi hallituskauden. Keskeinen syy tähän on hallituksen veropolitiikka, joka sekä kasvattaa eriarvoisuutta että laiminlyö julkistalouden tulojen kehittämisen.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan kokonaisveroaste — eli verotulojen suhde bruttokansantuotteeseen — laskee merkittävästi läpi hallituskauden jo vuodesta 2024 alkaen. Mikäli veroaste olisi vuonna 2027 vuoden 2022 tasolla, tarkoittaisi tämä julkiselle sektorille 9—10 miljardia euroa enemmän verotuloja kyseisenä vuonna, mikä kattaisi lähes koko arvioitun alijäämän. Vuoden 2023 veroasteella julkinen talous olisi lähes 6 miljardia vahvempi 2027. Jo vuonna 2024 julkistalous on yli 2,5 miljardia heikompi kuin mikäli veroaste säilyisi vuoden 2023 tasolla. Jos veroaste olisi vuonna 2024 vuoden 2022 tasolla, olisi julkistalous 6 miljardia vahvempi.

On selvää, että veroastetta ei voi päästää näin rajuun laskuun, mikäli haluamme pitää Suomen hyvinvointivaltiona ja parantaa julkisen talouden tasapainoa. Ikääntyvästä väestöstä huolehtiminen sekä yhteiskunnan ekologisen jälleenrakennuksen edellyttämät mittavat investoinnit tarkoittavat, että verotusta ei kokonaisuutena ole mahdollista keventää.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa veropolitiikka on keskeinen väline julkisen talouden vahvistamiseen, tulo- ja varallisuuserojen tasoittamiseen sekä kestäväen ja oikeudenmukaisen rakennemuutoksen vauhdittamiseen.

Suomen verojärjestelmän progressiivisuudesta puhutaan paljon, mutta verotuksen tuloeroja taasaava vaikutus on heikentynyt pitkän aikaa. Suuri osa veroista on muita kuin tuloista tai varallisuudesta maksettavia progressiivisia veroja. Myöskään tuloverotuksemme ei ole kokonaisuudessaan progressiivista, sillä maksettujen kokonaisverojen osuus tuloista itse asiassa laskee kaikista suurituloisimpien kohdalla. Kevyen pääomatuloverotuksemme vuoksi suurituloisten veroaste ylipäänsä vaihtelee hyvin paljon tulojen lähteen ja koostumuksen mukaan.

Vasemmistoliitto katsoo, että kaikkia tuloja tulisi kohdella verotuksellisesti samankaltaisesti. Ensimmäisenä askeleena kohti yhdistettyä ansio- ja pääomatulojen veroasteikkoa tulee pääomaverotuksen progressiota kiristää ja listaamattomien yhtiöiden epäoikeudenmukaista ja kansantaloudellisesti tehotonta verotukea leikata.

Talouden on oltava ekologisesti ja eettisesti kestävää

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Raha ja ihmisen talous on sopimuksenvarainen, yhteiskunnallisesti neuvoteltava asia. Luonnon kanssa sen sijaan ei voi neuvotella. Luonnonvarat ja luonnon kantokyky ovat rajallisia. Kun ylitämme luonnon kantokyvyn, vaarannamme myös hyvinvoinnin perustan.

Nykyinen talousmallimme ylittää jo luonnon kantokyvyn monella tavalla. Ylikulutamme luonnonvaroja, saastutamme ilmastoa ja myrkytämme maaperää ja vesistöjä. Ihmiskunnan kestävä toiminta tuhoaa maapallon muita elämänmuotoja, ja samalla vaarannamme myös ihmislajin oman tulevaisuuden edellytykset. Suomessa luonnosta otettujen materiaalien käyttö on hyvin kaukana kestävästä pidetystä tasosta. Suhteessa väestöön materiaalien kulutus on Suomessa EU:n suurinta, selvästi suurempaa kuin muissa Pohjoismaissa ja yli kolminkertaista verrattuna Saksaan.

Ylikuluttavasta, tuhoavasta ja saastuttavasta talousmallista on lyhyessä ajassa siirryttävä hiili-neutraaliin kiertotalouteen. Muutoksen on oltava maailmanlaajuinen ja Suomen on tehtävä siinä osansa. Tämä yhteiskunnan ekologinen jälleenrakennus edellyttää talouden toiminnan, tavoitteenasetteluiden ja ohjauksjärjestelmien muuttamista. Valtiolla on oltava keskeinen rooli rakenne-muutoksen ohjauksessa, koordinoinnissa ja rahoittamisessa. Muutoksen on oltava reilu, niin että hyvän elämän mahdollisuudet eri puolilla Suomea tai eri ihmisryhmissä eivät heikkene ja että kannamme myös globaalin vastuamme.

Suomen teollisuuden suurimmat haasteet reilun siirtymän näkökulmasta ovat metsien ja maaperän kestävä käyttö, terästeollisuuden päästöjen hillitseminen ja energiasektorin uudistaminen. Kestävästi toteutettu sähköistäminen on nykyisen siirtymästrategian edellytys. Onnistuneen teollisuuspolitiikan ja teollisuuden sähköistämisen edellytyksenä on sähkön tuotannon merkittävä lisääminen. Tämä vaatii investointeja uusiutuviin energiamuotoihin koko Suomessa.

Teollisuuden on tulevaisuudessa perustuttava kiertotalouteen ja resurssitehokkuuteen. Vähäisemmästä määrästä materiaalia on tuotettava enemmän lisäarvoa. Teollisessa tuotannossa on maksimoitava raaka-aineiden uusiokäyttö ja kierrätys, minimoitava jätteen määrä sekä mahdollistettava jätejakeiden uusiokäyttöä ja minimoitava neitseellisten raaka-aineiden käyttö. Esimerkiksi teollisissa prosesseissa, joissa jätteestä tehdään uutta raaka-ainetta, on suurta taloudellista potentiaalia.

Teollisuuden siirtymän toteuttaminen edellyttää vahvaa ja näkemyksellistä teollisuus- ja innovaatiopolitiikkaa, niin yksityisiä kuin julkisia investointeja ja kehitystyötä sekä uusien ratkaisujen skaalaamista massakäyttöön. Tässä onnistuminen avaa Suomelle myös valtavia vientimahdollisuuksia.

Kiertotalouden sääntelyä ja kannustimia on vahvistettava. Uusia materiaalityyppejä on ohjattava pois jätekesittelystä uusiokäyttöön. Myös tuottajia on veloitettava uusiokäyttöön, jotta markkina saadaan toimimaan sekä kysynnän että tarjonnan puolelta. Kiertotalous kattaa jätteiden uusiokäytön lisäksi myös panostukset tuotteiden pitkäikäisyyteen ja korjattavuuteen.

Orpon hallitus vaarantaa hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisen ja luontokadon pysäyttämisen. Hallitus leikkaa ympäristönsuojelusta ja ilmastotoimista. Se jättää tekemättä välttämättömiä uu-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

distuksia ja vesittää jo tehtyjä päätöksiä. Näin toimiessaan hallitus vaarantaa myös Suomen EU-velvoitteet ja kansainväliset sitoumukset.

Vasemmiston vaihtoehdossa Suomi palautetaan päästövähennyspolulle, taloutta ohjataan kestävämmäksi, luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan ja eläinten hyvinvointia parannetaan.

Valtiontalouden ohjausjärjestelmää ja politiikan vaikutusarviointia tulee kehittää

Talouspolitiikkaa tehdään aina ajassa. Finanssipolitiikan ohjaussäännön tulee mahdollistaa kulloisenkin suhdannetilanteen mukaan mitoitettu finanssipolitiikka, reagoiminen erilaisiin kriiseihin ja tarpeelliset investoinnit.

Valtiontalouden nykyinen ohjausjärjestelmä kohtelee tuloja ja menoja eri tavalla. Kehysjärjestelmän oikeutus ja uskottavuus kärsivät siitä, että miljardiluokan veronalennusten tekeminen on sen puitteissa mahdollista, mutta muutaman miljoonan menopuolen kehyslitykset eivät ole. Menettely ohjaa leikkauksiin sekä ns. kehysten kiertämiseen veronkevennysten avulla tilanteissa, joissa menolisäykset olisivat kansantaloudellisesti veromuutoksia perustellumpia. Koska veronalennukset hyödyttävät yleensä varakkaampia ja valtion menojen lisäykset huonommassa taloudellisessa asemassa olevia, ovat nykyisen kehysjärjestelmän kannustimet vinoutuneet. Nykyinen kehysjärjestelmä ei ensisijaisesti ohjaa julkisen talouden tasapainoon, vaan menojen karsimiseen.

Kehysjärjestelmää tulee uudistaa niin, että tarpeelliset menolisäykset ovat aina mahdollisia, jos ne voidaan kustantaa vastaavan suuruiseksi arvioituilla veronkorotuksilla. Myös verotuottojen taso on kiinnitettävä samoilla periaatteilla ennen kehyskauden alkua kuin menotaso. Näin sovittu tulotasosta ei voitaisi poiketa päätöseräisesti ja siten "kiertää kehystä". Tällainen lähestymistapa vastaisi paremmin myös EU:n parhaillaan uudistettavaan talouspolitiikan ohjausjärjestelmään kaavailtua ns. nettomenouratarkastelua.

Talous on väline tärkeiden yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. On nurinkurista, että yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja keskustelussa julkistaloutta ja talouspolitiikkaa arvioidaan paljolti vain sen mukaan, kuinka bruttokansantuote tai julkinen velka kehittyy. Bruttokansantuote kuvaa, kuinka paljon kansantaloudessa tuotetaan palveluita ja tavaroita. Se ei huomioi esimerkiksi tulojen jakautumista, luonnonhaittoja tai koetun hyvinvoinnin kehitystä. On olemassa useita, pitkälle kehittyneitä mittareita, jotka kuvaavat hyvinvointia bkt:ta laajemmin. Näitä mittareita tulisi Suomessa hyödyntää nykyistä laajemmin poliittisissa tavoitteiden asetannassa, vaikutusarvioinneissa ja seurannassa.

Vuosittaisten talousarvioiden, julkisen talouden suunnitelmien ja keskeisten lakiesitysten yhteydessä tulee ottaa käyttöön laajempi vaikutusarviointi, joka mittaa nykyjärjestelmää kattavammin esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksia. Ekologisen kestävyys ulottuvuus korostuu nykyisessä tilanteessa, jossa talouden perustava rakennemuutos on toteutettava erittäin nopeasti, hallitusti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Valtioneuvostossa kerätään jo varsin kattavasti tietoa erilaisista kestävästä kehityksen indikaattoreista, mutta niiden yhteyttä konkreettiseen päätöksentekoon tulee vahvistaa. Lisäksi käyttöön pitää ottaa esimerkiksi niin sanottu aidon kehityksen mittari (GPI) tai jokin muu vaihtoehtoinen kokoomaindikaattori.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus muuttaa talouspoliittista linjaansa niin, että suurituloisille annettavat veronalennukset ja pienituloisiin kohdistuvat leikkaukset perutaan ja hallitus tasapainottaa julkista taloutta reiluilla verouudistuksilla, jotka hillitsevät veroasteen laskua.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa valtiontalouden ohjausjärjestelmää siten, että tuloja ja menoja kohdellaan yhdenvertaisesti ja kehysmenettely mahdollistaa tarpeelliset investoinnit sekä suhdannepoliittiset toimet.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että talousarvioiden, julkisen talouden suunnitelman ja keskeisten lakiesitysten yhteydessä esitetään kattava arvio niiden vaikutuksesta ympäristöön ja muihin kestäväen kehityksen ulottuvuuksiin.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että budjettityössä ja julkisen talouden suunnittelussa käytetään säännönmukaisesti bruttokansantuotetta laajempaa hyvinvoinnin mittaristoa.

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus pidättäytyy myymästä tuottavaa valtionomaisuutta ja heikentämästä Valtion asuntorahaston toimintaedellytyksiä pysyväisluonteisten menojen tai esimerkiksi perusväylänpidon kustannusten kattamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa johdonmukaisella ja poikkihallinnollisella ilmastopolitiikalla Suomen pysymisen hiilineutraalisuuspolulla ja tekee tarvittavat toimet hiilinielujen vahvistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa luonnon monimuotoisuuden huomioon kaikessa politiikassaan ja pysäyttää luontokadon Suomessa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen epäluottamusehdotus

Hallitus romuttaa suomalaista hyvinvointivaltiota ja heikentää suomalaisten hyvinvointia ja kansallista yhtenäisyyttä rajuilla ja epäreilulla leikkauksilla. Samalla hallitus vaarantaa julkistalouden kestävyuden ja lisää velkaantumista rikkaita suosivalla veropolitiikallaan. Hallituksen politiikan seurauksena eriarvoisuus kasvaa, köyhyys lisääntyy, ilmastotavoitteet karkaavat, Suomen luonto köyhtyy, sote-palvelut kriisiytyvät ja Suomen kansainvälinen vaikuttavuus heikkenee. Hallitus pyrkii eduskunnassa peittelemään politiikkansa kielteisiä vaikutuksia ja hankaloittamaan tietoperusteista päätöksentekoa. Eduskunta katsoo, ettei hallitus nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

01. Hallinto

(22.) Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Tietoperustainen päätöksenteko edellyttää strategista ja poliittisiin tietotarpeisiin vastaavaa tutkimusta. VN-TEAS-tutkimustoiminnalla on tehty paljon arvokasta ja ministeriöiden valmistelun ja päätöksenteon laadun kannalta korvaamatonta selvitystyötä, ja sitä tulee jatkaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentti 23.01.22 palautetaan talousarvioon ja momentille lisätään 10 000 000 euroa valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimintaan.

30. Oikeuskanslerinvirasto

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Valtioneuvoston oikeuskansleri toimii Suomessa ylimpänä laillisuusvalvojana ja varmistaa, että valtioneuvoston, tasavallan presidentin ja viranomaisten toiminta on lainmukaista. Riippumaton oikeuskansleri-instituutio on keskeinen osa demokraattista järjestelmäämme ja oikeusvaltiotamme. Tämän tehtävän menestyksellä ja asianmukainen hoitaminen edellyttää, että oikeuskanslerin itsenäisyys turvataan ja että toimintaan osoitetaan riittävät resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa oikeuskansleri-instituution poliittisen riippumattomuuden ja osoittaa tehtävään sen menestyksekkään hoitamisen edellyttämät resurssit.

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Sodat ja konfliktit riehuvat eri puolilla maailmaa. Venäjän laiton hyökkäyssota Ukrainaa vastaan heikentää Suomen ja koko Euroopan turvallisuutta. Pakolaisia on enemmän kuin koskaan. Geopoliittiset ja geotaloudelliset jännitteet kiristyvät. Samaan aikaan ilmastonmuutos heikentää elinolosuhteita kaikkialla ja luonnonvarojen ehtyminen lisää konfliktiherkkyttä.

Suomen on omalla ulkopoliittikallaan edistettävä rauhaa ja kestävä kehitystä. Suomen on sitouduttava ihmisoikeuksien, demokratian ja kansainvälisen oikeuden edistämiseen johdonmukaisesti kaikessa politiikassaan, ja tämän pitää näkyä myös talouspoliittisissa päätöksissä.

Rauhantyötä, kehitysyhteistyötä ja kansainvälistä yhteisvastuuta tarvitaan nyt enemmän kuin pitkään aikaan. On tärkeää, että Suomi jatkaa tukeaan Ukrainalle. Orpon hallitus leikkaa kuitenkin kehitysyhteistyön rahoitusta radikaalisti ja pienentää Suomen pakolaiskiintiötä. Tämä on täysin väärä, vastuuton ja lyhytnäköinen suunta.

Suomi peräännytyy globaalista vastuustaan aikana, jossa pandemian jäljet, ilmastokriisin kiihtyminen ja geopoliittiset jännitteet lisäävät köyhyyttä ja epävakautta ympäri maailmaa. Rahoituksen leikkaus syö myös Suomen arvostusta ja vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisissä instituutioissa ja kansainvälisessä politiikassa yleisemmin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.30.66 lisätään 150 000 000 euroa kehitysyhteistyöhön ja kansainväliseen ilmatorahoitukseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus kantaa globaalista vastuunsa, sitoutuu YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden ja Pariisin ilmastopimeyksen tavoitteiden edistämiseen sekä lisää Suomen kehitysyhteistyörahoitusta määrätietoisesti kohti 0,7 prosentin bruttokansantuloosuutta ja kasvattaa kansainvälisen ilmatorahoituksen määrärahoja.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentin määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä edistäville toimijoille. Hallituksen esityksessä määräraha pienenee vuoden 2023 rahoitustasosta, vaikka toiminnan tarve pikemminkin kasvaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 24.30.67 lisätään 100 000 euroa demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä edistävien toimijoiden tukeen.

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Oikeusvaltiossa julkisen vallan käyttö perustuu lakiin, kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä ja yksilöiden ja vähemmistöjen oikeudet turvataan. Oikeusvaltiossa jokaisella on mahdollisuus saada oikeutta.

Oikeudenhoidon resurssit on turvattava. Oikeudenkäyntien kohtuuton kesto ja hinta ovat perusoikeusongelmia, jotka uhkaavat kansalaisten mahdollisuuksia saada oikeutta ja lisäävät oikeudenkäyntien osapuolten inhimillistä kärsimystä. Oikeudenhoidon vakava resurssivaje on kurottava umpeen kotimaisen oikeusvaltion turvaamiseksi. Oikeudenkäyntien kestoa on lyhennettävä ja hintaa ja kulumiskäyttöä on alennettava muun muassa oikeusapua uudistamalla. Jokaisella on oltava oikeus viedä asiansa oikeuteen varallisuudesta tai taustasta riippumatta.

Vasemmistoliitto tukee oikeusministeriön hallinnonalan määrärahatason vahvistamista oikeudenhoidon selonteon (VNS 13/2022 vp) mukaisesti. Talousarvioesityksen 30 miljoonan euron lisäys oikeudenhoidon resurssien varmistamiseen on tärkeä askel oikeaan suuntaan, joskaan lisäys ei täysin vastaa oikeudenhoidon selonteon mukaista kyseisen vuoden lisärahoituksen tarvetta. Vaikka oikeudenhoidon määrärahat vahvistuvat erityisesti vuodesta 2025 lukien, on huolestuttavaa, että julkisen talouden suunnitelman mukaan oikeusministeriön pääluokkaan osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti vuodesta 2025 alkaen toimintamenosäästöjä. Säästövelvoite on nurinkurinen, kun hallinnonalan resurssit vaativat kipeästi lisäystä kotimaisen oikeusvaltion turvaamiseksi.

Toimiva rikosoikeudenhoito edellyttää tasapainoista ja riittävää resursointia kaikille rikosprosessiketjuun kuuluville toimijoille. Lisättäessä poliisin rikostorjunnan määrärahoja tulee siten huolehtia myös oikeudenhoidon toimijoiden määrärahatarpeista oikeasuhtaisesti ja tasapainoisesti, jotta Syyttäjälaitoksessa, tuomioistuimissa, oikeusavussa tai Rikosseuraamuslaitoksessa ei synny pullonkauloja rikosprosessiketjuun.

Kansalaisten oikeusturvan lisäksi tuomioistuinten ja syyttäjien riittävistä resursseista huolehtiminen on keskeistä myös muun muassa harmaaseen talouteen puuttumiseksi. Harmaa talous, talousrikollisuus ja verojen välttely ovat valtavia rakenteellisia ongelmia, jotka tulevat kalliiksi julkiselle taloudelle.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Kriminaalipolitiikan on perustuttava tutkittuun tietoon rangaistuspopulismiin sijaan. Rangaistusjärjestelmän muutoksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota rangaistusten hyödyn ja haittojen suhteeseen. Nuorisorikollisuuden torjunnassa tarvitaan laaja-alaisia keinoja, joita vasemmistoliitto on esittänyt nuorisorikollisuusohjelmassaan.

Lainvalmistelun laadussa on parannettavaa. Lakiuudistukset on toteutettava ihmisoikeusperusteisesti ja vaikutusten arvioinnin on oltava aitoa ja laadukasta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa oikeusministeriön hallinnonalan määräraha-
soa johdonmukaisesti oikeudenhoidon selonteossa kuvatun rahoitusvajeen umpeen kuro-
miseksi sekä varmistaa, ettei tätä välttämätöntä tavoitetta vaaranneta hallinnonalalle koh-
distettavilla säästötavoitteilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää aktiivisesti lainvalmistelun laatua huomioiden
perustuslakivaliokunnan viimeaikaiset vakavat huomiot lainvalmistelun laadusta, perus- ja
ihmisoikeusvaikutuksista ja vaikutusarvioinneista.

01. Ministeriö ja hallinto

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Euroopassa on sota ja turvallisuuspoliittinen tilanne on epävakaa. Suomi panostaa nyt vahvasti
sotilaallisen puolustuksen ja kovan turvallisuuden resurssien kehittämiseen. Sen rinnalle tarvi-
taan myös laaja-alaista ja pitkäjännitteistä rauhantyötä.

Aktiivinen, laaja ja moniääninen kansalaisjärjestökenttä kuuluu keskeisesti suomalaiseen demo-
kratiaan ja tekee osaltaan Suomesta kansalaisyhteiskunnan. Suomessa on ymmärretty, että pie-
nessä maassa laajan ja monipuolisen järjestökentän olemassaolo edellyttää myös valtion rahallis-
ta tukea.

Nykyinen turvallisuus- ja yhteiskunnallinen tilanne Euroopassa ja lähialueilla edellyttää elinvoi-
maisista rauhanjärjestöjä, jotka tekevät aktiivista rauhantyötä.

Suomalaiset rauhanjärjestöt ovat merkittäviä yhteiskunnallisia toimijoita. Ne tekevät Suomessa
rauhankasvatusta koulujen ja nuorisotyön kanssa, ne osallistuvat ja aktivoivat kansalaisten rau-
han- ja turvallisuuspoliittista keskustelua, tuottavat tietoa julkaisemalla lehtiä, kirjoja sekä netti-
aineistoja. Järjestöjä kuullaan asiantuntijoina eri hallinnonaloilla rauhaan, turvallisuuteen ja ase-
valvontaan sekä rauhankulttuuriin liittyvässä kysymyksissä. Suomalainen rauhantyö kansainvä-
lisesti kattaa YK:n ja monen kansainvälisen yhteistyöjärjestön työhön osallistumisen, asevalvon-
nan kysymykset, joukkotuhoaseiden ja pienaseiden ja väkivallan leviämisen vastaisen toimin-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ankkuritoiminta on moniammatillista työtä nuoren hyvinvoinnin edistämiseksi ja rikosten ennalta estämiseksi. Toiminnan tavoitteena on varhainen puuttuminen nuorten rikolliseen tai muuten huolta herättävään käyttäytymiseen.

Ankkuritiimissä on ammattilaisia poliisista, sosiaalitoimesta, nuorisotoimesta ja terveystoimesta. Ankkuritiimejä on 47 kappaletta ympäri Suomen, jokaisen poliisilaitoksen alueella. Valtioneuvoston tasolla ankkuritoiminnan koordinaatiosta vastaa sisäministeriö.

Tutkimuksen mukaan moniammatilliseen ankkuritoimintaan osallistuneilla nuorilla on vertailuryhmää pienempi riski tehdä uusia rikoksia vuoden sisällä edellisestä rikoksesta. Ankkuritoimintaa tulisi laajentaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ankkuritoimintaa ja muuta moniammatillista nuorten hyvinvointia parantavaa ja rikoksia ennalta ehkäisevää toimintaa ympäri Suomea ja osoittaa tähän tarvittavat resurssit.

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaan talouden torjunta edellyttää valtiolta määrätietoisia toimia. Harmaan talouden torjuntaohjelma onkin laadittu yhtäjaksoisesti vuodesta 1996 alkaen. Nyt poliisille suunnattu harmaan talouden torjunnan määräraha on poistettu. Harmaan talouden torjunnasta tehdään leikkauksia muillakin sektoreilla, vaikka tehokas harmaan talouden torjunta vaatisi toimivaa ja resursoitua viranomaisten välistä yhteistyötä. Hallitusohjelmassa ei ole edes mainintaa uuden harmaan talouden torjuntaohjelman laatimisesta. Nykyinen torjuntaohjelma päättyy kuluvan vuoden loppuun.

Hallituksen on laadittava ja resursoitava harmaan talouden ja talousrikollisuuden vastainen poikiehallinnollinen toimenpideohjelma, jollainen on tehty pääministeri Marinin kaudella sekä vuosikymmenet ennen sitä. Poliisin toimintamenojen kohdalle on palautettava nimenomainen maininta harmaan talouden torjunnasta ja siihen on osoitettava riittävä rahoitus. Lähtökohtana tulee olla harmaan talouden torjunnan turvaaminen ja toiminnan tehostaminen lisäämällä resurssien tehokasta käyttöä ja sujuvoittamalla viranomaisyhteistyötä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.10.01 lisätään 2 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus palauttaa talousarvioon poliisin toimintamenojen kohdalle maininnan harmaan talouden torjunnasta ja osoittaa tähän tarkoitukseen riittävät varat.

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Hallituksen talousarvioesityksessä pelastajakoulutuksen määrän lisäämiseksi ehdotetaan 3,5 miljoonan euron määrärahalisäystä, joka jakaantuu Kuopiossa toimivan Pelastusopiston sekä Helsingin Pelastuskoulun kesken. Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan lisäys on tarpeeseen nähden riittämätön eikä mahdollista tutkintojen määrän kaksinkertaistamista, mihin hallitusohjelmassakin on sitouduttu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.30.03 lisätään 4 500 000 euroa pelastajaopiskelijoiden aloituspaikkojen lisäämiseksi.

40. Maahanmuutto

Hallitus kiristää maahanmuuton edellytyksiä sekä heikentää maahan muuttavien oikeuksien toteutumista. Tällä on haitallisia vaikutuksia sekä väestökehitykseen, työvoiman saatavuuteen että ihmisoikeuksiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa maahanmuuton tiukennukset, jotka uhkaavat Suomen myönteistä väestökehitystä, hankaloittavat työvoiman saatavuutta ja heikentävät ihmisoikeuksien toteutumista.

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Kiintiöpakolaismäärän nostaminen

Globaali pakolaistilanne on useiden pitkittyneiden konfliktien takia historiallisen vakava. Kun vuosituhaten alussa pakolaisia oli 12 miljoonaa ja kaikkiaan YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n tiedossa olevia paenneita maansisäiset pakolaiset ja turvapaikanhakijat mukaan lukien oli 19 miljoonaa, viime vuoden lopussa jo yli 108 miljoonaa ihmistä oli joutunut jättämään kotinsa paetakseen vainoa, ihmisoikeusloukkauksia ja konflikteja. Heistä yli 35 miljoonaa on pakolaisina koti- maansa ulkopuolella. Pakolaisista noin 40 % on lapsia.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastuu pakolaisten auttamisesta ei jakaudu tasaisesti valtioiden kesken. Pakolaisista 76 % oleskelee köyhissä ja kehittyvissä maissa ja 70 % lähtömaan naapurimaassa. Esimerkiksi 6 miljoonan asukkaan Libanonissa elää 1,5 miljoonaa syyrialaista pakolaista.

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n koordinoima uudelleensijoittaminen pakolaiskiintiössä on hallittu keino auttaa haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia. Se tarjoaa kipeästi kaivatun turvallisen reitin suojeluun ja mahdollistaa uuden alun usein vuosia pakolaisleireillä eläneille. Kiintiöpakolaisiksi valitaan mm. kidutuksen uhreja, väkivaltaa kokeneita naisia, vammaisia ja lapsiperheitä. Suomen vastaanottamista kiintiöpakolaisista vuosittain noin puolet on ollut lapsia.

UNHCR:n mukaan ensi vuonna jo 2,4 miljoonaa pakolaista tarvitsisi uudelleensijoituspaikan nykyisen oleskelumaansa ulkopuolelta. Paikkoja on kuitenkin tarjolla vuosittain murto-osalle heistä. Vuonna 2022 uudelleensijoituspaikan sai maailmanlaajuisesti 114 300 pakolaista.

Suomi on osallistunut kiintiöpakolaisten vastaanottoon pitkään ja esimerkillisesti. Pakolaiskiintiön koko ei ole kuitenkaan heijastellut maailman pakolaistilannetta. Vuotuinen pakolaiskiintiö on ollut valtaosan kuluva vuosituhannesta 750 henkeä. Kiintiö nostettiin 1 050:een vuosina 2014 ja 2015 Syyrian sodan vuoksi, 850:een vuonna 2020, 1 050:een vuonna 2021 ja 1 500:aan Afganistanin tilanteen vuoksi vuonna 2022. Kuluvana vuonna kiintiö on 1 050 henkeä. Pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa pakolaiskiintiön tasoksi on sovittu vain 500 henkilöä vuodessa. Hallituksen ensimmäisessä talousarvioesityksessä kiintiö esitetään laskettavaksi tälle tasolle.

Päätös laskea pakolaiskiintiötä on kestävätilanteessa, jossa globaali pakolaisuus on historiallisella tasolla, pakolaisten määrä on kasvanut vuosittain rajusti useiden pitkittyneiden konfliktien ja kriisien vuoksi ja toisaalta Suomeen on vuosia saapunut melko vähän turvapaikanhakijoita. Pakolaiskiintiön koko ei ole ensi sijassa taloudellinen vaan moraalinen kysymys. Kiintiöpakolaisten vastaanottamisen nettovaikutukseen myös vaikuttaa Euroopan unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) jokaisesta vastaanotetusta kiintiöpakolaisesta jäsenvaltiolle maksama kertakorvaus. AMIF-korvauksen myötä pakolaiskiintiön noston nettokustannusvaikutus ensimmäiselle vuodelle on negatiivinen. Kiintiön nostaminen ehdotetusta 500:sta 2 500:aan nostaa AMIF-korvausta arviolta 21,2 miljoonaa euroa.

Pakolaisten auttamiseksi tarvitaan myös yhteiseurooppalaisia ratkaisuja ja sitovaa vastuunjakoa. Tämä ei voi tarkoittaa auttamisen ulkoistamista EU:n rajojen ulkopuolelle ja maihin, joissa pakolaiset ja turvapaikanhakijat kärsivät jo nyt vakavista ihmisoikeusloukkauksista. Sen sijaan tarvitaan tukea olemassa olevalle YK-vetoiselle järjestelmälle, jolla apua tarvitsevia voidaan auttaa hallitusti ja tehokkaasti nyt. Pakolaiskiintiötä tulee nostaa merkittävästi.

Säilöönnoton laajentamisen ja enimmäiskeston pidentämisen peruminen

Säilöönnotto on aina perus- ja ihmisoikeuksia rajoittava toimi, sillä se rajaa muun muassa liikkumisvapautta.

Säilöönnoton tuleekin olla välttämätöntä ja oikeasuhtaista. Se on mahdollista vain tilanteissa, joissa muut vaihtoehdot eivät ole riittäviä. Säilössä ei tulisi pitää pidempään kuin on välttämätön tarve.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Jos säilöönottoa muutetaan laajemmin käytössä olevaksi menettelyksi, lisää se kustannuksia ja inhimillistä kärsimystä. Säilöönoton laajentamiselle ei ole esitetty kestäviä perusteluja tai tavoitetta.

Monet järjestöt ovat pitkään vaatineet alaikäisten säilöönoton kieltämistä. Viimeksi kesäkuussa 2023 Lapsen oikeuksien komitea vaati Suomea lopettamaan turvapaikanhakijalasten ja muiden maahanmuuttaneiden lasten säilöönoton. Myös YK:n ihmisoikeusneuvoston Suomen yleismaailmallista määräaikaistarkastelua koskevassa raportissa vaadittiin lasten säilöönoton lopettamista.

Kansainvälisen suojelun väliaikaistamisen ja lupien pituuden lyhentämisen peruminen

Kansainvälisen suojelun väliaikaistaminen ja lupien pituuden lyhentäminen tulee lisäämään kustannuksia, byrokratiaa ja epävarmuutta.

Esimerkiksi YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on kritisoinut Tanskaa sen samankaltaisista toimituksista. UNHCR on nostanut esiin, että on hyvin epätodennäköistä, että yksilön tapauksessa olosuhteet suojeluaseman myöntämiselle muuttuisivat vuodessa tai kolmessa. Sen sijaan lyhytaikaiset oleskeluluvat ja suojeluaseman säännöllinen tarkastaminen voivat altistaa suojelua saaneet ihmiset työvoiman hyväksikäytön riskeille, sillä epävarma asema heikentää heidän asemaansa työelämässä. Lupien pituuden minimoiminen vaikeuttaa kotoutumista, ja pitkittynyt epävarmuus luo erilaisia riskejä mielenterveydellisiin oireisiin ja toimintakyvyn heikkenemiseen. Lyhyet oleskeluluvat johtavat useampiin jatkolupahakemuksiin lisäten kustannuksia ja byrokratiaa. Lisäksi jatkolupien käsittely kuormittaa Maahanmuuttoviraston jo nyt kuormittunutta lupakäsittelyä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 26.40.01 lisätään 975 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseksi 2 500:aan sekä vähennetään 3 000 000 euroa kansainvälisen suojelun väliaikaistamisesta sekä lupien pituuden lyhentämisestä ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen alaikäisten säilöönoton kieltämiseksi.

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Globaali pakolaistilanne on useiden pitkittyneiden konfliktien takia historiallisen vakava. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n koordinoima uudelleensijoittaminen pakolaiskiintiössä on hallittu keino auttaa haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia. Se tarjoaa kipeästi kaivatun turvallisen reitin suojeluun ja mahdollistaa uuden alun usein vuosia pakolaisleireillä eläneille. Kiintiöpakolaisiksi valitaan mm. kidutuksen uhreja, väkivaltaa kokeneita naisia, vammaisia ja lapsiperheitä. Suomen vastaanottamista kiintiöpakolaisista vuosittain noin puolet on ollut lapsia.

Suomi on osallistunut kiintiöpakolaisten vastaanottoon pitkään ja esimerkillisesti. Pakolaiskiintiön koko ei ole kuitenkaan heijastellut maailman pakolaistilannetta. Hallituksen päätös laskea

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

pakolaiskiintiö 500:aan on kestämaton tilanteessa, jossa globaali pakolaisuus on historiallisella tasolla, pakolaisten määrä on kasvanut vuosittain rajusti useiden pitkittyneiden konfliktien ja kriisien vuoksi ja toisaalta Suomeen on vuosia saapunut melko vähän turvapaikanhakijoita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.21 lisätään 2 850 000 euroa pakolaiskiintiön korottamiseksi 2 500:aan ja

että momentilta 26.40.21 vähennetään 5 509 000 euroa säilöönoton pidentämiseen ja mahdollistamiseen ns. yleisen järjestyksen ja turvallisuuden harkinnan perusteella.

63. Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Vastaanottoraha myönnetään välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi kansainvälistä suojelua hakeville, tilapäistä suojelua saaville sekä ihmiskauppan uhreille, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa. Vastaanottorahaa voi saada, jos tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin, kuten ruokaan ja vaatteisiin. Vastaanottoraha on viimesijainen etuus eikä sen saajilla ole oikeutta saada muita Kelan etuuksia.

Nyt vastaanottoraha ollaan pienentämässä perustuslain ja vastaanottodirektiivin sallimaan miniimiin. Kun otetaan huomioon myös vastaanottorahaan tehtävän indeksitarkistusten jäädytyksen vaikutus, vaarantuu turvapaikanhakijoiden ja esimerkiksi tilapäistä suojelua saavien ukrainalaisten välttämätön toimeentulo. Vastaanottorahan taso on säilytettävä ennallaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 26.40.63 lisätään 13,4 miljoonaa euroa vastaanottorahan pitämiseksi vuoden 2023 tasolla.

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Verotus ja tulli

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaa talous aiheuttaa suuren laskun julkiselle taloudelle. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan vuonna 2010 teettämän tutkimuksen mukaan harmaan talouden laajuus oli 5,5—7,5 % bruttokansantuotteesta. Euroopan komissio taas arvioi vuonna 2011, että Suomen harmaan talouden koko oli 13,7 % bruttokansantuotteesta. Vuonna 2015 julkaistussa tutkimuksessa Suomen harmaan talouden osuudeksi arvioitiin 12,9 % bruttokansantuotteesta. Arviot antavat viitteitä siitä, että harmaan talouden aiheuttama verovaje on merkittävä, vähintään 4—6 miljardia euroa. Ehkäisemällä harmaata taloutta parannetaan julkisen talouden rahoitusasemaa, vähennetään velkaantumista ja lisätään talouspoliittista liikkumavaraa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Harmaa talous ei aiheuta ainoastaan verotulojen menetyksiä, vaan myös merkittäviä vahinkoja laillisesti toimiville yrittäjille kilpailuedellytysten heikentämisenä. Harmaa talous tarjoaa kotimaiselle ja ulkomaiselle järjestäytyneelle rikollisuudelle väylän levittäytyä talouselämään ja yhteiskunnan muihin rakenteisiin.

Harmaan talouden torjuntaan panostaminen maksaa itsensä monin kerroin takaisin. Esimerkiksi vuonna 2022 rikoshyötyjen haltuunottona saatiin valtion kassaan 26,7 miljoonaa euroa. Hallituksen on laadittava ja resursoitava harmaan talouden ja talousrikollisuuden vastainen poikkihallinnollinen toimenpideohjelma, jollainen on tehty pääministeri Marinin kaudella sekä vuosikymmenet ennen sitä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 28.10.01 lisätään 2 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus perustaa harmaan talouden ja talousrikollisuuden vastaisen poikkihallinnollisen toimenpideohjelman ja osoittaa sen toimeenpanoon riittävät resurssit.

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Harmaan talouden vastainen toiminta edellyttää myös Tullin resurssien vahvistamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 28.10.02 lisätään 2 000 000 euroa harmaan talouden torjuntaan.

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Hallituksen ohjelmaan on kirjattu valtionhallinnon tuottavuusohjelma. Hallintoon kohdistuvilla tuottavuustoimilla tavoitellaan toimintamenojen supistamista, eli käytännössä Orpon hallitus tulee leikkaamaan julkishallinnosta vuodesta 2025 alkaen. Kokonaisuudessaan valtionhallinnon leikkauksilla tavoitellaan 243 miljoonan euron säästöjä vuoden 2027 tasolla.

Valtionhallinnon tuottavuusohjelmia on toteutettu ennenkin. Vuonna 2003 Matti Vanhasen ensimmäinen hallitus käynnisti ohjelman, jolla tavoiteltiin julkiselle sektorille parempaa tuottavuutta. Vanhasen toinen hallitus jatkoi tuottavuusohjelman toteuttamista. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa (2011) todetaan, että valtion tuottavuusohjelmalla ei ollut ohjelman tavoitteisiin nähden riittävää vaikutusta julkisen talouden menopaineiden hillintään. Tarkastuskertomuksessa viitataan tarkastusvaliokunnan näkemykseen, jonka mukaan ohjelman muuntuminen valtiovarainministeriön toimesta henkilöstövähennyksiin perustuvaksi aiheutti sen, että aidot tuottavuushankkeet jäivät marginaaliin. Toisin sanoen, kun tuottavuutta arvioitiin pääasiasa henkilöstövähennysten kriteerein, vääristyi koko tuottavuuden käsite.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Lainsäädännön arviointineuvosto totesi vuosikatsauksessaan 2022 pitävänsä kohtuuttomana, että lakeja valmistellaan jatkuvasti kiireessä. Kiirettä aiheuttavat arviointineuvoston mukaan liian tiukat aikataulut ja vähäiset henkilöresurssit lainvalmisteluun. Henkilöstöresurssien supistumisen syy on muun muassa aiemmissa tuottavuusohjelmissa. Lainvalmistelun riittävät resurssit ovat oleellinen kysymys esimerkiksi lain toimivuudelle ja lakien riittäville vaikutusarvioinneille ja systemaattisille jälkiarvioinneille. Myös lainsäätäjän näkökulmasta on tärkeää, että lait valmistellaan hyvin ja prosessi eduskunnassa voi näin kulkea mahdollisimman sujuvasti. Kysymys on lisäksi kansalaisten oikeusturvasta, sillä hyvän hallinnon periaatteiden toteutumisen kannalta on välttämätöntä, että eri viranomaistahoissa on riittävästi asiantuntevia ihmisiä käsittelemässä heitä koskevia päätöksiä.

Ministeriöiden ja virastojen riittävät henkilöstöresurssit takaavat, että asiantuntijuus valtionhallinnossa kasvaa ja kehittyy. Virkatyönä tehtävä työ myös eroaa erilaisten yritysten palveluksessa olevien konsulttien tekemästä työstä, jonka merkitys ja määrä on julkishallinnossa kasvanut nopeasti. On hallinnon avoimuuden ja demokratian kannalta ongelmallista, jos lainsäädäntötyöhön liittyvää valmistelua ja tietoa siirtyy yhä kasvavassa määrin yksityisille yrityksille ja konsulteille, joita eivät koske samat lakisääteiset vastuut ja velvoitteet kuin virkavastuulla toimivia viranhaltijoita ja viranomaistahoja. Lisäksi valtion toimintamenojen supistaminen valtionhallinnosta on kyseenalaista talouden kestävyuden näkökulmasta, sillä henkilöstömenojen leikkaaminen joudutaan usein korvaamaan lisäämällä palvelujen ostoja. Tällöin ainoastaan siirretään julkishallinnon palveluita ja toimintoja voittoa tavoitteleville yrityksille.

Moni ministeriö ja virasto toimii jo niukoilla määrärahoilla, ja onkin epäselvää, kuinka tuottavuusohjelma tarkalleen toteutetaan. Tavoiteltua 234 miljoonan euron lisästä ei saada toteutettua pelkästään digitalisaatiolla tai toimitilauudistuksilla, joita molempia jo toteutetaan ja on suunniteltu toteuttavaksi merkittävässä määrin myös ilman tuottavuusohjelmaa. Henkilöstötyövuosiksi muutettuna leikkaukset tarkoittaisivat mittavia irtisanomisia, minkä seuraukset olisivat demokratian kannalta erittäin huolestuttavat. Vaikuttaa siltä, että hallituksen tavoite supistaa julkista sektoria on ideologinen itseisarvo, ei aitoa kustannusvaikuttavuutta tai lainsäädännön laadun kehittämistä tavoitteleva toimi.

Säästöohjelma alkaa vasta vuonna 2025, mutta sitä koskevaa valmistelua tehdään jo talousarviovuoden 2024 puolella.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu suunnitelmansa valtionhallinnon tuottavuusohjelmasta, joka uhkaa vaarantaa laadukkaan lainvalmistelun, hyvän hallinnon ja kansalaisten oikeusturvan.

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Hyvinvointialueiden alijäämän arvioidaan olevan tänä vuonna 1,2 miljardia ja useilla alueilla suunnitellaan leikkauksia, jotka aiheuttaisivat peruuttamatonta vahinkoa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluille. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä tehty lainsäädäntö ja rahoitusmalli eivät kaikilta osin sovellu tilanteeseen, jossa kustannukset nousevat odotettua nopeammin ja hyvinvointialueet ovat jo lähtötilanteessa raskaasti alijäämäisiä, ja siksi korjaavia toimia tarvitaan.

Sen sijaan, että hallitus ryhtyisi korjaaviin toimiin, se esittää hyvinvointialueiden rahoituksen leikkaamista vuoden 2024 talousarvioesityksessään. Lykkäämällä vanhuspalveluiden hoitajamitoitusta sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta leikataan 89 miljoonaa, hoitotakuun heikentämisellä 5 miljoonaa ja lastensuojelun jälkihuollon ikärajan nostamisella 24 miljoonaa. Hallitus on myös korottamassa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja 10 prosentilla. Vastoin useimpien asiantuntijoiden kantaa hallitus käyttää rahaa yksityisen hoidon Kela-korvauksien korottamiseen, mikä hyödyttää lähinnä niitä keski- ja hyvätuloisia, jotka jo ennestään käyttävät yksityisiä palveluita, eikä tosiasiassa auta purkamaan hoitojonoja. Siksi nämä rahat tulisi kohdistaa hyvinvointialueiden rahoituksen vahvistamiseen.

Vasemmistoliitto katsoo, että hallituksen esittämät lyhytnäköiset leikkaukset sosiaali- ja terveydenhuoltoon pitäisi kokonaisuudessaan perua. Vanhuspalveluiden 0,7-mitoituksen lykkääminen johtaisi monissa yksiköissä henkilöstön vähentämiseen ja uhkaksi kiihdyttää henkilöstön pakoa alalta. Luopuminen pysyvästi seitsemän päivän hoitotakuusta vesittäisi sote-uudistuksen tavoitteen painopisteen siirtämisestä perustason palveluihin. Leikkaukset lastensuojelun jälkihuollosta heikentävät vaikeimmassa asemassa olevien ja paljon erilaista tukea tarvitsevien yli 23-vuotiaiden nuorten tilannetta, mikä uhkaa johtaa inhimillisen kärsimyksen lisäksi kasvaviin kustannuksiin nuorten syrjäytymisen lisääntyessä.

Välittömänä toimenpiteenä hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitusta vuodelle 2024 tulisi korottaa 500 miljoonalla eurolla, jotta palveluiden hallitsemattomalta alasajolta vältytään kustannuksien kasvaessa odotettua nopeammin. Samalla on ryhdyttävä pikaisesti valmistelemaan sote-rahoituslainsäädännön korjaustoimenpiteitä siten, että hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoite pidennettäisiin vähintään neljään vuoteen, hyvinvointialueiden kustannusindeksi päivitetäisiin vastaamaan paremmin alueiden todellisia menoja ja lisäksi hyvinvointialueille annettaisiin verotusoikeus. Vuoden 2024 budjettiin tulisi myös sisällyttää erillisrahoitus ympärivuorokautisten yhteispäivystyssairaaloiden säilyttämiseksi Savonlinnassa ja Kemissä.

Mielenterveyspalveluiden heikko saatavuus aiheuttaa paljon tarpeetonta pahoinvointia, ja se on vakava yhteiskunnallinen ongelma. Mielenterveysongelmat ovat jo nyt työkyvyttömyyseläkkeen yleisin syy. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa perusterveydenhuollon mielenterveyspalveluita vahvistetaan. Matalan kynnyksen psykososiaalisten palveluiden ja terapioiden saatavuutta parannetaan. Matalan kynnyksen palvelujen lisäksi vakavia ja pitkäaikaisia mielenterveysongelmia sairastavilla täytyy olla oikeus pitkäkestoiseen ja tarvittaessa pysyvään hoitoon sekä kuntoutumista ja pärjäämistä tukeviin asumispalveluihin.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Ilman omaishoitajien arvokasta panosta sosiaali- ja terveysjärjestelmämme olisi nykyistäkin suu-remmissa vaikeuksissa. Tästä vaativasta ja sitovasta hoitotyöstä tulee maksaa oikeudenmukainen ja riittävä korvaus. Vasemmistoliiton esittää kaikkien omaishoidon korvauksien kasvattamista 20 prosentilla. Samalla omaishoitajuudelle tulisi laatia yhtenäinen kansallinen kriteeristö ja mahdollistaa se kaikille nämä ehdot täyttävälle. Omaishoito tulee myös voida yhdistää palkkatyöhön nykyistä joustavammin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu kaikki hyvinvointialueiden rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset ja toteuttaa hoitotakuun, vanhuspalveluiden henkilöstömitoituksen sekä vammaispalvelulain edellisen hallituksen päätöksien mukaisena.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jolla hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitusta voidaan kasvattaa 500 miljoonan euron kerta-luonteisella määrärahalla vuonna 2024 palvelutason turvaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, joka parantaa mielenterveyspalveluiden saatavuutta perustasolla ja erikoissairaanhoidossa ja kasvattaa näiden rahoitusta yhteensä 50 miljoonalla eurolla vuonna 2024.

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jossa kaikkia omaishoidon palkkioita korotetaan 20 prosentilla.

Vastalauseen lausumaehdotus 23

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa kiireellisesti sote-rahoitusmallin siten, että rahoituksen tasoon vaikuttava kustannusindeksi huomioi sote-sektorin palkkakehityksen ja vastaa paremmin hyvinvointialueiden todellisia kustannuksia, hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoite pidennetään vähintään neljään vuoteen ja investointeja koskevaa sääntelyä uudistetaan investointien mahdollistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 24

Eduskunta edellyttää, että hyvinvointialueille säädetään verotusoikeus.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 25

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu 10 prosentin korotuksen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 26

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu esityksen lastensuojelun jälkihuollon ikärajan alentamisesta ja sen sijaan vahvistaa jälkihuollon resursseja.

Vastalauseen lausumaehdotus 27

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden päivystystoiminnan jatkuvuuden ja osoittaa tähän 9 miljoonan euron rahoituksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 28

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi säädökset, joilla hillitään vuokralääkäfirmojen ja ostopalveluiden käytöstä aiheutuvaa kustannusten nousua julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

90. Kuntien tukeminen

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Hallitus aikoo jättää tekemättä kuntien peruspalveluiden indeksikorotuksen, mikä aiheuttaa vuonna 2024 arviolta noin 24 miljoonan euron pienennyksen kuntien rahoitukseen. Suurin osa kuntien menoista liittyy koulutukseen, joten indeksileikkausta voi pitää leikkauksena koulutuksen rahoitukseen. Vasemmistoliitto katsoo, että indeksikorotukset tulisi toteuttaa täysimääräisesti koko hallituskauden ajan.

Sote-uudistukseen liittyvä rahoituksen siirto kunnilta hyvinvointialueille on tarkistettu vastamaan kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstietojen mukaisia siirtyvien palveluiden järjestämisen kustannuksia sekä verotulojen osalta tietoja verovuoden 2022 valmistuneesta verotuksesta. Marraskuussa 2023 saatujen lopullisten verotulotietojen perusteella laskettu valtionosuuden vähennystarve poikkeaa huomattavasti valtion vuoden 2024 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä ennakoidusta tasosta ja siitä, mihin kunnat ovat voineet varautua talousarviovalmistelussaan. Verotietojen perusteella tehdyllä tarkistuksella ei ole vaikutusta hyvinvointialueiden rahoituksen tasoon.

Hallitus ehdottaa aivan oikein, että kuntatalouteen vuonna 2024 kohdistuvia vaikutuksia lievennetään. Hallituksen mukaan vuotta 2023 koskeva jälkikäteinen valtionosuusvähennys siirrettäisiin vuosien 2024 ja 2025 sijasta tehtäväksi vuosina 2025—2027. Lisäksi vuoden 2024 valtionosuuteen tehtäisiin 192 miljoonan euron määräaikainen lisäys, jota vastaavasti valtionosuutta vähennettäisiin määräaikaisesti vuosittain 64 miljoonaa euroa vuosina 2025—2027. Esitetty toimintatapa vaarantaa kuntien edellytykset turvata peruspalvelut vuosina 2025—2027.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 29

Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee kuntien peruspalveluiden indeksikorotukset täysimääräisinä läpi hallituskauden.

Vastalauseen lausumaehdotus 30

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntien taloudelliset edellytykset turvata laadukkaat peruspalvelut kaikille suomalaisille ja huomioi tämän valtionosuuksien mitoituksessa.

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Kestävän siirtymän vauhdittaminen edellyttää säilyttävien ja ympäristölle haitallisten verotukien vähentämistä ja tukien suuntaamista puhtaaseen kehitykseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 31

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen maatalouden energiaveropalautuksen poistamisesta fossiilienergian osalta.

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Tulevina vuosina suomalaista koulutusjärjestelmää haastaa erityisesti ikäluokkien pienenemisestä ja kaupungistumisesta johtuva erilaistuminen Suomen koulujen ja kuntien välillä. Eriarvoistumiskehitystä tapahtuu myös suurten kaupunkien sisällä. Vasemmistolle tärkeintä on turvata jokaisen lapsen yhdenvertainen oikeus oppia ja käydä koulua riippumatta sukupuolesta, äidinkielistä, vanhempien varallisuudesta tai koulutustaustasta tai oppilaan oppimisen tuen tarpeista. Jokaisen lapsen lähikoulun tulee olla maailman paras koulu.

Suomi elää osaamisesta, joten korkeakoulutukseen, tieteeseen ja innovaatioihin panostaminen on myös kansantaloudellisesti tärkeää. Tulevaisuudessa tavoite on, että ainakin 50 prosenttia nuorten aikuisten ikäluokista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tähän pääsemiseksi on edelleen lisättävä aloituspaikkoja ja nostettava korkeakoulujen perusrahoitusta aloituspaikkamääriä vastaavalle tasolle. Myös opiskelijoiden hyvinvointi ja mahdollisuus keskittyä opintoihin täysipäiväisesti tulee taata riittävällä opintorahalla ja opiskelijoiden terveyspalveluihin panostamalla.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Korkeakoulujen perusrahoituksen turvaaminen on avainasemassa laadukkaan ja vapaan tieteen ja tutkimuksen tekemiselle sekä asiantuntijoiden kouluttamiseksi työelämän tarpeisiin. Tieteen ja tutkimuksen sekä koulutuksen ja kouluttautumisen vapaus on elinehto koko sivistisyhteiskunnalle ja demokratialle.

Osaamisen täydentäminen tai uuden ammatin opiskelu kesken työuran on jatkossa merkittävästi nykyistä yleisempää, ja yhteiskunnan tulisi myös kannustaa siihen. Tämän vuoksi tarvitsemme koulutusjärjestelmän, joka kykenee tarjoamaan tutkintoja, tutkinnon osia ja yksittäisiä taitoja kenelle tahansa kaikissa elämänvaiheissa. Jatkuvan oppimisen on oltava mahdollista kaikille. Toimiva koulutusjärjestelmä on edellytys osaajapulaan vastaamiseksi.

Monipuolinen taide- ja kulttuurielämä sekä vilkas kansalaisyhteiskunta ovat toimivan demokration perusedellytys ja osa sivistynyttä yhteiskuntaa. Taide ja kulttuuri ovat inhimillisen elämän ja sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeita, ja niiden tulee olla ihmisen perusoikeuksia. Vasemmisto katsoo, että mahdollisuus nauttia kulttuurista sekä kehittää omia luovia kykyjä ja itseilmaisun taitoja ovat oikeuksia, jotka kuuluvat kaikille. Taidetta ja kulttuuria pitää viedä nykyistä enemmän sinne, missä ihmiset asuvat ja liikkuvat. Taiteilijoiden toimeentuloedellytykset on turvattava.

Kulttuurin, taiteiden ja liikunnan harrastamisella on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Yhteiskunnan on turvattava jokaiselle mahdollisuus harrastaa kulttuuria, taiteita ja liikuntaa, myös vammaisille, pitkäaikaissairaille ja ikäihmisille. Liikuntaan kannattaa panostaa, sillä liikkumattomuuden kustannukset yhteiskunnalle ovat valtavat. Kaikkien hallinnonalojen tulee lisätä toimia, joilla voidaan laskea erityisesti lasten ja nuorten harrastamisen kustannuksia. Lapsella tai nuorella on oltava kaikkialla Suomessa oikeus ainakin yhteen maksuttomaan harrastukseen.

Oppimisen tuen uudistaminen

Vasemmistoliiton mukaan yksi tämän hetken tärkeimmistä koulutuspoliittisista tavoitteista on oppimisen tuen uudistaminen.

Merkittävä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kysymys on oppiminen ja riittävä ja yksilöllinen oppimisen tuki. Perusopetusta on vahvistettava niin, että riittävät perustiedot ja -taidot voidaan turvata jokaiselle nuorelle ja että kaikilla on riittävät valmiudet siirtyä toisen asteen opintoihin. Nykyistä tasa-arvoisempi koulutus edellyttää perusopetuksen resurssien vahvistamista erityisesti oppimisen ja kasvun tuen paremmaksi mahdollistamiseksi.

Oppimistuloksissa on nähtävissä eriarvoistumista, jota koronakriisi osaltaan kärjisti. Moni pärjää koulussa hyvin, mutta heikosti pärjäävien osuus kasvaa. On nähtävissä kehityskulkuja, jotka uhkaavat koulutuksellista tasa-arvoa: Lasten perhetausta vaikuttaa aikaisempaa enemmän oppimistuloksiin. Inklusiota on toteutettu liian vähillä resursseilla. Koko oppimisen tuen järjestelmä tarvitsee kokonaisuudistuksen. Myös tässä lasten ja nuorten oman äänen kuuleminen on tärkeää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 32

Eduskunta edellyttää, että oppimisedellytysten vahvistamiseksi, oppimiserojen kaventamiseksi ja koulurauhan parantamiseksi hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jossa oppimisen tukea vahvistetaan ja lainsäädäntöä uudistetaan osoittaen tarkoitukseen 200 miljoonaa euroa.

Aikuiskoulutustukea tulee jatkaa

Vapaaseen sivistystyöhön kohdistuvien leikkausten lisäksi elinikäistä oppimista vaikeuttaa oleellisesti aikuiskoulutustuen lakkauttaminen 1.8.2024.

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen uhkaa pahentaa työvoimapulaa erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä kasvatus- ja koulutusosalalla. Sosiaali- ja terveyspalveluissa esimerkiksi lähihoitajat kouluttautuvat aikuiskoulutustuella sairaanhoitajiksi ja kasvatus- ja koulutusosalalla aikuiskoulutustuella kouluttaudutaan esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajiksi ja erityisopettajiksi. Työllisyysrahaston tilastojen mukaan toiselta alalta sosiaali- ja terveysalalle kouluttautui aikuiskoulutustuella lähes 6 364 ihmistä vuonna 2022 ja alan sisällä jatkokoulutusta tuella hankki 3 572 ihmistä. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen vie siis pelkästään sosiaali- ja terveysalalla noin 10 000 ihmisen mahdollisuudet kouluttautua työvoimapulasta kärsiville aloille ja jatkokouluttautua alan sisällä.

Näillä aloilla palkkataso on sellainen, että ei ole realismia ajatella, että ihmiset voisivat aina kouluttautua lisää omalla rahallaan tai ottaa lainaa tätä varten.

Aikuiskoulutustuen lakkauttamista perustellaan esimerkiksi sillä, että sitä käyttävät paljon korkeakoulutetut, eikä se kohdennu näin oikein. Sosiaali- ja terveysalan sekä kasvatus- ja koulutusalan tilanne kertoo kuitenkin, että aikuiskoulutustuki kohdentuu myös työvoimapulasta kärsiville aloille, ja sen lakkauttaminen pahentaa tilannetta näillä aloilla. Sen sijaan, että vaikeutetaan kenenkään opiskelua, olisikin purettava esteitä niiltä, jotka eivät opiskele.

Esimerkiksi työikäisten oppimisvaikeuksien nykyistä perempi tunnistaminen sekä vahvempi työikäisten oppimisen tuki on elinikäisen oppimisen esteiden purkamisen sekä nykyistä yhdenvertaisemmin kohdentuvien opiskelumahdollisuuksien kannalta tärkeää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 33

Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu suunnitelmastaan lakkauttaa aikuiskoulutustuki, joka on erittäin tärkeä jatkuvan oppimisen mahdollistaja.

Kotoutumiskoulutuksen siirtäminen opetus- ja kulttuuriministeriölle

Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on kielen oppiminen ja valmiudet saada työ- tai opiskelupaikka sekä kontakteja suomalaisen yhteiskuntaan. Kotoutumiskoulutus on työ-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

ja elinkeinoministeriön alaista, ja sitä voivat järjestää koulutuksen järjestämisluvan alaiset oppilaitokset tai yksityiset, voittoa tavoittelevat yritykset.

Kotoutumiskoulutus ei kuitenkaan toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Useissa selvityksissä on todettu, että suuri osa siihen osallistuneista ei saavuta tarvittavaa kielitaitoa sen aikana ja koulutus on hajanaista. Eduskunnan sivistysvaliokunta on vuonna 2018 todennut, että aikaa vievä kilpailutukseen perustuva koulutuksen hankintaprosessi ja vahvasti koulutuspalvelujen taloudellisiin seikkoihin perustuva hankintapäätöksen teko voivat johtaa siihen, että hankitut koulutuspalvelut eivät laadullisesti, saatavuudeltaan, opettajien pätevyyden osalta tai koulutuspalvelujen jatkuvuuden osalta vastaa riittäväällä tavalla koulutukseen tulevien tarpeita.

Valiokunnan mukaan tällä hetkellä aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen tarve on jatkuvaa ja aikaisempaa laajempaa, joten hankintakoulutus ei ole enää toimintatapana perusteltu. Sivistysvaliokunta pitää parempana, että kotoutumiskoulutus on jatkossa osa koulutusjärjestelmää, jolloin koulutuksen rahoitus voidaan hoitaa valtionosuutena ja opiskelijat voidaan ottaa koulutukseen ilman odotusaikoja.

Eduskunnan sivistysvaliokunnan lisäksi esimerkiksi OAJ ja Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ovat vaatineet, että aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus siirretään kokonaisuudessaan opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoitavaksi. Tämä mahdollistaa nykyistä paremmin kotoutumiskoulutuksen pitkäjänteisen kehittämisen ja laadun parantamisen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 34

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jossa kotoutumiskoulutusten järjestäminen siirretään opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle.

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan

Momentilta myönnetään rahoitusta kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan muun muassa Suomen ortodoksikirkolle, Suomen Merimieskirkolle ja useille rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille. Valtiovarainvaliokunta päätti budjettimietinnön käsittelyn yhteydessä lisätä rahoitusta eräille kristillisille toimijoille. On tärkeää pitää huoli, että valtion rahoitusta saava uskonnollinen toiminta edistää eri maailmankatsomusten välistä suvaitsevaisuutta ja kunnioittaa yleismaailmallisia ihmisoikeuksia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 35

Eduskunta edellyttää, että valtionavustusten myöntämisen edellytys on, että avustuksen saava yhteisö on toiminnassaan sitoutunut kunnioittamaan jokaisen ihmisen jakamattomia ihmisoikeuksia, eri maailmankatsomusten välistä suvaitsevaisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja vähemmistöjen oikeuksia.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Pienten koululaisten vuoroahoito

Perheen ja työn yhteensovittamiseksi sekä työllisyyden tukemiseksi on nykyistä paremmin löydettävä keinoja perheiden hyvin erilaisiin tilanteisiin. Tarvitsemme lisää keinoja, joilla helpotetaan erityisesti pienipalkkaista ja raskasta vuorotyötä tekevien pikkulapsiarkea. Tämä on tärkeää myös työllisyyden parantamiseksi.

Vuorotyötä tehdään paljon terveys- ja sosiaalipalveluissa, vähittäiskaupassa sekä majoitus- ja ravitsemusalalla. Sipilän hallitus vapautti kauppojen aukioloajat ja kiihdytti 24/7-yhteiskuntaan siirtymistä. Kauppojen aukioloaikojen vapauttamista perusteltiin lähinnä kuluttajan näkökulmasta. Sen vaikutukset työntekijöiden arkeen olivat ja ovat edelleen sivuosassa julkisessa keskustelussa.

Monissa perheissä, joissa vanhempi tai vanhemmat tekevät vuorotyötä, koetaan, että kuntien lastenhoitopalvelut eivät seuraa työelämän kehitystä. Erityisenä huolena ovat pienet koululaiset, jotka jäävät vaille hoitopaikkaa, vaikka vanhemmat tekevät yhä enemmän ilta- ja yötyötä sekä viikonloppuvuoroja.

Erityisesti yksinhuoltajilla on vaikeuksia ottaa vuorotöitä vastaan, sillä yhteiskunnan palvelut eivät tue tätä. Yksinhuoltajien työllisyyden tukeminen on myös tasa-arvokysymys, sillä yksinhuoltajista valtaosa on naisia.

Monet naisvaltaiset alat, kuten kaupan ala, sosiaali- ja terveysala ja ravintola-ala, kärsivät työvoimapulasta, ja nämä samat alat ovat myös niitä, joilla tehdään paljon vuorotyötä. Pienten koululaisten vuoroahoito veisi pois merkittävän esteen, joka heidän vanhemmillaan on tehdä töitä näillä aloilla.

Osa kunnista tarjoaa myös koululaisille vuoroahoitoa. Oikeus saada pienille koululaisille vuoroahoitoa ei voi kuitenkaan riippua kotikunnasta. Lapsen oikeuksien ja perheiden yhdenvertaisuuden kannalta on oleellista, että asiasta säädetään laissa ja oikeus saada vuoroahoitoa pienille koululaisille taataan näin koko maassa. Palvelut on saatava kuntoon, jotta vuorotyötä tekevien arki helpottuu ja työllisyysaste kasvaa. Myös vuorohoidon laatu tulee turvata saatavuuden lisäksi koko maassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 36

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen pienten koululaisten vuorohoidosta heidän vanhempiansa työelämäosallisuuden mahdollistamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Vuoden 2024 budjetin valtionosuusleikkaukset kohdistuvat erityisesti vapaaseen sivistystyöhön. Vapaan sivistystyön valtionosuuksia leikataan 20,5 miljoonaa euroa, jos vertaa vuoden 2023 talousarvioon, mikä on valtava isku vapaan sivistystyön oppilaitoksille.

Vapaa sivistystyö on tärkeä osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Sillä on erilaisia oppilaitosmuotoja, eli kansalaisopistoja, kansanopistoja, kesäyliopistoja, opintokeskuksia ja liikunnan koulutuskeskuksia.

Rahoituksen vähenemistä ei ole mahdollista paikata osallistujamaksuilla, sillä näin suurten korotusten jälkeen monilla ei olisi enää varaa osallistua koulutukseen. Maksut ovat jo nyt erityisesti pienituloisille kynnyksellä osallistua kursseille. Maksujen korottaminen olisi myös vahvasti vapaan sivistystyön perusajatuksen vastaista, sillä sen tarkoitus on edistää koulutuksen alueellista saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. Valtion tuki on oleellinen tekijä siinä, että vapaan sivistystyön oppilaitokset pystyvät tarjoamaan edullisempia kursseja kuin yksityiset verrokkit. Koulutusleikkaukset vaikuttaisivat pahiten pienten kuntien vapaan sivistystyön oppilaitoksiin.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa opiskeli vuonna 2021 yli 1,1 miljoonaa opiskelijaa. Kurssit ovat suosittuja, sisällöltään monipuolisia ja pystyvät vastaamaan kattavasti erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten tarpeisiin. Lain mukaan vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat Suomen suurimpia aikuiskoulutuksen toimijoita. Ne ovat merkittäviä toimijoita elinikäisen oppimisen mahdollistamisessa koko Suomessa. Kuitenkin myös lapset ja nuoret ovat vapaan sivistystyön piirissä. Esimerkiksi urheiluopistoilla on noin 1,4 miljoonaa asiakaskäyntiä vuodessa. Lasten ja nuorten osuus näistä on noin 740 000.

Hallituksen vapaan sivistystyön koulutusleikkaukset kohdistuvat siis kaikkiin ikäluokkiin ja hyvin erilaisissa elämäntilanteissa oleviin ihmisiin, niin lapsiin, työssäkäyviin, työttömiin ja eläkeläisiin. Elinikäisen oppimisen ja sen yhdenvertaisuuden kannalta on olennaista, että vapaan sivistystyön oppilaitokset tavoittavat tällä hetkellä hyvin muitakin kuin korkeakoulutettuja.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ylläpitävät ihmisten toimintakykyä, mielenterveyttä sekä ehkäisevät syrjäytymistä. Aikuiskoulutuksen merkitys kasvaa koko ajan, kun työelämä muuttuu kiihtyvään tahtiin. Vapaan sivistystyön oppilaitosten kursseilla moni saa muun muassa tärkeitä uusia taitoja muuttuvaan työelämään ja sen vaatimuksiin vastaamiseksi. Oppilaitokset pystyvät tarjoamaan joustavia koulutuspolkuja niin työssäkäyville kuin työttömillekin hyvin kustannustehokkaasti. Eläkeläisille vapaan sivistystyön tarjontaan osallistuminen ylläpitää toimintakykyä, osallisuutta ja hyvinvointia ja näin vähentää myös sosiaali- ja terveystalouden kysyntää. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ja niiden riittävät resurssit ovat siis myös tärkeä osa työllisyyspolitiikkaa ja hyvinvoinnin edistämistä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on merkittävä rooli myös maahanmuuttajien kotouttamisessa. Koulutus on esimerkiksi kielikoulutusta sekä muuta työelämävalmiuksiin liittyvää koulutusta. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa maahanmuuttajilla on myös hyvät mahdollisuudet tutustua muihin ihmisiin, mikä auttaa kotoutumisessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.31 lisätään 25 000 000 euroa vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoitukseen.

51. Avustus järjestöille

Momentilta tuetaan muun muassa käsi- ja taideteollisuusjärjestöjä, kotitalousneuvontajärjestöjä, naisjärjestöjä, Suomi-kouluja, ulkosuomalaisten sivistystoimintaa sekä Kriittistä korkeakoulua.

On hyvä, että valtiovarainvaliokunta myönsi momentille lisärahoitusta esimerkiksi Etäkoulu Kulturin sekä Suomi-koulujen toiminnan turvaamiseksi. Katsomme, että myös Kriittisen korkeakoulun rahoitusleikkaus tulisi perua. Kriittinen korkeakoulu tekee hyvin pienillä resursseilla erittäin tärkeää sivistystyötä.

Kaiken valtion tukeman järjestötoiminnan tulee kunnioittaa jokaisen ihmisen jakamattomia ihmisoikeuksia ja oikeutta olla oma itsensä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.10.51 lisätään 50 000 euroa Kriittisen korkeakoulun rahoitukseen ja että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 37

Eduskunta edellyttää, että avustuksen myöntöedellytys on, että avustuksen saava järjestö kunnioittaa jokaisen ihmisen jakamattomia ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa ja vähemmistöjen oikeuksia.

40. (29.40, osa) Korkeakouluopetus ja tutkimus

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Yliopistojen perusrahoituksen vahvistaminen ja aloituspaikkojen lisääminen

Yliopistojen perusrahoitus laskee suhteessa opiskelijamääriin, eikä hallitusohjelma tarjoa ratkaisua tähän. Yliopistojen rahoitus on liikaa kiinni lyhytjänteisissä hankkeissa.

Yliopistot tarvitsevat perusrahoituksen vahvistamista, jotta nuorten ikäluokkien koulutustason nosto onnistuu. Perusrahoituksen vahvistaminen on olennaista vapaalle tutkimukselle sekä siihen perustuvalla opetuksella. Yliopistojen tehtäviä on mahdotonta laajentaa ja aloituspaikkoja li-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

sätä, ellei perusrahoitus vahvistu. Perusrahoituksen vahvistaminen tuo yliopistoille myös vakautta ja ennakoitavuutta, mikä on tärkeää laadukkaalle ja pitkäjänteiselle tutkimukselle.

Vuoden 2024 budjettiesitys ei varsinaisesti lupaa nostaa yliopistojen perusrahoitusta, vaikka hallitusohjelmassa luvataan huolehtia korkeakoulujen perusrahoituksesta. Myös julkisen rahoituksen vaikuttavuus on suurin, kun se kohdistetaan perustutkimukseen.

Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa luvataan, että hallitus sitoutuu lisäämään korkeakoulujen aloituspaikkoja. Hallitusohjelman mukaan uusia aloituspaikkoja suunnataan erityisesti kasvukeskuksiin ja sinne, missä aloituspaikkojen määrä suhteessa nuoriin on alhainen sekä aloille ja alueille, joilla ennakoidaan merkittävää työvoimapulaa.

Hallitus on sitoutunut esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkojen lisäämiseen yliopistoissa. Hallitusohjelman mukaan joka vuosi on koulutettava vähintään 1 400 uutta varhaiskasvatuksen opettajaa molempien kansalliskielten tarpeet huomioiden.

Hallitusohjelmassa ei ole kuitenkaan konkreettisia ja realistisia keinoja uusien aloituspaikkojen rahoittamiseen. Syksyn 2023 budjettiriihessä hallitus päätti kohdentaa korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen 11,7 miljoonaa euroa vuonna 2024. Koko hallituskauden rahoitus on 41 miljoonaa euroa. Taso on täysin riittämätön tavoitteisiimme ja tarpeisiimme nähden.

Aloituspaikkojen lisääminen ei onnistu ilman riittävää rahoitusta. Myös korkeakoulujen perusrahoituksesta huolehtiminen on oleellista koulutusmäärien kasvattamisessa. Ilman riittävää rahoitusta korkeakoulujen aloituspaikat voivat myös vähentyä nykyisestä. Jos aloituspaikkoja ei kompensoida korkeakouluille täysmääräisesti, kyseessä on koulutusleikkaus.

Aloituspaikkoja tarvitaan niin paljon lisää, että opiskelijamääriä ei voi nostaa pelkkiä aloituspaikkakohtaisia marginaalikustannuksia lisäämällä. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan myös pitkäjänteinen rahoitussuunnitelma.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.40.50 lisätään harkinnanvaraiseen rahoitukseen 25 000 000 euroa yliopistojen perusrahoituksen vahvistamiseen sekä 30 000 000 euroa valtionrahoitusta yliopistojen aloituspaikkojen lisäämiseen ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 38

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu kasvattamaan korkeakoulujen aloituspaikkojen määrää ja niiden edellyttämää rahoitusta pitkäjänteisesti siten, että Suomen osaamistaso voidaan kääntää kasvuun ja Suomi voi saavuttaa tavoitteensa korkeakoulutusta 50 prosenttia nuorisoikäluokasta vuonna 2030.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 39

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin varhaiskasvatusalan osaajapulan helpottamiseksi esimerkiksi lisäämällä varhaiskasvatuksen opettajien koulutuspaikkoja sekä parantamalla alan pito- ja vetovoimaa ja kehittämällä työehtoja ja työolosuhteita.

Psykoterapeuttikoulutusta tulee uudistaa ja tehdä siitä maksutonta

Suomen yksi ylpeyden aihe on maksuton koulutus, mutta yliopistojen täydennyskoulutuksena tapahtuva psykoterapeuttikoulutus voi maksaa opiskelijalle kymmeniä tuhansia euroja. Tämän vuoksi etenkin pienituloisista taustoista tulevilla on liian suuri kynnyks koulutusta alalle. Vasemmistoliiton mielestä psykoterapeutti- ja seksuaaliterapeuttikoulutus on muutettava maksuttomaksi erikoistumiskoulutukseksi.

Lisäksi psykoterapeuttikoulutuksessa on otettava Ruotsin mallin mukaisesti käyttöön kaksiportainen koulutus, jossa perustason koulutus antaisi valmiudet lyhytinterventioihin ja ylempi taso vastaisi nykyistä psykoterapeuttikoulutusta.

Psykoterapeuttikoulutuksen kallis hinta aiheuttaa myös psykoterapeuttipulaa, minkä vuoksi hyvätuloiset saavat apua yksityisen sektorin kautta, mutta julkisen sektorin perusterveydenhuollossa psykoterapeuteista on kova pula. Perusterveydenhuollon roolia mielenterveyspalveluissa ei voida vahvistaa, ellei työntekijäpulaa, kuten psykiatri- ja psykoterapeuttipulaa ratkaista. Tarvitsemme kokonaisvaltaisen suunnitelman mielenterveysalan koulutuksen kehittämiseksi ja ammattilaisten saatavuuden turvaamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 40

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jolla psykoterapeuttikoulutus uudistetaan kaksiportaiseksi ja maksuttomaksi, ja että hallitus osoittaa tähän tarvittavat varat.

Kansainväliset opiskelijat

EU- ja ETA-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden täyskatteellinen lukuvuosimaksu tulee yliopistojen arvioiden mukaan vaikuttamaan negatiivisesti kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Ei ole siis realistista odottaa, että osajien määrä kasvaisi. Täyskatteellinen lukuvuosimaksu on myös suomalaisen koulutuspolitiikan punaisen langan, eli koulutuksellisen tasa-arvon, vastainen. Päätös tulee kaventamaan erityisesti pienituloisista taustoista tulevien kansainvälisten opiskelijoiden mahdollisuutta opiskella Suomessa ja kiinnittyä valmistumisensa jälkeen Suomen työmarkkinoille. Myöskään TKI-tavoitteet eivät toteudu ilman kansainvälisiä osaajia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 41

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä tarpeelliset muutokset, jotta kansainvälisten opiskelijoiden lukukausimaksuja ei koroteta ja korkeakoulujen rahoitusta vastaavasti pienennetä.

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen vahvistaminen ja aloituspaikkojen lisääminen

Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta on leikattu lähes kolmannes 2010-luvun aikana, sekä suorina budjettileikkauksina että indeksijäädytyksillä.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene on arvioinut, että ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen on tehtävä 20 miljoonan euron kertakorotus, jotta aloituspaikkamääriä voidaan pitää nykyisellä tasolla myös tulevan neljän vuoden aikana. Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen vahvistaminen on olennaista koulutuksen kehittämisen kannalta, ja tätä varten ammattikorkeakoulujen on voitava vahvistaa myös omaa tutkimustaan.

Hallitus leikkasi sote-harjoittelukorvausten siirtoon perustuvat 12 miljoonaa euroa ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta. Vastaavalla summalla koulutettaisiin noin 450 uutta osaaajaa sosiaali- ja terveystieteille. Hallituksen koko lisärahoitus aloituspaikkojen lisäämiseksi, eli 11,7 miljoonaa vuodelle 2024, pitäisi siis antaa ammattikorkeakouluille, jotta edes tämän leikkauksen vaikutukset pystytään kompensoimaan.

Hallituksen lisärahoitus on kuitenkin tarkoitettu riittämään myös esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseen yliopistoissa sekä muiden uusien koulutustarpeiden rahoittamiseen.

Edellä olevan perusteella esitämme,

että momentille 29.40.55 lisätään 25 000 000 euroa ammattikorkeakoulujen harkinnanvaraisen rahoituksen vahvistamiseen ja 30 000 000 euroa ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämiseen.

Ulkomaisten tutkintojen hyväksilukemisen helpottaminen

Ulkomaisten tutkintojen tunnistamiseen, hyväksilukemiseen ja tarvittaviin lisäkoulutuksiin tarvitaan nykyistä selkeämmät käytännöt ja lisää resursseja. On resurssien tuhlaamista, että Suomeen tuleva työntekijä ei pysty harjoittamaan opiskelemaansa ja osaamaansa ammattia. Lisäksi kielen oppimista pitää tukea vahvasti, sillä yhteinen kieli on keskeinen asia niin työelämässä kuin kotoutumisessa yleensäkin.

Ulkomaisten tutkintojen hyväksilukemisen helpottamisen lisäksi on tärkeä saada ulkomaalais-taustaisille työntekijöille perehdytystä suomalaisen työelämän pelisääntöihin, jotta työperäiseltä hyväksikäytöltä vältytään.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 42

Eduskunta edellyttää, että ulkomaisten tutkintojen hyväksilukemista helpotetaan.

70. (29.70, osa) Opintotuki

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Opintotukijärjestelmää tulisi kehittää opintorahapainotteisen mallin pohjalta ja antaa opiskelijoille mahdollisuus keskittyä opintoihin jatkuvan toimeentulosta huolehtimisen sijaan. Tällä hetkellä moni opiskelija elää köyhyysrajan alla. Opiskelijat ovat ainoa ryhmä, jonka oletetaan ottavan esimerkiksi ruuan ostamiseen ja sähkölaskun maksamiseen lainaa.

Hallitus kasvattaa merkittävästi opintotuen lainapainotteisuutta. Valtiontakaus nousee kotimaassa yli 30 prosenttia, ja opintotuen lainapainotteisuus kasvaa noin 75 prosenttiin. Tämä tulee todennäköisesti lisäämään opiskelun aikaista työssäkäyntiä ja toiselta asteelta valmistuvien nuorten pitämien välivuosien määrää. Tämä pidentää opiskeluaikoja entisestään. Opintolainan nostaminen ei ole houkuttelevaa tilanteessa, jossa valmistumisen jälkeinen työllistyminen ja pankkilainojen tulevaisuuden korkotaso ovat hyvin epävarmoja.

Tutkimusten perusteella tiedämme, että lainan nostamisen halukkuus riippuu opiskelijan sosioekonomisesta taustasta. Lainan ottaminen on isompi riski niille, joilta puuttuvat taloudelliset turvaverkot. Kaikki korkeakoulutetut eivät myöskään valmistu hyväpalkkaisille aloille. Etenkin naisvaltaisten alojen palkkataso laahaa edelleen jäljessä, jos mietitään palkan suhdetta koulutustasoon. Opintotuen lainapainotteisuus ja jo opiskeluaajan voimakas velkaantuminen eivät myöskään houkuttele opiskelemaan niille aloille, joilla on valtava työvoimapula, kuten varhaiskasvatukseen ja sosiaali- ja terveysalalle.

Opintolainan lainapainotteisuuden lisääminen kiihdyttää entisestään opiskelijoiden velkaantumista. Vuoden 2017 jälkeen opintolainakanta on kaksinkertaistunut. Tilannetta pahentavat voimakkaasti viime aikoina nousseet elinkustannukset ja korot. Yhä kasvavat opintolainat voivat vaikeuttaa esimerkiksi asuntolainan saamista ja muuta elämää, kuten oman perheen elättämistä pitkään opintojen jälkeen.

Toisen asteen opiskelijoiden kohdalla ongelmallista on myös, että lainojen kasvusta huolimatta he eivät voi käyttää opintolainahyvitystä, vaikka valmistuisivat tavoiteajassa. Alle 18-vuotiaiden opintolainavelallisten kohdalla on lisäksi huomioitava, että kyseessä on oppivelvollisten velkaantuminen. Velkaantuminen jo toisella asteella voi vaikuttaa myös jatkokoulutusmahdollisuuksiin. Opintotuen velkapainotteisuuden kasvattamista tulisikin tarkastella myös siitä näkökulmasta, mikä sen vaikutus on koulutustason nostoon.

Korkeakoulutus periytyy edelleen Suomessa, ja opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen todennäköisesti syventää kehitystä. Näin korkeakoulutukseen osallistuminen eriarvoistuu entisestään.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 43

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja ottaa käyttöön opintolainan korkokaton.

Vastalauseen lausumaehdotus 44

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin opintotuen lainapainotteisuuden vähentämiseksi.

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Opintorahan taso ei ole enää vuosiin mahdollistanut täysipäiväistä opiskelua varsinkaan pääkaupunkiseudulla.

Hallitusohjelman mukaan perusturvaetuuksien määriin ei tehdä vuosina 2024—2027 indeksitarkistuksia, joten myös opintorahan euromäärät jäädytetään vuoden 2023 tasolle ja asumistuen ehtoja kiristetään. Nämä heikennykset vähentävät merkittävästi opiskelijoiden käytettävissä olevia tuloja. Jo tällä hetkellä moni opiskelija elää köyhyysrajan alla.

Opiskelijoiden mielenterveysongelmat ovat hälyttävän yleisiä. Opintotukeen on viime vuosien aikana tehty lukuisia muutoksia, joiden vaikutukset tulisi arvioida kunnolla. Mielenterveyskriisiä ei voida ratkaista pelkästään mielenterveyspalveluita lisäämällä, vaan on puututtava myös mielenterveysongelmien yhteiskunnallisiin syihin, kuten epävarmaan ja heikkoon toimeentuloon.

Opiskelijoiden toimeentuloa ja mielenterveyttä vahvistetaan opintorahaa korottamalla, ei heidän velkaantumistaan kiihdyttämällä. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa kaikki asumistuen heikennykset perutaan, ja tämä koskee myös opiskelijoita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 45

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen opintorahan korottamiseksi 50 eurolla kuukaudessa ja että opintorahaa korotetaan jatkossa indeksin mukaisesti.

80. (29.80, osa) Taide ja kulttuuri

Monipuolinen ja elinvoimainen taide- ja kulttuurielämä on keskeinen yhteiskunnallisen hyvinvoinnin tekijä ja tärkeä arvo itsessään. Mahdollisuus taiteen ja kulttuurin harrastamiseen ja siitä nauttimiseen tulee tarjota kaikille varallisuudesta riippumatta. Taiteella ja kulttuurilla on myös tärkeä taloudellinen ulottuvuus: ala työllistää lähes 140 000 ihmistä ja vastaa reilusta kolmesta prosentista Suomen bruttokansantuotteesta. Myös kasvupotentiaali on suurta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Korona iski eri kulttuurin toimijoihin eri tavalla. Kulttuuriala toipuu kuitenkin edelleen koronasta, ja tämä tulee jatkumaan pitkään. Ala tarvitsee siis edelleen myös koronan jälkihoitoa, jotta suomalainen taide- ja kulttuurielämä on monipuolista ja elävää myös tulevaisuudessa.

Kasvavista tarpeista huolimatta hallitus esittää vuoden 2024 talousarviossaan merkittäviä leikkauksia taiteen ja kulttuurin määrärahoihin. Leikkaukset kohdistuvat suhteellisesti varsin rankasti esimerkiksi vapaan taidekentän toimijoille sekä tv- ja elokuva-alalle. Vapaan kentän toimijoiden pitkäjänteinen toiminnan kehittäminen ja keskittyminen ydinosaamiseen on haastavaa rahoituksen epävarmuuden takia. Esimerkiksi Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) apurahoihin ja avustuksiin on vuonna 2024 käytettävissä 1,3 miljoonaa euroa vähemmän kuin 2024, mikä merkitsee noin viiden prosentin tiputusta. Vasemmistoliiton mielestä taiteen ja kulttuurin rahoitusta tulee kasvattaa eikä leikata, ja tämä tarkoittaa myös Taiken rahoituksen lisäämistä.

Taidetta ja kulttuuria ei ole olemassa ilman taiteilijoita ja kulttuurin tekijöitä. Moni kulttuurialan työntekijä tekee töitä lyhyissä työsuhteissa freelancereina, itsensä työllistäjinä ja apurahojen turvin. Ala on monin paikoin sellainen, että kokoaikaista ja vakituista työtä ei yksinkertaisesti ole ja työpätkien välissä on pakko elää työttömyysturvan varassa tai tehdä töitä muilla, monesti niin pienipalkkaisilla aloilla, että toimeentuloa on pakko paikata sosiaaliturvalla. Hallituksen leikkaukset sosiaali- ja työttömyysturvaan ovat siis vahvasti myös taide- ja kulttuuripoliittinen kysymys. Myös vapaan sivistystyön isot leikkaukset kohdistuvat taiteilijoihin ja kulttuurin tekijöihin, koska moni heistä opettaa näissä oppilaitoksissa ja saa lisätienestejä tätä kautta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 46

Eduskunta edellyttää, että hallitus kasvattaa tuntuvasti ja pitkäjänteisesti taiteen ja kulttuurin julkista rahoitusta ja tuo vuoden 2024 lisätalousarvion yhteydessä eduskunnan käsiteltäväksi esityksen taiteen ja kulttuurin määrärahojen kasvattamisesta yhteensä vähintään 30 miljoonalla eurolla.

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuki

Kirjastot lisäävät ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, kulttuuriin ja itsensä kehittämiseen. Ne myös edistävät lukutaitoa ja lukemisen kulttuuria. Myös hallitusohjelmassa puhutaan lukutaidon edistämisen tärkeydestä. Valitettavasti hallituksen konkreettiset toimet vievät lukutaidon vahvistamisen kannalta päinvastaiseen suuntaan.

Hallitus aikoo lakkauttaa vuodesta 1985 asti myönnetyn vähälevikkisen laatukirjallisuuden ostotuen, jonka turvin kirjastot ovat pystyneet hankkimaan muun muassa tietokirjoja, lastenkirjoja, selkokieleisiä kirjoja ja siten ylläpitämään myös näiden kustannustoimintaa. Tuen piiriin kuuluvat kirjat hankitaan valtion kirjallisuustoimikunnan, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan, Selko-keskuksen ja Valokuvataiteilijoiden liiton asiantuntijoiden koostamalta noin 700-900 teoksen lis-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

talta. Tuen lakkauttaminen vaikeuttaa jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa olevan alan toimintamahdollisuuksia.

Monipuolisen sivistyksen ja koko ajan tärkeämmän kriittisen lukutaidon kehittymisen kannalta on olennaista, että kirjastoissa on saatavilla myös sellaista kirjallisuutta, josta ei tule myyntimestyksiä. Vähälevikkisen kirjallisuuden ostotuella on iso merkitys myös siinä, että kaikilla on asuinpaikastaan riippumatta pääsy tutkittuun tietoon.

Selkokielisellä kirjallisuudella on iso merkitys esimerkiksi maahanmuuttajien kielen opetuksessa. Selkokielen tarpeen taustalla voi olla myös kehitysvamma, lukivaikeus, ikääntyminen tai muistisairaus. Vähälevikkisen kirjallisuuden saatavuus on siis myös lukemisen tasa-arvon kysymys.

Valtiontalouden mittakaavassa pienellä rahoituksella on siis suuri vaikutus, ja sen jatko on turvattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.30 lisätään 1 000 000 euroa vähälevikkisen kirjallisuuden ostotukeen.

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Taiteen perusopetuksen tasa-arvorahan pilotointi

Vasemmiston ajama kulttuuripolitiikka tähtää siihen, että tulevaisuudessa henkilön sosioekonominen tausta tai perheen kulttuurinen pääoma tai sen puuttuminen eivät sanele pääsyä aktiiviseksi taiteen toimijaksi ja kuluttajaksi.

Jotta jokaisen lapsen oikeus taiteeseen ja kulttuuriin toteutuu, on laadukkaasta taiteen perusopetuksesta huolehdittava osana varhaiskasvatusta ja perusopetusta. Taiteen perusopetus antaa lapsille hyvät valmiudet taiteelliseen itseilmaisuun, identiteetin kehitykseen ja menestykseen opinnoissa sekä yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen. Nykyinen taiteen perusopetusjärjestelmä näyttää valikoivan lapsia sosioekonomisen ja kulttuurisen pääoman mukaan. Erilaiset lastenkulttuurin alueelliset verkostot ja perusopetuksen kulttuurikasvatusohjelmat paikkaavat taiteen saavutettavuuden aukkoja ja parantavat lasten yhdenvertaista osallisuutta taiteeseen kokijoina ja tekijöinä. Mitä kauemmaksi isoista kaupungeista mennään, sitä vähemmän ammattimaisia kulttuuripalveluja on tarjolla.

Taiteen perusopetuksella on siis erittäin tärkeä asema suomalaisessa taidekasvatuksessa. Järjestelmä kärsii kuitenkin rahoitusvajeesta ja sitä on hyvä kehittää, jotta sen kautta lapset ja nuoret pääsevät nykyistä tasa-arvoisemmin taiteen perusopetuksen piiriin. Lasten ja nuorten tasa-arvoisten harrastusmahdollisuuksien parantamiseksi kouluista tuttua tasa-arvorahaa eli tarveperusteista rahaa tulee tarjota myös taiteen perusopetukseen. Rahoitus voidaan kohdentaa samojen sosioekonomisten kriteerien perusteella kuin koulujen tasa-arvoraha.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Edellä olevan perustella ehdotamme,

että momentille 29.80.34 lisätään 5 000 000 euroa taiteen perusopetuksen tasa-arvorahan pilotoimiseksi.

50. Avustukset taiteen ja kulttuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Suomen elokuvasäätiön rahoitus

Suomen elokuvasäätiön tehtävänä on edistää korkeatasoista, monipuolista ja omaperäistä suomalaista elokuvatuotantoa. Säätiöllä on tärkeänä tehtävänä myös vastata kotimaisen elokuvan kulttuuriviennistä, edistää suomalaisten elokuvien ja elokuvantekijöiden kansainvälistymistä ja jakaa elokuvien kansainvälisen toiminnan tukea. Säätiö myöntää tukea myös valtakunnallisesti merkittäville kansainvälisille elokuvafestivaaleille Suomessa.

Suomen elokuvasäätiön selvityksen mukaan elokuvien tuotantojen julkinen tukeminen on myös taloudellisesti järkevää. Esimerkiksi yksi 650 000 euron tuotantotuki tuottaa yhteiskunnalle takaisin tuloja 687 500—1 357 500 euroa. Pitkä fiktioelokuva, jonka tuotantobudjetti on noin 1,6 miljoonaa euroa, saa Suomen elokuvasäätiön mukaan tukea keskimäärin 650 000 euroa (40 prosenttia).

Tästä huolimatta hallitus leikkaa Suomen elokuvasäätiön rahoitusta noin miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.80.50 lisätään 1 000 000 euroa Suomen elokuvasäätiön rahoitukseen.

90. Liikuntatoimi

Vasemmistolaisessa liikuntapolitiikassa kannetaan huolta siitä, että liikkuminen on polarisoitunut. Edelleen on paljon niitä, jotka liikkuvat paljon, mutta suosituksiin nähden liian vähän liikkuvien määrä on kasvanut. Myös liikuntaan vaikuttaa sosioekonominen asema. Se vaikuttaa liikuntatottumuksiin ja mahdollisuuksiin osallistua monipuoliseen liikuntaan. Liikunnallisen elämäntavan tukeminen tulee ottaa huomioon kaikessa päätöksenteossa. Esimerkiksi liikennepolitiikalla ja kaupunkisuunnittelulla on suuri merkitys arkiliikunnan edistämisen kannalta.

Sukupuolten tasa-arvo ei toteudu urheilussa ja liikunnassa, ja tämän epäkohdan korjaaminen vaatii edelleen paljon myös valtion liikuntapolitiikalta. Maahanmuuttajat, erityisesti maahanmuuttajanaiset, tarvitsevat monenlaista tukea liikuntaan ja seuratoimintaan osallistumiseen. Lasten ja nuorten tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin liikkua tulee panostaa päätöksenteon jokaisella tasolla, sillä liikunnallisen elämäntavan sisäistäminen ja oppiminen lähtee lapsuudesta. Siksi vasemmisto pitää tärkeänä, että jokaiselle lapselle taataan maksuton harrastus. Liikunta ja siihen liittyvät yhteisöt ovat tärkeitä myös eläkeläisten hyvinvoinnin edistämisessä ja yksinäisyyteen puuttumisessa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

51. Liikunnallisen elämäntavan ja liikuntaolosuhteiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Hallitusohjelmassa on paljon toimenpiteitä, joiden tavoitteena on liikunnan lisääminen kaikissa ikäryhmissä. Hallitusohjelmaan on kirjattu poikkihallinnollinen Suomi liikkeelle -ohjelma, jonka toimeenpanoon on vuoden 2024 budjetissa varattu 20 miljoonaa euroa. Samanaikaisesti kuitenkin valtion liikuntatoimen perustoiminnan määrärahat laskevat vuoden 2024 budjetissa, ja hallituskauden edetessä määrärahat laskevat askel askeleelta yhä enemmän.

Liikuntamahdollisuuksien alueellisen tasa-arvon ja kaikenlaisista taustoista tulevien liikunnallisen elämäntavan edistämisen kannalta on ristiriitaista, että liikunnan järjestötoiminnasta, liikuntapaikkarakentamisesta, seuratoiminnasta sekä liikunnan koulutuskeskusten rahoituksesta leikataan. Nämä ovat juuri sellaisia kohteita, jotka ovat tärkeitä matalan kynnyksen liikuntaharrastuksille koko maassa.

Suomalaisessa liikuntakulttuurissa seurat ovat keskeisessä asemassa, ja seuratoiminta on liikunnan kansalaistoiminnan ydin. Seurojen merkitys on suuri huippu- ja kilpaurheilussa ja harraste-liikunnassa. Etenkin lasten ja nuorten liikunnassa seurojen merkitys on suuri. Seurat ovat monelle lapselle ja nuorelle korvaamaton, oma yhteisö, missä koetaan paljon ja kasvetaan yhdessä.

Urheiluseuroilta vaaditaan yhtäältä ammattimaista valmennusta ja ohjausta ja toisaalta maksuttomuutta. Tämä yhtälö on monelle vapaaehtoistyöllä pyörivälle seuralle liian vaikea. Yleishyödyllisen kansalaistoiminnan edellytyksiä tulee tukea nykyistä vahvemmin.

Myös urheiluseurojen taloutta rasittavat nousevat kustannukset, ja niiden paineet nostaa juniortoiminnan maksuja kasvavat. Maksut saattavat nousta liian korkeiksi varsinkin pienituloisissa perheissä, kun kustannukset nousevat muuallakin elämässä. Lapsen ja nuoren elämässä tärkeän harrastuksen lopettaminen voi olla iso menetys myös sosiaalisessa elämässä ja kasvattaa ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden tunnetta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.90.51 lisätään 4 000 0000 euroa seuratuon kasvattamiseksi nuorten liikuntaharrastuksen tukemiseksi sekä 10 000 000 euroa liikuntapaikkojen rakentamiseen lapsille ja nuorille.

91. Nuorisotyö

Nuorissa on tulevaisuus -sanonta on kliseinen, mutta tosi. Nuorten pahoinvoinnin ja nuorten kokeneen epävarmuuden lisääntyminen antaa aiheita vakavaan yhteiskunnalliseen huoleen.

Suuri osa nuorista voi hyvin, mutta huonoiten voivat nuoret voivat huonosti monella eri mittarilla. Myös koronavuodet kasasivat ongelmia samoihin perheisiin, mikä näkyy lasten ja nuorten elämässä todennäköisesti vielä pitkään. Valitettavan usein on kyse ylisukupolvisesta huono-osaisuudesta. Tuoreen tutkimuksen mukaan 90 prosenttia pienituloisissa perheissä elävistä lapsista koki, että perheellä oli haasteita selviytyä menoista. Kolmannes oli joutunut lopettamaan harrastuksen taloudellisista syistä, ja 14 prosenttia koki, ettei perheellä ollut riittävästi ruokaa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Nuoret, joille kasaantuu paljon pahoinvointia aiheuttavia tekijöitä, tippuvat liian usein yhteiskunnan turvaverkkojen läpi. Kun esimerkiksi mielenterveyspalveluja ei ole tarpeeksi helposti saatavilla, joutuu lastensuojelu auttamaan myös psyykkisesti oireilevia nuoria. Lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian yhteistyötä on tärkeä kehittää. On myös varmistettava, että perheen aikuisten oireillessa psyykkisesti myös lasten avuntarve kartoitetaan.

Orpon hallituksen tekemät, nuorten elämää vaikeuttavat leikkaukset ja palveluiden heikennykset ovat erittäin lyhytnäköisiä. Hallitus lisää lapsiperheköyhyyttä. Hallitus leikkaa nuorten opintorahaa ja asumistukea. Hallitus heikentää syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kuntoutumisen edellytyksiä sekä heikentää lastensuojelun jälkihuoltoa. Hallitus leikkaa nuorisotyöstä. Hallitus lakauttaa ensiasunnon oston verovapauden. Listaa voisi jatkaa.

Nuorilta ja lapsiperheiltä leikkaamisen sijaan meidän tulee panostaa perheiden hyvinvointiin ja toimeentuloon, nuorten tulevaisuuden näkymien ja osallisuuden vahvistamiseen sekä nuorten palveluihin.

Nuorten väkivaltarikollisuus ja jengiytyminen ovat huolestuttavia ilmiöitä. Rikoksilla oireilevien nuorten tilanne vaatii monenlaisia ratkaisuja. Olennaisinta on rikoksia aiheuttavan pahoinvoinnin ja käytösmallien ennaltaehkäisy, mikä edellyttää ennen kaikkea toimivaa sosiaalipolitiikkaa. Tilanteeseen pitää puuttua moniammatillisesti koko perhe huomioiden, mikä tarkoittaa esimerkiksi riittävää lastensuojelun ja nuorisotyön resursointia sekä koulun ja kodin yhteistyötä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 47

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa lapsiperheisiin ja nuoriin kohdistamansa leikkaukset ja heikennykset ja ryhtyy poikkihallinnollisiin toimiin nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi.

50. Nuorisotyön edistäminen (kiinteä määräraha)

Nuorisotyöhön kohdistuvat leikkaukset ovat lyhytnäköistä politiikkaa, sillä nuorisotyö on keskeisessä roolissa ongelmien ennaltaehkäisyssä. Valtaosa nuorista voi hyvin, mutta ongelmat kasaantuvat samoille nuorille ja samoihin perheisiin. Myös koronavuodet kasasivat ongelmia samoihin perheisiin, mikä näkyy lasten ja nuorten elämässä todennäköisesti vielä pitkään. Valitettavan usein on kyse myös ylisukupolvisesta huono-osaisuudesta.

Nuoret, joille kasaantuu paljon pahoinvointia aiheuttavia tekijöitä, putoavat liian usein yhteiskunnan turvaverkkojen läpi. Nuorten pahoinvointiin pitää puuttua moniammatillisesti, ja tämä vaatii riittäviä resursseja myös nuorisotyölle.

Nuorisoalan järjestöt ja osaamiskeskukset ovat merkittävässä asemassa nuorisotyön kehittäjinä sekä nuorten osallisuuden ja harrastustoiminnan vahvistamisessa. Nuorisoalan järjestöt ovat myös keskeisiä toimijoita nuorisotyön palveluntarjoajina.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.50 lisätään 3 000 000 euroa nuorisoalan järjestöjen ja osaamiskeskusten tukeen.

Koululaisten maksuttoman harrastustoiminnan tukeminen

Lasten ja nuorten harrastustoiminta on kallistunut viime vuosina. Välttämättömien perustarpeiden, kuten ruuan ja sähkön ja asumisen kallistuessa monessa perheessä joudutaan tinkimään juuri lasten harrastuksista. Harrastamisen Suomen malli on siis entistäkin ajankohtaisempi.

Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on tukea lasten ja nuorten hyvinvointia tarjoamalla lapsille ja nuorille maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Lukuvuonna 2022—2023 malli on käytössä 91 prosentissa Manner-Suomen kunnista ja mukana on 1 900 koulua. Harrastamisen Suomen malli tukee monella tavalla lasten ja nuorten kasvua sekä ehkäisee yksinäisyyttä ja ulkopuolelle jäämistä. Malli tukee myös perheiden jaksamista, kun lapset ja nuoret harrastavat koulupäivän yhteydessä, eikä perheen yhteisestä ajasta mene liikaa aikaa harrastuksiin viemisiin. Mallin periaatteisiin kuuluu tarjota harrastuksia kaikille lapsille ja nuorille perheen sosioekonomisesta taustasta tai esimerkiksi lapsen vammasta tai sairaudesta riippumatta.

Harrastamisen Suomen mallista on saatu paljon hyviä kokemuksia, mutta sitä on myös jatkokehitettävä ja tässä on tärkeä kuulla myös lasten ja nuorten kokemuksia ja toiveita. Harvaan asutuilla seuduilla esimerkiksi koulukyytien on joustettava, jotta kaikilla on aidosti mahdollisuus osallistua heti koulupäivän jälkeen harrastuksiin. On myös selvitettävä, tavoittaako malli kaikkein heikoimmassa sosioekonomisessa asemassa olevat lapset ja nuoret.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.50 lisätään 6 000 000 euroa koululaisten maksuttoman harrastustoiminnan tuen kasvattamiseen.

Prometheus-leirin tuki

Vuonna 1990 perustettu Prometheus-leirin tuki ry järjestää uskonnollisesti ja puoluepoliittisesti sitoutumatonta aikuistumiskoulutusta, jonka tavoitteena on tukea nuoria elämäkatsomuksensa rakentamisessa. Tarkoituksena on turvata uskontokuntiin kuulumattomien ja uskonnottomien nuorten mahdollisuus aikuistumiskoulutukseen. Yhdistys pyrkii tarjoamaan mahdollisimman monelle nuorelle laadukkaan leirikokemuksen.

Vuonna 2023 yhdistys järjesti 58 Prometheus-leiriä, joille osallistui reilu tuhat nuorta. Leirit täytyivät neljässä tunnissa. Halukkaita osallistujia olisi ollut ainakin tuhat enemmän kuin leireille voitiin ottaa. Palaute leireistä on ollut hyvin myönteistä. Leirien on tutkitusti todettu vahvistavan itsetuntoa, sosiaalisia taitoja ja suvaitsevaisuutta sekä vaikuttavan leiriläisten ajatteluun.

Yhdistys on valmistautunut lisäämään leirejä ensi vuodelle, mutta leirien määrä ei silti riitä vastaamaan kysyntään. Prometheus-leirin tuki ry on voittoa tavoittelematon yhdistys. Sillä on noin

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

viisi työntekijää, mutta yhdistyksen taustaorganisaatio ja itse leirit toimivat pitkälti vapaaehtoisvoimin. Erityisesti aikuisista leiriohjaajista on pulaa, mikä muodostaa suurimman pullonkaulan toiminnan kasvulle. Yhdistys suunnittelee jatkossa pienen korvauksen maksamista ohjaajille, ja leirimaksuja on esitetty nostettavaksi. Leirien hinnat eivät ole kilpailukykyisiä suhteessa rippileireihin, jotka ovat osallistujilleen usein jopa ilmaisia.

Julkisen rahoituksen lisäksi yhdistys kerää jäsenmaksua, tekee tuotevarainhankintaa ja on ottamassa käyttöön henkilövarainhankinnan alustan. Toiminnan kasvattamiseksi kysyntää vastaamaan tarvittaisiin 350 000 euron lisärahoitus. Tämä mahdollistaisi myös leirimaksujen kohtuullistamisen. Prometheus-leirien parempi saavutettavuus on uskonnonvapaus- ja yhdenvertaisuuskysymys.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.50 lisätään 350 000 euroa Prometheus-leirin tuki ry:n rahoituksen lisäämiseksi ja toiminnan kasvattamiseksi vastaamaan kysyntää.

51. Nuorten työpajatoiminta, etsivä nuorisotyö sekä koulu- ja oppilaitosnuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Etsivää nuorisotyötä tehdään valtaosassa Suomen kuntia, ja sen kautta tavoitetaan esimerkiksi nuoria, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa tai vaarassa muuten tippua yhteiskunnan tukiverkostoista. Etsivä nuorisotyö auttaa nuoria itsenäistymisessä ja tarvittavan tuen ja palveluiden saamisessa. Monet nuoret tarvitsevat apua elämänhallintaan sekä työmarkkinoille ja koulutukseen pääsyyn. Etsivä nuorisotyö on siis merkittävä toimija syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tavoittamisessa ja auttamisessa. Etsivällä nuorisotyöllä on merkittävä rooli myös nuorten mielenterveysongelmien ratkaisemisessa, koska nuoret pääsevät sen kautta avun piiriin.

Työpajatoimintaa järjestetään noin 90 prosentissa Suomen kunnista, ja se on yleensä kunnan, järjestöjen tai säätiöiden järjestämää. Kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, palkkatuettu työ ja sosiaalinen kuntoutus ovat yleisimpiä palveluita työpajoilla. Työpajatoiminnalla on merkittävä rooli nuorten arjen vahvistajana, jatkopolkujen löytymisessä ja nuorten työllistymisessä. Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös työpajatoiminnassa. Tämä ei onnistu ilman riittäviä resursseja.

Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan rahoitukseen vaikuttaa valtion budjetissa 2024 viime vuosien koronarahojen päättyminen. Tämä tiukentaa tilannetta niin paljon, että esimerkiksi etsivä nuorisotyö voi päättyä useissa kunnissa. Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan riittävä rahoitus on tärkeää myös korona-aikana merkittävän osan lapsuudestaan ja nuoruudestaan eläneiden hyvinvoinnin parantamisessa. Nuorten hyvinvointi eriytyy voimakkaasti, ja etsivällä nuorisotyöllä ja työpajatoiminnalla on merkittävä rooli tämän ilmiön pysäyttämisessä. Koronan jälkihoito tulee jatkumaan lasten ja nuorten kohdalla vielä pitkään, ja siihen on osoitettava riittävät resurssit.

Myös lasten ja nuorten rikollisuuden torjunnassa oleellisinta on hyvä sosiaalipolitiikka. Rikoksiin puututaan tehokkaimmin riittävällä lastensuojelun ja nuorisotyön resursoinnilla sekä koulun

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

ja kodin yhteistyöllä. Myös tämän vuoksi etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan riittävä rahoitus on turvattava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 29.91.51 lisätään 8 000 000 euroa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan rahoitukseen.

Pääluokka 30

MAA- METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Maa- ja elintarviketalous

Maataloudella ja ruokajärjestelmällä laajemmin on suuri merkitys toisaalta ruokaturvan ja toisaalta yhteiskuntamme ympäristökestävyyden kannalta. Maataloutta on ohjattava ympäristökestävään suuntaan samalla kehittäen alan kannattavuutta. Ruuantuotanto aiheuttaa paljon päästöjä, ja toisaalta ruuantuotannolla ja siihen liittyvällä maankäytöllä on suuri merkitys maaperäpäästöjen ja maaperän hiilinielujen kannalta.

Metsäkatoa on Suomessa hillittävä. Maankäytön muutosta metsästä pelloksi tai luontoalueesta rakennetuksi ympäristöksi voidaan ohjata sääntelyllä ja erilaisilla ohjauskeinoilla, kuten esimerkiksi maankäytön muutosmaksulla.

Kasvispohjaisen ruuan lisääminen on globaalisti tehokkaimpia keinoja hillitä metsäkatoa, ruuantuotannon päästöjä ja vähentää tuotantoeläinten kärsimystä. Kasvipohjaiset proteiinit ja proteiinijalosteet ovat murroksen keskiössä. Suomessa on jo esimerkiksi härkäpavun tuotantoa ja jalostamista, kaurapohjaisia tuotteita ja kasvipohjaisia lihankorvikkeita. Potentiaali myös kasviproteiinien vientiin on iso, ja uuden alan tuotekehitystä ja kasvua on tuettava. TKI-rahoitus on yksi tärkeä tapa kohdentaa rahoitusta tuotekehitykseen ja arvoketjun kehittämiseen raaka-aineen tuotannosta elintarviketeollisuuden jalostamaksi tuotteeksi. Parhaimmillaan voidaan mahdollistaa kasviproteiiniklustereiden syntyminen. Esimerkiksi Kanadassa ja Tanskassa tuetaan investointiohjelman kautta kasviproteiinien kehitystä. Myös Suomessa olisi perusteltua näiden esimerkkien valossa panostaa merkittävästi nykyistä enemmän. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa kasvipohjaisen ruokaklusterin kehitystä tuetaan 30 miljoonalla eurolla.

Turkisan siirtymätuki käyttöön

Viime aikoina Suomessa on puhuttu paljon turkistuotannosta niin alan eettisten ongelmien, terveysriskien, yleisen hyväksynnän heikkenemisen kuin taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Turkistarhaus elinkeinona on tulossa tiensä päähän. Turkistarhoilla levinnyt lintuinfluenssa on alleviivannut niitä merkittäviä terveydellisiä ja myös kansantaloudellisia riskejä, joita tarhaukseen liittyy.

Katsomme, että turkistarhaajille tulisi tarjota kattava oikeudenmukaisen siirtymän tukipaketti, joka helpottaisi tarhauksen lopettamista ja auttaisi uuden yrityksen perustamisessa, uudelleen-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

kouluttautumisessa ja uuden työn löytymisessä. Me emme saa toistaa samoja virheitä kuin turvealalla, jota liian pitkään ylläpidettiin mittavin tuin, kunnes markkinat nopeasti ajoivat alan hallitsemattomasti alas aiheuttaen suurta ahdinkoa monille alan toimijoille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 48

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen turkistarhauksen lopettamiseksi sekä turkisalan oikeudenmukaisen siirtymän tukipaketin, joka auttaa alan toimijoita uuden yrityksen perustamisessa, uudelleen kouluttautumisessa ja uuden työn löytämisessä.

Vastalauseen lausumaehdotus 49

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle vuoden 2024 aikana esityksen maankäytön muutosmaksusta, jonka avulla voidaan hillitä metsäkatoa ja vahvistaa hiilinielua.

Vastalauseen lausumaehdotus 50

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää kasvispohjaisen ruuan investointiohjelman ja osoittaa sille riittävät varat.

Vastalauseen lausumaehdotus 51

Eduskunta edellyttää, että hallitus reagoi hiilinielujen heikkenemiseen ja tekee tarvittavat päätökset maankäyttösektorin nielujen vahvistamiseksi siten, ettei Suomen tarvitse kompensoida nielun heikkenemistä muiden sektoreiden päästövähennyksillä tai maksamalla EU:lle, vaan rahat voidaan käyttää kotimaassa maksamalla maan- ja metsänomistajille nielun vahvistamisesta.

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Eläinten etua valvova viranomaisena on ollut viime hallituskauden rahallisesti pieni mutta symbolisesti ja käytännöllisesti vaikuttava panostus eläinten hyvinvointiin. Tästä kertoo se, että viran jatkamista puolsi sekä tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta että seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta. Huonossa taloudellisessa tilanteessa riskit eläinten hyvinvoinnin heikentymiseen kasvavat, minkä takia eläinsuojeluasiamiehen virka perustelee itsensä yhä paremmin nykyisessä taloustilanteessa.

Ympäristövaliokunta lausui pitävänsä tärkeänä, että virka vakinaistetaan ja sitä varten varataan riittävät varat. Samoin maa- ja metsätalousvaliokunta piti mietinnössään hallituksen esitykseen eläinten hyvinvointilaiksi virkaa tärkeänä ja puolsi sen jatkon selvittämistä sekä riittävien resursien turvaamista riittävän laaja-alaisen, hyvin erilaisia eläinlajeja kattavan osaamisen turvaamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.20.01 lisätään 120 000 euroa eläinsuojeluasiamiehen viran jatkamiseen.

42. Turvepeltojen ilmastotoimet (siirtomääräraha 3 v)

Kosteikkoviljely on tehokas maankäyttösektorin ilmastotoimi. Siinä viljellään märkää turvemaa- tai nostetaan turvemaa vedenpintaa niin, että ilmastopäästöt alenevat. Samalla voidaan viljellä kasveja, jotka menestyvät märällä maalla. Myös luonnon monimuotoisuus lisääntyy kosteikkoalaa lisäämällä sille soveltuvilla alueilla.

Maankäyttösektori ja maatalous kaipaavat kipeästi uusia päästövähennystoimia ja toisaalta tapoja tuottaa uusia hyödykkeitä. Hiilen sitominen on yksi elintärkeä nykyisen ja tulevan maatalouden tuote, samoin monimuotoisuuden tuottaminen. Näiden lisäksi viljeltävät kasvit on mahdollista myydä teollisuuden raaka-aineeksi, lääkekasveiksi tai ravinnoksi. Kosteikkoviljely tarvitsee valtion tukea päästökseen alkuun ja mahdollisesti myöhemminkin. Se on kuitenkin valtiontaloudellisesti järkevää ja tehokasta rahankäyttöä sekä hiilinieluvajeen paikkaamista.

Orpon hallitus leikkasi edellisen hallituksen aikana valmistellun kosteikkoviljelyn tuen ja sen rahoituksen ennen kuin sitä oli edes ehditty vielä jakaa. Kosteikkoviljelyn tuki tulee palauttaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.20.42 lisätään 30 000 000 euroa kosteikkoviljelyn tukemiseen.

40. Luonnonvaratalous

44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)

Suomalainen metsäteollisuus on kamppailut liian matalan jalostusasteen kanssa jo pitkään. Kyseessä on itse aiheutettu ja ylläpidetty ongelma: metsänhoidon tuet on suunnattu paljon kuitupuuta tuottavan metsänhoitomallin rahoittamiseen. Kuitupuun jalostaminen selluksi taas on teollisuudelle helpoin ratkaisu, sillä sitä varten on olemassa kehittynyt infrastruktuuri. Taloudellinen lisäarvo jää kuitenkin liian pieneksi suhteessa siihen, mitä tukkipuun jalostamisesta olisi mahdollista saada.

Kuitupuun tuotantoon keskittyvä metsätalous tuhoaa suomalaisen metsäluonnon. Tästä ei ole uhanalaisuustutkimuksen valossa epäselvyyttä. Jaksollisen metsänkasvatuksen loppuhuipennus on avohakkuu, joka kirjaimellisesti poistaa metsälajien elinympäristön, rikkoo maaperän ja edellyttää uuden metsän istuttamista edelleen maaperää muokkaamalla ja mahdollisesti vielä lisäojittamalla.

Tukkipuun määrän lisäämiseen keskittyvä metsätalous sen sijaan tarkoittaa jatkuvan kasvatuksen menetelmään siirtymistä siihen soveltuvilla alueilla. Jatkuvan kasvatuksen menetelmä ei johda avohakkuuseen, vaan tukkipuuta korjataan pienempiä määriä mutta useammin ja varovammin

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

kuin jaksollisessa metsänkasvatuksessa. Ojituksia ei tarvita, maaperää ei useinkaan tarvitse muokata ja rikkoa, ja metsälajien elinympäristö säilyy. Lisäksi tukkipuu on kymmeniä kertoja arvokkaampaa kuin kuitupuu, ja sitä jalostamalla esimerkiksi rakennusmateriaaleiksi ja huonekaluiksi nousisi jalostusaste merkittävästi. Niinpä jaksollisen metsänkasvatuksen tukia on vähennettävä, ja rahat siirrettävä luonnonhoitotoimenpiteiden rahoittamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 30.40.44 vähennetään 10 000 000 euroa jaksollisen metsänkasvatuksen tuista.

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Jatkuvan kasvun menetelmien edistämiseksi metsäluonnon hoidon tukea tulee kasvattaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.45 lisätään 10 000 000 euroa metsäluonnon hoidon edistämiseen.

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Maankäyttösektorin ilmastotoimista on suuri pula. Edellisen hallituksen tekemien toimien lisäksi olisi tarvittu uusia toimia, mutta Orpon hallitus poistaa edellisen hallituksen vaikuttavimmat toimet, eikä lisää lainkaan omia uusia toimia.

Joutomaiden metsittäminen on tehokas tapa vähentää maaperäpäästöjä ja kasvattaa hiilinielua. Edellinen hallitus otti vuonna 2021 käyttöön uuden joutoalueiden metsitystuen yksityisille maanomistajille. Elokuuhun 2023 mennessä hyväksytyjä tukipäätöksiä oli tehty noin 5 300 hehtaarin alalle, ja näistä noin kaksi kolmasosaa koski turvemaita. Orpon hallitus on valitettavasti päättänyt olla jatkamatta metsitystukea.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 30.40.47 lisätään 10 000 000 euroa joutoalueiden metsityksen tuen jatkamiseksi.

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavustukset (siirtomääräraha 2 v)

Suomen ilmastotavoitteiden kannalta on oleellista, että hakkuutasoja saadaan laskettua kestäväle tasolle. Yksi keino tähän on metsien kiertoajan pidentäminen talousmetsissä. Jaksollisen metsänkasvatuksen metsissä maltillinen kiertoajan pidentäminen toisi hakkuupainetta alas tässä tilanteessa, kun julkisen vallan on keksittävä ohjauskeinot tuottaa hiilinielua niin, että Pariisin sopimus, EU-velvoitteet ja oma hiilineutraaliustavoittemme on mahdollista saavuttaa ja Suomi tekee oman osansa ilmaston kuumenemisen hillitsemisessä. Lisäksi etenevä luontokato metsäluontotyypeissämme hidastuu, kun elinympäristöjä ei hakata samalla syklillä kuin ennen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Katsomme, että metsänomistajille on luotava kannustin pitää puita metsissään pidempään. Metsän sitomalla hiilellä tulee olla hinta samalla tavalla kuin päästökaupparektorillakin. Päästökauppa on ollut tehokkain päästövähennyksiä tuottava mekanismi. Siksi on perusteltua tuoda samaa ajattelua muuallekin, erityisesti erittäin vaikeassa tilanteessa olevalle maankäyttösektorille.

Hiilitukimallissamme 10 vuoden kiertojan pidennyksestä korvattaisiin tulonmenetyksistä laskennallisesti 40 prosenttia. Tällä saavutettaisiin 20 miljoonaa tCO₂-ekv sitoutunutta hiiltä maankäyttösektorille. Tämä olisi merkittävä osaratkaisu hiilinielukykyyn, ja lisäksi Suomen valtio voisi käyttää rahaa suomalaisen metsänomistajan taloudelliseen tukemiseen sen sijaan, että maksettaisiin sakkomaksuja moninkertainen summa EU:lle LULUCF-velvoitteiden laiminlyömisestä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 52

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen hiilitukimallista, joka tarjoaisi suomalaisille metsänomistajille taloudellisia kannustimia hiilinielujen vahvistamiseen.

64. Metsähallitus

Valtion metsät ovat avainasemassa metsäluonnon kadon pysäyttämisen kannalta. Metsähallituksen liiketoiminnasta aiotaan tulouttaa 110 000 000 euroa valtion talousarvioon, mikä on liian paljon kestävänsä metsänhoidon näkökulmasta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 53

Eduskunta edellyttää, että valtion omistamia metsiä hoidetaan luonnon monimuotoisuutta huomioivalla tavalla, minkä vuoksi Metsähallituksen tuloutustavoitetta tulee kohtuullistaa, luontopalveluiden rahoitusta vahvistaa ja valtion omistamat vanhat arvokkaat metsät suojella.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Valtion metsät ovat avainasemassa metsäluonnon kadon pysäyttämisen kannalta. Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien ja julkisten hallintotehtävien rahoituksen pienentäminen hallituksen budjetissa merkitsee, että luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuden liittyvien tavoitteiden saavuttaminen vaarantuu. Valtion omistamissa metsissä tulee siirtyä metsänhoitoon, joka huomioi nykyistä vahvemmin hiilensidonnan ja luonnon monimuotoisuuden. Kaikki jäljellä olevat valtion vanhat metsät tulee suojella.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

että momentille 30.64.50 lisätään 10 000 000 euroa Metsähallituksen luonnonsuojelutavoitteiden ja julkisten hallintotehtävien hoitamiseen.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Suomi on sitoutunut vähintään puolittamaan kotimaan liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. Päästöjen vähentämisen tavoitteista on tehty valtioneuvoston periaatepäätös, jonka toteuttamista tukemaan on liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteltu fossiilittoman liikenteen tiekartta.

Fossiilittoman liikenteen tiekartassa esitetään ensimmäisen vaiheen toimenpiteinä liikenteen päästöttömyyteen ohjaavia tukia ja kannustimia, joista kävelyn ja pyöräilyn edistämisen tuet ovat yksi osa keinovalikoimaa. Valtioneuvoston hyväksymän kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman osana on investointiohjelma, jonka hankkeilla edistetään kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä.

Valtio voi myöntää avustusta kunnille, jotka toteuttavat ohjelman mukaisia toimenpiteitä. Hankkeet voivat olla esimerkiksi pyöräliityntäpysäköinnin kehittämistä, eritasoisia väylähankkeita tai viitoituksen parantamista. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Kuntien lisäksi avustuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen voidaan myöntää myös muille toimijoille.

Liikenne 12 -suunnitelmassa ehdotetaan kävelyn ja pyöräilyn edistämisen vuosittaista rahoitustasoa nostettavaksi 30 miljoonaan euroon, joka asettaa vaatimuksen olennaiselle määrärahojen kasvattamiselle nykytilaan nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.10.31 lisätään 25 000 000 euroa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen.

55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Joukkoliikennetukea on myönnetty suurille kaupunkialueille vuodesta 2010 lähtien. Mitä pidemmälle ilmaston kuumenemisen ratkaisevat vuosikymmenet etenevät, sitä selvempää on, että liikenteen päästöjen leikkaaminen edellyttää huokeaa ja toimivaa joukkoliikennettä.

Kohtuuhintainen joukkoliikenne on tärkeää myös eriarvoistumisen estämisen näkökulmasta. Syytäytämme ihmisiä yhteiskunnasta, mikäli heillä ei ole mahdollisuutta liikkua. Lisäksi suurten kaupunkien ja pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueilla sujuva ja kohtuuhintainen joukkoliikenne on merkittävässä roolissa työvoiman saatavuuden kannalta. Tämä tarve korostuu, kun monen pienituloisen työntekijän toimeentulo heikkenee Orpon hallituksen leikkausten myötä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Esimerkiksi Saksassa on laajoja erittäin edullisen joukkoliikenteen kokeiluja, ja naapurimaamme pääkaupunki Tallinna on siirtynyt asukkaille maksuttomaan joukkoliikenteeseen.

Vasemmistoliitto katsoo, että pääkaupunkiseudulle ja suurille kaupungeille tulee suunnata enemmän tukea joukkoliikenteeseen sen laadun parantamiseksi ja hintojen alentamiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 31.20.55 lisätään 50 000 000 euroa suurten kaupunkien ja pääkaupunki-seudun henkilöliikenteen tukemiseen.

Päätös 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Biopolttoaineiden jakeluvolvoite

Hallitus on päättänyt muuttaa uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annettua lakia. Vuoden 2024 jakeluvolvoitetta alennetaan 13,5 prosenttiin. Lisäksi vuoden 2024 lisävolvoitetta alennetaan 2 prosenttiyksikköön ja vuoden 2025 lisävolvoitetta 3 prosenttiyksikköön. Tällä hetkellä voimassa olevan, Marinin hallituksen säätämän lain mukaan jakeluvolvoite nousisi 28 prosenttiin vuonna 2024 ja edelleen 34 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Edellinen hallitus alensi jakeluvolvoitetta väliaikaisesti vuosille 2022 ja 2023 vastauksena Venäjän hyökkäyssodasta aiheutuvaan energian hintojen rajuun nousuun. Lakiin sisältyy väliaikaisesta alennuksesta aiheutuvia lisäpäästöjä vastaava kiristys vuodesta 2024 eteenpäin.

Jakeluvolvoite on verotuksen ohella tärkein yksittäinen keino paitsi liikenteen myös koko taakanjakosektorin päästövähennysten saavuttamiseksi. Myös esitykseen sisältyvä lisävolvoitteen alentaminen heikentää asiantuntijoiden mukaan biokaasun ja RNFBO-polttoaineiden investointinäkymiä.

Hallituksen esityksen päästöjä lisäävä vaikutus on arvioiden mukaan 1,6 megatonnia. Tämä on yhdelle hallituksen esitykselle erittäin merkittävä vaikutus ja täysin väärään suuntaan. Hallitus ei ole indikoinut, että se aikoo edes yrittää korvata näitä lisäpäästöjä muilla toimilla.

Taakanjakoasetuksen mukaan Suomen taakanjakosektorin päästövähennysvolvoite vuodelle 2030 on 50 prosenttia verrattuna vuoteen 2005. Taakanjakoasetus sitoo Suomea oikeudellisesti, eikä toistaiseksi ole tiedossa, miten tuo tavoite aiotaan saavuttaa. Vuoden 2022 ilmastovuosikertomuksen mukaan liikenteen päästöjen vähentyminen on pysähtynyt. Suomen tavoitteena on, että liikenteen päästöt vuonna 2030 olisivat 6,25 megatonnia. Vuonna 2022 päästöt olivat 9,8 megatonnia. Tämä päästövähennys ei toteudu ilman uskottavia lisätoimia, varsinkaan, kun hallitus veittää niin polttoaineverotuksen kuin jakeluvolvoitteen, jotka ovat tehokkaimmat ohjaukeinat.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Ilmastopaneeli arvioi, että Orpon hallituksen päätösten myötä Suomi jää kolme megatonnia taakanjakosektorin tavoitteestaan vuonna 2030. Suomi siis ei tee omaa osuuttaan EU:n ilmastotoimista. Hallituksen linja vaarantaa myös Suomen oman, ilmastolakiin kirjatun 2035-hiilineutraaliustavoitteen sekä liikenteen ja taakanjakosektorin päästövähennystavoitteiden saavuttamisen. Jakeluvaikeusjärjestelmä ei ole ongelmaton tapa vähentää taakanjakosektorin päästöjä, mutta aiemmista päätöksistä lipsuminen ilman korvaavia toimia vaarantaa Suomen ilmastopolitiikan kokonaisuuden.

Jakeluvaikeusjärjestelmän lisävelvoitteen laskua kritisoivat laajasti eri sidosryhmät sekä eduskunnan käsittelyssä kuullut asiantuntijat. Lisävelvoitteen lasku vähentää kannusteita kehittää vaihtoehtoisista raaka-aineista ja lähteistä, kuten teollisuuden sivuvirroista tuotettavia uusiutuvia polttoaineita, heikentäen esimerkiksi biokaasun toimintaedellytyksiä. Tämä siitä huolimatta, että hallituksen tavoitteena on edistää biokaasun käyttöä Suomessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 54

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jossa liikenteen biopolttoaineiden jakeluvaikeusjärjestelmän korotetaan asteittain siten, että Suomi voi uskottavasti saavuttaa kotimaiset ja EU-tason päästövähennystavoitteemme liikennesektorilla, tai että hallitus tuo muun esityksen, jolla saavutetaan uskottavasti vastaavat päästövähennykset.

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Audiovisuaalisen alan tuotantokannustin

Valtio tukee taidetta ja kulttuuria monin tavoin. Budjetista rahoitetaan muun muassa suomalaisen orkestereiden, teattereiden ja museoiden toimintaa, tv- ja elokuvatuotantoja sekä vapaan kentän toimijoita, lainauskorvauksia, taiteilija-apurahoja ja taiteilijaeläkkeitä. Julkinen tuki on elintärkeää ylläpidettäessä monipuolista ja elävää kulttuurikenttää. Samalla on kehitettävä uusia tapoja parantaa taiteellista työtä tekevien ansaintamahdollisuuksia.

Kasvavista tarpeista huolimatta hallitus esittää vuoden 2024 talousarviossaan merkittäviä leikkauksia taiteen ja kulttuurin määrärahoihin. Leikkaukset kohdistuvat suhteellisesti varsin rankasti esimerkiksi vapaan taidekentän toimijoille sekä tv- ja elokuva-alalle, vaikka hallitus täydentävässä talousarvioesityksessään paransikin tilannetta joiltain osin. Vasemmistoliiton tavoitteena on kasvattaa taiteen ja kulttuurin rahoitusta pitkällä aikavälillä tuntuvasti. Vaihtoehdossamme perumme hallituksen leikkaukset ja lisäämme taiteen ja kulttuurin rahoitusta muun muassa edellä mainittuihin tarkoituksiin.

Audiovisuaalisen alan tuotantokannustimella on merkittävä vaikutus siinä, että Suomeen saadaan kansainvälisiä tv- ja elokuvatuotantoja ja alan työllisyys kasvaa. Monilla muilla mailla on käytössä vastaavia kannustinmalleja. On arvioitu, että tuotantokannusteeseen käytetyt rahat maksavat itsensä moninkertaisesti takaisin.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.20.40 lisätään 8 000 000 euroa audiovisuaalisen alan tuotantokannustimeen.

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Energiatuella on ollut merkittävä vipuvaikutus puhtaan energiajärjestelmän synnyttämisessä. Tuen avulla valtio on osaltaan tasannut uusien teknologioiden käyttöönottoon liittyviä riskejä ja kannattavuushaasteita sekä vauhdittanut energiasektorin rakennemuutosta ja uusien energiateknologioiden kaupallistumista. Esimerkiksi vuonna 2022 energiatuen avulla toteutui valtioneuvoston mukaan 1,6 miljardin euron arvosta investointeja 391 miljoonan euron julkisella rahoitusosuudella. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) ansiosta vuoden 2024 määrärahat ovat vielä kohtalaisella tasolla, mutta uusien hankkeiden myöntövaltuudet romahtavat. Tämä on väärä suunta. Vaikeutuneessa korko- ja taloustilanteessa julkisella tuella on entistäkin keskeisempi merkitys uusien energiateknologiainvestointien toteutumisessa. Energiatukivaltuutta on kasvatettava.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 32.20.41 myöntövaltuutta kasvatetaan 80 000 000 eurolla uusiutuvan energian hankkeiden rahoittamiseksi.

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki on vanha päästökauppakompensaatio. Se on ollut osittain haitallinen yritystuki, sillä puolet yhteensä 150 miljoonan euron tukisummasta on pitänyt käyttää päästöjä vähentäviin ja energiatehokkuutta parantaviin toimiin. Me katsomme, että koko tukisumma pitää käyttää energiasiirtymää tukeviin toimiin. 75 miljoonaa euroa tukirahaa, jolla ei ole ollut ympäristön kannalta mitään funktiota, tulee leikata ja kohdentaa muualle budjetissa. Jäljelle jäävä 75 miljoonaa euroa tulee kohdentaa kokonaisuudessaan päästövähennyksiin ja energiatehokkuustoimiin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 55

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jolla energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämisen tukea uudistetaan siten, että tukea voi saada ainoastaan vähähiilisyttä ja energiatehokkuutta parantaviin investointeihin, ja tuen kokonaisuusmäärä puolitetaan.

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Edellisen hallituksen aikana Suomen työllisyysaste nousi ennätystasolle. Kokoaikaiseksi muutetussa työllisyysasteessa Suomi ohitti jo muut Pohjoismaat. Työllisyyttä tulee edelleen vahvistaa,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyydestä pitää päästä eroon, jotta oikeus työhön toteutuisi kaikille. Suomeen tulee rakentaa maailman paras työelämä.

Toisin kuin Orpon oikeistohallitus pyrkii esittämään, työvoiman halpuuttaminen, työntekijöiden oikeuksien heikentäminen ja työelämän epävarmuuden lisääminen eivät ole ratkaisuja heikkoon talouskehitykseen.

Hallituksen suunnittelemat työntekijöiden asemaa huonontavat muutokset eivät hallituksen omienkaan arvioiden mukaan lisää työllisyyttä. Sen sijaan ne kiristävät tunnelmaa työpaikoilla ja lisäävät työmarkkinoiden epäluottamusta ja epävarmuutta. Sopiminen vaikeutuu, vastakkainasettelut kärjistyvät, yhteishenki rapautuu ja työpahoinvointi yleistyy. Aikuiskoulutustuen ja vuorot-luvapaan poistaminen heikentävät työssäjaksamista ja jatkuvan oppimisen edellytyksiä.

Työelämän pelisääntöjen on oltava reilut ja työehtojen säälliset. Työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia työpaikoilla tulee lisätä. Työaikaa pitää myös lyhentää ja työtä jakaa tasaisemmin. Palkkatasa-arvoa tulee edistää ja työelämän väärinkäytöksiä kitkeä nykyistä päättäväisemmin. Hyvä työelämä lisää myös työllisyyttä: tyytyväiset ja oikeudenmukaisesti kohdellut työntekijät jaksavat paremmin, sairauspoissaolot ja ennenaikaiset eläköitymiset vähenevät, ja työmotivaatio kasvaa.

Työpahoinvointi, stressi ja uupumus ovat kasvavia ongelmia suomalaisessa työelämässä. Työpahoinvoinnin kustannukset työnantajille ja yhteiskunnalle arvioidaan useiksi, jopa kymmeniksi miljardeiksi euroiksi vuositasolla. Monesti ongelmien taustalla on työn liiallinen kuormittavuus.

Hallituksen valmistelemista työntekijöiden asemaa ja työelämän laatua radikaalisti heikentävistä lainsäädäntöhankkeista tulee luopua. Sen sijaan suomalaisesta työelämästä tulee pyrkiä rakentamaan kolmikantaisessa yhteistyössä maailman parasta vuoteen 2030 mennessä. Edellisen hallituksen käynnistämää työn ja hyvinvoinnin kehittämisohjelmaa tulee jatkaa ja sen rahoitus turvata. Mielenterveyden häiriöihin sairastuneiden henkilöiden työllistymistä tukevaa IPS-toimintamallia on laajennettava, ja sille tulee osoittaa pysyvä rahoitus.

Koska työntekijöiden reaaliensiot ovat viime vuosina laskeneet, tulee työntekijöiden ostovoimaa kasvattaa mm. palauttamalla kiky-sopimuksen yhteydessä siirretyt sosiaaliturvamaksut takaisin työnantajien maksettavaksi ja säätämällä lain tasolla 12 euron minimipalkasta.

Kuormittavuuden vähentämiseksi on luotava nykyistä paremmat mahdollisuudet joustaviin työaikajärjestelyihin, työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen sekä osaamisen päivittämiseen.

Haluamme käynnistää uuden ja ennakkoluulottoman kokeilun, jolla selvitetään lyhyemmän työajan taloudelliset, hyvinvoinnilliset, työllistävät ja muut yhteiskunnalliset vaikutukset 2020-luvun Suomessa. Parhaiten kokeilu onnistuisi yhteistyössä vapaaehtoisten yritysten, julkisen sektorin ja työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 56

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen 12 euron lakisääteisestä minimipalkasta työntekijöiden toimeentulon vahvistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 57

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelmaa ja varaa sen toteuttamiseen 5 000 000 euroa.

Vastalauseen lausumaehdotus 58

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen työajan lyhennyskokeilusta ja varaa siihen 5 000 000 euron rahoituksen.

Vastalauseen lausumaehdotus 59

Eduskunta edellyttää, että hallitus laajentaa ja vakiinnuttaa mielenterveyden häiriöihin sairastuneiden henkilöiden työllistymistä tukevan IPS-toimintamallin ja varaa sille pysyvän 5 000 000 euron vuosittaisen määrärahan.

Vastalauseen lausumaehdotus 60

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa suunnitelmansa heikentää työntekijöiden asemaa lakimuutoksilla, jotka liittyvät esimerkiksi lakko-oikeuden rajoituksiin, ensimmäisen sairauspäivän palkattomuuteen, irtisanomisten helpottamiseen ja määräaikaistilaisuuksien lisäämiseen työsuhteissa.

Vastalauseen lausumaehdotus 61

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa työllisyyttä tukemalla tosiasiallisten työllistymisen esteiden poistamista, esimerkiksi lievittämällä osaamisvajeita, työkykyongelmia, työhönottosyrjintää ja sopivien työmahdollisuuksien puutetta sen sijaan, että hallitus pyrkii vahvistamaan työllisyyttä ainoastaan köyhyyttä lisäävien sosiaaliturvavaleikkausten kautta.

Vastalauseen lausumaehdotus 62

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin ja palveluprosessien uudistamiseen työvoimapalveluiden muuttamiseksi henkilöiden yksilöllistä tarvetta enemmän vastaaviksi ja kehittää välityömarkkinoita työmarkkinaosuuden vahvistamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

41. Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Osatyökykyisiä työllistävän Työkanava Oy:n toimintaa tulisi aktiivisesti pyrkiä laajentamaan Ruotsin mallin mukaisesti, jotta erityisesti vammaisten oikeus palkkasuhteiseen työhön toteutuisi nykyistä paremmin. Yhtiön tunnettavuutta ja sen toimialojen määrää tulisi pyrkiä lisäämään ja asiakasohjausta parantamaan. Siksi jopa 50 prosentin leikkaus sen avustukseen on kestämätön.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.41 lisätään 5 000 000 euroa Työkanava Oy:n valtionavustukseen osatyökykyisten työllistymisen edistämiseksi.

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Vaikeasti työllistyviä ihmisiä ei saada työmarkkinoille heidän tilannettaan kurjistamalla. Työkyvyn ja osaamisen vahvistaminen, syrjinnän ehkäiseminen, työn mukauttaminen ja työpaikkojen tukeminen sekä välityömarkkinoiden ja työllisyyspalveluiden kehittäminen ovat avain vaikeammin työllistyvien työllisyyden tukemiseen. Pitkäaikaistyöttömyys on Suomen suurin työvoimapolitiittinen ongelma. Sitä ei ratkaista työttömyysturvaa leikkaamalla tai sen ehtoja kiristämällä, vaan henkilökohtaisella ohjauksella, tuella, riittäväillä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla ja tarvittaessa koulutuksella.

Hallitusohjelman mukainen leikkaus työllisyysmäärärahoihin on huonosti ajoitettu tilanteessa, jossa työllisyysnäkyvät ovat monilla aloilla epävarmat ja jossa pitkäaikaistyöttömyys on viime vuosien myönteisestä työllisyyskehityksestä huolimatta edelleen liian korkealla tasolla. Tässä tilanteessa TE-toimistojen ja kuntakokeilukuntien edellytyksiä etenkin pitkäaikaistyöttömille tarjottavien palveluiden ja palkkatukityön tarjoamiseksi tulisi vahvistaa eikä heikentää.

Kaikille pitkäaikaistyöttömille tulisi pyrkiä takaamaan työpaikka viimeistään 12 kuukauden työttömyyden jälkeen viime kädessä julkisen tai kolmannen sektorin palkkatukityöllistämisen kautta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.30.51 lisätään 40 000 000 euroa työllisyyden edistämiseksi ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi.

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Hallituksen nuiva maahanmuuttopolitiikka vaarantaa Suomen talouden kehityksen. On ymmärrettävä, että moni muukin ikääntyvä Euroopan maa haluaa maahanmuuttajia, joten Suomen on oltava käytännön ja mielikuvien tasolla houkutteleva maa. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa perutaan hallituksen esittämät maahanmuuton tiukennukset ja kehitetään maahanmuuttajapalveluita ja kotoutumista. Edellisen hallituksen tekemää työtä työlupaprosessien sujuvoittamiseksi tulee jatkaa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Maahan muuttaneiden lähtökohdat ja tarpeet ovat moninaisia, ja kotoutumispalveluiden on vastattava erilaisiin tarpeisiin. Pakolaisena tai perhesiteen perusteella maahan tulleiden naisten kotoutumiseen ja työllistymismahdollisuuksien lisäämiseen tulee kiinnittää erityistä huomioita, sillä heidän työllisyytensä on selvästi muita ryhmiä vähäisempää. Myös kansainvälisten opiskelijoiden kiinnittymistä suomalaiseen työelämään ja yhteiskuntaan tulee vahvistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 63

Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää resursseja maahanmuuttajien kotoutumispalveluihin, kehittää palveluita niin, etteivät ihmiset jää tulosityn tai -ajankohdan vuoksi tarvittavien kotoutumispalveluiden ulkopuolelle, ja huomioi tässä erityisesti alityöllistyvät ryhmät kuten perhesiteen perusteella maahan tulleet naiset.

Vastalauseen lausumaehdotus 64

Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa 500 000 euron hankerahoituksen kansainvälisten opiskelijoiden työelämäyhteyksien ja sosiaalisen integraation vahvistamiseen.

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Moni työn, opiskelun ja perheen perässä Suomeen muuttanut jää käytännössä kieli- ja kotoutuskoulutusten ulkopuolelle. Tämä heikentää jatkotyöllistymistä ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. Kotoutumis- ja kielikoulutuksia tuleekin tarjota ilman muuttosyyntä aiheuttamia rajoituksia ja palveluihin pääsyä sujuvoittaa merkittävästi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 32.50.03 lisätään 20 000 000 euroa kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseksi.

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Vuoden 2024 talousarvioesitys sisältää historiallisen suuret sosiaaliturvaleikkaukset, jotka toteutuessaan tiputtavat kymmeniä tuhansia suomalaisia köyhyyteen ja syventävät ennestään pienituloisten ahdinkoa. Vastoin lupauksiaan hallitus ajaa erityisesti monet lapsiperheet kohtuuttomaan tilanteeseen, kun kuukausittaiset tulot voivat leikkaantua jopa useilla sadoilla euroilla. Hallituksen oman arvion mukaan yli 100 000 suomalaista menettää yli 10 prosenttia tuloistaan. Toimeentulotuen tarve tulee kasvamaan 25—30 prosentilla, kun edellisellä hallituskaudella toimeentulotuen menot saatiin kääntymään laskuun ja toimeentulotukea saavien lapsiperheiden määrä ennätyskellisen alhaiseksi. Tämä tulee tutkitusti lisäämään ylisukupolvisia sosiaalisia ongelmia sekä nuorten ja lasten pahoinvointia.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Hallitus perustelee leikkauksia työllisyydellä, mutta toimeentulotuen tarpeen kasvaessa räjähdysmäisesti yhä useampi henkilö putoaa kaikkein pahimpaan kannustinloukkuun, jossa työn teolla ei voi käytännössä juurikaan kasvattaa omia tulojaan. Erityisesti yleisen asumistuen leikkaukset heikentävät työn tekemisen kannusteita, kun tuen tasoa leikataan ja ansiotulovähennys poistetaan, minkä myötä osa matalapalkkatyötä tekevästä putoaa toimeentulotuen varaan. Yleisen asumistuen leikkauksien onkin arvioitu pahentavan työvoimapulaa erityisesti pääkaupunkiseudulla. Samalla hallitus on poistamassa työttömyysturvasta 300 euron suojaosan, mikä heikentää lyhytaikaisen tai osa-aikaisen työn vastaanottamisen kannusteita.

Elinkustannuksien kasvaessa nopeasti on vastuutonta, että hallitus esittää useimpien kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien tason jäädyttämistä. Hallituksen esityksen mukaan yksin tämä esitys tulee tiputtamaan hallituskaudella yli 40 000 henkilöä köyhyyteen. Heistä noin 4 000 on lapsia. Joukossa on paljon esimerkiksi sairaita ja työkyvyttömiä henkilöitä, joilla ei ole mahdollisuutta omilla toimillaan parantaa tulotasoaan.

Hallitus esittää työnantajien työttömyysvakuutusmaksun alentamista ensi vuonna jopa 700 miljoonalla eurolla, kun taas työntekijöiltä se on päättänyt verottaa pois osan vastaavasta maksualemasta. Koska työntekijöiden reaaliensiot ovat viime vuosina laskeneet, tulisi kilpailukykysojelmassa työntekijöille siirretyt ylimääräiset sosiaaliturvamaksut siirtää takaisin työnantajien maksettavaksi. Tämä parantaisi työntekijöiden ostovoimaa tilanteessa, jossa elinkustannukset nousevat ja palkkaköyhyys yleistyy.

Hallitus on heikentämässä työntekijöiden asemaa myös poistamalla aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan. Tämä heikentää jatkuvan oppimisen edellytyksiä aikana, jolloin mahdollisuus uudelleen kouluttautumiseen ja alan vaihtamiseen on esimerkiksi digitalisaation ja vihreän siirtymän vuoksi työntekijöille tärkeämpää kuin koskaan. Samalla työssä jaksaminen heikentyy, ja tehokkaaksi työllistämistoimeksi osoittautunut vuorotteluvapaan sijaisuus poistuu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 65

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu välittömästi kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien jäädytyksen vuosilta 2024—2027 ja tuo tarvittavat esitykset eduskunnan käsiteltäväksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 66

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu esityksensä vuorotteluvapaan lakkauttamisesta.

02. Valvonta

07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Riistotaloutta ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä tulee kitkeä määrätietoisesti muun muassa kriminalisoimalla alipalkkaus, antamalla kanneoikeus ammattiliitoille ja panostamalla työ-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

suojeluvalvontaan. Työsuojeluvalvonnan rahoitusta on lisättävä ja viranomaisyhteistyötä sekä valvonnan keinovalikoimaa kehitettävä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.02.07 lisätään 5 000 000 euroa työsuojeluvalvonnan tehostamiseksi.

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Teinineuvolatoiminnan pilotoiminen

Vanhemmuuden tuki painottuu nykyisellään pikkulapsiaikaan. Monesti myös koulun ja kodin yhteistyö vähenee lapsen kasvaessa. Myös teini-ikäisten lasten vanhemmat voivat tarvita tukea, kun lapsi itsenäistyy ja kokeilee välillä rajustikin rajojaan.

Niin sanotun teinineuvolan ajatuksena on tarjota murrosikäisille ja heidän perheilleen tukea, neuvoja ja apua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta vaikeimmilta ongelmilta vältytään. Parimmilla ennalta ehkäisevillä palveluilla puututaan parhaiten myös viime vuosina kasvaneeseen teini-ikäisinä sijoitettujen lasten määrään. Hallituksen tulee ryhtyä pilotoimaan teinineuvolatoiminnan käytäntöjä ja osoittaa tähän rahoitus vuodelle 2024.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.03.63 lisätään 2 000 000 euroa teinineuvolatoiminnan käytäntöjen pilotoimiseen.

Hankkeen rahoitusehtojen täsmentäminen

Lisäyksenä hallituksen budjettiesitykseen valtiovarainvaliokunta esittää mietinnössään 40 000 euron rahoitusta hankkeeseen, jolla "tuetaan kriisiraskaustilanteessa olevia, raskauttaan vaikeassa tilanteessa jatkavia ja abortin läpikäyneitä tyttöjä ja naisia". Pidämme välttämättömänä, että mikäli tällaista rahoitusta myönnetään, on olemassa varmuus, että hanke kunnioittaa naisten kehollista itsemääräämisoikeutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 67

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa naisten kehollisen itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen ja toteutumisen ennen kuin valtiovarainvaliokunnan esittämä 40 000 euron rahoitus hankkeelle vaikeassa raskaustilanteessa olevien naisten tukemiseksi voidaan myöntää.

10. Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Hallitus toteuttaa yleiseen asumistukeen useita muutoksia, jotka vaikeuttavat pienituloisten ihmisten elämää. Esityksellä asumistukeen vaikuttavien tulojen vaikutusta kiristetään, tukiprosenttia lasketaan 80 prosentista 70 prosenttiin, ansiotulovähennyksestä luovutaan ja Helsinki siirretään alempaan tukiryhmään. Lisäksi yleinen asumistuki omistusasuntoihin lakkautetaan.

Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia työllisyyteen eikä myöskään vuokratasoon, vaikka hallituspuolueet ovat ajaneet leikkauksia juuri näillä perusteilla. Sen sijaan esityksen arvioidaan lisäävän toimeentulotuen saajien määrää 15 000 kotitaloudella siirtäen asumisen tuen painopistettä viimesijaiseen toimeentulotukeen. Esitys vaikuttaa 167 000 lapseen pienentäen lapsiperheiden käytettävissä olevia tuloja ja lisäten lapsiperheköyhyyttä rajusti. Pienipalkkaisten työntekijöiden, työttömien, opiskelijoiden ja työkyvyttömiä toimeentulo heikkenee merkittävästi leikkauksien myötä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 68

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa esityksensä yleisen asumistuen leikkaamisesta ja tuo viivytyksettä eduskunnan käsiteltäväksi tämän edellyttämät säädösmuutokset.

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Hallituksen päätökset kasvattavat toimeentulotuen tarvetta 25—30 prosentilla, kun vielä edellisellä hallituskaudella toimeentulotuen menot saatiin kääntymään laskuun ja toimeentulotukea saavien lapsiperheiden määrä ennätyksellisen alhaiseksi. Etenkin laajamittainen lapsiperheiden ajaminen toimeentulotuen varaan tulee tutkitusti lisäämään ylisukupolvisia sosiaalisia ongelmia sekä nuorten ja lasten pahoinvointia.

Hallitus on lisäksi heikentämässä toimeentulotuen saajien asemaa merkittävästi kiristämällä hyväksyttävien asumismenojen sääntelyä tavalla, joka voi monissa tapauksissa johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin. Kun ennestään heikossa asemassa olevat ihmiset laitetaan valitsemaan pakkomuuton tai tuen tason leikkauksen väliltä, uhkaavat syrjäytyminen, asunnottomuus ja muut sosiaaliset ongelmat lisääntyä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 69

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa esityksensä toimeentulotuen hyväksyttävien asumismenojen kiristämisestä ja tuo viivytyksettä eduskunnan käsiteltäväksi tätä koskevat säädösmuutokset.

20. Työttömyysturva

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Hallitus on heikentämässä rajusti etenkin ansiosidonnaista työttömyysturvaa. Tämä tehdään tilanteessa, jossa työttömyys uhkaa suhdanteen takia kasvaa voimakkaasti esimerkiksi rakennus- alalla. Kasvava joukko ihmisiä jää työmarkkinatuen ja toimeentulotuen varaan, ja erityisesti lapsikorotuksen poistaminen vaarantaa työttömäksi jäävien lapsiperheiden toimeentulon. Hallitus ei myöskään saavuta ansioturvaleikkauksilla väitettyjä säästöjä, koska ne kohdistuvat suurilta osin Työllisyysrahastolle ja valuvat työttömyysvakuutusmaksujen alentamiseen. Lapsikorotuksien poisto lisää merkittävästi lapsiperheköyhyyttä, ja monien lapsiperheiden kohdalla yhteenlasketut etuusleikkaukset nousevat satoihin euroihin kuukaudessa.

Sovitellun päivärahan 300 euron suojaosan poisto tarkoittaa sitä, ettei työttömien kannata nykyisellä tavalla ottaa lyhytkestoista tai osa-aikaista työtä vastaan, ja siten työn tekemisen kannusteet heikkenevät. VATT:n tutkimuksen mukaan työttömyysturvan ja asumistuen suojaosa on lisännyt osa-aikaisen työn määrää ilman, että kokoaikatyö olisi vähentynyt. Vastaavasti työn tekemisen kokonaisuutena voidaan olettaa vähenevän suojaosien poiston myötä, vaikka hallitus perustelee esitystään työllisyyden lisäämisellä. Esitys syrjii osatyökykyisiä ja poistaa periaatteen, että pienikin määrä työtä on parempi kuin ei yhtään tuntia. Vasemmistoliitto esittää työttömyysturvan suojaosan korottamista 500 euroon, jotta lyhytkestoisen ja osa-aikatyön kannusteita ja pätkäyöntekijöiden toimeentuloa voidaan parantaa.

Hallituksen mekaanisten leikkauksien sijasta työttömyysturvaa tulisi kehittää rakenteellisesti etenkin yrittäjien ja itsensätyöllistäjien toimeentulon vahvistamiseksi. Perusturvaetuuksia tulee yhtenäistää kohti perustuloa ilman etuuksien tason heikentämistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 70

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa esityksensä työttömyysturvan leikkaamisesta ja tuo viipymättä eduskunnan käsiteltäväksi tämän edellyttämät säädösmuutokset.

Vastalauseen lausumaehdotus 71

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsittelyyn esityksen, jossa työttömyysturvan suojaosa korotetaan 500 euroon kuukaudessa.

Vastalauseen lausumaehdotus 72

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee yrittäjille pysyvän oikeuden työmarkkinatukeen korona-ajan poikkeuslain mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 73

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsittelyyn esityksen yhdistelmävakuutuksesta, joka turvaa palkka- ja yrittäjätuloja saavien henkilöiden toimeentuloa työttömyyden varalta kohtuullisella vakuutusmaksutasolla.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

30. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Orpon hallitus korottaa yksityisen hoidon Kela-korvauksia. Hoitojonojen purkamiseksi lisärahoitusta tulisi suunnata hyvinvointialueille, eikä yksityisille terveysyrityksille ja niiden pääosin hyvätuloisille asiakkaille. Kela-korvauksen noston jälkeenkin potilaalle maksettavaksi jäävä summa yksityisissä palveluissa on niin iso, ettei se mahdollista palvelujen käyttöä pienituloisille. Muutos myös osaltaan pahentaa julkisen sektorin työvoimapulaa, eikä se tue hoidon jatkuvuutta ja vaikuttavuutta. Hallitus sen sijaan vaikeuttaa monen ihmisen tosiasiallisia mahdollisuuksia saada tarvitsemaansa hoitoa esimerkiksi perumalla kiireettömän hoidon lakisäateisen hoitotakuun lyhentämisen sekä korottamalla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ja lääkkeiden omavastuuta.

Hallitus on lisäämässä sairastamisen kustannuksia korottamalla lääkekulujen vuosiomavastuuta eli niin sanottua lääkekattoa 592 eurosta 627 euroon. Edellinen hallitus jäädytti lääkekaton vuodelle 2023 osana elinkustannuksien nousuun vastaavaa toimenpidekokonaisuutta, ja tätä toimea tulisi edelleen jatkaa arjen kustannuksien kohtuullistamiseksi.

Hallitus on leikkaamassa 11 miljoonaa euroa nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärästä, joka tarkoittaa yli 100 euron kuukausittaisista leikkausta heikossa asemassa olevan kohderyhmän toimeentuloon. Leikkaukset ovat monella tavalla järjettömiä, sillä ne jopa hallituksen oman esityksen mukaan ovat omiaan heikentämään kuntoutukseen sitoutumista ja lisäämään työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä, mikä heikentää työllisyyttä ja lisää syrjäytymistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 74

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa esityksensä nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan leikkaamisesta ja tuo viivytyksettä eduskunnan käsiteltäväksi tämän edellyttämät säädösmuutokset.

Vastalauseen lausumaehdotus 75

Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa lääkekaton jäädyttämistä vuodelle 2024.

Vastalauseen lausumaehdotus 76

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viivyttämättä eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, joka peruuttaa yksityisen hoidon Kela-korvauksien korotuksen ja uudelleenkohdentaa säästävät rahat hyvinvointialueiden rahoitukseen.

40. Eläkkeet

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

60. Valtion osuus kansaneläkeläistä ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Hallitus iskee vastoin lupauksiaan myös pienituloisten eläkeläisten toimeentuloon ulottamalla indeksijäädetykset eläkkeensaajien asumistukeen. Eläkkeensaajien asumistukeen tulisi tehdä täysimääräinen korotus ja lisäksi eläkkeensaajien asumistukeen tulisi ulottaa yleistä asumistukea vastaava suojaosa, jotta työn vastaanottamista helpotettaisiin niille eläkeläisille, jotka ovat halukkaita jatkamaan työuraansa.

Työn tekemisen kannusteita tulisi parantaa myös ottamalla käyttöön viime kaudella pitkälle valmisteltu työkyvyttömyyseläkkeen ja osatyökyvyttömyyseläkkeen lineaarinen malli.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 77

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsittelyyn esityksen, jolla eläkkeensaajan asumistukeen tuodaan yleistä asumistukea vastaava suojaosa.

Vastalauseen lausumaehdotus 78

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsittelyyn esityksen työkyvyttömyyseläkkeen lineaarisesta mallista.

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Naisiin kohdistuva väkivalta ja lähisuhdeväkivalta ovat sitkeitä kotimaisia ihmisoikeusongelmia. Turvakotipaikkojen määrää on tasaisesti nostettu, mutta määrä on yhä riittämätön suhteessa kasvavaan tarpeeseen. Turvakotien rahoitusta on määrätietoisesti kasvatettava turvakotipaikkojen määrän ja saavutettavuuden lisäämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 33.60.52 lisätään 6 000 000 euroa turvakotitoiminnan menoihin.

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Sosiaalialan osaamiskeskuksilla on keskeinen rooli sosiaalipalveluiden tutkimusperusteisessa kehittämisessä. Sote-uudistuksen tavoitteiden toteutumiseksi ja sosiaalipalveluiden laadun parantamiseksi niille on turvattava muutostilanteessa riittävät resurssit.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

että momentille 33.60.63 lisätään 1 500 000 euroa sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan.

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Katsomme, että turkistuotanto tulee ajaa hallitusti ja oikeudenmukaisesti alas niin, että alan toimijoita tuetaan siirtymässä uusiin töihin ja elinkeinoihin. Emme pidä perusteltuna, että hiipuvan alan yrittäjiä kannustetaan keinotekoisesti turkistuotannon jatkamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 33.80.50 vähennetään 20 000 euroa turkistuottajien jaksamista tukevan hankkeen rahoituksesta.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Valtakunnallisten ympäristöjärjestöjen tekemä työ on erittäin tärkeää ympäristönsuojelun, kansalaisyhteiskunnan tukemisen ja ympäristökasvatuksen näkökulmasta. Ympäristöjärjestöt ovat merkittäviä asiantuntijaorganisaatioita, joiden osaamista hyödynnetään laajasti. Työ on luonteeltaan myös kansainvälistä.

Tämän lisäksi asumisalan järjestöjen neuvontatyö on yhä tärkeämpää, kun Orpon hallitus leikkaa julkisrahoitteisesta asumisneuvonnasta.

Vapaaehtoisten henkilöiden työpanoksen hyödyntäminen on erinomainen tapa lisätä suomalaisten ympäristötietoisuutta ja tehdä konkreettisia ympäristönsuojelutoimenpiteitä. Työ on tärkeää riippumatta siitä, hoidetaanko yleisen ympäristöedun valvonta asianmukaisesti virkatyönä. Ympäristöjärjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen ja kehittäminen on tärkeä yhteiskunnallinen tavoite.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.01.65 lisätään 850 000 euroa avustuksiin ympäristöjärjestöille.

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Luontokadon pysäyttäminen on välttämätöntä paitsi luonnon itsensä myös ihmiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Ekosysteemit kannattelevat ravintoketjuja, joista myös ihminen on riippuvainen.

Suomi on sitoutunut luontokadon pysäyttämiseen vuoteen 2030 mennessä. Sama sitoumus on tehty myös vuoteen 2010 ja 2020 mennessä sekä kansainvälisellä että EU-tasolla. On selvää, ettei luontokato pysähdy ilman massiivista suojellun maa- ja vesialan lisäämistä. Suojelun onnistuminen edellyttää sekä valtio-omisteisten alojen siirtämistä suojeluun että yksityisellä maalla toteutettavaa vastikkeellista suojelua esimerkiksi Metso- ja Helmi-ohjelmien puitteissa. Parasta tieteellistä tietoa edustava Luontopaneeli on esittänyt, että luonnonsuojelun rahoitus on nostettava 0,5—1 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Tämä tarkoittaa mittavaa lisäystä nykyiseen tasoon.

Tärkein syy lajikatoon on se, että elinympäristöjä hävitetään teollisen toiminnan tieltä. Eliölajeilla ei ole enää tilaa olla olemassa. Helmi-ohjelma vastaa tähän lajikadon juurisyyn. Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon ja hoidon tukemiseen tarvitaan määrärahatason korotus.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma Metson tavoitteena on parantaa suojelualueverkostoa ja kehittää talousmetsien luonnonhoitoa. Metsäisten elinympäristöjen ja metsälajien taantuminen pitäisi pysähtyä vuoteen 2025 mennessä. Vapaaehtoiseen suojeluun perustuvan ohjelman konkreettisena tavoitteena on suojella pysyvästi noin 96 000 hehtaaria ja saada määräaikaisen suojelun sekä luonnonhoitohankkeiden piiriin 82 000 hehtaaria.

Metso-ohjelma on onnistunut hyvin. Vapaaehtoisuuteen perustuva ohjelma on parantanut luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä ja lisännyt metsä- ja ympäristöalan toimijoiden välistä yhteistyötä. Metson keinot ovat tehokkaita ja kustannusvaikuttavia. Ohjelman rahoitus ei kuitenkaan ole tarpeita vastaavalla tasolla.

Metsien rooli luonnon monimuotoisuuden kannalta on aivan keskeinen. Tällä hetkellä Suomessa on 2 200 uhanalajista lajia, joista metsissä asuu yli kolmasosa. Vuosituhannen vaihteessa uhanalaisia lajeja oli 1 500. Metsien, ja etenkin vanhojen metsien, suojelu on tehokkain tapa hidastaa luonnon monimuotoisuuden hupenemista. Lisäksi lajikirjoa on lisättävä myös talousmetsissä, esimerkiksi lahoppuun määrää kasvattamalla.

Tavoite lajikadon pysäyttämisestä on vielä kaukana, ja erityisen huono tilanne on Etelä-Suomessa, jossa maakunnasta riippuen vain 2—8 prosenttia metsistä on suojeltu.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.21 lisätään 45 000 000 euroa luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseen.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Vesien hyvän tilan saavuttaminen on vielä kaukana, eikä sitä tulla saavuttamaan nykytoimilla. Myös vesien suojelu tarvitsee lisää rahoitusta eikä leikkauksia Orpon hallituksen ensimmäisen budjetin tapaan. Nousu-ohjelma, Saaristomeri-ohjelma sekä Vesiensuojelun tehostamisohjelma tarvitsevat rahoituksensa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.23 lisätään 10 000 000 euroa vesistön suojeluun.

31. Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin (siirtomääräraha 3 v)

Ilmaston kuumenemisen hillintä tapahtuu sekä kansainvälisellä, EU-tasolla, kansallisella että paikallisella tasolla. Kunnilla on keskeinen rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä. Kuntien velvoite ilmastosuunnitelmien laadintaan säilytetään ilmastolaissa, ja kunnille osoitetaan tästä aiheutuviin tehtäviin 2,6 miljoonan euron rahoitus.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että talousarvioesitykseen palautetaan momentti 35.10.31 ja että momentille lisätään 2 600 000 euroa kuntien ilmastosuunnitelmiin.

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenettelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Luonnonsuojelun hankinta- ja korvausmenojen määrärahat ovat kuitenkin riittämättömät tarpeisiin nähden.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.10.63 lisätään 45 000 000 euroa luonnonsuojelualueiden hoitoon ja hankintaan.

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Rakennusala on syvässä ahdingossa. Korkotason nousu on luonut epävarmuutta asuntomarkkinoille ja rakennusteollisuuteen ja johtanut rakentamisen jyrkkään hiipumiseen, mikä lisää myös alan työttömyyttä ja lomautuksia. Esimerkiksi vuoden 2023 heinä-syyskuussa myönnettyjen rakennuslupien määrä oli vain puolet vuodentakaisesta. Nykymenolla kasvukeskuksissa törmätään pian asuntopulaan, ja korjausvelka kasvaa entisestään.

Rakennusala tarvitsee valtiolta suhdannepoliittisia tukitoimia. Taantumassa rakentamisen hinta alenee, mikä tekee valtion tukemasta asunto- ja korjausrakentamisesta myös kustannustehokasta. Valtion tuki ylläpitää rakennusalan työllisyyttä ja torjuu konkurseja.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Orpon hallituksen päättämä sosiaalisen asuntotuotannon ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn avustusten alasajo pahentaa rakennusalan suhdannetilannetta, lisää työttömyyttä, vähentää kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen saatavuutta ja nostaa yleistä vuokratasoa.

Hallituksen päätöksen mukaan uusien asumisoikeusasuntojen rakentamiseen ei anneta enää yhtään lisää korkotukivaltuuksia. Lisäksi muun muassa avustukset asuinyhteisöiden ja rakennusten energiatehokkuusparannuksiin, matalalämpöiseen kaukolämpöön siirtymiseen, asuintalojen sähköautojen latausinfrastruktuuriin ja työpaikkojen latauspisteisiin lakkautetaan kokonaan vuoden 2024 alussa. Useita muita korjausavustuksia leikataan.

Vasemmiston vaihtoehdossa julkisrahoitteista uudis- ja korjausrakentamista ei ajeta alas, vaan sitä lisätään. On järkevää käynnistää esimerkiksi sosiaalisen asuntotuotannon hankkeita nyt, kun asuntorakentaminen muuten on alamaissa. Sama pätee monenlaisiin remontteihin. Esimerkiksi asuinyhteisöiden energia-avustus ja kotitalouksien lämmitystaparemonttien avustus ovat olleet suosittuja tukia, jotka ovat vauhdittaneet siirtymää kohti hiilineutraaliutta ja auttanut kotitalouksia pienentämään energiakustannuksiaan. Näitä tulee jatkaa.

Lisäksi esitämme mittavaa kertaluonteista investointitukipakettia rakennusalan tukemiseksi. Asuinyhteisöille suunnattu suhdanneavustus vauhdittaa tarpeellisia uudis- ja korjausrakennushankkeita ja elvyttää merkittävästi alan kysyntää.

Esittämämme kuntien ja hyvinvointialueiden rakentamisen tukipaketti kannustaa toteuttamaan tarpeelliset ja joissain tapauksissa hyvin pitkään lykätty rakennushankkeet nyt. Tukien avulla voidaan esimerkiksi korjata homekouluja ja muita sisäilmaongelmista kärsiviä kiinteistöjä, toteuttaa energiatehokkuus- ja lämmitystaparemontteja ja käynnistää muita tärkeitä korjaus- ja uudisrakennushankkeita.

Hallitus esittää nuorten ensiasunnon ostajien varainsiirtoverovapaudesta luopumista ja yleisten varainsiirtoverokantojen alentamista. Muutosten yhteisvaikutus on noin 70 miljoonaa euroa valtiontaloutta pysyvästi heikentävä, eikä niillä ole vastaavia yhteiskunnallisia hyötyjä. Taloudellinen hyöty painottuu ylimpiin tuloluokkiin. Nuorten ensiasunnon ostaminen vaikeutuu. Me perumme nämä muutokset.

Rakennusalan suhdannetilanne on erittäin haastava. Vasemmistoliito tukee voimakkaasti pahassa ahdingossa olevan rakennusalan yrityksiä ja työpaikkoja, joita hallituksen ohjelma ajaa alas keskellä alan historiallista suhdannekuoppaa. Me ehkäisemme konkurssseja, työttömyyttä ja työttömyyden pitkittymistä, millä on paljon tätä suhdannetaantumaa pidemmälle kantava vaikutus.

Rakennusalan pakettimme on yhteensä noin 450 miljoonaa euroa. Tästä noin puolet on puhtaasti suhdanneluontoista ja väliaikaista investointitukea, jollainen osoittautui erittäin onnistuneeksi esimerkiksi finanssikriisin aikaan vuosina 2009—2010. Esittämiemme valtion investointitukien vipuvaikutuksella liikkeelle saadaan vähintään 2—3 miljardin euron edestä hankkeita. Esimerkiksi Rakennusteollisuus RT:n mukaan miljardin euron investointi asuntorakentamiseen tarkoittaa noin 14 000 henkilötyövuotta. Näin ollen vasemmistoliiton tukipaketin kokonaisvaikutus olisi lyhyellä aikavälillä konservatiivisestikin arvioiden 30 000 henkilötyövuotta. Lisäksi myönteiset pitkän ajan vaikutukset ovat merkittäviä.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa

- Valtion asuntorahaston leikkaus perutaan ja ARA:n valtuuksia kasvatetaan 175 miljoonalla eurolla. Tähän sisältyvät mm. energia-avustus, ARA:n käynnistysavustus, kunnallistekniikka-avustus, MAL-sopimukseen liittyvä avustus, erityisryhmien investointiavustus ja hissi- ja esteettömyysavustus.
- Otetaan käyttöön väliaikainen rakennusalan suhdanneavustus ja varataan siihen 100 miljoonaa euroa. Asuinyhteisöt voivat käyttää avustusta uudis- ja korjausrakentamiseen.
- Kuntia ja hyvinvointialueita kannustetaan toteuttamaan tarpeelliset ja joissain tapauksissa hyvin pitkään lykätty rakennushankkeet nyt erillisellä tukipaketilla, jossa valtio maksaa osan kustannuksista. Varataan tähän 100 miljoonaa euroa.
- Asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksen luopumistukea jatketaan ja siihen varataan 45 miljoonaa euroa.
- Seurantalojen korjausavustusta kasvatetaan 2 miljoonalla eurolla.
- Liikuntapaikkarakentamisen määrärahoja lisätään 10 miljoonalla eurolla.
- Sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin kehittymistä asuintaloissa tuetaan 20 miljoonalla eurolla.
- Asumisneuvonnan rahoitusta kasvatetaan 3 miljoonalla eurolla asumisen turvaamiseksi sekä häättöjen ja asumisen ehkäisemiseksi.

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Suomi tavoittelee asunnottomuuden poistamista vuoteen 2027 mennessä. Tämä ei tapahdu ilman toimenpiteitä. Asumisneuvonnan rahoituksen leikkaamalla Orpon hallitus pahentaa asunnottomuutta kokevien ja asunnottomuuden partaalla olevien ihmisten tilannetta. Asumisneuvonnan rahoitusta tulee kasvattaa asumisen turvaamiseksi sekä häättöjen ja asumisen ehkäisemiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentille 35.20.31 lisätään 3 000 000 euroa asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen.

52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Kotimaan liikenne on yksi Suomen merkittävimmistä päästösektoreista, ja liikenteelle on asetettu omat päästövähennystavoitteet Suomen ilmastolain tavoitteiden ja taakanjakosektorin EU-velvoitteiden saavuttamiseksi: päästöjen puolittaminen vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon ja päästöjen poistaminen vuoteen 2045 mennessä.

Liikenne- ja viestintäministeriön tuoreimman arvion mukaan liikenne voi saavuttaa tavoitteensa päästöjen puolittamisesta vain, mikäli viime hallituskaudella hyväksytyn Fossiilittoman liikenteen tiekartan ensimmäisen vaiheen toimenpiteet toteutetaan täysimääräisesti, erilaiset päästövähennyspotentiaalit toteutuvat toivotulla tavalla, EU:n liikenteen päästökauppa toteutuu komission esittämällä tavalla ja jakeluvelvoite nostetaan 34 prosenttiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Valitettavasti hallituksen budjettiesitys heikentää entisestään mahdollisuuksiamme saavuttaa liikennesektorin päästötavoitteet. Esimerkiksi polttoaineveron alentaminen, julkisen liikenteen rahoituksen pienentäminen ja asuinkiinteistöjen latausinfrastruktuurien lopettaminen vievät kehitystä aivan väärään suuntaan. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa näiden rahoitusta kasvatetaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että talousarvioon palautetaan momentti 35.20.52 ja että momentille lisätään 20 000 000 euroa sähköisen liikenteen latausinfrastruktuurin kehittämiseen asuintaloissa.

56. Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Öljylämmityksestä luopumisen avustus on ilmasto vuosikertomuksen (2023) mukaan edistänyt lämmitysjärjestelmän vaihtamista huomattavasti. Vuoden 2023 kesäkuun loppuun mennessä myönteisen avustuspäätöksen oli saanut 24 101 hakijaa. Lisätuelle olisi kuitenkin edelleen tarvetta ja kysyntää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että talousarvioon palautetaan momentti 35.20.56 ja että momentille lisätään 45 000 000 euroa asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksen luopumistukeen.

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Valtion asuntorahasto on toiminut valtion asuntopolitiikan instrumenttina vuodesta 1990 lähtien. Rahastosta maksetaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen myöntämät tuet ja avustukset. Nämä sisältävät muun muassa korkotukilainojen korkotuet, korjausavustukset, energia-avustukset, käynnistysavustukset ja erityisryhmien investointiavustukset. Nämä kaikki ovat valtion asuntopolitiikan toteuttamista ja edistävät perustuslaillista julkisen vallan tehtävää edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea omatoimisen asumisen järjestämistä. Vuonna 2022 tukia ja avustuksia myönnettiin 236 miljoonalla eurolla.

Valtion tukemaa asuntotuotantoa tullaan tarvitsemaan tulevaisuudessa enemmän, kun hallituksen sosiaaliturvaheikennykset astuvat voimaan ja kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarve kasvaa. ARA-tuotannolla on myös merkittävä rooli segregatiokehityksen ehkäisyssä erityisesti suurissa kaupungeissa: esimerkiksi Helsingissä kohtuuhintaisten kotien väheneminen yhdistettynä mittaviin sosiaaliturvaleikkauksiin tulee vaikeuttamaan ihmisten arjen lisäksi työvoiman saatavuutta, eli vaikutus on henkilökohtaisen ulottuvuuden lisäksi elinkeinopoliittinen. Lisäksi valtion tukema asuntotuotanto on ollut tärkeä suhdannepoliittinen työkalu: rakennusalan sakatessa valtio on voinut laittaa liikkeelle ARA-tuotantoa, millä on taloutta elvyttävä vaikutus.

Orpon hallitus leikkaa tukien myöntövaltuuksista 175 miljoonaa euroa. Valtion asuntorahaston tuista leikkaaminen tulee vaikuttamaan kielteisesti kohtuuhintaisten asuntojen saatavuuteen, mikä on erityisen ongelmallista suhteessa elinkustannusten nousuun ja hallituksen omaan tavoitteeseen pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisesta. Katsomme, että tukivaltuuksiin kohdistuvat leikkaukset tulee perua.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentin 35.20.60 päätösosaa muutetaan siten, että vuonna 2024 Valtion asuntorahaston varoista saa myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 155 000 000 euroa ja määrääikaisia käynnistysavustuksia yhteensä enintään 80 000 000 euroa ja että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 79

Eduskunta edellyttää, että hallitus kasvattaa sosiaalista asuntotuotantoa kasvavaan tarpeeseen vastatakseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 80

Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Valtion asuntorahaston (VAR) toimintaedellytykset ja kehittää VARin tulonhankintaa edellisellä hallituskaudella linjatun Asuntopoliittisen kehittämisohjelman mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 81

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi rakennusalan suhdanneluonteisen elvytyspaketin, jolla torjutaan konkurssreja ja työttömyyttä ja vauhditetaan tarpeellisia korjaus-, energiaremontti- ja uudisrakentamisinvestointeja.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Verotuksen tehtävä on turvata hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus, tasata varallisuus- ja tuloeroja ja ohjata käyttäytymistä pois haitallisista ja kestäättömistä toimintatavoista. Peruslähtökohta on, että veroa tulee maksaa maksukyvyyn mukaan.

Valtiontalous tai julkinen talous kokonaisuutena eivät kokoomuksen ja perussuomalaisten johtaman oikeistohallituksen kaudella vahvistu valtavista leikkauksista huolimatta — toisin kuin hallituspuolueet ennen vaaleja lupasivat. Päinvastoin alijäämä kasvaa vuodesta 2024 alkaen ja on hallituskauden lopussa suurempi kuin hallituksen aloittaessa. Julkinen velkasuhde kasvaa läpi hallituskauden. Keskeinen syy tähän on hallituksen veropolitiikka, joka sekä kasvattaa eriarvoisuutta että laiminlyö julkistalouden tulojen kehittämisen.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan konaisveroaste — eli verotulojen suhde bruttokansantuotteeseen — laskee merkittävästi läpi hallituskauden jo vuodesta 2024 alkaen. Mikäli veroaste olisi vuonna 2027 vuoden 2022 tasolla, tarkoittaisi tämä julkiselle sektorille 9—10 miljardia euroa enemmän verotuloja kyseisenä vuonna, mikä kattaisi lähes koko arvioidun alijäämän. Vuo-

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

den 2023 veroasteella julkinen talous olisi lähes 6 miljardia vahvempi 2027. Jo vuonna 2024 julkistalous on yli 2,5 miljardia heikempi kuin mikäli veroaste säilyisi vuoden 2023 tasolla. Jos veroaste olisi vuonna 2024 vuoden 2022 tasolla, olisi julkistalous 6 miljardia vahvempi.

On selvää, että veroastetta ei voi päästää näin rajuun laskuun, mikäli haluamme pitää Suomen hyvinvointivaltiona ja parantaa julkisen talouden tasapainoa. Ikääntyvästä väestöstä huolehtiminen sekä yhteiskunnan ekologisen jälleenrakennuksen edellyttämät mittavat investoinnit tarkoittavat, että verotusta ei kokonaisuutena ole mahdollista keventää.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa veropolitiikka on keskeinen väline julkisen talouden vahvistamiseen, tulo- ja varallisuuserojen tasoittamiseen sekä kestävä ja oikeudenmukaisen rakennemuutoksen vauhdittamiseen.

Myös veronkiertoon, aggressiiviseen verovälttelyyn ja harmaaseen talouteen on puututtava. Kansainvälisesti arvioidaan, että veroparatiisien hyödyntäminen pienentää yritysverokertymää noin 10 prosentilla, vaikka viimeisen vuosikymmenen aikana onkin saavutettu huomattavaa edistystä, kun eri puolilla maailmaa on tehty veropohjaa vahvistavia toimia. Viranomaisen välinen automaattinen tiedonvaihto ja muut uudistukset ovat vähentäneet varakkaiden yksityishenkilöiden veronkiertoa ja verovälttelyä merkittävästi. Lisää uudistuksia kuitenkin tarvitaan.

Myös Suomen veropohja on nykyään monin osin vahvempi kuin vielä joitakin vuosia sitten, mutta siinä on edelleen keskeisiä aukkoja. Orpon hallituksen päätös kasvattaa suurituloisia suosivaa, läpinäkyvyyttä vähentävää ja verotuloja pienentävää osakesäästötiliä on yksi askel väärään suuntaan.

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Suomen verojärjestelmän progressiivisuudesta puhutaan paljon, mutta verotuksen tuloeroja taasaava vaikutus on heikentynyt pitkän aikaa. Suuri osa veroista on muita kuin tuloista tai varallisuudesta maksettavia progressiivisia veroja. Myöskään tuloverotuksemme ei ole kokonaisuudessaan progressiivista, sillä maksettujen kokonaisverojen osuus tuloista itse asiassa laskee kaikista suurituloisimpien kohdalla. Kevyen pääomatuloverotuksemme vuoksi suurituloisten veroaste ylipäänsä vaihtelee hyvin paljon tulojen lähteen ja koostumuksen mukaan.

Vasemmistoliitto katsoo, että kaikkia tuloja tulisi kohdella verotuksellisesti samankaltaisesti. Ensimmäisenä askeleena kohti yhdistettyä ansio- ja pääomatulojen veroasteikkoa tulee pääomaverotuksen progressiota kiristää ja listaamattomien yhtiöiden epäoikeudenmukaista ja kansantaloudellisesti tehotonta verotukea leikata.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa sosiaalivakuutusmaksuja muutetaan palkansaajien ostovoiman vahvistamiseksi (ns. kiky-muutosten peruminen). Tuloveroasteikkoa kiristetään sosiaalivakuutusmaksumuutosten vastapainoksi, mutta kuitenkin niin, että enemmistölle palkansaajista jää enemmän käteen kuin hallituksen esityksessä. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa pieni- ja keskituloisten palkansaajien ostovoima vahvistuu.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Suurituloisten maksaman niin sanotun solidaarisuusveron kevennys perutaan.

Työtulovähennyksen kasvatus perutaan osana tuloverokokonaisuutta muuten, mutta yli 65-vuotiaiden osalta se toteutetaan hallituksen esityksen mukaisesti eläköityneiden työnteon kannustamiseksi.

Pienituloisille kohdistuva perusvähennyksen korotus toteutetaan hallituksen esityksen mukaisesti.

Hallitus kasvattaa työssäkäynnin kustannuksia korottamalla työmatkavähennyksen omavastuuta. Vaihtoehdossamme työmatkakuluvähennyksen omavastuu säilytetään 750 eurossa per kuukausi.

Taloudellisesti tehottomasta ja suurituloisia eniten hyödyttävästä niin sanotusta verotuksen yrittävävähennyksestä luovutaan. Lisäksi mallissamme listaamattomien yritysten omistajien osinkoverotukea kohtuullistetaan.

Kotitalousvähennystä uudistetaan siten, että se vastaa vuonna 2020 käytössä ollutta järjestelmää, mutta vähennyksen voi saada hallituksen esityksen mukaisesti myös fysioterapiasta ja toimintaterapiasta. Lisäksi kotitalousvähennystä täydentämään tulee valmistella järjestelmä, joka antaa vastaavan hyödyn niille, joiden taloudellinen tilanne ei mahdollista verovähennyksen käyttöä. Kotitalousvähennyksen laajempia muutostarpeita on arvioitava tutkimuspohjaisesti suhteessa vähennyksellä saavutettaviin hyötyihin ja menetettäviin verotuloihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 82

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen tuloveroasteikon muuttamisesta vasemmostoliiton mallin mukaisesti siten, että hallituksen tekemät suurituloisimpia suosivat veronkevennykset perutaan ja niin sanottu solidaarisuusvero säilytetään.

Vastalauseen lausumaehdotus 83

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin niin sanotusta kilpailukyky-sopimuksesta aiheutuvien sosiaalivakuutusmuutosten perumiseksi palkansaajien ostovoiman vahvistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 84

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo välittömästi eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jolla tuloverolain 33 b §:ssä määritelty verovapaiden osinkojen raja (ns. normaalituottoraja) laskettaisiin kahdeksasta kolmeen prosenttiin ja tämän vuosituottorajan alittavasta tuloista 40 prosenttia on veronalaista pääomatuloa.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 85

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy valmistelemaan esitystä pääomaverotuksen progression tuntuvaksi korottamiseksi siten, että lopullisena tavoitteena on pääomatulojen yhdenmukainen verokohtelu muiden tulojen kanssa.

Vastalauseen lausumaehdotus 86

Eduskunta edellyttää, että hallitus peruu verotuksen niin sanotun yrittäjävähennyksen, jonka hyödyt menevät suhteettomasti suurituloisimmille, ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi toimenpiteitä pieni- ja keskituloisten elinkeinonharjoittajien aseman parantamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 87

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa kotitalousvähennystä siten, että se vastaa muilta osin vuonna 2020 käytössä ollutta järjestelmää, mutta vähennyksen voi saada hallituksen esityksen mukaisesti myös fysioterapiasta ja toimintaterapiasta.

Vastalauseen lausumaehdotus 88

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää kotitalousvähennyksen laajempia uudistustarpeita ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen uudenlaisesta kotitaloudesta, joka antaa kotitalousvähennystä vastaavan hyödyn myös niille, joiden taloudellinen tilanne ei mahdollista verovähennyksen käyttöä.

Vastalauseen lausumaehdotus 89

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo työssäkäynnin kannattavuuden varmistamiseksi eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jossa työmatkakuluvähennyksen omavastuu laskeaan 750 euroon, kuten vuonna 2023.

Vastalauseen lausumaehdotus 90

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, joka peruu osakesäästötilin enimmäistalletuksen määrän kasvattamisen 100 000 euroon.

Vastalauseen lausumaehdotus 91

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi verouudistuksen, jolla poistetaan mahdollisuus verojen lykkäämiseen ja verovälttelyyn vakuutuskuorten, kapitalisaatiosopimusten ja muiden vastaavien järjestelyiden avulla ja kuorijärjestelyiden osinkotuottoja ja luovutusvoittoja voidaan verottaa kuten suoran omistuksen tapauksessa tehtäisiin.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 92

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi vasemmistoliiton mallin mukaisen maltillisen varallisuusveron eli niin sanotun miljonääriveron.

Vastalauseen lausumaehdotus 93

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee yksityishenkilöiden arvonnousuveron, joka estää Suomessa kerrytetystä omaisuudesta kannettavien verojen välttelyn siirtämällä kirjat ulkomaille.

Vastalauseen lausumaehdotus 94

Eduskunta edellyttää, että julkisia verotietoja laajennetaan siten, että tietoihin sisällytetään myös verovapaat osingot, saadut perinnöt ja lahjat sekä erilaisten kuori- ja muiden sijoitusjärjestelyiden piirissä oleva pääoma ja sille kertyvä tuotto.

02. Yhteisövero

Kansainvälisen yritys- ja sijoitustoiminnan veropohjaa tulee vahvistaa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 95

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen yritysten korkovähennysoikeuden rajaamiseksi ja niin sanotun tasevapautuksen poistamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 96

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee esityksen, jossa osinkoverosta vapautetuille yhteisölle otetaan käyttöön maltillinen lähdevero. Vero koskee ennen kaikkia ulkomaisia institutionaalisia sijoittajia.

Vastalauseen lausumaehdotus 97

Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa väliyhteisölainsäädäntöä siten, että etenkin kansainvälisten ns. pöytälaatikkoyhtiöjärjestelyiden avulla tapahtuva verovälttely vaikeutuu. Veroparatiiseissa sijaitsevien tytäryhtiöiden tulot tulee verottaa Suomessa silloin, kun tulojen taustalla ei ole tosiasiallista toimintaa yhtiön sijaintimaassa.

Vastalauseen lausumaehdotus 98

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelun Suomessa tällä hetkellä verovapaiden ulkomaisten kiinteistö- ja muiden rahastojen saattamiseksi Suomessa veronalaisiksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

04. Perintö- ja lahjavero

Suurten varallisuuksien ja pääomien verotusta tulee vahvistaa. Useimmat verotuksen asiantuntijat pitävät perintöveroa "hyvänä verona", joka edistää talouden tehokasta toimintaa ja yhteiskunnallista tasa-arvoa ja vahvistaa julkistaloutta ilman hyvinvointitappioita. Suomessa lähes kaksi kolmasosaa perinnöistä on verovapaita. Valtaosa perinnöistä ja lahjoista keskittyy jo valmiiksi varakkaille. Kasvavien varallisuuserojen ja julkistalouden merkittävien kestävyysaasteiden aikana suurten perintöjen ja lahjojen verotusta on perusteltua kiristää.

Vasemmistoliiton vaihtoehdossa perintöveron ehdot palautetaan sen mukaisiksi kuin ne olivat ennen Juha Sipilän hallituksen vuoden 2017 alusta voimaan astuneita varakkaita suosivia kevennyksiä. Samalla käynnistetään laajemman perintö- ja lahjaverouudistuksen valmistelu, jossa muun muassa kiristetään suurten lahjojen ja perintöjen verotusta, annetaan mahdollisuus jatkaa maksuaikaa siihen asti, että omaisuus siirtyy perinnönsaajan haltuun, ja kehitetään perintöjen ja lahjojen arvostamista.

Vasemmisto esittää lisäksi suurista omaisuuksista maksettavan maltillisen varallisuusveron eli niin sanotun miljonääriveron käyttöönottoa. Vero koskisi vain yli miljoonan euron omaisuuksia. Miljoonan euron rajaan ei lasketa mukaan oman asunnon arvoa. Miljonäärivero tasaisi varallisuus- ja tuloeroja, lisäisi verojärjestelmän progressiivisuutta, vahvistaisi julkista taloutta ja parantaisi ymmärrystämme varallisuuden jakautumisesta yhteiskunnassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 99

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi uudistuksen, jossa suurten perintöjen ja lahjojen verotusta kiristetään ja samalla käynnistetään perintöverotuksen kattavamman uudistuksen valmistelu.

Vastalauseen lausumaehdotus 100

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen verotuksen metsälahjavähennyksestä luopumiseksi.

05. Sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikainen voittovero

Yritysten ansaitsemattomien ylituottojen verottaminen on järkevä keino osallistaa yritykset yhteisten asioidemme kulujen kattamiseen oikeudenmukaisella tavalla. Viime vuosina ansaitsemattomia jättivoittoja on nähty etenkin energiasektorilla, mutta ohjauksorkojen nopean nousun myötä esimerkiksi rahoitussektorin yritysten voitot ovat niistä itsestään riippumattomista syistä voimakkaasti kasvaneet viime aikoina.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 101

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen yritysten yli-tuottoihin kohdistuvasta ns. windfall-verosta, joka koskee kaikkia elinkeinotoiminnan sek-toreita.

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Pakkoyrittäjyys ja työsuhteiden naamiointi yrittäjyydeksi tulee kitkeä työelämästä samalla, kun yrittäjyydestä tehdään nykyistä houkuttelevampi vaihtoehto niille, joilla on siihen aidosti kiin-nostusta ja edellytyksiä. Vasemmistoliiton vaihtoehdossa yrittäjien ja itsensätyöllistäjien sosiaa-liturvaa vahvistetaan esimerkiksi yhdistelmävakuutuksen käyttöönotolla. Arvonlisäverovelvalli-sen toiminnan alarajan nostaminen 30 000 euroon nykyisestä 15 000 eurosta vähentää pienyrittä-jien hallinnollista raskautta ja laskee yrittämisen kynnystä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 102

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee eduskunnan käsiteltäväksi esityksen arvon-lisäverollisen liiketoiminnan alarajan nostamiseksi 30 000 euroon pienyrittäjien tilanteen helpottamiseksi.

08. Valmisteverot

04. Alkoholijuomaverot

Petteri Orpon hallituksen esityksen mukaan väkevien alkoholijuomien ja viinien verotusta kiris-tetään ja oluen verotusta kevennetään. Emme pidä oluen verotuksen keventämistä perusteltuna kansanterveyden tai valtiontalouden näkökulmasta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 103

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jossa perutaan vuodelle 2024 tehty olutveron kevennys.

07. Energiaverot

Jotta ilmastoja kuumentavat vaaralliset ilmastopäästöt saataisiin laskemaan ja riittävä määrä hiili-dioksidia sitoutumaan kasvillisuuteen ja maaperään ajoissa ilmaston hallitsemattoman kuumene-misen pysäyttämiseksi, hiilipäästöjä pitää rajoittaa tehokkailla mekanismeilla.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Verotuksen tulee kuitenkin olla myös sosiaalisesti oikeudenmukaista.

EU:n omalla ilmasto- ja energiapolitiikalla on ollut vaikutuksensa. Päästökaupparektorilla hiilidioksidipäästöt on saatu laskuun, ja se johtuu tehokkaasta ohjausmekanismista: hiilellä on hinta.

Koska fossiilisista polttoaineista peräisin olevilla hiilidioksidipäästöillä on hinta toisin kuin maankäyttösektorilta peräisin olevilla hiilen lähteillä, puupolttoaineiden kilpailukyky on perusteettoman korkealla tasolla fossiilisiin nähden.

Valtiovarainministeriö arvioi vuonna 2024 puupohjaisten polttoaineiden verottomuuden muodostaman verotuen määräksi 480 miljoonaa euroa menetettyinä verotuottoina. Verotuki on laskentatavasta riippuen myös potentiaalisesti huomattavasti suurempi.

Komissio on esittänyt muutosta tilanteeseen energiaverodirektiiviehdotuksessaan. On kuitenkin perusteltua ryhtyä toimeen myös kansallisesti, sillä direktiivi sallii kansallisen liikkumavaran, ja erityisesti Suomessa on syytä tarttua vihdoon maankäyttösektorin päästöihin sellaisin ohjauskeinoin, jotka purevat.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 104

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen niin sanotusta hiiliosingosta, jossa osa fossiilisen energian verojen tuloista palautetaan veronmaksajille oikeudenmukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 105

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jolla fossiilisten polttoaineiden valmisteverot kytketään elinkustannusindeksiin ja verotasoa korotetaan vuosittain indeksin mukaisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 106

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jolla vuoden 2024 talousarvion mukaiset liikenteen polttoaineverokevennykset perutaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 107

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee eduskunnan käsiteltäväksi esityksen maatalouden energiaveropalautuksen kohtuullistamisesta.

Vastalauseen lausumaehdotus 108

Eduskunta edellyttää, että hallitus poistaa turpeenpolton verotuen asteittain.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 109

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy päättäväisiin toimiin järeän ainespuun energia-käytön ehkäisemiseksi ja valmistelee ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi kiinteän biomassan veron.

10. Muut verot

05. Varainsiirtovero

Hallituksen esityksessä varainsiirtoverolakia muutetaan siten, että varainsiirtoveroprosentti kiinteistöjen luovutuksesta alennetaan 4,0:sta 3,0:een sekä asunto-osakeyhtiöiden ja muiden kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeiden sekä muiden arvopaperien luovutuksista 2,0:sta ja 1,6:sta 1,5:een. Ensiasunnon ostajan varainsiirtoverovapaus poistetaan.

Muutosten arvioidaan alentavan verokertymää 70 miljoonalla eurolla, mikä on noin 10 prosenttia varainsiirtoveron ensi vuodelle arvioidusta tuotosta. Uudistus vaikeuttaa ensiasunnon ostamista. Tämä koskee vaikutusarvion mukaan 28 000 ensiasunnon ostajaa (ikäluokat 18—40). Hallitus vaikeuttaa muillakin toimillaan nuorten tilannetta. Esimerkiksi kohtuuhintaisen asuntotuotannon alasajo, asumistuen leikkaukset ja opintorahan leikkaus iskevät myös heihin. Nuorten edellytykset ostaa asuntoja ovat vanhempia ikäluokkia heikommat muun muassa työelämän epävarmuuksien ja paisuneiden opintolainataakkojen vuoksi. Emme näe perusteltuna, että nuorten mahdollisuutta ensiasunnon ostoon heikennetään nykyisestä.

Uudistuksen taloudelliset hyödyt ovat sitä suurempia, mitä kalliimpia asuntoja ja mitä enemmän niillä käy kauppaa. Kuten hallituksen esitykseen sisältyvästä vaikutusarviosta käy ilmi, hyödyt kasautuvat suomalaisten suurituloisimpaan kymmenykseen. Muita arvopapereita koskeva muutos ei ole fiskaalisessa mielessä merkittävä, mutta se on askel samaan, varakkaita hyödyttävään suuntaan.

Kaikilla veroilla on haittansa. Kuitenkin veroja on kerättävä, jotta yhteiskunnan tärkeät palvelut voidaan järjestää ikääntyvässä maassa. Myös varainsiirtoverolla on ongelmansa, jotka liittyvät erityisesti asuntokaupan dynamiikkaan.

Varainsiirtovero on omaisuusvero. Suomessa omaisuuksia verotetaan yleisesti ottaen varsin kevyesti suhteessa moniin verrokkimaihimme, ja tällä uudistuksella omaisuusverotus jälleen kevenee tilanteessa, jossa varallisuuserot ovat muutenkin kasvaneet Suomessa, julkistalous on selvästi alijäämäinen ja julkiset menopaineet lisääntyvät. Vaikka kyse ei ole fiskaalisesti erittäin suuresta muutoksesta, on suunta väärä. Varallisuuksia verottamalla voidaan myös estää verorasitteen kohdentuminen liikaa tuloverotukseen.

Emme näe perusteltuna vähentää valtion verotuloja, keventää Suomen jo ennestään kevyttä varallisuusverotusta varakkaita suosivalla tavalla ja heikentää nuorten mahdollisuuksia ensiasunnon ostoon.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 110

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, jossa alle 40-vuotiaiden ensiasunnot ovat vapaita varainsiirtoverosta ja varainsiirtoveron tuotto turvataan.

07. Ajoneuvovero

Hallitus aikoo keventää ajoneuvoveron perusveroa 50 miljoonalla eurolla vuonna 2024. Kevenys kohdistuu keski- ja suuripäästöisiin henkilö- ja pakettiautoihin. Uudempien autojen verotus ei esityksessä muuttuisi.

Hallituksen esitys merkitsee autokannan uusiutumisen hidastumista, lisää päästöjä ja on siten ristiriidassa liikenteen päästöjen hillitsemisen kanssa. Suomen tavoitteena on puolittaa liikenteen päästöt vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä, ja liikenteellä on keskeinen merkitys myös niin sanotun taakanjakosektorin päästövähennystavoitteen saavuttamisessa.

Julkisen vallan tulee omalla politiikallaan luoda ihmisille mahdollisuuksia keventää oman liikku-
misensa hiilijalanjälkeä ja osallistua liikenteen ilmastotalkoisiin. Tämä edellyttää niin päästöttö-
mien tai vähäpäästöisten liikkumismuotojen tukemista kuin liikenteen ilmastohaittojen hinnoit-
telua. Verotus on tehokkaimpia keinoja liikenteen päästövähennysten vauhdittamiseksi, eikä ve-
rotuksen päästöohjausvaikutusta tule heikentää. On äärimmäisen vastuutonta tässä ajassa harjoit-
taa tietoisesti politiikkaa, joka vaikeuttaa niin kansallisten kuin EU-tason päästövähennystavoit-
teiden ja -velvoitteiden saavuttamista.

Hallituksen esitys vähentää verotuloja ja heikentää julkista taloutta. Kuten valtiovarainvaliokun-
ta totesi mietinnössään, on ehdotettu veronalennus "valtionalouden kannalta kallis suhteessa ko-
titalouksien saamaan keskimääräiseen vähäiseen hyötyyn". Merkittävä osa veronalennuksen hyö-
dyistä kohdistuu suurituloisille kotitalouksille. Autottomuus on huomattavasti yleisempää pie-
nemmissä tuloluokissa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 111

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen, joka tehostaa ajoneuvoveron päästöohjausvaikutusta.

08. Jätevero

Jotta kiertotalouden edellyttämä materiaalien kierto valtavirtaistuisi, on yhä useampaa materiaa-
livia ohjattava pois jätteeksi lajittelusta ja sitä seuraavasta jäte käsittelystä. Näin luodaan kan-
nustin materiaalien uudelleenkäytölle. Esimerkiksi jäteveron pohjan laajentaminen on tähän hyvä
keino.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Vastalauseen lausumaehdotus 112

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi jäteveron veropohjan laajennusesityksen, jossa vero ulotetaan koskemaan nykyistä kattavammin teollisia jätteitä, maa- ja kiviainesta sekä vaarallisia jätteitä.

09. Kaivosmineraalivero

Ekologinen rakennemuutos edellyttää kriittisiä raaka-aineita kuten kaivannaisia. On tärkeää yhteensovittaa raaka-ainetarpeet, ympäristölliset näkökulmat, sosiaalinen hyväksyntä ja alkuperäiskansojen oikeudet. Suomessa tapahtuvasta kaivostoiminnasta on otettava suurempi siivu yhteiseen hyvään uudistamalla kaivostoiminnan verotusta ja rahastoimalla osa verotuotoista Norjan öljyrahaston tapaan.

Edellä olevan perusteella ehdotamme hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

Vastalauseen lausumaehdotus 113

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen kaivosmineraaliveron kiristämisestä, jotta suomalaiset saavat paremman korvauksen kansalaisomaisuutemme hyödyntämisestä.

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

20. Siirto Valtion asuntorahastosta

Valtion asuntorahastosta maksetuilla tuilla on rahoitettu kohtuuhintaista, julkisen palvelun asuntorakentamista. Jotta asuminen ja siihen liittyvä perusoikeus sekä pitkäaikainen tavoite asunnottomuuden poistamisesta voisi jatkossa toteutua Suomessa, on kohtuuhintainen asuminen avainasemassa. Mikäli asuminen ja asuntotuotanto on enenevässä määrin markkinaehtoista ja sijoitus- ja liiketoimintavetoista, hämärtyy julkisen vallan velvollisuus ja poliittinen tavoite kaikkien ihmisten asuttamisesta ja asunnottomuuden poistamisesta.

Asuntorahastosta on maksettu esimerkiksi energia-avustus, ARA:n käynnistysavustus, kunnallistekniikka-avustus, MAL-sopimukseen liittyvä avustus, erityisryhmien investointiavustus ja hissi- ja esteettömyysavustus. Orpon hallitus leikkaa tukien myöntövaltuuksista 175 miljoonaa euroa. Valtion asuntorahaston tuista leikkaaminen tulee vaikuttamaan kohtuuhintaisten asuntojen saataavuuteen, mikä on erityisen ongelmallista suhteessa elinkustannusten nousuun ja hallituksen omaan tavoitteeseen pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisesta.

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Vastalause 4/vas

Hallitus myös tulouttaa Valtion asuntorahastosta 500 miljoonaa euroa valtion talousarvioon hallitusohjelmaan sisältyvän niin sanotun investointiohjelman rahoittamiseksi. Pidämme sekä tulousta että tukivaltuuksien leikkausta lyhytnäköisenä virheenä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että momentilta 12.35.20 vähennetään 500 000 000 euroa Valtion asuntorahaston toimintaedellytysten turvaamiseksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus vuoden 2024 talousarvioksi hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin,

että edellä ehdotetut 113 lausumaa hyväksytään ja

että yleisperustelujen kohdalla ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä 12.12.2023

Hanna Sarkkinen vas
Minja Koskela vas

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp – HE 41/2023 vp, HE 86/2023 vp

LIITE: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 1/2023 vp Pekka Aittakumpu kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Savelantien (maantie 18189) kunnostamiseen Ylivieskassa (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 2/2023 vp Pekka Aittakumpu kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 20 parantamiseen välillä Korvenkylä—Kiiminki (60 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 3/2023 vp Pekka Aittakumpu kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 848 jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiseen välillä Koiteli—Huttukyläntien (2 600 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 4/2023 vp Pekka Aittakumpu kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiseen välillä Ronkaisenniementie—Toranki valtatiellä 5 Kuusamossa (3 400 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 5/2023 vp Li Andersson vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä hyvinvointialueiden rahoitukseen (500 000 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 6/2023 vp Li Andersson vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueille kahden ympärivuorokautisen yhteis-päivystyksikön ylläpitoon (16 000 000 euroa) 28.89.34
- Talousarvioaloite TAA 7/2023 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lasten ja nuorten liikunnan lisäämiseen (2 000 000 euroa) 29.90.50
- Talousarvioaloite TAA 8/2023 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä paikallisten 2624 (Miharintie) perusparantamiseen Nokialla (750 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 9/2023 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 301 perusparannukseen Vesilahdella (1 300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 10/2023 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 12 Kahtalammin eritasoliittymän rakentamiseen (10 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 11/2023 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Murhasaaren ohituskaistan rakentamiseen valtatiellä 11 Nokialla (10 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 12/2023 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 3 parantamiseen välillä Hanhijärvi—Rokkakoski Hämeenkyrössä (12 000 000 euroa) 31.10.77

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 13/2023 vp Marko Asell sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 3 parantamiseen välillä Alaskylä—Parkano (15 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 14/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ilmavoimien lentotoimintaharjoituksiin Kauhavan lentokentällä (320 000 euroa) 27.10.01
- Talousarvioaloite TAA 15/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vaasan yliopiston VEBIC tutkimus- ja innovaatioalustan vetyinfran kehittämiseen (500 000 euroa) 29.40.50
- Talousarvioaloite TAA 16/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä aineettoman kulttuuriperinnön tietoisuuden lisäämiseen Suomessa (180 000 euroa) 29.80.55
- Talousarvioaloite TAA 17/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Roikola—Krekilä-tien (18073) suunnitteluun peruskunnostusta varten Etelä-Pohjanmaalla (110 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 18/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdystien 7520 puuttuvan tiesuunnitelman laatimiseen osuudella Perho—Kinnula Keski-Pohjanmaalla (220 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 19/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä päteiden valaistuksen saneeraukseen energiatehokkaammaksi Pohjanmaan alueella (220 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 20/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Mäyryn kantatien 66 ja seututien 697 liittymän suunnittelun edistämiseen (250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 21/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 7000 (Ilmajoentie) kevyen liikenteen väylän suunnitteluun Ilmajoella (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 22/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Uudenkaarlepyyn Vexalantien ja Monäsintien kunnossapidon edistämiseen (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 23/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maanteiden 7041 ja 47738 liittymän parantamiseen ja kevyen liikenteen järjestelyiden toteuttamiseen Seinäjoen Nurmossa (550 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 24/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 7421 (Lakaniementie—Pyhälähdentie) parantamiseen Vimpelissä ja Alajärvellä (600 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 25/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 6650 Myrkyntien parantamiseen Teuvalla ja Karijoella (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 26/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 8 parantamiseen välillä Tiukka—Metsälä Kristiinankaupungissa (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 27/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantateiden 63 ja 68 liittymän parantamiseen Evijärvellä (1 100 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 28/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Rengonharju-säätiölle Seinäjoen lentoaseman kehittämiseen (200 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 29/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sähköisen lentoliikenteen latausaseman kehittämiseen Kokkola-Pietarsaaren lentokentällä (500 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 30/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vaasan lentoaseman lentoliikenteen sähkölatausaseman rakentamiseen (500 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 31/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Toholammin kunnan kevyen liikenteen liikenneturvallisuuden parantamiseen kuntakeskuksen alueella (980 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 32/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vaasan radan sähköistämisen suunnitteluun välillä Vaasan keskusta—Vaskiluodon satama (100 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 33/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 18 oikaisuun välillä Ähtärin Myllymäki—Multia (1 200 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 34/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Osuuskunta Viexpon toimintaan (460 000 euroa) 32.20.40
- Talousarvioaloite TAA 35/2023 vp Kim Berg sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kokkolan sataman satamatoimintojen automatisointiin (220 000 euroa) 32.30.40
- Talousarvioaloite TAA 36/2023 vp Eva Biaudet r ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Rikosuhripäivystykselle uhrien yleisten tukipalveluiden toteuttamiseen (400 000 euroa) 25.01.50

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 37/2023 vp Tiina Elo vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä turkistarhauksesta luopumisen tukeen (10 000 000 euroa) 30.10.42
- Talousarvioaloite TAA 38/2023 vp Tiina Elo vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ruokaviraston momentille eläinsuojeluvaltuutetun toimiston toimintamenoihin (300 000 euroa) 30.20.01
- Talousarvioaloite TAA 39/2023 vp Seppo Eskelinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kontiolahden Puntarikosken kevyen liikenteen väylän suunnitteluun (100 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 40/2023 vp Seppo Eskelinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 5260 parantamiseen Lieksassa (200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 41/2023 vp Seppo Eskelinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 5641 parantamiseen Iisalmessa (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 42/2023 vp Seppo Eskelinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 5100 parantamiseen Lieksassa (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 43/2023 vp Seppo Eskelinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Joensuun rautatieaseman ylikulkukäytävän rakentamiseen (900 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 44/2023 vp Bella Forsgrén vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä alle 25-vuotiaiden maksuttoman ehkäisyn toteuttamiseen (6 000 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 45/2023 vp Bella Forsgrén vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä mielenterveyspalvelujen terapiatakuun toteuttamiseen (35 000 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 46/2023 vp Bella Forsgrén vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen ennaltaehkäisyyn (150 000 euroa) 33.03.04
- Talousarvioaloite TAA 47/2023 vp Bella Forsgrén vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyyn sosiaali- ja terveystoimessa (250 000 euroa) 33.03.04
- Talousarvioaloite TAA 48/2023 vp Bella Forsgrén vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon (300 000 euroa) 33.03.04
- Talousarvioaloite TAA 49/2023 vp Timo Furuholm vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Saariston Rengastien kehittämiseen (2 000 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 50/2023 vp Timo Furuholm vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen (27 000 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 51/2023 vp Tuula Haatainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammattikorkeakoulujen toimintaan (1 100 000 euroa) 29.40.55
- Talousarvioaloite TAA 52/2023 vp Tuula Haatainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteeseen ja kulttuuriin (200 000 euroa) 29.80.21
- Talousarvioaloite TAA 53/2023 vp Tuula Haatainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yleisten kirjastojen toimintaan (860 000 euroa) 29.80.30
- Talousarvioaloite TAA 54/2023 vp Tuula Haatainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteen ja kulttuurin edistämiseen (2 942 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 55/2023 vp Tuula Haatainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä liikunnan ja urheilun edistämiseen (1 278 000 euroa) 29.90.50
- Talousarvioaloite TAA 56/2023 vp Tuula Haatainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä liikunnan koulutuskeskuksille (1 500 000 euroa) 29.90.50
- Talousarvioaloite TAA 57/2023 vp Tuula Haatainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä liikunnallisen elämäntavan edistämiseen (1 500 000 euroa) 29.90.51
- Talousarvioaloite TAA 58/2023 vp Tuula Haatainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä nuorisotyön edistämiseen (1 000 000 euroa) 29.91.51
- Talousarvioaloite TAA 59/2023 vp Atte Harjanne vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen (18 000 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 60/2023 vp Eveliina Heinäluoma sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla toimivien kansalaisjärjestöjen toiminnan vahvistamiseen (800 000 euroa) 24.90.50
- Talousarvioaloite TAA 61/2023 vp Pia Hiltunen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lentokentäntien (maantie 815) parantamiseen välillä Pohjantie (valtatie 4)—Hailuodontie (maantie 816) Oulussa ja Kempeleessä (35 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 62/2023 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä nuoriasiavaltuutetun viran perustamiseen (500 000 euroa) 25.01.03
- Talousarvioaloite TAA 63/2023 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Rikoksettoman elämän tukisäätiölle vankien työkyvyn ja työllisyyden edistämiseen uusia työvoimapalvelualueita rakennettaessa (140 000 euroa) 25.01.50

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 64/2023 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Etelä-Karjalan virkistysalue säätöille Kangaskosken voimalaitosmuseon toteuttamiseen (193 405 euroa) 29.01.50
- Talousarvioaloite TAA 65/2023 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Imatran erä- ja luontokulttuurimuseon suunnitelman toteuttamiseen (500 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 66/2023 vp Hanna Holopainen vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 14871 parantamiseen rakentamalla jalankulku- ja polkupyörätie välille Patotie—Vaittilantie (150 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 67/2023 vp Hanna Holopainen vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä esi- ja tiesuunnitelman laatimiseen Simpeleen kohdalle (valtatie 6) välille Änkiläntien liittymä—Kankaan eritasoliittymä (200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 68/2023 vp Hanna Holopainen vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä riista-aidan rakentamiseen Kaakkois-Suomessa valtatielle 6 Sotkulammen eritasoliittymän ja Vuoksenniskan eritasoliittymän välille (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 69/2023 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Etelä-Karjalassa maantien 4081 kevyen liikenteen olosuhteiden parantamiseen välillä Sudensalmi—Vehkataipale (1 200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 70/2023 vp Hanna Holopainen vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella maantien 14928 parantamiseen rakentamalla jalankulku- ja polkupyörätie Tehtaantielle välille Änkiläntie—Pitkäjärventie (1 650 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 71/2023 vp Hanna Holopainen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä itäisen Suomen laajakaistaverkon kehittämiseen (5 000 000 euroa) 31.20.50
- Talousarvioaloite TAA 72/2023 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämisen rahoitukseen (25 000 000 euroa) 29.40.50
- Talousarvioaloite TAA 73/2023 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämisen rahoitukseen (25 000 000 euroa) 29.40.50
- Talousarvioaloite TAA 74/2023 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Prometheus-leirin tuki ry:n toimintaan (350 000 euroa) 29.91.50

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 75/2023 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan (9 000 000 euroa) 29.91.51
- Talousarvioaloite TAA 76/2023 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kosteikkoviljelyn rahoittamiseen (30 000 000 euroa) 30.20.42
- Talousarvioaloite TAA 77/2023 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite metsänhoidon tukiin ehdotetun määrärahan vähentämisestä (-10 000 000 euroa) 30.40.44
- Talousarvioaloite TAA 78/2023 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä talousmetsän luonnonhoidon tukiin (10 000 000 euroa) 30.40.45
- Talousarvioaloite TAA 79/2023 vp Veronika Honkasalo vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä luonnonsuojelun menoihin (250 000 000 euroa) 35.10.21
- Talousarvioaloite TAA 80/2023 vp Petri Honkonen kesk ym. Talousarvioaloite pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon ehdotetun määrärahan vähentämisestä (-50 000 000 euroa) 26.40.21
- Talousarvioaloite TAA 81/2023 vp Petri Honkonen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä perusväylänpitoon Keski-Suomessa (6 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 82/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Artists at Risk -rauhanvälityskeskukseen toimintaan (270 000 euroa) 24.90.50
- Talousarvioaloite TAA 83/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ihmisoikeusliitolle (120 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 84/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä rauhantyöhön (525 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 85/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pakolaiskiintiön nostamiseen 1 500 henkilöön (650 000 euroa) 26.40.01
- Talousarvioaloite TAA 86/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pakolaiskiintiön nostamiseen 1 500 henkilöön (1 900 000 euroa) 26.40.21
- Talousarvioaloite TAA 87/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lasten ja nuorten kivunhoitoon (1 000 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 88/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä turvapaikanhakijoiden ja tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten varhaiskasvatuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi (20 000 000 euroa) 29.10.30

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 89/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtion taideteostoimikunnalle kotimaisten nykyaiteilijoiden teosten hankintaan (100 000 euroa) 29.80.72
- Talousarvioaloite TAA 90/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Aseman lapset ry:lle (150 000 euroa) 29.91.51
- Talousarvioaloite TAA 91/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Saariston Rengastien pyörätien rakentamiseen (800 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 92/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Saariston Rengastien pyörätien rakentamiseen (5 000 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 93/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Saariston Rengastien pyörätien rakentamiseen (5 900 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 94/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pakolaishiintien nostamiseen 1 500 henkilöön ja työllistymisen edistämiseen (1 304 450 euroa) 32.30.51
- Talousarvioaloite TAA 95/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maahanmuuttajajäideille järjestettävään kieli- ja kotoutumiskoulutukseen (5 000 000 euroa) 32.30.51
- Talousarvioaloite TAA 96/2023 vp Inka Hopsu vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pakolaishiintien nostamiseen 1 500 henkilöön ja kotoutumisen edistämiseen (5 500 000 euroa) 32.50.30
- Talousarvioaloite TAA 97/2023 vp Hannu Hoskonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Valamon luostarin museovarastotilan rakentamiseen (300 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 98/2023 vp Hannu Hoskonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Mulosalontien kunnostamiseen Joensuussa (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 99/2023 vp Hannu Hoskonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 6 tiesuunnitelman laatimiseen Joensuun eteläpuolella välillä Honkavaara—Onkamo (600 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 100/2023 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteilijapalkkakokeilun käynnistämiseen (1 000 000 euroa) 29.01.10
- Talousarvioaloite TAA 101/2023 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite opintolainojen valtiontakaukseen ehdotetun määrärahan vähentämisestä (-28 000 000 euroa) 29.70.52

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 102/2023 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä opintorahan korottamiseen 50 eurolla (56 000 000 euroa) 29.70.55
- Talousarvioaloite TAA 103/2023 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä esittävän taiteen vapaan ammattilaiskentän kehittämiseen (1 000 000 euroa) 29.80.31
- Talousarvioaloite TAA 104/2023 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteen perusopetuksen saavutettavuuden parantamiseen (2 000 000 euroa) 29.80.34
- Talousarvioaloite TAA 105/2023 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä näyttelypalkkiomallin laajentamiseen (2 000 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 106/2023 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteilija-apurahojen määrän lisäämiseen sadalla (2 500 000 euroa) 29.80.51
- Talousarvioaloite TAA 107/2023 vp Saara Hyrkkö vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä harvaan asutun maaseudun kulttuuritoimintaan (500 000 euroa) 30.10.63
- Talousarvioaloite TAA 108/2023 vp Juha Hänninen kok Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Koitelin ja Huttukylän välisen jalankulku- ja pyörätien rakentamiseen Oulun kaupungin alueelle Kiiminkiin (2 760 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 109/2023 vp Juha Hänninen kok Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pilottiin yritystoimintaympäristön luomiseksi (1 400 000 euroa) 32.30.42
- Talousarvioaloite TAA 110/2023 vp Antti Kaikkonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä monenkeskiseen kehitysyhteistyöhön (4 000 000 euroa) 24.30.66
- Talousarvioaloite TAA 111/2023 vp Eeva Kalli kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pyhäjärven hoitokalastukseen ja seurantaan Pyhäjärvi-instituutille (100 000 euroa) 30.40.51
- Talousarvioaloite TAA 112/2023 vp Vesa Kallio kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Sodan ja rauhan keskus Muistin toiminnan vakiinnuttamiseen, näyttelyn uudistamisen suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä tiedekasvatuksen kehittämiseen (225 000 euroa) 29.80.31
- Talousarvioaloite TAA 113/2023 vp Vesa Kallio kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kenkäveronniemen pappilan korjaamiseen (450 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 114/2023 vp Vesa Kallio kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Juvan tryffelikeskuksen toiminnan turvaamiseksi (100 000 euroa) 30.10.50

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 115/2023 vp Vesa Kallio kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Itäisen Suomen vision toimeenpanon valmisteluun (300 000 euroa) 32.30.40
- Talousarvioaloite TAA 116/2023 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdyntien 6520 Möttönen—Kivijärvi perusparannuksen suunnitteluun (200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 117/2023 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä perusväylänpitoon Keski-Suomessa (5 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 118/2023 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 16728 jalankulku ja pyöräilyväylän toteuttamiseksi Laukaaseen välillä Kantola—Mansikkaniemi (3 100 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 119/2023 vp Anne Kalmari kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 18 välin Multia—Ähtärin Myllymäki oikaisun toteuttamisen suunnitteluun (1 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 120/2023 vp Mika Kari sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Hollolan Ruopan vedenkäsittelylaitokselta Lahteen kulkevan asbestisementtiputken korvaamiseen uudella runkovesilinjalla (500 000 euroa) 30.40.31
- Talousarvioaloite TAA 121/2023 vp Mika Kari sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 4 Tuuliharjan eritasoliittymän ja yhdyntien valtatie 4—maantie 140 suunnitteluun ja rakentamiseen (6 800 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 122/2023 vp Mika Kari sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä rataosan Kerava—Lahti—Kouvola lisäraiteiden tarveselvitykseen (550 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 123/2023 vp Pia Kauma kok Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä katuvalaistuksen jatkamiseen tiellä 115 välillä Siuntio—valtatie 51 (62 500 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 124/2023 vp Pia Kauma kok Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 51 ja Bollstantien risteyksen parantamiseen (250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 125/2023 vp Pia Kauma kok Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 51 Störsvikintien ja Läntisen Kuninkaantien tasoliittymän turvallisuuden parantamiseen (650 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 126/2023 vp Hilikka Kemppe kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lähikoululisän käyttöönottoon (3 000 000 euroa) 29.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 127/2023 vp Hilikka Kemppi kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sähköisen liikenteen tutkimukselle välttämättömien alustaratkaisujen hankintaan (400 000 euroa) 29.40.55
- Talousarvioaloite TAA 128/2023 vp Hilikka Kemppi kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kasvipohjaisten elintarvikkeiden kehitysympäristön rakentamiseen LAB-ammattikorkeakouluun (800 000 euroa) 29.40.55
- Talousarvioaloite TAA 129/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lahden kisapuiston pääkatsomon rakentamiseen (1 000 000 euroa) 29.90.51
- Talousarvioaloite TAA 130/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Hausjärven Kalliontien (maantie 13810) kunnostamiseen (490 000 euroa) 30.10.20
- Talousarvioaloite TAA 131/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ojajärventien (maantie 13659) perusrantamisen vaatiman tiesuunnitelman sekä peruskorjauksen ja oikaisun tekemiseen Tammelan kunnassa (2 000 000 euroa) 30.10.20
- Talousarvioaloite TAA 132/2023 vp Hilikka Kemppi kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ruokavirastolle varsojen rekisteröintimaksujen kattamiseen (500 000 euroa) 30.20.01
- Talousarvioaloite TAA 133/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Hälvälän ampumaradan ja harjoitusalueen kehittämiseen (200 000 euroa) 30.40.50
- Talousarvioaloite TAA 134/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Evon retkeilyalueen kunnostukseen ja kehittämiseen (1 000 000 euroa) 30.64.50
- Talousarvioaloite TAA 135/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maanteiden 362 ja 3622 kevyen liikenteen väylän suunnitteluun Iitti kk:n kohdalla Iitissä (50 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 136/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 14133 (Salonsaarentie) kunnostamiseen Asikkalassa (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 137/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 24 Paimelantien (maantie 14119) ja Vesivehmaantien (maantie 3131) liittymän porrastamiseen ja alikulun rakentamisen suunnitteluun Hollolassa (300 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 138/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Liikolantie (maantie 15044) kunnostamiseen Sysmässä (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 139/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Teilmäentien (maantie 14512) kevyen liikenteen väylän rakentamiseen välille Koulukatu—Honkatie Iitissä (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 140/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kalkkistentien (maantie 3142) kunnostamiseen Asikkalassa (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 141/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pätiäläntien (maantie 14143) kunnostamiseen Asikkalassa (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 142/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Järvelän rautatieaseman turvallisuutta parantavan ali- tai ylikulkusillan rakentamiseen (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 143/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kaukelantien (maantie 3254) kunnostamiseen Padasjoella (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 144/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vappulantien (maantie 14112) kunnostamiseen Hämeenlinnassa (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 145/2023 vp Hilikka Kemppi kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lahti—Vesivehmaa lentokentän kehittämiseen Asikkalassa (300 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 146/2023 vp Hilikka Kemppi kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Heinolan lintuhoitolan toiminnan ylläpitämiseen (100 000 euroa) 35.10.21
- Talousarvioaloite TAA 147/2023 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Naapurivaarantien (maantie 9010) kunnostukseen Sotkamossa (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 148/2023 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Puokiontien (maantie 8832) kunnostukseen Vaalassa (700 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 149/2023 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 879 osuuden Vuolijoki—Käkilahti kunnostukseen Kajaanis-
sa (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 150/2023 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 8950 osuuden Ala-Näljänkä—Joukokylä kunnostukseen Puolangassa (1 300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 151/2023 vp Tuomas Kettunen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kevyen liikenteen väylän rakentamiseen valtatielle 22 välille Mieslah-
ti—Paltamo Kainuussa (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 152/2023 vp Tuomas Kettunen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lentokentän kehittämishankkeeseen Kuhmossa (500 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 153/2023 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan li-
säämisestä eläinsuojeluasiamiehen viran jatkamiseksi (100 000 euroa) 30.20.01
- Talousarvioaloite TAA 154/2023 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan li-
säämisestä kosteikkoviljelyn rahoittamiseen (30 000 000 euroa) 30.20.42
- Talousarvioaloite TAA 155/2023 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite perustelujen
muuttamisesta Metsähallituksen tuloutustavoitteen uudelleenarviomiseksi 30.64
- Talousarvioaloite TAA 156/2023 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan li-
säämisestä kasvipohjaisen ruuan investointiohjelman aloittamiseksi (34 000 000 euroa)
32.20.47
- Talousarvioaloite TAA 157/2023 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan li-
säämisestä turkistarhaamisen luopumistueksi (20 000 000 euroa) 32.30
- Talousarvioaloite TAA 158/2023 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan li-
säämisestä ympäristöjärjestöjen avustuksiin (850 000 euroa) 35.01.65
- Talousarvioaloite TAA 159/2023 vp Mai Kivelä vas ym. Talousarvioaloite määrärahan li-
säämisestä luonnonsuojelun menoihin (200 000 000 euroa) 35.10.21
- Talousarvioaloite TAA 160/2023 vp Minja Koskela vas ym. Talousarvioaloite määrärahan
lisäämisestä suurten kaupunkien ja pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen tukemiseen
(40 000 000 euroa) 31.20.55
- Talousarvioaloite TAA 161/2023 vp Minja Koskela vas ym. Talousarvioaloite määrärahan
lisäämisestä turvakotipaikkojen lisäämiseen (6 000 000 euroa) 33.60.52

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 162/2023 vp Minja Koskela vas ym. Talousarvioaloite momentin 35.20.60 perusteluiden muuttamisesta Valtion asuntorahastosta maksettavien tukien korottamiseksi 35.20.60
- Talousarvioaloite TAA 163/2023 vp Johannes Koskinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jatkosuunnitelman laatimiseen valtatie 10, kantatien 54 ja maantien 283 liittymän parantamiseksi (100 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 164/2023 vp Johannes Koskinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 2 parantamiseen välillä Helsinki—Forssa—Pori (8 270 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 165/2023 vp Johannes Koskinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Moreeni-Rastikankaan eritasoliittymän ja HCT-palvelualueen toteutukseen valtatiellä 3 (9 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 166/2023 vp Johannes Koskinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Aulangon kulttuuriperinnön peruskorjaamiseen (340 000 euroa) 35.10.52
- Talousarvioaloite TAA 167/2023 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite liikunta- ja kulttuuriedun enimmäismäärän korottamisesta aiheutuvan verotuloarvion vähentämisestä (-33 000 000 euroa) 11.01.02
- Talousarvioaloite TAA 168/2023 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tanhuvaaran jalankulku- ja pyöräilyväylän (maantie 15197) toteuttamiseen Savonlinnassa (4 000 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 169/2023 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 14 kehittämiseen Itä-Suomessa välillä Härkälä—Kolkonlahti (4 400 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 170/2023 vp Hanna Kosonen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukemiseen (22 168 000 euroa) 32.30.40
- Talousarvioaloite TAA 171/2023 vp Katri Kulmuni kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan ja uuden momentin lisäämisestä Itä-Savon ja Länsi-Pohjan keskussairaaloista aiheutuvien Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueiden ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen kustannusten korvaamiseen (9 000 000 euroa) 28.89.34
- Talousarvioaloite TAA 172/2023 vp Katri Kulmuni kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 967 Kelujärvi—Hihnavaara täsmäkorjauksiin Sodankylässä ja Savukoskella (2 700 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 173/2023 vp Katri Kulmuni kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 92 parantamiseen Suprussa Inarissa (4 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 174/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ilmajoen Musiikkijuhlien toiminnan tukemiseen (150 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 175/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Seinäjoen Tangomarkkinoiden avustamiseen suomalaisen tango- ja iskelmäperinteen ylläpitämiseksi (150 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 176/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä eritasoliittymän suunnitteluun valtatie 18 ja Kyrööntien risteykseen Isosakyrössä (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 177/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kauhavan risteys-alueen valtatie 19 ja kantatien 63 suunnitteluun (300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 178/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 19 Alahärmän eritasoliittymien suunnitteluun (350 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 179/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ojajärven paikallistien 17290 parantamiseen (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 180/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä paikallistien 7333 (Hirvijoen tieosa 3, välillä Lappajärventie—Saarihau-dantie) parantamiseen Kauhavalla (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 181/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kauhavan Kauppatien peruskorjaukseen (700 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 182/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 7233 peruskorjaukseen välillä Viemerö—Rannanjärvi (5 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 183/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Lappajärven kevyen liikenteen vesistösiltojen rakentamiseen välille Nykälänniemi—Kyrönniemi—Halkosaari (1 000 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 184/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 19 parantamisen toisen vaiheen suunnitteluun välillä Seinäjo-ki—Lapua (300 000 euroa) 31.10.77

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 185/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 19 Kauhavan ja Lapuan välin esisuunnittelun aloittamiseen (500 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 186/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 19 Tepon liittymän ja rinnakkaisteiden toteuttamiseen Etelä-Pohjanmaalla (10 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 187/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtateiden 3 ja 19 Jalasjärven liittymän parantamiseen (12 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 188/2023 vp Antti Kurvinen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 63 parantamiseen välillä Evijärvi—Kaustinen (13 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 189/2023 vp Merja Kyllönen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä rauhantyön edistämiseen (500 000 euroa) 25.01.50
- Talousarvioaloite TAA 190/2023 vp Lauri Lyly sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tampereen ja Oriveden yhteysvälillä olevan kaksikaistaisen valtatie 9 muuttamiseen nelikaistaiseksi välillä Alasjärvi—Käpykangas (90 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 191/2023 vp Lauri Lyly sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kotoutumiseen (2 160 000 euroa) 32.50.03
- Talousarvioaloite TAA 192/2023 vp Niina Malm sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Imatran erämuseohankkeen edistämiseen (500 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 193/2023 vp Niina Malm sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 15 perusparannukseen välillä Rantahaka (Kotka)—Kouvola (20 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 194/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Eeva Heilala -säätien perustamiseen (20 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 195/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteilijaresidenssin perustamiseen Siikajoen kylälle (200 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 196/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lähiliikuntapaikkaan Harakkamäelle Raaheen (40 000 euroa) 29.90.50
- Talousarvioaloite TAA 197/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä lähiliikuntapaikkaan Seminaarin alueelle Raaheen (360 000 euroa) 29.90.50

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 198/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pöyryn padon ostamiseen ja purkamiseen (5 000 000 euroa) 30.40.51
- Talousarvioaloite TAA 199/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Jokelantien parantamiseen Raahessa (200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 200/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pirttikosken maantien parantamiseen Pyhäjoella (250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 201/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Haapaveden ja Nivalan välisen maantien 793 parantamista koskevan tie- ja rakennussuunnitelman laatimiseen (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 202/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä tuulivoimakuljetuksille tarpeellisten maantieliittymien leventämiseen Raahessa (470 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 203/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Himangan Pohjoisen Satamatien jalankulku- ja pyöräilytien rakentamisen jatkamiseen (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 204/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Mattilanperäntien parantamiseen Raahessa (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 205/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Torvenkyläntien (maantie 18051) kunnostamiseen Kalajoella (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 206/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 7890 perusparantamiseen välillä Oulainen—Pyhäkoski (2 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 207/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Siikajoen Tauvon aallomurtajan rakentamiseen (645 000 euroa) 32.30.40
- Talousarvioaloite TAA 208/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pitkäjärven taukotuvan rakentamiseen Kalajoelle (392 150 euroa) 35.01.65
- Talousarvioaloite TAA 209/2023 vp Hanna-Leena Mattila kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Raahen Alpuan Kylätalo ry:lle lämmitysmuodon muutokseen (20 000 euroa) 35.20.56

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 210/2023 vp Timo Mehtälä kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Sulkakyläntien ke-vyen liikenteen väylän jatkamiseen Haapavedellä (700 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 211/2023 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä poliisille harmaan talouden torjuntaan (2 000 000 euroa) 26.10.01
- Talousarvioaloite TAA 212/2023 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenoihin pakolaiskiintiön korottamiseen (975 000 euroa) 26.40.01
- Talousarvioaloite TAA 213/2023 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pakolaiskiintiön korottamiseen (2 850 000 euroa) 26.40.21
- Talousarvioaloite TAA 214/2023 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Verohallinnolle harmaan talouden torjuntaan (2 000 000 euroa) 28.10.01
- Talousarvioaloite TAA 215/2023 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tullille harmaan talouden torjuntaan (2 000 000 euroa) 28.10.02
- Talousarvioaloite TAA 216/2023 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä vapaan sivistystyön oppilaitoksille (21 000 000 euroa) 29.10.31
- Talousarvioaloite TAA 217/2023 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Riuttalan talonpoikaimuseon kunnostamiseen (50 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 218/2023 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin pakolaiskiintiön korottamiseksi (2 609 000 euroa) 32.30.51
- Talousarvioaloite TAA 219/2023 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtion korvauksiin kotoutumisen edistämisestä pakolaiskiintiön korottamiseen (11 000 000 euroa) 32.50.30
- Talousarvioaloite TAA 220/2023 vp Laura Meriluoto vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen rahoitukseen (25 000 000 euroa) 33.90.50
- Talousarvioaloite TAA 221/2023 vp Ville Merinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tampereen ammattikorkeakoululle (TAMK), Kestävä aivoterveys -hankkeelle jatkoa (1 400 000 euroa) 33.03.63
- Talousarvioaloite TAA 222/2023 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Savonlinnan Riihisaaren museolaiturin suunnitteluun ja rakentamiseen (250 000 euroa) 29.80.50

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 223/2023 vp Anna-Kristiina Mikkonen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pieksämäki—Parikkala rautatien huoltovarmuusselvityksen laatimiseen (100 000 euroa) 31.01.01
- Talousarvioaloite TAA 224/2023 vp Krista Mikkonen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä WWF Suomen ympäristökasvatuksen tukemiseen (80 000 euroa) 35.01.65
- Talousarvioaloite TAA 225/2023 vp Krista Mikkonen vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kolin kiskohissin korjaukseen ja Luontokeskus Ukon parannustoimiin (350 000 euroa) 35.10.52
- Talousarvioaloite TAA 226/2023 vp Riitta Mäkinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan (4 500 000 euroa) 29.91.51
- Talousarvioaloite TAA 227/2023 vp Riitta Mäkinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 18 parantamiseen Pakolantien liittymän kohdalla Petäjavedellä (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 228/2023 vp Riitta Mäkinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatie 58 liittymäjärjestelyihin Keuruulla (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 229/2023 vp Riitta Mäkinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 638 parantamiseen välillä Leppävesi—Tikkakoski (7 400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 230/2023 vp Riitta Mäkinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 16685 jalankulku- ja pyöräilyväylien parantamiseen Ruokkeentiellä Jyväskylässä (1 700 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 231/2023 vp Riitta Mäkinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maanteiden 630 ja 16707 jalankulku- ja pyöräilyväylien parantamiseen Jyväskylässä (2 400 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 232/2023 vp Riitta Mäkinen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentamiseksi maantiellä 16728 välillä Kanto-la—Mansikkaniemi Laukaassa (3 100 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 233/2023 vp Saku Nikkanen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pelastajakoulutukseen (1 000 000 euroa) 26.30.03
- Talousarvioaloite TAA 234/2023 vp Saku Nikkanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatie 52 päällystykseseen Perttelissä (600 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 235/2023 vp Ilmari Nurminen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 11 parantamiseen välillä Murhasaari—Mustikkakangas Pirkanmaalla (14 400 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 236/2023 vp Olga Oinas-Panuma kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä perusväylänpitoon Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueen korjausvelan pienentämiseksi (7 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 237/2023 vp Olga Oinas-Panuma kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yksityistieavustuksiin (4 500 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 238/2023 vp Johanna Ojala-Niemelä sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Sodankylän kiertoliittymien muutokseen erikoiskuljetuksille sopiviksi valtatiellä 4 (300 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 239/2023 vp Johanna Ojala-Niemelä sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Rovaniemen lentokenttätien liikennevaloihin valtatiellä 4 (500 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 240/2023 vp Johanna Ojala-Niemelä sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 4 parantamiseen Petäjäisen kohdalla Lapissa (1 100 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 241/2023 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Mansoniemi—Riitjala tieosuuden parantamiseen valtatiellä 3 Pirkanmaalla (5 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 242/2023 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen (500 000 euroa) sekä määrärahan käyttötarkoituksen muuttamiseen 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 243/2023 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yksityisteiden valtion-avustuksiin (14 500 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 244/2023 vp Jouni Ovaska kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä nelikaistatien rakentamiseen valtatielle 9 välillä Alasjärvi—Orivesi (107 500 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 245/2023 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtionavustukseen valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (5 000 000 euroa) 31.20.50
- Talousarvioaloite TAA 246/2023 vp Jouni Ovaska kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä väyläverkon kehittämiseen valtatiellä 3 Luoteis-Pirkanmaalla välille Alaskylä—Parkano ja Hämeenkyrössä Rokkakoski—Hanhijärvi (28 000 000 euroa) 31.70.77

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 247/2023 vp Karoliina Partanen kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Minna Canthin kotitalon Kanttilan korjaushankkeen suunnitteluun ja edistämiseen sekä Minna Canth säätiön perustamisen valmisteluun (200 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 248/2023 vp Aino-Kaisa Pekonen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ukrainalaislasten ja -nuorten integroitumisen pilotointiin (120 000 euroa) 29.91.50
- Talousarvioaloite TAA 249/2023 vp Aino-Kaisa Pekonen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jatkosuunnitelman laatimiseen valtatie 10 ja maantien 284 Vierevän pohjaveden suojaamiseen ja tiejärjestelyihin (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 250/2023 vp Aino-Kaisa Pekonen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tammelan Torronsuon kestävä liikkuksen yhteyden ja siihen liittyvien joukkoliikennepysäkkien jatkosuunnitteluun valtatie 2 alikulkuna (1 300 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 251/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite Metsähallituksen tuottoarvion vähentämisestä (-15 000 000 euroa) 13.05.01
- Talousarvioaloite TAA 252/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kosteikkoviljelyyn (30 000 000 euroa) 30.20.42
- Talousarvioaloite TAA 253/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Metso-ohjelmaan (5 000 000 euroa) 30.40.44
- Talousarvioaloite TAA 254/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite puuntuotannon kestävyden tukeen ehdotetun määrärahan vähentämisestä (-17 300 000 euroa) 30.40.44
- Talousarvioaloite TAA 255/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Metso- ja Helmi-ohjelmiin (19 773 000 euroa) 30.40.45
- Talousarvioaloite TAA 256/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Metso- ja Helmi-ohjelmiin (2 280 000 euroa) 30.40.46
- Talousarvioaloite TAA 257/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä joutomaiden metsitykseen (4 300 000 euroa) 30.40.47
- Talousarvioaloite TAA 258/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pyöräilyn edistämiseen Fiksusti kouluun -ohjelman toteuttamiseen (100 000 euroa) 31.10.31

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 259/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pyöräilyn edistämiseen Pyöräleikkikoulut -toimintaan ja liikennepuistojen kehittämiseen (100 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 260/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ympäristövahinkojen ehkäisyyn (1 300 000 euroa) 35.10.20
- Talousarvioaloite TAA 261/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä metsien suojelun lisärahoitukseen (4 750 000 euroa) 35.10.21
- Talousarvioaloite TAA 262/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ravinteiden kierrätyksen kehittämiseen ja vesiensuojelun tehostamisohjelmaan (1 000 000 euroa) 35.10.23
- Talousarvioaloite TAA 263/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Helmi-ohjelmaan ja kansallispuistojen ja luonnonsuojelualueiden kunnostamiseen ja kehittämiseen (15 650 000 euroa) 35.10.52
- Talousarvioaloite TAA 264/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kosteikkojen ja vesistöjen suojeluun (34 850 000 euroa) 35.10.61
- Talousarvioaloite TAA 265/2023 vp Jenni Pitko vihr ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä metsien suojeluun (54 000 000 euroa) 35.10.63
- Talousarvioaloite TAA 266/2023 vp Mikko Polvinen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sairaanhoitajien täsmäkoulutuksen järjestämiseksi Kuhmossa (50 000 euroa) 29.40.55
- Talousarvioaloite TAA 267/2023 vp Mikko Polvinen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä 10 vuotta Kerkkäläisiä juhluvuoden 2024 järjestelyihin (20 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 268/2023 vp Mikko Polvinen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pyhäsalmen tanssi ry:n toiminnan tukemiseen (50 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 269/2023 vp Mikko Polvinen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä pienpetohankkeen toteuttamiseksi Kainuussa (150 000 euroa) 30.40.50
- Talousarvioaloite TAA 270/2023 vp Mikko Polvinen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vanhatien (maantie 8890) jalankulun ja pyöräilyn järjestelyihin Hyrynsalmessa (600 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 271/2023 vp Mikko Polvinen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pekkiläntie—Naapurivaara (maantie 899) kevyen liikenteen yhteydelle Sotkamossa (700 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 272/2023 vp Mikko Polvinen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kuhmo—Lentuankoski tien (maantie 912) kunnostukseen (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 273/2023 vp Mikko Polvinen ps ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä retkeilyn kannalta tärkeiden kohteiden rakenteiden kunnostustöihin Olvassuon, Oulangan ja Paljakan alueella (240 000 euroa) 35.10.52
- Talousarvioaloite TAA 274/2023 vp Piritta Rantanen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä joutoalueiden metsityksen tukeen (2 000 000 euroa) 30.40.47
- Talousarvioaloite TAA 275/2023 vp Piritta Rantanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Jämsän ja Hallin välisen osuuden (tie 6031) peruskorjauksen suunnitteluun (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 276/2023 vp Piritta Rantanen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Haukilahdentien (tie 14303) peruskorjauksen suunnitteluun Jämsässä (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 277/2023 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 23 Liperin Ristinkylän kohdan hankekokonaisuuteen (2 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 278/2023 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 9 tiesuunnitelman laatimiseksi Tuusniemen ja Outokummun välille (900 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 279/2023 vp Hanna Räsänen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Karjalan radan ratasuunnitelman laatimiseksi Joensuun ja Imatran välille (4 500 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 280/2023 vp Hanna Räsänen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Outokummun kaupungin Outolamminkadun pilaantuneiden maiden loppusijoitukseen siirtämiseen (1 500 000 euroa) 35.10.22
- Talousarvioaloite TAA 281/2023 vp Päivi Räsänen kd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Luonnonvarakeskuksen Jokioisissa sijaitsevan tutkimusnavetan instrumentointiin (4 400 000 euroa) 30.01.05
- Talousarvioaloite TAA 282/2023 vp Annika Saarikko kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Oripään lentokentän parantamiseen (2 000 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 283/2023 vp Annika Saarikko kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 9 Turun ja Tampereen yhteysvälin parantamiseen välillä Liedon asema—Aura (3 000 000 euroa) 31.10.77

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 284/2023 vp Jussi Saramo vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä jalankulku- ja pyöräilyväylän rakentamiseen maantielle 170 välille Box (Sipoo)—Kulloo (Porvoo) (1 200 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 285/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite tuloutuksen alentamisesta Valtion asuntorahaston rahoituspohjan turvaamiseen (-500 000 000 euroa) 12.35.20
- Talousarvioaloite TAA 286/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kehitysyhteistyömäärärahojen kasvattamiseen (200 000 000 euroa) 24.30.66
- Talousarvioaloite TAA 287/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kuntien valtionosuuksiin (23 983 000 euroa) 28.90.30
- Talousarvioaloite TAA 288/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä erityisen tuen vahvistamiseen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa (200 000 000 euroa) 29.10.30
- Talousarvioaloite TAA 289/2023 vp Hanna Sarkkinen vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä farmasiakoulutuksen käynnistämiseen Oulun yliopistossa (4 000 000 euroa) 29.40.50
- Talousarvioaloite TAA 290/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä taiteen ja kulttuurin rahoitukseen (20 000 000 euroa) 29.80
- Talousarvioaloite TAA 291/2023 vp Hanna Sarkkinen vas Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pyhäsalmen Tanssi ry:lle (150 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 292/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä seurantalojen korjaukseen (2 000 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 293/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite sähköistämistukeen ehdotetusta määrärahan vähentämisestä (-75 000 000 euroa) 32.20.43
- Talousarvioaloite TAA 294/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Työkanava Oy:lle (5 000 000 euroa) 32.30.41
- Talousarvioaloite TAA 295/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin (36 900 000 euroa) 32.30.51
- Talousarvioaloite TAA 296/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen (5 000 000 euroa) 32.50.03

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 297/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite ehdotetun määrärahan vähentämisestä lääkärin vastaanottopalkkion Kela-korvauksesta (-65 300 000 euroa) 33.30.60
- Talousarvioaloite TAA 298/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sosiaalialan osaamiskeskuksille (1 250 000 euroa) 33.60.63
- Talousarvioaloite TAA 299/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kuntien ilmastosuunnitelmiin (2 631 000 euroa) 35.10.31
- Talousarvioaloite TAA 300/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitoon (10 000 000 euroa) 35.10.52
- Talousarvioaloite TAA 301/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen (3 000 000 euroa) 35.20.31
- Talousarvioaloite TAA 302/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuuriin edistämiseen (20 000 000 euroa) 35.20.52
- Talousarvioaloite TAA 303/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä korjausavustuksiin (5 000 000 euroa) 35.20.55
- Talousarvioaloite TAA 304/2023 vp Hanna Sarkkinen vas ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen (30 000 000 euroa) 35.20.56
- Talousarvioaloite TAA 305/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä vapaaehtoisen maanpuolustuksen tukemiseen (200 000 euroa) 27.10.50
- Talousarvioaloite TAA 306/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pirkanpohjan taidekeskuksen remontointiin (100 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 307/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 17217 perusparantamiseen ja päällystämiseen Kurikassa välillä Rantatie—Tiemestarintie (200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 308/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Itä-Ähtärintien (17281) perusparannukseen välillä Ähtäri ja Soini/Lehtimäki (200 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 309/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Niemenkyläntien 17355 alkuosan päällystämiseen Alavudella (250 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 310/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Ähtärin Inha—Ryöttö-tien päällystämiseen (250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 311/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Halkonevantien perusparannukseen Ilmajoella (350 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 312/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 17469 parantamiseen Kuortaneella (400 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 313/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä rataosuuksien Orivesi—Haapamäki—Seinäjoki ja Haapamäki—Jyväskylä sähköistämissuunnitelmien tekemiseen (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 314/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kuortaneen Mäyrän kiertoliittymän suunnitteluun ja rakentamiseen (550 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 315/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdyntien 7013 kevyen liikenteen väylän rakentamiseen (900 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 316/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 17692 Alajärven Kaartusentien perusparannukseen (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 317/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä uuden sillan rakentamiseen Kyrönjoen yli välille Reiniläntie (7200)—Alapääntie (17607) Seinäjoen Ylistarossa (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 318/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 661 parantamiseen tieosuuksilla Isojoen raja—maantie 663 ja maantie 664—Kauhajoen raja (6 900 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 319/2023 vp Mikko Savola kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä matkailuelinkeinon vahvistamiseen pilotoinneilla eteläisen Suomense-län, Etelä-Pohjanmaan ja Pirkanmaan alueella (100 000 euroa) 32.01.40
- Talousarvioaloite TAA 320/2023 vp Markku Siponen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pelastusopistolle pelastajakoulutuksen lisäämiseen (4 500 000 euroa) 26.30.03
- Talousarvioaloite TAA 321/2023 vp Markku Siponen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen valaistuksen uusimiseen kansainvälisten suurkilpailujen vaatimusten mukaiseksi (750 000 euroa) 29.90.51

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 322/2023 vp Markku Siponen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Suomen Hevostietokeskus ry:lle (60 000 euroa) 30.10.50
- Talousarvioaloite TAA 323/2023 vp Markku Siponen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maantien 5641 korjaamiseen välillä valtatie 77—Kotikylä Pohjois-Savossa (340 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 324/2023 vp Markku Siponen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kaavinkoskientien kunnostamiseen Itärinteen ja Murrinpuron kohdilla (1 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 325/2023 vp Markku Siponen kesk ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Keiteleen teollisuusalueen Teollisuustien rahoittamiseen (3 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 326/2023 vp Markku Siponen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maa- ja metsätalouden raaka-ainekuljetusten tiestön parantamiseen välillä Pielavesi—Kiuruvesi tiellä 561 (5 000 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 327/2023 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ravinnekierrätyksen edistämiseen Saaristomeren valuma-alueella (2 000 000 euroa) 30.20.49
- Talousarvioaloite TAA 328/2023 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kantatien 43 Uusikaupunki—Laitila jalankulku- ja pyöräilyväylän toteuttamiseen (3 000 000 euroa) 30.10.31
- Talousarvioaloite TAA 329/2023 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tunnin junan rakentamisen käynnistämiseen Turun ja Helsingin välille (3 000 000 euroa) 30.10.77
- Talousarvioaloite TAA 330/2023 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä E18 Turun kehätien parantamiseen (3 000 000 euroa) 30.10.77
- Talousarvioaloite TAA 331/2023 vp Saara-Sofia Sirén kok ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Varsinais-Suomen lähijunaliikenteen käynnistämiseen (1 000 000 euroa) 31.20.55
- Talousarvioaloite TAA 332/2023 vp Ville Skinnari sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Sports Engineering Center Finland -toiminnan käynnistämiseen (400 000 euroa) 29.40.50
- Talousarvioaloite TAA 333/2023 vp Ville Skinnari sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ruokatoimialan startup-palvelujen vahvistamiseen LAB-ammattikorkeakouluun (500 000 euroa) 29.40.55

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 334/2023 vp Timo Suhonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdyntien 16365 perusparantamiseen Pohjois-Savossa (500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 335/2023 vp Timo Suhonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yhdyntien 4681 perusparantamiseen Pohjois-Savossa (975 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 336/2023 vp Timo Suhonen sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pieksämäki—Varkaus—Joensuu-radan sähköistämisen suunnitteluun (3 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 337/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä sosiaali- ja terveydenhuollon substanssilakien heikennysten perumiseen ja perustason palveluiden vahvistamiseen (106 000 000 euroa) 28.89.31
- Talousarvioaloite TAA 338/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä vapaan sivistystyön rahoittamiseen (19 000 000 euroa) 29.10.31
- Talousarvioaloite TAA 339/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yliopistojen toimintaan (900 000 euroa) 29.40.50
- Talousarvioaloite TAA 340/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yliopistojen toimintaan (2 000 000 euroa) 29.40.50
- Talousarvioaloite TAA 341/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yliopistojen aloituspaikkamäärän lisäämiseen (12 500 000 euroa) 29.40.50
- Talousarvioaloite TAA 342/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammattikorkeakoulujen toimintaan (1 100 000 euroa) 29.40.55
- Talousarvioaloite TAA 343/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammattikorkeakoulujen toimintaan (3 000 000 euroa) 29.40.55
- Talousarvioaloite TAA 344/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammattikorkeakoulujen toimintaan (12 000 000 euroa) 29.40.55
- Talousarvioaloite TAA 345/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä ammattikorkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisäämiseen (12 500 000 euroa) 29.40.55
- Talousarvioaloite TAA 346/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen (2 220 000 euroa) 29.40.56
- Talousarvioaloite TAA 347/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä eläinsuojeluasiamiehen viran jatkamiseen (180 000 euroa) 30.20.01

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 348/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin (41 000 000 euroa) 32.30.51
- Talousarvioaloite TAA 349/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Istanbulin sopimuksen eli kaikkinaisen naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntasopimuksen toimeenpanoon (254 000 euroa) 33.03.04
- Talousarvioaloite TAA 350/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä asumistukileikkausten perumiseen (219 700 000 euroa) 33.10.54
- Talousarvioaloite TAA 351/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä toimeentulotuessa huomioitavien asumiskustannusten leikkauksen perumiseen (7 000 000 euroa) 33.10.57
- Talousarvioaloite TAA 352/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä työttömyysetuuksien ansioturvan ja vuorottelukorvauksen valtionosuusleikkausten perumiseen (143 100 000 euroa) 33.20.50
- Talousarvioaloite TAA 353/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä työttömyysetuuksien perusturvan valtionosuusleikkausten perumiseen (184 310 000 euroa) 33.20.52
- Talousarvioaloite TAA 354/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä aikuiskoulutustuen valtionosuuteen (700 000 euroa) 33.20.55
- Talousarvioaloite TAA 355/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusrahan leikkauksen perumiseen (11 100 000 euroa) 33.30.60
- Talousarvioaloite TAA 356/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtion rahoittamien sairausvakuutuspäivärahojen indeksijäädytyksen perumiseen (22 100 000 euroa) 33.30.60
- Talousarvioaloite TAA 357/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä eläkkeensaajan asumistuen indeksitarkistukseen (20 000 000 euroa) 33.40.60
- Talousarvioaloite TAA 358/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä turvakotitoimintaan (600 000 euroa) 33.60.52
- Talousarvioaloite TAA 359/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä kuntien ilmastosuunnitelmiin (2 000 000 euroa) 35.10.31
- Talousarvioaloite TAA 360/2023 vp Tytti Tuppurainen sd ym. Talousarvioaloite momentin 35.20.60 (siirto valtion asuntorahastoon) perustelujen muuttamisesta 35.20.60

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 361/2023 vp Paula Werning sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Niskalantien kevyen liikenteen väylän suunnitteluun ja rakentamiseen (1 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 362/2023 vp Paula Werning sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä valtatie 6 parantamiseen Kouvolan kohdalla välillä Keltti—Tanttari (67 000 000 euroa) 31.10.77
- Talousarvioaloite TAA 363/2023 vp Paula Werning sd Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Kymenlaakson äkilliseen rakennemuutokseen (42 000 000 euroa) 32.30.40
- Talousarvioaloite TAA 364/2023 vp Heikki Vestman kok Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Nikkilän ja Söderkullan välisen kevyen liikenteen väylän suunnittelua varten (140 000 euroa) 31.10.31
- Talousarvioaloite TAA 365/2023 vp Pia Viitanen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Tampereen Teatterin peruskorjaukseen ja Tampereen Työväen Teatterin peruskorjauksen suunnittelun jatkamiseen (8 000 000 euroa) 29.80.50
- Talousarvioaloite TAA 366/2023 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä maaseudun elinvoimaisuutta lisäävään 4H-toimintaan (400 000 euroa) 30.10.55
- Talousarvioaloite TAA 367/2023 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Suomen elintarvikeviennin vahvistamiseen (2 000 000 euroa) 30.20.47
- Talousarvioaloite TAA 368/2023 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vappulantien kunnostamiseen Lohjalla (950 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 369/2023 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vanjärventien ja Vanhan Vihdentien kunnostamiseen Karkkilassa ja Vihdissä (1 250 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 370/2023 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Vihtijärventien kunnostamiseen Vihdissä (2 500 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 371/2023 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Paikkarintien kunnostamiseen Lohjalla (2 550 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 372/2023 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Haimoonraitin kunnostamiseen Vihdissä (2 750 000 euroa) 31.10.20
- Talousarvioaloite TAA 373/2023 vp Eerikki Viljanen kesk Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Jokipellontien kunnostamiseen Nurmijärvellä ja Vihdissä (4 350 000 euroa) 31.10.20

Valiokunnan mietintö VaVM 14/2023 vp
Liite: Talousarvioaloitteet TAA 1—378/2023 vp

- Talousarvioaloite TAA 374/2023 vp Sofia Virta vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä investointien viranomaiskäsittelyn sujuvoittamiseen tuomioistuimissa (2 000 000 euroa) 25.10.03
- Talousarvioaloite TAA 375/2023 vp Sofia Virta vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä yritysten kilpailuneuvonnan resurssien vahvistamiseen (1 000 000 euroa) 32.01.06
- Talousarvioaloite TAA 376/2023 vp Sofia Virta vihr Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä Pidä kiinni® -hoitojärjestelmään (3 000 000 euroa) 32.03.63
- Talousarvioaloite TAA 377/2023 vp Ville Vähämäki ps Talousarvioaloite momentin 33.03.31 perustelujen muutoksesta 33.03.60
- Talousarvioaloite TAA 378/2023 vp Tuula Väättäinen sd ym. Talousarvioaloite määrärahan lisäämisestä vanginvartijakoulutuksen käynnistämiseen Rikosseuraamuslaitoksen ja Ylä-Savon ammattioppilaitoksen yhteistyönä (100 000 euroa) 29.20.30